

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
Державний вищий навчальний заклад  
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
імені Вадима Гетьмана»  
Факультет фінансів  
Кафедра банківської справи та страхування

# **Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці**

**Матеріали  
IV Всеукраїнської науково-практичної  
Інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених**

Київ, 12 квітня 2021 р.

Дніпро  
«Середняк Т.К.»  
2021

**УДК 336.71(477)**  
**ББК 65.262.101\_21я431**

*Л.О. Примостка, І.Б. Охрименко, А.В. Нікітін*

**Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці:** матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених — Дніпро: Середняк Т. К., 2021, — 519 с.

ISBN 978-617-8010-17-1

Матеріали конференції висвітлюють широкий спектр теоретичних і практичних питань розвитку інноваційних фінансових технологій та над сучасних форм грошей в світовій економіці. Детально розглядаються основні тенденції розвитку фінансових ринків і фінансових інноваційних технологій в цифровій економіці, становлення, ризику та перспективи розвитку крипто-валют та можливості використання блокчейн-технологій на фінансових ринках. Окрему увагу приділено проблемам регулювання фінансових ринків у сучасній цифровій економіці. Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей, слухачів бізнес-шкіл, інститутів підвищення кваліфікації, спеціалістів з фінансів та банківської справи.

**УДК 336.71(477)**  
**ББК 65.262.101\_21я431**

**Наукові редактори:** *Примостка Л.О., завідувач кафедри банківської справи та страхування, д.е.н., проф.; Охрименко І.Б., к.е.н., доц; Нікітін А.В., к.е.н., доц.*

*Автори опублікованих матеріалів та наукові керівники несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.*

*Рекомендовано до друку кафедрою банківської справи та страхування КНЕУ  
Протокол № 9 від 29.04.2021 р.*

ISBN 978-617-8010-17-1

## ЗМІСТ

### *Модератори конференції:*

*Примостка Л.О.* д.е.н., завідувач кафедри банківської справи та страхування  
*Охрименко І.Б.*, к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування

### **НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ:**

#### **1. Сучасні форми грошей в умовах розвитку цифрової економіки**

<i>Архипова В.О.</i> Сучасні тенденції розвитку цифрових валют центральних банків в Україні і світі .....	12
<i>Бабкова Є.О.</i> Цифрова валюта в умовах розвитку сучасної економіки .....	15
<i>Баранник І.О.</i> Тенденції розвитку фінансових технологій в Україні та світі .....	17
<i>Борисюк О. В.</i> Перспективи використання стейблкоїнів на фінансовому ринку .....	20
<i>Буря А., Хорожан Е.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку платіжних систем в Україні .....	22
<i>Голубков К.О.</i> Сучасні форми грошей в умовах розвитку цифрової економіки .....	25
<i>Дмитрук І. Я.</i> Електронні гроші: переваги та недоліки використання.....	27
<i>Єсіна С.О.</i> Сучасні гроші в умовах розвитку цифрової економіки.....	29
<i>Залевська А.С., Брегеда О.А.</i> Аналіз стану та перспектив розвитку ринку платіжних карток в Україні .....	32
<i>Карп'як І.Т., Пилявка М.В.</i> Цифрові гроші майбутнього .....	34
<i>Корпало Р.Р., Затока І.І.</i> Розвиток Криптовалюти в Україні .....	37
<i>Литвиненко О. О.</i> Сучасні гроші в цифровій економіці .....	39
<i>Мазухіна Д.О.</i> Сучасні форми грошей в умовах розвитку цифрової економіки .....	41
<i>Пархоменко Д.В.</i> Перспективи використання електронних грошей в Україні .....	44
<i>Полежай Н.О.</i> Новації депозитарної політики банків України.....	46
<i>Поліщук К. О.</i> Розвиток електронних грошей в Україні.....	48
<i>Пономаренко К.О.</i> Вплив CBDC на банківську систему.....	50
<i>Ужик Л.В., Брегеда О.А.</i> Електронні гроші, їх переваги та недоліки .....	52
<i>Фірс М. О.</i> Сучасні грошові форми в умовах розвитку цифрової економіки в Україні і світі .....	55
<i>Шрамко Т.В.</i> Розвиток електронних грошей в Україні.....	57

## 2. Банківські та страхові послуги і технології XXI століття

<i>Бовтута І.П.</i> Ринок кредитних послуг України XXI століття .....	60
<i>Брегеда О.А.</i> Розвиток дистанційного банківського обслуговування: інновації та перспективи.....	62
<i>Давидюк А.С.</i> Медичне страхування студентів, які виїжджають н навчання за кордон .....	64
<i>Дмитрук І. Я.</i> Банківські інновації як необхідність ефективного функціонування банківського сектору .....	67
<i>Єфімов Д.В.</i> Використання технологій доповненої реальності у банкінгу... ..	69
<i>Зюзько А. О.</i> Інноваційні банківські послуги XXI століття.....	71
<i>Івах С.С.</i> Проблеми інноваційного розвитку страхової діяльності в Україні .....	73
<i>Левковець Н.П.</i> Банківська статистика як елемент банківського страхування .....	75
<i>Литвин Ю. Ю.</i> Розвиток банківських послуг і технологій у XXI століття.. ..	77
<i>Літвін Т. М.</i> Сучасний стан використання платіжних карток і здійснення переказів в Україні .....	78
<i>Луценко В.В.</i> Особливості та сутність автотранспортного страхування в Україні .....	80
<i>Ляшенко І.А.</i> Сучасні тенденції розвитку інтернет-банкінгу в Україні .....	82
<i>Максімчук О. В.</i> Insurtech технології в страхуванні .....	84
<i>Матох М.В., Подольчук О.В.</i> Якість страхових продуктів майнового страхування .....	86
<i>Мельник А.В.</i> Сучасні інноваційні підходи в діяльності банків .....	88
<i>Михайлюк М.В., Роман Т.А.</i> Особливості використання інтернет-банкінгу в Україні.....	90
<i>Мініна А.О.</i> Інновації в сфері автострахування.....	92
<i>Пекур А.В.</i> Удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальників банків України .....	95
<i>Переверзева А.О.</i> Інформаційно-аналітичне забезпечення управління ризиками на підприємстві .....	96
<i>Перчук І. О.</i> Сек'юритизація активів як новітня послуга банків на фінансовому ринку .....	99
<i>Півень В. В.</i> Технології XXI століття в страховій сфері.....	102
<i>Прилуцький Б.В.</i> Роль банків у міжнародних розрахунках.....	104
<i>Стешенко О. Д., Ус Ю.В.</i> Медичне страхування в Україні.....	106
<i>Топіліна О.В.</i> Особливості збуту страхових послуг через нестрахових посередників .....	108
<i>Ціва Д.В.</i> Страхування життя і перспективи його розвитку в Україні.....	110
<i>Шевченко Є.А.</i> Особливості використання фінансових технологій у XXI столітті .....	113
<i>Яворська О., Ткачук Н.М.</i> Стратегічне управління банківським бізнесом ... ..	115
<i>Якімець І., Рудаєвська А.</i> Переваги і недоліки розвитку інтернет-страхування в Україні .....	118

### 3. FinTech-інновації у банківському та страховому бізнесі

<i>Болдирев Ф. В.</i> BIG DATE як драйвер зростання банків.....	119
<i>Власенко А. В.</i> Розвиток ринку фінансових технологій в Україні .....	123
<i>Ганзюк С.М.</i> FinTech-інновації на ринку банківських послуг .....	125
<i>Іваніна Н. В., Гуцалюк А. С.</i> Інновації в обов'язковому страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в умовах діджиталізації .....	127
<i>Коваленко Т.Е.</i> Тенденції розвитку фінансових технологій, віртуалізації та діджиталізації фінансового ринку .....	129
<i>Ковальчук Ю.В.</i> FinTech-інвестиції у банківському і страховому бізнесі ....	131
<i>Кокоша В.М.</i> Перспективи розвитку FinTech-технологій в Україні .....	133
<i>Корх Н. С.</i> Інновації на ринку страхових послуг .....	138
<i>Кривошлик Т.Д.</i> Маркетплейсери та агрегатори на страховому ринку України .....	141
<i>Кудлай Л.О.</i> InsurTech: інновації у сфері страхування .....	143
<i>Куришко І. О.</i> Сучасні тенденції на ринку FinTech .....	145
<i>Мавлева Д. Е.</i> Нові фінансові технології на сучасному фінансовому ринку	147
<i>Манукян А. Г.</i> Особливості створення, впровадження та використання FinTech інструментів в Україні .....	150
<i>Nezhenec S.</i> Insurtech: how innovations change the Insurance global market ...	152
<i>Сипало В.В.</i> Тенденції розвитку фінансових технологій в Україні та світі	154
<i>Строкач Ю.Є.</i> Insurtech на страховому ринку України .....	157
<i>Тарануха Т. А.</i> Перспективи розвитку на ринку фінансових послуг України	159
<i>Татаріна Т.В.</i> Інноваційні продукти та технології у автотранспортному страхуванні .....	162
<i>Хабарова А.А.</i> FinTech-інновації у банківському і страховому бізнесі ....	164
<i>Холявко Н.І., Тарасенко О.О.</i> Фактори та передумови розвитку фінансових технологій .....	167
<i>Чайковський Я. І.</i> Співпраця між банками і фінтех-компаніями .....	169

### 4. Цифрові технології у фінансовій, банківській та страховій сфері

<i>Андрєєва С.В.</i> Фінансові інновації у банківському бізнесі .....	173
<i>Бараненко Р.С., Токарєв В.О.</i> Кібер-страхування в умовах цифрової економіки .....	175
<i>Гмиря В.П.</i> Цифровізація фінансового ринку: особливості розвитку в Україні .....	176
<i>Гнедик В.С.</i> Розвиток ринку цінних паперів в умовах цифровізації .....	179
<i>Гудим М. О.</i> Розвиток інноваційних банківських послуг в Україні .....	181
<i>Деркач О. О.</i> Перспективи розвитку інтернет-страхування в Україні .....	183
<i>Дорошенко М. О.</i> Особливості та перспективи розвитку в банківській системі України .....	185
<i>Д'яченко І.М.</i> Он-лайн страхування цивільної відповідальності автовласників в умовах трансформації страхового бізнесу в Україні .....	188

<i>Жовтогарячий А. С.</i> Впровадження міжнародних стандартів у платіжну систему Україну .....	190
<i>Завінський А. І.</i> Розвиток ринку банківських послуг із використанням FinTech-інновацій .....	192
<i>Задворних С.С.</i> Тенденції розвитку та виклики, що постають перед банківською системою в умовах цифрових трансформацій .....	194
<i>Ліцшиш С. А.</i> Цифровізація економіки: проблеми та перспективи розвитку .....	198
<i>Остапчук Д.С.</i> Цифрові технології і використання їх в облікових процесах .....	199
<i>Пономаренко А.А.</i> Сучасні цифрові технології у банківській сфері .....	201
<i>Тонюк Ю.В.</i> Цифрова еволюція у фінансовому секторі: банкінг на хвилі алгоритму людського дотику .....	204

## **5. Діджитал-банкінг та перспективи його розвитку в Україні**

<i>Базилюк В.В.</i> Інтернет-банкінг та перспективи його розвитку в Україні ....	206
<i>Денисенко К.В.</i> Мобільний банкінг як перспективний розвиток банківських інформаційних систем .....	209
<i>Деркач О. О., Матвійчук Н. М.</i> Перспективи розвитку віртуальних банків в Україні .....	211
<i>Дорошенко В. В.</i> Діджитал-банкінг та перспективи його розвитку в Україні .....	213
<i>Зінченко В.С.</i> Безготівкові розрахунки та перспективи їх розвитку в Україні .....	216
<i>Іванова Д. С.</i> Організація електронного банкінгу в Україні .....	224
<i>Коваль Ю.М.</i> Проблеми та перспективи розвитку інтернет-банкінгу в Україні .....	221
<i>Корець К. В.</i> Діджитал-банкінг та перспективи його розвитку в Україні ...	224
<i>Ніжегольцева О.А.</i> Діджитал-банкінг та перспективи його розвитку в Україні .....	227
<i>Остапенко В. М.</i> BANK-ID та Е-митниця як перспектива цифровізації економіки України .....	229
<i>Панова Д.В.</i> Діджитал-банкінг – надія чи занепад сучасного обігу капіталу? .....	233
<i>Рогачевський О.О.</i> Цифровізація економічних відносин як вагомий чинник удосконалення бізнес-процесів .....	235
<i>Стренадко В.Р.</i> Digital banking: час прийшов .....	237
<i>Чапля Н.Р.</i> Діджитал-банкінг як перспективний напрямок банківських послуг .....	241
<i>Шахова І.А.</i> Про необхідність цифрової трансформації банківських послуг в Україні .....	243
<i>Шекета Є. Ю.</i> Інноваційність банківської системи України .....	246
<i>Якімець І., Рудавська А.</i> Проблеми і перспективи розвитку дистанційного банкінгу в Україні .....	248

## 6. Інноваційні інструменти банківського маркетингу

<i>Бабко Н.М.</i> Інноваційні інструменти маркетингу банківської діяльності ...	250
<i>Ганзюк С.М.</i> Впровадження інновацій в банківському бізнесі .....	253
<i>Іващенко К.М.</i> Інноваційні інструменти банківського маркетингу .....	254
<i>Карпець А. Р.</i> «Банкостраховання» як модель інтеграції банківської і страхової сфери .....	258
<i>Лукеріна К. С.</i> Мобільні додатки як інноваційний інструмент банківського маркетингу .....	260
<i>Осіпова В.С.</i> Інноваційні інструменти банківського маркетингу .....	262
<i>Охрименко І.Б., Охрименко Є.О.</i> Маркетингові інновації у розвитку банків	265
<i>Пучок М. С.</i> Інновації в банківській сфері .....	268
<i>Тітова С.О.</i> Інтернет-маркетинг: переваги та недоліки страхування он-лайн .....	270
<i>Хмель Я. О.</i> Банківський маркетинг як інструмент подолання кризових явищ в банківській системі України .....	273

## 7. Економічні цикли, фінансові кризи та системні ризики в цифровій економіці

<i>Барановський Б.О.</i> Банки як учасники антикризової програми «фенікс»...	276
<i>Гузько А.О.</i> Особливості взаємодії суспільства та влади .....	278
<i>Домінова І.В.</i> Банківські ризики в епоху цифрової трансформації та коронавірусної пандемії .....	280
<i>Зеленська Я.В.</i> Механізм публічної політики подолання бідності в Україні	282
<i>Каличева Н.Є., Воловельська І.В.</i> Конкурентні стратегії забезпечення економічної стратегії підприємств залізничного транспорту в умовах цифровізації .....	284
<i>Кобзева А. А.</i> Пряме інвестування в цифрову економіку .....	286
<i>Королюк О.О.</i> Вплив цифровізації економіки на фінансову стабільність банківської системи .....	288
<i>Костяна О. В.</i> Особливості циклічних закономірностей економічного розвитку України .....	291
<i>Краснова І.В., Шевалдіна В.Г.</i> Фінансові інновації в управлінні екологічними ризиками .....	294
<i>Лавренюк В.В.</i> Ключові драйвери кібер-ризиків фінансових установ .....	297
<i>Мартінович П.Г.</i> Вплив смарт-економіки регіонів на розвиток України...	300
<i>Марушкевич О. В.</i> Кіберстрахування як метод управління ризиками в цифровій економіці .....	303
<i>Нікітін А.В.</i> Національна банківська система нові виклики перевірки на міцність .....	306
<i>Папуш А.В.</i> Фінансова безпека Донецької області в цифровій економіці ...	308
<i>Савич А.С.</i> Вплив фінансових криз на розвиток іпотечного кредитування	311
<i>Якімець І., Рудавська А.</i> Кіберзлочинність: особливості та проблеми боротьби .....	313

## 8. Криптоактиви: становлення, перспективи, ризики та регулювання

<i>Апанащенко Д.В.</i> Криптовалюта – глобальні мережеві гроші чи актив для спекулятивних операцій? .....	315
<i>Бабійчук К.</i> Сутність криптовалют та перспективи їх розвитку.....	318
<i>Бойко М.В.</i> Розмір, значення та перспективи розвитку для криптовалют .....	320
<i>Вербіцька В.М.</i> Значення, ризики та перспективи розвитку криптовалюти .....	322
<i>Власюк К.Р.</i> Ризики використання криптоактивів як грошей майбутнього .....	325
<i>Герасимчук М. С.</i> Криптовалюта: переваги та недоліки .....	326
<i>Грушко Н.С.</i> Інноваційні фінансові технології у сфері банківської діяльності .....	328
<i>Домбровський І. В.</i> Особливості формування криптовалютного портфеля в Україні .....	330
<i>Заїка С. С.</i> Криптоактиви: становлення, перспективи, ризики та регулювання .....	333
<i>Калита О.В.</i> Криптовалюта як якісно новий платіжний інструмент .....	335
<i>Капустинська В.В.</i> Криптоактиви: переваги та недоліки .....	336
<i>Конфета Д. Ю.</i> Перспективи використання криптовалют як застави .....	338
<i>Кузьмін І. Д.</i> Криптоактиви: становлення, перспективи, ризики та регулювання .....	341
<i>Микитенко В.О.</i> Ринок криптовалют в Україні: перспективи розвитку та регулювання .....	343
<i>Ніколаєнко А.О.</i> Криптоактиви: становлення, перспективи, ризики та регулювання .....	345
<i>Онуфрієнко О.В.</i> Сучасне становлення криптовалюти в Україні .....	348
<i>Пиріжок Ю. Л.</i> Переваги та недоліки криптовалюти та перспективи її використання в умовах глобалізації .....	351
<i>Савченко Б. М.</i> Перспективи біткоіна на глобальному ринку .....	353
<i>Смутьська Н.</i> Криптоактиви: становлення, перспективи, ризики та регулювання .....	356
<i>Чуб Ю. С.</i> Питання кримінальної відповідальності за шахрайство з криптовалютою .....	359
<i>Чудік З. С.</i> Криптовалюти: становлення, перспективи та розвиток .....	360

## 9. Сучасні тенденції розвитку та регулювання фінансових ринків в цифровій економіці

<i>Барановський Б.О.</i> Міжнародна співпраця у сфері регулювання міжнародних фінансових відносин .....	362
<i>Бошняк А.В.</i> Аналіз стану банківської системи України в сучасних умовах .....	364
<i>Варважицька Т.В., Федина В.В.</i> Вплив діджиталізації на розвиток фінансового ринку України .....	367
<i>Герасименко Н.П., Савич В. А.</i> сучасні інформаційні системи в процесі управління .....	370



<i>Гринчук І. А.</i> Економічний капітал як інструмент системи ризик-менеджменту банку .....	373
<i>Дячук М. І.</i> Позикові кошти підприємства: джерела залучення, їх облік і аудит .....	376
<i>Королюк А.О.</i> Особливості інтелектуалізації міжнародного бізнесу в умовах цифровізації .....	378
<i>Корх Н. С., Матвійчук Н. М.</i> Інноваційні тренди банківського бізнесу ....	381
<i>Кульвановська А.О.</i> Проблеми функціонування іноземного капіталу в банківській системі України .....	384
<i>Лещенко М.А.</i> Ключові параметри іпотечного ринку України .....	386
<i>Лукашенко Л.А., Федина В.В.</i> Регулювання фінансових ринків у цифровій економіці .....	389
<i>Лук'янчук І. О.</i> Інноваційні перспективи своп-угод в умовах розвитку смарт-технологій .....	392
<i>Марнопольська А.О.</i> Сучасні тенденції розвитку та регулювання фінансових ринків в цифровій економіці .....	393
<i>Мельник І.А.</i> Сучасні проблеми регулювання ліквідності банків в Україні .....	396
<i>Мережко Д.В., Омельчук Ю.М.</i> Фінансове посередництво та його роль на фінансовому ринку .....	399
<i>Моргун О.В.</i> Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки .....	401
<i>Позднякова А. О.</i> Краудфандинг: сутність, стан, та особливості діяльності в Україні .....	403
<i>Редзюк Є.В.</i> Міжнародний досвід і перспективи розвитку фінансових ринків в цифровій економіці .....	405
<i>Сторожилів Г. М.</i> Сучасні тенденції розвитку фінансових ринків в умовах глобалізації та цифровізації .....	408
<i>Циганова Н. В.</i> Консолідація банків та структурні трансформації банківського сектору .....	410
<i>Цимбалюк М.Т.</i> Гармонізація цифрових ринків України та ЄС .....	414
<i>Чирко І. Р.</i> Сучасні тенденції розвитку фінансових ринків в цифровій економіці .....	417
<i>Щербановська А.А.</i> Нелінійність у функціонуванні сучасної банківської системи .....	418

## **10. Фінансова інклюзія та її розвиток в Україні**

<i>Борис Т. А.</i> Фінансова інклюзія та її розвиток в Україні .....	421
<i>Бутова Л.В.</i> Фінансова інклюзія та її розвиток в Україні.....	423
<i>Войнов І.Є.</i> Фінансова інклюзивність як індикатор доступності фінансових послуг для населення .....	426
<i>Гордієнко К.А.</i> Проблеми фінансової інклюзії в Україні .....	428
<i>Гречана Д.В.</i> Сучасний стан фінансової інклюзії в Україні .....	430
<i>Дацько Н. М.</i> Фінансова інклюзія для підвищення фінансового добробуту населення та економічного зростання держави .....	432

<i>Деркач Т.А., Мельник Ю.М.</i> Фінансова грамотність як важлива складова фінансової інклюзії .....	435
<i>Домбровський І. В.</i> Ломбарди як небанківські фінансові установи на ринку фінансових послуг України .....	438
<i>Кармазіна А.Д.</i> Фінансова інклюзія та напрями її забезпечення .....	440
<i>Кармазіна Л.В.</i> Фінансова інклюзія у банківській практиці США .....	443
<i>Конькова А.О.</i> Фінансова інклюзія та її розвиток в Україні .....	445
<i>Коротюк Н.О.</i> Сутність поняття «фінансової інклюзії» у системі інклюзивного зростання.....	448
<i>Коцюк А.О.</i> Фінансова інклюзія та її розвиток в Україні .....	451
<i>Кротивницька В.В.</i> Роль маркетингу в реалізації національної стратегії фінансової інклюзії в Україні .....	453
<i>Лавренюк А.В.</i> Вплив FinTech-інновації на рівень фінансової інклюзії ...	455
<i>Муріна А. В.</i> Відповідальне кредитування споживачі і фінансова інклюзія	458
<i>Руковіцина Н.С.</i> Фінансова інклюзія та її розвиток в Україні .....	461
<i>Скоробагатько К. А.</i> До питань розвитку фінансової інклюзії в Україні	463
<i>Фрідман Д.А.</i> Фінансова інклюзія як обов'язкова передумова забезпечення фінансової безпеки держави .....	465
<i>Ховайло Є.С.</i> Щодо питання про фінансову інклюзивність в Україні .....	466

## **11. Захист прав споживачів банківських і страхових послуг в умовах діджиталізації економіки**

<i>Білошапка В.С.</i> Соціальна відповідальність банків в умовах діджиталізації економіки .....	469
<i>Клименко К.В., Савостьяненко М.В.</i> Актуальні питання посилення системи захисту критичної інфраструктури в банківському секторі .....	472
<i>Сорохан К.А.</i> Права споживачів банківських послуг в умовах діджиталізації .....	474
<i>Яловенко А. А.</i> Перешкоди розвитку цифрової економіки в Україні .....	476

## **12. Державне регулювання ринку банківських та страхових послуг**

<i>Алексеєнко М. Д.</i> Кредитно-інвестиційна діяльність банківських установ: регулювання та доступність .....	479
<i>Артеменко Я. О.</i> Методи державного регулювання ринку страхових послуг .....	481
<i>Вдовенко К.О.</i> Функціонування ФГВФО та вектори його подальшого розвитку .....	484
<i>Гнатюк І. В.</i> Концепція регулювання ринку банківських послуг в Україні	487
<i>Голець А. В.</i> Особливості державного регулювання ринку банківських та страхових послуг .....	489
<i>Коптюх О.Г.</i> Інституційні аспекти координації монетарної і фіскальної політик .....	491

<i>Малофей О. О.</i> Регулювання кредитних ризиків у банківській системі України .....	492
<i>Нішта В. А.</i> Митне регулювання зовнішньо-економічної діяльності .....	495
<i>Павелкова А.О.</i> Принципи та моделі державного регулювання ринку страхових послуг в Україні .....	498
<i>Паламаренко Я.В.</i> Дослідження перспектив розвитку банкострахування в Україні .....	501
<i>Семененко А.Є.</i> Деякі питання етики поведінки в роботі митниці .....	504
<i>Степанець В.С.</i> Впровадження показника MREL в Україні .....	507
<i>Стешенко О.Д., Шестакова Н.В.</i> Перспективи розвитку накопичувального страхування в Україні .....	509
<i>Стоянова В.В.</i> Перспективи Євроінтеграції банківської системи України	512
<i>Томай В. І.</i> Особливості державного регулювання банківської діяльності в умовах фінансової нестабільності .....	514
<i>Чуб Ю. С.</i> Необхідність державного регулювання ризиків впровадження цифрового банкінгу .....	517

## НАПРЯМИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

### 1. СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Архипова В.О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Відокремлений структурний підрозділ "Костянтинівський індустріальний  
фаховий коледж ДВНЗ "Донецький національний технічний університет"*

*Науковий керівник – викладач фінансово-економічних дисциплін*

*Шаповалова О.В.*

### СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ І СВІТІ

Останніми роками спостерігається стрімкий розвиток сфери цифрових валют, випуск та обіг яких може відбуватися за різними моделями, з використанням різних технологій та в різному правовому полі. У цьому контексті багато центробанків досліджують можливість випуску ними власної цифрової валюти та варіантів її використання, у тому числі й Національний банк України. На сьогодні перед Національним банком, так само як і перед економістами зі всього світу, постає багато питань щодо сфери цифрових валют: «Які їх можливості, потенціал та перспективи впровадження? Як потенційно може змінитись фінансова екосистема з впровадженням цифрових валют центральних банків (ЦВЦБ)? Які бізнес моделі ЦВЦБ можуть бути використані, їхні переваги та недоліки? Які світові тенденції щодо впровадження та регулювання ЦВЦБ?».

Проблемам сутності та розвитку цифрових валют в Україні присвячені праці М. Кучерявенко, А. Кудь, М. Ліхачова, Н. Поливки, М. Куцевола, О. Шевченко-Наумової, А. Квітки, І. Лубенця та ін. Попри значну кількість досліджень в даній області, на поточний момент відсутнє комплексне розуміння потенційних переваг і ризиків від впровадження цифрових валют центральними банками.

Цифрова валюта центрального банку – це цифрова форма грошей, які вже емітовані центральним банком і є загальнодоступним законним платіжним засобом на території країни. ЦВЦБ варто відрізнити від звичних криптовалют, оскільки останні не випускаються державою і не мають статусу законного платіжного засобу на території країни. Цифрові валюти центробанків ефективно виконують функцію фіатних грошей, тобто є засобом обігу. Вони обмінюються без обмежень на готівкові або безготівкові кошти у співвідношенні один до одного. Крім того, цифрова валюта має додаткові переваги порівняно з готівковими та безготівковими коштами, наприклад, підвищену надійність, оскільки всі рахунки зберігаються в центральному банку.

Поява грошей не лише у паперовій, а й у цифровій формі є природним кроком еволюції грошей у сучасному світі. Використання готівки в багатьох країнах, у тому числі і в Україні, скорочується. Невпинний розвиток технологій

приводить до змін у фінансовій сфері. Фінтехкомпанії пропонують все більше способів здійснення електронних платежів з використанням інноваційних сервісів. Та й друга хвиля створення криптоактивів –стейблкоїнів – приватними гравцями стимулює центробанки до активнішого дослідження та впровадження інновацій. У таких умовах центральним банкам доводиться шукати шляхи, як утримати свою провідну роль у фінансовій системі, забезпечуючи доступ населення до грошей центробанку, та водночас не стати на заваді розвитку інновацій у фінансовому секторі. Тому щороку центральні банки все активніше вивчають питання запровадження власних цифрових валют.

Так, на міжнародній конференції “Цифрові валюти центральних банків: нові можливості для платежів”, яка відбулася 21 лютого 2020 року в Києві, зібралися представники центральних банків з п’ятнадцяти країн світу: Канади, Швеції, Японії, Південно-Африканської Республіки, Уругваю, Фінляндії, Литви, Польщі, Білорусі, Німеччини, Туреччини та інших [4]. Свої цифрові валюти вже розробляють Китай, Швеція, Південна Корея та ще деякі країни. Центральний банк Швеції в межах пілотного проєкту e-Krona також досліджує цифрову валюту центрального банку як можливий еквівалент готівки для здійснення роздрібних платежів фізичними особами. У Швеції рівень безготівкових розрахунків є одним з найвищих у світі, і цифрова валюта – це спроба центрального банку забезпечити випуск власних цифрових грошей в умовах різкого зниження попиту на готівку. Китай уже провів офіційні випробування цифрового юаня, повне впровадження планується у 2022 році. Згідно з планами китайського Центробанку, цифрова валюта замінить частину грошової бази Китаю і готівки в обігу, але не зможе замінити банківські депозити та залишки на рахунках приватних платіжних платформ [2].

Центральні банки зарубіжних країн очікують наступні ефекти від впровадження власних цифрових валют:

- підвищення доступності фінансових послуг (Китай, Сенегал, Туніс, Уругвай);

- скорочення частки готівки в обігу (Канада, Китай, Норвегія, Швеція);

- скорочення транзакційних витрат (Китай, Еквадор, Уругвай).

В Україні Національний банк почав вивчати можливість випуску власної цифрової валюти – е-гривні – з 2016 року. У 2018 році був реалізований “пілотний” проєкт, під час якого в обіг було випущено обмежений обсяг е-гривні, операції з використанням якої тестувалися робочими групами за участі Національного банку, компаній-волонтерів, а також Світового банку. У результаті Національний банк отримав корисні висновки щодо випуску власної цифрової валюти, ключові з яких такі:

- е-гривня може розглядатися як альтернатива наявним засобам та інструментам роздрібних платежів – готівці, платіжним дорученням, платіжним карткам та електронним грошам. Перевагами е-гривні є простота використання, доступність, безпечність (погашення і розрахунки гарантуються Національним банком) та швидкість розрахунків [1];

- з огляду на те, що Пілотний проєкт мав обмежений перелік операцій та коло користувачів, а також невелику кількість та обсяги здійснених транзакцій, він не

дав можливість у повному обсязі оцінити привабливість та потенційний рівень залученості населення України до такого інструменту. Тому важко прогнозувати, яка кількість громадян України стане користувачами е-гривні у разі ухвалення рішення про її впровадження в національному масштабі;

- е-гривня може бути розглянута як так звана disruptive technology, оскільки потенційно може суттєво змінити екосистему платіжного ринку України та перерозподілити наявні ролі учасників ринку;

- впровадження е-гривні на платіжному ринку України має також враховувати можливість впровадження інших інноваційних платіжних інструментів, зокрема “миттєвих” платежів та нових інструментів у рамках концепції Open Banking. Потрібні значні інвестиції та час на модернізацію платіжної інфраструктури та популяризацію е-гривні як нового інструменту для населення з урахуванням вже існуючих звичок споживачів;

- впровадження е-гривні можливе за однією з двох альтернативних моделей взаємодії учасників: централізованою або децентралізованою. Централізована модель передбачає, що Національний банк є одноосібним емітентом е-гривні, а комерційні учасники ринку виконують сервісні (агентські) функції. У разі ж децентралізованої моделі банкам і небанківським фінансовим установам надавалося б право випуску е-гривні під контролем Національного банку;

- технологія розподілених реєстрів (DLT, блокчейн) може використовуватися як платформа для випуску та обігу е-гривні. Проте основні переваги цієї технології лишатимуться не задіяними у разі застосування централізованої моделі випуску е-гривні.

Висновки. Загалом серед переваг цифрових валют можна відзначити те, що вони допомагають зробити суспільство більш фінансово інклюзивним, фінансові послуги – доступнішими, а платежі – швидшими та дешевшими. З іншого боку, застосування цифрових валют несе потенційні ризики. Зокрема, цифрові валюти можуть докорінно змінити ландшафт фінансової системи, а також створити ймовірні ризики для функціонування банківської системи та фінансової стабільності загалом. Крім того, будь-які технології, на яких будуються цифрові валюти, не застраховані від збоїв у роботі системи.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Аналітична записка за результатами пілотного проекту із впровадження платформи «Електронна гривня» та електронних грошей Національного банку України (е-гривні) [Електронний ресурс] / Національний банк України. – 2019. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/>

2. Китай запуснув тестування своєї цифрової валюти - <https://nachasi.com/2020/04/22/china-digital-currency/>

3. Кудь О.О., Кучерявенко М.П., Смичок Є.М. Цифрові активи та їх правове регулювання у світі розвитку технології блокчейн : монографія. Харків : Право, 2019. 216 с.

4. Майбутнє цифрових валют – у фокусі уваги світових центральних банків <https://bank.gov.ua/ua/news/all/maybutnye-tsifrovih-valyut--u-fokusi-uvagi-svitovih-tsentralnih-bankiv>

## **ЦИФРОВА ВАЛЮТА В УМОВАХ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Цифрові гроші або цифрова валюта - це будь-яка форма грошей або платежу, що існує тільки в електронній формі. Вони вираховуються і передаються за допомогою електронних кодів в комп'ютерах.

Цифрові гроші можуть приймати різні форми і бути незалежною валютою або частиною традиційного валютного домену. Зниження відносного значення готівкової грошової маси в більшості економік країн в основному зумовлене зручністю та ефективністю, що пропонуються електронними способами оплати у поєднанні з мобільними пристроями.

До переваг впровадження безготівкових форм грошей можна віднести очікуване зменшення таких видів злочинності як крадіжка чи фальсифікування готівкових грошей. Більше того, фінансування незаконних дій, відмивання грошей та ухилення від сплати податків є складнішими без готівки. Очевидно, що використання цифрових грошей, дозволяє здійснювати анонімні однорангові транзакції – наприклад криптовалюти, такі як біткоїн - зменшують цю перевагу, саме тому криптовалютний ринок сильно регулюється в ряді країн.

Впровадження цифрової валюти може покращити рівень добробуту, використовуючи потенціал зв'язків та обміну у фінансовій екосистемі мереж, а також шляхом надання користувачам можливість прямих, однорангових переказів грошей. Цифрові гроші вже багато років змінюють спосіб роботи платіжних систем, але нещодавно почали більш принципово змінювати і свою структуру.

З розвитком технологій з'явилися цифрові валюти на основі блокчейна. Найпоширенішою і найдорожчою криптовалютою є біткоїн (Bitcoin). Термін «біткоїн» запозичений з англійської мови («bitcoin») і утворений шляхом злиття слів: «bit» (одиниця комп'ютерної пам'яті) і «coin» (монета). Ця віртуальна валюта має переваги у тому, що є децентралізованою, всі операції з її участю анонімні, а центр емісії відсутній. Торгові угоди проводяться тільки в електронному форматі, а операції купівлі - продажу даної валюти можна здійснити через онлайн-бірж. Перша хвиля криптовалют, таких як біткоїн, Ethereum або Ripple не змогли набути актуальності з точки зору своєї частки в грошових операціях [1]. Це було обумовлено системними недоліками, що призвели до надзвичайної обмеженої потужності, непередбачуваності транзакційних витрат та обмежена прозорість, що знизило їх здатність виконувати основні функції грошей і, отже, їх привабливість як засобу обміну. Зовсім недавно стали існувати стабільні валюти, які були спеціально розроблені для вирішення проблеми нестабільності шляхом прив'язки цифрової валюти до базового набору активів.

Біткоїн та інші цифрові валюти можуть змінити функцію грошей, так як дана форма грошей, в першу чергу, розглядається як сховища вартості і зазвичай не використовується як засіб обміну.

Криптовалюти формують нові платіжні системи в поєднанні з новими валютами, які не випускаються центральним банком. Прикладом є біткоїн, Litecoin, Ethereum та XRP. Вони існують в приватному порядку, уряди не втручаються в їх постачання. Натомість цифрова валюта має деякі криптографічні правила, які відповідають чіткому комп'ютерному коду. Це робиться в децентралізований і прозорий спосіб, який може сприяти довірі до валюти. Чи залишатимуть центральні банки нові форми цифрових валют, залишається відкритим питанням. У Роз'ясненнях НБУ щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin зазначено, що Національний банк України розглядає "віртуальну валюту/криптовалюту" Bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства. НБУ також підкреслює, що уповноважені банки не мають правових підстав для зарахування іноземної валюти, отриманої від продажу біткоїнів за кордон і застерігає фізичних і юридичних осіб від використання цієї валюти [2].

У сучасному світі країни вже почали розробляти свої цифрові валюти: Китай, Швеція, Маршалові й Багамські острови та ще деякі країни. В Україні влітку 2019 року Нацбанк здійснив пілотний випуск електронних гривень — їх тоді тестували на співробітниках відомства. У своєму звіті за той же рік регулятор згадував про можливість створення електронної гривні. У лютому 2020-го голова НБУ Яків Смолій заявив, що установа готова до запуску е-гривні, однак спершу там прагнуть впевнитися, що цей випуск не порушить тенденції до повільного зростання цін в Україні. Перехід до використання е-гривні потребує не лише практичного вивчення усіх нюансів, пов'язаних з її емісією та обігом, зберіганням і захистом, а й доопрацювання нормативно-правової бази. Зокрема, потрібно врегулювати питання забезпечення випущеної е-гривні, формування гарантійних депозитів, створення установи-аналога Фонду гарантування вкладів фізичних осіб тощо. Вказані чинники нині унеможливають конкретне датування НБУ використання е-гривні у повсякденному житті.

Таким чином, на сучасному етапі цифрова валюта має спірний статус правового регулювання в Україні та в світі, адже вона налічує в собі як позитивні, так і негативні риси. Тому, для успішного розвитку та впровадження цифрових грошей необхідна відповідна нормативно-правова база та ефективна політика держави.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Ліхачов М. Скромна чарівність біткоїна: українські реалії використання крипто валют. *Forbes Україна*. URL: [http://forbes.net.ua/ua/opinions/1428255-skromnacharivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut?utm\\_medium=social&utm\\_source=facebook.com&utm\\_campaign=skromna-charivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut](http://forbes.net.ua/ua/opinions/1428255-skromnacharivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut?utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=skromna-charivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut).



2. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin: лист НБУ від 10.11.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>.

**Баранник І.О.**

*«Економіка», 5 курс*

*НТУ «Дніпровська політехніка»*

*Науковий керівник – к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів*

*Штефан Н. М.*

## **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

Доступність швидкого та бездротового інтернету, розвиток соціальних мереж та еволюція смартфонів від звичайних засобів комунікації до персональних помічників з особистим набором спеціальних додатків сприяли поширенню попиту на сучасні фінансові послуги та продукти. Водночас класичні фінансові установи, насамперед банки, через регуляторні та законодавчі обмеження, запроваджені для подолання наслідків кризи, а також певну консервативність не змогли швидко й адекватно відреагувати на потреби споживачів [1].

Раніше фінтех сприймався виключно як внутрішні розробки та процеси фінансових установ, до яких у споживачів фінансових послуг не було прямого доступу. Але сьогодні фінтех став основою для всіх онлайн-транзакцій -переказів грошей, кредитування, сплати комунальних платежів тощо [2]

До фінансових технологій прийнято відносити майже будь-яку технічну або програмну інтерпретацію фінансових процесів. Нині фінансові технології активно використовують організації, які намагаються поліпшити та оптимізувати надання фінансових послуг. Водночас конкуренцію наявним фінансовим установам складають так звані FinTech-компанії (FinTech-start-up), які використовують поєднання технологій, клієнтоцентричного сервісу та гнучкої бізнес-структури для зниження витрат, розширення клієнтської бази та зростання ринкової частки. В умовах скорочення банківського сектору та зниження довіри населення до банківської системи в Україні формується значний потенціал для розвитку FinTech-індустрії [3].

На сучасному етапі фінтех розглядають як екосистему, котра поєднує всіх учасників фінансового ринку такі як: фінтех-стартапи, регулятори, банки, міжнародні платіжні системи, асоціації банкірів та фінансистів, інкубаторів, акселераторів, постачальників. Таким чином можна сказати, що фінансові послуги є складною системою, до якої входять сектори фінансових послуг, стартапи, нові технології [4].

Становище ФінТех в Україні проходить етапи створення та повільного впровадження. Під час проведення щорічної конференції UAFIN.TECH було визначено основні показники результату впровадження фінансових послуг в різні сфери життя. Станом на 2020 рік 71% підприємств пройшли рівень беззбитковості а 45,5% цих компаній в даній галузі були основані за останні три роки. Найбільшим прикладом впровадження ФінТех був Приватбанк (до

націоналізації). Банки ПУМБ, Ощадбанк заявили, що через карантин 2020 року також стали менше утримуватись за «живе» спілкування, та більше інвестувати в діджиталізацію.

В Україні, як і в усьому світі, еволюція ФінТех відбувалася спочатку у відповідь на банківську кризу 2008-2009 років, а потім, не так давно, у результаті кризи 2013-2014 років [5]. А 2020 рік відзначився прискореним переходом до діджиталізації через пандемію. Споживча культура зазнала зміни- все більше людей обирають сервіси та навчання онлайн. За цей рік цифровізація торкнулась не просто банківської сфери, а й державних послуг онлайн: було запущено мобільний додаток «Дія», переведено в онлайн реєстрацію бізнесу та початку будівництва, запустили сервіс eМалятко.

В свою чергу українські Фінтех-проекти дуже привабливі для іноземних інвесторів. Вони готові вкладати кошти в українські fintech-проекти або викуповувати їх повністю. Так у грудні 2019 року стало відомо про те, що німецька компанія Snap купила український Фінтех-стартап AI Factory за \$ 166 млн [6].

За даними 2018-2020 років основними рушійними силами ФінТех стали: наявність мобільного інтернету та смартфонів, втрата довіри населення до банків та незадоволеність банківськими послугами [7]. Кінець 2020 року відзначився значними покращеннями та розвитком напрямків як open banking, необанки, digital-сервіси та спрощенням системи аутентифікації.

На 2021 рік фінансові експерти виділяють наступні тенденції розвитку галузі: користування мобільними телефонами; посилення ролі соціальних мереж; можливість розрахунку альтернативними шляхами; відкриття АПІ(прикладний програмний інтерфейс) та інтернет-речей; реєстрація біометричних даних; посилене використання штучного інтелекту[8].

Щодо використання криптовалюти - новий вид цифрової валюти, який працює без центральної платіжної системи, повністю автоматично – можна відмітити, що для криптовалюти було створено не один проект, стартап та інвестиційний майданчик, де вкладаються мільйони коштів, але навіть на 2021 рік важко визначити майбутнє такої тенденції навіть фінансовим експертам.

Ще одна тенденція як блокчейн набирає максимальної популярності. Блокчейн - технологія розподілених реєстрів даних. Кожний користувач сам слідкує за своїми даними, підтверджує їх правильність. Ця технологія породила безліч рішень і стартапів. Наприклад, її застосовують для укладення розумних контрактів, доказу авторського права, біометричного захисту, торгівлі та укладення угод, розподілу енергії, і навіть голосування. В українських університетах запровадили систему перевірки дипломів на академічну чесність та плагіат.

Перелічені тенденції обов'язково повинні оточувати себе трьома важливими речами: попитом споживачів, правовим регулюванням та довірою зі сторони потенційних користувачів до технологій. Люди не просто готові, а з нетерпінням чекають на впровадження вказаних інновацій.

Світ взяв курс на розвиток фінансових технологій та намагається максимально сприяти цьому. В США, Китаї та Європейському Союзі розуміють

необхідність адаптації законодавства до нових послуг та бізнес-моделей та поступово змінюють регулювання. Зокрема, з 2018 р. в ЄС стала обов'язковою Директива платіжних послуг 2015/2366 (PSD2), яка унормовує діяльність компаній, що надають сторонні платіжні послуги та їх взаємодію з банківськими установами [8].

Загалом українські та світові банки зацікавлені у взаємодії з компаніями, які пропонують інноваційні рішення, що здатні принести реальну користь для бізнесу та потребують значних ресурсів для створення всередині банку. Основними сферами співпраці банків та фінтех-компаній, на думку експертів, у найближчий рік будуть платіжні сервіси, системи штучного інтелекту, великі дані, автоматизація бізнес-процесів та кібербезпека.

Серед основних проблем, що стримують прогрес фінансових технологій в Україні, називають надмірну урегульованість, відсутність потрібної юридичної бази та низьку фінансову грамотність населення. Разом з тим, фінтех-компанії вважають консерватизм банків суттєвим важелем, що заважає розвитку ринку [9].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Семенов А.Ю., Цирулик С.В. Тенденції розвитку Фінтех послуг на світовому та вітчизняному ринках. БІЗНЕСІНФОРМ. № 10. 2018.

2. Що таке фінтех та як вона впливає на наше життя сьогодні? *Економічна правда*. 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/projects/fintech/2018/12/5/641431/> (дата звернення 10.03.2021)

3. Дудинець Л.А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи 2018. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/149.pdf> (дата звернення 10.03.2021)

4. Шевченко О.М. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. 2020. URL: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7\\_2020/63.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/63.pdf) (дата звернення 10.03.2021)

5. Фінтех в Україні. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» . 2018. URL: [https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech\\_in\\_Ukraine\\_2018\\_ua.pdf](https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf) (дата звернення 11.03.2021)

6. FINTECH в Україні: 10 причин для гордості. *Соцпортал соціальні новини*. URL: <https://socportal.info/ru/news/fintech-v-ukraine-10-povodov-dlya-gordosti/>

7. Фінтех в Україні. 2018. URL: [http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/FinTech\\_Catalogue\\_feb2018\\_en\\_ua.pdf](http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/02/FinTech_Catalogue_feb2018_en_ua.pdf) (дата звернення 11.03.2021)

8. Юридична газета online. Всеукраїнське професійне юридичне видання. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/fintech--aktualni-tendenciyi-na-nayblizhchi-3-roki.html> (дата звернення 10.03.2021)

9. Фінтех-2019: дослідження українського ринку фінансових технологій. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1139.html> (дата звернення 12.03.2021)

## **ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ СТЕЙБЛКОЇНІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ**

Криптовалютам властива висока волатильність. Це пояснюється, перш за все тим, що цей ринок відносно молодий з невеликою кількістю учасників і обсягами торгів. Якщо на традиційних ринках присутній потік публічної інформації, регулярна корпоративна звітність відповідно до міжнародних стандартів, звітність регуляторів про макроекономічні показники, прогностичні оцінки аналітиків з поточного та майбутнього стану ринків. То у сфері криптовалют таке середовище тільки формується. Це призводить до того, що курси криптовалют (в основному в доларовому вираженні) схильні до високого рівня волатильності, що робить їх використання не зручними з практичної точки зору як засобу обміну і вартості.

Stablecoin (англ. «стабільна монета») або стейблкоїн - це криптовалюта, ціна якої залежить від вартості будь-якого традиційного фінансового активу. Це може бути американський долар, нафта, золото тощо [1, с.70].

В світовій практиці стейблкоїни розділяють на три види :

- стейблкоїни, забезпечені традиційними валютами та іншими активами. За аналогією із забезпеченням національної валюти золотом з золотого запасу, береться умовний обсяг, наприклад, доларів, і під цей обсяг випускаються цифрові маркери в співвідношенні 1 до 1. При цьому в якості активу «прив'язки» може виступати золото, нафта, тощо [2, с.440];

- стейблкоїни, забезпечені іншими криптовалютами. Все так же, як і описано вище, але замість фіатних валют та інших фінансових активів, такі стейблкоїни «прив'язані» до топових криптовалют, наприклад, біткоїну. Водночас даний вид стейблкоїнів є менш надійним, оскільки різкий обвал курсу криптовалюти, якою забезпечений stablecoin, здатний її практично повністю знецінити [3, с.60];

- стейблкоїни без забезпечення. Від звичайних криптовалют такі монети відрізняються тим, що в функції смарт-контрактів входить автоматичне збільшення або скорочення обсягу пропозиції для регулювання їх вартості.

Що стосується України, варто відмітити, що дане питання набирає активних кроків з боку держави. Так, 11.06.2020 року було зареєстровано Проект Закону №3637 “Про віртуальні активи”. Законопроектом передбачається комплексне врегулювання правовідносин, що виникатимуть у зв'язку з обігом віртуальних активів в Україні, визначатимуться права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, засади державної політики у сфері обігу віртуальних активів і передбачається легалізувати оборот криптовалют в Україні [6].

Законопроектом також передбачено, що його дія застосовуватиметься до правовідносин, які виникають: при постачанні послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, коли постачальник таких послуг має зареєстроване місцезнаходження або постійне представництво на території України; у зв'язку зі здійсненням правочину відносно віртуальних активів, якщо особа, що здійснює

цей правочин, визначає, що до такого правочину застосовується право України, якщо це не суперечить положенням чинних міжнародних договорів України.

Центральним органом виконавчої влади, який формує і реалізує державну політику в сфері обігу віртуальних активів, є Міністерство цифрової трансформації України. На Мінцифри покладені завдання, зокрема, здійснення державного регулювання та контролю за обігом віртуальних активів на території України, забезпечення та здійснення контролю за виконанням, у межах компетенції, виконання учасниками ринку віртуальних активів законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Отже, стейблкоїни представляють собою новий, гібридний різновид цифрових активів, в якому поєднуються інноваційні механізми прямого вартісного обміну та управління фінансовими транзакціями без участі посередників з централізованими емісійними механізмами і використанням різних методів забезпечення цінової стабільності фінансових активів. Як спосіб захисту свого капіталу від ринкової волатильності, стейблкоїни стають фігуруючим елементом в інтеграції криптовалют на фінансовому ринку. На додаток до їх корисності для фінансових операцій, трейдери та інвестори можуть використовувати стейблкоїни для хеджування своїх портфелів. Розподіл певного відсотка свого портфеля в стейблкоїнах є ефективним способом зниження загального ризику.

Проте, незважаючи на здатність підтримати масову крипто-адаптацію, стейблкоїни мають певні й недоліки. Так, прив'язані до фіатних валют стейблкоїни централізовані, тому для підтримки їх довіри та збереження репутації потрібно регулярно проводити аудити. Водночас прив'язані до фіатних валют стейблкоїни уразливі перед обвалом курсу. Крім того, забезпечені криптовалютою стейблкоїни - найскладніший, а, значить, ризикований актив.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Борисюк О.В., Шматковська Т.О. Дацюк-Томчук М.Б. Переваги і недоліки використання стейблкоїнів як інструменту зменшення волатильності криптовалют на фінансовому ринку. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Том 1. №25. 2021 №. С.69-78.

2. Лук'янов В.С. Зародження ринку криптовалют в інформаційно-мережевій парадигмі. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 8 (158). С. 436-441.

3. Молчанова Е., Солодковський Ю. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют. *Міжнародна економічна політика*. 2014. №1 (20). С.60-79.

4. Система біткоїн: плюси і мінуси. Invest Program. 2015. URL: <http://invest-program.com.ua/tag/bitcoin>.

5. Сословський В.Г., Косовський І.О. Ринок криптовалют як система. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2016. С. 236 -246.

6. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art>.

**Буря А. , Хорозян Е.**  
*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс*  
*Відокремлений структурний підрозділ Одеський торговельно-економічний*  
*фаховий коледж КНТЕУ*  
*Науковий керівник: викладач економічних дисциплін*  
*Пархоменко С. Г.*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ В УКРАЇНИ**

На сьогоднішній день банківські картки виступають ключовим елементом електронних банківських систем та все більш активно витісняють звичні чекові книжки та готівку. Також операції з банківськими платіжними картками, з одного боку, розширюють спектр послуг банку, а з іншого – є потужним джерелом ресурсів як в іноземній, так і в національній валютах. Серед банківських установ існує серйозна конкуренція за сегменти ринку платіжних карток, а також актуалізуються питання вдосконалення розрахунків з використанням платіжних карток та розвитку ринку платіжних карток загалом.

Відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» платіжна картка – електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором.

Власник банківської платіжної картки має цілу низку переваг перед готівкою:

- надійність збереження власних коштів за втрати платіжної картки, достатньо тільки повідомити банк про її втрату;
- зручність під час розрахунку за певні товари чи послуги як у нашій країні, так і за кордоном, оскільки автоматична конвертація здійснюється за більш вигідним курсом, ніж в обмінних пунктах;
- можна проконтролювати свої витрати.

Також у власників платіжних карток нещодавно з'явилася ще одна можливість – оплачувати рахунки, не виходячи з дому.

Станом в Україні експлуатуються 3 платіжних системи з платіжними пластиковими картками та системами банкоматів, POS - терміналів і мобільних пристроїв зчитування:

1. Міжнародна платіжна система VISA International Service Associatio з процесинговим центром в США, Європі та на інших континентах.
2. Міжнародна платіжна система Master Card International (США) + Europay International (ЕС) з процесинговим центром в США та Європі.
3. Національна платіжна система НСМЕП (Україна) з процесинговим центром в Україні.

Пандемія та карантинні обмеження пришвидшили зміни в платіжних звичках громадян у бік безготівкових розрахунків, зокрема в Інтернеті. Українці активніше переходять на безготівкові платежі та частіше користуються послугами електронної комерції. Водночас зберігається тренд зростання популярності безконтактних платіжних інструментів та розрахунків з ними.

Така висока популярність безконтактних платіжних інструментів привела до суттєвого зростання безготівкових операцій із використанням безконтактних та токенизованих карток. Упродовж усього минулого року активно використовувалися безконтактні картки, а також смартфони й інші NFC-пристрої для здійснення безконтактних платежів. Понад половини від загальної кількості та суми безготівкових операцій у торговельних мережах (54% за обома показниками) за дев'ять місяців 2020 року відбувалося безконтактно, тоді як рік тому – лише третина.

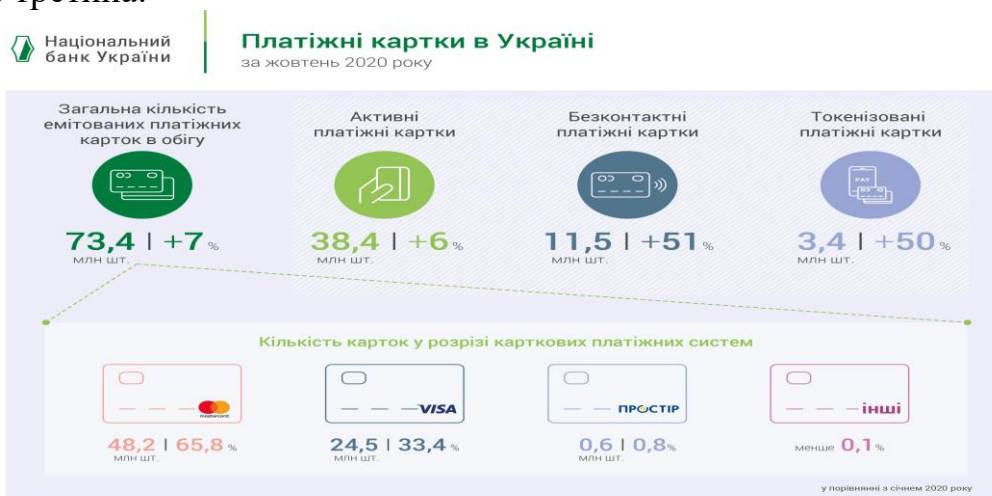


Рисунок 1 - Платіжні картки в Україні, 9 місяців 2020 року

Їх популярність зумовлена високим рівнем безпеки, швидкістю та зручністю таких операцій.

Протягом 2020 року кількість безконтактних карток, які використовували для здійснення операцій, зростає більш ніж на половину\* – до 13,2 млн карток, 57% операцій за сумою та за кількістю здійснювалися в торговельних платіжних терміналах безконтактно.

Водночас майже кожна п'ята операція в торговельних мережах відбувалася за допомогою смартфонів та інших гаджетів. У такий спосіб у 2020 році було витрачено майже 109 млрд гривень.

Також у 2020 році українці змінювали свої платіжні звички. Про це свідчить динаміка середніх сум безготівкових операцій із платіжними картками. Наприклад, середня сума операції переказу з картки на картку за рік зменшилася на 10,3%, до 1 444 грн; середня сума операції в платіжних терміналах (pos-терміналах) – на 5%, до 229 грн. Тобто, власники платіжних карток охочіше та частіше використовують їх для невеликих покупок в магазинах чи операцій із переказу коштів. Також середня сума операції в мережі Інтернет зростає до 338 грн. Це свідчить, що українці все активніше здійснюють онлайн-платежі, зокрема й на більші суми.

Незважаючи на карантинні обмеження, за минулий рік платіжна інфраструктура суттєво розширилася. Кількість суб'єктів господарювання, які приймають платіжні картки, за рік зросла більше ніж на третину (на 36,1%) – до 326,9 тисяч. Мережа торговельних роз-терміналів в Україні за рік зросла на понад 12% – до 375 тис. Водночас майже 87% торговельних платіжних терміналів забезпечують можливість здійснення безконтактної оплати. Загалом, за останні п'ять років кількість торговельних платіжних терміналів збільшилася майже вдвічі – зі 199,8 до 375,0 тисяч. Кількість платіжних терміналів (контактних та безконтактних) у розрахунку на 1 млн постійного населення України станом на 01 січня 2021 року становила 9,4 тис. шт. (рік тому – 8,4 тис. шт. на 1 млн населення).

Отже, ринок платіжних карток в Україні вже пройшов стадію формування та зараз активно розвивається. Поширення використання платіжних систем є необхідною умовою для успішного розвитку електронної комерції. Платіжні карти і електронні гроші найкраще відповідають потребам електронної комерції у платіжних інструментах.

Про активний розвиток та удосконалення платіжних систем в Україні свідчать збільшення частки активних платіжних карток, стабільне зростання кількості та обсягів безготівкових розрахунків, удосконалення та розширення платіжної інфраструктури тощо. Розвиток ринку платіжних карток є невід'ємною складовою детінізації економіки України, легалізації доходів і витрат, оптимізації розрахунків тощо. Безготівкові кошти становляться основним платіжним засобом серед населення. Упродовж пандемії все більше і більше людей створювали покупки через Інтернет, тому стабільний та ефективний розвиток платіжних систем залишається актуальним питанням по всьому світі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Беззаперечні тренди карткового ринку у 2020 році – розрахунки в Інтернеті та безконтактні платежі // Національний банк України [Електроний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezzaperechni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi--rozrahunki-v-interneti-ta-bezkontaktni-plateji>

2. Володимир Олександрович Черномор Сучасний стан і перспективи розвитку платіжних систем в сфері електронної комерції // FINANCIAL SPACE № 1 (17) 2015 [Електроний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15cvosst.pdf>

3. Коць О.О., Гоменюк В.В. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні // Економіка і суспільство Випуск # 15 / 2018 [Електроний ресурс] – Режим доступу до сайту: [http://economyandsociety.in.ua/journals/15\\_ukr/102.pdf](http://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/102.pdf)

4. Основні тренди карткового ринку у 2020 році: безконтактні платежі та розрахунки в Інтернеті // Національний банк України [Електроний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi-bezkontaktni-plateji-ta-rozrahunki-v-interneti>



## **СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Дивовижні науково-технічні досягнення, очевидцями яких ми зараз є, відчиняють двері для більш розлогого вживання цифрових валют в недалекому майбутньому. Але який запас даних валют і як далеко вони можуть зайти? У цій статті, останньою зупинкою нашого мандрування історією грошей, ми відправимося в майбутнє, щоб подумати над даними темами і їх ймовірними наслідками. Перш за все треба чітко пояснити, що цифрові валюти вже існують: резерви, що зберігаються окремими банками в центральних банках і платежі, які ми здійснюємо за допомогою банківських карток, представляються зразками цифрових грошей. Технологічний прогрес, який має відношення до справ пов'язаних з технологією блокчейн і швидкістю електричних платіжних систем, дозволить числовим купюрам представляти значно величезну значимість в економіці майбутнього. Після вдосконалення технологій ми зможемо узяти на думку те, як впровадити цифрову валюту із значно більшим використанням. Існує два види цифрових валют: приватні цифрові валюти (такі, як біткойн, вже існують) та цифрова валюта, яка має в своєму розпорядженні гарантію основного банку. Приватні цифрові валюти є більш привабливим варіантом. Внаслідок своєї репутації центральні банки здатні забезпечити, щоб цифрова валюта центрального банку стала законним платіжним засобом і створили клімат довіри, щоб він сприймався як надійний і безпечний актив. Крім того, центральний банк має значно більше ресурсів, більше інформативних і технічних можливостей заради того, щоб в будь-який момент реалізувати відповідну грошову політику і заощадити стабільність цифрової валюти, як одиниці обліку, цураючись цим зухвалих розгойдувань цін [1].

Це контрастує з підводними каменями, з якими зіткнеться власна цифрова валюта; після цього, приватному суб'єкту, що відповідає за впровадження цифрової валюти, важко мати відповідні прилади для розробки достовірного стандарту грошової пропозиції з суспільно бажаними цілями, такими як стабільність вартості і економічна діяльність. Цифрова валюта, підтримана центральним банком, має більше шансів на успішне впровадження і використання, ніж приватна цифрова валюта. Цифрова валюта центрального банку уживається з готівкою. В принципі, є два природних методи реалізації цифрової валюти центрального банку, один з яких є більш обмеженим, а інший більше руйнівним. Перший метод передбачав би перевтілення грошей, яке ми зберігаємо на своєму банківському рахунку, в цифровій валюті центрального банку при виконанні платежу або переказу, щоб пересилання могли бути здійснені з підтримкою технології, призначеної для впровадження цифрової

валюти. Певно, що перший метод не вплине на фізичних осіб або компанії при плануванні їх внутрішньої економіки: елементарно їх кошти будуть конвертовані в цифрову валюту центрального банку щоразу, коли вони здійснять платіж або переказ, а головна технологія дозволить грошам надходити від відправника до одержувача крім них відзначаючи всілякі очевидні зміни.

Варто підкреслити, що створення цифрової валюти центрального банку не призведе до значних покращень порівняно з останніми діями в платіжних системах. Двома основними зразками даних авансів видається Єдина область платежів у євро, яка визначає максимальний період одного робочого дня для втілення і врегулювання переказів, деномінованих в євро, між 34 європейськими країнами і комплект послуг, що дозволяють миттєво отримувати фінансові транзакції, здійснювані за допомогою мобільних телефонів [2]. В обох варіантах був досягнутий значний прогрес без потреби цифрової валюти, підтриманої центральним банком. Однією з переваг цифрової валюти центрального банку може бути, можливо, прискорення переказів між платіжними системами, які не пов'язані між собою, наприклад, в разі міжнародних переказів. Це область, в якій біткойн і інші цифрові валюти вже відрекомендували себе.

Біткойн та інші числові цінності все показали певні переваги. Другий різновид піде далі, ніж просто створення цифрової валюти центрального банку для здійснення платежів. У другому методі центральний банк спонсорував би цифрову валюту без обмежень, що стало б ще одним активом, доступним для приватних осіб і господарств, а отже, суперничав би із банківськими депозитами і готівкою. До цього другого проспекту можна було б підійти по-різному. Двома більш логічними альтернативами було дозволити фізіологічним особам і компаніям вкласти частину своїх заощаджень у формі цифрової валюти центрального банку або в цифрові гаманці, або безпосередньо на рахунки в центральному банку. Банки виявили потенційну вигоду, пов'язану з впровадженням цифрової валюти центрального банку. Потенційне зменшення габаритів тіньової економіки [3]. Це критично залежить від ступеня анонімності цифрової валюти центрального банку. Більш розсудливим рішенням було б, щоб цифрова валюта центрального банку була анонімна при невеликих операціях, але щоб був певний рівень контролю, починаючи з певної суми. Коли б це було так, цифрова валюта центрального банку, яка стала популярною внаслідок своєї стрімкості і простоті використання, може відвадити використання коштів і зменшити розмір тіньової економіки. Всілякі дослідження підтверджують цю теорію і зафіксували, що збільшення використання електронних платіжних систем зменшує розмір тіньової економіки. Головним ризиком створення широко використовуваної цифрової валюти центрального банку буде ризик того, щоб центральний банк мав велику значимість в розподілі ресурсів в економіці, а ще ризик потенційного подорожчання кредиту, залежно від дії центрального банку. Ця можливість є зразком того, як технологічний розвиток примушує нас переосмислити наявну систему. У найближчі кілька років основні центральні банки і фінансові органи розкриють переваги і недоліки даних валют, і важливо буде пильно стежити за розвитком подій, що з'являються в даній галузі. Роздуми

навколо даного питання були і будуть більше ніж вітатися за умови, що витрати ретельно проаналізовані і можливі наслідки непогано зрозумілі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
2. URL: <http://visnykznu.org/issues/2018/2018-econ-4/20.pdf>
3. URL: [http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2020/2020\\_1/29.pdf](http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2020/2020_1/29.pdf)

**Дмитрук І. Я.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
Волинський національний університет імені Лесі Українки  
Науковий керівник — к. е. н., доцент кафедри фінансів  
Борисюк О. В.*

### **ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ : ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ**

На початку XXI століття стрімке зростання торгового та платіжного обороту багатьох країн світу, вимагає мінімізації витрат грошового обігу та підвищення ефективності функціонування платіжних систем. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу в умовах глобалізації фінансових ринків потребує використання в розрахунках нових електронних платіжних інструментів. Одним із новітніх платіжних засобів революційного значення є електронні гроші. Однак використання електронних грошей, як і будь-яка інша нова розробка, стикається з низкою проблем, що пов'язано в першу чергу з недостатнім досвідом роботи підприємств, державних органів та споживачів з системами електронних коштів і платежів. Саме тому сьогодні актуальним питанням залишається вивчення переваг та недоліків використання електронних грошей.

Теоретичні та практичні аспекти використання електронних грошей досліджуються у працях таких українських науковців, як М. Радченко, Т. Батракова, М. Савлук, В. Кравчук, Д. Б. Лозовик, А. С. Морозов та багатьох інших.

Метою даного дослідження є розкриття сутності електронних грошей та визначення їх переваг та недоліків використання.

Згідно із Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [1].

Сьогодні за допомогою електронних грошей можна зробити будь-яку покупку, замовити послугу або обмінятися грошовими коштами з контрагентом з будь-якої точки світу. Обмеження на роботу з платіжними системами є мінімальними, і більшість з них легко зняти після базової ідентифікації – завантаження сканів паспорта чи іншого документа у встановленій формі. Електронні гроші є фактичними заміниками готівкової форми грошей, які

використовуються для платежів, без використання банківських рахунків, і обміну на готівкові гроші та зберігаються на спеціальних носіях і використовуються за допомогою спеціальних технічних пристроїв [2].

Впровадження та розвиток такого феномену як електронні гроші є об'єктивним процесом, адже вони наділені значними перевагами над готівковими коштами, серед них можна виділити:

1. простота і низька вартість емісії - електронні гроші не потребують друкування, на яке витрачається чимало грошей [3];

2. анонімність платежів як фізичними так і юридичними особами. Більшість систем електронних грошей потребують від користувача мінімальних особистих даних і дозволяють проводити анонімні платежі [4];

3. зменшення рівня тінізації економіки. Безготівкові розрахунки, на відміну від готівкових, набагато легше піддаються моніторингу з боку державних органів, що суттєво обмежує можливості з приховування доходів і проведення незаконних фінансових операцій;

4. висока швидкість здійснення операцій, практично операція відбувається миттєво, що дозволяє легко розраховуватися за товари і послуги в Інтернеті або відправляти грошові перекази, у тому числі й між країнами;

5. безпечність. Система електронних грошей дозволяє забезпечити достатній рівень захисту особистих даних і коштів користувача від здійснення шахрайських дій з боку третіх осіб;

6. стимулювання споживання, завдяки можливості використання всіх наявних коштів у будь-який момент, а також спрощення залучення кредитних ресурсів.

Останнім часом у всьому світі розвиток систем електронних грошей характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів і сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко залучаються до обігу і стають важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинутих країн. Попри велику кількість згаданих переваг, електронні гроші мають і чимало недоліків та проблем, пов'язаних з їх використанням, а саме:

- високий рівень ризиків шахрайства і крадіжок ;
- збої в роботі платіжних систем;
- відсутність досконалої законодавчої бази;
- необхідність підключення до Інтернету для проведення розрахунків [3];
- складність повернення коштів при банкрутстві банку;
- відсутність нарахованих відсотків за зберігання грошей на рахунках [5].

Отже, розвиток електронних грошей, як одного із електронних платіжних інструментів, несе в собі ряд позитивних впливів на економічний розвиток країн, сприяючи появі інноваційних платіжних інструментів, зменшенню частки паперового грошового обігу та зниженню частки тіньової економіки. Водночас, їм притаманний ряд специфічних ризиків, які так чи інакше враховуються в світовій практиці при створенні нормативно-правового поля для функціонування електронних грошей.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.06.2003р.№906-IV, URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14/page#Text> ( дата звернення 07.04.2021)
2. Ярош В. І., Романовська Ю. А. Електронні гроші: переваги та недоліки. *Молодий вчений*. 2017.№5. С. 793-795.
3. Борисюк О. В., Дацюк-Томчук М. Б., Ліповська-Маковецька Н. Імперативи розвитку фінансового ринку в умовах цифровізації. *Економічний часопис СНУ імені Лесі Українки*. Том 2 № 22, 2020. с.168-176.
4. Барабан Л.М. Електронні гроші: можливості, тенденції та перспективи розвитку в Україні. *Фінансовий простір*. 2014. № 3 (15). С. 10-15.
5. Батракова Т.І., Грінченко А.Ю. Проблеми та перспективи розвитку електронних грошей в Україні. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип.7.С.702-706.
6. Карлін М. І. Борисюк О. В. Управління державними фінансами: посібник . Луцьк : ПП Іванюк, 2013. 273 с.

**Єсіна С.О.**

*«Право», 4 курс*

*Харківський національний університет*

*Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та правового забезпечення підприємницької діяльності*

*Коробцова Д.В.*

## **СУЧАСНІ ГРОШІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Від первісного часу до сьогодні історія суспільства пов'язана з економікою та пошуком зручної, досконалої форми грошей. Підґрунтям пошуку досконалого засобу платежу був технічний і економічний прогрес та спричинені ним розвиток і ускладнення ринкових та інституційних відносин, що спонукало економічних суб'єктів вимагати від грошового носія дедалі нових якісних властивостей.

На етапі глобалізації та кризових явищ у світовій економіці пропонують позбавити державу монополії емісії грошей і ввести децентралізовану систему «приватних грошей», що дасть можливість створити «дешеві» гроші, доступні кожному. Також існує така можливість повного витіснення паперових банкнот, натомість – створення абсолютно віртуальних грошей, обіг яких буде здійснюватися виключно каналами комп'ютерних систем.

В ХХІ столітті існує поняття «цифрової економіки». Що ж це і чи розвиватиметься вона в нашій державі?

Цифрова економіка — це економічна діяльність, яка, на відміну від традиційної економіки, визначається мережевою свідомістю та залежністю від віртуальних технологій. В Україні даний вид економіки набирає обертів відтоді як в середині січня 2018 року Кабінет Міністрів ухвалив «цифрову стратегію» на найближчі роки. Саме цифрова економіка є акселератором соціально-економічного життя суспільства у сучасному світі та здатна стрімко підвищити ВВП країни. В

Україні найбільш яскравим прикладом сьогодні є агропромислова сфера, де завдяки цифровим технологіям передові агрокомпанії збільшують свої ROI (фінансовий коефіцієнт, який ілюструє рівень прибутковості або збитковості бізнесу) від 30% до 90% [2].

Цифрова економіка — це також цифровий ринок. Якщо українські ІТ компанії можуть дозволити собі найсучасніше обладнання, то малий та середній бізнес, потенційні покупці їх товарів та послуг в Україні, обмежені як у техніці, так і у фінансах. Це стосується й середньостатистичного споживача, якому, з тих же причин, не доступні сучасні цифрові блага (наприклад, «розумне житло», автоматизовані пересувні магазини чи навіть найпримітивніші каси самообслуговування) [3].

Тут діє проста формула: більше доступної функціональності товарів та послуг — більший оборот грошей, більше робочих місць.

Цифрова економіка, а отже розрахунки електронними грошима. Ця фінансова інновація повертає пильну увагу з боку центральних банків і міжнародних фінансових установ.

Електронні гроші (також відомі як e-money, e-гроші, електронна готівка, електронні обміни, цифрові гроші, цифрова готівка чи цифрові обміни) — означення грошей чи фінансових зобов'язань, обмін та взаєморозрахунки з яких проводяться за допомогою інформаційних технологій.

Приймаючи електронні гроші як засіб платежу, підприємства отримують окремі переваги економічного та соціального характеру, зокрема:

- зменшується контакт людей з готівкою — потенційно небезпечним переносником шкідливих бактерій;
- покращання умов праці осіб, що працюють з готівкою: зменшення контакту з потенційно небезпечною готівкою, зменшення затрат часу на одного клієнта у зв'язку з відсутністю необхідності підрахунку коштів, зниження емоційного навантаження (ризик помилки працівника при прийнятті електронних грошей зводиться до нуля на відміну від прийняття готівки, коли працівник може помилитись при рахуванні та перевірці на справжність банкнот);
- зменшення витрат на виготовлення, обслуговування та знищення готівки;
- використання електронних грошей як електронного замітника банкнот і монет у розрахунках з населенням може дозволити зменшити витрати на розрахунково-касове обслуговування в банку та інкасацію готівки;
- розрахунки електронними грошима пришвидшують операції з купівліпродажу товарів за рахунок своєї абсолютної подільності – можливості моментального списання необхідної суми коштів;
- робота з цим платіжним засобом унеможливорює здійснення шахрайських операцій недобросовісним персоналом підприємства завдяки автоматичній фіксації операцій у відповідних програмно-технічних комплексах;
- як платіжний інструмент на пред'явника електронні гроші безособові — ідентифікується електронний гаманець, а не його власник [4].

Для забезпечення підвищення інформативності документування руху електронних грошей для потреб бухгалтерського обліку необхідним є визначення

порядку документування операцій з електронними грошима, зокрема, обґрунтування типових форм обліку наявності та руху електронних грошей.

Електронні гроші:

- по-перше, це грошові кошти для здійснення платежів за допомогою телекомунікаційних систем, незалежно від форми та місця збереження;
- по-друге, це грошові кошти, які зберігаються в електронному форматі спеціальних пристроїв;
- по-третє, грошові кошти, які враховують властивості попередніх, але використовуються поза банківською системою, без участі третьої особи та без прямого зв'язку з банківським рахунком.

За типами електронні гроші можна поділити на такі види:

- за видом носія – засновані на банківському рахунку (пластикова картка, електронний чек, електронний гаманець) і мережеві / програмні;
- за функцією управління грошових систем – централізовані, децентралізовані та мобільні субсистеми;
- за формою обігу – безготівкові та готівкові.

Нині найвищий рівень інноваційної новизни мають електронні гроші – біткойн (Bitcoin, BTC), які мають назву “криптовалюта” або “віртуальна валюта”.

Поступове формування постіндустріальної економіки, що характеризується широким розвитком інформаційних технологій, призводить до виникнення нових платіжних засобів – електронних грошей, які при їх використанні підприємствами стають об'єктом бухгалтерського відображення. Незважаючи на існування окремих пропозицій щодо порядку відображення електронних грошей в системі бухгалтерського обліку, необхідним є формулювання комплексного підходу з урахуванням бухгалтерської методології, що забезпечуватиме формування необхідної інформації для задоволення потреб різних груп користувачів.

І якщо картковий розрахунок в Україні є буденним явищем, то із криптовалютою ще не все вирішено, адже НБУ відмовилося визнавати криптовалюту (а саме Bitcoin) реальним засобом платежу. Проте розвиток віртуальних валют, на мою думку, не залежить від держави, а є вимогою часу. І попри незадовільнення НБУ, у столиці нашої держави відбувся перший продаж нерухомості за криптовалюту.

За своєю суттю криптовалюта – це закодована інформація, скопіювати яку не можливо, а одиницею виміру є монета, що не підлягає підробці.

На даний час у світі кількість видів криптовалют вже наближається до тисячі, і ринок продовжує рости.

Біткойн – це перша і найвідоміша електронна віртуальна валюта. Біткойн функціонує без всякого контролюючого органу чи центрального банку; обробка транзакцій здійснюється колективно учасниками мережі, дозволяє проводити любі операції анонімно, без ідентифікації користувача. Мережа біткойн заснована на так званому «блокчейні» і являє собою публічний реєстр, який зберігає дані про всі транзакції системи. Всі транзакції захищені електронними підписами користувачів-учасників мережі, які добувають біткойни і проводять операції [1].

Враховуючи незалежність криптовалюти від світових фінансових систем, відношення до неї неоднозначне, а в багатьох країнах світу її статус досі не

визначено, в тому числі і в Україні. Однак деякі заклади нашої держави починають використовувати в своїх розрахунках криптовалюту, здійснюючи це на свій страх і ризик, адже поки що не має діючого законодавства, що б улегалізувало статус віртуальної валюти.

Відповідно, розвиток інформаційного суспільства та віртуальної економіки спричинив появу нових форм грошей, але під знаком питання залишається ймовірність їх функціонування. Прикладом цього є віртуальна валюта – фінансова інновація з високим ступенем новизни, що в перспективі може призвести до радикальних змін у сфері грошових відносин. Поява віртуальної валюти є неминучим результатом еволюції форм грошей. Чи допомагати цій формі набувати життєздатності – вирішувати людству, адже є прихильники як консерватизму, так і лібералізму [7].

На нашу думку, розрахунок криптовалютою призведе до розвитку тіньової економіки та офшоризації капіталів, завдяки анонімності і приватності. Адже використання віртуальної валюти передбачає закритість криптовалютних гаманців. Можливо, в недалекому майбутньому даний вид електронних грошей удосконалять та доповнять правовим регулюванням і користування криптовалютою стане досконалою та безризиковою справою, що вирішить багато питань у мікро та макроекономіці, а, можливо, така досконала валюта з'явиться через століття і матиме зовсім інший вигляд та тлумачення.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Самая твердая валюта – BitCoin. [Електронний ресурс] – URL: <http://moneynews.ru/Article/17893>
2. Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні. [Електронний ресурс] – URL: <https://nachasi.com/2018/01/29/what-makes-ukrainedigital/>
3. DigitalbyDefault — принципи цифрової економіки. [Електронний ресурс] – URL: <https://nachasi.com/2017/07/12/digital-by-default-ukr/>
4. Легенчук С.Ф. Облікове відображення операцій з електронними грошима: методичний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 23. Частина 3. 2017. С. 144 – 147.
5. Кравчук В. Електронні гроші в Україні: аналітичний звіт / В. Кравчук, Д. Науменко, А. Глибовець. – К.: Альфа-ПК, 2012. – 64 с.
6. Лук'янов В.С. Зародження ринку криптовалюти в інформаційно-мережевій парадигмі / В.С. Лук'янов // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 8 (158). – С. 436–441.

**Залєвська А.С.**

*студентка 4 курсу факультету фінансів*

**Брегеда О.А.,**

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

## **АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТOK В УКРАЇНІ**



Розвиток безготівкових розрахунків, платіжних систем збільшили попит на платіжні картки для різноманітних операцій, сприяючи зменшенню тіньової економіки, легалізації доходів та витрат, зменшуючи платіжні витрати. Використання платіжних карток зменшує витрати та проблеми, пов'язані зі зберіганням, переміщенням та обміном готівки, дозволяючи швидко, надійно та безпечно здійснювати розрахунки в будь-якій частині світу.

Метою даної публікації є аналіз поточної ситуації на ринку банківських платіжних карток України та огляд тенденцій та перспектив розвитку ринку платіжних карток.

Відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» платіжна картка – електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунку платника або з відповідного рахунку банку метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором [1].

Слід зазначити, що розширення системи безготівкових розрахунків є важливим елементом розбудови Cashless есоному з боку Національного банку та є одним із стратегічних напрямків розвитку української банківської системи.

На фінансовому ринку України спостерігається стабільний позитивний тренд зростання частки безготівкових операцій та платіжної інфраструктури.

Великі банки запроваджують у діяльність новітні технології, що стимулює інших учасників ринку слідувати даним тенденціям і в результаті користувачі отримують певні переваги, зокрема і від користування платіжними картками [2].

Громадяни України все частіше використовують платіжні картки для операцій, віддаючи їм перевагу перед іншими інструментами. Дані тенденції багато в чому пов'язані з розширенням карткової інфраструктури, розвитком безконтактних платежів, зміною поведінки самих споживачів. Активні кампанії Національного банку та інших банків на підтримку онлайн-транзакцій, епідемія коронавірусу (COVID-19) стали додатковими факторами, що спонукають населення відмовитися від готівки. Люди все рідше знімають готівку, а також зменшуються трансакції в банкоматах, разом з цим кількість та обсяг онлайн-платежів швидко зростає.

На базі даних Національного банку України, ми проаналізуємо ключові показники українського ринку платіжних карток за 2020 рік. У першій половині 2020 року кількість операцій використання платіжних карток, що емітовані українськими банками складала 2742,9 млн.шт., а їх сума 1784,4 млрд. грн., кількість операцій зросла на 16,6%, а сума зросла на 7%, якщо порівнювати з аналогічним періодом 2019 року. Безготівкові операції помітно переважали готівкові за кількістю та сумою: кількість безготівкових операцій становила 2360,6 млн. шт. (86,1% від усіх операцій), а сума - 982,9 млрд. грн. (49,4%). Станом на 1 липня 2020 року в цілому кількість платіжних карток в Україні становить 71,7 млн.шт., що на 4,9% більше, ніж у січні 2020 року. Третина (33,9%

або 12,3 млн. шт.) платіжних карток в Україні, що використовувались для проведення операцій – безконтактні. Платіжні картки можна миттєво пов'язати з екраном зчитувача за допомогою Apple Pay, Google Pay, Garmin Pay, що дає змогу швидкої оплати. Варто відмітити, що у липні 2020 року в транзакціях було використано 9,6 мільйона безконтактних карток, а це на 25,6% більше, ніж у січні 2020 року. Громадяни України люблять зручність, швидкість та доступність безконтактних платежів, саме тому використання безконтактних карт зростає швидкими темпами [3].

Отже, проаналізувавши ситуацію на ринку українських платіжних карток, можна зробити висновок, що він динамічно розвивається, збільшуючи кількість випущених платіжних карток, обсяги і кількість безготівкових операцій. Це вказує на довіру з боку населення, мобільність та простоту використання карткових продуктів. Можна вважати, що ринок платіжних карток в Україні вже пройшов стадію формування та знаходиться зараз в стадії активного розвитку.

Для подальшого розвитку ринку платіжних карток важливим є забезпечення більш рівномірного розподілу платіжно-розподільчої інфраструктури по всіх регіонах України.

Для нормального функціонування фінансової системи, важливо, щоб гроші функціонували в системі переважно у безготівковому вигляді. Адже, це дасть змогу покращити фіскальну дисципліну, оскільки передбачає більш чітку фіксацію фінансових операцій, контроль бази оподаткування, сприятиме детінізації економіки [4].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 № 2346-III. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

2. Коць О. О., Гоменюк В. В. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку платіжних карток в Україні. Економіка і суспільство. 2018. № 15. С. 671 – 678.

3. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-kilkisty-ta-sumoyu-v-ukrayini-perevajayut-bezgotivkovi-operatsiyi>

4. Легкостун І.І., Ваганова О.В. Ринок платіжних карток: стан, проблеми та перспективи розвитку в Україні. Фінанси та банківська система. 2019. С. 63-71.

**Карп'як І.Т., Пилявка М.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Університет банківської справи*

*Науковий керівник - к. е. н., доц. кафедри фінансового консалтингу та  
банківництва  
Руденко З.М.*

## **ЦИФРОВІ ГРОШІ МАЙБУТНЬОГО**

Поява грошей не лише у паперовій, а й у цифровій формі є природним кроком еволюції грошей у сучасному світі. Використання готівки в багатьох країнах, у тому числі і в Україні, скорочується. Невпинний розвиток технологій приводить до змін у фінансовій сфері. Фінансово технічні компанії пропонують все більше способів здійснення електронних платежів з використанням інноваційних сервісів.

*Криптовалюта* – фінансова одиниця розрахунку, яка, на відміну від інших, не має фізичної варіації. Це повністю штучна платіжна система. Самою можливістю появи вона зобов'язана активному розвитку сучасних технологій, насамперед – в області комп'ютерних розробок і програмування.

*Переваги криптовалюти:*

- Біткоїни може добувати кожен охочий.
- Інформація про зберігання і використання цих грошей здійснюється за допомогою блокчейну.
- Ці гроші неможливо скопіювати.
- Володіння біткоїнами абсолютно анонімне, тобто, приховане.
- Інформація про власника криптогаманця відсутня (є тільки номер гаманця).

*Недоліки криптовалюти:*

- Державні установи можуть негативно впливати на обіг та розповсюдження — навіть, забороняти їх.
- Втрата паролю до електронного гаманця призведе до втрати всіх криптомонет.
- Чим складніші алгоритми (задачі, які вирішують комп'ютери), тим важче майнити криптовалюту на домашніх комп'ютерах.

На сьогодні існує більше двох тисяч найменувань криптовалют, з них найбільшою капіталізацією мають близько десятка. Розглянемо декілька з них детальніше.

*Біткоїн* - це криптовалюта, яка була створена в 2009 р. На відмінну від розрахунків через банки, біткоїнами можна розраховуватись в інтернеті без будь-яких посередників. Немає комісії за переказ коштів і немає необхідності сплачувати податки, тому що біткоїни не прив'язані до жодної країни і уряди не можуть на них впливати. Біткоїн є найбільш вартісною криптовалютою з 700 видів електронної валюти. Зараз один біткоїн коштує більше 40 000 доларів (курс постійно змінюється).

Дана криптовалюта має надійний захист від підробки, нею можна миттєво розраховуватися будь-де у світі за наявності підключення до інтернету. Водночас переказ відбувається анонімно і без стягнення комісії банком. Мережа біткоїн заснована на «блокчейн» (ланцюжку блоків) і є публічним реєстром, який зберігає дані про всі транзакції системи. Дані транзакції захищені електронними підписами користувачів – учасників мережі, які «емітують» біткоїн чи проводять з ними будь-які операції. Зовнішньо система працює аналогічно будь-якій електронній платіжній системі, наприклад, Webmoney. Біткоїн нерідко порівнюють з євро або доларом, однак на нашу думку, доцільно було б порівняння його із золотом або сріблом, оскільки властивості біткоїна подібні до

властивостей дорогоцінних металів. Кількість криптовалюти обмежена — загалом випустити або видобути можливо 21 мільйон біткоінів, разом у світі на сьогодні уже існує близько 18 мільйонів.

Окрім біткоіна, існує безліч інших цифрових валют, які відрізняються за способом криптографії, тобто власного унікального шифрування даних. Найпопулярніші з них — Ethereum вартістю близько 300, Dash — близько 200, Bitcoin Cash — близько 300, Litecoin — близько 45 доларів США.

*Litecoin* — найпопулярніша альтернатива біткоіну, друга за величиною капіталізації криптовалюта в світі. Створення і надсилання Litecoin ґрунтується на протоколі без централізованого адміністрування, заснованому на технології Bitcoin. Програма має відкритий вихідний код. Максимальна кількість litecoin, яке увійде в обіг, перевищує максимальне число bitcoin в 4 рази (84 млн проти 21 млн).

Поза тим, 30 травня 2016 року з’явилася перша українська криптовалюта — *Карбованець* (Ukrainian Karbowanec або KRB). У 2020 році його вартість становила 2,7 гривні [1]. Варто відзначити і е-гривню — перспективну цифрову валюту центрального банку на основі технології блокчейн, пілотний проєкт якої було протестовано Національним банком України протягом 2018–2019 років. По суті, електронна гривня — це фіатна валюта в електронному вигляді, що обмінюватиметься на готівкові або безготівкові кошти у співвідношенні 1:1. Транзакції з е-гривнею можуть здійснюватися онлайн за допомогою комп’ютерів та мобільних девайсів (смартфонів, планшетів), якими на сьогодні наповнений ринок.

Таблиця 1

Курс біткоіна, лайткоіна та карбованця до долара США з 01.04.2020 до 30.03.2021[2,3,4]

Дата	KRB/USD	LTC/USD	BTC/USD
01.04.2020	0,044 \$	39,13 \$	6 446,42 \$
01.05.2020	0,042 \$	46,19 \$	8 767,67 \$
01.06.2020	0,038 \$	45,76 \$	9 427,67 \$
01.07.2020	0,050 \$	41,21 \$	9 148,44 \$
01.08.2020	0,049 \$	58,15 \$	11 373,32 \$
01.09.2020	0,074 \$	60,96 \$	11 678,37 \$
01.10.2020	0,055 \$	46,24 \$	10 741,58 \$
01.11.2020	0,050 \$	55,71 \$	13 891,22 \$
01.12.2020	0,076 \$	87,39 \$	19 382,36 \$
01.01.2021	0,061 \$	124,80 \$	29 111,52 \$
01.02.2021	0,071 \$	129,88 \$	33 087,37 \$
01.03.2021	0,155 \$	164,37 \$	45 092,81 \$

Можна зробити висновок, що криптовалюта є привабливим об’єктом для інвестицій. Її популярність все зростає. Багато економічних процесів відбуваються за допомогою цифрових коштів, і їх відсоток з кожним часом суттєво зростає. Усі вкладення у криптовалюту часто супроводжуються як ризиком втрати, так і можливістю добре заробити. У світі, поки що, відсутня

єдина думка щодо подальшої стратегії розвитку легалізації та законності використання криптовалюти. Проте варто зазначити, що більшість людей залишаються зацікавленими у купівлі та використанні криптовалюти.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Національний банк України планує випуск власних електронних грошей [Електронний ресурс]. – 30.11.2016. – Режим доступу: <https://ukr.media/business/283604/>
2. Bitcoin Price Index - CoinDesk 20 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.coindesk.com/price/bitcoin>
3. Курс Лайткоіна до долара США [Електронний ресурс] // CoinGecko. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.coingecko.com/ru>
4. Курс Карбованця до долара США [Електронний ресурс] // CoinGecko. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.coingecko.com/ru>

**Корпало Р.Р., Затока І.І.**

*Навчально-науковий інститут економічних та соціальних відносин  
Університету банківської справи  
Науковий керівник - к.е.н, доц.  
Руденко З.М.*

## **РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ**

Зі світової історії грошей можна побачити, що якої би форми вони не набували в процесі еволюції, гроші все одно залишаються єдиним мірилом вартості товарів та послуг, а також виконують функції засобу платежу, обігу та заощадження. На сьогодні, бурхливого розвитку набули криптоактиви. У розвинених країнах широко почали застосовувати такий новий та інноваційний платіжний інструмент. Виникає необхідність розвитку та використання такого платіжного засобу і в Україні.

Криптовалюта - це цифрові гроші, які зашифровані і захищені за допомогою спеціальних алгоритмів, що діють незалежно від центрального банку. Поява криптовалюти розв'язала проблему подвійних витрат при використанні фінансових інструментів, оскільки суб'єкти фінансового ринку мають доступ до особистих віртуальних гаманців (аналог банківського рахунку), який служить буфером для трансформації реальних грошей у криптовалюту. Віртуальні гаманці розміщуються на торгових платформах, запропонованих брокерами віртуальних систем. Власник віртуального гаманця сам генерує цифровий код, що в майбутньому відобразатиме номер його віртуального рахунку, а також слугуватиме основою для подальших транзакцій. [1]

Криптовалюта має свої переваги та недоліки водночас. До її переваг можемо віднести:

- 1) анонімність та захист персональних даних власника електронного гаманця;
- 2) відсутність інфляції;

- 3) децентралізація, яка надає можливість користувачу самостійно контролювати рух криптовалюти;
- 4) свобода у виплаті та дешевизна в обслуговуванні, що дає можливість здійснювати транзакції з мінімальними зборами, відсутністю географічних та часових бар'єрів.

Поряд із безліччю переваг криптовалюта має недоліки. Ринок криптовалют в Україні є досить новим та законодавчо не сформованим, зокрема відсутнє законодавче регулювання статусу та обігу криптовалют. Іншими недоліками криптовалют є їхня висока волатильність, можливість хакерських атак, що гальмують інвестиційні наміри, а також ризик втрати криптовалюти через втрату пароля або доступу до електронного гаманця. [2]

Bitcoin вважається першою криптовалютою на віртуальному ринку і наразі вона є найдорожчою в світі. Динаміка показників торгівлі біткойнами за 2014-2020 роки зображена в табл.1.

Всі показники демонструють різноспрямовану динаміку за аналізований період часу. Пік активності біржових торгів припадає на 2017 — початок 2018 року, коли ринкова ціна сягала свого максимуму.

Таблиця 1

Динаміка показників торгівлі біткойнами за 2014-2020 р.р.

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ринкова ціна, дол. США	13,54	263,17	432,76	999,65	13796	3857	6944
Зміна ринкової ціни, % до попереднього періоду	–	1843,6	64,4	131,0	1280,1	-72,0	80,0
Щоденний обсяг торгів, тис. дол. США	11996	8115	996,5	36041	1000000	293647	224004
Зміна щоденного обсягу торгів, % до попереднього періоду	–	-32,4	-87,7	3516,8	2674,6	-70,6	-23,7

Джерело: сформовано автором за даними [3]

Найбільш популярними в Україні в 2020 р. криптовалютами є Bitcoin, Ethereum, Dash, Monero, Ripple. Наша держава входить в Топ-10 країн світу за кількістю користувачів криптовалютами. Це обумовлено популярністю використання Bitcoin серед українських ІТ-фахівців, які активно інвестують реальні гроші у віртуальну валюту.

В Україні є достатньо торговельних точок, ресторанів, кафе й інших закладів, які приймають до оплати Bitcoin (а саме: у м. Пущі-Водиці — кафе «Лето», у Львові — магазин «Омега-Клімат», в Одесі — «Centro Hostel», Києві — стоматологія «Твоя усмішка», доставка квітів «Sendflowers» та ін.). Загалом в нашій державі нараховують близько 23 компанії, що приймають Bitcoin і більшість з них - онлайн-магазини. За Bitcoin можна придбати квитки на концерт, виставку, кіно, театр, цирк, дельфінарій, планетарій тощо. [4]

Висновки. Криптовалюта є привабливим об'єктом для інвестицій. Основними перевагами криптовалют є конфіденційність, незалежність від держави та відсутність територіальних і часових обмежень у трансакціях.

Розвиток ринку криптовалют в Україні буде тривати і надалі. Інтенсивність та легальність їх використання буде залежати від глобальних тенденцій розвитку цифрових валют і прийняття в Україні законів, що регулюють обіг криптовалют.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Урбанович В.А., Яковишина Н.А. Криптовалюта в Україні та в світі: стан, регулювання і перспективи розвитку. Молодий вчений. №5(1) / 2019, , ст. 334-227.

2. Гулей А.І., Язлюк Б.О. Тенденції та перспективи розвитку криптовалют у світовій фінансовій системі. Український журнал прикладної економіки №3 / 2018, ст. 8-19.

3. Офіційний сайт статистичних даних по біткойну // [Електронний ресурс]– Режим доступу : URL: <https://blockchain.info> (дата звернення: 20.03.2021)

4. Що таке біткойн і що з ним робити // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/09/08/29882733/> (дата звернення: 20.03.2021).

**Литвиненко О. О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Чуб П. М.*

## **СУЧАСНІ ГРОШІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Гроші виникли дуже давно, але й до сьогодні відіграють ключову роль в розвитку економіки будь-якої країни. Гроші є мірило вартості та засіб обігу, вони є засобом нагромадження та платежу. З самої своєї появи і до сучасності гроші продовжують еволюціонувати. Від первісного часу до сьогодні історія суспільства пов'язана з пошуком зручної, досконалої форми грошей.

Поява грошей не лише у паперовій, а й у цифровій формі є природним кроком еволюції грошей у сучасному світі. Використання готівки в багатьох країнах, у тому числі і в Україні, скорочується. Популярності набувають електронні гроші та криптовалюти.

Існує поняття «цифрової економіки» - це економічна діяльність, яка, на відміну від традиційної економіки, визначається мережевою свідомістю та залежністю від віртуальних технологій. Впровадження цифрової економіки в Україні розпочалося у 2018 році з ухвалення Кабінетом Міністрів «цифрової стратегії».[4] За останні роки розвиток цифрової економіки в Україні пришвидшив свої темпи. Створюється багато платформ і порталів для прозорості роботи держави, а також для взаємодії суспільства і державних органів влади. Одним з прикладів таких досягнень є державний портал Дія. Мобільний застосунок цього portalу з електронними документами і даними про людину з реєстрів є дуже зручним у використанні і дозволяє отримати певні державні

послуги в будь-який час і будь-де.[6] Цифрова економіка супроводжується розрахунками електронними грошима.

Електронні гроші — означення грошей чи фінансових зобов'язань, обмін та взаєморозрахунки з яких проводяться за допомогою інформаційних технологій.

Відповідно до законодавства України, електронні гроші — одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.[1] Електронні гроші все більше набувають популярності, якщо проаналізувати динаміку зміни обсягу операцій з електронними грошима (табл. 1), то ми бачимо, що він збільшується.

Таблиця 1

Операції банків з електронними грошима [7]

Операції банків з електронними грошима			
	2018	2019	2020
Обсяг випущених електронних грошей, млн. грн.	83,2	203	60
Обсяг операцій з електронними грошима, млн. грн.	7225	16714	19304
Кількість е-гаманців з електронними грошима, млн. шт.	62,7	74	79

Невпинний розвиток технологій приводить до змін у фінансовій сфері. Фінтехкомпанії пропонують все більше способів здійснення електронних платежів з використанням інноваційних сервісів. Також розпочалася друга хвиля створення криптоактивів – цього разу стейблкоїнів. Stablecoin або стейблкоїн – це вид цифрових грошей, які мають фіксований курс, який може змінюватися в межах 1% у кожному з сторін. Курс стейблкоїна може бути прив'язаний до вартості активів, вартість яких не сильно змінюється під впливом зовнішніх факторів – долари, золото, нафту. Перевагами цієї криптовалюти є стабільність курсу та незалежність. Незважаючи на те, що stablecoins підкріплені долларом, вони не залежать від держави, тому витримують ідеологію цифрових валют.

Всі ці інновації змушують центральні банки країн детально досліджувати та впроваджувати у свою діяльність інноваційні проекти. Щоб зберегти свою провідну роль у фінансовій системі і при цьому не стати на заваді розвитку інноваційних форм грошей.

Одним з рішень цієї проблеми, центральні банки, вважають впровадження власної цифрової валюти. Сьогодні 80% центробанків у світі в тому чи іншому вигляді працюють над цифровою валютою, за даними Банку міжнародних розрахунків.[5] Прихильники цифрової валюти, говорять про те, що вона допомагає зробити суспільство більш фінансово інклюзивним, фінансові послуги – доступнішими, а платежі – швидшими та дешевшими.

Ми вважаємо, що такий вид валюти зможе зміцнити довіру населення до центрального банку і безпосередньо до фінансових послуг. Оскільки, грошові активи банку вважаються цілком безризиковими, тому цифрова валюта це не лише зручно, а надійно.

В Україні НБУ почав вивчати цифрову валюту і можливість її випуску ще в 2016 році. У 2018 році, з метою детального вивчення і аналізу цифрової валюти, а саме чи буде на неї попит серед суспільства, було проведено Пілотний проект. В обіг було випущено обмежену кількість е-гривні. По завершенню цього проекту Національний банк не лише отримав практичний досвід, а й поставив перед



собою нові питання. Проаналізувавши результати та склавши Аналітичну записку по результатам пілотного проекту «Е-гривня» НБУ прийняв рішення продовжити впровадження цієї валюти. [3]

Незважаючи на вище наведені переваги цифрової валюти, все ж присутні і певні ризики. Цифрові валюти можуть докорінно змінити ландшафт фінансової системи та створити ризики для функціонування банківської системи. Також цікавим питанням, стала можлива роль банків у новій екосистемі. Чи зможуть їхні переваги та досвід (велика практика обслуговування клієнтів, високий рівень захисту інформації та цінностей, вибудовані процеси фінансового моніторингу) забезпечити їм стабільне місце у новій екосистемі? Відповіді на ці питання та способи вирішення проблем світовий фінансовий ринок продовжує шукати.

Проте питання чи бути цифровій валюті чи ні вже не стоїть. Головна проблема зараз в тому, хто, як і коли буде її впроваджувати.

Отже, розвиток інформаційного суспільства, нових технологій та цифрової економіки породив абсолютно нові форми грошей. Все це є природньою еволюцією грошей, але все ж є сумніви чи зможуть ці форми знайти практичне застосування в економіці, чи будуть вони повноцінно функціонувати.

На нашу думку, Національному банку варто спробувати реалізувати цю ідею, адже це неабиякий досвід і він буде корисним для розвитку національної фінансової системи. Але про ефективність цього проекту, можна буде говорити лише після вдосконалення вже наявних досягнень. НБУ має дати відповіді на такі питання:

- ✓ Яким буде вплив цього інструменту на екосистему платіжного ринку?
- ✓ Чи буде достатній попит на е-гривню з боку користувачів, торговців та учасників ринку?
- ✓ Яка технологія має використовуватися?
- ✓ Яким має бути рівень анонімності транзакцій з е-гривнею ?

На нашу думку, введення е-гривні може мати свій негативний вплив на діяльність банківської системи. Хоча банківська система добре захищена від хакерських атак, все ж можуть виникнути складності, адже цифрова валюта зберігається на електронних гаманцях, які є анонімними. Вони не прив'язані до персональних даних, тому їх складно контролювати. Необхідно вирішити проблеми фінансового моніторингу, для цього можна розглянути приклади таких систем в Європі, які працюють на блокчейні та моніторинг операцій з криптовалютами. Як показав пілотний проект, попит на таку валюту буде. Це цікавий проект, який має майбутні перспективи розвитку. Так цифрова валюта руйнує стару фінансову систему і її введення може бути болісним для старих гравців. Проте це майбутнє до якого ми впевнено рухаємося.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР)) від 03.07.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>

2. Майбутнє цифрових валют – у фокусі уваги світових центральних банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/maybutnye-tsifrovih-valyut--u-fokusi-uvagi-svitovih-tsentralnih-bankiv>
3. Аналітична записка по результатам пілотного проекту «Е-гривня» URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/Analitichna\\_zapiska\\_E-grivnya.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf?v=4)
4. Кабінет міністрів України розпорядження про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text>
5. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків. URL: <https://www.bis.org/>
6. Офіційний сайт Державного порталу Дія. URL: <https://diia.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

**Мазухіна Д.О**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
«Новокаховський приладобудівний фаховий коледж»  
Викладач, спеціаліст 2 категорії  
Бутова Л.В.*

## **СУЧАСНІ ФОРМИ ГРОШЕЙ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

На сьогоднішній день цифрова економіка є розвинутою по всьому світу. Пошук досконалого засобу платежу був технічний і економічний прогрес та спричинені ним розвиток і ускладнення ринкових та інституційних відносин, що спонукало економічних суб'єктів вимагати від грошового носія дедалі нових якісних властивостей. В ХХІ столітті вже існує поняття «цифрова економіка». Що вона собою представляє та які сучасну форми грошей в умовах розвитку цифрової економіки?

Цифрова економіка — це тип економіки, де ключовими факторами (засобами) виробництва є цифрові дані: числові, текстові тощо. Їх використання як ресурсу дає змогу істотно підвищити ефективність, продуктивність, цінність послуг та товарів, побудувати цифрове суспільство. Цифрова економіка охоплює бізнес у всіх галузях економічної діяльності, тобто не тільки в секторі інформації та телекомунікацій, а й у базових галузях промисловості, в сільському господарстві, будівництві тощо. Цифровізація — це один із головних факторів зростання світової економіки в найближчі 5–10 років. Крім прямого підвищення продуктивності, яке отримують компанії від цифрових технологій, є ланцюг непрямих переваг цифровізації, як-от економія часу, створення нового попиту на нові товари й послуги, нова якість та цінність тощо. Цифровізація стане головним інструментом для досягнення стратегічної цілі України — збільшиться ВВП у 8 разів, до 1 трлн доларів у 2030, та забезпечення добробуту, комфорту та якості життя українців на рівні, вищому за середній показник у Європі. Місія розвитку цифрової економіки в Україні: здійснити технологічний стрибок української економіки. Перейти від використання до створення ресурсів; істотно підвищити

конкурентоздатність української економіки на глобальних ринках; створити умови для 10-кратного збільшення економіки за подальші 10 років; створити нові можливості для бізнесу та громадян.

Цифрова економіка включає в себе електронні гроші. Електронні гроші - одиниця вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Як і раніше, емітентом електронних грошей в Україні може бути лише банк. Водночас небанківські фінансові установи та інші комерційні компанії можуть бути агентами та надавати послуги з розповсюдження електронних грошей, із поповнення електронних гаманців і здійснення розрахунків.

Що не вважається на даний момент електронними грошима: транзакції інтернет-банкінгу зі звичайними рахунками та коштами в звичайних державних валютах; звичайні грошові перекази за допомогою інтернет-порталів (з точки зору регулятора - це форми звичайного платежу зі звичайною валютою); віртуальні локальні валюти, що діють всередині окремих інтернет-порталів (це псевдо-монетарна форма приватного обміну, незалежно від способу їх придбання і погашення)

З точки зору рівня емітента електронні гроші бувають фідуціарні, вони ж фіатні (fiat money) - включені в державну фінансову систему на правах окремої платіжної підсистеми і номіновані завжди в національній валюті тієї чи іншої країни. А можуть електронні гроші являти собою і окрему приватну валюту (private currency), визнану в цій якості державою, але вони потребують обміну на валюту державну. Приклад, WebMoney в Європі і Америці, QIWI, EasyPay (Білорусь) - мережеві приватні валюти (network-based private currency); PayPal, GlobalMoney - мережеві фіатні гроші (network-based fiat money); Електронні скарбнички на картах Visa, MasterCard, НСМЕР - карткові фіатні гроші (Card-based fiat money).

На сьогодні найінноваційнішою є криптовалюта типу Bitcoin користувачі і творці сервісів вважають видом електронних грошей. Однак поки що більшість законодавчих баз світу вважають, що криптовалюта це псевдо-монетарна віртуальна валюта для приватного обміну. В Україні є достатньо торгових точок, ресторанів, кафе й інших закладів, які приймають до оплати ті ж самі біткойни. Поступово й інші криптовалюти в цій сфері отримують застосування, розповідає експерт. Якщо хтось хоче витратити свою криптовалюту, то в інтернеті можна знайти перелік місць, які її приймають. На сьогодні біткойн коштує близько 4-х тисяч доларів за 1 віртуальну монету. А ціна формується в залежності від попиту. Біткойн функціонує без всякого контролюючого органу чи центрального банку; обробка транзакцій здійснюється колективно учасниками мережі, дозволяє проводити любі операції анонімно, без ідентифікації користувача.

Найпрогресивніша в цьому плані Японія, яка у квітні визнала біткойн легальним платіжним засобом на рівні із еною. В інших країнах він визнаний фінансовим або віртуальним активом, який часто не оподатковується. В різних країнах до цього різні підходи, більше поки вивчають, бо цей ринок ще зовсім молодий у порівнянні із фондовим ринком.

Розвиток інформаційного суспільства та віртуальної економіки спричинив появу нових форм грошей, але під знаком питання залишається ймовірність їх функціонування. Прикладом цього є віртуальна валюта – фінансова інновація з високим ступенем новизни, що в перспективі може призвести до радикальних змін у сфері грошових відносин.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні. На chasi. URL: <https://cutt.ly/VxvDU2n>
2. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Електронні гроші в Україні: що зміниться для користувачів | ЮРЛІГА : URL:<https://cutt.ly/Qx03q4X>
4. Електронні гроші в 2021 році: URL:<https://cutt.ly/Kx03ZSA>
5. Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні | На chasi : URL:<https://cutt.ly/9x037TD>
6. Український інститут майбутнього : URL:<https://cutt.ly/Kx08sNq>

**Пархоменко Д.В**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
Київський національний торговельно-економічний університет  
Науковий керівник – к.е.н., старший викладач кафедри банківської справи  
Калита О.В*

## **ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ**

Гроші в сучасній економіці відіграють важливе значення. Вони забезпечують проведення платежів, служать для збереження вартості та функціонують як одиниця розрахунків.

Електронні гроші є новим та досить популярним платіжним інструментом в світі, який ще не набув широкого розповсюдження. Ще не так давно мало хто взагалі знав про їх існування, однак з кожним роком вони набувають усе більшого поширення. Це стосується не лише провідних розвинутих країн, а й України.

Поява електронних грошей у грошовому обігу викликала ряд дискусій щодо переваг та недоліків нової форми розрахунків. На наш погляд, банк буде мати ряд переваг у використанні електронних грошей, серед яких слід виділити:

- отримання відсотків за обслуговування ;
- отримання на депонент реальні безготівкові або готівкові гроші, які забезпечують емісію електронних грошей.

Впровадження безготівкових платежів допомагає прискоренню економічного розвитку країни :

- по-перше, розвиток електронних грошей позитивно впливає на фінансову систему та монетизацію економіки. Використання електронних платежів сприяє залученню коштів населення та компаній у банківську систему і зменшує обіг готівки.

- по-друге, це скоротить операційні витрати економіки та держави в цілому.

- по-третє, електронні платежі мають велике значення для розвитку туризму та електронної комерції. Оскільки це допомогло зменшити ризики із перевезенням великих сум грошей.

- по-четверте, збільшення електронних платежів може суттєво зменшити тіньову економіку. [1]

Дослідження говорять про те, що в Україні стрімко зростає використання електронних грошей, але до рівня європейських країн ще далеко. Це пов'язано з тим, що в Україні немає належного правового регулювання щодо легалізації таких електронних систем. Перспектива розвитку електронних грошей в Україні є складною справою, оскільки цей засіб платежу сьогодні ще не має правового підґрунтя для свого існування та пов'язаний з великою кількістю питань із боку користувачів [2].

Основними перевагами застосування електронних грошей є:

- зручність. На багато простіше носити декілька платіжних карток, ніж велику кількість банкнот та монет.

- безпека. У разі втрати чи крадіжки електронних пристроїв їх власник може зберегти грошові кошти, блокуючи операції з використанням відповідних носіїв інформації.

- мобільність. Де б не перебувала особа, вона може із легкістю продовжувати свій бізнес, використовуючи будь-які електронні засоби.

- оперативність. Розрахунки електронними грошима відбуваються миттєво.

- доступність. Для користування банківськими послугами потрібен банк чи банкомат, а для електронних грошей лише Інтернет та комп'ютер.

- анонімність. Переважно більшість систем електронних грошей потребують від користувача мінімальних особистих даних. [3]

Отже, наслідками поширення електронних грошей можуть стати: відкриття нового каналу грошової емісії; конкуренція між електронними і паперовими грошима; появою віртуальних (цифрових) банків.

Таким чином, цілком прогнозовано, що в найближчому майбутньому електронні засоби розрахунків, на наш погляд, зможуть повністю витіснити з ринку традиційні готівкові кошти та банківські карти, так як електронна готівка і відповідні сервіси пропонують більш зручні (швидкі, мобільні, функціональні) способи оплати за товари і послуги (при покупці і при продажу).

### **Перелік джерел посилання :**

1. Шишкова Н.Л., Мороз Є. Ю. Електронні гроші: сутність та проблеми використання в Україні. *Економічний вісник*. 2017. №4. С. 39-51. URL: [https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/4/EV20174\\_039-051.pdf](https://ev.nmu.org.ua/docs/2017/4/EV20174_039-051.pdf) (дата звернення: 14.03.2021).

2. Електронні гроші збільшили свою популярність. URL: Режим доступу: <http://vkurse.ua/ua/business/elektronnye-dengi-vukraine.html>. (дата звернення: 14.03.2021).

3. Ярош В.І., Романовська Ю.А. Електронні гроші: переваги та недоліки. *Молодий вчений*. 2017. №5 (45). С. 793-796. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/176.pdf> (дата звернення: 14.03.2021).

**Полежай Н.О.**

*«Маркетинг», 5 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри логістики та комерційної діяльності*

*Зимбалецька Ю.В.*

## **НОВАЦІЇ ДЕПОЗИТАРНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ УКРАЇНИ**

На сьогодні фізичним особам дуже зручно отримувати прибуток, заощаджуючи певну суму коштів на депозит під відсоток. Це обумовлює поступове збільшення попиту на такі банківські послуги.

Через пандемію COVID-19 обсяг світового ринку депозитів зменшився. Так, у США банки були вимушені знизити відсотки депозитних ставок національної валюти – в середньому значення на IV квартал 2020 року становило рекордний мінімумом – 0,136% [1]. Протягом 2019-2020 р.р. у Росії депозитна ставка рублів змінилася з 7,53% і склала 4,46%. У лютому 2021 р. вона становила 4,47%. «Російська газета» прогнозує, що ставки по банківським депозитам будуть зростати повільно [2].

Банки, що функціонують на території України, знизили відсотки депозитних ставок: в гривнях – в середньому до 10%; а в іноземних валютах практично наблизилися до нуля і становлять 0,01%. Протягом 2020 р. депозитна ставка гривні сумарно знизилася з 13,5% до рекордних 6%, тобто зменшилася у 4 рази [3]. Експерти Banker.ua вважають, що, навіть якщо й відбувається зниження депозитних відсоткових ставок за всіма валютами, все одно темпи зростання часток вкладів будуть стрімкими [4].

В Україні подальший розвиток відсоткових ставок по депозитам у банках буде залежати від економічної ситуації, яка складеться. Якщо протягом 2021 р. вона стабілізується, тоді облікова ставка НБУ (Національного банку України) може або залишитися на існуючому рівні, або зменшиться і сформується новітні пропозиції по депозитним відсотковим ставкам. У даному випадку цікавішими стануть альтернативні умови інвестування – облігації внутрішніх державних позик України (ОВДП), торгівля акціями на фондових біржах тощо. У разі зміщення фінансової ситуації в гіршу сторону, тоді можна очікувати повернення до високих ставок по депозитам, що були в Україні у попередніх роках.

Розпорядженням НБУ №158 від 24.12.2019 р., яке набуло чинності 03.02.2020 р., в Україні було встановлено NSFR – показник чистого стабільного фінансування, що призначений врівноважити активи та пасиви згідно з термінами погашення. NSFR встановлює найнижчий ступінь ліквідності банку в різних валютах на певний момент часу. Основне завдання NSFR полягає у зменшенні основних ризиків для досягнення економічної стійкості, що пов'язано з короткостроковою зацікавленістю банків у депозитах. Вважається, що NSFR сприятиме ефективнішому подоланню глобальної фінансової кризи, що має місце зараз через пандемію COVID-19.

З початку 2021 р. українські банки діють відповідно до впровадженого нормативу NSFR, що призвело до змін принципів формування депозитних ставок:

фактично банки були змушені об'єктивніше стимулювати вкладника заощаджувати кошти на депозитах протягом більш тривалого проміжку часу, наприклад, на 2-3 роки чи від 5 років [5]. Зазначимо, що попередньо ставки депозитів формувалися банками враховуючи те, якою мірою зростає потреба в коштах.

У результаті залежності банку від короткострокового фінансування, в деяких випадках сума доходу за тримісячним депозитом може бути більшою, ніж за річними депозитами. Однак, за умови впровадження нормативу показника NSFR банки будуть змушені надавати зручні умови при підписанні договорів по вигідним депозитними ставкам саме на довгостроковий період. Таким чином, відтепер клієнти банків можуть зафіксувати вигідну ставку депозиту відразу на довготривалий період.

Також хочеться додати, що через пандемію COVID-19 відбулися кардинальні зміни у ставленні більшої частини українців до фінансових установ, а саме зростає популярність дистанційних сервісів. На території України банки зробили зручним відкриття депозитів, оскільки вже не має потреби особисто нести гроші та бути присутнім під час відкриття чи переоформлення депозиту. Крім депозитних послуг, більшість банків можуть запропонувати здійснення та надання комплексу послуг, і не тільки банківських.

Таким чином, пандемія COVID-19 пришвидшила поступові зміни у розмірах депозитних ставок та форматах роботи банків при тенденції щодо збільшення кількості бажаючих відкрити депозити. В Україні з метою контролю економічної стабільності Розпорядженням НБУ №158 від 24.12.2019 р. впроваджено показник NSFR, який підтверджує достатність банківських ресурсів у різних валютах на певний момент часу. Вважається, що введення цього показника сприятиме зацікавленню банківських вкладників та зменшенню залежності банку від короткострокового фінансування. На сьогодні українському населенню за показником відсоткової ставки по депозиту вигідніше вкладати кошти на довгостроковий період.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Richard Barrington. America's Best Rates 4th Quarter, 2020 – Savings, Money Market and CD Rates. *MoneyRates*. Date of publication: January 27, 2021. URL: <https://www.moneyrates.com/research-center/americas-best-rates/>
2. Роман Маркелов. Сбереженого вклад сбережет. *Российская газета – Федеральный выпуск № 41(8392)*. Экономика. Время публикации: 25.02.2021 года. URL: <https://rg.ru/2021/02/25/stavki-po-bankovskim-depozitam-budut-rasti-no-medlenno.html>
3. Що буде з депозитними ставками в 2021 році. *Мінфін*. Дата публікації: 18 січня 2021 рік. URL: <https://minfin.com.ua/ua/invest/articles/scho-bude-z-depozitnimi-stavkami-v-2021-roci/>
4. Карина Крупенченкова. Що буде з ринком депозитів в 2021 році: думка експертів. *Banker.ua*. Дата публікації: 20 листопада 2020 рік. URL: <https://banker.ua/uk/projects/rinok-depozitiv-v-2021-roci-dumka-ekspertiv/>

5. Ставки по депозитам. Банки пересмотрят формирование процентов по вкладам. ЛІГА. Финансы. Время публикации: 21.07.2020 года. URL: <https://finance.liga.net/bank/novosti/stavki-po-depozitam-banki-peresmotryat-formirovanie-protsentov-po-vkladam>

**Поліщук К. О.**

*«Банківська справа», 1 курс*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*Науковий керівник – старший викладач кафедри банківської справи*

*Степанік А.О.*

## **РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ**

На сьогоднішній день електронні гроші стають важливим елементом фінансової інфраструктури будь-якої країни. Електронні гроші – сучасний, перспективний та зручний платіжний інструмент. Важливою їхньою рисою є те, що гроші втрачають предметну форму і переходять у віртуальну, перетворюються на інформацію. Застосування безготівкових засобів платежу - це новий крок еволюції грошових відносин.

Історія розвитку електронних грошей налічує декілька етапів. Але поштовхом для появи е-грошей стало здійснення першого телеграфного переказу для проведення клірингу між федеральними резервними банками США у 1918 році.

І тільки через півстоліття починається перший етап зародження електронних грошей (1960-1980-ті роки) шляхом запровадження в обіг магнітних платіжних карток і широкого використання електронної системи платежів. А також появи клірингових розрахункових систем, автоматизованих розрахункових палат тощо.

Ідея електронних грошей, була висунута американцем Девідом Чаумом у середині 80-х рр. 20-го ст. Важливе значення для розвитку е-грошей мало розроблення тим же Чаумом системи «сліпого цифрового (електронного) підпису», що дало можливість реалізувати на практиці, по-перше, анонімність грошових операцій, по-друге, захист від шахрайства [1, с. 24]. У цей період був проведений експеримент компанії Д. Чаума, а саме створення першого електронного банку DigiCash.

Наступним етапом (1990-2000-і роки) стає запровадження в обіг смарт-карт чи «карт збереженою сумою». Нині більшість західних дослідників розглядає смарт-карти як один з елементів електронних грошей. У той же час смарт-карти є одним з інструментів електронних грошей, так званим «продуктом-ключом».

Сучасний етап розвитку електронної грошової форми (2000 - сьогодні) характеризується появою нових видів електронних грошей - «мережових грошей», що дозволяють здійснювати платежів в режимі реального часу, чи «он-лайн» в комп'ютерних мережах. Ці платежі можливі в спеціально розробленому програмному забезпеченні [2].

У повсякденне життя українців електронні гроші ввійшли відносно недавно. Утім, стрімкий розвиток електронної комерції та технологій зіграли свою роль у



проникненні електронних грошей в українську економіку. Сьогодні чимало інтернет-магазинів та інших суб'єктів господарювання, які так чи інакше пов'язані з технологіями та комунікаціями, крім готівкового й безготівкового розрахунків приймають оплату за товари та послуги в електронних грошах.

За останні роки Національний банк України прийняв ряд прогресивних положень про діяльність платіжних систем. Але є багато проблем українського платіжного ринку досі невирішеним, включаючи низький рівень конкуренції через архаїчні підходи до політики та фактичні клопоти.

Сьогодні українці можуть продавати та купувати товари, переказувати кошти за допомогою таких систем, як "FORPOST", "ALFA-MONEY", MasterCard, Visa, ПРОСТІР, ХРАУ тощо. Такий розвиток ринку електронних грошей є свідченням еволюції вітчизняного бізнесу, його поступового наближення до світових стандартів.

Електронні гроші мають певний перелік особливостей. Перш за все, це безпечність електронних грошей. Також, зменшується контакт людей з готівкою — потенційно небезпечним переносником шкідливих бактерій, що особливо є актуальним в часи світової пандемії. Ще однією перевагою є зменшення витрат держави на виготовлення, обслуговування та знищення готівки. Робота з цим платіжним засобом унеможливорює здійснення шахрайських операцій недобросовісним персоналом підприємства завдяки автоматичній фіксації операцій у відповідних програмно-технічних комплексах. Використання електронних грошей як електронного заміника банкнот і монет у розрахунках з населенням може дозволити зменшити витрати на розрахунково-касове обслуговування в банку та інкасацію готівки. Розрахунки електронними грошима пришвидшують операції з купівлі-продажу товарів за рахунок своєї абсолютної подільності – можливості моментального списання необхідної суми коштів.

Але є також певні недоліки електронних грошей, - це потреба в спеціальному обладнанні, постійне підключення до мережі Інтернет, а також вразливість до хакерських атак. Електронна комерція відіграє вирішальну роль в електронному розвитку платіжної системи, але, на жаль, у нашій країні вона розвивається набагато повільніше, ніж у сусідніх європейських країнах. Високий рівень корупції, відсутність доступу до фінансових ресурсів та недовіра населення до електронних платіжних засобів є одними з основних перешкод.

Також однією з важливих недоліків є нерозвинена інфраструктура з проведення безготівкових розрахунків. Як ми знаємо, в Україні не до кінця відпрацьований механізм захисту прав споживачів на ринку електронних платежів, відсутнє державне стимулювання банків та підприємств щодо використання електронних грошей в розрахунках та запровадження новітніх технологій у даній сфері. Досить значною проблемою сьогодення є високий рівень шахрайських операцій з електронними грошима і, в першу чергу, з платіжними картками. Тому, особливої уваги потребує розробка низки заходів для захисту від несанкціонованих операцій з електронними грошима як на рівні окремого емітента, так і на рівні держави в цілому.

На нашу думку, з метою створення конкурентного середовища на ринку електронних грошей, що сприятиме його розвитку, НБУ доцільно внести зміни в

нормативно-правові акти щодо дозволу небанківським установам здійснювати емісію електронних грошей відповідно до вимог міжнародної практики. Сьогодні випускають електронні гроші ПАТ "АЛЬФА-БАНК", АТ "Ощадбанк", АБ "УКРГАЗБАНК", ПАТ "КРЕДОБАНК", АТ "Райффайзен банк Аваль", ТАСКОМБАНК, банк "ВОСТОК", ПУМБ, ІНДУСТРІАЛБАНК, Банк Альянс.

Згідно даних Національного банку України, обсяг випущених електронних грошей на 2018 рік 83,2 млн. грн, кількість операцій – 7225 млн. грн, а кількість е-гавманців становила – 62,7 млн. грн. А за 2020 рік було випущено 60 млн. грн. електронних грошей, здійснено 19304 операцій з електронними грошима, а кількість гаманців становила – 79 млн. шт. [3].

Отже, ринок електронних грошей в Україні поступово набуває обертів в своєму розвитку. Поява та розвиток електронних грошей – це науково-технологічний процес, який органічно вписується в сьогоденну економічну реальність. На нашу думку, особливо в період пандемії, електронні гроші мають найбільшу значимість.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Махаєва О.О. Електронні гроші в Європі та Україні. *Вісник НБУ*. 2004. № 9. С. 22-25. URL: <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36657> (дата звернення 22.03.2021)
2. Мокієнко Т. В. , Прийдак Т.Б. , Ліпський Р. В. Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове відображення. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2019. №6. URL: [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6\\_2019/37.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2019/37.pdf) (дата звернення: 05.04.2021).
3. Безготівкові розрахунки: офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash>. (дата звернення: 30.03.2021).

**Пономаренко К.О**

*«Фінанси, банківська справа та страхування»  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник- к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Ходакевич С.І.*

## **ВПЛИВ CBDC НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ**

Розвиток фінансових та платіжних технологій, які можуть з ефективністю виконувати окремі функції грошей та зниження частки готівки в грошовому обігу в окремих країнах, сприяло замислитися центральні банки про те, які зміни потребує грошова система. Таким чином, питання про створення цифрових валют (CBDC, CENTRAL BANK DIGITAL CURRENCY) стало актуальним. CBDC - це зобов'язання центрального банку, номіноване в національній валюті, що має цифрове представлення і здатне виступати як засіб платежу, заходи і збереження вартості. Центральні банки ведуть розробки CBDC вже кілька років. [1]

Банк міжнародних розрахунків провів дослідження серед 66 центральних банків світу, та було виявлено, що 80% з них - працюють над проектами CBDC.

Дослідження припускають, що введення цифрових валют може мати як вигоди, так і суттєві ризики. Також, Банк міжнародних розрахунків, який консультує регулятори по всьому світу, випустив бюлетень, в якому згадується, що пандемія може прискорити глобальний перехід до віртуальних платежів, включаючи появу цифрових валют центральних банків. Таким чином, криза викликана COVID-19, може стати каталізатором структурних змін. Пандемія, глобальний локдаун і необхідність дотримуватися соціальної дистанції, прискорили перехід до нової цифрової норми. Наприклад, опитані в 17 країнах Європи споживачів, очікують, що будуть користуватися цифровими платежами так само, як зараз, або навіть і частіше. [2]

Розвиток CBDC – одна з найважливіших тенденцій в монетарній сфері, яка змінить світ грошей в найближчі роки. Отже, розглянемо як CBDC можуть вплинути на банківську систему.

За певних умов і моделі випуску цифрової валюти центрального банку, не повинна зменшитися частка кредиту банків приватному сектору. При реалізації CBDC як цифрової валюти центрального банку, яка забезпечена державними облігаціями і придбана тільки в обмін на такі ж самі облігації, величина банківського кредитування буде незмінною, порівняно з сценарієм відсутності цифрової валюти центральних банків. Наприклад, банки або небанківські фінансові установи продають активи та набувають CBDC для себе чи своїх клієнтів. Таким чином, зі сторони активів зникнуть держані облігації, а зі сторони пасивів- депозити в банках. Величина державного боргу буде скорочена, а кредитування нефінансових установ не постраждає.

Введення CBDC може по-різному позначитися на конкурентноздатності різних кредитних організацій. Інноваційна валюта може почати конкурувати з вкладами в великих банках, будучи високоліквідним активом. Великі банки позиціонують себе як найбільш стабільні, а тому, можуть пропонувати відносно низькі ставки за депозитами. Регулятори можуть стати конкурентом комерційних банків в плані залучення зобов'язань, тому як CBDC буде альтернативою багатьом вкладенням з фіксованою дохідністю, навіть якщо великі банки запропонують близьконульові номінальні процентні ставки. Можна сказати, що при появі цифрових валют центральних банків великі банки будуть рідше розглядатися клієнтами як найнадійніші. Середні та малі банки можуть виграти, їх конкуренція з великими банками перейде в «ціна-якість», а не «ризик-дохідність». Хоча, ступінь довіри до системи страхування вкладів зростає і без введення CBDC, тому для підвищення довіри до середніх та малих банків, зовсім не обов'язково створювати цифрові валюти центральним банкам. [3]

Це серйозний виклик для центральних банків у багатьох країнах. Банківська інфраструктура - дуже традиційна сфера, не особливо мобільна. Тому, адаптувати її під нові умови- хоча і трудомістка, але ж амбітна справа.

Ймовірно, на ранніх стадіях, регулятори будуть уникати сильного втручання в традиційні моделі банківського сектора. Це може нести за собою непередбачувані наслідки. Проте, поступовий розвиток процесу, може швидко почати виводити традиційних гравців за межі базової платіжної інфраструктури. Можна стверджувати, що перший запуск цифрових валют центральним банком в

будь-якій країні позначить початок перебудови банківської системи, але ця перебудова буде не на користь комерційних банків.

Втім, пандемія коронавірусу в значній мірі прискорила цей процес. Багато людей усвідомили небезпеку готівки, яка може переносити вірус, тому все більше переходять на безконтактні оплати. Якщо раніше масовий запуск цифровий валют був питанням наступних 5-10 років, то через пандемію, цей період скоротився до 3 років. З приходом цифрових валют, ми можемо станемо свідками, яким чином вони вплинуть та як сильно зміниться фінансова система.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. «Цифровая валюта центральных банков: мировой опыт» – [Електронний ресурс]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://econs.online/articles/regulirovanie/tsifrovaya-valyuta-tsentralnykh-bankov-mirovoy-opyt/>

2. «Rise of the central bank digital currencies: drivers, approaches and technologies»  
<https://www.bis.org/publ/work880.pdf>

3. Аналітична записка «Есть ли будущее у цифровых валют центральных банков?», 2019 рік – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.cbr.ru/Content/Document/File/71328/analytic\\_note\\_190418\\_dip.pdf](https://www.cbr.ru/Content/Document/File/71328/analytic_note_190418_dip.pdf)

4. «Центробанковские цифровые валюты: ключевые характеристики и направления влияния на денежно-кредитную и платежную системы», 2019 рік – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsentrobankovskie-tsifrovye-valyuty-klyuchevye-harakteristiki-i-napravleniya-vliyaniya-na-denezhno-kreditnuyu-i-platezhnuyu-sistemy>

5. «Цифровые валюты центральных банков: подходы к внедрению и роль в финансовой системе» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nbrb.by/bv/articles/10678.pdf>

**Ужик Л.В.,**

*студентка 4 курсу факультету фінансів*

**Брегеда О.А.,**

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

## **ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ, ЇХ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ**

Електронні гроші досить міцно устоялися в сучасному світі і активно розвиваються, вони значно спрощують грошовий оборот в країні, скорочують транзакційні витрати на реалізацію товарів і послуг. Електронні гроші виражені в найбільш практичній формі використання, яка надає можливість економити на витратах з обслуговування готівки, зменшувати час транзакцій, при тому, що вони виконують однакові функції з традиційними грошима, відповідно, перспектива заміщення безготівкових та готівкових грошей електронними дуже велика.

Основною особливістю електронних грошей є те, що трансакції з ними не відображаються на банківських рахунках. Банківські рахунки використовуються лише, коли традиційні гроші застосовуються для емісії та погашення електронних грошей.

Активність використання безготівкових платежів тісно пов'язана з рівнем економічного розвитку країни. В країнах з більш високим рівнем ВВП на душу населення, як правило, більша кількість безготівкових платежів. Фактично, причинно-наслідковий зв'язок в даному випадку працює в обох напрямках. З одного боку, більш високий рівень добробуту і розвитку фінансової системи в багатших країнах стимулює безготівкові розрахунки. З іншого боку, існує ряд напрямків, за якими впровадження безготівкових платежів сприяє прискоренню економічного розвитку країни.

Використання електронних грошей привертає споживачів тим, що вони прості, зрозумілі, а найголовніше доступні для широкого кола споживачів, в цьому полягає їх унікальність. Вони надають можливість моментальної оплати товарів і послуг в місцях, що мають доступ до Інтернету. Одна з основних відмінностей електронних грошей від інших платіжних інструментів полягає в тому, що емітент і одержувач цифрової готівки різняться, тоді як у разі інших платіжних інструментів вони однакові (наприклад, банки можуть випускати кредитні карти та водночас приймати платежі такими ж картами).

В Україні випуском електронних грошей мають право займатися лише банки. Сьогодні 23 українські банки отримали право здійснювати емісію електронних грошей, вони співпрацюють з приводу використання платіжних інструментів та платіжних вистем, прикладом яких є Національна платіжна системи «ПРОСТІР», Visa та «Глобал Мані», «FORPOST» від «Нової пошти», «ALFA-MONEY», MasterCard, ХРАУ та інші [1].

Отже, з позиції, висловленої в економічній літературі, електронні гроші представляють банкноти, що емітуються кредитною установою, які здійснюють функцію, як засоби оплати, звернення, а також і інші функції грошей і володіють усіма головними властивостями традиційних готівки кредитних грошей, процес оплати, який здійснюється переведенням їх (переписуванням) від комп'ютера платника в комп'ютер отримувача.

У електронних грошей є свої переваги, і недоліки в порівнянні з готівкою. До плюсів можна віднести:

- здатність легкої подільності (у випадках проведення платежів не виникає необхідність в здачі);
- компактність (грошова сума не має ні ваги, ні розміру на відміну від готівки);
- незначна емісійна вартість електронних грошей (не виникає необхідності друкувати банкноти, використовувати метал, папір, фарбу та ін.);
- відсутність витрат часу і сил на пакування, перевезення, перерахунку та виділення певного сховища для електронної готівки.

Недоліками електронних грошей можуть вважатися:

- відсутність пізнаваності, тобто неможливо швидко і легко дізнатися суму і що собою представляє товар без спеціальних електронних пристроїв;

– не до кінця надійний криптографічний захист, який захищає систему електронної готівки [2, с. 18].

Згідно інформації НБУ остаточні дані та показники за 2020 рік будуть опубліковані в річному звіті Національного банку України за 2020 рік в липні 2021 року. Через те, що дані про обіг електронних грошей відстають за часом, ми проаналізували основні показники використання електронних грошей за 2014-2019 роки, які подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники використання електронних грошей в Україні у період 2014-2019 рр.

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Загальний обсяг випущених електронних грошей банками, млн грн.	12,5	30,7	40,4	59,9	83,2	203
Загальний обсяг операцій з електронними грошима, млн грн.	1425	3237	2986	2931	7225	16714
Кількість електронних гаманців, млн шт.	33,7	40,4	45,7	52,9	62,7	74

Складено на основі [3]

Як бачимо з аналізу таблиці 1, обсяг випущених електронних грошей банками зріс в 16 разів з 12,5 до 203 млн. грн., обсяг операцій майже в 12 разів з 1425 до 16 714 млн. грн. та кількість електронних гаманців зросла в 2 рази з 33,7 до 74 млн. шт.

Зростання використання електронних грошей продовжувалось і в 2020 році, що зокрема зумовлено і роботою НБУ над удосконаленням Системи електронних платежів Національного банку України для подальшого її розвитку та підвищення ефективності.

Таким чином, виходячи з вищесказаного, електронні гроші, на сьогоднішній день, є перспективним платіжним засобом, потенціал якого ще тільки розкривається. У міру свого розвитку з'являються нові види електронних грошей, більш широко починають використовуватись електронні гроші і в міжнародній сфері. Відбувається це, перш за все, через зовсім невеликі комісії або їх відсутність за міжнародний грошовий переказ, через можливість мікротранзакцій, розмір яких складає в основному центи або копійки. Отже, значні переваги електронних грошей, безсумнівно, сприяють процесу глобалізації економіки.

#### Перелік джерел посилання:

1. Банки, які мають право здійснювати випуск електронних грошей згідно з законодавством України. НБУ.- URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash/bank-elektron-grosh>

2. Проценко А. Т. Правові основи обігу електронних грошей в Україні / А. Т. Проценко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr\\_2016\\_37%283%29\\_\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_37%283%29__3).

3. Річний звіт Національного банку України. НБУ. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/annual\\_report\\_2019.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2019.pdf?v=4)

## **СУЧАСНІ ГРОШОВІ ФОРМИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

У нашому сучасному світі вже зробили перший крок до нової технологічної, соціальної та економічної реальності. Але виклики, що висувуються до сучасного суспільства, важко просто так переоцінити. Наразі мова йде про зміну глобального соціально-технологічного внеску, наслідком якого може стати перебудова чинної системи та формування нових економічних і соціальних стратегій. У той же час, змінюється й технологічна парадигма, трансформуються моделі управління і суспільні норми, та відбуваються демографічні зрушення.

Цифрова економіка базується на активному застосуванні комп'ютерних технологій. Цифрову економіку також називають інтернет-економікою, веб-економікою або новою економікою. Частіше «цифрова економіка» переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування складнішим. Цифрову економіку також розуміють як виробництво, продаж та доставка товарів через інтернет мережі [1].

Гроші в сучасній економіці будь-якої країни відіграють ключову роль. Вони забезпечують функціонування й існування держави. Гроші виникли ще в ранні часи розвитку цивілізації і досі вважаються одним з найвидатніших досягнень людства. У часи становлення цифрової економіки утворилися передумови для виникнення нової форми грошей – електронних.

У своєму розвитку електронні гроші пройшли кілька етапів, головною ознакою яких було виникнення їх нових видів та зміна механізму функціонування. У літературі окреслено типологізація електронних грошей:

- як вид носія – заснованих на банківському рахунку (пластикові картки, електронні чеки, а також електронні гаманці ) програмні або мережеві;
- за функцією управління грошові системи – централізовані та децентралізовані, а також мобільні субсистеми;
- за формою обігу – безготівкові та готівкові [1, 2].

Гроші в сучасній економіці мають суто функціональне призначення: гроші – будь-який інструмент, що виконує ключові функції самих грошей. Гроші також забезпечують проведення платежів, є джерелом заощадження. Традиційні форми грошей, які включаються до грошової маси країни, – це банківські вклади та паперові гроші. Зміна структури грошової маси безпосередньо впливає на інтенсивність обороту грошей. Із цифровізацією світова економіка одержала електронні гроші – актив, що має надвисоку ліквідність.

Про зміни у світі та в Україні згадують досить часто, а особливо про цифровізацію, або, як часто ми чуємо, – діджиталізацію.

Цифровізація нашої країни майже не торкається промисловості, а тому не дає істотного економічного ефекту. Поняття «електронні гроші» новий та часто використовується в позначенні широкого спектру в інструментах платежу (цифрова готівка, цифрові гроші, електронна готівка, інтернет-гроші та інші), засновані на інноваційно технологічних рішеннях. Наслідком цього є відсутність єдиної, загальноприйнятого визначення електронних грошей, яке б однозначно розкривало би їхню економічну сутність та правову природу. Некоректним є повне ототожнення електронних грошей із безготівковими грошима.

Цифровізація економіки України повинна мати на меті досягнення в таких цілях:

- в прискоренні економічного росту та в залученні інвестицій;
- реалізація людського ресурсу, розвиток цифрового підприємництва та розвиток цифрових індустрій.
- доступність громадянам можливостей та переваг цифрового світу;
- трансформація секторів економіки в ефективні та конкурентоспроможні;
- технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення.

Цифровізація розширює можливості для того щоб влаштуватися та для подальшої роботи. Персональні служби завдяки онлайн-сервісами поширюють інформацію про наявність вакансії, онлайн проводять співбесіди з кандидатами в різних куточках нашої країни. Це також дозволяє кандидатам в гарних умовах проявити свої найкращі здібності, а працевлаштуванню – ретельно провести оцінювання для кандидатів. У цьому випадку, онлайн-формат досить зручно збереже ваш час та зусилля по підборі нових кандидатів .

Цифровізація робочих місць підвищує ефективність в виконанні робочих завдань, адже працівники не витрачають купу часу на непотрібні уточнення клієнтів та керівників , без яких вони не можуть робити роботу далі.

Цифровізація економіки визначатиме конкурентні позиції держав у наступні роки. Цифровий порядок передбачає створення єдиного ринку, який буде побудований на трьох основних вимогах:

- покращений доступ для споживачів та підприємств до товарів та послуг через інтернет;
- створення належних умов для розвитку цифрових мережах та послугах ;
- максимізація потенціалу зростання цифрової економіки через інвестиції в інфраструктуру ІКТ та нові технології, спрямованих на підвищення конкуренції, покращення послуг.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Сіницький М. Є. Цифрова економіка: що стоїть за цим поняттям? / М. Є Сіницький // Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали VII Міжн. наук.-практ. конф. – К. : «Інформаційно-аналітичне агентство», 2020. С.321-324.

2. Туманцова О. В. Перспективи розвитку електронних грошей в Україні / О.В. Туманцова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-гуманітарні науки, економіка, право: нові виклики, практика інновацій». – Полтава : ПШП, 2016. – С. 365 – 370.



**Шрамко Т.В.**  
*"Облік та оподаткування", 3 курс*  
*Відокремлений структурний підрозділ «Харківський фаховий коледж*  
*харчової промисловості*  
*Харківського національного технічного університету сільського*  
*господарства імені Петра Василенка»*  
*Науковий керівник-викладач економічних дисциплін*  
*Немцова І.В.*

## **РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ**

Від первісного часу до сьогодні історія людей пов'язана з економікою та пошуком зручної, досконалої форми грошей. Підґрунтям пошуку бездоганного засобу платежу був технічний і економічний прогрес та спричинені ним розвиток і ускладнення ринкових та інституційних відносин, що підштовхувало економічних суб'єктів вимагати від грошового носія дедалі нових якісних властивостей.

В XXI столітті існує поняття «цифрової економіки». Що вона собою уявляє і чи розвиватиметься вона в нашій державі?

Цифрова економіка — це економічна діяльність, яка, на відміну від традиційної економіки, визначається мережевою свідомістю та залежністю від віртуальних технологій. В Україні цей вид економіки набирає обертів з того часу, як в середині січня 2018 року Кабінет Міністрів ухвалив «цифрову стратегію» на найближчі роки. Саме цифрова економіка є акселератором соціально-економічного життя суспільства у сучасному світі та здатна стрімко підвищити ВВП країни. В Україні найбільш яскравим прикладом сьогодні є агропромислова сфера, де завдяки цифровим технологіям передові агрокомпанії збільшують свої ROI (фінансовий коефіцієнт, який ілюструє рівень прибутковості або збитковості бізнесу) від 30% до 90%. [3]

Цифрова економіка — це також цифровий ринок. Якщо українські ІТ-компанії можуть дозволити собі найсучасніше обладнання, то малий та середній бізнес, потенційні покупці їх товарів та послуг в Україні, обмежені як у техніці, так і у фінансах. Це стосується й середньостатистичного споживача, якому, з тих же причин, не доступні сучасні цифрові блага (наприклад, «розумне житло», автоматизовані пересувні магазини чи навіть найпримітивніші каси самообслуговування). [1]

Все частіше «цифрова економіка» перехрещується з «традиційною» економікою, що робить чітке розмежування складнішим. Під цифровою економікою розуміють виробництво, продажі та постачання продуктів через електронні мережі. Ця фінансова інновація привертає пильну увагу з боку центральних банків і міжнародних фінансових установ.

Електронні гроші (також відомі як e-money, e-гроші, електронна готівка, електронні обміни, цифрові засоби, цифрова готівка або ж цифрові обміни) - визначення засобів або ж фінансових зобов'язань, замін і взаєморозрахунки за якими ведуться з підтримкою інформаційних технологій.

Беручи електронні засоби як засіб платежу, фірми отримують окремі переваги фінансового і соціального характеру, зокрема:

- зменшення контакту людей з готівкою - потенційно критичним переносником шкідливих мікробів;
- вдосконалення умов праці груп людей, власне що працюють з готівкою: скорочення контакту з потенційно критичною готівкою, скорочення витрат часу на одного покупця у зв'язку з відсутністю потреби підрахунку коштів, зниження емоційного навантаження;
- скорочення витрат країни на виготовлення, сервіс і усунення наявних коштів;
- впровадження електронних засобів в якості електронного заміника готівки в розрахунках з населенням, що дає можливість зменшити витрати на розрахунково-касовий сервіс в банку та інкасації готівки;
- розрахунки електронними грошима прискорюють операції з купівлі-продажу товарів за рахунок власної беззастережної подільності-здатності миттєвого списання точної суми коштів;
- робота з даними платіжними способами унеможливує скоєння шахрайських вчинків недбайливим персоналом фірми завдяки автоматичної фіксації операцій в належних програмно-технічних програмах;
- як платіжний інструмент на пред'явника електронних засобів безособово - ідентифікується електронний гаманець, а не його володар[2].

В даний момент найвищий піднесений ступінь інноваційної новизни мають електронні засоби – біткоїн (Bitcoin, BTC), які здобули назву “криптовалюта” або “віртуальна валюта”

За своєю сутністю криптовалюта - це закодована інформація, скопіювати яку не можливо, а одиницею виміру є монета, що не підлягає підробці. На даний час у світі кількість видів криптовалют вже наближається до тисячі, і ринок продовжує рости. Біткоїн – це перша і найвідоміша електронна віртуальна валюта.

Біткоїн функціонує без будь-якого контролюючого органу чи центрального банку, обробка транзакцій виконується колективно членами мережі, дозволяє проводити всі операції анонімно, без ідентифікації користувача. Мережа біткоїн заснована на «блокчейні» і являє собою суспільний реєстр, який зберігає дані про всі транзакції системи. Усі транзакції захищені електронними підписами користувачів-членів мережі, які добувають біткоїни і проводять з ними операції.[4]

Таким чином, розвиток інформаційного суспільства та віртуальної економіки спричинив появу нових форм грошей. Прикладом цього є віртуальна валюта – фінансова інновація з високим ступенем новизни, що в перспективі може призвести до радикальних змін у сфері грошових відносин. Поява віртуальної валюти є неминучим результатом еволюції форм грошей. Чи допомагати цій формі набувати життєздатності – вирішувати людству, адже є прихильники як консерватизму, так і лібералізму.

На мій погляд, розрахунки криптовалютою призведуть до розвитку тіньової економіки і офшоризації капіталів, через анонімність і приватність. Так як впровадження віртуальних грошових одиниць передбачає закритість

криптовалютних гаманців. Цілком ймовірно, в недалекому майбутньому цей вид електронних засобів вдосконалять і доповнять правовим регулюванням і використання криптовалюти буде бездоганною і безризиковою справою, що вирішить багато питань в мікро- та макроекономіці.

**Перелік джерел посилання:**

1. DigitalbyDefault — принципи цифрової економіки. URL: <https://nachasi.com/2017/07/12/digital-by-default-ukr/> (дата звернення 15.03.21)

2. Електронні гроші. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96\\_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%96](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D1%96_%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D1%96) (дата звернення 15.03.21)

3. Перспективи та перешкоди цифрової економіки в Україні. URL: <https://nachasi.com/2018/01/29/what-makes-ukrainedigital/> (дата звернення 15.03.21)

4. Самая твердая валюта – BitCoin. URL: <http://moneynews.ru/Article/17893> (дата звернення 15.03.21)

## 2. БАНКІВСЬКІ І СТРАХОВІ ПОСЛУГИ І ТЕХНОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Бовтуга І.П.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
ВСП «КФК ПІТБ ДДМА»*

*Науковий керівник – викладач обліково-фінансових дисциплін,  
спеціаліст вищої категорії  
Рубанова С.Я.*

### РИНОК КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ХХІ СТОЛІТТЯ

Ринок кредитних послуг є невід'ємною складовою фінансового ринку та відіграє ключову роль у розбудові національного господарства. Доступність позикових коштів для фізичних та юридичних осіб є важливою умовою забезпечення стійких темпів економічного зростання. Саме тому питання розвитку даного ринку є актуальними та потребують постійного свого дослідження.

Метою дослідження є визначення сутності ринку кредитних послуг України та особливостей його розвитку в сучасних умовах.

В сучасних ринкових умовах кредитний ринок України є важливою складовою фінансового ринку, який покликаний швидко мобілізувати фінансові ресурси суб'єктів господарювання. Існування розвинутого кредитного ринку, який ефективно функціонує впливає на підприємницьку діяльність та економічний розвиток всієї України. Враховуючи соціально-економічний стан на сьогодні, зокрема дефіцит державного бюджету, інфляція, зменшення купівельної платоспроможності населення і нестабільність грошової одиниці зумовлює актуальність обраної теми та доцільність проведення дослідження.

Кредитування є однією з основних банківських операцій, тому банківські кредити відіграють провідну роль в процесах фінансування розвитку ринкової економіки, задовольняючи тимчасову потребу одних суб'єктів у додаткових коштах за рахунок їх тимчасового надлишку в інших. Стимулювання кредитування реального сектору економіки сприяє збільшенню обсягів ВВП, що в свою чергу впливає на підвищення добробуту населення. Тому наразі найважливішим для комерційного банку є питання аналізу та управління кредитним портфелем.

Основними показниками, які характеризують рентабельність банківської діяльності, є рентабельність активів (ROA) та рентабельність капіталу (ROE). Рентабельності активів банку (ROA) показує найбільший вплив економічних факторів на банківське кредитування, який використовується для оцінки діяльності управління банку, адже він характеризує здатність менеджменту ефективно управляти активами банку. Оптимальне значення коефіцієнту повинно складати більше 1%.

Починаючи із 2017 року почалося зниження наведених показників: ROA з 0,12 зменшилося до – 12,60% на початку 2020 року. Показник ROE, зменшився з

0,81% до -51,91% у 2019 році, що значно вплинуло на фінансову стійкість банків, наслідком цього було те, що більшість банків збанкрутувало, а на початок 2020 року цей показник склав -116,74%.

Зниження показників рентабельності свідчить про загальне погіршення фінансового стану банківської системи, що в свою чергу призводить до зростання кредитних ризиків та зменшення якості кредитного портфеля.

Ще одним із основних нормативів діяльності банківських установ є коефіцієнт адекватності регулятивного капіталу (Н2), який відображає здатність банку своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають з кредитних або інших операцій грошового характеру. Значення наведеного коефіцієнта, скорочувалось з 18,9% у 2016 році до 12,31% на початок 2020 року. Скорочення коефіцієнта адекватності регулятивного капіталу у після кризовий період пов'язане із відтоком іноземного капіталу із банківської системи України, ця проблема є доволі гострою для фінансового сектору економіки. На початок 2020 року адекватність капіталу збільшилася до 16,10%, що свідчить про відновлення стабільності банків з українським капіталом, хоча це незначне покращення.

Впродовж 2016-2020 років найбільшу частку (більше 50%) серед кредитів фізичним особам займали споживчі кредити (зокрема «кешові» кредити). На другому місці кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості (від 25% до 40%). Причиною цього є те, що ризики споживчого кредитування менше ризиків при кредитуванні на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості.

Кредитний портфель корпоративного сектору, на протязі 2016-2020 рр. представлений переважно коротко- та середньостроковими кредитами в національній валюті нефінансовим корпораціям. За видами економічної діяльності кредитний портфель суб'єктів господарювання був представлений переважно кредитами, наданими представникам переробної промисловості та оптової і роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів. Обсяг кредитних операцій з представниками сфери будівництва та нерухомості, є також вагомим.

Причинами таких негативних фінансових результатів діяльності банків було:

- формування резервів на покриття можливих втрат по активних операціях;
- продаж проблемних кредитів за вартістю, нижчою за балансову;
- зниження доходів від основної діяльності через низьку ділову активність в економіці та в умовах зростання витрат по залучених ресурсах.

Таким чином, основним завданням яке стоїть перед банківськими установами є забезпечення прибутковості, саме тому позитивні фінансові результати діяльності банків є основним показником ефективності їх роботи та індикатором фінансової надійності банківської системи України. Отже, на результат діяльності банків, значною мірою, впливають економічні перетворення в Україні.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Горбач Л. М. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / Л. М. Горбач, О. Б. Каун. Київ : Кондор, 2006. 436 с.

2. Леонов С.В. Інноваційний пакет послуг як інструмент антикризового управління банківськими установами України / С.В. Леонов, О.О.Котенко // Вісник СумДУ. Серія економіка. 2011. № 1. с. 174-179. URL: [http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/VSU\\_ekon/2011\\_1/11lsvbuu.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSU_ekon/2011_1/11lsvbuu.pdf) (дата звернення: 24.02.2021).

3. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / Є. М. Сич, В. П. Ільчук, Н. І. Гавриленко Київ : "Центр учбової літератури", 2012. 428 с.

**Брегеда О.А.**

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

## **РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ: ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Інноваційні технології активно проникають в усі сфери людського життя і банківська діяльність не є виключенням. Інновації дозволяють утримувати та розширювати коло клієнтів, впроваджувати нові та покращувати існуючі послуги, отримувати конкурентні переваги на ринку, оптимізувати власні витрати. Банки все більше відходять від традиційного банкінгу, орієнтуючись на дистанційне обслуговування (ДБО), яке має цілий ряд переваг як зручність, оперативність, доступність. Актуальним для банків є питання розуміння напрямків розвитку технологій, слідування даним тенденціям, імплементація та використання сучасних напрацювань в своїй діяльності.

Банки використовують дистанційне обслуговування, яке можна охарактеризувати певними етапами свого розвитку. Перший етап, так званий інформаційний рівень – коли на web-сайті банку в мережі Інтернет відображені види і тарифи послуг, що надаються. Другий етап – комунікаційний – передбачає надання певної інформації клієнту за допомогою засобів зв'язку (стан рахунку, виписки за рахунками). Наступний – повнофункціональний – передбачає можливість проведення всіх операцій банків [1].

Еволюція ДБО відбувається з першого рівня до третього. Найбільш простими є перші два рівня і тому банки, які в стратегіях свого розвитку не планують здійснювати перехід на дистанційні технології використовують їх. Банки, які на меті мають розвиток інноваційних технологій освоюють і третій рівень – перспективний напрямок майбутнього банкінгу – переводять свої операції на дистанційні канали.

Високорозвинені країни світу знаходяться на стадії домінування третього рівня дистанційного обслуговування, за якого основні банківські послуги здійснюються через системи ДБО, у відділеннях банку надаються лише складні продукти. В Україні в цілому прослідковується поступовий перехід від другого до третього рівня розвитку ДБО. Сьогодні найбільш поширеними видами ДБО є: Інтернет-банкінг, мобільний банкінг та пристрої самообслуговування.

В Україні вже багато банківських установ пропонують послуги через Інтернет-банкінг, проте не всі з них можуть похвалитись повним набором послуг.

Найкращий Online Banking 2020 в Україні для бізнесу, згідно експертам Асоціації SME Banking Club має Приватбанк, також був відзначений Альфа-Банк Україна [2]. Приватбанк також в 2019 році (як і рік раніше) здобув нагороду FinAwards в номінації «Кращий Інтернет-банк». Третє місце отримав Ощадбанк. Друге місце розділили дві фінустанови: Альфа-Банк та Укрсиббанк. Найкращим мобільним банком було визнано Monobank [3].

Широкої популярності серед дистанційних каналів доступу до власного рахунку в Україні отримала технологія NFC. Безконтактні платежі можна здійснити за допомогою карток, смартфонів, інших NFC-пристроїв. Україна входить в ТОП-10 європейських країн за кількістю NFC. Безконтактні платежі через платіжні термінали становлять більше третини від кількості та обсягу всіх безготівкових операцій з їх застосуванням. Цьому сприяє значне поширення інфраструктури прийому безконтактних платежів – більше дев'яноста відсотки POS-терміналів мають таку функцію [4]. Популярність безконтактних засобів оплати зумовлена цілим рядом переваг як доступність, швидкість, універсальність, різноманітність послуг.

Одним із важливим досягнень у розвитку технологій ДБО є застосування біометричних платіжних карт. В 2018 році цілий ряд банків по всьому світу тестували біометричні кредитки, які повинні стати принципово новим видом платіжних карток. Зовні біометрична смарт-карта мало чим відрізняється від традиційної картки. Але вона оснащена особливим функціоналом, який забезпечує підтвердження платежу за допомогою відбитку пальця. До основних переваг таких карток можна виділити високу безпеку розрахунків, простоту використання, легкість налаштування, економію часу, конфіденційність.

Україна також має досягнення в сфері біометричних способів оплати. Приватбанк разом з системою Visa запровадив біометричний спосіб оплати покупок FacePay24 – так звана система «оплата обличчям» – для роздрібних торгових мереж. Додаток FacePay24 використовує одну з найбільш провідних у світі систем автоматичного розпізнавання обличч – Amazon Rekognition, створену на базі безпечної, надійної і перевіреної технології [5].

Завершальним етапом розвитку ДБО є переведення всіх послуг банку у дистанційний режим і створення «віртуальних» або необанків, які взагалі не мають фізичних представництв, характерних для традиційного банкінгу. Основними перевагами необанкінгу можуть бути: нижчий рівень операційних витрат, повністю електронний документообіг, зручність та оперативність послуг. Першим таким банком вважають британський банк First Direct заснований у 1989 році, який надавав цілодобову підтримку клієнтам за допомогою телефонного банкінгу. Успішними прикладами необанків зараз є американський Security First Network Bank, німецький AdvanceBank, китайський WeBank, англійські банки Monese, Tandem, Monzo, Starling, Atom, скандинавські – Lunarway, Emit, Tink, Holvi та інші [6]. Особливої уваги заслуговує досвід країн Азії з впровадження фінансово-технологічних новинок у банківську сферу. У 2020 році за версіями фінансових аналітиків найкращими дистанційними банками стали Monzo, Chime, Revolut, Starling Bank та Tangerine.

В Україні першим необанком можна вважати Монобанк, запущений у 2017 році на базі Універсал Банку, який демонструє стрімку динаміку розвитку. Але є і ряд перешкод, які стають на шляху розвитку необанків в Україні: невизначеність процедур створення та функціонування в законодавчій базі, високі витрати на впровадження та підтримку таких проектів, низький рівень комунікації з населенням про особливості та переваги таких банків.

Використання цифрових технологій у процесі обслуговування клієнтів банку сприяє появі специфічних та посиленню традиційних ризиків, які можуть негативно відобразитись на фінансовому стані та діловій репутації банку і вимагають суттєвого контролю з боку менеджменту банку.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що розвиток інноваційних технологій і надалі буде продовжуватись і банки активно працюватимуть в цьому напрямку не зважаючи на певні труднощі. Використання банківських дистанційних технологій є важливою запорукою успішної діяльності банківської установи, що закладає основи конкурентоспроможності та прибутковості банку у майбутньому, адже вони забезпечують цілий ряд незаперечних переваг як з боку банку, так і зі сторони клієнтів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Коцовська Р. Р. Банківські операції [Текст] : навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Л. М. Хміль. – Київ.: УБС НБУ: Знання, 2010. – 390 с.
2. Опублікован рейтинг лучших интернет-банкингов для бизнеса: кто в списке от Украины.- Paospace magazine-10.07.2020 19:10- URL: <https://psm7.com/bank/opublikovan-rejting-luchshix-internet-bankingov-dlya-biznesa-kto-v-spiske-ot-ukrainy.html>
3. Переможці FinAwards 2019: які банки отримали нагороди.-Інтернет-портал Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/2019/05/16/37758126/>
4. Безготівкові розрахунки з використанням платіжних терміналів - Офіційний сайт НБУ. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/PS\\_platizhni\\_terminalu\\_graf\\_2019.jpg?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/PS_platizhni_terminalu_graf_2019.jpg?v=4)
5. ПриватБанк за підтримки Visa представляє технологію біометричної оплати FacePay24 для роздрібних торговельних мереж. - ПриватБанк .-URL: <https://privatbank.ua/news/2019/9/12/1010>
6. «Кращі онлайн-банки». Міжнародна організація GOBankingRates. - Офіційний сайт GOBankingRates.- URL: <https://www.gobankingrates.com/>

**Давидюк А.С.**

*«Фінанси», 4 курс,*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Димніч.О.В.*

## **МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ СТУДЕНТІВ, ЯКІ ВИЇЗДЖАЮТЬ НА НАВЧАННЯ ЗА КОРДОН**



У сучасних умовах активної глобалізації, розвитку міжнародних зв'язків, академічної мобільності, все більше українських студентів прагнуть навчатися за кордоном. Багато з них отримують гранти, беруть участь у міжнародних програмах студентського обміну, щоб здобути необхідний досвід та бути конкурентоспроможним на ринку праці. Необхідною умовою навчання практично у будь - якій країні є наявність медичного страхування у студента.

Медичне страхування має компенсувати та покрити усі витрати, пов'язані із настанням нещасного випадку, хвороби або з необхідністю невідкладної медичної допомоги.

Наразі медичне страхування студентів функціонує на добровільних засадах, але для виїзду з України наявність договору медичного страхування є обов'язковим. Існує декілька форм страхового обслуговування осіб, що виїжджають за кордон – асистанська та компенсаційна. В Україні всі страхові компанії здійснюють медичне страхування студентів за допомогою асистансу (сервісного страхування). Основною вимогою є те, що у разі настання страхового випадку застрахована особа повинна звернутися до асистуючої компанії і повідомити про подію, що сталася та чітко виконувати інструкції лікаря – координатора. Лікар вже має організувати та скоординувати надання медичної допомоги. Асистуюча компанія організовує та оплачує послуги від імені та за рахунок страховика [1].

Існує також інша форма страхового обслуговування клієнтів - компенсаційна, при якій студент оплачує послуги, а після повернення в Україну отримує кошти від страхової компанії. Проте, ця форма є менш поширеною, адже має значний недолік - матеріальну витратність застрахованої особи під час настання страхового випадку.

Зауважимо, що більшість страховиків пропонують ідентичні страхові послуги для страхувальників - студентів. Зокрема, страховики укладають договори страхування тільки з особами від 15 до 28 р., які виїжджають за кордон на навчання. Страховим покриттям охоплені ризики раптового захворювання застрахованої особи, розладу здоров'я або травми, ненавмисного заподіяння шкоди третій особі. Крім того, до стандартного переліку послуг додається медикаментозне забезпечення, візит близького родича для відвідування застрахованої особи, що перебуває на стаціонарному лікуванні більше, ніж 5 днів, відшкодування витрат при відмові у візі до 1600 грн та покриття COVID-19. Вартість такого страхового полісу може становити у середньому 12000 грн на один рік (близько 360 євро) [2].

На сьогоднішній день страхові компанії України не готові конкурувати з іноземними щодо якості та вартості надання послуг для студентів, які виїжджають за кордон. Вартість медичного полісу у Німеччині, наприклад, становить близько 100 євро на місяць, в Австрії за медичну страховку e-card потрібно заплатити близько 80 євро за місяць [3,4].

Незважаючи на те, що вартість страхування у нас є нижчою, ніж за кордоном, більшість студентів обирають оформлення полісу медичного страхування уже в країні перебування. Це обумовлено такими факторами: по - перше, високим рівнем недовіри населення до страхових компаній України. Законодавчо-

нормативні акти у сфері страхування не об'єднані єдиним принципом всебічного, комплексного захисту прав страхувальників. Відповідно виникає ситуація за якої страхувальники, не маючи правових важелів для відстоювання своїх інтересів, виявляють низький рівень довіри до страховиків. По-друге, відсутність у вітчизняному законодавстві норми щодо запровадження обов'язкового медичного страхування осіб, які виїжджають за кордон.

Таким чином, нагальною потребою щодо забезпечення у повній мірі громадян, і зокрема, студентів, які виїжджають за кордон правом на медичну допомогу, відповідно до міжнародних стандартів є запровадження в Україні обов'язкового медичного страхування для осіб, які виїжджають за кордон. Це дасть можливість захистити інтереси студентів – страхувальників, шляхом надання їм якісних страхових послуг, підвищити довіру до медичного страхування, стимулювати подальший розвиток вітчизняного страхового ринку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Правила добровільного медичного страхування СК «Спейр». URL : <http://spare.ua/wp-content/uploads/2018/08/PRAVILA-DOBROVILNOGO-MEDICHNOGO-STRAHUVANNYA.pdf> (Дата звернення: 05.03.2021).

2. Туристичне страхування онлайн: розрахунок вартості полісу. URL: <https://shop.pzu.com.ua/tourist/index?order=3072216&app=3401286> (Дата звернення: 05.03.2021).

3. Система медичного страхування в Німеччині URL <https://www.krankenkassenzentrale.de/wiki/incoming-uk#> (Дата звернення: 05.03.2021).

4. Wiener Gebietskrankenkasse E-card. URL: <https://www.gesundheitskasse.at/cdscontent/?contentid=10007.837454&portal=oegkportal> (Дата звернення: 05.03.2021).

**Дмитрук І. Я.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
Волинський національний університет імені Лесі Українки  
Науковий керівник — к. е. н., доцент кафедри фінансів  
Тоцька О. Л.*

## **БАНКІВСЬКІ ІННОВАЦІЇ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ**

Протягом останніх десятиліть банківський сектор знаходиться у постійному розвитку, що обумовлено багатьма факторами – глобалізацією, лібералізацією фінансових ринків, змінами в регулюванні банківської діяльності, а також, безумовно, зростаючим попитом споживачів фінансових послуг на високоякісні банківські продукти. Розширення та розвиток інноваційної діяльності стає одним із важливих системних чинників підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних банків в умовах кризових явищ, які спостерігаються у національній банківській системі України.

Розуміння напряму розвитку сучасних технологій банківського обслуговування та можливість їх ефективного застосування є актуальними для всіх банківських установ, оскільки саме впровадження їх у діяльність банку буде в короткостроковій перспективі визначати не тільки прибутки й конкурентоздатність банку на ринку фінансових і банківських послуг, а й взагалі його існування.

Окремі аспекти інноваційної діяльності банків розглядалися в працях таких українських і зарубіжних вчених, як І. Т. Балабанов, О. В. Дзюблюк, С. М. Козьменко, В. В. Корнєєв, О. І. Лаврушин, І. О. Лютий, Ф. Мишкін, М. Міллер, В. І. Міщенко, А. М. Мороз, Л. О. Примостка, Дж. Сінкі, Т. С. Смовженко, П. Туфано, Е. А. Уткін й ін. Віддаючи належне вагомим напрацюванням у цій сфері, варто зазначити, що дослідження стану розвитку вітчизняного ринку банківських послуг, рівень їх інноваційності потребує постійного моніторингу й аналізу.

Метою дослідження є розкриття сутності банківських інновацій, дослідження стану розвитку інновацій у банківському секторі України та причин, які зумовлюють необхідність впровадження інновацій у банківську діяльність.

Згідно Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1].

Інновації банківської діяльності розглядаються як кінцевий результат процесу поліпшення життєдіяльності банку, в основі якого є модернізація банківських продуктів і послуг, процесу управління та процесу реалізації, метою якої є підтримка конкурентних позицій на фінансовому ринку [2].

Стратегія розвитку банківського сектору України передбачає активне використання інформаційних і банківських інновацій, наявність розвиненої інфраструктури та надання на цій основі сучасних банківських послуг для населення і підприємств, з високим рівнем конкуренції та ринкової дисципліни учасників, з розвиненими системами корпоративного управління й управління ризиками.

Можна визначити низку причин, які зумовлюють необхідність впровадження інновацій у банківську діяльність, зокрема:

- забезпечення прибуткової діяльності банків в довгостроковій перспективі;
- підвищення операційної ефективності;
- дотримання вимог державного регулювання банківської діяльності;
- зрушення у структурі та характері потреб споживачів фінансових послуг, які відбуваються протягом останніх років;
- підвищення іміджу банківської установи;
- розширення та диверсифікація банківських послуг;
- одержання конкурентних переваг банківською установою над іншими;
- збереження та збільшення бази клієнтів банку;
- прискорення процесів інтеграції нововведень;
- скорочення термінів розроблення та запровадження банківських продуктів;

- економія часу й ресурсів;
- підвищення доходів банку, його фінансової стійкості, рентабельності активних банківських операцій [3].

Використання банківських інноваційних технологій дає змогу збільшувати продуктивність праці, зменшувати витрати, ефективно управляти ресурсами банків, збільшити прибуток від діяльності, що в підсумку, забезпечуватиме конкурентоспроможність банківської інноваційної діяльності та гарантуватиме сталий розвиток банківської діяльності на глобальному фінансовому ринку та в економічному оточенні.

На сьогоднішній час в банківській діяльності запроваджено багато інноваційних технологій, серед яких основними є:

1) *безконтактні розрахунки*, до яких можна віднести MasterCard, PayPass і VisapayWave, що дають можливість здійснювати розрахунки, прикладаючи банківську пластикову картку до терміналу або банкомату;

2) *режим роботи «24/7»* – банки йдуть назустріч своїм клієнтам, пропонуючи здійснювати зв'язок з ними через будь-які онлайн медіа, такі як WeChat, Facebook Messenger, Google Hangouts у будь-який зручний час;

3) *біометрична ідентифікація* є новим трендом на ринку платежів в усьому світі. Наразі доступні такі технології ідентифікації клієнтів: відбитки пальців, селфі-фото, сканування райдужної сітчатки ока, ритм серцебиття та навіть тембр голосу. Така ідентифікація більш безпечна й надійна і, головне, більш зручна для клієнта, ніж інші способи [4];

4) *електронна решта* – послуга, коли решта в копійках переводиться на рахунок чи поповнює мобільний телефон клієнта [5];

5) *технологія блокчейн* – база даних, у якій немає єдиного центру управління, тобто всі процеси, що в ній проходять, здійснюються без контролю вищого керівництва. Ця технологія функціонує без посередників, а надійність укладених угод підтверджується самою мережею та її учасниками. Головною перевагою цієї бази даних можна назвати те, що її неможливо зламати, на відміну від банківських [6].

Аналіз тенденцій інноваційної діяльності банків дозволяє дійти висновків, що впровадження інновацій є пріоритетним напрямом діяльності вітчизняних банків, оскільки сприяє підвищенню ефективності банківської діяльності та покращенню конкурентних позицій банківських установ на ринку фінансово-кредитних послуг України.

Досвід передових банків України засвідчує, що впровадження інноваційної моделі сприяє органічному зростанню банку, максимізує можливості наявних бізнес-напрямів і дозволяє створювати нові та генерує додаткові потоки доходів, підвищує ліквідність банку.

Таким чином, комерційна діяльність банків повинна базуватись на постійному впровадженні інновацій, які є джерелом їх конкурентоспроможності.

Вищезазначене формує підґрунтя для подальших науково-практичних досліджень, адже впровадження банківських інновацій дуже динамічний процес, який потребує постійного моніторингу.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 лип. 2002 р. № 40-IV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.03.2021).
2. Кузнєцова М. А., Гуйгова Ю. І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 8. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.8.50 (дата звернення: 27.03.2021).
3. Заборовець Ю. О. Сутність, зміст та перспективи розвитку інноваційних технологій у банківських установах України. *Сталий розвиток економіки*. 2014. № 24. С. 206–209.
4. Кривич Я. М., Драніцина А. О. Банківські інновації, як фактор підвищення рівня довіри та лояльності клієнтів. *Вісник СумДУ. Сер. Економіка*. 2019. № 3. С. 33–38.
5. Лойко В. В., Башкирцева Т. М. Інновації як рушійна сила банківської діяльності. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2018. № 1. С. 67–73.
6. Інновації в сфері банківських та фінансових послуг. Реалії та майбутнє. URL: <https://tvoigroshi.com.ua/uk/novosti/innovacii-v-sfere-bankovskih-i-finansovyh-uslug> (дата звернення: 29.03.2021).

**Єфімов Д.В.**

*к.пед.н., доцент кафедри педагогіки та методики викладання ГПМ ДВНЗ ДДПУ*

## **ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ У БАНКІНГУ**

Технологія доповненої реальності призначена не тільки для ігор та соціальних мереж, бо дизайн доповненої реальності потрапив у широкий спектр галузей. Фінансові технології – не вимкнення. Рішення у сфері доповненої реальності потенційно може принести суттєву користь використанню промисловості фінансових послуг. Майбутнє мобільного банкінгу може включати в себе додатки, які дозволяють користувачам складати зображення та дані про їх реальне оточення.

Банки, широко використовуючи сучасні фінансові технології та які можуть використовувати додаткову реальність, щоб запропонувати своїм клієнтам більше зручності, з більшою ймовірністю будуть підтримувати та підвищувати лояльність клієнтів. У зв'язку з цими деякі банки ввели в спектр послуг доповнену реальність. Основна мета технологій мобільного банкінгу – допомога клієнтам ефективніше керувати своїми засобами. Це одна з причин, тому інтерфейс особливо важливий: чим більше клієнти отримують доступ і переглядають інформацію, яку вони шукають, тим більше цінним буде мобільне платіжне рішення.

Наприклад, клієнт, використовуючи додаток доповненої реальності (AR) у своєму мобільному платіжному рішенні, може запросити інформацію про баланс свого розрахунку за час здійснення покупок. Це може допомогти йому вирішити,

він може дозволити собі визначену покупку. Westpac Bank у Новій Зеландії вже зробив це із запущеним своїм додатком AR-фінтех. Завдяки підтримці камер мобільного пристрою клієнти можуть сканувати свої банківські карти та отримувати інформацію про те, як, наприклад, звіти про поточний баланс та витрати, при цьому не знаходяться в мобільному додатку [1].

Доповнена реальність у банківському секторі може навіть повторити досвід зустрічі з представниками служб підтримки клієнтів. Користувачі можуть пов'язуватися з представниками віртуально, замість того, щоб їхати у відділення банку. Наприклад, Desjardins Bank випустив додаток для доповненої реальності під назвою Your way Desjardins, який надає інформацію про користувача та поради щодо планування виходу на пенсію. Замість того, щоб йти до банку і там говорити з представниками про пенсійні накопичення, користувач продовжує весь процес отримання інструкцій із додатків [2].

Під час співпраці з іншими функціями використання додаткової реальності в мобільному банку можна істотно викликати користувачів, що перетворюють власні будинки в банківські відділення, коли це потрібно. Деякі банки використовують AR для допомоги в пошукових банкоматах і філіалах. Наприклад, Axis Bank створив додаток, яке створює клієнтів для найближчих банкоматів та відділень банків [3].

Тактика розроблених програм для мобільного банкінгу з використанням AR може бути застосована і для запуску рекламних кампаній. За допомогою технологій доповненої реальності банки можуть розміщувати віртуальні рекламні матеріали в реальному світі, які підвищують знайомство бренду та допомагають користувачам знаходити філіали.

Цифровий банк Ally використовував доповнену реальність у своїй рекламній кампанії, яка перевищувала шість міст США на полях для ігор в «Монополію». Завдяки фінансовій раді і освітнього контенту, розсіяному по всьому додатку, Ally переслідує дві цілі: підвищення фінансової грамотності та просування бренду [4].

Ці приклади показують, що нові технології закріплюються у всіх галузях, включаючи фінансовий світ. У міру того як світ стає все більш і більш пов'язаний з онлайн-середовищем, роль доповненої і віртуальної реальності в банківській індустрії буде зростати. Приватні і корпоративні клієнти зможуть мати власне приватне і безпечне середовище, де вони будуть керувати своїми грошима і інвестиціями і здійснювати регулярні транзакції в голографічному середовищі, яке досконало повторює реальне.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Банк Westpac випустив для клієнтів приложение дополненной реальности [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://i-look.net/programs/westpac-bank-has-issued-to-customers-application-of-augmented-reality.html> (дата звернення 22.02.2021).

2. Ronald T., Survey of Augmented Reality / T., Ronald, A. Azuma [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.cs.unc.edu/~azuma/ARpresence.pdf>. (дата звернення 23.02.2021).

3. Рынок VR и AR до 2022 года будет расти на 69 % в год – IDC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iot.ru/promyshlennost/rynok-vr-i-ar-do-2022-godabudet-rasti-na-69-v-god-idc> (дата звернення 23.02.2021).

4. Куколко Е.С. Использование технологий виртуальной и дополненной реальности в финансовой сфере / Тенденции экономического развития в XXI веке : материалы II Междунар. науч. конф., (Минск, 28 февр. 2020 г.) / Белорус. гос. ун-т. – Минск : БГУ, 2020. – С. 253-256.

**Зюзько А. О.**

*«Корпоративні фінанси», 2 курс*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*Науковий керівник – к.е.н., старший викладач кафедри банківської справи*

*Калита О.В.*

## **ІННОВАЦІЙНІ БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Сьогодні весь світ займається цифровізацією економіки, важливе місце займає безпосередньо діджиталізація банківського сектору. Стрімкий розвиток інноваційних банківських послуг інших країн підштовхує банківську систему України запроваджувати в свою діяльність нові, вдосконалені продукти.

Глобалізація інформаційних технологій, які охоплюють всі напрями діяльності людства, спонукало банки створити цифрові платформи для інноваційних послуг. Передбачається, що скоротиться готівка в обігу, зменшиться тіньова економіка, збільшиться використання цифрових форм вже існуючих валют, а також, покращиться якість та швидкість платежів. І найголовнішим, під час пандемії, можливість надавати банківські послуги дистанційно за допомогою інтернет-банкінгу, мобільного банкінгу, СМС-банкінгу, і телефонного банкінгу. Лідирує за застосуванням Інтернет-технологій в Україні АТ “ПриватБанк”, база якого перевищує мільйон користувачів.

До інноваційних банківських послуг на даний момент можна віднести:

- безкарткові розрахунки через мобільний телефон;
- режим роботи “24/7”;
- електронна решта: решта в копійках переводиться на рахунок чи поповнює мобільний телефон клієнта;
- торговий еквайринг: дає змогу торгово-сервісним підприємствам приймати в оплату за свої товари та послуги банківські платіжні картки;
- факторинг: різновид торговельно-комерційної операції, яка поєднується з кредитуванням його дебіторської заборгованості;
- форфейтинг: форма коротко- і середньострокового кредитування зовнішньоекономічних операцій шляхом купівлі комерційним банком векселів,

акцептованих імпортером, тобто експортер переуступає банку свої вимоги до покупця;

- центри самообслуговування;
- лізингові операції: оренда машин, устаткування, транспортних засобів, споруд виробничого призначення;
- кеш-менеджмент – комплекс послуг, які пропонують комерційні банки, що дає змогу клієнтам зменшити витрати й ефективно управляти своїми фінансовими потоками. Як правило, включає кілька складників: управління банківськими рахунками, ліквідністю, розрахунково-касове обслуговування, управління процентною ставкою, електронний банкінг і різні інформаційні сервіси. [1, с. 298]

У світі йде тенденція впровадження цифрової валюти центрального банку. Не відстає і Україна, пілотний проект Національного банку України “е-гривня” – цифрова форма існуючих фіатних грошей, яка випущена центральним банком і є законним платіжним засобом. Цифрова валюта в майбутньому може розглядатись як альтернативний інноваційний інструмент для здійснення українцями миттєвих безготівкових платежів при розрахунках за щоденними витратами. Тестували такі операції, як створення користувачами е-гаманців, поповнення їх е-гривнею, також е-гривнею можна було поповнити баланс мобільного телефону тощо. За результатами цього проекту було зрозуміло, що “електронна гривня” потребує більше часу та інвестицій, а також подальшого детального опрацювання.

Але будь-які нововведення банківської діяльності несуть за собою ризики:

- кредитний, ринковий, процентний та ліквідності являють собою головні об’єктивні ризики, які впливають на розвиток інноваційних технологій;
- необхідність використання ризик-менеджменту, що являє собою інструменти по страхуванню ризиків, котрі покладається як на споживачів, так і на банки, які запровадили інновації;
- при складанні угод між контрагентами розглядається інформація, для прогнозування поведінки на ринку, про інвестиційні можливості, відношення до ризику і сам рівень ризику. [2]

Отже, перспективи інноваційних банківських послуг є доволі позитивними. Вони все більше і більше будуть проявлятися за допомогою інформаційних технологій. З одного боку, це веде за собою сталий прогресивний розвиток банківської діяльності, а з іншого, збільшення конкуренції. На сьогодні, сучасним банкам треба адаптуватися до вимог клієнтів та створювати нові продукти для збільшення клієнтської бази.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Ганзюк С.М., Шаровський М.Ю. Традиційні та інноваційні послуги на ринку банківських продуктів України. Випуск 42, 2020. С. 297-301.
2. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій; за ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 283с.



## **ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

З посиленням глобалізаційних та інтеграційних процесів у світі, розвитком комп'ютерно-інформаційних технологій страхування є незамінним механізмом для забезпечення циклічності відтворювального процесу, гарантування соціальної стабільності, безпеки та впевненості у завтрашньому дні. Також страхування можна розглядати і як перспективний вид бізнесу, тобто як діяльність, що приносить прибуток, і при виваженій державній політиці є джерелом наповнення державного бюджету, провідною галуззю фінансово-кредитної системи, що підносить Україну на вищий рівень поряд із високорозвиненими країнами світу та забезпечує їй сталий соціально-економічний розвиток. Для того, щоб українські страхові фірми були конкурентоздатними на світовому ринку необхідно орієнтуватися на інноваційні тенденції.

Інновації є важливим фактором у розвитку нових каналів збуту для страхових послуг, в якості альтернативних каналів широко використовуються інтернет-продажі. Кожен 4-ий страхувальник бажає купити страхове покриття онлайн. На сьогодні характерна пряма залежність між рівнем розвитку страхового ринку та часткою каналу онлайн-продажів страхових послуг серед інших каналів збуту. На розвинутих ринках частка агентського каналу складає 50-60%, на середньо розвинутих – 60-70%, на нерозвинутих – 80-90%.

Серед основних причин зростання частки онлайн-страхування є:

1. можливість обрання персоніфікованих страхових продуктів;
2. низька вартість страхового продукту з високою якістю;
3. можливість порівняння страхових продуктів страхувальниками;
4. зручність для споживачів.

За дослідженням, проведеним The Boston Consulting Group, страхування входить до TOP5 категорій серед інтернет-користувачів в Європі (табл. 1).

Таблиця 1 - TOP 5 продуктів серед інтернет-користувачів в Європі [1, с.11]

Продукт	Відсоток опитаних респондентів, що купують он-лайн, %
мобільний зв'язок	78
фінансові продукти та послуги	79
ресторан	79
телепередачі	83
страхові продукти та послуги	83
книжки, газети	84
розваги	84
медіа	84
подорожі	92

Після 2017 року було запущено багато нових стартапів із залученням інвестицій у страхові компанії, використовуючи комбінацію нових технологій, таких як IOT, Blockchain, Cognitive, Gamification, Chatbot, Enabled і Virtual Reality, що дозволило зменшити операційні витрати, відмовитися від послуг страхових посередників, знизити вартість поліса, змінити підхід до обслуговування клієнтів. Згідно з дослідженнями консалтингової компанії Accenture (Ірландія), глобальні інвестиції в індустрію страхових технологій (Insurtech) істотно збільшилися в 2017 році, лідером за темпами розвитку цього сектора виступає Європа. Кількість угод у сфері страхових технологій збільшилася на 39%, при цьому загальна їх вартість зросла на 32% до \$ 2,3 млрд.

Мережевий ефект мобільних телефонів та розробка додатків для цих пристроїв («Програми») дозволило багатьом компаніям охопити більшу аудиторію, ніж це було раніше. Як на прикладі ВІМА, у мобільних телефонів є можливість інформувати людей через SMS, надаючи інформацію про продукти, нагадуючи про виплату премій.

Проте для України таке нововведення не є досить розвиненим у зв'язку з відсутністю смартфонів або доступу до Інтернету у багатьох людей.

Для того, що в нашій країні зросла увага до страхування, потрібно позбавитися деяких недоліків:

1. потрібно запропонувати розробити спеціальні експрес-програми, які будуть здійснювати виплати просто, оперативно та надійно;

2. низька купівельна спроможність для населення є проблематичним придбання страхових послуг через їх високу вартість;

3. обмеженість страхових продуктів;

4. існує проблема популяризації страхових продуктів серед населення;

5. у населення існує певна недовіра до страхових компаній;

6. на жаль, у населення України недостатній рівень фінансової та страхової грамотності;

7. Україна належить до країн із низьким рівнем конкурентоспроможності та фінансової стійкості [2, с.10].

Отже, висвітлення проблем страхового бізнесу – це великий крок до їх вирішення. Для забезпечення конкурентоспроможності українського страхового ринку потрібно подолати проблеми, що перешкоджають його активному розвитку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Insurance @ Digital – 20X by 2020 // The Boston Consulting Group. 2014. Р. 3-38.

2. Гаманкова А. Страховий ринок України в глобальному страховому просторі // Страхова справа. 2012. № 2 (46). С. 8-12.

3. Говорушко Т.А. Страхові послуги / Т.А.Говорушко // Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. 376 с.

## **БАНКІВСЬКА СТАТИСТИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ БАНКІВСЬКОГО СТРАХУВАННЯ**

Глобалізація усіх сфер економічного життя суспільства має великий вплив на розвиток співпраці між банківськими установами та страховими компаніями не лише в Україні, а й за її межами. Удосконалення взаємовідносин між банками та страховими компаніями зумовлене необхідністю поглиблення інтеграційних процесів з метою виробництва конкурентоспроможних продуктів і більш якісного задоволення потреб клієнтів у фінансових послуг. Виникає нагальна потреба у дослідженні основ банкострахування та аналізі концептуальних підходів до організації і функціонування фінансового сектору як дієвої моделі співпраці.

Соціологічні дослідження економічних інтересів взаємовідносин банків і страхових компаній виявили, що інтерес страховиків до банків перевищує інтерес банківських установ до страхових організацій.

У банків більш виражений інтерес до страхування банківського майна, обслуговування розрахункових рахунків страховиків, розміщення фінансових ресурсів страхових компаній, залучення до банківського обслуговування клієнтів страхових організацій.

Найбільший економічний інтерес страховики виявили до банків, як до потенційних страхувальників, щодо розміщення фінансових ресурсів в банківські пасиви. Страховим організаціям притаманний інтерес до банків як консалтингових структур з питань валютного регулювання, управління портфелем цінних паперів, експертизи фінансових проектів, консультацій у нестандартних ситуаціях.

Банківська статистика – система збору, узагальнення, передавання, накопичення і зберігання банківської інформації, необхідної для характеристики результатів діяльності, розробки аналітичних матеріалів, одержаних внаслідок оцінки банківських операцій, вивчення клієнтів, партнерів з метою визначення їхніх слабких і сильних сторін, для оцінки сучасного становища, визначення перспектив (прогнозу) і розробки фінансово-кредитної стратегії. [1]

Завдання банківської статистики потрібно поділяти на макроекономічні та мікроекономічні. Основними з них є:

1) на макрорівні:

- розробка методичних і методологічних засад вивчення й аналізу банківської діяльності; вивчення кількісного та якісного складу, ліквідності та стабільності, а також основних результатів діяльності банківської системи;
- вивчення стану ринку банківських послуг України;
- забезпечення споживачів інформацією актуальними даними про банківську діяльність;

2) на мікрорівні:

- визначення та оцінка рейтингу банку;

- оцінка банківських ризиків та достатності капіталу і сформованих резервів;
  - порівняльний аналіз ефективності банківської діяльності та цін на банківські послуги;
  - проведення спеціально організованих статистичних досліджень (в тому числі серед клієнтів банку);
- характеристика результатів банку, його відділень, структурних підрозділів в цілому та за видами діяльності.

До методів банківської статистики відносяться:

- 1) метод статистичного спостереження – планомірний, науково- організований процес збирання даних щодо масових явищ та процесів шляхом їх реєстрації за спеціальною програмою, розробленою на основі статистичної методології;
- 2) метод групування – розподіл загальної сукупності даних за певною кількісною чи якісною ознакою й віднесення статистичного показника до певної групи за наявності чи відсутності цієї ознаки.
- 3) метод узагальнюючих статистичних показників (до яких відносяться; абсолютні, відносні, середні);
- 4) графічний метод (метод унаочнення та дослідження даних);
- 5) табличний метод;
- 6) дисперсійний аналіз (аналіз варіації);
- 7) кореляційний метод (дозволяє вивчити взаємозв'язки процесів та явищ);
- 8) регресійний метод;
- 9) аналіз динаміки (дослідження процесу в часі);
- 10) індексний метод;
- 11) вибірковий метод;
- 12) балансовий метод;
- 13) факторний аналіз. [2]

В залежності від задачі, що розв'язується, використовують різні методи зі своїми специфічними можливостями та полем застосування.

Виключно значимість має також актуальність зібраних даних, оскільки для банківської діяльності переоцінити значення плин timer часу неможливо – дані виключно швидко "застарівають", а час – це гроші.

В Україні пріоритетними напрямками співпраці між банківськими установами та страховими компаніями є поєднання банківських послуг передусім з обов'язковими страховими продуктами.

Серед основних напрямів банківського страхування в Україні є страхування заставного майна, передумовою формування якої став активний розвиток банківського кредитування в останні роки. Партнерство розвивається з кожним роком все активніше, воно матиме перспективи істотного зростання у найближчому майбутньому.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Землячова О.А. Взаємодія банків і страхових компаній: передумови, тенденції, шляхи розвитку: дис. к-та екон. наук: 08.00.08; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2018. 240 с.

2. Огляд ринку Bancassurance: стратегічний напрямок розвитку страхового ринку України, форіншурер, 2017. URL: <https://forinsurer.com/public/04/11/21/1762>

**Литвин Ю. Ю.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Харківський національний університет внутрішніх справ  
Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри правового забезпечення  
господарської діяльності  
Коробцова Д. В.*

## **РОЗВИТОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ХХІ СТОЛІТТІ**

В історії згадується про те що перші банки виникли в Стародавньому Вавилоні і разом з ними виникли і операції. Відбувався обмін валют між іншими країнами та народ вкладав свої кошти під відсотки, з'являється кредитування. З роками ці установи розвивались все те що було вигадано і зроблено вперше залишилося, але з часом модернізувалось, а також виникло багато нового.

Клієнт стає основним двигуном розвитку банківських інновацій. Інтегрованість людини в сучасні процеси автоматизації та інформатизації відображується і на діяльності банків. Таким чином з'являються інновації, орієнтовані на послуги з управління коштами клієнта [1].

Банківські інновації – це діяльність банку, спрямована на впровадження принципово нових продуктів та послуг, а також інноваційних способів управління банківською установою з метою отримання переваг порівняно з конкурентами та високих доходів. Інноваціями можна називати нововведення у всіх сферах функціонування банку, що дають змогу досягти певного економічного або стратегічного ефекту [2].

Інтенсивне впровадження інноваційних технологій у банківську справу наприкінці ХХ – початку ХХІ століть здійснили істотний вплив на ефективність банківського бізнесу. Наслідком розвитку банківської діяльності є запровадження дистанційного обслуговування клієнтів, що є необхідною умовою конкурентоспроможності банку. Наслідком впровадження є зниження собівартості банківських послуг за рахунок скорочення витрат на утримання персоналу, обладнання робочих місць, утримання офісів, а також підвищення якості обслуговування [3].

Найпоширенішим і найпопулярнішим є «онлайн-банкінг» – це один із видів дистанційного обслуговування банків в будь-який час, будь-яку операцію, через пристрій який має вихід в інтернет. Ця інновація дуже дивує, адже декілька років назад було складно зняти готівку, а вже зараз ми маємо можливість користуватися коштами не виходячи з дому.

Раніше була пластикова картка, зараз вона також є, але вже в мобільному додатку або не вимагає вводити PIN при покупці, а тільки прикласти до приладу який зробить безготівковий розрахунок.

З появою інтернету в банках з'явилося дуже багато можливостей для розвитку. Можливість звернутися до банку в будь-який час, провести

безготівкову операцію, велика кількість різноманітних карт одна з яких набирає попит, кредитна картка яка має пільговий період, тобто більшість банків встановлює на цих картках певний ліміт коштів і майже в усіх пільговий період 55 днів, якщо клієнт користується цими коштами в період цих днів то не сплачує ніяких відсотків.

Також є така операція «Розстрочка» – це безвідсотковий кредит, тобто купівля техніки, ціна якої розтягується на певну кількість місяців.

Отже, банківські установи розвиваються і йдуть в ногу з новітніми технологіями, а інноваційні банківські технології в світі спрямовані не лише на тісний взаємозв'язок з клієнтами, але й безпосередньо на вдосконалення управління персоналом, крім того відбувається поступова інтеграція банків в соціальні мережі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Шуба М. В. Світові тренди банківських інновацій / М.В. Шуба, А.О. Рудник // *Ефективна економіка*. – № 12. URL: [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12\\_2015/34.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2015/34.pdf)

2. Шмігельська З.К. Банківські інновації: суть, необхідність і розвиток / З.К. Шмігельська // *Вісник Національного банку України*. - 2014. - № 2. - С. 34-41. – URL : [file:///C:/Users/xtov/Downloads/Vnbu\\_2014\\_2\\_11.pdf](file:///C:/Users/xtov/Downloads/Vnbu_2014_2_11.pdf)

3. Кулик Н. В. Інноваційні банківські технології XXI століття. Інноваційні банківські технології та сучасні форми грошей : матеріали наук.- практич. конф. студ. аспірантів і молод. учених. Київ, 05 квітня 2018 р. / [С.М. Аржевітін, І.Б. Охрименко, Н.В. Циганова]. – К.: КНЕУ, 2018. – с 70-72. – URL: <http://stlnau.in.ua/metodychna/samoosvita/item/2018/kneu180405.pdf>.

**Літвін Т. М.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
Волинський національний університет імені Лесі Українки  
Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри фінансів  
Тоцька О. Л.*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК І ЗДІЙСНЕННЯ ГРОШОВИХ ПЕРЕКАЗІВ В УКРАЇНІ**

Розвиток інноваційних технологій, безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток в Україні має позитивний вплив на фінансові звички українців. Платіжні системи та системи розрахунків відіграють провідну роль в економіці країни, оскільки забезпечують здійснення господарюючими суб'єктами розрахунків за зобов'язаннями, що виникають у процесі економічної діяльності, а також переказу.

Згідно ст. 1.27 ЗУ «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», платіжна картка – електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з

відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором [1].

Події пов'язані з карантинними обмеженнями через коронавірусну інфекцію COVID-19 змусили людей, які раніше користувались готівкою, перейти безготівкові розрахунки задля своєї ж безпеки. Тому варто навести основні переваги, які притаманні саме для платіжних карток:

1. Захист ваших грошей. Якщо виникла неприємна ситуація пов'язана з викраденням чи втратою картки, то це не має відношення до грошових коштів. Оскільки через цифрові технології або дзвінок на службу безпеки банківської установи користувач може заблокувати цю картку.

2. Розрахунок картою як у національній, так і в іноземній валюті.

3. Здійснення банківських операцій 24/7, тобто цілодобово.

4. Зменшення бухгалтерської документації.

5. Уникнення відмивання коштів.

Як і будь-який елемент, платіжна картка має свої недоліки, проте їх значно менше. Перший – відсутність розрахункових терміналів у слаборозвинутих регіонах. Другий – зростання кількості шахраїв, хакерів щодо привласнення чужих грошових коштів.

Незважаючи на перераховані недоліки, інновації в банківському секторі показали свою зручність та ефективність у всіх куточках світу, і розвиток технологій на цьому не завершиться. Звернемо увагу на активне поширення використання безконтактних карток за допомогою NFC-пристроїв і смартфонів, що також відзначились своєю простотою та швидкістю. У 2018 р. в Україні зросли у понад 68 разів безконтактні оплати через мобільні гаманці українських банків і глобальні сервіси Apple Pay, Google Pay та Garmin Pay.

За 2020 р. загальна кількість платіжних карток в Україні зросла на 8 % та становила 73,4 млн шт. Із них 55,1 % (40,4 млн шт.) використовувалися в грудні 2020 р. для здійснення видаткових операцій. За даними НБУ, використання карток розподілялося за такими обсягами операцій:

– 42 % – перекази з картки на картку;

– 23 % – операції з оплати товарів/послуг у мережі Інтернет;

– 7 % – переказ коштів з банківської картки на банківський рахунок у мережі Інтернет;

– 27 % – розрахунки з використанням платіжних терміналів;

– 1 % – операції у пристроях самообслуговування.

Проаналізуємо також дані щодо грошових переказів в Україні на основі статистичних даних Національного Банку України.

Аналізуючи динаміку внутрішніх грошових переказів за 2020 р., які були здійснені за системою грошових переказів, та порівнюючи їх з попереднім (2019 р.), бачимо зростання на 23,6 %. Ця позитивна тенденція кількості переказів всередині України триває вже більше одного року. Підтвердженням є те що у 2017 р. обсяг грошових переказів зріс на 21,4 %, у 2018 р. – на 24,3 %, у 2019 р. – на 38,6 %.

Через системи грошових переказів було надіслано:

— в Україну: 2697,4 млн дол. США у еквіваленті. Порівнюючи до 2019 р., це майже на 19 % більше. За чотири роки таке зростання обсягу грошових переказів, які були надіслані в Україну, відбулося вперше;

— з України: 556,2 млн дол. США в еквівалентні. Порівняно з 2019 р. сума зросла майже на 40 %. Середня сума трансферу з України також зросла на 29,1 %: 519 доларів США при 402 доларах США в 2019 р. [2].

Наведені перекази здійснюються через міжнародні системи грошових переказів, банки, відділення пошти, тобто через офіційні канали. Серед неофіційних каналів, це передача коштів та інших матеріальних цінностей від одного домогосподарства іншому.

Отже, можна сказати, що платіжні картки як засіб безготівкових розрахунків є електронним платіжним засобом сьогодення. Їх розвиток забезпечує зростання ефективності економіки країни загалом; зручність, простоту й оперативність для кожного користувача картки, як для фізичних так і для юридичних осіб. Зважаючи на те, що інновації в банківському секторі постійно розвиваються, то якість і кількість операцій з платіжними картками буде зростати, адже головним принципом роботи будь-якого банку повинна бути клієнтоорієнтованість. Окрім того, збільшення грошових переказів сприятиме розвитку банківської сфери України.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 29, ст. 137.

2. Безготівкові розрахунки. *Національний Банк України*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash>.

**Луценко В.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Навчально-науковий інститут економічних та соціальних відносин  
Університету банківської справи  
Науковий керівник - к.е.н, доцент кафедри фінансового консалтингу та  
банківництва Руденко З.М.*

## **ОСОБЛИВОСТІ ТА СУТНІСТЬ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

В умовах посилення суспільних викликів у період COVID -19 посилюється економічна роль та функції страхування як важливої складової фінансової системи кожної країни. Це зумовлено необхідністю захисту майнових інтересів громадян, суб'єктів господарської діяльності, потужних корпорацій та На думку вчених, автострахування є продуктом цілеспрямованої діяльності страхової компанії, що пропонується на страховому ринку на умовах еквівалентного обміну з метою отримання прибутку держави [1].



Узагальнення практики надання страхових послуг страховими компаніями дає можливість виділити такі їхні особливості:

- невідчутність через те, що страхову послугу неможливо відчутити, бо вона виражена у формі припущення щодо настання страхового випадку;
- нестаріння страхової послуги, яке пов'язано зі змістом страхового захисту, що вимагає його збереження й доповнення у часі;
- покриття ризику внаслідок проявлення страхового захисту через взаємодію характеру майнового інтересу, зобов'язання, які приймає страховик, форми відшкодування втрат;
- суспільна корисність через її призначення для захисту людини, колективу, компанії, а також суспільства в цілому від негативного впливу наслідків страхових випадків;
- вартість послуги, що включає витрати страхувальника на одержання цієї послуги та проявляється в ціні страхового полісу;
- неможливість збереження страхової послуги полягає в тому, що ні страховики, ні страхувальники не мають змоги накопичувати та зберігати страхову послугу через її невідчутність.

Зауважимо, що ці особливості притаманні й страховим послугам при автострахованні. Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» №2664 - III від 12.07.2001 р. автостраховання належить до категорії фінансових послуг, як і послуги банків та інших фінансових установ [2]. Тобто це означає що автостраховання є страховою послугою.

Зауважимо, що щорічно в Україні укладається понад 8 млн договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, за якими настає близько 140 тис. страхових подій. Загальна сума виплат за цим видом страхування в минулому 2019 році склала понад 2,5 млрд грн, що складає третину сукупних виплат українських страховиків [3]. Статистичні дані свідчать, що за перший квартал 2020 року кількість ДТП з потерпілими збільшилася на 19%, а незначне зниження аварій за час весняного карантину 2020 року з лишком перекриє зростанням майбутніх періодів. Сучасний ринок автотранспортного страхування в Україні представлений 49 страховими компаніями, які мають право працювати у загальнообов'язковому сегменті обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та є членами Моторно транспортно Бюро України. Аналітичне дослідження страхового ринку України, зокрема в аспекті його видами страхування іншого, ніж страхування життя (до якого належить і автостраховання) показує, що страховими компаніями-лідерами за обсягом валових страхових премій у 2019 році стали АХА Страхування, Уніка, ОРАНТА, UPSK, Ю.Ес.Ай. Українська страхова група, PZU Україна та ряд інших [4].

До стимулюючих факторів, що позитивно впливають на розвиток страхування автотранспорту належать: зростання кількості транспортних засобів; усвідомлення клієнтами необхідності страхового захисту водіїв та транспортних засобів; зростання платоспроможності власників транспортних засобів; зростання попиту з боку фізичних та юридичних осіб; підвищення рівня якості

страхових послуг; активізація рекламної діяльності страхових компаній; розробка нових страхових продуктів; підтримка з боку держави. Зростання кількості транспортних засобів – основний стимулюючий фактор щодо розвитку ринку авто страхування у найближчі роки та фактор співробітництва страхових компаній з банками.

Дестимулюючими факторами розвитку автострахування можна вважати: відсутність довіри до страховиків; демпінг на ринку; зростання рівня страхового шахрайства з боку страхувальників; відсутність дієвого контролю з боку держави за дотриманням автовласниками чинного законодавства; висока якість страхових послуг; відсутність достовірних статистичних даних; низька платоспроможність власників транспортних засобів; неефективне управління бізнес – процесами в страхових компаніях; відсутність маркетингових досліджень на рику автострахування; низький рівень розвитку каналів збуту. Основним фактором, який негативно впливає на розвиток ринку автострахування, є відсутність довіри до страховиків з боку страхувальників.

Підсумовуючи діяльність учасників ринку автотранспортного страхування України, слід зазначити про позитивну динаміку показників ринку автотранспортного страхування та його трансформацію й адаптування до нових умов діяльності в часи пандемії. Відтак активізується розвиток конкуренції серед страховиків та перехід на нові дистанційні форми обслуговування, які дозволять активно впровадити інновації що забезпечуть якісне задоволення потреб клієнтів у страхових послугах цього сегменту, передусім за допомогою розвитку онлайн-страхування, підвищення обсягу премій тощо.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Говорушко Т.А. Страхові послуги: [Підручник] / Т.А. Говорушко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
2. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” - Електронний ресурс. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
3. ОСЦПВ в кризу: вільні ціни та онлайн- врегулювання. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<https://nv.ua/ukr/biz/markets/avtostrahuvannya-v-ukrajini-oscprvv-2020-roci-50090373.html>
4. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf>

**Ляшенко І.А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
Київський національний торговельно-економічний університет  
Науковий керівник – к.е.н., старший викладач кафедри банківської справи  
Калита О.В.*

## **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ**

Протягом останніх десяти років, спостерігається трансформація традиційних комерційних розрахунків на користь інноваційних, що пояснюється науково-

технічним прогресом. Зі збільшенням кількості смартфонів у населення створюються передумови для спрощення фінансових розрахунків для широкого кола споживачів банківських послуг в умовах забезпечення гарантій стабільності, зниження операційних витрат та зменшення ризиків. Інтернет-банкінг або банківський сервіс нового покоління надає можливість віддаленого управління рахунком клієнтів через мережу Internet.

Активний розвиток торгівлі через Інтернет спричинив зростання попиту на більш зручні системи розрахунків між покупцями та продавцями, які б дозволили швидко та вигідно проводити платежі. З початком впровадження нових технологій у галузі передачі та збереження грошової одиниці на технічних пристроях зумовило появу нових видів міжнародних платіжних послуг, що засновані на електронних платіжних інструментах. Спочатку в Україні такі сервіси були створені лише для юридичних осіб, тобто для підприємців, і тільки через деякий час стали доступними для фізичних осіб. Банки мають надавати послуги через Інтернет, а не розглядати його як загрозу, оскільки сучасна молодь уже не уявляє світ без Інтернет-технологій [1].

Популярність Інтернет-банкінгу можна пояснити наступними перевагами: простота та зручність використання; не висока вартість послуг; якісний та швидкий сервіс.

Наразі спостерігається тенденція до зростання попиту на користування послуг Інтернет-банкінгу, проте, разом з цим виникають проблеми, такі як низький ступінь довіри до електронних операцій через стрімке збільшення кібератак, а також високий рівень ризику втратити власні кошти.

Фахівці Асоціації GSM пропонують два основних напрямки для зменшення цього типу ризиків: перший - встановлення певних лімітів на операції та другий - моніторинг грошових потоків для ідентифікації типових шаблонів чуттєвих до шахрайства [2].

Аналіз користувачів банківського сервісу нового покоління свідчать про розвиток видів послуг Інтернет-банкінгу та підвищення попиту на певні банківські продукти, зокрема:

- перекази між картками;
- пошук заборгованості по штрафам чи податках;
- блокування карт і встановлення лімітів операцій по карті;
- відкриття нових поточних рахунків;
- замовлення карт без відвідування офісу банку;
- поповнення мобільного зв'язку;
- накопичення грошових коштів [3].

Отже, Інтернет-банкінг є унікальним і незамінним для відстеження операцій з пластиковими картами - будь-яке списання коштів з карткового рахунку оперативно відображається у виписках по рахунках, що сприяє підвищенню контролю з боку клієнта за своїми операціями. А також розвиток систем Інтернет-торгівлі, відмова від великих витрат на оренду приміщень під відділення банків сприятиме подальшому успішному розвитку банківської сфери і просуванню систем Інтернет-банкінгу. Це в свою чергу сприяє зменшенню готівкового обігу коштів. Також за рахунок інноваційної системи онлайн управління рахунком,

може бути підвищена прозорість платіжної дисципліни для контролюючих і податкових органів, завдяки чому сприяє поліпшенню інвестиційної привабливості.

Тому, на наш погляд, можна прогнозувати подальший розвиток Інтернет-банкінгу в Україні, його майбутній потенціал є великим, оскільки суспільство все більше переходить в «життя онлайн».

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Юрчук Г. Мережа Інтернет – сучасний канал і середовище надання фінансових послуг. *Вісник НБУ*. 2017. № 7. С.52 – 58.

2. Customer Due Diligence. Available at: GSM association (Official website). Mode of access: <http://www.gsma.com/mobilefordevelopment/programmes/mobile-money-for-theunbanked/customer-due-diligencep>.

3. Чкан І.О., Чкан А.С. Електронний банкінг для бізнесу і населення як запорука розвитку ринкової інфраструктури. *Ефективна економіка*. 2020. №4. С. URL: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4\\_2020/60.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/60.pdf) (дата звернення:14.03.2021).

**Максімчук О. В.**

*«Фінанси банківська справа та страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри банківської справи та  
страхування  
Баранова О. В.*

## **INSURTECH ТЕХНОЛОГІЇ В СТРАХУВАННІ**

Поняття інновацій було запроваджено вченими на початку ХХ століття. Сучасний розвиток суспільства характеризується посиленням орієнтації ринків на потреби споживача. Це спричинило появу фінансових технологій (FinTech), що трансформувало фінансовий ринок, систему соціального забезпечення. Значний вплив FinTech спостерігається і на страховому ринку, які мають свою специфіку та визначаються як InsurTech. Використання на ринку інструментів InsurTech обумовило, з одного боку, потужні інституційні трансформації страхування, а з іншого – посилення дії технологічних ризиків та проблем щодо захисту споживачів.

Серед підходів щодо визначення сутності InsurTech переважають інституційний та технологічний. Так, згідно з першим підходом, InsurTech – це фірми, які використовують нові технології для поновлення або розриву ланцюжка вартості страхування [1]. Відповідно до другого підходу InsurTech – це використання цифрових технологій для скорочення витрат та вдосконалення процесів як для нових, так і для існуючих видів страхування [2]. На мою думку, InsurTech – це сфера FinTech, в якій інноваційні технології використовуються учасниками страхового ринку для задоволення потреб споживачів страхових послуг на основі оптимізації своєї діяльності.

Впровадження досягнень InsurTech пов'язано з появою онлайнплатформ, що дозволяють оптимізувати та розширити шляхи надання страхових та перестрахових послуг. Під компаніями InsurTech розуміють компанії на ранніх стадіях, яка приймає інноваційний, технологічний підхід до вирішення проблем для страхової індустрії, створення можливостей або новаторство нових бізнес-моделей [3]. Нині у світі налічується 974 InsurTech-стартапів [4]. В Україні з 80 фінтехпровайдерів 5,3 % здійснюють свою діяльність у сфері InsurTech [5].

Застосування різних інструментів фінансових технологій було б неможливе без існування Інтернету. Зміна споживацького попиту вимагає від страхових компаній створювати інноваційні страхові продукти із застосуванням InsurTech технологій. Нині InsurTech-фірми надають можливість водіям сплачувати страхові платежі лише за фактичні кілометри або години керування. Сосоо використовує технологію смарт і домашні датчики для зниження вартості страхування житла. Оцінювання ризиків у страхуванні здоров'я здійснюється за допомогою фітнес-трекерів, смарт-годинників й інших пристроїв, що можуть використовувати застраховані особи. Все більшого розвитку набувають нові методи збору інформації та управління ризиками, а безпілотники доповнюють підходи в оцінюванні збитків в страхуванні.

В автострахованні та майновому страхуванні застосовується інноваційна технологія телематика, яка передбачає можливість технічного індивідуального збору інформації по ризикам клієнта. Прикладом такого акумулювання інформації про ризики є встановлення в будинках датчиків фіксації випадків, коли людина забуває виключити водопровідний кран чи плиту. Водночас, в автомобільному страхуванні застосування телематики дає змогу слідкувати за трафіком використання водієм автомобіля, його стилем водіння, що є підґрунтям для встановлення індивідуального розміру страхової премії. Значний потенціал використання телематики має в корпоративному секторі, де власнику важко контролювати процес експлуатації автомобіля найманим працівником. Використання телематики є соціально відповідальним страхуванням, оскільки це сприяє безпечному водінню автомобіля чи веденню здорового способу життя (наприклад, при застосуванні браслетів).

Серед інноваційних видів страхування варто виділити мікростраховання, яке дозволяє охопити максимально велике коло споживачів, в тому числі і з низьким рівнем доходу. Страхові компанії використовують інноваційні технології для пропозиції персоналізованих продуктів, що задовольняють максимально конкретні очікування споживачів.

Як засвідчує еволюція фінансових технологій, більшість стартапів FinTech отримали підтримку з боку традиційних банків. Це має відбуватися і на страховому ринку і може стосуватиметься, наприклад, створення рекомендаційних платформ, мобільних додатків, підтримки електронної документації та інтелектуальних домашніх пристроїв.

Поява нових продуктових ліній під впливом потреб клієнтів. Наприклад, кіберзлочинність і тероризм збільшують попит на послуги страхування. Страховики продовжуватимуть процес сегментації своїх послуг для задоволення потреб споживачів. Так, Munich Re почали пропонувати страхування від повені в

США, Metlife – пропонувати продукт, що покриває травми, щоб доповнити свої продукти страхування життя, Future Generali в Індії пропонує ризики покриття онко-захворювань в медичному страхуванні, Alliaz UK запустила онлайн-продукт страхування морських вантажів спеціально для малого бізнесу. Починають з'являтися послуги зі страхування гаджетів, дронів, страхування унікальних та нестандартних ризиків.

Висновки. Систематизація підходів до розуміння InsurTech сприяла уточненню його сутності як сфери FinTech, в якій інноваційні технології використовуються учасниками страхового ринку для задоволення потреб споживачів страхових послуг на основі оптимізації своєї діяльності.

Swot-аналіз FinTech дав змогу виявити основні тренди, серед яких: використання мікрострахування для управління клієнтськими потребами; розширення застосування нових інструментів та каналів збуту страхових послуг; поглиблення співпраці між традиційними страховими компаніями та InsurTech-компаніями; поява нових продуктових ліній під впливом потреб клієнтів. У цілому технологічні інновації впливатимуть на подальший розвиток страхового сектора, при цьому InsurTech і далі буде однією з найбільш динамічних складових FinTech.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Фінансові технології світу: прориви та актуальні тенденції галузі. URL : <https://www.ideabank.ua/uk/about/blog/1411-finansovi-tekhnohohiyi-svituproryvy-ta-aktualni-tende> .
2. Free From Legacy Baggage, Asian InsurTech Firms Are Reimagining TheInsurance Industry. URL : <https://smart-health.sg/free-from-legacy-baggageasian-InsurTech-firms-are-reimagining-the-insurance-industry> .
3. Innovators Edge, 2018.URL: <https://www.itlinnovatorsedge.com/exchange/faq> .
4. The InsurTech revolution: the next big wave is connected insurance. URL : <http://InsurTechnews.com/insight/the-InsurTech-revolution-the-next-big-waveis-connected-insurance.html> .
5. Фінтех в Україні: що це таке і як він робить життя українців комфортніше. URL : <https://ukr.media/science/347729> .

**Матох М.В., Подольчук О.В.**

*«Фінанси», 4 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., професор кафедри банківської справи страхування*

*Баранов А.Л.*

## **ЯКІСТЬ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ**

Майнове страхування є домінуючою галуззю на страховому ринку України. Не зважаючи на це, наразі показники діяльності страхових компаній, які реалізують продукти майнового страхування, є незначними за своїм обсягом та рівнем освоєння страхового поля. Згідно підрахунків окремих дослідників,

майновим страхуванням охоплено лише близько 15 % потенційних об'єктів. Це свідчить про значні прогалини у його розвитку та функціонуванні, що спричинено недовірою населення до страхових продуктів цієї галузі. Зокрема, на цьому наголошують вітчизняні дослідники Ю. Романовська та К. Яковенко: «Простежується стабільно низький рівень страхового відшкодування з майнового страхування, який свідчить про неефективність діяльності страхових компаній на ринку з різних причин, а саме монополізації, неадекватного державного регулювання тощо» [1].

При цьому страхування майна все одно є одним з найперспективніших видів страхування в секторі «non-life». Особливістю ринку страхування майна є його мінливість і висока залежність від ситуації в економічному просторі, особливо – в частині страхування майна фізичних осіб [2].

Збільшення обсягу страхування громадян та суб'єктів господарювання є прямим свідченням зростання доходів останніх. Нині на вітчизняному ринку страхових послуг зростає попит у клієнтів-фізичних осіб на страхування майна за експрес-програмами завдяки оперативності укладення договору, невисокій вартості страхового поліса й простоті процедури врегулювання збитків. Натомість серед корпоративних клієнтів набувають популярності програми комплексного страхування з максимально широким покриттям, з урахуванням галузевої та індивідуальної специфіки бізнесу [3].

Прямим шляхом для покращення стану ринку страхування майна має стати підвищення якості страхових продуктів цієї галузі. За умови продажу страховиками України продуктів майнового страхування найвищої якості збільшиться кількість охочих укласти такі договори та відповідно буде зростати кількість зібраних валових страхових премій.

Якість будь-якого страхового продукту (в тому числі і продукту майнового страхування) є мірою того, наскільки страхувальник буде задоволений у разі настання страхового випадку та наскільки весь процес страхування буде відповідати очікуванням клієнта. Потрібно зазначити, що для різних клієнтів якість буде сприйматися по-різному, наприклад, для осіб, що тільки укладають договір страхування якість буде означати якісне консультування, швидкість укладення, ввічливість персоналу та набір ризиків, що компанія бере на себе згідно умов договору. Для осіб, що зазнали збитків щодо застрахованих об'єктів, якість продукту буде визначатися вже в якісному врегулюванні, та, найголовніше, в достатності суми страхового відшкодування для покриття збитку [4].

Усі продукти майнового страхування є різними за своєю якістю в залежності від виду страхування. Наприклад, за страхуванням нерухомого майна встановлені субліміти за окремими страховими випадками та існує велика кількість виключень, що не вважаються страховим випадком, тобто такі страхові продукти не можна назвати якісними. При цьому за продуктами страхування рухомого майна, наприклад, КАСКО, українські страховики пропонують набагато якісніші продукти, зокрема, що є найголовнішим, це велика варіація набору умов та правил, що пропонує кожен страховик.

Потрібно зазначити хто має вплив на підвищення якості страхових продуктів за майновим страхуванням. Це можуть бути страхувальники, які є кінцевими

споживачами страхових продуктів та тому можуть формувати власні вимоги щодо їх якості, держава в особі регулятора – Національного банку України, який здійснює державне регулювання страхового ринку та розробляє вимоги щодо платоспроможності страховиків. Тим не менш, найвагоміший вплив мають саме страховики, які формують якість продуктів майнового страхування шляхом розробки власного набору правил та умов та роблять кінцеву пропозицію на ринку [5].

Отже, для підвищення якості страхових продуктів майнового страхування потрібні зусилля одночасно усіх учасників страхового ринку України. При їх вдалій взаємодії, яка призведе до відповідного підвищення такої якості, можливе й зростання попиту на страхові продукти. Це надасть серйозний поштовх до збільшення обсягів укладених договорів страхування, зростання розміру валових страхових премій та реалізації потенціалу даної галузі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Романовська Ю.А., Яковенко К.А. Аналіз ринку майнового страхування в Україні. 2017. URL: [https://economyandsociety.in.ua/journals/13\\_ukr/202.pdf](https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/202.pdf).
2. Барабаш Л.В. Функціонування ринку страхування майна в Україні. *Review of transport economics and management*. 2020. Вип. 3 (19). С. 177–188. URL: <http://pte.diit.edu.ua/article/view/201016/214260>.
3. Д. В. Наливайко Страхування майна в умовах економічних перетворень. URL: [http://www.economy.in.ua/pdf/10\\_2018/23.pdf](http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/23.pdf).
4. Мальцева В.В. Страховий продукт: визначення, структура та характеристика якості. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/ecvd\\_2014\\_1\\_16.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecvd_2014_1_16.pdf).
5. Терещенко Т.Є. Управління якістю страхової послуги. URL: [http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011\\_3\\_1/075-078.pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_3_1/075-078.pdf).

**Мельник А.В.**

*слухач магістратури*

*Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова  
Ннуковий керівник - к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської*

*справи та страхування*

*Ткачук Н.М*

## **СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ**

На сьогодні, коли конкуренція на ринку банківських послуг є досить великою, банки постійно шукають додаткові шляхи отримання конкурентних переваг, зокрема, й за рахунок впровадження інноваційних технологій обслуговування клієнтів, нових продуктів і послуг. Беручи до уваги високий рівень фінансових витрат та ризику, які супроводжують інноваційну діяльність, банків, спроможних до повноцінної реалізації програм інноваційного розвитку, є, нажаль, небагато. За роки економічної кризи, частина розрахунків економічних



суб'єктів перейшла в, так звану, «сіру» зону, оскільки, готівкові та безготівкові розрахунки залежать від довіри до фінансових інститутів у суспільстві, а криза, в свою чергу, формує цілі сектори економіки, які мають потребу в готівці [3, с. 114].

Важливим фактором на сучасному етапі розвитку банківських послуг є інформаційні технології, які стали рушійною силою докорінних структурних змін у банківській сфері, оскільки дають змогу буквально долати простір і час, відкривають банкам цілодобовий вихід на будь-які географічно віддалені фінансові ринки, а клієнтам – безперешкодний доступ до банківських сервісів, не залежно від часу та місця розташування.

Такий доступ отримав назву дистанційного банківського обслуговування, а це – технологія, за якої здійснення банківських операцій не потребує фізичної присутності особи у відділенні банку, що передбачає проведення платежів чи інших дій із коштами клієнтів на основі його дистанційних розпоряджень, які передаються через різні канали доступу до банківського серверу за допомогою певних технічних засобів, включаючи телефон, Інтернет, а також портативні пристрої [1, с. 129].

Нові технології є однією з головних рушійних сил у розвитку сучасного масового банкінгу. Якісний інтернет і мобільний банкінг та зв'язок, можливість бути «кишеньковим» банком у будь-який момент часу, сьогодні - важливі аргументи для співпраці. Якісні канали продажів і сервіси теж мають велике значення в жорсткій конкуренції. Тому основним напрямом перемоги у конкурентній боротьбі за клієнта є технологічні інновації у ряді послуг які надають банки, під якими варто розуміти створення інновацій і вдосконалення вже існуючих банківських послуг, а також використання сучасних інформаційних технологій і технологічного нового обладнання з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності банку на ринку банківських послуг [5, с. 125].

Якщо говорити, про вже існуючі банківські послуги, то сьогодні це – один із основних напрямів інноваційного розвитку вітчизняних банків. Йдеться, про такі нові форми надання класичних банківських послуг, як банківські карти, які є повністю самостійним напрямом нововведень. І хоча вони давно вже не є інновацією, але платіжні системи, що займаються їх обслуговуванням, пропонують нові способи управління, захисту чи оптимізації, управління коштами клієнтів банку, перетворивши карти на свого роду мікрокомп'ютери. Інноваційні рішення, які запроваджені сьогодні провідними міжнародними платіжними системами, засновані на чіпових технологіях, які мають багаторівневу систему захисту й дають змогу здійснювати потрібні платіжні операції у безконтактний спосіб. Фактично всі банки власникам карт надають можливість перевірити стан своїх рахунків, здійснити грошові перекази, одержати електронні рахунки по оплаті, подати заявки на отримання кредиту [4, с. 135].

Наступний, не менш важливий вектор банківських інновацій пов'язаний із новітніми методами та маркетинговими стратегіями просування банківських послуг до споживача, оскільки глобалізація й інформаційні технології, змушують комерційні банки конкурувати із великою кількістю небанківських фінансових установ. У цьому контексті широке використання online-технологій створює сприятливі умови для забезпечення прозорості ринкових відносин, дає змогу

клієнтам без особливих витрат енергії і власного часу обирати вигідні для себе пропозиції банківських послуг, які істотно звужує можливості цінового диктату внаслідок монополізації цілих секторів фінансового ринку, як це мало місце раніше [2, с. 50].

Таким чином, інноваційні зміни які відбулися в організаційних структурах банків фактично обумовлюють появу принципово нових підходів до побудови моделі роботи банківських установ на ринку і порядку дистанційного обслуговування клієнтів. Зокрема, йдеться про такі підходи, як:

- екстериторіальність і безперервність роботи банківської системи, що надає клієнту можливості управляти грошовими коштами, незалежно від місця його перебування і часу доби;
- множинність каналів доступу, що означає спроможність банківських установ забезпечувати клієнтів різними каналами надання послуг і отримання інформації від банку;
- загальнодоступність, що передбачає прийнятність для клієнтів цінової політики банку, пов'язаної із запровадженням інноваційних систем і змінами умов обслуговування;
- інтерактивність, яка означає можливість банку проводити операції в режимі самообслуговування, але за умови збереження за клієнтом права вибору і традиційного режиму отримання банківських послуг.

Отже, реалізація цих підходів відображає цілісну стратегію змін в організаційній структурі банку з метою забезпечення її максимальної відповідності новим умовам банківської діяльності на інноваційних засадах.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Баглай Р.О. Загрози безпеки хмарних технологій для банків. *Системи обробки інформації*. 2018. Вип.1(152). С.127-130.
2. Гетьман Л. Г. Напрями розвитку інноваційної діяльності у банківській сфері. *Міжнародний науковий журнал «Інтернет наука». Економічні науки*. №12(22). 2т. 2016. С.49-58.
3. Золотарьова О.В., Чекал А.А. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх впровадження в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 16.С. 112-115.
4. Саченок Л.І., Нікітіна А.П. Удосконалення банківської системи України. *Scientific Journal "ScienceRise"*. 2014. №2. С. 134-137.
5. Чайковський Я.І., Ковальчук Я.Ю. Банківські інновації: перспективи та загрози електронних банківських послуг. *Світ фінансів*. 2018. Вип.4 С.121-130.

**Михайлюк М.В., Роман Т.А.**

*Навчально-науковий інститут економічних та соціальних відносин*

*Університету банківської справи*

*Науковий керівник - к.е.н, доц.*

*Руденко З.М*

## **ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ**

Сучасний розвиток банківського сектору нерозривно пов'язаний з упровадженням та вдосконаленням систем віддаленого банкінгу. Якщо раніше для того, щоб займати лідируючі позиції на ринку банку потрібно було розширювати мережу своїх відділень, то сьогодні він має нарощувати кількість та якість послуг системи електронного банкінгу.

Інтернет-банкінг являє собою технологію віддаленого банківського обслуговування «home banking» («віддалений», або «домашній» банкінг), що дозволяє клієнту, не відвідуючи банківський офіс, здійснювати різного роду операції та одержувати такі банківські послуги: надання банківської інформації загального користування, зокрема, щодо умов вкладів і видання позик, курсів валют тощо; купівля та продаж валюти; відкриття депозитів; надання авторизованої інформації про стан рахунків клієнта (залишки, обороти, виконання виписок за певний період); оплата товарів, страхових полісів, комунальних послуг; поповнення карткових рахунків тощо.

Під час обслуговування клієнтів через Інтернет-банк потрібно дотримуватися наступних основних принципів: простота використання, конфіденційність, оперативність, доступність, збереження цілісності інформації, комплексність, автентифікація.

Інтернет-банкінг має свої переваги і недоліки водночас. Перевагами є:

- 1) доступність та мобільність сервісу;
- 2) оперативність виконання та підтвердження транзакцій;
- 3) широкий діапазон персоніфікованих послуг;
- 4) мінімізацію комісії;
- 5) збільшення присутності банків у регіонах.[1]

Інтернет-банк, як і будь-який інший додаток поруч з перевагами має і недоліки: по-перше, така система є досить вразливою, адже в момент входу до особистого кабінету є ризик доступу шахраїв до особистих даних та коштів клієнтів. По-друге, можливість втрати конфіденційності особистого пароля під час користування мобільним додатком, через наявність спеціальних хакерських програм, які забезпечують зчитування або фотографування даних, задля подальшого їх використання в особистих цілях.

Звання «Найкращий інтернет-банк» у 2020 році отримує Приват24 від ПриватБанку. Також ПриватБанк виявився першим у номінації «Найкращий мобільний банк». Друге місце дісталось monobank проекту Universal Bank, а на третій позиції – мобільний банк від УкрСиббанку.

На сьогоднішній день, все більшої популярності набуває «Monobank» – це проект всередині «Universal Bank» зі зручними банківськими сервісами для власників смартфонів. «Monobank» – це продукт, заточений на віддалене обслуговування, який надає абсолютно новий, більш комфортний призначений для користувача досвід. А за рахунок відсутності витрат на інфраструктуру (відділення, банкомати, інкасацію та ін.) зробив набагато вигідніші тарифи для клієнтів. Нові системи надають і відкривають нові можливості мобільності й масштабованості, скориставшись якими, користувач зможе вибрати найбільш зручні та ефективні процедури управління власними фінансами. Система дозволяє

організувати одночасну роботу з необмеженою кількістю робочих місць в офісі, розподілити повноваження співробітників, задіяних в підготовці документів, контроль фінансових потоків.[2]

У 2020 році фізичні особи почали активніше використовувати Інтернет-банкінг через пандемію у світі. До послуг Інтернет-банку відносять:

- Реєстрація без візиту в відділення;
- Перекази з картки на картку;
- Відкриття депозиту онлайн;
- Оплата комунальних платежів;
- Обмін валюти онлайн;
- SWIF-платежі;
- Поповнення мобільного;
- Онлайн-кредитування.

Даний перелік не є остаточним, бо через бурхливий розвиток Інтернету та відкриття нових можливостей, банки все частіше створюють нові послуги, які стануть доступні клієнтам через Інтернет-банк.[3]

Отже, Інтернет-банкінг в Україні – це перспективний напрямок розвитку банківських послуг, який забезпечує скорочення витрат на персонал для банків та економію часу та коштів для їхніх клієнтів. Істотні переваги віртуальних банківських послуг забезпечують стрімке зростання цільової аудиторії. Клієнтів приваблює доступність послуг у будь-який час і у будь-якому місці, достатньою умовою є наявність Інтернету. Масштаби використання Інтернет-банкінгу в Україні останнім часом зросли, однак все ще залишаються незначними у порівнянні з розвинутими європейськими країнами.

#### **Перелік джерел посилання:**

5. Федішин М.П., Старкіна М.О. Розвиток банківських інформаційних систем Науковий погляд: економіка та управління, №2 (68) / 2020, с.200-203.

6. Котуранова Т.В., Вартоха Я.С., Александрова М.О. Інтернет-банкінг в Україні – інноваційний розвиток банківської сфери. Економічний простір №146 / 2019, с. 43-56.

7. Як обрати кращий Інтернет-банкінг. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/zabudte-dorogu-v-bank/> (дата звернення: 03.03.2021).

**Мініна А.О.**

*«Фінанси, банківська справа, страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Стецюк Т.І.*

## **ІННОВАЦІЇ В СФЕРІ АВТОСТРАХУВАННЯ**

Реформування усіх секторів економіки, стрімкий розвиток інформаційних технологій та зростання ступеню ризику в усіх сферах суспільного життя

зумовлюють необхідність формування надійної системи страхового захисту учасників ринкових відносин. Вагоме місце у вирішенні проблем забезпечення гарантій фінансової стабільності суб'єктів господарювання та добробуту громадян належить автомобільному страхуванню.

Страхування автотранспортних засобів є досить актуальним питанням у наш час. З кожним роком йому присвячується все більше і більше уваги, так як збільшується кількість транспортних засобів на дорозі, а відповідно й кількість дорожньо-транспортних пригод.

Сучасний стан ринку автострахування вимагає збільшення впровадження інноваційних продуктів та поширення діджиталізації. Досвід зарубіжних країн показує, що рівень розвитку інформаційних технологій страховика є одним із головних чинників підвищення його конкурентоспроможності та вивчення потреб страхувальника. У зарубіжній літературі «інновація» представлена як діяльність, що забезпечує комерційне використання нових ідей, техніки чи технологій, а «новація» - як певний елемент новизни, що може бути в подальшому корисний для суспільства.

У страхуванні інновації мають певні характерні особливості, які вирізняються специфікою страхової справи та унікальністю страхового продукту. До них належать:

- відсутність патентування, що дає змогу страховикам легко реалізовувати ефективні та випробувані на практиці рішення, ідеї, технології, запозичені в інших учасників страхового ринку;

- невідчутність, невіддільність та ризиковість: страхувальник отримує послугу лише у разі настання певної непередбачуваної події;

- неналежність до послуг першої необхідності, що стимулює страховиків до пошуку гнучких підходів до потенційних споживачів та пропозиції страхових послуг, які б могли задовольнити потреби широкого кола страхувальників;

- висока соціальна орієнтованість: за допомогою страхування забезпечується надійний захист майнових прав населення та економічних інтересів держави [1].

Зауважимо, що одним із найбільш популярних інновацій за останні роки в Україні є можливість укладання внутрішніх договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (які діють виключно на території України) в електронній формі [2]. Згідно з наведених даних в таблиці 1, ми спостерігаємо тенденція до збільшення серед електронних полісів. Варто зауважити, що в 2020 році пандемія внесла свої корективи, що дало прискорення в цифрових процесах в електронному документообігу та підвищенні безготівкових розрахунків.

Таблиця 1 – Кількість електронних полісів за 2018-2020 рр., шт.

	2018	2019	2020
Кількість ел. полісів	146 770	1 222 316	3 045 741

*Джерело: розроблено автором на основі [3]*

Наступним не менш важливим напрямком в інноваційній сфері є інтернет – маркетинг, що стає все більш популярним на страховому ринку. Так більшість страхових компаній для реалізації своїх продуктів співпрацюють з рядом важливих цифрових сервісів, такі як особистий кабінет клієнта, інтернет –

магазин для онлайн продажі страхових продуктів, створення функціональних та корисних сайтів, впровадження цифрових каналів зв'язку через чат бот, viber, telegram, facebook. Основними перевагами інтернет – маркетингу є швидкість взаємодії страхувальника та страховика; зручність отримання будь-якої інформації щодо страховика, яку страхувальник може отримати в будь-який зручний йому час та місце та інше.

Зараз майже кожна страхова компанія надає нові послуги, які пов'язані з добровільним майновим страхуванням (КАСКО). До таких новітніх продуктів можна віднести евакуацію транспортного засобу з місця ДТП; надання авто у разі настання страхової події або поломки; запуск двигуна при розрядженому акумуляторі; доставка пального і заміна колеса.

Приділити увагу варто й телематиці, яка активно розвивається за кордоном. Загалом «телематика» - це спеціальна система моніторингу, основною функцією якої є відстеження особливостей водіння конкретної людини. Розмір страхової премії визначається на основі оцінки водіння, що включає місце розташування транспортного засобу, перевищення швидкості, ціль використання автомобіля. Виходячи з цього, страховик пропонує страхувальнику певну знижку в страховому пакеті. У свою чергу для страхової компанії є досить велика вигода, саме зменшення ризику потрапляння застрахованого авто в ДТП, а отже й потреби виплати страхового відшкодування.

У сучасному світі кожен день людини так чи інакше пов'язаний з смартфоном. Яскравим прикладом додатку для телефону є Vodafone Guardian, що є супутниковою системою автобезпеки. Такий додаток доступний для власника супутникової системи Benish GUARD та працює в понад 60 країнах світу [4].

Основними функціями даного додатку є:

- виклик патруля протягом 5 хв після отримання повідомлення про позаштатну ситуацію;
- дистанційне блокування руху за допомогою диспетчерського центру;
- виклик екстрених служб 24/7;
- Online-контроль стану автомобіля: моніторинг поїздок, заряд акумулятора, спроби включення автомобіля та ін.

Отже, високий рівень конкуренції на страховому ринку, економічна криза, розвиток страхових компаній за кордоном, низький рівень купівельної спроможності населення підштовхують страхові компанії України створювати нові інноваційні продукти, робити перші кроки до діджиталізації.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Д. Д. Третяк,. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні / Д. Д. Третяк,, Я. С. Поруба. // новини: практика та досвід. – 2019. – №1. – С. 30–36.
2. З паперу в цифру: що дає водіям цифровий ринок автоцивілок [Електронний ресурс] // Економічна правда. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/11/11/667136/>
3. Українські водії масово переходять на цифрову автоцивілку [Електронний ресурс] // Укравтопром. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrautoprom.com.ua/>

4. Benish GPS та Vodafone Україна запустили спільний проект автобезпеки [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://benishgps.com/uk-ua/blog/benish-gps-ta-vodafone-ukrayina-zapustily-spilnyj-proekt-avtobezpeky/>

**Пекур А.В.**

*“Банківська справа”, 4 курс*

*ДВНЗ “КНЕУ імені В. Гетьмана”*

*Науковий керівник-професор, доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Циганова Н.В.*

## **УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ БАНКІВ УКРАЇНИ**

У сучасних умовах діяльність фінансова безпека є одним із пріоритетів для того чи іншого комерційного банку. Оцінка кредитоспроможності позичальника є пріоритетним завданням для банку, який зацікавлений в якісному управлінні власними ризиками, підтриманню ділової репутації та конкурентноздатних позицій на ринку. Мінливість та непередбачуваність умов сьогодення стимулює банки кардинально змінювати та удосконалювати підходи до оцінки кредитоспроможності своїх позичальників, застосовуючи нові інструменти.

Сутність кредитоспроможності передбачає оцінку наявності економічних та юридичних передумов для отримання кредиту та спроможності суб'єкта повернути його, що здійснюється на основі розгляду фінансово-господарських аспектів діяльності позичальника, а також репутації керівника підприємства, що проводиться на етапі підготовки та прийняття рішення стосовно видачі кредиту й умов укладення кредитного договору і в процесі кредитування на перспективу [1, с. 56].

Критерії оцінки фінансового стану позичальника визначаються банками самостійно та закріплюються їх внутрішніми положеннями щодо проведення кредитних операцій та методикою аналізу фінансового стану позичальника з урахуванням усіх вимог. У них визначаються ґрунтовні та технічно виважені критерії економічної оцінки фінансової діяльності позичальників на підставі аналізу їх балансів та звітів про фінансові результати. Найбільш поширені методи оцінки кредитоспроможності позичальників включають: коефіцієнтні методи, статистичні методи, а також експертні методи. Це найменш ресурснозатратні та перевірені практикою підходи аналізу кредитоспроможності, проте в сучасних умовах вони мають ряд суттєвих недоліків [2, с. 13]:

- у випадку коефіцієнтних методів, не враховуються всі необхідні для аналізу критерії, які формують коефіцієнти. Крім того, розраховані коефіцієнти враховують лише конкретний момент економічного часу, виключаючи остронь безперервні динамічні зміни, що в свою чергу збільшує рівень невизначеності щодо фінансового стану позичальника та рівня ризику;

- неіснування єдиної бази знань та оптимальних уніфікованих фінансових показників для врахування в процесі аналізу;

- відсутність налаштованого процесу формування системи внутрішніх кредитних рейтингів контрагентів банку;
- повноцінна рейтингова оцінка вимагає проведення ґрунтовного експертного аналізу контрагента, яка б доповнювала результати фінансового аналізу;
- не враховування аналізу зовнішнього середовища діяльності позичальника, зокрема, в аспекті галузевий та конкурентний аналіз.

У розвинутих країнах існує система рейтингів фінансового стану, надійності й кредитоспроможності фірм, які систематично публікуються та надають кредиторів можливість правильно оцінити власний ризик в процесі видачі кредиту. Більшість вітчизняних банків діють у цьому напрямку, скоріше за все, інтуїтивно, акцентуючи більше уваги кредитній історії позичальника та його діловій репутації, ніж фінансовим можливостям [3, с. 823].

Удосконалення системи оцінки кредитоспроможності необхідно розпочати із реінжинірингу внутрішніх управлінських процесів всередині банку, а саме формалізації чіткого процесу аналізу кредитоспроможності з визначеними точками контролю протягом процесу. Також, не менш важливим аспектом залишається залучення цифрових інструментів для оцінки кредитоспроможності, зокрема, блокчейн-технологій, «Big data» та програмного забезпечення на базі штучного інтелекту для розрахунку рівня кредитного ризику, аналізу великих масивів даних, необхідних для аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища позичальника тощо. Мінімізувати рівень кредитного ризику банку можливо, в першу чергу, з використанням інструментів багатофакторного аналізу кредитоспроможності. Це дозволить сформувати повноцінну базу знань для подальшої рейтингової оцінки кожного окремого позичальника. Також, існує потреба у формуванні порівняльних еталонних фінансових показників, мінімально допустимих для тої чи іншої галузі.

Таким чином, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що якісна оцінка кредитоспроможності позичальників банку прямопропорційно впливає на фінансову безпеку, ефективність та конкурентоспроможність банку. Існуючі методи аналізу кредитоспроможності позичальників не дозволяють повноцінно оцінити рівень потенційного кредитного ризику, що створює стимули до їх вдосконалення, комплексного використання та доповнення цифровими інструментами.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Єпіфанов А. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання [Текст] / [Єпіфанов А, Дехтяр Н., Мельник Т., Школьник І. та ін.] ; під ред. А.О. Єпіфанова. - Суми: УАБС НБУ, 2007. - 286 с.
2. Вовчак О., Меда Н. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків // Вісник Національного банку України. - 2013. - № 12. - С. 11-15.
3. Суханова А.В. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальника банківськими установами / А.В. Суханова, Н.О. Пухальська, Б.С. Черній // Економіка та суспільство. - №18. - 2018. - С. 821-826



## **ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Для будь-якого підприємства важливим є розуміння рівня власної схильності до ризиків, що є ключовим етапом у ризик-менеджменті. Разом із розвитком ринкового середовища, проведення складних економічних процесів супроводжується постійною генерацією нових шоків, ризиків та проблем. Інформаційно-аналітичне забезпечення ризик-менеджменту є основою для прийняття ефективних управлінських рішень, тому важливою є наявність достовірною і повною інформації щодо потенційних загроз підприємства.

Інформацію та інформаційні ресурси сміливо можна назвати головним ресурсом для прийняття не тільки важливих рішень, а й важливим інструментом для уникнення банкрутства та кризового стану підприємства. Тому відсутність інформації є найважливішим фактором ризику. Крім того, інформація може бути також економічним ресурсом, ціна на який формується під впливом попиту та пропозиції. Попит на інформацію визначає готовність економічного суб'єкта ризикувати, тобто, чим вищою є ціна на інформацію, тим менше покупець цієї інформації схильний до ризику, і навпаки. Слід також зазначити, що на ціну інформації впливає фактор часу, тобто, будь-яка інформація може стати застарілою, а, отже, некорисною для покупця, через це термін реалізації інформаційних ресурсів має свої обмеження у часі.

Термін "інформаційно-аналітичне забезпечення" складається з двох взаємопов'язаних елементів, а саме:

- Інформаційно - відносно самостійна діяльність спеціально підготовлених фахівців, які займаються пошуком, відбором, обробкою, накопиченням, узагальненням інформаційних одиниць (перший етап інформаційного процесу та забезпечення аналізу в системі управління будь-яким механізмом);

- Аналіз - як похідна форма другого етапу процесу супроводу інформаційного аналізу в будь-якій системі управління механізмом: готувати спеціально навчених фахівців на основі існуючих інформаційних підрозділів та проводити складну психологію щодо нових знань про явища чи явища в досліджуваному процесі [1].

Систему управління інформаційним аналізом слід визначати як сукупність взаємозалежних та належним чином сформованих груп організацій, організацій, законів, інформації, методів, програмного забезпечення та технологічних компонентів, що забезпечують необхідну якість прийняття управлінських рішень шляхом раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій. З точки зору інформаційного забезпечення та вибіркової підготовки інформації, він поєднує принципи орієнтації на проблеми та встановлення

цільового програмного забезпечення та передає його менеджерам відповідно до їх місця в системі управління та основних функціональних обов'язків.

В фінансово-економічній діяльності підприємства можна виділити такі ризики: регіональний, природний, транспортний, політичний, законодавчий, особистісний, маркетинговий, валютний, підприємницький, інвестиційний, розрахунковий, кредитний, фінансовий. Особливе значення в управлінні ризиками займає процес оцінки ризиків. Оцінка ризиків передбачає певний комплекс процесів які дозволяють визначити ступінь ризику та його характеристики для подальшого прийняття управлінських рішень. Важливо приділяти увагу саме першому етапу. Саме отримання та обробка інформації відіграє важливу роль, оскільки багато фахівців, що аналізують ризики не приділяють значної уваги оцінці якості інформації, на основі якої вони оцінюють ризики компанії [2].

Жодна організація, незалежно від масштабу, характеру чи типу виробництва, не застрахована від негативних впливів. Викликане ними втручання у нормальну діяльність компанії не лише негативно позначиться на іміджі компанії, але й може призвести до фінансових втрат та припинення діяльності. У той же час параметри економічного середовища, в якому функціонує бізнес, динамічні, що змушує керівництво приймати управлінські рішення в умовах невизначеності. Аналітичне дослідження стану та характеристик організації системи економічної безпеки українських суб'єктів господарювання показує, що пріоритетом у системі економічної безпеки є інформаційно-аналітична підтримка (22% респондентів), а її основною складовою є обліково-аналітична підтримка [3].

Аналіз тенденцій розвитку інформаційної економіки України показав, що країна перебуває у не вигідній ситуації з погляду інформатизації в окремих галузях. Хоча використання Інтернету в Україні з кожним роком неухильно зростає, ця тенденція характерна лише для великих міст без сільського покриття. Тому в уряді презентували «Стратегію цифрової трансформації». Основними завданнями Стратегії є: підвищення ефективності соціального захисту громадян; вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами соціальної сфери; автоматизація управління та контролю у соціальній сфері та технологічний розвиток інформаційних ресурсів із заохоченням до запровадження інноваційних технологій. Вона дозволить спростити, удосконалити та автоматизувати сервіси при зверненні громадян за соціальною підтримкою, що в свою чергу знизить корупційні ризики; запровадити ефективні системи моніторингу та контролю ділових процесів соціальної сфери та створити єдине інформаційне середовище, зокрема єдиного обліку надавачів та отримувачів соціальних послуг та виплат і запровадити систему їх верифікації.

З погляду управління ризиками, основною метою інформаційної підсистеми та підсистеми підтримки аналізу підприємств є збір інформації, аналіз та аналіз результатів прийняття рішень щодо вибору певних методів управління ризиками [4]. Взагалі економічна безпека країни розглядається як стан захищеності національної економіки від зовнішніх і внутрішніх загроз, то на рівні економічної безпеки підприємства приймаються різні точки зору. З позиції цільового підходу економічна безпека підприємства забезпечується досягненням цільових показників, поставлених в планах (програмах) розвитку підприємства.

Звичайно, діяльність кожної компанії є специфічною, і ризики можуть бути спричинені різними факторами. Однак є деякі загальні твердження щодо ризиків для ділового середовища [5]. Алгоритми оцінки ризиків фінансово-господарської діяльності підприємств на етапі прийняття управлінських рішень повинні включати не тільки якісний та кількісний аналіз ризиків, але також оцінювати якість інформації, що використовується для зменшення невизначеності.

Тому можна вважати, що отримання та обробка інформації є важливим кроком у оцінці ризиків корпоративної фінансово-господарської діяльності. Інформаційна система, яка використовується для управління ризиками економічної безпеки, є складною системою, і необхідним є проектування всіх взаємодіючих підсистем та моніторинг їх стану. Необхідно постійно оцінювати ефективність своєї діяльності на основі змін зовнішніх та внутрішніх факторів, здатності приймати обґрунтовані рішення та доцільності модернізації. Управління ризиками є обов'язковим елементом економічної безпеки, і воно нерозривно пов'язане з внутрішнім контролем та аудитом.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Коваль Р.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади /Р.А. Коваль //Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – № 1 (113).

2. ФГБОУ ВПО «Російський державний аграрний університет – МСХА ім. К.А. Тимірязева». - Збірник наукових трудів «проблеми економіки» №1 (18); 2014 р. - Л.В. Донцова, С.А. Четкін. – с. 53-62. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://baa.by/upload/pereodicheskie-izdaniya/18\\_2014.pdf](https://baa.by/upload/pereodicheskie-izdaniya/18_2014.pdf)

3. Збірник «Економічні науки», випуск 2 (53), 2016 р.; Яремик М.І., Яремик Х.Я. – С. 173-180. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nz.uad.lviv.ua/static/media/2-53/21.pdf>

4. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) No1(36), 2018 р.; Нестеренко С. А.,Мартінова Л. В. – с. 253-262. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/196144733.pdf>

5. Вісник Тюменського державного університету. Соціально-економічні та правові дослідження. 2019 р.; Том 5; № 3 (19), Азарська М.А., Поздеев В.Л. - С. 179-192.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://vestnik.utmn.ru/upload/iblock/6ec/179\\_192.pdf](https://vestnik.utmn.ru/upload/iblock/6ec/179_192.pdf)

**Перчук І. О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», слухач магістратури, 1 курс  
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова  
Науковий керівник – к.е.н., доцент  
кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування  
Ткачук Н.М.*

## **СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ – ЯК НОВІТНЯ ПОСЛУГА БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ**

Можливість мінімізувати ризики діяльності для вітчизняних банків містить в собі такий механізм високоякісної фінансової техніки, як сек'юритизація активів (asset securitization), що є доволі популярною у практиці іноземних банків. На сьогодні сек'юритизація активів вважається однією з найбільш значних фінансових інновацій ХХ ст., незважаючи на те, що вона з'явилась наприкінці 70х рр. ХХ ст.. Поява такого фінансового інструменту значною мірою зумовлена прискоренням економічного обороту високорозвинутих країн, зростанням рівня конкуренції та глобалізації, а також формуванням іпотечного ринку цінних паперів.

Найбільш повне та змістовне трактування цього поняття дають укладачі фінансово-економічного словника: «Сек'юритизація (англ. "securitization") – це об'єднання однорідних фінансових активів банку в єдиний фонд (надалі буде використовуватися термін «пул») і випуск забезпечених цим пулом цінних паперів (asset backed securities) з метою зменшення чи перерозподілу конкретних ризиків, підвищення ринкової вартості та ліквідності таких активів, а також для регулювання рівня достатності власного капіталу» [1].

Сек'юритизація активів є не простою банківською операцією, використання якої дає можливість банкам трансформувати свої неліквідні активи на цінні папери, які вільно перебувають у вільному обігу на ринку капіталу. Тому вважаємо за доцільне розглянути детальніше особливості проведення сек'юритизації активів банками.

Механізм здійснення операцій сек'юритизації активів складається з окремих етапів. Зауважимо, що поділ цього процесу на окремі складові є доволі умовним для полегшення сприйняття, оскільки їхнє виконання на практиці часто відбувається одночасно. Отже, сек'юритизація активів банку відбувається за такими етапами [3]:

1. Формування пулу банківських активів.
2. Створення спеціалізованої установи цільової компанії.
3. Підвищення здатності відчужених активів (пулу) щодо генерації доходів.
4. Залучення фінансування для придбання банківських активів.
5. Емісія цінних паперів під забезпечення сек'юритизованих активів.
6. Придбання сек'юритизованих активів та укладання угоди щодо їхнього обслуговування.
7. Отримання платежів і розрахунки з інвесторами за зобов'язаннями.

На першому етапі відбувається формування пулу фінансових активів з однорідних зобов'язань позичальників, що належать банкові-ініціатору (від англ. "originator"), при цьому слід враховувати, що вони мають бути однорідними за тривалістю надходження платежів і володіти високими інвестиційними якостями (швидка оборотність на ринку, висока дохідність). Обов'язковою умовою є те, що сформований пул банківських активів може бути проданий третій особі, тому в угодах, на підставі яких вони виникли, не має бути застереження про заборону поступки прав вимоги третій особі. Практично, всі активи банку, які здатні акумулювати стабільні грошові надходження, можуть бути класичними інструментами в процесі сек'юритизації.

На другому етапі сек'юритизації відбувається створення спеціалізованої установи (*special purpose vehicle* – SPV) або цільової компанії, яка і буде займатися придбанням сформованого пулу банківських активів. Головна мета організації такої установи полягає у сек'юритизації активів відповідно до вибраного способу її проведення, а також забезпечення захищеності від можливості банкрутства і впливу банкрутства банку-ініціатора на її фінансовий стан.

Після завершення процесу формування пулу та створення спеціалізованої установи проводяться заходи щодо підвищення здатності сек'юритизованих активів генерувати певну суму коштів, що забезпечить зростання їхньої ринкової привабливості, – це третій етап. Важливою складовою сек'юритизації є послідовний розподіл кредитного ризику між учасниками операції, оскільки саме цей ризик і буде визначати майбутній рейтинг емітованих цінних паперів. Витрати на захист від кредитного ризику за своєю величиною є другими після платежів інвесторам. Розрізняють зовнішні та внутрішні (структурні) способи покращення якості пулу банківських активів [2].

Фінансування придбання активів здійснюється спеціалізованою установою шляхом емісії та розміщення боргових інструментів серед професійних інвесторів або за рахунок запозичень, у чому полягає зміст четвертого етапу сек'юритизації активів. Цільова компанія надає придбані активи інвесторам як забезпечення під позичені кошти. З метою дотримання відповідного рівня достатності придбаних активів для відшкодування інвесторам фінансування можуть використовуватися різні форми кредитного покриття, які надходять від третіх осіб у формі гарантій, субординованих запозичень, нот участі, резервних рахунків та ін. Рейтингове агентство присвоює також рейтинг інвестиційної привабливості сформованому для відчуження пулу активів, який показує зацікавленим особам ступінь імовірності виконання зобов'язань за цінними паперами, забезпеченими сек'юритизованими активами, що також впливає на підвищення якості пулу банківських активів.

Наступним (п'ятим) етапом є випуск цінних паперів під забезпечення сек'юритизованих активів. Інструментами залучення коштів можуть бути різні акції, облігації, паї тощо. Слід зазначити, що можливими є два варіанти емісії цінних паперів: перший – параметри цінних паперів повністю відповідають грошовому потоку від конкретних базисних активів; другий – постійне оновлення пулу сек'юритизованих активів, якщо він сформований з короткострокових активів [3].

Після отримання коштів від інвесторів відбувається придбання банківських активів цільовою компанією у первинного їхнього власника (шостий етап). Спеціалізована установа, купуючи пул активів, виплачує банкові-ініціатору повну або із встановленим дисконтом вартість відчужених активів безпосередньо в момент продажу, а банк повністю списує з балансу на користь цільової компанії активи, що будуть приносити дохід. При цьому обов'язково укладається договір між сторонами щодо обслуговування сек'юритизованого пулу банківських активів.

Банк-ініціатор як первинний власник продовжує отримувати надходження грошових потоків за основною сумою боргу та проценти за кредитами від імені цільової компанії (сьомий етап). Отримані грошові потоки за сек'юритизованими активами банк спрямовує до цільової компанії, яка переводить їх інвесторам, тобто виплачує дохід за цінними паперами. Таким чином, грошові потоки починають надходити до інвестора, коли позичальники виплачують основну суму боргу та проценти банкові-ініціатору. В процесі сек'юритизації активів власність на такі активи і зумовлені ними грошові потоки переходять до інвесторів, тому їх ще називають перехідними цінними паперами. Вартість відчужених активів має відповідати залученому фінансуванню, а також враховувати всі витрати щодо створення і функціонування цільової компанії. Обов'язковою умовою є перевищення дохідності за відчуженими активами над необхідними платежами щодо залученого фінансування [3].

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що сек'юритизація активів, як банківська операція, дозволяє банку перемістити балансові активи банку за баланс і при цьому отримати комісійні, диверсифікувати джерела фінансування, зберегти надходження від переданих активів і передати ризик невиконання зобов'язань за відчуженими активами цільовій компанії та інвесторам. За потреби отримані додаткові доходи можуть бути спрямовані банком також на поповнення сукупного капіталу, що підвищить рівень адекватності власного капіталу і знизить рівень ризику за відчуженими активами.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2005. 714 с.
2. Версаль Н. Сек'юритизація та її роль у відновленні фінансової стабільності. *Вісник НБУ*. 2010. №4. С. 28-35.
3. Тиркало Р.І., Ткачук Н.М. Капіталізація банківської системи України: сучасний стан, проблеми, шляхи та перспективи зростання: Монографія. Тернопіль. Економічна думка, 2010. 328 с.

**Півень В. В.**

*«Облік і оподаткування», 2 курс*

*Полтавський кооперативний коледж*

*Науковий керівник – викладач-методист циклової комісії комерційних та фінансово-облікових дисциплін*

*Туманцова О. В*

## **ТЕХНОЛОГІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ В СТРАХОВІЙ СФЕРІ**

Розвиток сучасних технологій у світі є рушійною силою змін у методах і техніках продажу товарів та послуг. Ці зміни також включають можливість розширення страхових послуг.

Технологічні інновації та супутні їм процеси дозволяють реалізувати FinTech стартапи, формуючи нові можливості та альтернативні канали продажів. Аналіз

безпосереднього вплив нововведень та узагальнення їх наслідків дозволяють згрупувати три основні категорії змін у страховому бізнесі:

- нові технології посилюють взаємодію страховиків та їх клієнтів (наприклад, соціальні мережі, робочі консультації);

- нові технології можуть бути використані для автоматизації, стандартизації та підвищення ефективності або оптимізації бізнес-процесів (наприклад, онлайн-продажі, врегулювання збитків за допомогою мобільних додатків);

- нові технології для створення можливостей для модифікації існуючих страхових продуктів (наприклад, телематичне страхування) та розробляти нові (наприклад, кібер-страхування).

Науково-технічний прогрес та інновації дозволяють нам виокремити ряд елементів цифрового суспільства, що матимуть безпосередній вплив на подальший розвиток консолідованих страхових послуг. Першим елементом є власне використання суперкомп'ютерів. Розвиток інновацій і технологій вносить значні зміни в обсяги аналізованих даних та суттєво зменшує помилку розрахунків і дозволяють виявити страхове шахрайство. Для розрахунку використовується суперкомп'ютери та автоматизації процесу страхових виплат. Таке нововведення застосовує японська страхова компанія за допомогою комп'ютера IBM's Watson Explorer, хоч підтверджує виплату працівник страховика.

Другим елементом є інтернетизація та поєднання всесвітня мережа індивідуальних повсякденних пристроїв. Перш за все, телематика автомобільного транспорту, логістика та застосування в медицині для постійного збору життєво важливих функцій. Значні зміни відбуваються в технологіях зберігання.

Виходячи з цього, як третій елемент, ми можемо визначити технологію блокчейну. Це дозволяє створити децентралізовану базу даних усіх цифрових операцій між сторонами договору страхування. Лідери страхової галузі Aegon, Allianz, Munich Re, Swiss Re, Zurich запустили ініціативу блокчейну B3i (B3i - Страхова ініціатива) для аналізу можливостей використання цієї технології.

Четвертим елементом є «розумні контракти», смарт – контракти, які можна зберігати та виконувати автоматично, дану технологію спробували застосувати скасування на основі технологій блокчейну в страховій групі Allianz. П'ятим елементом є практика використання хмарних серверів - мережі віддалених серверів, розміщених в Інтернеті, для зберігання, управління та обробки даних. Він плавно висвітлює локальний сервер або персональний комп'ютер, оскільки не лише забезпечує підтримку доступності файлів з будь-якої точки світу, але й значно підвищує безпеку зберігання фізичних файлів та самофінансування.

Наприклад, від рейдерського захоплення, чи тривалого блокування роботи правоохоронними органами через фізичне вилучення серверів компанії. Збереження даних в більш безпечні країни забезпечують стабільність установи навіть у досить ризикованих країнах для ведення бізнесу. На думку авторів книги "Транснаціональна злочинність та глобальна безпека" - 87,5% фінансових установ використовують хмарні сервери, хоча з певними обмеженнями для країн, з яких можливий доступ, з метою обмеження можливої крадіжки даних. В окрему групу можна виділити елементи, що стосуються конекту між клієнтом і страховиком, а також використання високих технологій та процес розподілу послуг.

Смартфони фактично витісняють комп'ютери у спілкуванні між клієнтом та страховою компанією, водночас шостим елементом, ми вважаємо за необхідне виділити мобільні додатки як більш ефективний та функціональний спосіб розподілу консолідованих страхових послуг. Вже сьогодні функціональність мобільних додатків дозволяє:

- знайти філію, страхового агента,
- отримати інформацію про загрози,
- придбати послугу страхування цивільної відповідальності власника транспортного засобу,
- здійснити платіж безпосередньо з програми,
- провести перевірку перед придбанням страхових послуг,
- сформулювати довідку про відсутність нещасних випадків,
- повідомити про страховий випадок,
- виклик допомоги на випадок страхового випадку,
- визначити місце аварії за допомогою GPS,
- встановити телефонний контакт із кол-центром страховиків,
- провести експертизу шляхом трансляції відео за допомогою мобільного додатка на смартфоні клієнта працівникам компанії в офісі, який має можливість дистанційно оцінити збиток,
- забезпечити обслуговування пошкоджень,
- робити та надсилати фотографії пошкоджень, записувати огляд пошкоджень на відео за допомогою мобільного додатка,
- відстежувати стадії розгляду справи за допомогою мобільного додатка,
- оскаржити рішення страховика.

Функціональність мобільних додатків вже все частіше лежить у основі вибору замовника. Перевагою мобільних додатків є той факт, що вони дозволяють використовувати страховий продукт як у себе вдома, так і за кордоном, що важливо, наприклад, для розвитку туристичного страхування. Виходячи з цього, можна припустити, що в найближчі роки набере значну популярність додатки, встановлені на смартфонах. Вони в більшості випадків швидші від мобільних веб-сайтів, що вимагають впровадження даних під час кожного контакту.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Пікус Р.В. Особливості розвитку страхового ринку в умовах інформаційного суспільства. *Економіка та держава*. 2020. С. 180–185.
2. Клапків Ю. Ринок страхових послуг. *Технічні інновації на ринку страхових послуг*. 2020. С. 276–279.

**Прилуцький Б.В.**

*«Банківський бізнес», 2 курс*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана  
Науковий керівник-к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Циганова Н.В.*

## **РОЛЬ БАНКІВ У МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКАХ**



Міжнародні розрахунки основані на проведенні банками різноманітних фінансових операцій та розрахунків. Для проведення міжнародних платежів банки організують іноземні філії або рахунки в банках-кореспондентах за кордоном. Більшість великих банків ведуть свою діяльність на світовому рівні, з цієї причини, вони мають власні іноземні філії у найбільших фінансових центрах по всьому світу.

Метою даного дослідження є аналіз ролі банків у міжнародних розрахунках. Розгляд банківської діяльності українських банківських установ у міжнародних відносинах.

Головна роль у світових операціях та розрахунках належить банківським установам. Банківські установи мають великий досвід у валютно-фінансових операціях, отже вони надають своїм клієнтам широкий спектр послуг, до якого відносяться: консультації щодо складання платіжних умов у зовнішньоторгівельних операціях, страхування ризиків, широкий вибір ефективних форм міжнародних розрахунків, тощо. Значення їх частки в міжнародних розрахунках може залежити від декількох факторів, а саме масштаб фінансовий стан та зовнішньоекономічні зв'язки країни, ділова репутація банківської системи країни, купівельна спроможність її валюти, спеціалізація та універсалізація банків, мережа філій і кореспондентських рахунків, тощо.

Оскільки банківські установи не мають можливості мати власні філії в усіх країнах, де банківські клієнти мають фінансові відносини, то банки встановлюють кореспондентські відносини для співробітництва з іноземними банківськими установами. Кореспондентські відносини у загальному розумінні є великим комплексом форм співробітництва між банками.

Банки можуть встановлювати кореспондентські відносини не лише тільки з іноземними банками, а також із національними. Кількість банків-кореспондентів може досягти декількох тисяч. Існує декілька важливих причин для встановлення кореспондентських відносин: банк не має можливостей для реалізації якихось видів послуг, банк знижує власні ризики, тощо.

Розглянемо український комерційний банк «ПУМБ». Він має кореспондентські рахунки із комерційними та державними банками з Бельгії: ING Belgium SA/NV Brussels; з Швейцарії: Credit Suisse AG; з Чехії: Ceska sporitelna, a.s.; з Німеччини: Commerzbank AG; із США: JPMorgan Chase Bank N.A. та The Bank of New York Mellon; та з іншими країнами, серед них: з Росією, Білорусією, Італією, Польщею та низкою інших країн. [2]

Рахунки, що відкривають банківські організації один для другого, можна поділити на рахунок «Лоро» та «Ностро». Рахунок «Лоро» відкриває банк-кореспондент у національному, тобто нерезидент у резидента. Рахунок «Ностро»-навіпаки, банк банк-резидент у кореспондентському банку-нерезиденту. Для того, щоб контролювати стан рахунків, при відкритті рахунку «Ностро», банк-резидент відкриває у внутрішньому балансі кореспондентський рахунок, де повністю відображає грошовий потік коштів на власному рахунку «Ностро» у банку-нерезиденту. [1]

Вступ України до торгових, політичних, економічних організацій призводить до збільшення частки міжнародної торгівлі та до розширення банківських зв'язків з іншими країнами. Цей процес стимулює поширення кредитних, фінансових та валютних операцій українських респондентів. Разом з тим зростає обіг документів, кількість платіжних фінансових та ділових паперів. У зв'язку з цим збільшується потік інформації про відсоткові ставки, курс цінних паперів та валют, тощо. Для зростання кількості проведених розрахункових операцій банки починають переходити до комп'ютерних систем, що дозволяють прискорювати обмін інформацією та платіжних преводів. [1]

З цією метою у Брюсселі в 1973 році розпочало свою роботу товариство — Всесвітня міжбанківська фінансова телекомунікаційна мережа (SWIFT). Головною ідеєю створення системи стало прискорення швидкості передачі валютної та фінансової інформації через базу засобів електронної техніки. На своєму початку SWIFT поєднувала близько півтисячі банківських установ із 15 держав. Через 20 років систему використовували близько 4 тисяч банків та інших фінансових установ із 92 країн світу. Після своєї незалежності Україна теж долучилася до мережі SWIFT. Кожного дня система аналізує понад 2 мільйони платежів та переказів. [1]

Українські резиденти також можуть щоденно проводити за границю перекази до фірм, чи осіб-нерезидентів. Якщо сума переказу не перевищує 400 тисяч гривень за один робочий день з рахунку-резидента в іноземній валюті, то підтверджуючі документи не потрібні. Якщо ж сума при заданих умовах, буде більше за 400 тисяч, то знадобляться підтверджуючі документи. [3].

Отже, підсумовуючи, можна відмітити, що банки відіграють найважливішу роль у міжнародних відносинах. Українські банківські установи не відстають від своїх конкурентів і вже впевнено почувають себе у світових розрахунках.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посіб. / О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. Пясецька та ін. Київ. КНЕУ, 2002.
2. ПУМБ, офіційний сайт. URL: <https://www.pumb.ua>
3. Офіційний сайт «Universal bank». URL: <https://www.universalbank.com.ua>

**Стешенко О. Д.**

*к.е.н., доцент кафедри управління державними і корпоративними фінансами  
Український державний університет залізничного транспорту*

**Ус Ю. В.**

*магістр зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»*

## **МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Сучасний український страховий ринок на даний час не може повною мірою задовольнити ні самих страховиків, ні споживачів їх послуг – страхувальників. Це стосується і медичного страхування (найменш реформованої галузі).

Незважаючи на конституційні гарантії безкоштовної медичної допомоги, значна частина медичних послуг стала по суті платною. Існуюча система державного фінансування медицини викликає справедливі нарікання, як з боку медичного персоналу, так і з боку населення, яке обслуговується в державних лікувально-профілактичних установах. Адже якість медичних послуг залишається досить низькою. В державних медичних установах витрати на медичне обслуговування безконтрольно зростають, і це призводить до того, що широкі верстви населення в кінцевому випадку не отримують якісної медичної допомоги. Посилюється протиріччя між об'ємами державних гарантій відносно охорони здоров'я населення і можливостями їх бюджетного фінансування. Альтернативи системі медичного страхування не існує. Отже, медичне страхування - це єдиний шлях для виходу охорони здоров'я України з економічної і соціальної кризи.

Згідно із статистичними даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, медицина у світі дорожчає з кожним роком в країнах, що розвиваються, в середньому на 6% щорічно, в розвинених - на 4%. За станом на 2019 рік витрати на медицину у світі склали 10% від глобального валового внутрішнього продукту, і швидкість зростання витрат випереджає швидкість зростання світової економіки [1].

Згідно з даними Організації економічного співробітництва і розвитку станом на 2019 рік найбільше засобів на душу населення витрачає США – майже 10 тис. доларів. За США слідують Люксембург - 8000 доларів, Норвегія і Швейцарія – 7 тис. доларів. Для порівняння, за даними Всесвітнього банку в Україні витрати на душу населення станом на 2015 рік склали 77 доларів [2].

Зараз Україна стоїть на порозі впровадження страхової медицини. Основним питанням щодо впровадження страхування є джерела і обсяги фінансування медичної допомоги населенню.

Світова практика свідчить про використання трьох основних джерел фінансування медичних послуг: податкові засоби, засоби з фонду обов'язкового страхування, прямі платежі пацієнтів. Вибір джерела фінансування безпосередньо визначає модель медичного страхування в країні. Необхідно відмітити, що у світі не існує єдиної «ідеальної» моделі. Якщо проаналізувати всі проведені національні реформи і прогнози, то в Україні вибудовується модель, близька до іспанської.

Становлення страхової медицини в Україні можна розділити на три етапи.

Етап 1. В грудні 2017 року створена Національна Служба Здоров'я України – центральний орган виконавчої влади, що реалізовує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення. В рамках Програми медичних гарантій вже функціонує первинна допомога.

Етап 2. Адаптація установ охорони здоров'я до нових моделей підпорядкування, функціонування і фінансування. Система дозволяє пацієнтові самостійно вибрати установу охорони здоров'я для отримання медичної допомоги, що, у свою чергу, призводить до жорсткої конкуренції на ринку медичних послуг.

Етап 3. Розробка і ухвалення закону про загальнодержавне добровільне медичне страхування. При цьому важливо буде притягнути до діалогу і

державного страховика, і приватні страхові компанії, оскільки перший повинен забезпечувати мінімальний набір медичних послуг з урахуванням пріоритетів, а приватні страхові компанії в змозі забезпечити додаткові страхові програми на ширший спектр медичних послуг для окремих популяцій населення, наприклад, для працюючих осіб.

Отже повинен бути створений конкурентний ринок серед установ охорони здоров'я, що в свою чергу приведе до необхідності перебудови системи контролю якості послуг. При продуманому підході до побудови національної системи медичного страхування важливо забезпечити мінімальний рівень (невідкладну допомогу) для малозабезпечених верств населення за рахунок держави.

Аналіз стану медичного страхування в Україні показує, що є значні проблеми і існуюча система вимагає перебудови. Потрібно усвідомлювати той факт, що від цього залежить здоров'я і потенціал населення країни в майбутньому. Беззастережним є те, що спроба створення в Україні системи обов'язкового медичного страхування, як одного з елементів реформи в охороні здоров'я, вкрай потрібна.

Розвиток медичного страхування в Україні має бути ґрунтований на добре продуманій, довгостроковій концепції, яка враховуватиме як поточне фінансово-економічне положення в державі, так і світовий досвід. Таким чином, якщо наша держава хоче в розвитку наблизитися до розвинених країн, мати значний потенціал і здорову націю, вона повинна забезпечити себе системою медичного страхування і зробити реформи якомога раніше, але при цьому зважуючи економічні наслідки тих або інших змін.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Білик О. І. Переваги та недоліки введення обов'язкової форми медичного страхування в Україні / О. І. Білик, С. А. Качмарчик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. - 2013. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM\\_2013\\_767\\_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2013_767_40) (дата звернення: 2.02.2021).

2. Медичне страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prostrah.com> (дата звернення: 4.02.2021).

**Топіліна О.В.**

*«Банківська справа і страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник — к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Димніч О. В.*

## **ОСОБЛИВОСТІ ЗБУТУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ ЧЕРЕЗ НЕСТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ**

З кожним роком розвиток страхових послуг призводить до посилення конкуренції між страховими компаніями Підвищення конкурентоспроможності

страховиків полягає зокрема у застосуванні таких каналів збуту, які з одного боку зменшували б собівартість певних страхових послуг, а з іншого – давали можливість більшості громадян користуватись страховими послугами, які раніше були недоступні або незрозумілі. Прикладом можуть слугувати непрямі канали збуту страхових послуг: продаж через посередників, для яких збут страхової продукції не є основним заняттям, як от: мережа інтернет, CALL-центри, банки, автомобільні салони [1].

На відміну від прямого продажу та продажу через страхових посередників, такі канали реалізації страхових продуктів мають ряд переваг, зокрема: здешевлюють собівартість страхового полісу - немає потреби оплачувати комісійні страховим агентам, які в середньому становлять 30-50% від вартості страхового полісу; збільшують масштаби ринку реалізації страхових продуктів; спрощують процес укладання страхового договору тощо.

Водночас, на сьогодні існують такі клієнти, які вимагають особливої уваги до себе, вони зазвичай не зацікавлені в страхових послугах через нестрахових агентів, вважають це складним та недоступним, саме тому необхідно вдосконалювати ринки збуту страхових послуг, щоб люди розуміли наскільки це швидко, зручно та економить їх час.

Ключову роль у просуванні страхування відіграють агенти й посередники, котрі пропонують клієнтам продукти, для яких страхування є супутнім товаром: туристичні путівки, автомобілі, кредити й т. ін. Продаж страхових послуг через агентські мережі є одним з найбільш ефективних каналів збуту. Саме тому страхові компанії прагнуть розвивати агентську мережу.

Необхідність каналів збуту страхових послуг через нестрахових посередників, полягає в:

- отриманні додаткового доходу всіма сторонами партнерських відносин за рахунок спільного використання інформаційних і фінансових ресурсів, баз даних;
- підвищенні територіальної доступності страхових послуг для клієнтів;
- покращенні якості обслуговування клієнтів, у тому числі за рахунок підвищення швидкості оформлення страхових полісів;
- розширенні асортименту страхових продуктів;
- збільшенні регіонального охоплення;
- зниженні витрат на розвиток збутової мережі, що дає змогу досягти оптимальної ціни страхових продуктів;
- розширенні клієнтської бази за рахунок використання клієнтської бази партнера;
- формуванні цільових маркетингових програм для клієнтів;
- підвищенні іміджу страхової компанії за рахунок співпраці з відомими компаніями-партнерами [2].

Отже, можемо зробити висновок, що для підвищення ефективності управління продажем страхових продуктів, страховику необхідно освоювати різноманітні канали продажу, розширювати вже існуючі за допомогою вибору найбільш ефективних, адже вибір каналу продажу часто стає для нього стратегічним рішенням.

## Особливості каналів збуту страхових послуг через нестрахових посередників

Інтернет-мережа
1. Економія часу страхувальника, не потрібно їхати до страхової компанії. 2. Легкість отримання інформації та можливість її застосування для досліджень. 3. Різноманітність каналів просування. 4. Швидкість та зручність доповнення чи зміни інформації. Страхувальники можуть оперативнo та вчасно редагувати інформацію щодо страхових послуг, цін та механізмів їх надання.
Call-центр
1. Швидкість оформлення. 2. Продавець пропонує тариф, клієнт погоджується, повідомляє номер своєї банківської картки для списання страхової премії, а потім отримує страховий поліс електронною поштою.
Банки
1. Швидке охоплення ринку без побудови власної агентської або філіальної мережі. 2. Скорочення витрат на оренду офісних приміщень, оплату праці, інкасацію виручки тощо. 3. Доступ страхових послуг у найвіддаленіші населені пункти.
Автомобільні салони
1. Співпраця з відомими компаніями. 2. Збільшення об'ємів продажів страхової компанії за рахунок наявності постійних клієнтів.

*Джерело: складено автором на основі даних [3,4,5]*

**Перелік джерел посилання:**

1. Пікус Р.В. Особливості розвитку страхового ринку в умовах інформаційного суспільства. *Економіка та держава*. 2020. С. 180–185.
2. Борисюк О. Дистрибуція страхових продуктів як важливий елемент страхового менеджменту. *Гроші, фінанси та кредит*. 2018. №2. С. 62–64.
3. Третяк Д. Д. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні. *Економічна наука*. 2019. С. 30–36.
4. Клапків Ю. Ринок страхових послуг. *Технічні інновації на ринку страхових послуг*. 2020. С. 276–279.
5. Агрес О. Г., Томашевський Ю. М. Bancassurance як вигідна модель співпраці банків і страхових компаній. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. №5. С. 13–21.

**Ціва Д.В.**

*«Фінанси», 4 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування*

*Баранов А.Л.*

## СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Зміни, які постійно відбуваються у вітчизняному суспільстві, політичній, економічній та соціальній сфері, обумовили необхідність збільшення уваги до

сфери страхового захисту населення. Перш за все, наявність дієвих важелів та механізмів впливу потрібна для накопичувального страхування, тому що зміна у показниках такого виду страхових відносин має вплив на добробут населення та соціально-економічну стабільність суспільства. Тенденції розвитку ринку страхування життя потребують виявлення тих чинників, які гальмують його розвиток, та обумовлюють потребу пошуку шляхів їх подолання.

«Страхування життя – вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку» [1].

Необхідність у цьому виді страхування зумовлена ймовірністю реалізації ризиків життя. Страхування життя сприяє залученню в економіку довгострокових інвестицій, має соціальний характер через потребу виконання функцій, що спрямовані на забезпечення безпеки та добробуту всього населення.

До основних фундаментальних ознак страхування життя можна віднести наступні: всі угоди зі страхування життя укладаються на певний період; ймовірність настання страхового випадку (через настання смерті) збільшується пропорційно із віком застрахованої особи; страхування життя забезпечує не тільки покриття ризику, а й нагромадження коштів, які є джерелом фінансування довгострокових інвестицій; самим поширеним видом страхового покриття є фіксована сума; вартість життя або здоров'я не піддається грошовій оцінці, саме тому страхова сума визначається за згодою страховика та страхувальника.

Економічний зміст ринку страхування життя для економіки країни можна розкрити через ті функції, які він виконує. Науковці виокремлюють функції, які притаманні ринку страхування життя в сучасних умовах становлення ринкової економіки. До цих функцій відносять наступні:

1) формування соціально-орієнтованого суспільства країни, яке має забезпечене майбутнє. Ця функція проявляється у забезпеченні громадянам соціального статусу, оплати навчання, отримання кредитів у банку, пенсії тощо. Отже, загалом рівень розвитку ринку страхування життя в країні визначає рівень розвитку суспільства. Цим визначено й наявність впевненості громадян країни в можливості отримання соціального захисту в майбутньому;

2) функція забезпечення страхового захисту громадян, яка розкривається через визнання того, що страхування життя в багатьох аспектах доповнює загальну систему соціального страхування, а також створює підґрунтя для пенсійного забезпечення населення;

3) профілактика захворюваності населення країни, яка пов'язана з тим, що наявність полісу страхування життя – це економічний метод стимулювання громадян дбайливо ставитися до свого здоров'я. Наприклад, світова практика страхування життя передбачає ще до укладання угоди зі страхування життя вивчення історії хвороби клієнта страховиками, спеціалісти вивчають масу тіла клієнта, наявність в нього шкідливих звичок та інших факторів, які при укладанні

договору творять істотний вплив на розміри страхових внесків та загальні умови страхування життя;

4) інвестиційна функція. Страхові компанії під час своєї діяльності залучають «довгі» грошові кошти, що дає їм змогу брати участь в системі інституціональних інвестицій, а ефективне використання коштів, залучених до страхових резервів, дає змогу підтримувати фінансування витрат держави на втілення проєктів, не залучаючи кошти зовнішніх інвесторів;

5) кредитна функція, яка полягає в тому, що в законодавстві більшості розвинених країн передбачено право страховиків надавати кредити страхувальникам в обсязі не більше за викупну суму, яка сформована на момент видачі кредиту, строком, який не перевищує період до закінчення терміну дії укладеного договору страхування життя особи;

6) Функція мотивації персоналу, яка полягає в довготерміновому нагромаджувальному страхуванні життя, як невід'ємного елементу сучасного процесу управління персоналом підприємства. Корпоративні страхові програми дають змогу керівництву компанії проводити ефективну соціальну політику та управляти фінансовими потоками підприємства [2].

Стан розвитку вітчизняного ринку страхування життя є незадовільним; його розвиток не відповідає країні з ринковою економікою. Мізерна частка страхових премій зі страхування життя у ВВП (у 2019 р. – 0,12 %) свідчить про невиконання цим сектором страхового ринку притаманних йому функцій [3]. Характерними рисами його сучасного стану є зменшення кількості страховиків та процеси помірної монополізації; домінування страхувальників-фізичних осіб (до 90 %), високий рівень «банківського» страхування (страхування життя позичальників споживчих кредитів), стрімке зростання обсягу викупних сум.

Разом з тим, сьогодні не можна не помітити позитивних кроків України на шляху до створення системи страхування життя, яка здатна надати захист прав та інтересів учасників страхових відносин. Наприклад, протягом 2008-2016 рр. позитивними є показники динаміки обсягів страхових надходжень та виплат, їх часток у загальному обсязі страхових премій та виплат по страховому ринку загалом, також має місце тенденція до зростання рівня страхових виплат, кількості укладених договорів та застрахованих осіб.

Результати аналізу діяльності страховиків, що надають послуги зі страхування життя, вказують на існування прямої залежності ситуації у сфері страхування від макроекономічної стабільності та рівня ділової активності, існуючого в країні. Виявлено низку недоліків, що перешкоджають ефективному його розвитку, а тому зумовлюють необхідність комплексного їх усунення. Чинниками низького рівня розвитку страхування життя є: зменшення доходів громадян, несформована страхова культура, нестабільність податкового законодавства, часті різкі коливання курсу валют, недостатній рівень капіталізації страхових компаній, відсутність державних гарантій отримання страхової виплати у разі банкрутства страхової організації.

Важливе значення страхування життя обумовлює необхідність модернізувати цю сферу та необхідність визначення перспектив розвитку. Зростанню ефективності діяльності страховиків в Україні можуть сприяти: запровадження



системи гарантування страхових виплат за договорами страхування життя; створення галузевої організації (бюро) зі страхування життя; оптимізація податкового законодавства, запровадження податкових стимулів, що спонукатимуть страхувальників до придбання полісів страхування життя; удосконалення державного регулювання та контролю за станом капіталу страховиків та його структурою відповідно європейському досвіду (адаптація вимогам директиви ЄС Solvency II); оптимізація елементів системи розподілу акумульованих страховиками коштів; запровадження нових страхових продуктів, розширення асортименту послуг, застосування прогресивних прийомів ризик-менеджменту; підвищення кваліфікації працівників страхових компаній тощо.

Передумовою подальшої активізації розвитку ринку страхування життя є макроекономічна стабілізація та зростання рівня життя населення, створення умов для активізації інвестиційної діяльності страховиків.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

2. Чвортко Л.А. Тенденції розвитку страхування життя в Україні в умовах економічної нестабільності. «Сталий розвиток 2030: економічна, соціальна, екологічна та політична складові»: матеріали доповідей міжнародної міждисциплінарної конференції (Грузія, Тбілісі, 2017). С. 116-121. URL: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/handle/6789/7774>.

3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. URL: <http://nfp.gov.ua>.

**Шевченко Є.А.**

*«Менеджмент», ОПП «Логістика», 1 курс*

*Національний авіаційний університет*

*Науковий керівник – к.е.н, доцент НАУ*

*Краснюк М.Т.*

## **ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У XXI СТОЛІТТІ**

В сучасному банківському світі почесне місце займають фінансові технології, особливу увагу приділяють саме новітнім технологіям, таким як FinTech.

Фінансові технології, або FinTech, включають в себе фінансові продукти та послуги, пов'язані з новітньою технологією, здатною конкурувати, надавати можливість або іншим чином співпрацювати з фінансовими установами. Взагалі FinTech поділяється на три різні напрями.

Перший напрям стосується того, що FinTech дає нові можливості та співіснує з традиційними фінансовими установами. Пропозиція систем FinTech охоплює інноваційні, ефективні та результативні технології у порівнянні з їхніми традиційними аналогами. Отже, фінансові установи прагнуть модернізувати вже

існуючі та впровадити ці технології, щоб вони могли працювати з ними чи іншим чином замінити існуючі застарілі системи.

Другий напрям охоплює співпрацю між FinTech та фінансовими установами. У рамках ведення бізнесу до бізнесу фінансові установи виступають клієнтами, спонсорами або партнерами підприємства FinTech. Процес співпраці досягається за рахунок придбання, інвестування або спільної розробки FinTech-продуктів та послуги.

У третьому напрямі FinTech-підприємства конкурують з традиційними фінансовими установами, пропонуючи свої товари або послуги безпосередньо на ринку. Отже, ця FinTech-напрямок орієнтований на бізнес-споживача та представників фінансових установ, причому завоювання частки ринку відбувається за рахунок скорочення витрат, за участю економічно ефективних технологій, переосмислення традиційних продуктів та послуг тощо.

Після перетину рубежу тисячоліть людство та економіки країн світу пережили появу та поширення смартфонів та планшетів, які стали базою для появи мобільних фінансів. Фінансові послуги через різні гаджети, так зване, мобільне фінансування, полегшує доступ до фінансових послуг у будь-який час та в будь-якому місці. Так, у 2018 році вже існувало понад 3 млрд. активних користувачів смартфонів, при цьому кількість користувачів мобільного банкінгу досягла 2 млрд. наприкінці 2020 року. А це, відповідно, дорівнює більше третини світового дорослого населення [1].

При цьому необхідно зазначити, що FinTech-технології не могли б розвиватися без появи смартфонів та інших гаджетів. Тоді ж (на початку 2000-х) у Кремнієвій долині почали розвиватися нішеві FinTech-підприємства. Пізніше за цим трендом почали слідувати фінансові центри, включаючи Нью-Йорк та Лондон.

Світова фінансова криза 2008 року суттєво зашкодила репутації та рівню довіри споживачів до сфери фінансових послуг. Це викликало посилення громадського та політичного контролю за галуззю фінансових послуг. Через появу цієї недовіри до традиційних фінансових установ, уряди впровадили суворе регулювання та посилили вдосконалили законодавство. Але, незважаючи на прийняті заходи, традиційні фінансові установи не змогли повністю відновити довіру споживачів і залишаються неспокійними після її приборкання. Саме тому споживачі шукали альтернативні фінансові продукти та послуги, що пропонуються FinTech-бізнесом. Змінюючи ставлення та поведінку споживачів, FinTech змінив ситуацію в кращий бік в галузі фінансових послуг.

Отже, нові учасники ринку та FinTech-компанії змогли досягти паритету з традиційними банками, особливо, коли справа стосується довіри. Отже, наслідок цих недоліків стимулював появу та зростання FinTech як сприятлива альтернатива. Система FinTech в основному складається з чотирьох основних учасників: підприємців, урядів або регуляторних органів, фінансові установи та споживачі. Їх роль у FinTech-галузі взаємозалежна і взаємопов'язані.

Регулювання є актуальним питанням як для FinTech-бізнесу, так і для фінансових установ, які їх використовують. Оскільки фінансові інновації стають дедалі поширенішими, регуляторні органи обережно ставляться до ризиків, які

можуть виникнути у фінансового сектору та його учасників. Багато з цих проблем викликані віртуальною валютою, кібербезпекою, порушенням конфіденційності, шахрайськими торговельними та кредитними операціями.

Оскільки багато фінансових установ намагаються прийняти FinTech, існуючі фінансові системи стикаються з перепонами при інтеграції цих технологій у свою бізнес-модель або бізнес-операцію. Найбільш очевидні питання виникають, коли FinTech-програми вимагають часткового або повного ремонту існуючих застарілих систем. Досвід світових компаній свідчить, що успішна інтеграція вимагає від організацій-користувачів створення необхідної культури [2]. Старі системи вимагають інноваційної та гнучкої культури управління, щоб повністю прийняти нові технології.

FinTech безпосередньо спирається на технологічні досягнення, які дозволяють йому мати конкурентоспроможність завдяки перевагам в дизайні, економічності та можливості перед аналогами. Технологічні досягнення включають, наприклад, збільшення обчислювальної потужності комп'ютера, що робить інформацію насиченою та аналітичні послуги набагато доступнішими. Це стосується не лише споживачів, а й підприємців, що займаються FinTech-технологіями. Ці цифрові користувачі отримують доступ до фреймворків з відкритим кодом, масштабованих хмарних обчислень і, зрештою, зниженого бар'єру для записів.

Таким чином, постійне зростання та успіх FinTech буде, як правило, залежати від інновацій з боку підприємців, сприятливі державні правила, фінансова інтуїція, що охоплює та підтримує FinTech і прийняття споживачами.

#### **Перелік джерел посилань:**

1. А. Клевец. Что такое FinTech? URL: <https://finacademy.net/materials/article/fintech> (дата звернення 10.04.2021р.)

2. 5 трендів FinTech. URL: <https://hightech.fm/2020/04/16/5-trends-fintech> (дата звернення 11.04.2021р.)

**Яворська О.**

*слухач магістратури*

*Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова*

**Ткачук Н.М.**

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи і страхування*

*Хмельницького університету управління і права імені Леоніда Юзькова*

## **СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМ БІЗНЕСОМ**

Банківський бізнес - це один з найприбутковіших напрямків в сфері фінансових послуг. Саме за цим напрямком спостерігається чи не найбільший рівень конкуренції. Крім того, варто виділити й одну з ключових його проблем – невисокий рівень довіри населення до банківської системи, спричинений, у свою чергу, кризами 2008–2014 років, яка спровокувала незадовільний попит населення на банківські послуги.

Стратегічне управління банком – це діяльність, яка направлена на досягнення якісних і кількісних цільових орієнтирів розвитку самого банку, шляхом здійснення вчасних змін в організації бізнес-процесу у відповідь на виклики зовнішнього та внутрішнього середовища з урахуванням його ресурсного потенціалу.

Основна мета стратегічного управління банківським бізнесом це створення системи управління діяльністю цього банку, яка має дозволити сформулювати місію та цілі банківської установи, розробити та вдосконалити стратегію розвитку для покращення економічних результатів, враховуючи зовнішнє і внутрішнє середовище [3].

Виділяють такі етапи стратегічного управління в банківському менеджменті:

1. Визначення місії банку.
2. Формування цілей (стратегічних, операційних, тактичних).
3. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища.
4. Визначення сценаріїв стратегій розвитку банку.
5. Обрання конкретної стратегії розвитку і її реалізація.
6. Контроль за виконанням стратегій, досягненням цільових орієнтирів, а також їх коригування.

Стратегічне управління визначається також як певна послідовність процесів і дій, що складається з таких трьох етапів: стратегічний аналіз, розробка стратегії та її реалізація [3]. На першому етапі, під час здійснення стратегічного аналізу, проводиться оцінка рівня впливу на теперішній і майбутній рівень розвитку банківської установи зовнішніх і внутрішніх факторів, досліджується їх вплив на стратегічне планування.

Під час стратегічного аналізу проходить формулювання мети і визначення довгострокових цілей, які поставила перед собою банківська установа; відбувається визначення обсягу та структури потреб банку для забезпечення його фінансовими ресурсами, необхідними на майбутній період; здійснюється аналіз розвитку банку.

Другим етапом є розробка планів, що здійснюється на основі стратегічного планування й полягає у формуванні поточних і перспективних планів і здійсненні контролю за їх виконанням. Варто зауважити, що стратегічному плануванню притаманні такі особливості: спрямованість на вирішення ключових цілей банку для забезпечення його соціально-економічного розвитку; орієнтованість на довгострокову перспективу; урахування максимальної кількості факторів, що здійснюють вплив на фінансово-кредитну установа; розроблення заходів і методів, які спрямовані на ухилення і нейтралізацію дії негативних чинників; передбачення змін внутрішнього і зовнішнього середовища, адаптація до них [3].

Останнім етапом, зазвичай, виступає оцінка результатів впровадження стратегії та можливих змін стратегічного плану, для чого розробляється система показників, використання якої служить інформаційною базою для прийняття рішень про необхідність внесення змін до обраної стратегії розвитку банку.

Під час реалізації процесу стратегічного управління, банк з метою досягнення запланованих довгострокових цілей має дотримуватися таких аспектів, як організаційний, фінансово-економічний, правовий і соціальний.

Всі етапи стратегічного управління банком повинні бути взаємопов'язані один з одним задля негайного втручання суб'єктів стратегічного менеджменту в ситуації, що вимагають оперативного прийняття необхідних управлінських рішень для забезпечення фінансово стабільного функціонування установи.

Саме від менеджменту банку, виходячи з фінансових можливостей і обраної моделі стратегічного розвитку, залежить можливість впровадження різноманітних цифрових технологій, що дозволять вирішити різні проблеми його діяльності, оптимізувати доходи і витрати та підвищити ефективність функціонування [2].

Стратегічному управлінню банківським бізнесом властиві такі характеристики:

- реалізація топ-менеджментом банку погоджених з акціонерами банку стратегічних рішень;
- визначення людського потенціалу як системно утворюючого елементу розвитку банку;
- швидке та гнучке реагування на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища в прийнятті управлінських рішень;
- постійне вдосконалення стратегії управління;
- визначення основних напрямів розвитку банку відповідно до стратегічних цілей.

У зв'язку з тим, що зовнішнє середовище зазнає постійних змін, перед банком постають важливі стратегічні завдання щодо уникнення ймовірних загроз і перешкод. Відтак, стратегічний аналіз слід зосередити на визначенні сильних і слабких сторін діяльності банку, внутрішніх можливостей, збалансуванні потреб і ресурсів з метою формування оптимальної стратегії, яка б дозволяла використовувати переваги й усувати недоліки, в також зводити до мінімуму ймовірні загрози [1].

Підводячи підсумок вищевикладеного, підкреслимо, по-перше, що ринок роздрібних банківських послуг динамічно розвивається, тому з метою утримання конкурентних переваг банківські установи мають постійно удосконалювати власну продуктову лінійку, яка, у свою чергу, повинна відповідати запитам ринку. По-друге, основою розвитку банківського бізнесу є коректно сформоване стратегічне управління банком, адже не мало залежить від управління банком. Тому при формуванні стратегічних планів не можна нехтувати процесами управління банківським бізнесом за для збереження власних позицій на банківському ринку й динамічного розвитку власної діяльності.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Демченко, А. М. Економічна сутність ритейлу в банківському секторі України і можливості його вдосконалення / А. М. Демченко // *Регіональна економіка*. – 2015. – № 3. – С. 101–108.

2. Демченко, А. М. Сучасний стан банківського ритейлу в Україні. *Фінансовий простір*. 2014. № 3(15). С. 48–52.

3. Холодна Ю.Є. Банківська система [Текст] : навч. посіб. Харк. нац. екон. ун-т. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 314 с.

## **ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Останнім часом у наше життя стрімко увійшли інформаційні технології та Інтернет. Інтернет продажі завойовують усе більшу увагу українського споживача. Ринок онлайн-торгівлі в Україні активно розвивається. Найбільш затребуваними виявилися товари. Інтернет-послуги страхування користуються попитом набагато менше в нашому матеріальному світі, проте є прогнози, що надалі Інтернет-страхування стане також досить популярним серед споживачів.

Інтернет-страхування включає всі елементи взаємодії між страховою компанією та клієнтом, які виникають при продажі страхового продукту і його обслуговуванні з використанням інтернет технологій.

Тому, можна сказати, що інтернет-страхування – це взаємодія інтересів між страховою компанією і клієнтом, котра виникає при продажі страхового продукту та його обслуговуванні, але вироблена за допомогою мережі Інтернет.

Сьогодні страховики активно просувають свої бренди та послуги в інтернеті та за допомогою мобільних додатків і телекомунікацій, залучаючи якомога більше клієнтів.

Інтернет-страхування має ряд своїх переваг, до яких слід віднести [3, с. 265]:

- спрощення процесу вибору страхової компанії і страхових продуктів;
- можливості замовлення страхової послуги, не виходячи з будинку або офісу;
- мінімізація «людського» чинника: відсутність у більшості випадків необхідної зустрічі і спілкування з представниками страхової компанії враховуючи карантинні вимоги щодо Covid-19;
- оперативність оформлення (у середньому близько 20 хвилин через сайт, у той час як в офісі страховика це займає понад дві години);
- простота та універсальність способів оплати (готівковий, безготівковий розрахунки, електронні гроші);
- автоматизація розрахунку страхової суми і тарифів за допомогою страхового мульти-калькулятора;
- зниження витрат на оренду офісів, виплату робітникам заробітної плати.

У той же час, незважаючи на зручність використання Інтернет- страхування, воно володіє рядом недоліків, таких як:

- необхідність клієнта самому розбиратися в тонкощах і нюансах роботи з сайтом страховика;
- установлюються певні варіанти страхових сум, змінити які клієнт не може;

- значно менша кількість страхових продуктів розміщується на Інтернет-сайтах страхових компаній для продажу;
- страхові поліси транспорту та нерухомості, що знаходяться в заставі, не продаються;
- клієнт не може заздалегідь повністю ознайомитися з усіма умовами договору

Застосування електронного підпису та електронного документообігу залишається проблемою, адже відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронним документам надається юридична сила, рівна силі документів на паперових носіях. Однак у Законі України «Про страхування» та Цивільному Кодексі зазначається, що страховий договір повинен бути складений у письмовій формі, як наслідок, договір, укладений в мережі інтернет, який має електронну форму, не можна розглядати як поняття «складання договору в письмовій формі». Отже, не дотримання форми договору робить його недійсним, тому нормативно-правове регулювання даної проблеми має важливе значення. [1,2]

На сучасному етапі альтернативою традиційного продажу страхових продуктів є реалізація через мережу Інтернет. Для стимулювання розвитку Інтернет-страхування необхідно, по-перше, вдосконалити нормативно-правову базу з цього питання; по-друге, завоювати довіру серед страхувальників через значно якісну організацію захисту веб-сайтів; по-третє, повідомляти клієнтам про можливість отримання повного комплексу послуг не виходячи з дому чи офісу.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Закон України: «Про електронні документи та електронний документообіг». [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

2. Закон України: «Про страхування». [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80/para0256#o256>.

3. Спіцина Н.М. Переваги та недоліки Інтернет-страхування в Україні / Н.М. Спіцина, О.В. Григораш // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальные проблемы современных наук-2007». – Польща: Przemysl, Sp. z o.o. Nauka I studia, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/12.APSN\\_2007/Economics/20665.doc.htm](http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/20665.doc.htm).

### 3. FİNTECH ІННОВАЦІЇ У БНКІВСЬКОМУ І СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ

**Болдирєв Ф. В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
ДВНЗ «Київський національний економічний університет  
імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування  
Корнилюк Р. В.*

#### **BIG DATE ЯК ДРАЙВЕР ЗРОСТАННЯ БАНКІВ**

Розбудова ринкової економіки та завершення епохи експансивного зростання змушує банки конкурувати за клієнта шляхом покращення свої послуг. Мова йде як про розширення асортименту, так і про здешевлення послуг, а головне - про їх персоналізацію. Однак без нового технологічного інструментарію це вже практично неможливо.

У той же час розвиток відбувається в доволі несприятливих умовах. Одна з головних загроз - обсяг проблемних кредитів, кількість яких досі залишається значною і на початок 2021 становила 41% від кредитного портфелю банків [1]. Низька якість кредитного портфелю підвищує загальні ризики та зменшує вільні ресурси, що можна було б направити на розвиток. При цьому в часи пандемії частка NPL навіть зросла. Це робить актуальним проблему попередження накопичення нових ризиків. Рішенням можуть стати великі дані.

Вагомим недоліком вітчизняних банків є низька операційна ефективність. І хоча ця проблема багатогранна, частково її коріння пов'язане з нестачею певних технічних рішень, які могли б оптимізувати витрати, і не тільки на персонал, а й на рекламу, оскільки з'явиться краще розуміння своєї цільової аудиторії.

Великі дані (англ. Big Data, BD) - це збірний термін, що використовується для позначення сукупності сучасних методологій та технологій, що використовуються для збору, організації, обробки й аналізу великих, структурованих і неструктурованих наборів даних, які практично не можна обробити стандартними засобами на зразок Excel [2].

Деякі приклади застосування технології. *Кредитний скоринг.*

Розглянемо використання BD на конкретних прикладах, як от у розрахунку кредитного скорингу для сектору роздрібного кредитування. Як правило, для підрахунку скорингової величини в секторі роздрібного кредитування банки використовують такі основні дані про потенційного позичальника: рівень середньомісячного доходу і витрат, трудовий стаж на останньому місці роботи, загальний трудовий стаж, вік, сімейний стан, кількість осіб, які перебувають на утриманні, освіту, посадовий статус, наявність у власності ліквідної нерухомості і багато інших. Банк може проаналізувати історію операцій з картою позичальника, фінансовий стан і кредитну історію його родичів і колег. Ці дані банк агрегує або самостійно, або ж контактуючи з іншими кредитними установами, або через відкриті джерела статистики. Збір цих даних здійснюється



електронно, а сама процедура схожа з обробкою великих даних, однак має кілька вагомих відмінностей: застосовуються спеціально розроблені банківські СУБД, можливості Excel, Access та інших. Також використовуються спеціальні CRM- та ERM-системи.

Великі дані дозволяють розширити список параметрів або покращити оцінку існуючих. Певні дослідження навіть говорять, що використання ресурсів лише BD буде ефективнішим, ніж використання стандартної банківської інформації, чи навіть її поєднання з великими даними. Фінтех-компанії в такому випадку використовують інформацію з мобільних додатків та платформ e-commerce. Ці дані мають більш ніж вдвічі вищу кореляцію з показниками дефолтів по кредитах порівняно зі стандартними даними - таких висновків дійшла команда дослідників з Банку міжнародних розрахунків [3]. Однак важливо зазначити, що зі збільшенням кредитної історії клієнта точність традиційних методів значно зростає, майже досягаючи рівня нових методик [4]. Тому варто розуміти, що імплементація великих даних не є панацеєю і може виявитися нерентабельною. Однак вона конче необхідна, якщо банк робить ставку на молодих клієнтів, оскільки для цієї категорії клієнтів стандартні методики скорингу будуть значно менш ефективними.

На сьогодні в Україні проживає 3 млн 584 тис. осіб у віці від 15 до 24 років [5]. Значна частина цих людей вже є клієнтами банків. Так, типовим віком клієнтів Monobank є 23 роки, таких клієнтів більше 120 тис. На другому місці молодь віком 22 роки - близько 100 тис. У цих людей відсутня кредитна історія, але вочевидь є гроші. На початок 2020 року українці старше 21 року в середньому заробляли 10-12 тисяч у Києві і в 1,5-2 рази менше в інших регіонах [6]. Аналіз їхньої соціальної активності може розповісти, наскільки вони надійні позичальники, а саме цієї інформації і не вистачає банкам. До того ж ринок банківських послуг характеризується порівняно низькою мобільністю клієнтів. Тому залучення молодих клієнтів є інвестицією у майбутнє банку.

*Wealth Management та похідні.* Wealth management - це інвестиційно-консультаційна послуга, яка поєднує інші фінансові послуги для задоволення потреб заможних клієнтів. Мова йде про фінансові й інвестиційні консультації, бухгалтерські та податкові послуги, пенсійне забезпечення [7]. На сьогодні ця послуга практично повністю відсутня на ринку вітчизняного банкінгу. Максимум, який ми маємо, - це private banking, до якого входить VIP-картка та надбавки до ставок по депозитам. Використання big data і predictive analytics дасть змогу запуснути цю послугу ефективно. Впровадження самостійного визначення ризик-профілю, або ж коригування вказаної клієнтом інформації про себе і свої бажання дасть більш об'єктивну картину. Ідея в тому, що самі люди як правило не розповідають про себе правду, а прагнуть прикрасити, або ж погіршити свій образ. Аналіз повсякденного життя клієнта, способи проведення вільного часу, час ведення переговорів (якщо мова йде про бізнесмена), реальна ризикованість проектів, у яких клієнт бере участь - все це може стати джерелом визначення реального ризик-профілю. Можливо, він виявиться вищим, тоді клієнт зможе заробити більше з допомогою банку. Якщо профіль нижчий - про це варто буде повідомити клієнта, аргументувавши свою позицію [8].

Проблемою такої послуги в Україні є незначна кількість приватних капіталів. Дійсно, на заощадження середньостатистичний українець може направити близько 10% своїх доходів, відповідно до останніх даних Укрстату. З урахуванням середньої заробітної плати вийдуть незначні суми. Однак операції з ними можуть стати додатковим джерелом доходів для банків. У такому випадку варто було б розробити спеціальних ботів-радників, які розташовувалися б у месенджерах. Досвід реалізації подібних технологій в наших банків є. Відмінністю даного кейсу буде підключення бота до банківської системи аналітики, заснованої на великих даних.

Аналіз ринку, в який будуть спрямовані інвестиції, може допомогти вигідно вкласти гроші. І мова не лише про управління чужими активами, а й про інвестиційне кредитування, з яким в нашій країні проблеми. На сьогодні економіка України значною мірою перебуває в тіні, фінансові звіти або не публікуються, або ж підправляються. Однак використання BD у поєднанні machine learning дає можливість банку проаналізувати об'єкт інвестування або кредитування за допомогою зовсім нестандартних дата-сетів, які міститимуть не тільки кількісну інформацію, і визначити надійність бізнес-моделі, її слабкі місця тощо.

**Висновок.** Використання великих даних разом з іншими технологіями дозволить підвищити конкурентоспроможність, дохідність і надійність вітчизняних банків. В умовах доволі непрозорої економіки акумуляція нестандартних дата-сетів покращить якість оцінки платоспроможності. Вважаю, що для підвищення рівня роздрібного кредитування банкам варто замислитися над автоматизованою персоналізацією кредитної ставки та супутніх параметрів на основі BD-аналізу.

Однак варто зазначити, що в цій сфері спершу потрібно зробити значні інвестиції, які під силу лише великим установам. До того ж існує ризик втрати частини прибутку, якщо системи збору та аналізу даних розробляються самостійно. З огляду на доволі незначні ресурси сектору державі варто покращувати інституційне середовище. У цьому напрямку вже були зроблені значні кроки, а саме, НБУ запустив Sandbox для Fintech-стартапів.

Водночас існує гостра проблема нестачі кадрів. Це по її можна вирішити декількома способами. Так, банки можуть сформулювати запит до університетів, визначивши компетенції спеціалістів, яких їм не вистачає. Банкам потрібно проводити відкриті зустрічі та конференції, привертати до себе увагу професійних data scientist'ів. Також вирішенням проблеми може стати звичайний аутсорсинг.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Сайт Національного банку України, Рівень непрацюючих кредитів (NPL): <https://www.google.com/url?q=https://bank.gov.ua/ua/stability/npl&sa=D&source=editors&ust=1618574700890000&usg=AOvVaw2A5kov8OG6j63n96ZwOXmv>.

2. Finextra: Big Data in the Financial Services Industry - From data to insights: <https://www.finextra.com/blogposting/17847/big-data-in-the-financial-services-industry---from-data-to-insights>

3. Leonardo Gambacorta, Yiping Huang, Han Qiu and Jingyi Wang BIS Working Papers No 834 How do machine learning and non-traditional data affect credit scoring? New evidence from a Chinese fintech firm: <https://www.bis.org/publ/work834.pdf>

4. Md. Morshadul Hasan, József Popp and Judit Oláh Current landscape and influence of big data on finance: <https://journalofbigdata.springeropen.com/articles/10.1186/s40537-020-00291-z>

5. Укрстат Витрати і ресурси домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств): [https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/gdvdg/Arh\\_vrdu\\_u.htm](https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/gdvdg/Arh_vrdu_u.htm)

6. Газета Сегодня Зарплаты для молодежи: эксперты назвали средние цифры по Украине: <https://economics.segodnya.ua/economics/enews/zarplaty-dlya-molodezhi-eksperty-nazvali-srednie-cifry-po-ukraine-1403374.html>

7. Investopedia Wealth Management: <https://www.investopedia.com/terms/w/wealthmanagement.asp>

8. Sahar Sohangir, Dingding Wang, Anna Pomeranets and Taghi M. Khoshgoftaar Big Data: Deep Learning for financial sentiment analysis: <https://journalofbigdata.springeropen.com/articles/10.1186/s40537-017-0111-6>

**Власенко А. В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»  
Науковий керівник – к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів  
Штефан Н. М.*

## **РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ**

На сучасному етапі основним трендом розвитку глобальної економіки є цифровізація, що являє собою процес поширення цифрових технологій в усіх аспектах бізнесу. В умовах поширення коронавірусної інфекції, карантину та вимушеної ізоляції актуальність використання цифрових технологій у фінансовій сфері в усьому світі підвищується.

На сучасному етапі фінтех розглядають як екосистему, яка поєднує всіх учасників фінансового ринку, зокрема, фінтех-стартапи, регулятори, банки, міжнародні платіжні системи, асоціації банкірів та фінансистів, інкубатори, акселератори, постачальники [1].

Фінансові технології забезпечують клієнтам зниження витрат, платежі в реальному часі, більш широкий вибір послуг та більшу зручність.

Поряд з вищезазначеними перевагами використання фінансових технологій має ряд недоліків: недостатній рівень нормативного регулювання внаслідок використання фінтех компаніями відмінних від традиційних установ бізнес-моделей; спонтанність прийняття рішення споживачами онлайн-послуг; обмеженість доступу з огляду на певний рівень вмінь та наявності гаджетів у користувачів для здійснення онлайн-операцій [2, с. 207].

Розвиток цифрових технологій сприяє появі певних потенційних ризиків, які впливають на ефективність функціонування фінансової системи. До таких ризиків

належать: ринковий ризик, що передбачає негативні наслідки від істотної зміни ринкової кон'юнктури; кіберризик, що виникає внаслідок специфіки середовища фінансових технологій; технологічний ризик, що передбачає порушення безперервності надання послуг внаслідок збоїв чи помилок у діяльності сервісу; юридичні ризики, які стосуються недостатності захисту прав споживачів [2, с. 64].

Основні напрямки фінтех продуктів і послуг відповідно до Базельського комітету із питань банківського нагляду:

- кредити, депозити та залучення капіталу (краудфандинг, ринок кредитування, мобільний банк, оцінка кредитоспроможності клієнта;
- розрахунково-касові операції, кліринг (мобільний гаманець, P2P- платежі, криптовалюта, величина розрахункових розрахунків);
- управління інвестиційними процесами (високочастотний трейдинг, копи трейдинг, E-трейдинг, автоматизоване консультування).

Аналіз сучасного стану світового ринку фінансових технологій показав, що більшість інвестицій отримали такі сектори: грошові перекази та платежі – 20%, кредитування та банківські технології – 39%. Автоматизоване фінансове планування – 10%, та ін. Серед глобальних трендів сфери фінтех слід зазначити мобільні фінансові послуги, управління фінансами та рахунками, грошові перекази, роботи-консультанти, страхові технології, краудфандинг, P2P кредитування, блокчейн та криптовалюти.

В Україні ринок фінансових технологій знаходиться на початковій стадії становлення. У сфері фінансових технологій в Україні на сьогодні працює понад 100 компаній, більшість яких працюють у сфері payment/money transfer (38 компаній), technology and infrastructure (36 компаній) та mobile wallets (22 компанії). Згідно з інформацією, яка наведена в українському Фінтех-каталозі-2019, близько 70% фінтех компаній працюють без залучення грошей сторонніх інвесторів, з них 61% покладається виключно на свої кошти, ще 9% – залучають гроші друзів та родичів. 30% користуються зовнішніми інвестиціями, в основному це приватні інвестори та ангельські інвестиції [2].

Найпопулярнішим напрямом роботи фінтех компаній є платежі та грошові перекази – 31,6%. Проявами цифрової трансформації цих послуг стали електронні гроші, електронні гаманці, мобільні додатки, нові типи карт, можливість переведення грошей з карти на карту тощо. У даний час ці фінансові послуги найбільш сильно схильні до цифровізації: сервіси онлайн-платежів і онлайн-переказів, P2P2, сервіси B2B3 платежів і переказів, хмарні каси і смарт-термінали.

На другому місці – 19,3% стартапів працює у сфері технологій та інфраструктури, на третьому – 14% у сфері кредитування. Щодо іншуртех, діджитал та необанків, управління фінансами, то вони займають рівнозначну частку – 5,3% . Що стосується технології блокчейн, то інтерес ще доволі слабкий та складає 3,4% у 2018-му році. Разом із тим, експерти вважають, що в майбутньому понад 50% ринку фінтех буде рухати технологія штучного інтелекту та big data, а ще 40% – будуть розвиватися внаслідок блокчейну [3].

Аналіз свідчить, що на ринку фінтех України бракує акселераторів, які допомагали б розвиватися компаніям на ранніх стадіях. Крім того, на відміну від загальноновизнаної практики, в Україні чимало компаній намагаються виходити на

ринок уже з готовим продуктом. Тому більшість українських фінтехів за ступенем розвитку перебувають на стадії початку продажів або масштабування бізнесу й лише кожна п'ята є зрілою.

Найбільшими гравцями на українському ринку фінтех є банки. Ефективний розвиток національного ринку фінтех в значній мірі залежить від співпраці й партнерства банків з фінтех компаніями, які інтенсивно працюють над розвитком фінансових технологій. За статистикою, 79% банків мають системи, з якими складно інтегруватися, і тільки 6% банків досягли бажаного ROI (показник успішності бізнесу) від колаборації з фінтех [4].

Важливим моментом у розвитку фінтех є активна участь Національного банку України, який не тільки виконує роль мегарегулятора, але і виступає ініціатором і майданчиком для розвитку фінтех-проектів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. ФІНТЕХ В УКРАЇНІ: тенденції, огляд ринку та каталог [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: [https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech in Ukraine 2018 ua.pdf](https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech%20in%20Ukraine%202018%20ua.pdf).

2. Волосович С. В.Regtech в екосистемі фінансових технологій / С. В. Волосович, А. В. Василенко // Modern economics. - 2019. - № 15. - С. 62-68. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon\\_2019\\_15\\_](http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15_)

3. Тютюн І. Нема лиха без добра, або Як коронавірус змінить фінтех [Електронний ресурс] / І. Тютюн // Економічна правда. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/06/11/661591/>.

4. Тютюн І. 37% українців не мають банківських карт. Навіщо фінтех Україні. Бізнес. [Електронний ресурс] / Тютюн І. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/vidkritiy-banking-shcho-chekaye-na-finteh-v-ukrajini-50063500.html>.

**Ганзюк С.М.**

*к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку  
Дніпровський державний технічний університет*

## **FINTECH-ІННОВАЦІЇ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ**

Під fintech розуміють програмне або технологічне нововведення в фінансових послугах [1]. FinTech - це сегмент, який динамічно розвивається на перетині секторів фінансових послуг та звичайних технологій, генеруючи інноваційні підходи до продуктів та послуг. Про активізацію fintech-руху в світі свідчить той факт, що на сьогодні в світі налічується вже понад 10 тис. fintech-стартапів. Кількість fintech-компаній в Україні теж зростає: за даними «Українського фінтех-каталога 2019» наразі налічується понад 100 компаній, з них 58% з'явилися протягом останніх 3х років [1]. За прогнозами експертів так звана світова Fintech-революція з часом може «знищити» близько половини банківських установ в світі. А за оцінками, наприклад, найбільшого американського банку Citi, подальше зростання FinTech-стартапів призведе до

того, що до 2025 року 30% банківських співробітників (1,7 млн.) світової банківської системи втратять свої робочі місця [1].

Про активний розвиток FinTech-середовища в Україні свідчить взаємодія великих банків України, зокрема Райффайзен банку Аваль, Ощадбанку, Укргазбанку, Альфа-банку, Укрсиббанку, ПУМБ, ОTR bank та Мегабанку з FinTech –компаніями, 63 % яких фінансуються виключно за свій рахунок і стільки ж - пройшли точку беззбитковості [2]. На українському ринку фінансових послуг банки разом з FinTech-компаніями реалізують спільні проекти, зокрема [3]:

- Visa та Ощадбанк реалізували технологію оплати проїзду у громадському транспорті безконтактними банківськими картками;

- Visa, Приватбанк та Kasta запустили біометричну систему оплати покупок за допомогою FaceID;

- Visa та Ощадбанк розпочали тестування технології Tap to Phone для безконтактної оплати через смартфони. Ця технологія дає змогу підприємцям перетворити смартфон на платіжний термінал та приймати оплату від клієнтів;

- EasyPay – система прийому платежів, яка працює в Україні з 2007 року, пропонує ринку широкий спектр способів оплат готівкових та безготівкових платежів, що відповідають світовим протоколам безпеки Visa, MasterCard, PCI DSS;

- Electrum Payment System є оператором електронних грошей «ЕЛЕКТРУМ», емітентом яких є державний банк «УКРГАЗБАНК»;

- iPau.ua – всеукраїнський сервіс прийому платежів онлайн, який працює з сімома великими українськими банками та 500 компаніями-партнерами, які приймають платежі за свої товари та послуги;

- AtticLab – спеціалізується на інноваційних програмних продуктах з використанням технологій блокчейну. Компанія приймає участь в проекті зі створення національної криптовалюти під егідою НБУ [3] та ін.

У 2018 р. розпочала діяльність Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній, мета якої формування та розвиток фінтех-екосистеми України [3].

Таким чином, сучасні потреби клієнтів в зручності та швидкості проведення фінансових операцій зумовлюють постійний розвиток та модернізацію цифрового банкінгу, впровадження технологій штучного інтелекту та біометрії в банківському обслуговуванні, а, отже, зумовлюють подальший розвиток fintech-інновацій на ринку банківських послуг.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Кривич Я.М., Драніцина А.О. Банківські інновації, як фактор підвищення рівня довіри та лояльності клієнтів. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. № 3. 2019. С.33-39

2. Фінтехи наступають, банки тікають: чи є у них спільне майбутнє в Україні. URL: <https://mind.ua/publications/20199801-fintehi-nastupayut-banki-tikayut-chi-e-u-nihspilne-majbutne-v-ukrayini>. (Дата звернення: 09.02.2021 р.)

3. Гулей А.І., Гулей С.А. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. *Український журнал прикладної економіки*. Том 4. № 1. 2019. С. 6-15

## **ІННОВАЦІЇ В ОБОВ’ЯЗКОВОМУ СТРАХУВАННІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

В розвинутих зарубіжних країнах і зокрема в Україні, страхування цивільної відповідальності автовласників проводиться в обов’язковій формі, адже цей вид послуг має велике суспільне значення. Учасником ДТП може стати будь-який пересічний громадянин: власник автомобіля в своїй країні або закордоном, пішохід.

Обов’язкова форма страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (далі - ОСЦПВВНТЗ) дозволяє компенсувати витрати, пов’язані з заподіянням шкоди як майну, так і здоров’ю потерпілих, внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Для подальшого розвитку ОСЦПВВНТЗ в Україні необхідні дієві інноваційні інструменти. Такими заходами можуть бути впровадження нових каналів реалізації страхових послуг, особливо удосконалення Інтернет-страхування. Подальше впровадження інформаційної системи «Електронний поліс» дозволить забезпечити оперативне внесення повної та достовірної інформації про укладені договори страхування, здійснювати контроль за наявністю чинного полісу для будь-якого транспортного засобу, зареєстрованого в Україні, унеможливити виготовлення та використання фальшивих полісів та протидіяти страховому шахрайству [1, с.43].

Протягом 2020 року в Україні активно запроваджувалася система електронного документообігу (СЕД) в автотранспортному страхуванні: діджиталізовані всі основні бізнес-процеси департаменту внутрішнього страхування МТСБУ.

За даними МТСБУ кількість укладених електронних договорів ОСЦПВВНТЗ щорічно збільшується. В 2020 році цей показник становить 3,05 млн. шт., що в 2,5 рази більше, ніж в 2019 році. (табл. 1).

Таблиця 1 – Кількість електронних полісів в Україні по ОСЦПВВНТЗ за 2018-2020 рр., шт

Показники	2018	2019	2020
Кількість електронних полісів	146 770	1 222 313	3 045 711

*Джерело: складено на основі [2]*

Сума страхових платежів у 2020 році за електронними договорами становить 2,6 млрд. грн. (приріст 176%) [2].

МТСБУ підтримує розвиток українських іншуртех-стартапів. Страхувальники, учасники ДТП в 2018-2020 рр. отримали можливість оформлювати електронний європротокол за допомогою мобільного додатку «Мій поліс», що підвищило доступність та зручність обслуговування клієнтів. За

допомогою мобільного додатку «Дія» страхувальники можуть перевірити наявність діючого договору ОСЦПВВНТЗ.

Переваги впровадження мобільних технологій в цей вид послуг для страхувальників є очевидними: зменшення часу на укладання договорів; гарантія придбання легитимного страхового полісу і контроль за його наявністю, швидка оплата послуг у безготівковій формі тощо.

Наразі одним з важливих завдань в ОСЦПВВНТЗ є запровадження віддаленого врегулювання страхових подій, завдяки чому потерпілі в ДТП зможуть надавати комплект документів, необхідний для виплати відшкодування в електронному вигляді.

«Віддалене врегулювання за допомогою інтернет-технологій – одне з головних стратегічних завдань діджиталізації галузі. Можливість укласти чи переукласти договір страхування, отримати відшкодування, використовуючи електронні канали взаємодії, без «папірців» та візитів до організацій, що беруть участь у процесі врегулювання страхових подій, набула особливого значення в умовах пандемії коронавірусу» [2].

Врегулювання страхових претензій страхувальника онлайн є перспективним напрямом, адже дозволить скоротити термін оформлення виплати страхового відшкодування. Наразі період виплат затягнутий в часі. Впродовж 2019 та 2020 років 49,1% від загальної кількості вимог потерпілих в ДТП за майновими збитками були врегульовані з терміном до 90 днів; 21,2 % – від 91 до 120 днів; 29,7 % – понад 120 днів [2]. Тоді як в європейських країнах період оформлення виплат – 15-20 днів.

Разом з тим, страхові компанії мають зважати на ступінь готовності страхувальників перейти до діджиталізації. На відміну від молодого покоління, не всі страхувальники мають змогу оформити європротокол онлайн, сформувавши перелік документів за мобільним додатком по страховій події. Тому, після карантинних обмежень, доцільно дотримуватись змішаної моделі оформлення матеріалів: як онлайн, так і офлайн.

Отже, впровадження нових векторів розвитку сприятиме покращенню якості роботи страхових компаній та підвищенню довіри споживачів страхових послуг до них, і, як наслідок, удосконаленню функціонування сфери автотранспортного страхування. Новітні технології в умовах діджиталізації, зменшать аквізаційні витрати страховиків, допоможуть підвищити рівень обслуговування, а страхувальникам зекономлять час на процес укладання, ведення страхових угод та врегулювання претензій.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Приказюк Н.В., Моташко Т.П. Нові вектори розвитку автотранспортного страхування в Україні. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка.* 2015. Вип.158. С. 37-46.

2. Шевченко В. В 2020 році укладено понад 3 млн. електронних договорів: веб-сайт. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/presscenter/news/162805> (дата звернення: 01.04.2021).



## **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ВІРТУАЛІЗАЦІЇ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ**

До синхронізації процесів розвитку сфери фінансових послуг та інтернет-технологій призвела популяризація онлайн застосунків та необхідність поєднання фінансової сфери з сучасними діджитал продуктами. Симбіоз інтернет-технологій та фінансових інновацій сприяв становленню нових сегментів економіки із загальною назвою фінтех. Це сфера інноваційних електронних фінансових технологій, зокрема, мобільних гаманців, блокчейну, персоналізованого фінансового менеджменту, платіжних сервісів, систем штучного інтелекту, великих даних, автоматизації бізнес-процесів та фінансового регулювання і т.д. Банківські організації та інші фінансові посередники в усьому світі ретельно відслідковують основні фінансові технології та відповідно до цього коригують свої тактичні та стратегічні плани розвитку.

Першим актуальним підґрунтям до активного зростання фінансових технологій стала світова пандемія, яка значним чином вплинула на розвиток фінансових інтернет технологій (таблиця 1) [1].

Під загальною назвою FinTech розуміють фінансові послуги у межах цифрового ринку; цифрові інфраструктури, що дозволяють реалізовувати нові типи угод та процедур у класичних сферах банківської діяльності, таких як кредитування, інвестиційні стратегії та платежі. Імплементация інноваційних фінансових технологій стимулює виникнення та розвиток нових ніш на фінансовому ринку, таких як альтернативні фінанси, краудфандинг та P2P кредити, а також автоматизовані кредити, робо-консультанти та автоматизоване управління інвестиціями [2].

У свою чергу, традиційні банки стоять перед вибором: сприймати компанії фінтех як партнерів для співпраці, як ринкову загрозу або як майбутню інвестицію. Приблизно 40% британських банків розглядали фірми Fintech як можливих партнерів з 2016 року. На відміну від них, 43% французьких банків сприймали інноваційні фінансові компанії як потенційну загрозу [3]. Зважаючи на міжнародні тенденції розвитку фінтех компаній, українські банки проявляють інтерес стосовно створення спільних проєктів разом з вітчизняними представниками фінтех сфери. Інтерес банків до фінансових технологій доволі великий: представники даної сфери мають спільні проєкти з фінтех-компаніями або мають намір долучитися до співпраці найближчим часом. Винятком в даному питанні є лише ПриватБанк, який має власний потужний центр розробок. Та загалом банки частіше ведуть спільні проєкти, а потім започатковують власні «центри інновацій» та власні інкубаційні/акселераційні програми, оскільки вартість створення команди на першому етапі розвитку технологій є досить

високою. Чимало таких проектів реалізуються за моделлю, що дає змогу банкам знизити інвестиційні витрати та мінімізувати ризики.

Таблиця 1

Вплив світової пандемії на розвиток фінансових технологій

Фактори	Європа	Світ	Україна
Обсяг цифрових платежів	Ринок європейських цифрових платежів сягнув рекордного обсягу у 802 млрд. дол. США у 2020 році та продемонстрував зростання 9,9%, якщо порівнювати з показниками 2019 року. До 2023 року ринок сягне 1 трлн дол. США	Загальний обсяг цифрових платежів у 2019 році становив 4,1 трлн дол. США. У 2021 прогнозується показник у 4,8 трлн дол. США, у 2023 році – 6,7 трлн дол. США	Загальна кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, в першому кварталі 2020 року становила 1385,3 млн. шт., а їх сума – 920,5 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2019 року кількість зазначених операцій відповідно зросла на 24,5%, а сума – на 15,6%.
Онлайн платежі	За останні три роки європейська індустрія онлайн-платежів зросла на 30%. Очікується, що у 2021 році засобами електронної комерції буде здійснено до 90% трансакцій, а онлайн-сервісами користуватиметься близько 705 млн. європейців	Інтернет-покупки відчиняються у новому вікні для 28% роздрібних витрат у вересні 2020 року, порівняно з 19% у минулому році, досягнувши максимуму в червні в 33%. Принаймні частину цього збільшення можна пояснити кризою внаслідок пандемії. Наприклад, 21% респондентів заявили, що вперше роблять покупки в Інтернеті, згідно з опитуванням, яке відкривається в новому вікні компанією Paysafe.	Висока популярність безконтактних платіжних інструментів привела до суттєвого зростання використання токенизованих карток (за допомогою смартфонів та інших NFC-пристроїв). Понад половини від загальної кількості безготівкових операцій у торговельних мережах за дев'ять місяців 2020 року відбувалося безконтактно, тоді як рік тому – лише третина. Під час карантину українці почали частіше платити за послуги та товари онлайн - зокрема, найбільше обіг збільшився в категоріях "Грошові перекази" (на 120%) та "Оплата штрафів" (на 82%).
Зняття готівки в офлайн терміналах	Як обсяг, так і вартість готівки, знятої з мережі банкоматів, під наглядом приватної неприбуткової компанії LINK, що управляється від імені своїх комерційних членів, були наприкінці березня 2020 року приблизно на 60% нижчими за аналогічний період 2019 року. Зняття готівки в банкоматах повільно зростали протягом наступних тижнів, але залишаються значно нижчими за попередні рівні. На другий тиждень жовтня обсяги та суми зняття з банкоматів все ще були приблизно на 40% та 30% нижче, ніж у попередньому році.	Період локдауну призвів до 60-процентного падіння кількості знятих коштів з банкоматів, хоча люди беруть більші суми. Середня сума зняття коштів з банкомату зросла на 26% з 2019 року до сьогодні.	За даними ПриватБанку, за перші 4 тижні карантину в Україні кількість щоденних операцій зі зняття готівки з карт у касах банку знизилася в 4,5 рази – зі 137 до 31 тис. операцій на день. Також українці вдвічі рідше стали знімати готівку в банкоматах ПриватБанку – кількість таких операцій знизилася, якщо порівнювати з початком березня, з 2,7 млн. до 1,3 млн. операцій на добу.

Виявлено, що, оскільки Fintech розвивається, молоде покоління тепер отримує більший доступ до широкого спектру складних фінансових продуктів і послуг, деякі з яких можуть генерувати додаткові ризики, що на даний момент ще не відомі на ринку. Зважаючи на міжнародні тенденції розвитку фінтех-компаній,

українські банки демонструють інтерес щодо створення спільних проектів разом з вітчизняними та зарубіжними розробниками інноваційних фінансових технологій. Оскільки фінтехкомпанії стають більш зрілими та орієнтованими на технологію, вони стикаються з необхідністю більше вкладати кошти у складне програмне забезпечення, що підтримується передовою аналітикою та персоналізованими маркетинговими кампаніями. Це призводить сферу фінтех до більш орієнтованого на споживача стану, де розвиток постачальників послуг стимулюють постійні виклики суспільства та необхідність задовольнити потреби своїх клієнтів. Таким чином, розвиток інноваційних фінансових технологій протягом найближчих років буде ключовим драйвером розвитку світового фінансового ринку та національних фінансових систем, а відтак й соціально-економічних відносин в цілому.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року технологій. URL: [https://www.bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/Strategy\\_finteh2025.pdf](https://www.bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf) (дата звернення 12.03.2021)
2. Фінтех-2019: дослідження українського ринку фінансових технологій. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1139.htm> (дата звернення 12.03.2021)
3. Савченко Т.Г., Татарко А.В. Поточні тренди розвитку фінансових технологій. *Вісник Сумського державного університету*. Вип. 3 Суми: СумДУ, 2019. С. 7-15.

**Ковальчук Ю.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Навчально-науковий інститут економічних та соціальних відносин  
Університету банківської справи*

*Науковий керівник - к.е.н, доц. кафедри фінансового консалтингу і банківництва  
Руденко З.М.*

## **FINTECH-ІНВЕСТИЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ ТА СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ**

FinTech – це інноваційні технології, які використовуються фінансовими інститутами, органами державного управління, торговельними організаціями для задоволення потреб споживачів фінансових, адміністративних послуг та товарів в умовах розвитку економіки споживання.

Згідно з індексом FinTech Adoption від EY, у 2017 р. третина споживачів у всьому світі використовує дві або більше FinTech-послуг, причому 84 % клієнтів зазначають інформованість стосовно FinTech, що на 22 % більше порівняно з 2016 р. [1]. При цьому спостерігається зростання глобальних обсягів інвестицій у FinTech . Хоча більшість FinTech-компаній функціонують як малі підприємства, обсяги інвестицій у них неухильно зростають. Загальні інвестиції у компанії FinTech загалом зросли з 9 млрд дол. США у 2010 р. до 25 млрд дол. США у 2016 р. Інвестиції венчурного капіталу також неухильно зростали з 0.8 млрд дол. США у 2010 р. до 13.6 млрд дол. США у 2016 р. [2, с. 37]. Протягом 2014–2015 рр.

збільшення обсягів загальних глобальних інвестицій у FinTech обумовлено зацікавленістю інвесторів новими та руйнівними бізнесмоделями.

Передумовами розвитку FinTech є комбінація зазначених нижче чинників. Зростання вимогливості споживачів фінансових послуг, що шукають найзручніший та найдешевший спосіб доступу до фінансових послуг, які добре інтегровані з іншою частиною їх онлайн-діяльності. Внаслідок цього зменшується лояльність клієнта до фінансового посередника. Отримання миттєвого доступу споживачів до товарів та послуг створює у них відповідні очікування й стосовно доступу до своїх грошей, що закладає підґрунтя для модернізації ринку платіжних послуг.

Зростання ролі на ринку фінансових послуг великих, гарно фінансованих технічних компаній, що знаходяться за межами фінансового простору, наприклад, Apple та Google, які починають пропонувати фінансові послуги. Якщо перевагою традиційних фінансових посередників є довіра їх клієнтів, то перевага технічних компаній – великі клієнтські бази та лояльність до бренду. Ці компанії використовують інформацію своїх клієнтів, щоб пропонувати привабливі та конкурентоспроможні за ціною послуги та обирати найприбутковіші напрями діяльності фінансових установ. Асортимент послуг, що надаються ними, з часом буде лише зростати. Нові технології зменшили вхідні бар'єри на ринок фінансових послуг для нових гравців, що завдяки відносно низькій ефективності існуючих фінансових установ та інфраструктури, сприятиме зростанню конкуренції між традиційними продавцями фінансових послуг та FinTech-компаніями. FinTech виконує такі функції, як:

- інноваційна, що передбачає впровадження новітніх технологічних рішень у фінансову сферу;
- інтеграційна, яка поєднує фінансову та технологічну сфери;
- трансформаційна, що змінює інституційну структуру фінансових систем;
- соціальна, яка сприяє адаптації фінансового сектора до потреб споживачів.

Підґрунтям застосування інноваційних технологій на ринку фінансових послуг є штучний інтелект (Artificial intelligence – AI) і великі дані (big data), що виникли для подолання ірраціональних суджень людей. За їх допомогою здійснюється аналіз величезних баз даних, що містять характеристики та операції мільярдів економічних агентів. Базою для цього є вдосконалені алгоритми для виявлення шаблонів, імітуючи людське судження в автоматизованих рішеннях, що використовуються для прогнозування поведінки та цін, автоматизації схвалення надання кредитів, торгівлі фінансовими активами, управління активами, надання фінансових консультацій, виявлення шахрайських дій. У першій половині 2017 р. у ці технології інвестовано понад 3.6 млрд дол. США [3]. Як свідчать дослідження Research and Markets, глобальний обсяг інвестицій в AI у 2022 р. досягне 7.3 трлн дол. США, що становитиме 40.4 % щорічного приросту протягом наступних п'яти років [4]. Системи AI вже формують інвестиційні стратегії, які доповнюють активне управління на ринку фінансових послуг. До 2020 р. за допомогою AI будуть також автоматизовані значні обсяги страхових операцій, особливо на розвинених фінансових ринках, де накопичені значні обсяги даних. Навіть у ситуаціях, коли AI повністю не зможе замінити

страховика, підвищення рівня автоматизації дозволить зосередити увагу на оцінці та розрахунку ризиків на ринках, що розвиваються, з не дуже великими обсягами даних. Завдяки цьому у страховиків звільниться час для управління ризиками, консультацій з розробки продуктів і надання висококваліфікованої підтримки клієнтам. Банки використовують AI для виявлення недобросовісних дій у платіжній сфері. Разом з поширенням феномена гіперпідключеності та переходу більшої кількості компаній на цифрові канали ризик недобросовісних дій, несанкціонованого доступу до даних, а також інших форм кібервразливості продовжить зростати. У цьому разі організації використовуватимуть AI для боротьби з цими порушеннями, застосовуючи такі методи, як прогнозна аналітика (історична та прогнозна поведінка за видатками) і дані, отримані від локаційних датчиків зі смартфонів і пристроїв, що носяться клієнтами. У фінансовій сфері роботи-консультанти вже надають доступні, недорогі рекомендації та здійснюють управління інвестиційними портфелями. Аналогічні функції вони можуть виконувати і на ринку страхових послуг. На відміну від традиційного консультанта, чії послуги коштують до 1 % [5], послуги робота-консультанта є безкоштовними. Згідно із деякими дослідженнями понад 40 % споживачів віддають перевагу спілкуванню з роботом-консультантом, ніж з агентом-людиною [6]. За деякими прогнозами, до 2020 р. кількість використовуваних пристроїв "інтернету речей" в світі загалом досягне приблизно 25 млрд [7].

Нині зростанням використання "інтернету речей" в секторі фінансових послуг відзначалися сегменти платежів, страхування і банківських послуг. Банки створюють партнерства з виробниками електронних пристроїв, що носяться клієнтами для можливості здійснення мобільних платежів, використовуючи свої годинники або фітнес-браслети. Страхові компанії використовують телематичні технології для моніторингу стилю водіння і надання знижок обережним водіям. Проте основною проблемою на шляху поширення технології "інтернету речей" є забезпечення кібербезпеки, оскільки недостатньо захищені інтерфейси підвищують ризик несанкціонованого доступу. Водночас, FinTech здійснює цілу низку викликів для традиційних фінансових інститутів та створює підґрунтя для трансформаційних можливостей як для учасників ринку фінансових послуг, так і для інших суб'єктів національної економіки.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що наслідком розвитку FinTech будуть передусім не революційні, а еволюційні зміни фінансового сектора. Традиційні фінансові інститути адаптуватимуться до нових умов, а нові учасники ринку приєднуюватимуться до фінансової екосистеми, в результаті чого виживуть сильні бізнес-моделі. FinTech здатні вирішувати поточні проблеми ринку фінансових послуг, проте можуть створювати й нові проблеми. Як наслідок, нормативно-правове регулювання фінансового сектора має трансформуватися, щоб не допустити неконтрольованих ситуацій у фінансовій системі внаслідок посилення впливу фінансових та операційних ризиків. Розвиток FinTech вимагає балансування між дотриманням безпеки та децентралізації і забезпеченням конфіденційності та масштабності. Нині у фінансовому секторі відбувається часткове витіснення традиційних посередників новими учасниками, автоматизованими процесами та децентралізованими мережами. Зростання

конкуренції змушує традиційні фінансові установи застосовувати нові технології, поліпшувати фінансові продукти, змінювати бізнес-моделі та зменшувати витрати.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. FinTech – одне із найперспективніших напрямів для стартапів. URL : <http://startuplife.by/fintech-startups.html>.
2. Мазаракі А., Волосович С. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України. Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. 2016. № 1. С. 37.
3. Технології фінансових послуг в 2020 році URL : [http://www.pwc.ru/banking/publications/\\_FinTech2020\\_Rus.pdf](http://www.pwc.ru/banking/publications/_FinTech2020_Rus.pdf).
4. Fleury Fintech URL : <http://www.bbc.com/news/business-34264380>.
5. Fintech Outlook 2018: Digital Payments to Rise. URL : <https://investingnews.com/daily/tech-investing/fintech-investing/fintech-outlook>.
6. Fintech and Financial Services: Initial Considerations. URL : <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2017/06/16/Fintech-and-Financial-Services-Initial-Considerations-44985>.
7. FinTech: financial technology explained – including impact, technologies, evolutions and forecasts. URL : <https://www.i-scoop.eu/fintech>.

**Кокоша В.М.**

*викладач економічних дисциплін,  
ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж  
Білоцерківського національного аграрного університету»*

### **ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ FINTECH ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ**

Світова пандемія COVID-19, внесла свої корективи в життя кожного українця. Карантинні обмеження спричинили попит на онлайн торгівлю, онлайн платежі, онлайн послуги. Відбувався динамічний розвиток електронної комерції, який сприяв швидкій адаптації цифрових платежів по країні. Трендовими, беззаперечно, стали безконтактні платежі та розрахунки в Інтернеті. Динамічний ритм життя та реалії сьогодення сприяють тому, що зараз, як ніколи, потрібно розвивати та оновлювати систему FinTech технологій.

За даними UAFIC, наразі в Україні працює понад 100 фінтех-компаній, переважна більшість з яких – провайдери платіжних сервісів. В Україні непогано розвиваються ринок онлайн-кредитування та інфраструктурні рішення. Активно виходять на ринок з новими пропозиціями фінтех-стартапери, пропонуючи цікаві мобільні додатки, які знаходяться в тісній співпраці з провайдерами інших послуг (туристичних, медичних, салонів краси тощо). [4]

Закордонний світ FinTech-компаній представлений чималою кількістю послуг, проте найпрогресивніші розвивають такі напрямки як: блокчейн/віртуальні активи, кредитування, ризик-менеджменту та комплаєнсу, регулювання у сфері аудиту, персональні фінанси, страхування, управління капіталом, платежі та перекази, іпотека та нерухомість.

За даними Державної служби статистики України у 2020 році українці почали кардинально змінювати свої платіжні звички. Про це свідчить динаміка середніх сум безготівкових операцій із платіжними картками. Наприклад, середня сума операції переказу з картки на картку за рік зменшилася на 10,3%, до 1 444 грн; середня сума операції в платіжних терміналах (pos-терміналах) – на 5%, до 229 грн. Тобто, власники платіжних карток охочіше та частіше використовують їх для невеликих покупок в магазинах чи операцій із переказу коштів. Також середня сума операції в мережі Інтернет зросла до 338 грн. Це свідчить, що українці все активніше здійснюють онлайн-платежі, зокрема й на більші суми. Сума операцій в мережі Інтернет зростала у 2020 році найбільшими темпами (відбулося зростання на 31% порівняно із 2019 роком).

Незважаючи на карантинні обмеження, за минулий рік платіжна інфраструктура суттєво розширилася. Станом на 01 січня 2021 року в Україні зареєстровано 70 учасників карткових платіжних систем. [2]

Тож, українцю просто необхідні сучасні FinTech-рішення, які допоможуть по максимуму підвищити якість дистанційних фінансових сервісів та звести до мінімуму залучення людських ресурсів, уникаючи фізичних контактів, що є актуальним у складних пандемічних умовах.

Саме тому, першою дією уряду було затвердження Національним банком України Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року, яка містить покроковий план створення в країні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами.

Над розробкою Стратегії працювали, Національний банк України разом з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Міністерством фінансів України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Стратегія базується на всебічному та науковому вивченні більш як 30 провідних та найрозвиненіших Fintech-екосистем світу, при складанні було враховано сучасні підходи до регуляцій ринку фінансових інновацій світовими регуляторами. І, як результат, цей документ деталізує, структурує найновітніші тренди та напрями розвитку фінансових інновацій в індустрії Fintech на п'ять наступних років.

Входячи з вище вказаного, ключовими дієвими елементами Стратегії є:

- розроблення та впровадження концепту повноцінної регуляторної «пісочниці» для швидкого тестування інноваційних проєктів;
- підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюдії) населення та бізнесу;
- запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг;
- інтеграція пов'язаних діджитал-проєктів до загальної дорожньої карти розбудови сталої Fintech-екосистеми, включаючи запровадження віддаленої ідентифікації та верифікації, імплементацію євродирективи PSD2, вдосконалення питань фінансового моніторингу та KYC-регуляцій, надання можливості здійснення миттєвих платежів із рахунку на рахунок у СЕП у форматі 24/7;
- створення умов для покращення інвестиційного клімату і розвитку малого та середнього бізнесу;

- підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюдії) серед населення та бізнесу. [1]

Стратегія розвитку фінансового сектору поділяється на п'ять стратегічних аспектів: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюдія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток.

Кожен напрям має свої стратегічні цілі та індикатори виконання.

Для зміцнення фінансової стабільності й надалі, регулятори серед іншого спрямовуватимуть свої зусилля на посилення захисту прав кредиторів та інвесторів, запровадження плану дій BEPS, підвищення рівня корпоративного управління у фінансових установах, посилення вимог до їх внутрішнього контролю, удосконалення системи гарантування вкладів та виведення неплатоспроможних фінансових установ з ринку, впровадження ризик-орієнтованого нагляду за небанківськими фінансовими установами, регуляторних вимог у сфері регулювання та нагляду за банками та небанківськими фінансовими установами, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС тощо.

Сприяння макроекономічному розвитку та зростанню економіки відбуватиметься шляхом активізації кредитування малого і середнього підприємництва, зокрема фермерських господарств під заставу землі, усунення перешкод для перезапуску іпотечного кредитування, експортного фінансування. Іншими важливими завданнями за цим напрямом є виважена фіскальна політика, розвиток ринку небанківського кредитування, посилена координація дій Міністерства фінансів та Національного банку, запровадження II рівня та удосконалення регулювання III рівня пенсійної системи, розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів.

З метою розвитку фінансових ринків регулятори працюватимуть над завершенням валютної лібералізації, створенням ліквідних ринків фінансових інструментів (деривативів, корпоративних акцій та облігацій тощо), дерегуляцією ринків небанківських фінансових послуг з низьким рівнем ризиків або тих, що не відповідають практикам ЄС, регулюванням страхової діяльності відповідно до Solvency II та принципів IAIS, забезпеченням правового регулювання страхових посередників, створенням на законодавчому рівні необхідних передумов для розвитку ринків кредитних спілок та надання послуг фінансового лізингу, модернізацією біржової та депозитарної інфраструктури, створенням Комплексної інформаційної системи моніторингу фондового ринку, застосуванням міжнародних стандартів функціонування інфраструктури ринків капіталу (вимог CSDR, EMIR, MIFID II, MIFIR, PFM) тощо.

З метою розширення фінансової інклюдії передбачено запровадження стандартів ринкової поведінки фінансових установ та розкриття інформації про фінансові продукти. Будуть активізовані цільові програми для підвищення фінансової грамотності населення, а також буде посилено захист прав споживачів, створено стимули для розвитку платіжної інфраструктури для безготівкових операцій, розширено і вдосконалено систему гарантування вкладів тощо.

Інновації у фінансовому секторі охоплюватимуть широкий спектр дій, серед яких, зокрема: розвиток системи віддаленої ідентифікації BankID, створення платформи для краудфандингу та венчурного капіталу, а також регуляторних



«пісочниця» за типом sandbox, запровадження нових технологій для платежів та переказів, розширення доступу учасників фінансових ринків до публічних реєстрів, розвиток big data, blockchain та хмарних технологій тощо. [1]

Таким чином, Стратегія передбачає проведення реформ в усіх сегментах фінансового сектору: на банківському ринку, в секторі небанківських фінансових установ, на ринках капіталу. Реалізація Стратегії дасть змогу створити за п'ять років прозорий, конкурентний, стабільний та високотехнологічний фінансовий сектор.

На думку експертів, на стадії запровадження українського фінтеху, існує ряд проблем, а саме: недосконале законодавство, відсутність партнерства між традиційними та інноваційними банківськими установами. Також ця сфера, потребує значних інвестицій, зокрема, фінтех є дуже цікавим сегментом для венчурних інвесторів. Основні оновлення повинні стосуватися, в першу чергу, рівня кібербезпеки, яка відповідає б потребам сучасного споживача.

Водночас Національний банк уважно слідкуватиме за фінтех-трендами та розвитком фінансових технологій у світі й Україні. У разі потреби центробанк спільно із учасниками фінансового ринку регулярно оновлюватиме Стратегію відповідно до вимог та викликів часу.

Отже, Стратегія сприяє досягненню ключової мети сучасної фінансової системи – це надання фінансових, послуг, які містять певний набір продуктів і багатофункціональних, універсальних сервісів. Досліджено, що економічний ефект такого поєднання - це сприяння прозорості ринків. Українські аналітики доказали, що цей ефект сприяє зниженню прошарку тіньової економіки з приблизно 24% до 1,5%. З 800 мільярдів до практично 10, якщо знизиться обсяг готівкових операцій хоча б на 10%. Тож всі ці дії є перспективними для української економіки.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Національний Банк України. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність. 16 липня 2020 року. [Електронний ресурс] - Режим доступу: [file:///C:/Users/asus/Downloads/Strategy\\_finteh2025%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/asus/Downloads/Strategy_finteh2025%20(1).pdf)

2. Основні тренди карткового ринку у 2020 році: безконтактні платежі та розрахунки в Інтернеті. Дані Державної служби статистики України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi-bezkontakti-plateji-ta-rozrahunki-v-interneti>

3. Постанова від 21 січня 2020 № 11 «Про затвердження Змін до Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011500-20#text>

4. Катерина Синькова. Фінтех-трансформація все більше проникає в усі сфери бізнесу. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://finpost.com.ua/news/20770>

**Корх Н. С.**  
*«Фінанси і кредит», 3 курс*  
*Волинський національний університет ім. Лесі Українки*  
*Науковий керівник - к.е.н, доцент кафедри фінансів*  
*Волинський національний університет ім. Лесі Українки*  
*Борисюк О.В.*

## **ІННОВАЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ**

Сучасний світ характеризується глобалізаційними процесами, вдосконаленням інтернет-технологій, високою конкуренцією в сферах економіки. Ринок страхових послуг не є виключенням, адже є важливою складовою кожної розвинутої економіки. Активізація інноваційної діяльності українськими страховиками підвищить їх конкурентоспроможність і дасть змогу «іти в ногу з часом». Необхідність впровадження інноваційних рішень зумовлено автоматизацією процесів, використанням цифрових технологій в обробці даних та застосуванням ефективних маркетингових ідей.

Інноваційний розвиток страхової справи досліджують такі науковці як: Приказюк Н. В., Моташко Т. П., Полчанов А. Ю., Кондрат І. Ю., Попович Х. В., Мілошевич Н. В., Горковенко О. А., Пікус Р. В. Проте питання інноваційного розвитку на ринку страхових послуг потребує більш глибокого вивчення.

Інноваціями відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність" є новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери [4].

Застосування сучасних інформаційних технологій має ряд переваг як для страхувальника так і страховика. Зокрема для страхувальника використання інноваційних інструментів дає змогу швидко отримувати будь-яку інформацію про певні страхові послуги; купувати поліс в зручний час; проводити розрахунок вартості послуги за допомогою страхового калькулятора; проводити онлайн-оплату за договором страхування тощо.

Перевагами для страхових компаній від використання сучасних технологій є: відкриття Internet-представництва, що сприяє впровадженню інновацій страхових послуг; зниження витрат часу на реалізацію та облік страхових послуг; створення власних веб-сайтів для дистанційного обслуговування клієнтів [6, с. 45].

Для ефективного функціонування страховим компаніям необхідно будувати свою діяльність, спираючись на інтереси клієнта. Таким чином, отримання інформації про страхувальника та його ризики, які вже є застрахованими, можна здійснювати пропозицію купівлі страхового продукту, яка була б актуальною для клієнта, а також формувала б високий рівень довіри до страховика.

Виокремлюють такі види інновацій у страхуванні [7, с. 283]:

- продуктові інновації – розробка нових страхових послуг чи вдосконалення вже існуючих;
- технічні інновації – вдосконалення методів продажу у страховій компанії;

- технологічні інновації – впровадження змін в організації діяльності страховика (поява нових методів аналізу).

- управлінські інновації – вдосконалення управлінських рішень страховика.

За кількістю впроваджених інновацій у страховій системі серед інноваційних лідерів світу залишаються такі країни, як Японія, Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Німеччина.

InsurTech - це система технологічних інновацій, які підвищують ефективність в страховій галузі. Розглянемо декілька світових досягнень в даному напрямку, що допоможуть врегулювати страхові випадки:

1) Використання страховиками інтегрованих даних для автоматизації інформації, що потрібна для прискорення обробки питань з виплат страхових виплат.

2) Застосування фотографій для оцінки збитку при ДТП.

3) Страховиками відстежуються швидкість і GPS-місцезнаходження, якщо виникла подія, що призвела до страхового випадку.

InsurTech компанії пропонують споживачам більш доступний, якісний і індивідуальний продукт, використовуючи призначені для клієнта інтерфейси, бізнес-моделі для надання конкретних послуг та отримують вигоду за рахунок мінімальних адміністративних витрат. Сучасні технологічні гіганти «Google», «Facebook», «Alibaba» і «Tencent» також зацікавлені страхуванням. Наприклад, «Amazon» співпрацює зі страховиком для надання додаткового покриття від випадкової або викликані виробником шкоди для електронних товарів, що реалізуються через його веб-сайт.

Німецька страхова компанія Friendsurance реалізує страхові послуги через соціальні мережі. Страхувальники мають можливість об'єднатись у групи в цих соціальних мережах та домовитись про підтримку один одного певною мінімальною сумою в разі настання страхового випадку. страхова компанія покриває збитки, які не можуть покрити учасники групи. Завдяки такій схемі витрати на страхування для страхувальника знижуються до 50%, що пояснюється:

- зменшенням випадків шахрайства;

- зниженням витрат на урегулювання страхових випадків з боку страховика (оскільки невеликі збитки покриваються групою, фактичне це є своєрідною франшизою);

- зниженням собівартості страхового продукту. Мобільна платформа GiffGaff, створена телекомунікаційною компанією Іспанії, представляє собою форум для користувачів, на якому страхувальники можуть задавати питання іншим користувачам та отримувати на них відповіді. Завдяки таким додаткам суттєва частина питань вирішується на форумі, що в свою чергу скорочує витрати компаній на утримання на call-центрів.

Інноваційним підходом у діяльності страховиків є укладання договорів страхування через мережу Інтернет. На сьогодні з всіх страхових компаній віртуальний сервіс пропонують: «Оранта», «ARX Страхування», «Інго Україна», «PZU Україна», «ТАС». Укладання страхових договорів через Інтернет передбачає економію часу, простоту, універсальність, проте клієнт повинен розбиратись у всіх нюансах сам. Слабке забезпечення віртуальних платіжних

систем в Україні зупиняє розвиток інтернет-страхування. До найбільш інноваційних продуктів у сфері майнового страхування в світі належать: «Pay-as-you-drive», GreenMaker, Vanishing Coverage, No-Show Coverag, Hoosier Daddy Policy та інші. Технологія «Pay-as-you-drive» («плати, як їдиш») на страховому ринку дозволяє знижувати вартість КАСКО.

У 2017 р. страхова компанія АСКА запустила в Україні онлайн-проект Одним пальцем. В цьому проекті будь-який бажаючий може швидко стати страховим агентом. Необхідними є смартфон, доступ до інтернету і бажання заробляти. Також стали більш доступні для продажу туристичні програми страхування для виїжджаючих за кордон «Сімейний туризм», страхування майна з домашнім ассистансом, «Майно +», а також страхування життя «Впевнений старт», «Забезпечене майбутнє» і програма медичного страхування «Сімейний захист» [1].

Отже, впровадження інновацій в страхуванні призводить до прогресивних змін та підвищує конкурентоспроможність компанії. Потрібно відстежувати тенденції на ринку, підлаштовуватись під потреби клієнтів та надавати існуючим продуктам нові властивості. Також держава має сприяти створенню умов для розвитку страхової справи, розвитку страхової грамотності населення та підвищенню довіри до страховиків. Водночас орієнтація на досвід успішних InsurTech компаній дасть можливість українським страховикам бути лідерами на вітчизняному ринку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. АСКА запустила в Україні інноваційний проект одним пальцем. URL: <http://svb.ua/news/2017-02-16-aska>.
2. Борисюк О. В. Пріоритети розвитку інтернет-страхування в умовах фінансових викликів. *Інфраструктура ринку*. Випуск 27, 2019 с.266-270.
3. Борисюк О. В., Дацюк-Томчук М. Б. Проблеми розвитку страхування життя в умовах нестабільного фінансового середовища. *Економічний часопис СНУ імені Лесі Українки*. Том 1 № 17, 2019. с. 100-106.
4. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
5. Карлін М. І. Борисюк О. В. Управління державними фінансами: посібник / М.І. Карлін, О. В. Борисюк. Луцьк : ПП Іванюк, 2013. 273 с.
6. Приказюк Н.В., Моташко Т.П. Роль Інтернету в реалізації страхових послуг. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. Київ. 2014. №156. с. 45-52.
7. Полчанов А.Ю. Теоретичні основи страхового менеджменту. Вісник ЖДТУ. 2014. № 2 (68) . С. 282-287.

## **МАРКЕТПЛЕЙСИ ТА АГРЕГАТОРИ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ**

В Україні досить активно розвивається ринок іншуртеха (InsurTech). Він є важливим елементом розвитку як вітчизняного страхового ринку в цілому, так і кожної страхової компанії, зокрема. Завдяки інноваційним технологіям запроваджуються нові канали дистрибуції, і зокрема, онлайн-продажі, причому їх розвиток особливо прискорився через пандемію COVID-19. Нині практично усі страховики використовують онлайн-режим продажу страхових послуг, серед яких вагоме місце займають такі сервіси як маркетплейси та агрегатори. Завдяки цим сервісам клієнти страхових компаній швидко та без зайвої тяганини можуть підібрати страхову послугу і придбати договір страхування за прийнятною ціною. У такий спосіб «іншуртехі і традиційні страховики працюють разом, щоб сформувати екосистему, яка може надати додаткову цінність для клієнтів» [1].

Зауважимо, що сервіси маркетплейс та агрегатор можуть бути використані тільки для максимально уніфікованих страхових послуг, до яких належать: страхування цивільної відповідальності автовласників; страхування громадян, які виїжджають за кордон; страхування майна фізичних осіб; медичне страхування.

Сервіс маркетплейс (marketplace) являє собою торгівельну площадку в інтернеті, яка допомагає страховим компаніям та потенційним страхувальникам знаходити один одного онлайн і взаємодіяти між собою. Маркетплейс – це величезна вітрина, власник якої дозволяє страховику за винагороду виставляти свої послуги на ній, обіцяючи, що інформація про них буде доступною для великої кількості потенційних споживачів послуг. З кожної покупки він бере зі страховика комісію, при цьому турбуючись про підтримку свого сайту, спілкування зі споживачами, зберігання і доставки договорів.

Серед переваг продажу страхових послуг через маркетплейси виділимо такі:

- відсутність необхідності спілкування клієнта зі страховим посередником;
- можливість порівняти пропозиції послуг різних страхових компаній на одному сайті та оформити необхідний страховий поліс у лічені хвилини;
- клієнт самостійно вибирає страхові послуги (продукти) за заданими параметрами;
- зниження витрат страховиків на продаж страхових послуг, що у свою чергу позитивно позначається на їхній ціні для страхувальників;
- швидка і максимально спрощена процедура підключення страховиків до сервісу.

Проте окремі експерти висловлюють побоювання, що цінова конкуренція страхових компаній на маркетплейсі неминуче призведе до проблеми демпінгу. Але, на наш погляд, конкуренція між страховиками буде сприяти не тільки зниженню тарифів на страхові послуги, а й розвитку так званих «коробочних»

страхових продуктів («все в одному»), які будуть охоплювати різні опції, можливості і зобов'язання.

В Україні лідерами серед сервісів, що дозволяють порівняти послуги та ціни, а також оформити страхові поліси онлайн є такі маркетплейси: «[hotline.finance](http://hotline.finance)», додаток «[privat24](http://privat24)» та «[polis.ua](http://polis.ua)». Так, наприклад, за допомогою онлайн-сервісу «[hotline.finance](http://hotline.finance)» у 2019 р. було оформлено понад 70,0 тис страхових послуг. Щомісяця обсяги цього сервісу зростають у середньому на 10-15%, а кількість оформлених полісів у 2019 р. порівняно з 2018 р. зросла більш ніж у 10 разів [2]. Такі показники були досягнуті в основному за рахунок продажу електронних полісів за такими послугами як обов'язкове та добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, у тому числі міжнародного страхування «Зелена картка», а також туристичне страхування.

Згідно з даними компанії «McKinsey» у 2019 р. обсяг продажів через страхові маркетплейси у Великобританії становив 3,6 млрд €, у Німеччині – 1,2 млрд €, в Італії – 0,8 млрд. Подібні показники характерні й для інших європейських країн. При цьому частка онлайн-продажів усіх страхових послуг у Європі через маркетплейси вже становить 50 % [2].

Розвиток онлайн-страхування сприяв появі такого каналу продажу страхових послуг як страховий агрегатор. В Україні є декілька видів страхових агрегаторів, зокрема, платформа «[ginokstrahovka.ua](http://ginokstrahovka.ua)», платформа «<https://parasol.ua/ua>», платформа «<https://oh.ua/ua/>», на яких клієнт може порівняти послуги різних страхових компаній за ціною та якістю. Компанії-агрегатори розміщують на своїх незалежних сайтах інформацію про послуги та онлайн-калькулятори розрахунку вартості страхових полісів.

Отож, страхові агрегатори – це веб-продукти (тобто сайти), які слід сприймати як цифрових посередників між страховиками та споживачами їх послуг.

Страхові агрегатори мають ряд переваг у порівнянні з сайтами страховиків, серед яких виділимо такі:

- значно вища відвідуваність споживачів страхових послуг;
- добре продумана система порівняння параметрів (умов) послуг та їх ціни серед різних страховиків;
- не потрібний офлайн зв'язок з представником страховика – усю інформацію можна отримати безпосередньо на сайті агрегатора, у тому числі за допомогою онлайн калькулятора;
- працюють безкоштовно, без вихідних і свят, не нав'язують свою думку;
- висока швидкість і стабільність роботи сайту;
- доступні скрізь, де є інтернет;
- доволі привабливий зовнішній вигляд сайту і зручний для клієнтів інтерфейс.

Відповідно, багато страховиків адаптують свої страхові послуги під систему продажів агрегаторів та запускають різні спеціальні акції для споживачів.

Зауважимо, що маркетплейси і агрегатори не є взаємовиключними, вони можуть добре доповнювати один одного, збільшуючи обсяг продажів послуг страхових компаній.

Водночас страховики продовжують використовувати власні підрозділи з продажу страхових послуг, страхових брокерів й таких посередників як банки, автодилери, а до пандемії – туроператори. Поки що онлайн-продажі страхових послуг є доповненням до традиційних каналів продажу і не можуть їх замінити на 100 %. Разом з тим, технологічні інновації та зростаюча популярність електронної комерції у найближчі роки стануть основними драйверами страхового бізнесу. Страховики неминуче будуть змінювати свою модель дистрибуції послуг з традиційних прямих продаж та посередницького підходу до цифрових платформ.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Паращак О. Перспективы глобального InsurTech-сектора в 2020-2025 годах  
URL: <https://worldfinancialreview.com/insurtechs-threat-or-opportunity-for-insurance-incumbents/>

2. Як українці страхувались у 2019 році. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2020/01/21/40491583/>

**Кудлай Л.О.**

*«Фінанси», 4 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Димніч О.В.*

## **INSURTECH: ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ**

Сучасний світ вимогливий та динамічний. Для того, щоб залишатися конкурентоспроможним варто постійно змінюватися. Страховий ринок, як і інші сфери господарювання, повинен відповідати умовам сучасності. Страхові компанії впроваджують нові технології та інноваційні підходи у свої бізнес процеси. Зважаючи на світову тенденцію діджиталізації, на стику традиційного страхування та ІТ технологій існує таке поняття у сфері страхування – insurtech.

InsurTech компанії пропонують своїм клієнтам більш доступний, якісний і індивідуальний продукт, використовуючи персоналізовані інтерфейси. InsurTech стартапи здатні скласти серйозну конкуренцію найбільшим класичним страховикам. Важливою перевагою є те, що вони виграють за рахунок мінімальних адміністративних витрат. Впровадження сучасних технологій дозволяє зменшити ступінь ризиків, оптимізувати збитки, а також пропонувати послуги, що мають більшу цінність для споживачів.

За даними McKinsey, найбільш широко застосовуються в InsurTech проектах такі технологічні рішення як: аналіз і обробка великих масивів даних (Big Data), омніканальні комунікації, страхування для IoT сфери, P2P страхування, гейміфікація та блокчейн [1].

Найбільшої популярності insurtech технології набули в США: у 2020 році частка insurtech компаній становила 34%. Такі показники пояснюються стрімким зростанням попиту на цифрофізацію послуг, зокрема через обмеження, пов'язані із карантинними заходами у зв'язку з Covid-19, а також насиченістю ринку

insurtech послуг. Все більше впроваджують сучасні технології на ринку страхування в Європі. Лідерами серед європейських країн є Велика Британія, Франція та Німеччина [2].

Попит на послуги InsurTech галузі визначається збільшенням інвестицій в дану сферу. У 2019 році сума інвестицій, вкладених у InsurTech проекти, досягла свого піку і склала 2.15 млрд дол. США, що перевищує показник у 1.67 млрд дол. США інвестицій у 2018 р. Загалом у світі обсяг залучених коштів у InsurTech сферу в 2019 році склав 5.59 млрд дол. США (табл.1). З них найбільша частка – інвестиції в компанії, що займаються майновим та медичним страхуванням.

Таблиця 1

Загальна сума інвестицій у InsurTech компанії у 2019 році

Види страхування	Сума інвестицій, млрд дол. США	Частка інвестицій, %
Майнове страхування	2.27	41
Медичне страхування	1.79	32
Страхування життя	0.34	21
Інші	1.19	6
Загалом	5.59	100

*Джерело: розроблено автором на основі [3].*

Стрімкий ріст використання цифрових технологій серед населення трансформувало й страхову сферу. З метою спрощення механізмів функціонування страхові компанії автоматизують операційні процеси, використовують чат-ботів, хмарну обробку даних, технології з елементами штучного інтелекту. Споживачі бажають отримати швидкий доступ до інформації щодо умов страхування, оформити страховий поліс не виходячи з дому. Таке можливо лише у віртуальному світі.

Українські страховики також стоять на порозі діджитал трансформації. Електронне страхування почало активно розвиватися після того, як у 2018 році набули чинності зміни до порядку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Цей правовий документ передбачав введення електронної форми договорів страхування. Такі процеси реалізуються завдяки можливості застосування в Україні цифрового підпису та віддаленої ідентифікації (додаток Дія, Mobile ID, Bank ID). Відчутним поштовхом для цифровізації страхових полісів стало прийняття Законів "Про електронну комерцію" та "Про електронні довірчі послуги". Для реалізації страхових послуг страховики здебільшого використовують офіційні сайти, рідше електронні додатки.

Основними видами страхових продуктів, що продаються онлайн в Україні, є: автострахування (ОСЦПВ, КАСКО, "Зелена карта"); туристичне страхування; страхування майна; добровільне медичне страхування. Лідерами інтернет продажів є поліси ОСЦПВ. Запровадження та розвиток електронних договорів ОСЦПВ набирає значні оберти. Доказом цього є високі темпи приросту обсягів платежів, отриманих від продажу страхових полісів онлайн. Згідно з даних Моторного (транспортного) страхового бюро України, кількість електронних договорів страхування у січні-листопаді 2020 року в порівнянні із відповідним періодом 2019 року зросла на 165% та становила більше 2.7 млн примірників



[4]. Така тенденція здебільшого обумовлена прийняттям законодавчих актів, що дозволяє здійснювати відповідну діяльність онлайн.

Отже, InsurTech технології створені для поліпшення отримання страхових послуг страхувальниками. В епоху цифровізації стає зрозумілим, що лідерами в будь-якій галузі, включаючи страхування, можуть стати лише ті компанії, які орієнтовані на впровадженні технологій, що сфокусовані на клієнті. Для компаній, які прагнуть виділитися на ринку страхування визначальним стає відстеження та оперативне застосування сучасних цифрових технологій.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Insights on Financial Services. URL: <https://www.mckinsey.com/>. (Accessed: 26.02.2021).

2. Insurtech market Report. URL: <https://www.techsciresearch.com/report/insurtech-market/4304.html>. (Accessed: 18.02.2021).

3. Shefi Ben-Hutta. 2019 insurtech investments in review. URL: <https://www.coverager.com/2019-insurtech-investments-in-review/>. (Accessed: 21.02.2021).

4. Статистичні дані за внутрішнім страхуванням. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/statistics/Statisticaldata/>. (Дата звернення: 15.02.2021).

**Куришко І. О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Херсонський національний технічний університет*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та  
страхування*

*Новосьолова О. С.*

## **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ FINTECH**

Попит на Fintech та цифрові банківські продукти, що вже стрімко зростає до початку пандемії COVID-19 у минулому році, отримав ще більший поштовх протягом 2020 року і, швидше за все, продовжить набирати оберти у 2021 році. Отож, віртуальні платіжні та банківські рішення є лідерами у галузі фінансових послуг.

Тенденції Fintech у 2021 році:

1. Мікропослуги. Мікросервіси повинні зіграти значну роль у успішному розвитку фінтех-галузі. Мікросервіси дають фінтех-технологіям гнучкість у розробці інноваційних, новаторських продуктів та здатність для адаптації до обставин та конкурентних сил.

Побудовані на основі єдиного коду, монолітні системи розробляються як єдине ціле, і з часом індивідуальні технології додаються та інтегруються в систему для задоволення нових потреб компанії, коли вони виникають. Багато традиційних великих компаній з фінансових послуг працюють на монолітних

системах, а це означає, що вони не можуть швидко реагувати на поведінку клієнтів, уподобання та вибір.

Мікросервіси пропонують зовсім інші технологічні пропозиції. Це незалежні додатки, розроблені, розгорнуті та підтримувані окремо для задоволення конкретних бізнес-вимог. По суті, мікропослуги надають компанії здатність швидше реагувати на потреби клієнтів, а також дозволяють їм швидше виводити на ринок послуги. Роблячи це, компанії забезпечують безперебійну роботу на багатьох каналах, таких як мобільні додатки, системи торгових точок, соціальні медіа, пристрої Інтернету речей, віртуальна реальність, цифрові помічники або чат-боти.

2. Штучний інтелект та машинне навчання. Від радників Robo до регуляторних технологій (Regtech), керованих AI/ML системами дозволяють компаніям ефективно використовувати великі обсяги даних для моніторингу поведінки клієнтів та виявлення аномалій і можливостей, які вони можуть врахувати у своїх послугах та продуктах. Замість того, щоб ставитись до клієнтів як до маси людей, фінтех-компанії надаватимуть своїм клієнтам високо персоналізовану, індивідуалізовану послугу. AI / ML надзвичайно допомагає банкам у боротьбі з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.

3. Децентралізовані фінанси. Децентралізовані фінанси (DeFi) переживають стрімке зростання протягом останніх років, підтверджуючи, наскільки добре позиціонується ця нова технологія, яка спричинить революцію у фінансовій галузі.

DeFi стають все більш привабливими, оскільки працюють поза централізованими регуляторними фінансовими структурами, виключають посередників та ефективно демократизують фінанси для переважної частини людей, які в даний час не мають належного обслуговування з боку існуючих фінансових операторів. Як впливає з назви, спільною метою DeFi є децентралізація фінансових послуг. DeFi вилучають банківських, платіжних та інвестиційних посередників і замінюють їх послугами, що працюють у мережі блокчейн.

Blockchain є надійною альтернативною базою для фінансової екосистеми, оскільки він пропонує прозорість та безпеку, усуваючи залежність ведення бізнесу з компаніями фінансових послуг, як це було раніше. Передбачається, що сектори, які найімовірніше постраждають від революції DeFi, - це кредитування, валютообмінні операції, управління активами, фінансові дані та страхування. Єдиною проблемою, яка перешкоджає тому, що DeFi стає настільки ж розповсюдженим, як AI / ML, - це їх складність.

4. Прогностична аналітика. Оскільки кібербезпека названа однією з найбільших проблем, з якими бізнес стикатиметься протягом наступних років, прогностична аналітика відіграватиме центральну роль у посиленні заходів з кібербезпеки та запобіганні шахрайству.

Прогностична аналітика використовує великі дані, алгоритми та машинне навчання, щоб оцінити ймовірність того, що відбуватиметься в майбутньому, виходячи з минулої поведінки. Це відносно нова галузь науки про дані. Тим не

менше, вона має широкий спектр застосувань - особливо у галузі фінтех, де технологія забезпечує економічно ефективні та масштабовані результати.

На додаток до боротьби з шахрайством, прогностична аналітика є цінною для покращення досвіду роботи з клієнтами, виявлення працівників, які найімовірніше додадуть цінності організаціям, та вдосконалення операційних процесів з у перспективі.

Що стосується клієнта, прогностична аналітика дозволяє компаніям контролювати та вимірювати поведінку клієнтів як у їх взаємодії з компанією, так і на цифрових та соціальних платформах. Вони можуть вимірювати, наприклад, середні витрати, схеми закупівель, лояльність та відгуки клієнтів, і використовувати ці дані для моделювання поведінки клієнтів та використовувати отримані статистичні дані для врахування досвіду клієнтів, маркетингових стратегій та поінформованості про бренд.

Операційні процеси отримують вигоду від здатності прогностичної аналітики брати участь у моделюванні потенціалу, оптимізації процесів та управлінні ризиками постачальників. Використання цієї технології дозволяє менеджерам виявляти проблеми ще до їх виникнення. Прогностична аналітика також відіграє важливу роль у функціях внутрішнього аудиту в бізнесі, де інструменти нагляду можуть підвищити ефективність виявлення причин, що викликають занепокоєння.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. FinTech Industry Trends in 2021: The Year of the Connected Customer. URL: <https://www.intellias.com/fintech-in-2020-the-year-of-the-connected-customer/> (дата звернення: 11.04.2021)

**Мавлєва Д. Е.**

*«Фінанси, банківська система та страхування», 2 курс  
ДВНЗ НТУ «Дніпровська політехніка»*

*Науковий керівник - к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу і фінансів  
Штефан Н. М.*

## **НОВІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ**

Сучасний ринок фінансових послуг неможливо уявити без використання інформаційних технологій, мобільних застосунків, електронних засобів здійснення платежів, дистанційного управління власними фінансами тощо. Розвиток технологій на фінансовому ринку характеризується посиленням цифровізації фінансових послуг і сприяє впровадженню інноваційних методів фінансування та розробці цифрових винаходів, які полегшують фінансову діяльність усіх суб'єктів фінансового ринку. Визначною ознакою розвитку ринку фінансових послуг є широке впровадження FinTech-інновацій і поява нових надавачів фінансовотехнологічних послуг – FinTech компаній.

Інноваційні FinTech-продукти являються позитивним явищем у економічному розвитку кожної країни, адже вони сприяють економічному

зростанню держави, а також розширюють сферу послуг, якими користуються економічні суб'єкти. Сучасні FinTech інновації дозволяють використання смартфонів та інших гаджетів для доступу до різноманітних фінансових продуктів в онлайн-режимі, що забезпечує поширення фінансової інклюзії, і включають у себе великий асортимент фінансових послуг у таких напрямках як платежі і перекази коштів, формування грошових заощаджень, інвестиції та кредитування, планування власних фінансів, допомога роботизованих фінансових консультантів, іншуртех та інші. Надавачами таких послуг є великі технологічні компанії, інфраструктурні компанії, діджитал та необанки, незалежні FinTech компанії, FinTech підрозділи у структурі банків та інших фінансових установ.

Однак впровадження інноваційних технологій супроводжується виникненням нових ризиків і проблем, із якими можуть зіткнутися користувачі фінансових послуг. Найпоширенішими є кіберризик, такі як втрата особистих даних або втрата фінансових ресурсів внаслідок хакерських атак. Головним шляхом уникнення цих ризиків є забезпечення високого рівня фінансової і цифрової грамотності населення, а також правового захисту користувачів [1].

Особливістю розробки фінансових інновацій є те, що одна й та сама інноваційна технологія може бути основою для формування різних видів FinTech послуг, або ж для формування окремого різновиду FinTech інновацій можуть бути використані декілька інноваційних технологій. Універсальність FinTech інновацій полягає у тому, що фінансові продукти, створені початково для вузьких галузей, можуть набути популярності та широкого застосування і в інших сферах діяльності. Прикладом цього є RegTech – це регулятивні технології, пов'язані з використанням фінансових технологій для запровадження систем, призначених для ідентифікації клієнтів, забезпечення банківських операцій, захисту від кібершахрайств тощо. FinTech дає можливість вирішити багато проблем, які пов'язані із фінансовою інклюзією, набагато швидше і ефективніше у порівнянні з традиційними фінансовими посередниками. Зокрема, інноваційні технології у фінансовій сфері забезпечують скорочення операційних витрат організацій і дозволяють зробити фінансові послуги більш доступними для осіб із достатком нижче середнього, а надання послуг у цифровій формі забезпечує дистанційний доступ до фінансових продуктів і сприяє фінансовій інклюзії користувачів у віддалених і сільських місцевостях.

Крім того, на відміну від традиційних фінансових послуг, а також послуг із мікрострахування і мікрофінансування, FinTech забезпечує кращу адаптацію послуг під потреби конкретної особи чи домогосподарства. Основні інноваційні фінансові технології та їх характеристика наведені у таблиці 1 [2].

Завдяки тому, що рівень впровадження фінансових інновацій у різних країнах та регіонах світу значно відрізняється один від одного, актуальним є проведення міжнародного порівняльного аналізу особливостей розвитку інноваційних фінансових технологій. Серед економічних досліджень, в яких пропонуються окремі індикатори для аналізу розвитку технологічних інновацій у різних державах, необхідно виділити визначення індексу впровадження FinTech від компанії Ernst&Yang, одного зі світових лідерів у галузі страхування, оподаткування та фінансового консультування.

Таблиця 1 - Нові фінансові технології на фінансовому ринку

Фінансові технології	Сутність	Можливості
Крипто-валюта	Цифрова валюта, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту	1. Швидкі міжнародні операції; 2. Незалежність від централізованого управління; 3. Пришвидження оброблення даних і проведення фінансових операцій.
Штучний інтелект, робо-консультанти	Формалізація проблем та завдань, подібно до дій, що виконує людина	1. Скорочення фінансових витрат і економія часу; 2. Нарощення обсягів операційної діяльності; 3. Збільшення «точок взаємодії» з клієнтом.
RegTech	Інформаційні технології, що забезпечують більш легке, швидке або ефективне виконання регуляторних вимог учасниками фінансових ринків	1. Удосконалення технологій, що використовуються у фінансовому регулюванні і нагляді; 2. Впровадження нових інструментів інвестиційної та інноваційної політики держави.
SupTech	Технології, що дозволяють регуляторам оптимізувати і перебудувати свої внутрішні наглядні процеси відповідно до цифрової трансформації фінансового сектора та економіки в цілому	1. Підвищення ефективності фінансового менеджменту; 2. Удосконалення та розширення інструментів та механізмів для регулювання національної економіки; 3. Реалізація державної політики у сфері інвестицій та інновацій.
Big Data	Набори інформації настільки великих розмірів, що традиційні способи та підходи (здебільшого засновані на рішеннях класу бізнесової аналітики та системах управління базами даних) не можуть бути застосовані до них	1. Розширення функціональності наявних інформаційних систем підтримки бізнесу; 2. Збільшення ефективності використання апаратних ресурсів різних серверів; 3. Якісна аналітика ринку.

У 2015 році цією компанією було запроваджено розрахунок індексу впровадження FinTech - EY FinTech Adoption Index для аналізу активності користувачів мережі Інтернет щодо використання FinTech послуг (рис. 1).

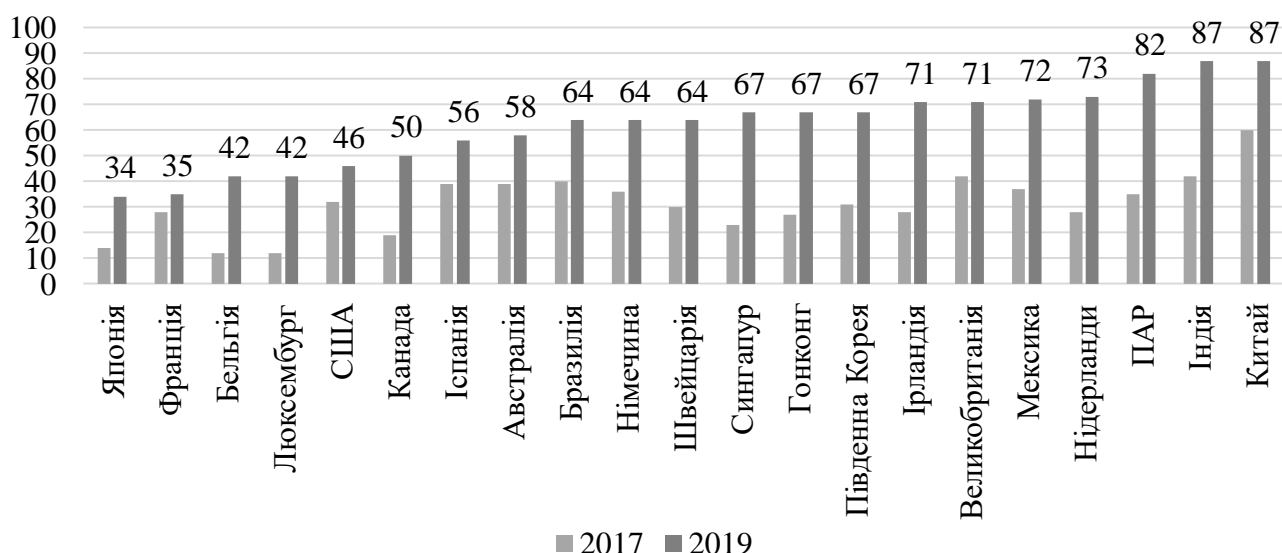


Рисунок 1- Порівняння динаміки індексу впровадження фінансових технологій у країнах світу за 2017 та 2019 роки

Як свідчать дані на графіку, впродовж досліджуваних років відбулося стрімке зростання популярності FinTech продуктів. Частка користувачів FinTech у 2019 році у середньому збільшилась у два рази у порівнянні з 2017 роком. Найбільший приріст за два роки відбувся у таких країнах: Люксембург, Сінгапур, Бельгія, Нідерланди. Лідерами за показником індексу впровадження FinTech серед даних країн протягом 2017-2019 років залишаються Китай та Індія [3].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Рубанов П. М. Fintech інновації як детермінанти розвитку національної економіки: дис. канд. екон. наук. Суми, 2020. URL: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79260/1/diss\\_Rubanov.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79260/1/diss_Rubanov.pdf); (дата звернення 10.03.2021)
2. FinTech, RegTech and SupTech: What They Mean for Financial Supervision. Toronto Leadership Centre URL: <http://res.torontocentre.org/guidedocs/FinTech%20RegTech%20and%20SupTech%20-%20What%20They%20Mean%20for%20Financial%20Supervision.pdf>; (дата звернення 10.03.2021)
3. EY FinTech Adoption Index 2017: The rapid emergence of FinTech. URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAsets/ey-fintech-adoption-index-2017/\\$FILE/ey-fintech-adoption-index-2017.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAsets/ey-fintech-adoption-index-2017/$FILE/ey-fintech-adoption-index-2017.pdf). (дата звернення 10.03.2021)

**Манукян А. Г.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»  
Науковий керівник- к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів  
Штефан Н.М.*

## **ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ, ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ FINTECH ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ**

Технологічний прогрес завжди був вагомим чинником трансформації фінансових систем. У ХХІ ст. відбулася активізація змін фінансового сектора через виникнення новітніх фінансових інструментів. Цим процесам сприяв прискорений розвиток фінансових технологій (FinTech), появу яких викликала інтеграція фінансів та технологій. Внаслідок цього відбулися перетворення у звичних фінансових бізнес моделях і розширення спектра послуг для споживачів.

Після світової фінансової кризи 2008 року банки усіх держав були змушені пристосуватися до нового світу. Регулятори посилили вимоги до капіталу банків, запровадили нові стандарти управління ризиками та більш суворі вимоги до виконання процедур КУС (Know Your Customer - процедура ідентифікації клієнтів, яка відома як «Знай Свого Клієнта») та АМЛ (Anti Money Laundering - процедура протидії відмиванню грошей).

Водночас, швидко розвивалися технології та інновації: інтернет став поширеним явищем; з'явилися та набувають популярності смартфони та мобільні додатки; поширюються швидкими темпами соціальні мережі; розроблено

інноваційні продукти та послуги, які формують нові стандарти якості, швидкості та зручності для споживачів; малий та середній бізнес почав шукати альтернативні шляхи для фінансування своєї діяльності; приватні інвестори, які раніше займались об'єктами нерухомості, почали шукати нові напрямки для заробітку. [1]

FinTech – це інноваційні технології, які використовуються фінансовими інститутами, органами державного управління, торговельними спілками для задоволення потреб споживачів фінансових, адміністративних послуг та товарів в умовах розвитку економіки споживання.

Структуризація ринку FinTech інновацій за названими критеріями представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура ринку FinTech інновацій [2]

Структуризація ринку FinTech інновацій в залежності від:			
Виду фінансової послуги	Типу суб'єкта – надавача FinTech послуг	Виду інноваційної технології, що формує базовий концепт FinTech інновації	Фокусного споживчого сегменту
<ul style="list-style-type: none"> <li>– платежі, перекази, розрахунки;</li> <li>– депозити, позики, залучення капіталу;</li> <li>– управління інвестиціями;</li> <li>– страхування;</li> <li>– послуги інфраструктурних учасників (обслуговування ринку)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– великі технологічні компанії;</li> <li>– інфраструктурні компанії;</li> <li>– діджитал та необанки;</li> <li>– незалежні FinTech компанії;</li> <li>– FinTech підрозділи в структурі банків та інших фінансових установ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– блокчейн, смарт-контракти;</li> <li>– хмарні технології;</li> <li>– штучний інтелект;</li> <li>– аналітика і безпека даних;</li> <li>– інтерфейси програмування додатків</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>– фізичні особи (домогосподарства);</li> <li>– малі і середні підприємства;</li> <li>– великі підприємства;</li> <li>– фінансові установи;</li> <li>– регулятори, аудиторі;</li> <li>– технологічні компанії</li> </ul>

Україна перебуває на шляху стрімкого розвитку Fintech-індустрії.

Рівень безготівкових розрахунків щорічно зростає. Так, наприклад, у 2018 році він становив 41,5%, у 2019 році - 50,3%, а у 2020 році- 55,8% від загального обсягу операцій картами українських банків. Так загалом, у 2020 році обсяг безготівкових операцій становив 2 208,7 млрд грн.

Кількість платіжних карток на початок 2020 року становила 73,4 млн шт. В порівнянні з 2019 роком вони зросли на 8%.

Упродовж усього 2019 року активно використовувалися безконтактні картки, а також смартфони й інші NFC-пристрої для здійснення безконтактних платежів. Їх популярність зумовлена високим рівнем безпеки, швидкістю та зручністю таких операцій. Протягом 2020 року кількість безконтактних карток, які використовували для здійснення операцій, зростає більш ніж на половину – до 13,2 млн карток. 57% операцій за сумою та за кількістю здійснювалися в торговельних платіжних терміналах безконтактно.

Водночас майже кожна п'ята операція в торговельних мережах відбувалася за допомогою смартфонів та інших гаджетів. У такий спосіб у 2020 році було витрачено майже 109 млрд гривень. [3]

Багато зі створених в Україні ФінТех-компаній націлені на загальний європейський ринок. Як негативний фактор, відбувається експорт розумового ресурсу до інших країн. Але, в позитивному плані, формується інфраструктура, що необхідна для розвитку стартап-середовища. Водночас відповідної зміни потребує регуляторне середовище, законодавство, політика оподаткування для інноваційних компаній. В подальшому необхідно стимулювання діджиталізації фінансового сектору, розвитку цифрової інфраструктури фінансового ринку, забезпечення відкритого доступу регуляторів та учасників фінансового ринку до публічних баз даних.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Д'яконова І., Павленко Л., Криклій О. Сучасний стан та перспективи колаборації банків та FinTech. Проблеми і перспективи економіки та управління. / І. Д'яконова, Л. Павленко, О. Криклій. / 2019. № 1 (17). с. 190-199.

2. FinTech, RegTech and SupTech: What They Mean for Financial Supervision / Toronto Leadership Centre. URL: [http://res.torontocentre.org/guidedocs/FinTech%20RegTech%20 and%20SupTech%20-%20What%20They%20Mean%20for%20Financial%20Supervision.pdf](http://res.torontocentre.org/guidedocs/FinTech%20RegTech%20and%20SupTech%20-%20What%20They%20Mean%20for%20Financial%20Supervision.pdf). (Accessed: 18.02.2021).

3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi-bezkontakti-plateji-ta-rozrahunki-v-interneti> (Дата звернення: 19.02.2021).

**Nezhenec S.**

*«Finance, banking and insurance», 4th year*

*SHEI Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman  
Supervisor - Ph.D., Associate Professor of the Department of Banking and Insurance  
Dymnich O.*

## **INSURTECH: HOW INNOVATIONS CHANGE THE INSURANCE GLOBAL MARKET**

The financial services market is a dynamic system, the success of which depends on the ability to adapt to the needs of the external as well as internal environment and anticipate the requests of service recipients. Therefore, the introduction of financial technologies is becoming an integral part of modern insurers.

Investment in insurance technology has been in the billions in recent years. Moreover, not only insurance giants strive for innovation, but also numerous start-up projects that are ready to bring out a product which is understandable and necessary for the user, which saves time and most importantly explains what risks are and how they can be managed.



The purpose of the study is investigating the significance and trends of the insurtech on the global market.

Insurance is a fairly conservative field that has long stayed away from integrating innovation. But now more and more insurtech companies appear on the world market, so in 5 years the number of insurtech companies has grown to several hundred around the world [1].

All insurtech companies are now working in different directions and following certain trends.

*Invisible Insurance.* For example, customers purchasing the BMW are entitled to a seven-day free-of-charge, comprehensive car insurance from BMW Car Insurance. This is simply activated over the phone by the customer. Customers are then provided with an overview of insurance options available to them after their seven-day free policy has expired. It is all designed and backed by Allianz [2].

*Using the Internet of Things (IoT).* The Internet of Things is a concept that assumes that all devices will be able to communicate with each other through an Internet connection. According to Gartner's analysis, in 2020, the total number of such devices is expected to reach 20.4 billion USD [2].

Insurance providers can start using the IoT devices that have been already installed in cars, homes or smartwatches and other so-called wearables. The challenge remains to learn what data to collect and analyze and then how to use it [2].

*On-demand insurance.* According to the World Insurance Report 2019, 37% of respondents would try on-demand insurance. With the help of the gadget, users will be able to "turn on" insurance when they see fit [3].

*The rise of the machines role.* Artificial intelligence has a wide range of uses that can greatly simplify onboarding and customer service, in particular the claims settlement experience. Though the experience to date of claims estimation for auto damage has been mixed. In the future, a claim will likely be simpler and cheaper to process and therefore settled more quickly, to the benefit of both insurer and customer.

AI is expected to revolutionize more specialized functions such as fraud prevention, underwriting and pricing.

*Extended Reality (XR).* This one's still in its early days, but XR technology could turn the insurance industry on its head. XR could make data-gathering much simpler, safer, and faster by allowing investigators to assess risk and damage using a 3D image XR tech can also be used to train new insurers in 'virtual' settings [3].

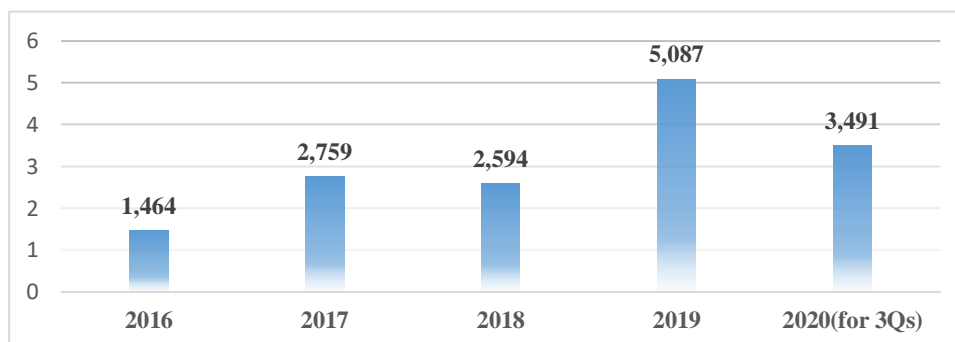


Figure 1 - Global insurtech funding 2016-2020, USD millions

Source: compiled by the author based on [4]

Global financing of insurtech continued to surge with a record \$5 billion USD invested during 2019. Despite the COVID-19 pandemic and its economic fallout, total insurtech investment through the first three quarters of 2020 appears as robust as last year's record levels. However, the outbreak has prompted some significant changes in funding priorities, driven by shifting demand for the types of insurtech products and services that can help legacy carriers adapt sooner rather than later [4].

Despite the volume of purchases of insurance policies offline still exceeds the volume of policies purchased online, the result of almost one hundred percent automation of all insurance processes is inevitable. The digitalization of insurance and the application of innovations will lead to the release of human resources in the insurance segment, the proliferation of insurance services, and most importantly, to a decrease in the cost of the insurance product by reducing the amount of transaction processing time and the involvement of employees of insurance companies.

### **References:**

1. Insurtech - Statistics & Facts. Statista: Feb 11, 2021. URL: <https://www.statista.com/topics/4116/insurtech/>
2. Emil Waszkowski. *Insurtech: technology trends shaping the insurance*: May 29, 2020. URL: <https://www.futuremind.com/blog/insurtech-technology-trends-shaping-insurance>
3. Insurtech 10 Trends for 2019. *KPMG*. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/03/insurtech-trends-2019.pdf>
4. Insureech investment surge poised to accelerate life insurance modernization. *Deloitte*: March 4, 2020. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insurtech-investment-surge-poised-to-accelerate-life-insurance-modernization.html>

**Сипало В.В.**

*«Економіка», 1 курс магістратури  
НТУ «Дніпровська Політехніка»*

*Науковий керівник – к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів  
Штефан Н.М*

## **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

Фінансові технології або FinTech – такі технології, що використовуються у фінансовій галузі і слугують для оптимізації роботи з банківськими та корпоративними фінансами, приватними на приватними венчурними інвестиціями [1].

До фінансових технологій відносять майже будь-яку технічну чи програмну інтерпретацію фінансових процесів. Це інструменти, що додатково допомагають компаніям різних галузей та споживачам краще керувати своїми фінансовими операціями, використовуючи комп'ютерні технології.

FinTech може впливати на вирішення найважливіших завдань щодо економічного зростання, сприяє розширенню доступу до фінансових послуг за допомогою впровадження інновацій у фінансовий сектор, а також появі нових бізнес-моделей, процесів, продуктів та послуг.

Головною перевагою фінансових технологій є їхня мобільність. Послуги Fintech зазвичай надаються через Інтернет, що значно пришвидшує як самі фінансові процеси, так і життя споживачів. Їх можливості значно розширюються, вони отримують широкий вибір товарів і послуг, доступ до інформації можливий у будь-який час і незалежно від розташування.

Конкуренцію звичним фінансовим установам складають FinTech-компанії. У своїй діяльності вони використовують поєднання технологій із існуючими фінансовими процесами, мають клієнтоцентричний сервіс та гнучкі бізнес-структури для зниження витрат, розширення клієнтської бази та зростання ринкової частки.

Компанії сегменту FinTech мають деякі переваги також для їх власників. Таким компаніям, як правило, не потрібно інвестувати у фізичну інфраструктуру, вони здатні запропонувати більш зручні умови надання своїх послуг споживачам, ніж традиційні компанії. Так компанії можуть збирати та зберігати більше інформації про клієнтів, що дозволить пропонувати споживачам більш персоналізовані товари чи послуги [3].

Найбільша частка інвестицій у фінансові технології припадає на банківську діяльність, при цьому FinTech поширюється в таких сегментах банківських послуг, як депозити та кредитування, платежі, управління інвестиціями, ринки капіталу [2].

Різновидом реалізації фінансових технологій, що відіграє важливу роль в сучасному банківському бізнесі, є необанки. Це мобільні банки (реалізовані лише онлайн), які пропонують клієнтам власний рахунок та дебетову чи кредитну карту. Інші банківські продукти можуть бути запропоновані через партнерів.

За досвідом необанків, за допомогою прикладного програмного інтерфейсу (API) можна розширити асортимент своїх можливостей шляхом залучення різноманітних постачальників фінансових продуктів та послуг, без розробки їх всередині організації.

Поєднання фінансових технологій та класичних банківських організацій має багато позитивних ефектів. Впровадження новітніх технологічних рішень покращує фінансовий стан традиційних банківських установ внаслідок підвищення ефективності та прибутковості операцій та послуг, підвищується якість утримання клієнтів, з'являється можливість посилення диверсифікації кредитного портфеля [4]. Технологічні інновації посилюють фінансову безпеку завдяки швидкій обробці великого обсягу даних, це допомагає в управлінні ризиками та виявленні шахрайства.

До потенційних ризиків від впровадження FinTech відносять:

- кредитний ризик;
- ризик ліквідності;
- невідповідність строків погашення;
- операційні ризики операційні, юридичні та кібер-ризиками;

- нестабільне зростання кредитів;
- посилення взаємопов'язаності чи кореляції;
- проциклічність;
- зростання ефекту «зараження», а разом з тим збільшення системного ризику.

Ці ризики можуть посилюватися внаслідок швидкого зростання FinTech, що веде за собою нерегульований зв'язок із постачальниками різних послуг по роботі з даними. Це збільшує ризики щодо безпеки даних, конфіденційності та кіберзлочинів. Велика кількість новітніх продуктів може ускладнювати управління та контроль за наданням послуг. ІТ-системи застарілих банків можуть бути недостатньо пристосованими, або практика впровадження може бути неефективною. Також частими можуть бути різні помилки систем та програмного забезпечення.

Також існує проблема нормативного регулювання. Часто ініціативи у сфері фінансових технологій стикаються з необхідністю отримання ліцензій та спеціальних дозволів, деякі інноваційні підходи порушують інструкції за тими чи іншими транзакціями, принципи верифікації та ідентифікації [1].

Сучасні тенденції розвитку продуктів FinTech спонукають фінансові установи застосовувати інноваційні технології у власній діяльності, враховуючи усі ризики. На сьогодні галузь є найбільш популярною інновацією.

Для розвитку фінансових технологій в Україні є нерозкритий потенціал. Слід враховувати низьку конкурентоспроможність стартапів на ринку. Мало можливостей конкурувати з тими компаніями, що вже багато років займають крупні долі ринку. Проте, є шанси у перспективі, тому що сучасні технології зараз переважають традиційні способи проведення фінансових операцій.

У сучасних умовах пандемії коронавірусу COVID-19 спостерігається значне зростання обсягів електронної комерції, зростання попиту на фінансові он-лайн продукти. Передумовами такого зростання є збільшення користувачів мобільних засобів комунікації, необхідністю соціального дистанціювання та самоізоляції [3]. Це є можливістю для фінансових установ розширити власні можливості шляхом поєднання традиційних фінансових процесів з інноваціями. Так, зберігається напрямок діяльності, ліцензія, база даних тощо, але значно мобілізується спосіб користування послугами.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Дудинець Л.А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи. / Дудинець Л.А. // Гроші, фінанси і кредит. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. №22. 2018. С. 794-798.

2. Литвиненко О.В. Ризики та можливості Fintech для забезпечення фінансової безпеки банків. / Литвиненко О.В. // Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 15 Жовтня 2019 р. Полтава: ПолтНТУ. 2019. С. 125-127.

3. Лукашевська У.Т. Основні тенденції розвитку фінансових технологій в Україні. / Лукашевська У.Т. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2020. – № 5. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1853> (дата звернення: 02.04.2021).

4. Худолій Ю.С. Можливості фінтехудля розвитку банківського бізнесу в Україні. / Худолій Ю.С. // Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 15 Жовтня 2019 р. – Полтава: ПолтНТУ. – 2019. – С. 57-58.

**Строкач Ю.Є.**

*«Фінанси», 4 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник -к.е.н, доцент кафедри*

*банківської справи та страхування*

*Димніч О. В.*

## **INSURETECH НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ**

В сучасних динамічних умовах розвитку вітчизняної економіки, широкого поширення цифрових технологій, трансформація процесу страхування різноманітних ризиків стає незворотною. Інноваційні технології забезпечують для страхових компаній можливості для зростання на основі отримання конкурентних переваг. Намір зайняти лідируючі позиції на ринку спричинив появу фінансових технологій (FinTech), які вплинули і на страховий ринок, на якому застосування досягнень технологічних інновацій має назву InsurTech. Використання інструментів InsurTech обумовило, з одного боку, потужні інституційні трансформації страхового сектора, а з іншого – посилення дії технологічних ризиків та проблем щодо захисту споживачів.

InsurTech – це сфера FinTech, в якій інноваційні технології використовуються учасниками страхового ринку для задоволення потреб споживачів страхових послуг на основі оптимізації своєї діяльності [1].

Страхові компанії, які використовують новітні технології пропонують своїм клієнтам більш доступний, якісний і індивідуальний продукт, використовуючи призначені для користувача інтерфейси, бізнес-процеси і або бізнес-моделі для надання певних послуг та складають серйозну конкуренцію найбільшим класичним страховикам, і виграють, в тому числі за рахунок мінімальних адміністративних витрат [2].

З метою спрощення процесів та механізмів страхування страхові компанії повинні активно використовувати цифрові технології, до яких можемо віднести:

- автоматизацію укладання договорів;
- чат-боти (chatbots);
- хмарну обробку даних (cloud computing);
- технології з елементами штучного інтелекту (artificial intelligence).

Діджиталізація висуває нові вимоги з боку клієнтів, яким потрібна простота використання (наприклад, придбання в один клік), цілодобовий доступ, чітка та зрозуміла інформація про продукт чи послугу, інноваційні індивідуалізовані послуги, що забезпечуються за допомогою цифрових технологій.

Аналіз досліджуваної тематики свідчить, що 75 % діяльності InsureTech зосереджено на обслуговуванні роздрібних споживачів, а 25 % - на обслуговуванні комерційних клієнтів [3].

Згідно із даними McKinsey, використання інструментів InsureTech спостерігається в основному під час страхування майна та від нещасних випадків (46 %), страхування здоров'я (33 %), решта – при страхуванні життя [3].

Наприклад, в автострахованні використовуються телематичні пристрої і мобільні додатки; на даний час в світі налічується близько 20 млн діючих страхових договорів, які передбачають використання телематики.

На українському ринку теж можемо навести приклад застосування подібних інструментів. Так, СК «Арсенал Страхування» відома впровадженням електронного полісу ОСЦПВ онлайн. Інноваційні продукти також присутні в КАСКО Smart від СК «АХА Страхування», що діє з 2017 р. Особливість продукту полягає в використанні телематичного пристрою, що аналізує і оцінює стиль водіння. У мобільному додатку водії отримують повідомлення про дотримання безпечної швидкості, дистанції, стилі гальмування і прискорення, завдяки чому можуть постійно поліпшувати водійські навички. Страхова компанія «Талісман Страхування» за підтримки британських партнерів заснувала перший в Україні сервіс екстреної допомоги водіям – British auto club. Комплекс послуг включає регулярну і строкову професійну допомогу в юридичних і технічних питаннях, а також автострахування. Відтепер українські водії можуть отримати екстрену допомогу в один клік або дзвінок – в будь-якій складній ситуації на дорозі, в будь-якому куточку України і в будь-який час доби [2].

Проте процес цифровізації страхового ринку України значно відстає від європейського та американського. Впровадити сучасні страхові технології можуть лише компанії, що мають фінансові можливості інвестицій в розвиток та модернізацію основних бізнес-процесів, оскільки сучасні технології корінним чином змінюють схеми взаємодії з клієнтами.

Бар'єрами для широкого розвитку технологій InsurTech на вітчизняному ринку страхових послуг є:

- проблеми захисту інтелектуальної власності;
- проблеми щодо захисту даних, ризику кібер-безпеки;
- відсутність системи правил, регламентів, стандартів збору, класифікації, зберігання та використання даних;
- низька інвестиційна привабливість страхового ринку України для зарубіжних ринків венчурного капіталу;
- відсутність законодавства щодо «хмарних» технологій;
- відсутність локальних постачальників «хмарних» послуг найвищого рівня безпеки [4].

Не дивлячись на велику кількість інноваційних страхових технологій у світі, страхові компанії не повною мірою зацікавлені у масовому застосовуванні їх у своїй діяльності. Скоріше вони використовують окремі сервіси та програми для удосконалення своєї діяльності, переважно через великі витрати на розробку та впровадження повноцінно функціонуючих технологій [5].

Підсумовуючи вищесказане відмітимо, що роль інформаційних технологій в страхуванні сьогодні є необхідною умовою запровадження для страхових компаній, які хочуть забезпечувати своє якісне функціонування та ефективний розвиток на ринку страхових послуг України. Проте, вітчизняним страховикам потрібно враховувати ряд проблем, характерних для українського ринку страхових послуг, зокрема: недосконалість законодавства у сфері регулювання діяльності ринку; недовіра споживачів страхових послуг до страхових компаній; низький рівень страхової культури, попиту на страхові інноваційні продукти, витрат на інновації у структурі витрат страхових компаній тощо.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Волосович С., Фоміна О. Технологічні інновації на страховому ринку *ВІСНИК КНТЕУ*. 2018. №5. С. 124–137.
2. Заволока С.О. Інновації на ринку страхових послуг. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. №19. С. 195–200.
3. О. П. Подра. Особливості розвитку вітчизняного страхового ринку та напрями активізації страхової діяльності в умовах становлення цифрової економіки *Ефективна економіка*. 2020. URL: [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5\\_2020/78.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2020/78.pdf). (дата звернення 16.03.21)
4. Губар О. Є. Вплив цифрової економіки на ринок страхових послуг України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науково-практичний збірник Фінансові послуги*. 2018. №2. С. 35–40.
5. Конарівська О.Б. Роль інноваційних технологій в страхуванні ринку страхових послуг в Україні. *Вісник НУВГП*. 2019. №4. С. 36–47.

**Тарануха Т. А.**

*«Харчові технології», 4 курс*

*ВСП «Харківський фаховий коледж харчової промисловості ХНТУСГ»*

*Науковий керівник – викладач економічних дисциплін*

*Немцова Т.Є*

## **ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ FİNTECH НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

FinTech (Financial technology) – це потужний тренд і нове бачення у галузі надання фінансових послуг. Словом FinTech (фінтех) зазвичай називають стартапи, які впроваджують сучасні технології у сферу фінансів й роблять фінансові сервіси більш ефективними і менш затратними.

Поява нововведень в фінансовому секторі є результатом злиття інтересів споживачів та виробників інформаційних технологій. По-перше, все більшого значення набувають переваги клієнтів, особливо щодо зручності, швидкості та вартості фінансових послуг. По-друге, на сьогоднішній день провідну роль в причинах появи та впровадження інновацій у сфері фінансів відіграє бурхливий розвиток технологій, зокрема пов'язаних з Інтернетом, великими даними, мобільними технологіями та обчислювальною потужністю. Тобто вже декілька

десятиліть інновації у сфері фінансів призвані спростити діяльність та взаємодію основних суб'єктів фінансової системи. FinTech підвищують ефективність фінансів, що в кінцевому підсумку сприяє економічному розвитку [2].

Загалом, FinTech — це технології, що застосовуються в фінансових службах, або використовуються для того, щоб допомогти компаніям керувати фінансовими аспектами свого бізнесу, включаючи нові програми та додатки, процеси та бізнес-моделі. Раніше FinTech сприймався виключно як внутрішні розробки та процеси фінансових установ, до яких у споживачів фінансових послуг не було прямого доступу. Але сьогодні FinTech став основою для всіх онлайн-транзакцій — переказів грошей, кредитування, сплати комунальних платежів тощо.

FinTech приваблює як розробників програм, так і гравців фінансового ринку готових впроваджувати інноваційні рішення в життя. Завдяки FinTech все більш і більш кардинально змінюються традиційні послуги, такі як кредити, грошові перекази, мобільні платежі тощо. За даними LTP MEDICI в світі зареєстровано понад 10 тисяч компаній, які здійснюють свою діяльність за допомогою FinTech. Вони працюють в різноманітних напрямках: інвестування, платежі, страхування, кредитування, безпека та клієнтська ідентифікація, аналіз Великих Даних (Big Data), страхування (Insuretech), штучний інтелект та рішення на основі протоколів BlockChain.

Переваги FinTech:

- зручність та швидкість;
- великий вибір продуктів та послуг віддалено, незалежно від місця знаходження;
- вигідніші умови на послуги;
- більше персоналізованих продуктів або послуг.

Стрімкий розвиток українського FinTech спричинили послідовні кризи в період з 2008 по 2017 рік, коли кількість працюючих банків в Україні скоротилася з 175 до 88 одиниць. Криза послаблює позиції традиційних бізнесів, в подібні періоди фінансові структури скорочують працівників. На фоні цього зменшився доступ населення до банківських послуг, скорочувалася кількість відділень і зростала недовіра до традиційних фінансових установ. Фінансові кризи завжди стимулюють розвиток FinTech-стартапів. Розвиток вітчизняного FinTech-ринку повністю відповідає цьому тренду.

Засновниками українських FinTech-стартапів виступили вихідці з IT-індустрії (65%) та банківської справи (30%). Топ-менеджери в подібних компаніях на 70% колишні банкіри вітчизняних установ. За останні роки у сферу Fintech вклали \$16,6 млрд. Дані дослідження UNIT.Citi свідчать, що в Україні існує понад 80 FinTech-компаній, 58% компаній виникли після 2015 року. При цьому 84% FinTech-компаній вже ведуть операційну діяльність, і лише 16% залишаються на стадії формування. [4].

Основною сферою діяльності українського FinTech є грошові перекази та кредитування, цим займається понад 38 компаній. Інші учасники працюють в галузях управління фінансами, інфраструктури, маркетплейсів, телекомунікації, блокчейну, медіа та інших. Основні переваги у діяльності FinTech компаній полягають у тому, що вони забезпечують швидкість і зручність у використанні



продуктів, оскільки клієнти незалежно від свого місцезнаходження можуть оперативніше отримати необхідні дані через Інтернет; спроможні оперативніше і ефективніше використовувати у своїй роботі найновіші досягнення у сфері інформаційних технологій та фінансових інновацій; пропонують вигідніші умови на власні послуги завдяки економії значних коштів на утримання фізичної інфраструктури.

Основні проблеми для вітчизняних FinTech компаній містяться у тому, що вони мають обмежений доступ до капіталу та фінансування, а також брак необхідного часу для завоювання довіри клієнтів, наражаються на ризик недотримання правил конфіденційності даних про клієнтів, спеціалізуються на вузькому спектрі послуг та операцій.

Наразі FinTech компанії мають великі перспективи розвитку на українському ринку фінансових послуг, тому активно шукають інвесторів. Залучені кошти вони планують використати для маркетингу, впровадження нових технологій, виходу на закордонні ринки та розширення своїх команд.

Національний банк України проявляє зацікавленість у розвитку фінансових технологій та взаємної співпраці комерційних банків і FinTech компаній. НБУ ініціював створення проєкту «Сприяння розвитку FinTech в Україні». Серед передумов появи проєкту слід назвати низку недавніх стартапів, що впроваджують різноманітні ініціативи у сфері FinTech; попит користувачів на інноваційні послуги. Потенційно пріоритетними напрямками розвитку FinTech в Україні стануть банкінг (без банківських відділень), платежі, діджитал-кредитування (P2P, B2P і кредитування фінансових компаній), страхування (автомобілів, туристичне) [3].

Таким чином, сутність FinTech доцільно окреслити взаємозв'язком двох основних компонент:

- інновацій, які засновані на технологіях традиційного банківського сектору;
- нових моделей надання фінансових послуг.

Партнерство FinTech і банківського бізнесу дозволить залучити більшу кількість клієнтів, забезпечити швидкість, зручність і безпечність у використанні інноваційних послуг, що призведе до поліпшення інвестиційного середовища, розвитку прозорої економіки та фінансової залученості населення.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Диба М.І., Осадчий Є.С. Фінансові інноваційні інструменти у банківській системі. Стратегія економічного розвитку України. 2018. № 42. С. 99–109.
2. Ломачинська І.А., Мумладзе А.О. Вплив технологічних змін на трансформацію фінансових систем. Право, економіка та управління: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку : матер. міжнар. наук.-практ. конф., ОНУ імені І.І. Мечникова. Одеса : Фенікс, 2018. С. 49–54.
3. Розвиток FinTech в Україні: новий проєкт від Нацбанку. URL: <https://tehnot.com/ua/razvitie-fintech-v-ukraine-novuj-proektot-natsbanka>
4. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: [http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech in Ukraine 2018 ua.pdf](http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech%20in%20Ukraine%202018%20ua.pdf)

## **ІННОВАЦІЙНІ ПРОДУКТИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В АВТОТРАНСПОРТНОМУ СТРАХУВАННІ**

Інноваційна активність учасників фінансового ринку, зокрема і страхового, є ключовим фактором їх успішного розвитку, покращення функціонування бізнес-процесів та конкурентоздатності. Чинники, які впливають на впровадження інновацій - це залучення інвестицій, проникнення у всі сфери діяльності Інтернету, пришвидшення його потужностей та мобільного контенту.

Новітні технології, котрі активно використовують страхові компанії в останні роки: блокчейн, штучний інтелект, мобільні додатки, агрегатори, телематика в автотранспортному і медичному страхуванні.

Інноваційні технології та інноваційні продукти широко впроваджуються в страхуванні автотранспортних ризиків, адже ці послуги найбільше користуються попитом на світовому і на вітчизняному страховому ринку.

Нововведенням в обов'язковому страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВВНТЗ) є започаткування системи електронного документообігу (СЕД), що передбачає цифровізацію основних бізнес-процесів департаменту внутрішнього страхування МТСБУ. Кількість укладених електронних договорів в ОСЦПВВНТЗ щорічно зростає. В 2020 році цей показник становив 3,05 млн. шт., більше, ніж в 2019 році у 2,5 рази. Частка електронних полісів у всіх укладених договорах за 2019 рік - 15%, тоді як на початку 2020 року - майже 29% [1].

Переваг в оформленні електронного полісу багато - це зручність і економія часу водія, безпечність і оперативність. Для тих, хто переходить на формат електронного полісу, існують служби підтримки, колл-центри страхових компаній.

За допомогою мобільного додатку «Мій поліс» страхувальник в ОСЦПВВНТЗ має можливість оформити електронний європротокол. Через мобільний додаток «Дія» - перевірити наявність чинного договору ОСЦПВВНТЗ. Перспективним напрямом є врегулювання збитків онлайн, що дозволить скоротити час на оформлення і виплату відшкодування.

В автотранспортному страхуванні компанії активно використовують інноваційне рішення - телематику. Це спеціальна система моніторингу, яка відслідковує особливості управління автотранспортним засобом конкретного водія. Тематичний пристрій, що встановлений в автомобілі дозволяє контролювати дотримання правил дорожнього руху водієм, маневри, час водіння. У смартфон водія завантажується спеціальний додаток, який допомагає і йому отримати інформацію про стиль керування авто. На основі цих показників страхувальник отримує знижку від вартості полісу КАСКО. Переваги застосування інновації існують для обох сторін. Для страховика - зменшується ймовірність настання ДТП при обережному управлінні страхувальником

автомобіля. Страхувальник, крім зменшення ціни на страхування, отримує додаткову вигоду: функцію навігації для водія, віддалену діагностику справності автотранспортного засобу.

Порівняння зарубіжного досвіду використання мобільних сервісів в майновому, зокрема і в автотранспортному страхуванні, показує переважаючі можливості іноземних компаній, до результатів яких необхідно прагнути вітчизняним страховикам, оскільки мобільний контент дозволяє покращити обслуговування клієнтів та збільшити обсяги страхових операцій.

Як приклад ефективного використання мобільних додатків у сфері автотранспортного страхування за кордоном, можна назвати «Allstate Corporation», що є третьою за величиною компанією в США. Ще у 2014 році технологічна компанія створила для мотоциклістів-байкерів, користувачів мобільних пристроїв, помічника - Allstate Goodride. Мобільний додаток записує детальну інформацію про подорожі свого власника, відстежує милі поїздки, маршрути. Через мобільний додаток його користувачі мають змогу отримати додаткові дані про можливість зміни погоди, розташування автозаправних станцій, готелів, пунктів технічного обслуговування, найближчих сервісів та центрів допомоги Allstate.

Успішним у застосуванні є мобільний додаток Driver Feedback, розроблений технологічною компанією «State Farm Insurance». Основна мета його використання - допомогти користувачам автомобілей зменшити ризики аварійності через свої звички. За даними Національного управління з безпеки руху США, водії часто потрапляють у ДТП через недоліки керування автотранспортом. Driver Feedback використовує акселерометр в смартфоні та GPS локатор для вимірювання гальмування, прискорення, критичної зони повороту для кожної поїздки та в режимі реального часу надає водію консультації щодо поліпшення керування транспортним засобом. Також власники додатку можуть порівняти показники, отримані за час поїздки з іншими своїми поїздками для покращення своїх навичок та манери керування транспортним засобом [2].

Іноваційним рішенням зарубіжних компаній в автотранспортному страхуванні, особливо під час пандемії COVID-19, залишається продукт Usage-based insurance (UBI). За прогнозами аналітичної компанії «GlobalData», через пандемію зменшується фінансування Іншуртех – проектів, тоді як у страхуванні на основі UBI навпаки залучається все більше інвестицій [3].

Сутність продуктової опції в тому, що страхові премії визначаються залежно від використання застрахованого об'єкта (автомобіля, техніки). Через карантинні заходи водії значно менше користуються авто і відповідно страхові компанії, які застосовували цей сервіс, вимушені були повертати значну частину сплачених раніше премій. Також американська страхова компанія «Just Auto Insurance» під час пандемії COVID-19 запропонувала страхування автотранспорту за принципом «pay-per-mile» (зі сплатою за милю).

Не зважаючи на економічний спад, зацікавленість UBI-продуктами залишається високою і в майбутньому буде зростати не тільки в сегменті автотранспортного страхування, але і в інших видах страхування.

Посилення мобільного контенту та запровадження різних інновацій не тільки підвищує рівень обслуговування страхувальників і зменшує витрати компаній, але й має далекоглядні цілі: підвищення рівня страхової культури населення, збільшення територіального охоплення страховими послугами, ознайомлення страхувальників з нестандартними ризиками (політичними, кіберзлочинності) та їх попередженням.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Як змінилося ставлення до електронного полісу автоцивілки в період карантину. URL: <https://biz.ligazakon.net/news/194816> (дата звернення: 10.04.2021).

2. Заколодяжний В.О. Мобільна стратегія як інноваційна складова розвитку страхової компанії. *Економіка та держава*. 2015. №8. С.108 – 111.

3. Usage-based insurance. В чім причина росту популярності страхування на основі використання? URL: <https://forinsurer.com/news/20/07/08/38213> (дата звернення: 10.04.2021).

**Хабарова А.А.**

*«Банківська справа», 2 курс*

*КНТЕУ*

*Науковий керівник – ст.. викладач кафедри банківської справи*

*Сундук Т.Ф.*

## **FINTECH ІННОВАЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ ТА СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ**

Поняття Fin Tech ми розуміємо як фінансові технології, які допомагають фінансовим службам і компаніям управляти фінансовими аспектами бізнесу. До їх складу входять: програмне забезпечення, програми, процеси та бізнес-моделі.

В умовах сучасного сьогодення FinTech-компанії активно розробляють програми для здійснення фінансових операцій за допомогою мобільних телефонів, створюють платіжні агрегатори та платформи для транзакцій з альтернативними валютами, а також для залучення фінансування без участі банків та багато чого іншого [1].

До функцій FinTech відноситься наступні:

- інноваційна, що передбачає впровадження новітніх технологічних рішень у фінансову сферу;
- інтеграційна, яка поєднує фінансову та технологічну сфери;
- трансформаційна, що змінює інституційну структуру фінансових систем;
- соціальна, яка сприяє адаптації фінансового сектора до потреб споживачів.

Виникнення та розвиток FinTech має свої переваги, недоліки, можливості та несе певні загрози, а саме [2]:

- Переваги: спрощення процесів дотримання правил на складання звітності, покращання конкурентних переваг традиційних фінансових посередників; здешевлення фінансових послуг для клієнтів, надання безкоштовних послуг політику, скорочення часу на обслуговування клієнта.

- **Можливості:** підвищення фінансової інклюзивності, підвищення прозорості фінансових операцій, сприяння розвитку конкурентного середовища на ринку фінансових послуг, застосування нових способів захисту від шахрайства працівників та клієнтів.

- **Недоліки:** недостатній захист прав споживачів фінансових послуг, недостатній рівень державного регулювання, можливий негативний вплив децентралізованої цифрової валюти на монетарну, загрози щодо порушення конфіденційності даних.

- **Загрози:** скорочення частки традиційних фінансових посередників на ринку, порушення фінансової стабільності, неадекватне прийняття ризиків споживачами, скорочення робочих місць унаслідок впровадження FinTech, зростання фінансової волатильності.

На сучасному етапі розвитку фінансових технологій в Україні є проблеми, які гальмують цей процес, серед них:

- слабка законодавча система країни;
- зниження споживчого попиту на низку послуг;
- слабка залученість іноземних інвесторів;
- нестабільна економічна ситуація.

Ключовими напрямками спеціалізації українських FinTech-компаній на сьогодні є:

- платежі та грошові перекази (31,6% від усіх компаній – EasyPay, IBOX, FONDY, MAXI);
- інвестиції в технології та інфраструктуру (19,3% – You Control, Sky Service, Smart Data);
- кредитування (14% – Money Veo, Credit Plus, My Credit);
- маркетинг (7% – Chech Dom, Treeum);
- іншуртех (5,3% – Cvlk.in, EWA, INSART, Alfa Protection);
- діджитал банки (5,3% – Приват24, ПУМБ, ОТПBANK, Monobank);
- управління фінансами (5,3% – finance&controlling, HomeMoney, Finkee);
- мобільні гаманці (5,3% – PAYFORCE, Wallet Factory);
- блокчейн (3,4% – ATTICLAB, Distributed Lab, Blockchain Lab);
- криптовалюти (1,75% - KUNA).

Перспективність розвитку FinTech можна окреслити за такими напрямками.

1) Відкритий банкінг (Open Banking) – це механізм, який дає можливість клієнтам банку відкривати свої банківські дані зовнішнім сервісам, наприклад платіжним платформам або платформам онлайн-кредитування.

Перевагами, які дає Open Banking банківському сектору, є впровадження нових технологій; поступовий перехід до цифрового банкінгу у банківській сфері; отримання банком нових можливостей, завдяки яким можна пропонувати нові продукти та сервіси, що задовольняють клієнтський попит, який змінився; більш активне використання Big data, що це стало частиною бізнесу та ухвалених бізнес-рішень; розширення можливості використання соціальних медіа як одного з основних каналів комунікації.

2) Банк-рїтейлер, що дасть змогу створити нові сервіси та розширити перелік послуг для клієнтів; запустити нову програму лояльності для клієнтів;

забезпечити нові джерела прибутку для рітейлера. Банки для себе бачать вигоду в тому, що рітейлери мають у своєму розпорядженні велику клієнтську базу. Це дає змогу банку створити нові джерела доходу та розширити перелік клієнтів банку [3].

Найбільш актуальними трендами FinTech є: послуги через мобільний телефон (створення зручних мобільних додатків для здійснення платежів та можливість користування цілим спектром мобільних фінансових послуг); фінансові послуги та соціальні мережі (FinTech-компанії аналізують профілі людей у соцмережах, здійснюють скоринг та пропонують персоналізовані послуги своїм потенційним клієнтам); альтернативні види платежів (платіжні термінали, безконтактні та мобільні платежі, QR-платежі, електронні та цифрові гаманці, криптовалюти); маркетплейси; посередницькі цифрові платформи, які поєднують кредиторів із позичальниками (платформи прямого кредитування в форматі P2P та он-лайн балансове кредитування); нові бізнес-моделі (пропонують користувачу всі послуги безкоштовно або за невелику плату); штучний інтелект (роботи, чат-боти та роботизовані персональні консультанти); цифрова ідентифікація та біометрія (ідентифікація за голосом, відбитком пальця або розпізнаванням обличчя); відкриті API (спрощують для розробників створення нових додатків) [4].

Аналізуючи стан Фінтех в Україні за 2020 рік можна зробити наступні висновки:

- 55,2% операцій з платіжними картами - безготівкові;
- 53,6% підприємств фінансуються за свій рахунок;
- 72% Фінтех-компаній базуються в Києві;
- у 28% компаній в сфері Фінтех керівники або менеджери вищої ланки;
- 89% платіжних терміналів підтримують функцію безконтактних платежів;
- 71% підприємств в сфері Фінтех пройшли точку беззбитковості;
- 47,5% компаній в цій галузі засновані за останні три роки;
- 52% компаній працюють на міжнародному ринку;
- кількість компаній у сфері платіжних послуг і грошових переказів зросла на 14% [5].

Отже незважаючи на достатньо ранню стадію розвитку Фінтех в Україні, спостерігається значне зростання галузі з потенціалом продовження цього тренду в майбутньому. Потужна інфраструктура мобільного зв'язку та смартфонів у поєднанні з зростанням фінансової грамотності населення сприятиме прискоренню розвитку Фінтах, зростанню попиту на ці послуги.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог URL: [https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech in Ukraine 2018 ua.pdf](https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech%20in%20Ukraine%202018%20ua.pdf).
2. Мазаракі А., Волосович С. Fintech у системі суспільних трансформацій. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Фінанси та банківська справа*. Київ. 2018. №2. - С. 5-18. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu\\_2018\\_2\\_2](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2018_2_2).

3. Кльоба Л.Г., Добош Н.М., Сорока О.П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. URL: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12\\_2020/130.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/130.pdf). (дата звернення: 20.12.2020).

4. Троц І.В. Тенденції, проблеми, та перспективи розвитку FinTech в Україні. *Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту: Економічні науки*. Хмельницький. 2018. №12. С. 283-292. URL: [http://www.xktei.km.ua/files/9612\\_2018.pdf#page=283](http://www.xktei.km.ua/files/9612_2018.pdf#page=283).

5. Финтех в Украине: новый этап развития. URL: <https://aziot.io/ru/novosti/fintekh-v-ukraine-novuj-etap-razvitiya.html>.

**Холявко Н.І.**  
к.е.н., доцент  
**Тарасенко О.О.**  
к.е.н.

*Національний університет «Чернігівська політехніка»*

## **ФАКТОРИ ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Нині роботу фінансових установ практично неможливо уявити без використання сучасних інформаційних технологій. У науковий обіг введено окрему категорію FinTech (фінансові технології), – яку визначають як інноваційні фінансові послуги чи новітні способи їх надання, базовані на впровадженні інформаційних технологій. Фінансові технології не лише відкривають нові можливості для розвитку ринку і його суб'єктів, а й призводять до появи нових бізнес-моделей [1].

Трансформація ринку фінансових послуг відбувається на основі технологічних інновацій та потребує налагодження довгострокового партнерства традиційних фінансових установ з FinTech-компаніями. Це дозволить оперативно отримувати інформацію про технологічні новинки, ефективно інтегрувати новітні технологічні рішення в роботу фінансових установ, оновити інституційну структуру фінансових систем, а також сприятиме швидшій адаптації ринку фінансових послуг до запитів споживачів [2].

Еволюція розвитку фінансових технологій представлена трьома основними етапами: FinTech 1.0 (1866 – 1967 рр.), FinTech 2.0 (1967 – 2008 рр.), FinTech (починаючи з 2008 р.). Перехід на кожен із окреслених вище етапів відбувався під впливом сукупності економічних і техніко-технологічних факторів [3].

Проаналізуємо їх детальніше.

По-перше, розвиток FinTech-інновацій відбувається у відповідь на кризи традиційного банкінгу. Припустимо, криза 2008 р. активізувала фінансові установи в пошуку нових способів економії витрат, а також форм взаємодії зі споживачами. Кризові явища значною мірою підривають довіру домогосподарств до банків, що обумовлює необхідність відходу від звичних, усталених способів надання фінансових послуг. Окрім цього, фінансові кризи яскраво демонструють

неефективність традиційних бізнес-моделей і актуалізують формування принципово нових.

По-друге, вагомим чинником розвитку FinTech є регуляторний фактор, що проявляється у посиленні вимог фінансового регулювання та нагляду як реакція на виникнення фінансових криз. Також сюди можна віднести існуючі бар'єри та перешкоди до входження нових гравців на ринок традиційних фінансових послуг.

По-третє, сучасні глобалізаційні процеси посилюють конкурентну боротьбу на ринку фінансових послуг. У таких умовах фінансові установи прагнуть віднайти додаткові конкурентні переваги й утримати свої позиції на ринку, нерідко при цьому вдаючись до діджиталізації своєї діяльності. Останнє дає змогу максимально спростити і прискорити процеси надання фінансових послуг домогосподарствам.

По-четверте, динамічне поширення FinTech відбувається на фоні бурхливого розвитку науки і технологій. Власне, інформаційні технології по праву називають базисом і основною передумовою розвитку FinTech-інновацій. Сьогодні смартфони, швидкісний Інтернет, мобільний зв'язок і комп'ютерна техніка є не лише засобами комунікації, а повноцінними інструментами надання низки фінансових послуг домогосподарствам. На сучасному етапі технологічного розвитку найбільш потужний вплив на діяльність фінансових установ чинять такі інформаційні технології: хмарні обчислення, відкриті API, «великі дані» (BigData), блокчейн (blockchain), штучний інтелект (Artificial Intelligence).

По-п'яте, рушійною силою розвитку ринку фінансових послуг є споживачі, а саме зростання їх вимог до якості та процесу надання таких послуг. Нове покоління споживачів – це молоді люди, життя, особисті та професійні комунікації яких нерозривно пов'язані з сучасними інформаційними технологіями. Дана категорія споживачів характеризується високою інноваційною сприйнятливістю та готовністю протестувати нові послуги. Прагнучи комфортності та швидкості, нове покоління споживачів фінансових послуг віддає перевагу застосуванню інноваційних технологій. Окрім цього, підвищені вимоги споживачами висуваються до питань безпеки даних, інформації.

Таким чином, використання сучасних інформаційних технологій в роботі фінансових установ дозволяє побудувати нові бізнес-моделі та запропонувати споживачам інноваційні продукти із забезпеченням їх високої якості, швидкості та зручності надання, а також гарантією захисту персональних даних. Подальший розвиток ринку фінансових послуг відбуватиметься під впливом факторів глобалізації, діджиталізації, посилення конкуренції та зростання запитів споживачів. Базис такого розвитку становитимуть наукові винаходи, розробки та технологічні інновації.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Шкарлет С. М., Дубина М. В., Жук О. С. (2019) Теоретичні аспекти визначення сутності категорії "FinTech". *Науковий вісник Полісся*. № 1. С. 148-157.



2. Д'яконова І., Павленко Л., Криклій О. (2019) Сучасний стан та перспективи колаборації банків та FinTech. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. № 1. С. 190-199.

3. Рубанов П. М. (2020) *FinTech інновації як детермінанти розвитку національної економіки*. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальностями 08.00.03 – економіка та управління національним господарством; 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Сумський державний університет Міністерства освіти і науки України, Суми, 2020.

**Чайковський Я. І.**

*к.е.н., доцент кафедри банківського бізнесу  
Західноукраїнський національний університет*

## **СПІВПРАЦЯ МІЖ БАНКАМИ І ФІНТЕХ-КОМПАНІЯМИ**

Радикальні зміни в сфері технологій торкнулися не тільки інформаційної сфери, а й економічної. Сучасна технічна революція значно вплинула в тому числі й на інфраструктуру банківського сектору, які пов'язані з підвищенням автоматизації у роботі банків та більшою орієнтованістю на клієнтів. Здебільшого такі перетворення в галузі пов'язані з необхідністю скорочення витрат, підвищенням безпеки фінансових операцій, а також забезпеченням відповідності сфери послуг суспільству, яке постійно розвивається [1, с. 39].

У сфері фінансових технологій в Україні на сьогодні працює понад 100 компаній, причому більша частина заснована протягом трьох останніх років. 63 % фінтех-фірм фінансуються власним коштом, стільки ж – пройшли точку безбитковості. На міжнародний ринок вийшли 43 % бізнесів, а з тих, хто працює тільки в Україні, 73 % планують підкорювати закордонні країни. Швидке зростання числа стартапів та паралельний розвиток екосистеми будуть сприяти збільшенню зацікавленості з боку інвесторів, а також зростанню кількості інкубаторів та акселераторів [2].

Є кілька причин позитивної динаміки у цьому сегменті. По-перше, на нього впливають світові тенденції, адже фінансові технології залишаються актуальною темою у світі протягом останніх років. По-друге, внаслідок очищення банківської системи втратили роботу чимало банківських спеціалістів. Але деякі з них отримали роботу в фінтех-компаніях або ж навіть заснували власні, що і стало каталізатором розвитку ринку. Так, засновниками фінтех-компаній стають здебільшого фінансисти та вихідці з ІТ-галузі.

В умовах сучасного розвитку банківського бізнесу та одночасного зростання віртуального ринку FinTech-компанії створюють, з одного боку, додаткові ризики для утримання конкурентних позицій банками на фінансовому ринку, а з іншого боку, можливості встановлення партнерських зв'язків між даними структурами й банками [3, с. 127].

Незважаючи на зростаючу конкуренцію з боку нових високотехнологічних структур, традиційні фінансові посередники зберігають певні конкурентні переваги.

Для банків основні ризики, які виникають унаслідок впливу FinTech, можна поділити на стратегічні ризики, операційні ризики, ризик аутсорсингу, ризики кібератаки та комплеансризика [3, с. 129].

Деякі з фінтех-провайдерів підтримують партнерство з банками і міжнародними платіжними системами. Це включає платформи для P2P карткових транзакцій, платіжні картки з логотипами декількох компаній та інші платіжні послуги. В основному, це такі банки як АТ «ПУМБ» (9,4%), АТ «Ощадбанк» (16%), АТ «Альфа-Банк» (14 %), АТ «Райффайзен Банк Аваль» (11,6 %), АТ «ТаскомБанк» (26 %) та міжнародні платіжні системи (зокрема, Visa, Mastercard – 23 %) [4, с. 21].

Не останню роль в розвитку ринку і співпраці банківських установ з фінтех-компаніями зіграла політика і підтримка Національного банку України (НБУ). Так, з метою стимулювання розвитку FinTech-рішень в Україні у НБУ працює Експертна рада з питань комунікації з інноваційними компаніями [5].

У липні 2020 р. НБУ затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 р. (Стратегія) – покроковий план створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами [5]. Ключовими дієвими елементами Стратегії є: розроблення та впровадження концепту повноцінної регуляторної «пісочниці» для швидкого тестування інноваційних проєктів; підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюзії) населення та бізнесу; запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг.

Реалізація Стратегії також значною мірою залежатиме від виконання пов'язаних діджитал-проєктів НБУ. Зокрема, йдеться про запровадження віддаленої ідентифікації та верифікації, імплементацію євро директиви PSD2, надання можливості здійснення миттєвих платежів із рахунку на рахунок у СЕП у форматі 24/7; посилення регуляторного периметру у сфері кібербезпеки та всі інші інноваційні проєкти НБУ [5].

Інтерес банків до фінансових технологій доволі великий. Винятком є лише ПриватБанк, який має власний потужний центр розробок. Та загалом банки частіше ведуть спільні проєкти, потім ідуть власні «центри інновацій» та власна інкубація/акселерація, оскільки вартість створення команди всередині доволі висока. Чимало таких проєктів реалізуються за моделлю, що дає змогу банкам знизити інвестиційні витрати та мінімізувати ризики.

Жоден банк поки що не інвестував у фінтех, але не виключено, що ситуація зміниться після кількох успішних кейсів. Таке припущення цілком логічне, адже на заході ситуація зовсім інша. Наприклад, Банк ING, що належить нідерландському фінансовому конгломерату ING, в рамках програми ING Fintech Village співпрацює майже із сотнею фінтех-компаній та має інвестиційний фонд для стартапів розміром 300 млн євро. Банк Credit Agricole володіє інвестиційним фондом для стартапів розміром 100 млн євро та інкубатором The Village by CA. BNP Paribas має власний акселератор Fintech Boost of L'Atelier BNP Paribas та інвестиційний фонд розміром 3 млрд. дол. США для фінансування перспективних проєктів [2].

Загалом українські банки зацікавлені у взаємодії з компаніями, які

пропонують інноваційні рішення, що здатні принести реальну користь для бізнесу та потребують значних ресурсів для створення всередині банку. Основними сферами співпраці банків та фінтех-компаній, на думку експертів, у найближчий рік будуть платіжні сервіси, системи штучного інтелекту, великі дані, автоматизація бізнес-процесів та кібербезпека.

Серед основних проблем, що стримують прогрес фінансових технологій в Україні, називають надмірну регульованість, відсутність потрібної юридичної бази та низьку фінансову грамотність населення. Разом з тим, фінтех-компанії вважають консерватизм банків суттєвим фактором, що заважає розвитку ринку.

Таким чином, зараз спостерігаються зміни у взаємовідносиннях фінтех-компаній з традиційними фінансовими інститутами. Більшість фінтех-компаній визначають співпрацю з традиційними фінансовими інститутами, як основну свою ціль. Така співпраця сприятиме розвитку інновацій та збереже довіру клієнтів до обох сторін.

Перспективні напрями співпраці банків і фінтех-компаній в Україні:

1. Механізм BankID, який дозволяє здійснювати понад 70 адміністративних та банківських послуг дистанційно. Механізм віддаленої ідентифікації фізичних осіб через Систему BankID НБУ впроваджується НБУ з метою надати населенню можливість отримувати адміністративні, а також банківські та інші послуги дистанційно, тобто без потреби відвідувати відділення банківської установи. Зокрема, Система BankID НБУ надає змогу фізичним особам відкривати поточні рахунки дистанційно і стати клієнтами банківських установ. Зараз до системи підключені «Ощадбанк» та «Радабанк». Інші банки, зокрема, «УкрСиббанк», «Райффайзен Банк Аваль», банк «Південний», ПУМБ, «Альфа-Банк»/«Укрсоцбанк», «Укрексімбанк» знаходяться на різних етапах підготовки, тестування та підключення до системи.

2. Партнерство між банківськими установами і ритейл-компаніями дозволить [6; 7]: створити нові сервіси та розширити перелік послуг для клієнтів; запустити нову програму лояльності для клієнтів; забезпечити нові джерела прибутку для ритейлера. Банківські установи для себе бачать вигоду в тому, що ритейлери мають у своєму розпорядженні велику клієнтську базу. Це дозволяє для банківської установи створити нові джерела доходу і розширити перелік клієнтів банку. Оптимальним варіантом співпраці буде розділення між банком і ритейлером доходів, які отримані від спільної діяльності. Подібний механізм буде сприяти зростанню інтересу до співпраці з банком з боку ритейл-компаній. Крім того, співпраця з банківською установою надає можливість ритейлеру створювати нові джерела доходу. Зокрема, від надання фінансових послуг, або емісія картки ритейлера.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Чайковський Я. І., Ковальчук Я. Ю. Сучасні фінтех напрямки в банківському секторі. *Світ фінансів*. 2020. № 2 (63). С. 36-48.

2. Фінтех-2019: дослідження українського ринку фінансових технологій. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1139.html>. (дата звернення: 05.04.2021).

3. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Випуск 4(09). С. 127-133. URL: [http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/4\\_09\\_uk/24.pdf](http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/4_09_uk/24.pdf). (дата звернення: 06.04.2021).
4. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: [http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech\\_in\\_Ukraine\\_2018\\_ua.pdf](http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf). (дата звернення: 07.04.2021).
5. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>. (дата звернення: 08.04.2021).
6. Савенко С. За ними майбутнє. Finance.ua. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/416199/za-nymu-majbutnye>. (дата звернення: 09.04.2021).
7. FinTech. Тенденції та перспективи. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/12/07/31324053/>. (дата звернення: 09.04.2021).

## 4. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІНАНСОВІЙ БАНКІВСЬКІЙ ТА СТРАХОВІЙ СФЕРІ

Андрєєва С.В.

*«Економіка», 5 курс*

*НТУ «Дніпровська Політехніка»*

*Науковий керівник – к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів*

*Штефан Н.М.*

### ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ

Впровадження інноваційних технологій в усі сфери діяльності економічних суб'єктів сприяє економічному зростанню країни, підвищенню її конкурентоспроможності на світових ринках, структурних зрушень в економіці, в тому числі фінансового сектора.

Слід зауважити, що фінансові інновації нерозривно пов'язані з використанням інформаційних технологій. У той же час впровадження нових фінансових продуктів сприяє створенню нових фінансових технологій, тому що вони розробляються сьогодні виключно за допомогою сучасних ІТ-технологій.

Отже, фінансова інновація включає як нові технології фінансових операцій, так і нові фінансові продукти. Під фінансовими інноваціями маються на увазі розробка і використання нових або вдосконалених фінансових інструментів, технологій, інститутів і ринків, головною метою застосування яких є ефективний перерозподіл фінансових ресурсів, прибутковості, ліквідності активів, мінімізація ризиків.

Таким чином, фінансовою інновацією в банківській сфері є [2]:

- відносно новий банківський продукт, що володіє більш привабливими споживчими властивостями в порівнянні з пропонованим раніше;
- якісно новий продукт, який здатний задовольнити неохоплені раніше потреби потенційного покупця;
- використання більш досконалої технології для створення банківського продукту.

У світовій практиці зазвичай виділяють наступні види банківських інновацій [4]:

- банківські продукти на нових сегментах (Інвестиції в нерухомість, страховий бізнес, фінансовий лізинг, трастові операції);
- інновації в нових областях грошово-фінансового ринку (ринки комерційних паперів, фінансові ф'ючерси, фінансові опціони, не котирувані цінні папери);
- управління готівкою та використання нових інформаційних технологій;
- послуги фінансового посередництва, спрямовані на зниження операційних витрат і більш ефективного управління активами і зобов'язаннями (деPOSITNІ сертифікати, рахунки НАУ, депозитні рахунки грошового ринку);

– нові продукти в традиційних сегментах ринку позикових капіталів (інструменти з плаваючою процентною ставкою, свопи, облігації з глибоким дисконтом, серійні облігації і т.д.);

– інструменти грошового ринку, що мають характеристики як капіталу, так і позикових коштів (позички і облігації участі, сертифікати інвестицій).

Поточний стан українського банківського бізнесу дозволяє виділити три основні чинники, що впливають на інноваційну діяльність банківського сектора [1]:

- зростаючу конкуренцію з боку банківського та небанківського секторів;
- нестабільність на світових фінансових ринках;
- глобалізацію світових фінансових ринків і ринків банківських продуктів і послуг.

Продовжують бути на фінансових ринках з високим попитом банківські продукти і послуги, які ще зовсім недавно були інноваційними, такі як цифрові платежі (мобільні, он-лайн, місцеві, транскордонні) і цифрові гаманці. Але особливий потенціал для просування фінансових інновацій ІТ-фахівці бачать у застосуванні блокчейн-технологій з використанням криптовалют.

На рівні простого користувача впровадження фінансових інновацій економить час, позбавляючи від участі в безлічі процесів, та гарантує економічну безпеку діяльності, так як всі інноваційні фінансові продукти і послуги технічно захищені найсучаснішими засобами електронного захисту.

Основним змістом нового етапу в розвитку банківського сектора повинно стати вдосконалення банківської діяльності, що включає розширення складу інноваційних фінансових продуктів і послуг, зростання їх якості та розвиток способів надання, підвищення довгострокової ефективності та стійкості бізнесу, реалізація клієнто-орієнтованого підходу [3].

Розробка і впровадження фінансових інновацій в банках є в даний час найбільш актуальною темою, яка потребує подальшого вивчення теоретичних і практичних аспектів впровадження фінансових інновацій, докладного аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду, застосування отриманих знань на практиці для модернізації та організації ефективної взаємодії фінансового та реального секторів економіки України.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Мишина А.А. Фінансові інновації: класифікації та види / А.А. Мишина // Державний аудит: Право. Економіка. – 2017. – №2. – С. 68-71.

2. Буковинський С.В. Забезпечення цінової стабільності і мінімізація системних фінансових ризиків/ С. В. Буковинський // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 11. – С. 5–13.

3. Пантелєєва Н.М. фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози/ Н.М. Пантелєєва // Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – №3 (03). – С.68-73.

4. Єгоричев С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: [монографія] / С.Б. Єгоричев – ВНЗ у кооперації «Полтавський університет економіки і торгівлі», – Полтава: ТОВ «АСМІ». – 2010. – 348 с.

**Бараненко Р.С.**

**Токарєв В.О.**

*«Банківський бізнес», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Стецюк Т.І.*

## **КІБЕР-СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Науково-технічна революція початку ХХІ сторіччя спричинила в усьому світі глибокі системні перетворення. Передусім завдяки поєднанню досягнень у сфері новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) із надбаннями, що постали на базі стрімкого розвитку інформаційно-телекомунікаційних систем (ІТС), сформувалися принципово нові глобальні субстанції — інформаційне суспільство, а також інформаційний та кібернетичний простори. Тому цілком природно постає необхідність у кібер-страхуванні.

Кібер-страхування - це комплексний продукт, який включає в себе страхування майна, відповідальності та фінансових ризиків. Страховим випадком є збитки, які виникли в результаті порушення роботи комп'ютерної мережі (або її систем безпеки) страхувальника через вторгнення третіх осіб (кібер-атак): втрата корпоративних даних, інтелектуальної власності або даних клієнтів – чи, у гіршому випадку, втрата всього переліченого. З кожним днем все більше нових компаній стають жертвами таких вторгнень. Тому питання кібер-безпеки та захисту від несанкціонованого доступу до внутрішньої інформації компанії є надзвичайно актуальним.

Кібер-страхування перш за все є ефективним інструментом для часткової компенсації наслідків, спричинених кібер-атаками. Даний вид страхування не набув масового поширення в Україні, цьому перешкоджає недостатній рівень довіри між страхувальником і страховиком, а також нерозуміння можливих розмірів фінансових та інших втрат від наслідків кібер-злочинів.

Зазначимо, що в останні роки людство відзначилось значним розвитком цифрових технологій та покращенні інфраструктури ІТ. В наш час інструменти цифрової безпеки не є достатньо захищеними. Разом з модернізацією технологій нерозривно пов'язаний і розвиток злочинності кібер-простору. Потерпілими стають окремі індивідуальності, підприємства і навіть держава.

Наявність полісу кібер-страхування може допомогти мінімізувати ризики бізнес-діяльності під час кібер-інциденту, а також відшкодувати фінансові витрати на деякі елементи боротьби з ними.

Як ми уже зазначали, кібер-страхування надає захист у разі хакерських атак, кібер-вимагань, фішінгу та порушення цілісності конфіденційності інших даних. Також, страхові компанії можуть компенсувати ряд інших витрат, після скоєння кібер-атаки: розслідування кібер-нападів, покриття витрат на захист в суді і відновлення роботи пошкоджених систем. Потрібно визнати, що поліс з кібер-страхування включає в себе страхування власності та відповідальності за можливі вище перераховані ризики.

Українські страхові компанії ще не досягли достатнього рівня розвитку страхування кібер-ризиків. Необхідно усвідомити і зрозуміти, що кібер-страхування не зробить бізнес безпечнішим, а стане надійним інструментом відшкодування нанесеного збитку. Перешкодами у розвитку кібер-страхування, на нашу думку є:

- недостатність правового регулювання відносин у кібер-страхуванні (у багатьох країнах це відсутність законодавства, що регулює відносини у сфері захисту персональних даних, встановлення вимог стосовно способу їх зберігання і чітке визначення видів покарання у разі їх порушення);

- недостатня обізнаність відносно проведення процесу оцінки, визначення розміру відшкодування.

Процес визначення суми відшкодування збитку є складним, так як не існує конкретної методики підрахунків кількісних та якісних показників. Завдяки міжнародним стандартам PCI DSS (Payment Card Industry Data Security Standard) та GDPR (General Data Protection Regulation), є можливим розрахунки прямих збитків, таких як штраф за порушення умов збереження персональних даних, тощо [3].

Отже, кібер-ризик – дуже нагальна проблема, але щоб вирішити її за допомогою страхових інструментів, необхідно створити відповідні умови. Однією з вимог є створення відповідної законодавчої бази, технічних можливостей та готовності суб'єктів співпрацювати зі страховиками для створення корпоративної кібер-безпеки.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Приказюк Н. В., Гуменюк Л.С., Кібер-страхування як важливий інструмент захисту підприємств в умовах цифровізації економіки // Н. Приказюк, Л.Гуменюк// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Кібер-страхування як важливий інструмент захисту підприємств в умовах цифровізації економіки (nauka.com.ua)

2. Якушев В.О., Кібербезпека-2018: чого чекати бізнесу? //В.Якушев//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: Кібербезпека-2018: чого чекати бізнесу? | Mind.ua

3. Cyberthreat Defense Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: CyberEdge-2019-CDR-Report-v1.1.pdf (imperva.com)

**Гмиря В.П.**

*к. е. н., доцент кафедри економіки підприємництва та маркетингу  
Черкаський державний бізнес-коледж*

## **ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Цифровізація фінансової сфери є невід'ємною рисою розвитку сучасної світової економіки. Для того, щоб учасники фінансового ринку бути успішними і конкурентоспроможними, необхідно не відставати від глобальних тенденцій



впровадження передових технологій і бути «цифровими». Виконання цього завдання зумовлює трансформацію традиційних бізнес-моделей під виклики сучасного світу. Кредитні організації, страхові компанії та інші інституціональні інвестори вносять значні зміни в вдосконалення своєї діяльності під впливом цифрових технологій.

Аналізуючи цифровізацію фінансової сфери як еволюційний етап розвитку сучасного соціуму, слід розглянути основні стадії її становлення. При цьому необхідно підкреслити, що основою даного процесу є активне впровадження в фінансові відносини досягнень галузі фінансових технологій (далі Фінтех).

Фінтех - це динамічний розвиток сегменту на перетині секторів фінансових послуг і технологій, в якому технологічні стартапи та нові учасники ринку застосовують інноваційні підходи до продуктів і послуг, в даний час надаються традиційним сектором фінансових послуг. Цифровізація стрімко розвивається, порушуючи звичний порядок речей в традиційному ланцюжку вартості.

Компанії сегмента Фінтех, що використовують новітні технології, і нові напрямки діяльності перекроюють картину конкуренції, розмиваючи межі, що встановилися серед гравців сектору фінансових послуг.

Екосистема Фінтех включає в себе такі елементи, як: стартапи, технологічні компанії, фінансові інститути та інфраструктурні гравці [1].

Аналіз суб'єктів фінансового ринку України показав: найбільші обсяги активів банків (як надійних фінансових інституцій з широким спектром фінансових послуг, професійних посередників, дилерів тощо), невисокий обсяг активів мали організатори фінансових торгів, брокерські контори, депозитарії, компанії з управління активами, як інституції, що забезпечують обслуговування учасників фондового ринку країни, що не достатньо розвинений та потребує інтеграції в світовий простір. [2]

Найбільші обсяги активів банків припадали на кредити, цінні папери, відсутніми були страхові резерви, що обумовлено банківською політикою. Фінансові, зокрема кредитні компанії, інвестиційні фонди, мали відсутність активів монетарного золота, страхових резервів та найбільші обсяги акцій і кредитів, що відповідало номенклатурі їх основних продуктів. Страхові компанії мали найвищі обсяги грошових коштів, депозитів та відсутність активів монетарного золота, деривативів, що обумовлено їх діяльністю. Фондові біржі, брокерські контори, депозитарії, компанії з управління активами мали найбільші обсяги грошових коштів, депозитів, цінних паперів, відсутні активи монетарного золота, страхових резервів, кредитів, що розкривало концентрацію їх професійної діяльності на фондовому ринку. [2]

Впровадження цифрових технологій вимагає кардинальної зміни бізнес-стратегій всіх галузей економіки. Висока ефективність застосування інноваційних рішень змушують фінансовий сектор трансформуватися як для посилення своїх позицій на ринку, так і для підвищення рівня взаємодії з клієнтами та учасниками ринку.

Найбільш помітним трендом є цифровізація української банківської сфери. Кредитні організації прагнуть трансформуватися в фінансові високотехнологічні корпорації, що задовольняють наступним вимогам:

- надання клієнтам комплексного набору послуг в рамках екосистеми Фінтех;

- підвищення прозорості інформації, що сприяє усуненню посередництва на фінансовому ринку;

- постійне вдосконалення впроваджуваних цифрових рішень з метою забезпечення функціонування в режимі реального часу і забезпечення безпеки, ін.

Зміна традиційної бізнес-моделі реалізується за допомогою трансформації значної частини інформаційних технологій, які концентрують в собі всі напрямки діяльності банку. Даний процес включає в себе:

1. Розробку цифрової стратегії на основі бачення бізнесу і його місії з урахуванням необхідності внесення постійних коригувань (висока швидкість появи цифрових новинок, зміни законодавства та ін).

2. Створення архітектури ІТ-систем або ІТ-ландшафту. Цей етап передбачає розробку наборів програмних, обчислювальних і телекомунікаційних засобів, збудованих в певній конфігурації та забезпечують роботу операційних процесів для бізнес-підрозділів;

3. Розробку ІТ-рішень і введення їх в експлуатацію.

Згідно з даними банківської статистики, заходи з цифрової трансформації роблять позитивний вплив на фінансове становище кредитних організацій, і значні інвестиції окупаються за рахунок досягнення комбінації цілей. При цьому слід сказати про зростаючу конкуренцію в банківській галузі, де ключові гравці активно розвивають нові напрямки з цифровізації. В цих умовах від кредитних організацій потрібно виділення ресурсів (фінансових, людських, матеріальних) для стійкого досягнення стратегічних і тактичних цілей, що виникають під впливом мінливих чинників зовнішнього середовища.

Технологічні сервіси є драйверами та інструментами зміни бізнес-стратегії і досягнення позитивних фінансових результатів. Активність кредитної установи в цьому напрямку дозволить вийти на якісно новий рівень і стати привабливішими для клієнта, а бездіяльність може призвести до витіснення гравця з ринку.

Слід зазначити, що цифрова трансформація несе в собі не тільки потенційні можливості і переваги, але і значні ризики і загрози. Для їх усунення необхідно гармонізувати нормативно-правову базу в сфері регулювання фінансових технологій, особливо в частині кібербезпеки і збереження даних. Важливо підкреслити, що для стійкого розвитку українського фінансового сектору необхідні інноваційні драйвери зростання економіки в цілому.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Перцева С.Ю. Фінтех: механізм функціонування. Інновації в менеджменті. 2017. №12. С. 50–53.

2. Кравченко А.С. Функціонування та розвиток фінансового ринку в умовах цифровізації суспільства. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2020. Вип. 2. DOI: 10.31521/2313-092X/2020-2(106)

3. Menkveld, A. (2013), «High Frequency Trading and the New-Market Makers», *Journal of Financial Markets*, Vol. 16, No. 4, pp. 712–740, available at: [http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1722924](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1722924)

4. The Global Information Technology Report. Growth and Jobs in a Hyperconnected World [Electronic resource] / World Economic Forum and INSEAD. – Access mode: [www.weforum.org/gitr](http://www.weforum.org/gitr)

5. Zigrand, J.-P., Cliff, D. and Hendershott, T. (2011), «Financial stability and computer-based trading», The Future of Computer Trading in Financial Markets. Working paper, pp. 6–23

**Гнедик В.С.**

*«Фінанси, страхування та банківська справа», 2 курс  
УкрДУЗТ*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри управління державними і  
корпоративними фінансами  
Тройнікова О.М.*

## **РОЗВИТОК РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ**

На сьогоднішній день згідно джерела [1] існують два основні підходи до цифровізації у світовому промисловому виробництві. Один - трактує сучасний етап впровадження інформаційно-технологічних досягнень як еволюційний, другий – як революційний.

Сучасний етап промислової революції пов'язаний з розвитком комунікативних Інтернет-технологій, які суттєво змінили технологію бізнес-процесів і отримали назву “цифровізації” основою Четвертої промислової революції та третьої хвилі глобалізації стала цифрова економіка. [1]

Цифрова економіка є економікою, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях та інформаційно-комунікативних технологіях, але, на відміну від інформатизації, цифрова трансформація не обмежується впровадженням інформаційних технологій, а докорінно перетворює сфери і бізнес-процеси на базі інтернету та нових цифрових технологій. [1]

Не виключенням є процеси, що пов'язані з інвестуванням коштів.

На даний час ринок цінних паперів України все ще знаходиться на стадії розвитку. Зрушення, щодо розвитку національного фондового ринку по операціях, та регулятивній діяльності, все одне не усунули купу проблем та недоліків, що існують в даній сфері. [2] Але останнім часом спостерігається певний рух в деяких його сегментах, а саме в сегменті державних цінних паперів, що пов'язане зі змінами які стосуються регулювання ринку облігацій внутрішньої державної позики. [3] Відомо, що державні цінні папери – цінні папери, випущені державою. Дані цінні папери належать до категорії боргових цінних паперів [4],[5]. Прикладом є експертна думка: «розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів в державні облігації є одним із інструментів залучення додаткових надходжень до місцевих бюджетів (у вигляді отримання процентних доходів)». [6], [7]

Але слід також зазначити, що це нове явище, яке потребує ретельного вивчення організаційних процедур. [6]

За даними останніх років найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі зафіксовано з державними облігаціями України – 295 млрд. грн (96,81% від загального обсягу біржових контрактів) у 2019 році та 276,98 млрд грн (98% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі у 2020 році ( січень-листопад) [5],[6],[8].

На сучасному етапі система роботи з фінансовими інструментами, а саме з цінними паперами завдяки інтернету та новим комп'ютерним технологіям має значний потенціал. Поява такого способу доступу до торгів на фондовому ринку, як інтернет-трейдингу дає інвестору доступ до біржової інформації, а також дає можливість укласти угоди з купівлі-продажу цінних паперів на біржі в режимі реального часу за допомогою спеціальної сертифікованої програми, встановленої на персональному комп'ютері.

Однією з переваг інтернет-трейдингу є застосування маржинальної торгівлі (метод кредитного плеча) маржинальна торгівля є одним з напрямків розвитку інтернет-трейдингу.[9]

Зміни середовища внутрішньому ринку цінних паперів: активізує діяльність інвесторів щодо операцій з цінними паперами, збільшуючи їх активи; сприяє розвитку ринку цінних паперів

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти Київ, 2020р URL [https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020\\_digitalization.pdf](https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf) ( дата звернення 16.03.2021)

2. Шкиря А.С. Сучасні тенденції розвитку фондового ринку України <http://libfor.com/index.php?newsid=3871>

3. Регулювання ринку цінних паперів: останні зміни URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/regulyuvannya-rinku-cinnih-paperyiv-ostanni-zmini.html%20> (дата звернення:23.01.2021)

4. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/regulyuvannya-rinku-cinnih-paperyiv-ostanni-zmini.html>

5. Державні цінні папери URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/296050/derzhavni-tsinni-papery> (дата звернення 23.01.2021)

6. Альтернатива депозитам: як громадам ефективно використати тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів <https://decentralization.gov.ua/news/10751> (дата звернення 23.01.2021)

7. Постанова КМУ від 23 травня 2018 р. № 544 «Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544-2018-%D0%BF#Text> ( дата звернення 25.01.2021)

8. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-жовтня 2020 року URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (231Kb) ( дата звернення 23.01.2021)

9. Тройнікова О.М Умови та перспективи інтернет-трейдингу в Україні Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку і права». Полтава. 2020.- С.46-47

## РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Під банківськими інноваціями розуміють процес модернізації банківської діяльності шляхом удосконалення продуктів, операцій, послуг, бізнес-процесів або ж створення нових, метою якого є, з одного боку, зростання задоволеності наявних потреб клієнтів або формування нових, з іншого боку – розширення спектру послуг та продуктів, отримання додаткового прибутку [1].

Інноваційна діяльність є головним чинником розвитку банківської діяльності, що приносить вигоду не лише у вигляді додаткового прибутку, а ще й у спрощенні проведення банківських операцій та надання послуг клієнтам.

Складовими банківської діяльності, пов'язаними з впровадженням банківських інновацій є [2]:

– фінансова складова, яка включає в себе створення нових банківських продуктів у традиційних сегментах ринку, інновації в нових сегментах грошово-фінансового ринку, управління готівкою та використання нових інформаційних технологій, удосконалення послуг фінансового посередництва, підвищення ефективності управління активами та зобов'язаннями;

– технологічна складова включає в себе удосконалення наявних технологій та впровадження принципово нових, використання нових технологічних регламентів, нові види технологічного забезпечення й технічного обладнання;

– організаційно-структурна складова, котра включає підвищення ефективності процесів банківської діяльності, підвищення якості банківського обслуговування, координація взаємодії внутрішніх та зовнішніх елементів системи інноваційного розвитку банківського сектору, ефективно використання банківських ресурсів.

Розвиток технологічних інновацій в банківській діяльності тісно пов'язаний з розвитком ІТ-технологій. Тож, банки переглядають свою ІТ-інфраструктуру для її оптимізації та впровадження нових технологій, котрі дали б можливість зменшити до мінімуму витрати на ведення банківської діяльності та отримати конкурентні переваги.

Серед інноваційних банківських продуктів основними можна виділити наступні [3]:

1. Інтернет-банкінг – вид дистанційного банківського обслуговування, через який клієнт може управляти своїми рахунками лише за допомогою мережі Інтернет у будь-якій точці світу;

2. «зона 24» - місце, в якому клієнт може скористатися послугами банку цілодобово, воно оснащене банкоматом, терміналом та телефоном доступу до інформаційної служби;

3. POS-термінали, через які можна розраховуватися карткою за товари та послуги, що зменшує обсяг готівкових грошей в обігу;

4. QR-банкінг – вид безконтактного обслуговування, який дозволяє оплачувати рахунки через QR-код за безконтактною банківською системою;

5. Send money – послуга, яка дозволяє переводити гроші на рахунок одержувача за номером мобільного телефону;

6. фотокаса – послуга для смартфонів, за фотографіями рахунків та комунальних платежів працівник банку сам створює необхідні документи;

7. розумна заправка – додаток «ПриватБанку», що дозволяє заправитись бензином без черги, не виходячи з автомобіля;

8. електронний залишок – послуга в касах банку, що дозволяє зараховувати залишок менше однієї гривні на рахунок мобільного телефону клієнта, що скорочує обіг монет.

Основними чинниками, які стримують розвиток інновацій у банківській сфері України, є недостатній ступінь захисту каналів зв'язку, через що зростають ризики втрати чи ушкодження даних клієнтів; низький рівень правового регулювання інноваційних технологій, що спричиняє створення ризикових обставин та зменшує прихильність клієнтів до дистанційного обслуговування; відсутність постійного з'єднання з мережею Інтернет та зв'язку у багатьох населених пунктах; збільшення вартості впровадження інноваційних рішень, які використовуються у сучасному розвитку банків, а також збільшення ступеню ризиків, що при цьому створюються; занижений рівень технологічного розвитку українських банків, що стримують впровадження інноваційних технологій; низький рівень підготовки працівників банків та дефіцит кваліфікованих кадрів; недостатній рівень інформаційної обізнаності населення [4].

Інновації сприяють розвитку банківської діяльності, дають змогу спростити процес нарощування нової клієнтської бази, в особливості за рахунок молодого покоління. Потенціал для інновацій українського банківського ринку досить великий, проте інноваційних продуктів поки ще недостатньо. Для збільшення конкурентних переваг банкам необхідно мати більш високі споживчі якості, у порівнянні з існуючими аналогами, залучати інновації, пов'язані з Інтернет-технологіями, оновлювати свої системи до рівня зарубіжних країн, бути більш привабливими для клієнтів та задовольняти потенційний попит нових споживачів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Рамазанов С. К., Надьон Г. О., Кришталь Н. І., Степаненко О. П., Тимашова Л. А. Інноваційні технології антикризового управління економічними системами: [монографія] Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. 176 с.

2. Карчева І.Я. Теоретичні та практичні аспекти забезпечення ефективності інноваційної діяльності банків. *Бізнес Інформ*. 2014. № 6. С. 343-347.

3. Хоменко В. О. Ринок інноваційних банківських продуктів в Україні 2017. – URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/6786> (дата звернення 12.03.2021)

4. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: [монографія] Полтава: ВНЗ «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2010. 348 с.

## ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У час глобалізаційних процесів та поширення інтернет-технологій виникає потреба у застосуванні інноваційних інструментів, у тому числі на страховому ринку. Тому з'являються все нові методи продажу страхових продуктів, де одним із таких методів є Інтернет-страхування [2, с. 267].

Дослідженню сутності та перспектив розвитку присвячено праці таких вчених: Нечипоренко В.І., Науменкова С.В., Михайловська І. М., Моташко Т.П., Спіцина Н.М. та інші.

В економічній літературі спостерігається багато поглядів щодо трактування сутності поняття «Інтернет-страхування». На думку Спіциної Н. М., інтернет-страхування – це взаємодія інтересів між страховою компанією і клієнтом, котра виникає при продажі страхового продукту та його обслуговуванні, але вироблена за допомогою мережі Інтернет [6]. Підсумовуючи всі наведені дослідниками у галузі страхування визначення можна зробити висновок, що Інтернет-страхування – це відносини між страховиком і страхувальником, які виникають у процесі продажу страхових послуг на основі договору, укладеного у мережі Інтернет.

Для більшого розуміння сутності Інтернет-страхування можна визначити переваги та недоліки (табл.1).

Таблиця 1- Переваги та недоліки Інтернет-страхування

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"><li>- спрощення процесу страхування за допомогою зрозумілого способу порівняння, вибору страхової компанії і страхового продукту;</li><li>- оперативність оформлення;</li><li>- мінімізація людського чинника;</li><li>- автоматизація розрахунку страхової суми зниження витрат на оренду офісів та виплату робітникам заробітної плати</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>- на сайтах розміщується менша кількість страхових продуктів;</li><li>- клієнту необхідно самому розбиратися в тонкощах роботи з сайтом;</li><li>- клієнт не може заздалегідь повністю ознайомитись з усіма умовами договору</li></ul>

*Джерело: сформовано автором на основі: [1;6]*

Розглянувши Інтернет-сайти страхових компаній можна виділити дві системи страхування в мережі Інтернет: «офлайн» та «онлайн». За допомогою офлайн-страхування можна отримати на саті інформацію про продукти та послуги, які надає компанія, про умови укладання договору, розрахувати розмір страхової премії. В свою чергу, онлайн-страхування дає можливість розрахувати вартість, заповнити заявку на страхування, провести оплату через Інтернет і, якщо дозволяє законодавство, одразу отримати поліс страхування [5, с.157].

На сьогодні український страховий ринок, а саме інтернет-страхування розвивається все з більшою силою. На це вплинуло прийняття таких законів: «Про електронну комерцію» [2] та «Про електронні довірчі послуги» [3]. Саме вони сприяли зручному укладанню страхових полісів. За останні роки немало

страхових компаній (ВУСО, Уніка, Княжа) удосконалили онлайн продаж своїх послуг. На нашу думку, на це також вплинули і події, пов'язані з Covid-19.

Основними продуктами онлайн-продажу є: автостраховання, туристичне страхування, страхування майна тощо. При цьому лідером є обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ). Серед страхових компаній, які уклали електронні договори ОСЦПВ за 6 міс. 2020 р. переважають: ТАС СГ, Оранта, UPSK, Княжа, Ю.Ес.Ай, Рзу Україна, ARX, ВУСО, Арсенал Страхування, Альфа-Гарант.

Незважаючи на досить швидке поширення Інтернет-страхування, існують певні проблеми, які заважають страховим компаніям повністю проникнути на ринок Інтернет-послуг. Серед них можна виділити такі: великі початкові витрати на придбання та налаштування системи, високі витрати на навчання і перепідготовку персоналу, брак кваліфікованих кадрів на ринку праці, здатних створити систему Інтернет-страхування, низька інформаційна грамотність населення, особливо у старшого покоління, невисоке проникнення Інтернету в окремих регіонах, особливо в сільській місцевості [7].

Страховий ринок України переходить на новий етап розвитку. Науково-технічний прогрес, зростання конкуренції змушують страхові компанії реагувати на зміни, що відбуваються та вдосконалювати продаж своїх продуктів і послуг. Однак такі зміни виявляються не під силу кожній компанії, так як існують проблеми. На нашу думку, насамперед необхідно удосконалити нормативно-правову базу ринку страхових послуг, а саме розробити і здійснити заходи щодо вдосконалення і розвитку законодавства, що регулює Інтернет-страхування.

#### **Список використаних джерел:**

1. Борисюк О. В. Пріоритети розвитку інтернет-страхування в умовах фінансових викликів. *Інфраструктура ринку*. Випуск 27. 2019 с.266-270.
2. Закон України Про електронну комерцію від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: [https://kodeksy.com.ua/pro\\_elektronnu\\_komertsiyu.htm](https://kodeksy.com.ua/pro_elektronnu_komertsiyu.htm).
3. Закон України: Про електронні довірчі послуги від 05.10.2017 № 2155-VIII (Редакція станом на 13.02.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
4. Карлін М. І. Борисюк О. В. Управління державними фінансами: посібник. Луцьк : ПП Іванюк. 2013. 273 с.
5. Михайловська І. М. Основні підходи до визначення сутності, структури та принципів інтернет-страхування. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 3, Т. 3. 2015. С. 157-160.
6. Спіцина Н.М., Григораш О.В. Переваги та недоліки Інтернет-страхування в Україні. Актуальные проблемы современных наук-2007: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції». Польща: Przemysl, Sp. z o.o. Nauka I studia, 2007. URL: [http://www.rusnauka.com/12.APSN\\_2007/Economics/20665.doc.htm](http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/20665.doc.htm).
7. Топ-10 страхових компаній по електронних ОСЦПВ. *Insurance Top*. 2020 р. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>.



## **ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ**

Ринок банківських послуг є однією з невід’ємних та важливих складових ринкової економіки України. На сьогодні в Україні особливого значення набуває підвищення ефективності функціонування ринкової інфраструктури, а відповідно зростає інтерес до функціонування банків та покращення їх діяльності. В умовах сьогоденної конкуренції і комерціалізації виникає необхідність розробки нових сучасних стратегій розвитку ринку банківських послуг, створення нових його сегментів та механізмів обслуговування.

Крім того, у світі рівень проникнення Інтернету у життя з кожним роком зростає, і за даними світової статистики станом на 2020 р. рівень Інтернет проникнення в Європі досяг 94,7%, середнє значення рівня проникнення у всьому світі – 68,8% [1].

Інтернет-банкінг - це технологія дистанційного банкінгу "домашнього банкінгу" ("віддалений" або "домашній" банкінг), що дозволяє клієнту здійснювати різні операції без відвідування відділення банку та отримувати такі банківські послуги:

- надання інформації про державні банки, зокрема про умови депозитів та позик, курси валют тощо;
- купівля та продаж валют;
- відкриття депозитів;
- надання авторизованої інформації про стан рахунків клієнта (залишки, продажі, виписки з банків за певний проміжок часу);
- оплата товарів, страхових полісів, комунальних послуг;
- поповнення карткових рахунків тощо [2].

Отже, Інтернет-банкінг - це послуга, яку банки пропонують своїм клієнтам. Він полягає у можливості всіх стандартних банківських операцій, які клієнт може здійснювати в офісі банку, за винятком готівкових операцій, через Інтернет.

На наш погляд, цей вид дистанційного банкінгу є найбільш передовим, зручним та перспективним. Клієнту не потрібно купувати або встановлювати будь-яке спеціальне програмне забезпечення. Все, що вам потрібно - це отримати в банку ім'я для входу та пароль та дискету з ключем для електронного підпису банківських доручень. Тут є великі можливості: банку зручно надавати послуги, клієнту - отримувати їх.

Першою причиною заохочення банків до участі в Інтернет-банкінгу є зростання попиту на ці послуги. Звичайно, віддалене обслуговування клієнтів через Інтернет є вигідним для банків, головним чином тому, що операційні витрати банку мінімізовані. Витрати на створення (покупку) та запуск системи

Інтернет-банкінгу можна порівняти з вартістю відкриття звичайного відділення або відділення банку. Якщо додати ці незначні транзакційні витрати, то коефіцієнт окупності Інтернет-відділення банку та його загальна ефективність будуть у рази вищими, ніж у звичайного відділення. Однак все це можливо принаймні за однієї умови, що також є другою основною причиною, чому банки зацікавлені в Інтернет-банкінгу - це можливість залучити велику кількість клієнтів, які не прив'язані до географічного розташування банку.

Наступною об'єктивною причиною розвитку банками Інтернету є конкуренція. Вже сьогодні наявність західної банківської системи Інтернету в західному банку, яка обслуговує приватних осіб, є значною конкурентною перевагою для технологічно просунутих банків перед їх конкурентами.

Інтернет-банкінг також залучає фахівців з програмного забезпечення, які бачать потенційних клієнтів у банках і відкривають новий, перспективний ринок. Удосконалюючи системи віддаленого банкінгу та намагаючись догодити все більшій кількості споживачів, програмісти вже захопили вигідну нішу на ринку електронних банківських послуг і намагаються її зберегти.

Інтернет-банкінг також приносить прибуток підприємствам, які продають свої товари та послуги кінцевим споживачам - фізичним особам. Користувачеві Інтернету набагато простіше придбати або скористатися послугами з мінімальними зусиллями. Відповідно, будь-яка компанія, яка рекламує свою продукцію чи послуги в Інтернеті та пропонує можливість покупки, має можливість залучити більше потенційних покупців.

Однак ми вважаємо, що Інтернет-банкінг - надзвичайно зручна послуга для клієнтів, які активно беруть участь у бізнесі. Так, клієнт може замовити будь-яку послугу: відкрити рахунок, замовити випуску з банку, підготувати попередні документи для позики та отримати довідкову інформацію про послуги банку. Крім того, клієнт має можливість листуватися зі спеціалістами банку, якщо це необхідно, і банк розробив схему реагування на такі запити. Банки можуть організувати форуми або діалогічні конференції за участю клієнтів банків та простих громадян, зацікавлених у роботі банківської системи. Таким чином, ви можете використовувати можливості Інтернету для створення безлічі різних операцій та послуг.

Якщо рахунки клієнтів, платіжні картки, грошові перекази та грошові перекази давно практикуються банками і стали традиційними, використання Інтернет-технологій може покращити та покращити рівень традиційних послуг. Дійсно, можливості Інтернет-банкінгу представляють якісно новий етап у розвитку системи "клієнт-банк", завдяки якому клієнт може віддалено отримати доступ до послуг банку через Інтернет. Головною перевагою інтернет-банкінгу є те, що клієнт не прив'язаний до певного робочого місця чи програмного забезпечення. Немає необхідності використовувати спеціальне програмне забезпечення на роботі для власників декількох рахунків у різних банках, які використовують Інтернет-банкінг. Завдяки комп'ютерам та Інтернету клієнти мають безпечний доступ до інформації про стан своїх рахунків у різних банках майже з усіх куточків світу.

Деякі вітчизняні дослідники стверджують, що розвиток Інтернет-банкінгу в Україні знаходиться на ранній стадії. Однак ми вважаємо, що є певні переваги: банки можуть враховувати як позитивний, так і негативний досвід іноземних банків і, щоб уникнути можливих помилок, адаптувати методи, перевірені на практиці, до їх специфіки.

В Україні активно впроваджують інноваційні технології та здійснюють інноваційний розвиток, такі банківські організації, як: АТ КБ «Приватбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк». Однак найбільшим лідером у впровадженні інноваційних технологій у банківській діяльності є АТ КБ «Приватбанк», це вказує на те, що продукти та послуги, які впроваджуються є унікальними; ефективне застосування дистанційного обслуговування, що містить у собі досить широкий спектр послуг та продуктів.

Система Інтернет банкінг це передусім онлайн платформи, та цілісні фінансові екосистеми, що висувають споживачам великий спектр послуг, такі як перевірка залишків за рахунками; грошові перекази як в Україні, так і за кордон; отримання виписок за рахунками; сплата рахунків; оформлення депозиту; конвертація валюти; замовлення додаткових платіжних карток. Значна увага віддається мобільним додаткам, тому що смартфон являє собою головним методом для реалізації більшої частини банківських та інших розрахункових операцій. До прикладу, можна навести послугу спрощених грошових переказів та платежів, які стали вигідним інноваційним рішенням на ринку банківських послуг, яка дає можливість проводити розрахунки за допомогою мобільного банку. Лідером на українському ринку банківських Інтернет-послуг вважається система Приват24, яка була розроблена Приватбанком, що доволі вдало користуються багато українців.

Отже, інтернет-банкінг належить до сучасних банківських технологій обслуговування клієнтів належать, і в перспективі Інтернет-банкінг та мобільний банкінг мають витіснити інші технології. Сьогодні впровадження банком сучасних технологій обслуговування клієнтів у свою діяльність є необхідним. Це дає змогу банківським установам зменшувати свої витрати і забезпечує клієнтам більш зручний і швидкий доступ до банківських послуг. Вважаємо, що розвиток зазначених технологій рухатиметься в напрямі забезпечення цілодобового доступу клієнта до банківських послуг як безпосередньо, так і через посередників, спрощення процедур виконання клієнтами банківських і фінансових операцій та адаптації банківських послуг до потреб клієнта та їх персоналізації.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Дивовижні Статистики в Інтернеті і соціальних медіа в 2021 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wizcase.com/blog>
2. Горобець В. Розвиток банківських послуг. URL: <http://www.uabankir.com>
3. Метаморфоза сучасного банкінгу. Віклики 2021 року. Економічна правда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications>

## **ОНЛАЙН СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АВТОВЛАСНИКІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

Усе більше і більше сучасний світ становиться діджиталізованим. Це вже стало не просто модним зарубіжним словом, а умовами нашої дійсності й інструментом для посилення конкурентоспроможності для бізнесу. Швидкий розвиток технологій і сьогоднішні умови пандемії стимулюють суспільство купувати і продавати послуги та продукти онлайн.

Не стоїть осторонь від цих процесів і страховий ринок України. Незважаючи на кризові явища він динамічно розвивається і підлаштовується під сучасний темп життя. Як наслідок, нині зростає кількість страхових послуг, які можна придбати в онлайн-режимі, можливість отримати консультацію за телефоном або у месенджері, не контактуючи в офлайн-режимі зі співробітниками страхової компанії. Споживачі послуг та співробітники страховика можуть перебувати у різних точках світу і при цьому мати зручну комунікацію і можливість економити час і власні ресурси.

Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів належить до масових видів страхування в Україні. Для того щоб не витратити багато часу на оформлення такого договору страхування і не втратити його, українські водії з 2018 року мають змогу укласти цей договір не тільки в офлайн-режимі, але й в онлайн-режимі. Такий процес закріплений на законодавчому рівні розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 67 від 27.10.2011 р. «Про затвердження Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [1]. Не дивлячись на те, що вже двічі змінився регулятор страхового ринку, у розпорядження вносяться зміни і воно залишається чинним.

Беззаперечними перевагами електронного формату договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні є такі:

- страхувальник у будь-який час та у будь-якому місті через інтернет-сайт страхової компанії може укласти електронний договір, при цьому представники компанії можуть взагалі не залучатися до оформлення договору. Для цього більшість компаній розміщують на своїх сторінках дуже зручні і зрозумілі покрокові інструкції;

- оплата вартості договору може здійснюватися через доступні на сайті страховика системи онлайн-платежів;

- електронний договір автоматично формується і відображається у

централізованій базі даних Моторного ( транспортногo ) страхового бюро України ( МТСБУ ). Унаслідок цього одразу виключається ризик для страхувальника отримати неякісний або фальсифікований договір страхування, а для страховика це – гарантована страхова премія з мінімальним залученням ресурсів;

- МТСБУ розробило мобільний застосунок «Мій поліс», для більш зручного і швидкого доступу страхувальників до власного електронного полісу [2];

- зазвичай після оформлення договору у вигляді візуальної форми договору, страхувальник отримує підтвердження на свою електронну поштову скриньку, що забезпечує більш зручне зберігання полісу і мінімальні ризики його втрати;

- шлях до створення єдиного цифрового середовища для страховиків і страхувальників;

- у випадку виключення страховика з членів МТСБУ, укладення вищезазначеного договору страхування з таким страховиком припиняється автоматично.

Серед перешкод, які стримують здійснення обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників в онлайн-режимі виділимо такі:

- недовірливе ставлення громадян до фінансових інститутів, і зокрема, до страхових компаній, хоча це здебільшого стосується людей старшого віку, які звикли тримати гроші у руках, а не вкладати їх в надійні інструменти [3];

- недостатня забезпеченість страхових компаній інноваційними технологіями, які б дозволяли співробітникам компанії та її клієнтам безпечно подавати у базах даних індивідуальну інформацію, без ризику витоку інформації і кібератак;

- велика кількість інноваційних програмних продуктів є досить дорогими для страховиків;

- незважаючи на розуміння важливості цифрової трансформації бізнес-процесів у страховій індустрії, окремі компанії повільно впроваджують автоматизацію, і зокрема, онлайн страхування.

Вирішення вищезазначених проблем щодо проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників в онлайн-режимі може сприяти подальшій цифровій трансформації вітчизняного страхового бізнесу.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг Екрані № 67 від 27.10.2011 р. «Про затвердження Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1483-11#Text>

2. Що таке електронні поліси обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників ОСЦПВ та у чому їх переваги? URL: <https://tribuna.pl.ua/news/shho-take-elektronni-polisy-ostspv-ta-uchomu-yih-perevagy/>

3. Заволока Ю.М., Єфременко А.Г., Малашенко Ю.А. Особливості функціонування страхового ринку України в умовах сучасної цифрової трансформації. *Економіка та держава: Економічна наука*. 2020. № 6. URL: [http://www.economy.in.ua/pdf/6\\_2020/18.pdf](http://www.economy.in.ua/pdf/6_2020/18.pdf)

**Жовтогарячий А. С.**  
*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс*  
*Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва*  
*Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри фінансів*  
*Скоромна О.Ю.*

## **ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ПЛАТІЖНУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ**

Європейський досвід у сфері платіжних систем є дуже важливим для банківської системи України, адже на сьогодні поняття кордонів є досить умовним, коли йдеться про платіжні послуги. Щоденно ми спостерігаємо зміни та технологічні інновації, які мають своє відображення й у потребах клієнтів, і на самих платіжних системах.

Найпрогресивніші економіки світу задають тенденції до відкритості, свободи торгівлі між країнами і, відповідно, притоку інвестицій з-за кордону, товарів, технологій, тому стає актуальним питання використання спільних інструментів, що можуть сприяти розвитку взаємовідносин для цілісної світової економіки. До переліку таких інструментів можливо віднести банківські рахунки за стандартом IBAN.

Під час переказу коштів із країн ЄС до України виникали складнощі через те, що банк в ЄС вимагав від ініціатора переказу рахунок IBAN українського отримувача. Тепер клієнти українських банків отримали рахунок IBAN та у подальшому безпроблемно можуть отримувати кошти з країн ЄС.

IBAN (англ. International Bank Account Number) - міжнародний номер банківського рахунку відповідно до стандарту № 13616 Міжнародної організації зі стандартизації ISO і Європейського комітету з банківських стандартів ECBS [1].

28 січня 2016 р. SWIFT зареєстрував та опублікував український стандарт IBAN. Як реєстраційний орган SWIFT має право реєструвати національні стандарти IBAN відповідно до повноважень, наданих йому Міжнародною організацією зі стандартизації (International Organization for Standardization - ISO). Сьогодні в Україні платежі здійснюються через систему електронних платежів Нацбанку (СЕП), карткові платіжні системи (MasterCard, VISA, НПС «ПРОСТІР» тощо) та через системи переказу коштів.

З введенням рахунків стандарту IBAN у 2020 р. СЕП стала ближчою для користувачів та виконує швидкі роздрібні платежі з рахунку на рахунок, як це, наприклад, відбувається з подібними системами у світі. Процес введення в Україні IBAN регламентується Постановою Національного банку України № 162 «Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку в Україні». З 13 січня 2020 р. IBAN став обов'язковим для клієнтів усіх банків України під час здійснення переказів коштів як у національній, так і в іноземних валютах.

Також на сьогодні проводиться робота щодо імплементації стандарту ISO 20022 у частині узгодження обов'язкових реквізитів електронного формату повідомлень для переказу коштів та бізнес-моделі кредитового переказу для фінансового ринку України. Метою стандарту є модернізація фінансової

інфраструктури країни, поліпшення конкурентоздатності та її інтеграція зі світовими ринками [2].

Зокрема, планується, що впровадження стандарту ISO 20022 у Системі електронних платежів (СЕР) Національного банку відбудеться до кінця 2021 р. У майбутньому це дасть змогу спростити взаємодію між українською та міжнародними платіжними системами завдяки використанню зрозумілих та загальноприйнятих у світі стандартів.

Упровадження рахунків IBAN спонукало і зміни до Інструкції «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» № 22.

Згідно зі змінами, з тексту документа й додатків до нього, якими затверджено форми розрахункових документів, вилучено реквізити: «Код банку платника», «Код банку отримувача», «Код банку стягувача». Своєю чергою, уведено поняття «номер рахунку платника/отримувача/стягувача за стандартом IBAN». Саме із цим пов'язано оновлення форм розрахункових документів, затверджених Інструкцією № 22 [3], зокрема: платіжного доручення; платіжної вимоги-доручення; платіжної вимоги; розрахункового чека; інкасового доручення.

Таким чином, введення IBAN в Україні гармонізує український платіжний простір із міжнародним, зокрема європейським. Окрім того, об'єднання одним кодом зробить зручнішим оформлення розрахункових документів та буде сприяти:

1. Швидкій ідентифікації платника і одержувача грошей, банку, що їх обслуговує.
2. Спрощенню процедури верифікації рахунків, їх розпізнавання і захисту.
3. Відсутності необхідності заповнення крім номера рахунку ще й коду банку, в який здійснює переказ коштів.
4. Уникненню помилок у реквізитах рахунків.
5. Прискоренню відправки та отримання коштів, адже швидкість залежить від напрямку та шляху грошей та зазвичай вкладається в одну добу.
6. Зменшенню вартості міжбанківських платежів між країнами ЄС, разом із тим переказати через IBAN можна до 50 тис євро.
7. Можливості застосовування QR-кодів з інформацією про IBAN, що спростить оплату рахунків і обмін платіжною інформацією [2].

Отже, Український платіжний ринок перебуває на етапі адаптації вітчизняних інструментів до європейських стандартів та інтеграції нових платіжних рішень. З активним розвитком цифрових технологій та хвилями інновацій в фінансовій сфері традиційне банківське середовище стрімко змінюється. Слід зазначити, що в Україні створено міцне підґрунтя для використання сучасних технологій здійснення платежів. Подальший розвиток системи безготівкових розрахунків у руслі світових тенденцій вимагає впровадження новітніх платіжних інструментів та технологій, щоб дані системи функціонували на високому рівні та мали захищеність від шахрайства і підробок.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. ISO 13616-1:2007 Financial services - International bank account number (IBAN). Part 1: Structure of the IBAN. URL : <https://www.iso.org/standard/41031.html> (дата звернення: 18.03.2021).

2. Артем'єва О. О. Впровадження стандарту рахунків IBAN як чинник інтеграції України у світовий простір. Інтелект XXI. 2020. №1. С.10-17. URL: <http://www.intellect21.nuft.org.ua> (дата звернення: 17.03.2021).

3. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 № 22 (редакція від 13.01.2020). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення: 18.03.2021).

**Завінський А. І.**

*«Банківський бізнес», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Охрименко І. Б.*

## **РОЗВИТОК РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ FinTech-ІННОВАЦІЙ**

Не зважаючи на те, що роль банківського сектору в сучасній економіці не змінюється і залишається значною, самі послуги та модель їх продажу споживачам значно змінилась, як в Україні, так і по всьому світу. Це зумовлено, в тому числі, широким використанням в фінансовій сфері різних FinTech досягнень.

Найбільш розповсюджене використання новітніх технологій в банківській сфері – впровадження інтернет-банкінгу та мобільного банкінгу. Із кожним роком кількість фінансових операцій проведених через комп'ютери або гаджети збільшується, цьому також посприяло і введення карантину. Більше 60% українців зараз користуються платіжними додатками, а приблизно 70% користуються онлайн-банкінгом саме через мобільні додатки, згідно із проведеним у 2019 році дослідженням Mastercard Digitalization Trust Survey [1]. Така статистика ще більше мотивує банки впроваджувати нові послуги в сфері діджитал. Але, все ж таки, достатня частина користувачів впевнена, що деякі питання можна вирішити лише через фізичне спілкування із співробітниками банку. Однак кількість таких питань зменшується не тільки через зміну нормативної бази але й через значне спрощення електронного документообігу, зокрема широке використання електронних підписів, розвиток платформи для ідентифікації «Дія» тощо.

Таким чином, з'являється все більше стимулів для банків щодо використання нових технологій в своїй діяльності та переході у діджитал сегмент. Це не тільки пов'язано із значно меншою вартістю обслуговування та надання послуг через онлайн-ресурси, але і із спрощенням подальшої взаємодії із користувачем та продакт плейсменту банківських послуг на інших платформах, за допомогою open-API [2]. Із використанням даної технології можливим стає появлення банків нового типу, як чистих, повністю відокремлених від своєї класичної форми необанків, так і тих необанків, що можуть поєднувати в собі риси як класичного, так і інтернет банкінгу або взагалі слугувати лише як контрагент, який пропонує послуги іншого класичного банку через власний додаток, що може єднати в собі



навіть послуги декількох банків або відображати інформацію з рахунків споживача із різних банків. Зокрема, вперше в Україні із 12 квітня має розпочати роботу «Neobank», в якому має бути налагоджений прямий зв'язок між користувачами платформи із її керівництвом, що має позитивно вплинути на якість пропонованих послуг.

Активно впроваджується та використовується в банківській сфері технології аналізу великих масивів даних «Big Data», які дають можливість зберігати, досліджувати і отримувати коректні відомості про «цифровий слід», який залишають всі користувачі Інтернету, що дозволяє банкам формувати персональні пропозиції для своїх клієнтів, ефективно розподіляти ресурси і формувати цифрову стратегію [3].

Наступними впливовими інноваціями є можливість впровадження штучного інтелекту. Застосування штучного інтелекту дозволяє спростити систему збору даних, розпізнавати і аналізувати мову і відео, використовувати нейронні мережі і біометричну ідентифікацію. Зокрема, застосування штучного інтелекту може значно прискорити процес обробки інформації та надання відповіді клієнту, як приклад – визначення можливого кредитного ліміту для окремого клієнта [4]. Крім того, застосування штучного інтелекту значно підвищує банківський захист від шахрайських дій, - поєднання біометричного сканування із алгоритмами штучного інтелекту по аналізу голосу на різних рівнях та порівняння його із мімікою людини робить неможливим проведення верифікації із заздалегідь записаним голосом людини.

Але навіть із такими досягненнями не слід очікувати на установи із повною відмовою як від банківських відділень, так і від взаємодії із відділеннями інших банків, - скоріше слід очікувати на поєднання обох, класичних та діджитал сегмента та загальне прискорення та покращення якості банківських послуг. Усі майбутні інновації мають спростити сам процес надання вже існуючих послуг: прискорити процеси аналізу великих обсягів інформації, автоматизувати вирішення простих питань, надати можливість персоналізувати пропоновані банківські продукти, посилити безпеку проведення банківських операцій офлайн і онлайн, зробити можливим вільну інтеграцію банківського інтерфейсу та послуг на сторонніх ресурсах, а також надати можливість новим установам конкурувати в діджитал сегменті із великими класичними банками.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Дослідження Mastercard European Digital Banking Study 2019. Режим доступу:<https://sostav.ua/publication/ukraintsy-vybirayut-tsifrovye-ustrojstva-i-servisy-dlya-platezhej-82004.html>

2. Чен Р.И , Петров А.Я. , Торбеев Е. И. , Лимарев П. В. "Цифровые технологии в банковской сфере. Российский и мировой опыт" Вестник Московского университета имени С. Ю. Витте. Серия 1: Экономика и управление, no. 2 (25), 2018, pp. 42-49.

3. Миронова Д., Шершова Е. Развитие современных банковских технологий в условиях цифровой трансформации экономики Российской Федерации // Вестник Алтайской академии экономики и права. 2020. № 4-3. С. 378-384.

4. Перспективи розвитку цифрового банкінгу на фінансовому ринку України / В. В. Рисін, М. В. Рисін // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2017. - Вип. 2. - С. 123-127. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu\\_2017\\_2\\_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2017_2_27)

**Задворних С.С.**

*к.е.н., менеджер з питань зовнішньоекономічної діяльності*

*КУ «Інститут міста Дрогобича» ДМР*

## **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ВИКЛИКИ, ЩО ПОСТАЮТЬ ПЕРЕД БАНКІВСЬКОЮ СИСТЕМОЮ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Технологіям та ноу-хау в сучасному світі належить одна з провідних ролей. Вони визначають розвиток багатьох галузей, зокрема ринку праці, економічної системи, освіти, медицини, визначають спроможність підприємств вистояти в майбутньому та залишатись конкурентоспроможними на ринку. Не залишається осторонь цього процесу і банківська система.

Зважаючи на те, що банківська система завжди була і залишається досить консервативною, а стимулу до суттєвих змін в цій галузі не було, оскільки вона пронизує всі сфери суспільного життя і була, по суті, монополістом, стрімкий розвиток ІТ хоч і несе разом із собою для неї численні позитивні зміни, відкриває нові можливості, але, разом із тим, завдає численних труднощів та додає загроз.

Прикладом цього якнайкраще слугує ситуація, що склалась із двома німецькими банками, які займали домінуючу позицію на європейському та стійку на міжнародному ринках – Deutsche Bank (1870 р.) та Commerzbank (1870 р.) – в останньому багато українських банків тримає кореспондуючі рахунки для здійснення SWIFT-переказів (зокрема ПриватБанк, на який припадає основна маса міжнародних розрахунків). У зв'язку з тим, що на ринку з'явилося чимало малих або просто віртуальних надавачів послуг, обидва гіганти втрачають клієнтів. Їх послуги стають все більш незручними для користувачів, адже процес прийняття управлінських рішень і структурних змін у принципах роботи в конгломератах є значно складнішим і тривалішим, ніж в малих банках. Таким чином, впродовж останніх 5 років правління банків намагається знайти рішення, яке допоможе врятувати банки. Навіть розглядалися способи злиття обох структур, розпорошення їх, що виявилось економічно недоцільним. І хоча триває процес оптимізації, численних скорочень відділень, працівників та активного пошуку способів вирішення проблеми, доля банків і надалі залишається невизначеною [1].

Ситуація, що має місце з вищезазначеними банками, якнайкраще демонструє те, що діджиталізація відкриває нові можливості, дозволяючи розробляти нові економічні моделі підприємствам та банкам, досягти ефективного використання трудових, фінансових, виробничих ресурсів з метою підвищення ефективності, адаптувати власний продукт до потреб споживача, але лише тоді, коли керівництво установи добре розуміє як потрібно впроваджувати цифрові

технології в діяльність компанії та дотримується чіткого плану. Для більшості підприємства та, особливо, банківських установ, саме цей етап є найскладнішим і не лише з точки зору фінансування, адже впровадження цифрових технологій є багатовартісним процесом. Тому в основному в першу чергу банківські установи починають замінювати застаріле обладнання, яке складає основну частку ресурсів, нерідко ігноруючи інші, більш важливі заходи.

Саме для того, щоб уникнути таких помилок, підтримати підприємства та банківські установи на шляху діджиталізації, а також допомогти зробити правильний вибір щодо побудови стратегії розвитку в умовах цифрових трансформацій, уряди багатьох країн, зокрема Німеччина, розробляють численні програми, орієнтовані на різні типи юридичних осіб, за якими вони можуть отримати не лише матеріальну підтримку, але й фахову допомогу спеціалістів з розвитку ІТ [2].

Проблемою, пов'язаною з діджиталізацією, є і те, що тут діють правила «хто раніше встиг, той і опинився на вершині», при цьому часто не має значення наскільки якісним є продукт та як добре його реалізовано. Це призводить нерідко до того, що малі мобільні організації чи платформи, які не володіють ресурсами чи капіталом і є дуже гнучкі та можуть дозволити собі високу степінь ризику, витісняють з ринку банківські установи, які в змозі гарантувати якість та безпеку користувачу.

З часом це може призвести до виникнення серйозної загрози фінансовій безпеці не лише якоїсь окремо взятої країни, але і світу загалом. Крім того, такий розвиток ринку без наявності регулятора, або принаймні чітко визначених правил гри, призводить до розвитку «дикої діджиталізації», а також ситуацій, коли гарантувати безпеку даних просто неможливо, коли банки зобов'язані надавати інформації іншим фінансовим платформам на безоплатній основі і втрачають при цьому до 40% доходу [3], коли розвиваються нові види кібервалют, які не лише не мають ніякого забезпечення і їх курси можуть коливатись значною мірою, але й самі валюти можуть просто щезнути, позбавивши вкладників їх коштів, спричиняє виникнення нових способів тінізації фінансових потоків та реалізації корупційних схем.

Проте не завжди проблеми банківських установ пов'язані з розвитком блокчейну, віртуальних валют та іншими зовнішніми факторами. Найчастіше самі банки не розуміють потреб споживачів послуг.

Нерідко розробляються в пропонуються такі послуги, які користувачі практично не можуть використовувати або просто не потребують їх, чи вони вже давно існують у конкурентів та реалізовані краще, що повністю нівелює цінність впровадження таких послуг. Це було підтверджено опитуваннями, що проводились серед банків в різних країнах. Так, наприклад, в Австрії 84% опитаних підтвердили те, що їх банк не займаються чи не систематично займаються відповідною роботою, також 69% не намагається обміняти досвідом чи якимось чином покращити власну обізнаність в потребах користувачів чи досвіді інших аналогічних установ [4].

Та сама проблема є характерною і для українських банків. Так, наприклад, ПриватБанк пропонує клієнтам замовити онлайн банківську картку та отримати її

кур'єром, що надзвичайно зручно і є вдалим прикладом нових цифрових послуг в банку, особливо в умовах пандемії, проте ця послуга втрачає свій сенс, коли для активації картки при її заміні клієнту потрібно звернутись у банк та відстояти ту саму чергу. В той же час, віртуальні банки, надійність яких є не завжди виправданою, пропонують як дистанційне оформлення, так і активацію карти.

Другою проблемою при розробці нових цифрових продуктів і послуг з боку банків є те, що найчастіше при розробці нового продукту немає, або в незначній мірі має місце симбіоз між фахівцями, які практично знають як працює система і що саме потрібно робити для досягнення результату, а також фахівцями галузі ІТ, які також повинні мати мінімальні знання в галузі, для якої вони здійснюють розробку. Все це значною мірою знижує привабливість нових послуг для клієнтів.

Третьою суттєвою помилкою банків є те, що керівництво під час планування розвитку та оптимізації мережі часто приймає нераціональні рішення, виходячи з статистичних даних, та не враховуючи реальний стан речей на території прийняття рішень. Це призводить до того, що в населених пунктах де майже немає інтернет зв'язку ліквідують відділення, каси (що також в свою чергу стимулює безробіття), в містах в густозаселених районах ремонтують термінали чи банкомати, при тому, що в центральній частині міста їх залишається надто багато.

Таким чином, розвиток цифрових технологій є невід'ємною частиною нашого життя і всім галузям господарювання так чи інакше потрібно адаптуватись до цього. Проте, з огляду на вищезазначені особливості банківського сектору, для його гармонійного розвитку та для дотримання належного рівня фінансової безпеки держави необхідним є:

- розробка та провадження з боку держави гармонійних правил для учасників фінансового ринку, які також включатимуть в себе конкурентні принципи взаємодії між банківськими та альтернативними структурами;

- забезпечення контролю за діяльністю фінансових платформ та альтернативних фінансових інституцій, зокрема кібер, за дотриманням ними правил безпеки даних, прозорості діяльності, а також рівнем стійкості і стабільності;

- консультування банків та діалог між фахівцями та керівництвом банків щодо розробки ними чіткої та виваженої стратегії діджиталізації;

- налагодження міжбанківського діалогу щодо забезпечення території фізичними відділеннями та банкоматами, обміну досвідом;

- необхідність підвищення кваліфікації фахівців сфери ІТ за специфічними для банківських установ напрямками;

- перехід банків до політики діалогу з клієнтами, забезпечення обговорення потреб, недоліків і існуючих послугах, а також новостворених послуг.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Kanning T., Mussle H. COMMERZBANK UND DEUTSCHE BANK: Alte IT könnte bei Bankenfusion Milliarden kosten. *Frankfurter Allgemeine*. 2019. 19 березня. URL: <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/commerzbank-und-deutsche-bank-das-problem-bei-einer-bankenfusion-16097898.html> (дата звернення 14.03.21)

2. Wie finanziere ich die Digitalisierung? *Bundesministerium für Wirtschaft und Energie*.

URL: <https://www.mittelstand-digital.de/MD/Redaktion/DE/Unternehmerfragen/unternehmerfrage-06-wie-finanziere-ich-die-digitalisierung.html> (дата звернення 14.03.21)

3. Emprechtinger F. Warum Banken von der Digitalisierung ganz besonders gefordert werden. *LEAD Innovation Blog*. 2018. 22 November. URL: <https://www.lead-innovation.com/blog/banken-digitalisierung> (дата звернення 14.03.21)

4. Studie zur Digitalisierung europäischer Banken – mehr Geschwindigkeit und Fokussierung gefordert DIGITAL PULSE CHECK 4.0. *Banking HUB*. 2020. 26 November. URL: <https://bankinghub.de/innovation-digital/studie-digitalisierung-banken>

**Ліщишин С. А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Львівський інститут економічних та соціальних відносин  
Науковий керівник – к.е.н. доцент кафедри цифрової та міжнародної економіки  
Шевчук Т. В.*

## **ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

За останні десятиліття цифровий світ розвивається з величезною швидкістю. Розвиток інформаційних технологій докорінно змінює середовище та спосіб життя людини. Відбувається цифровізація (впровадження цифрових технологій) усіх сфер її життя. При цьому використання цифрових даних як ресурсу для виробництва зумовлює перехід від традиційної ринкової економіки до цифрової економіки, якою пронизуватимуться всі сектори: державний та приватний, реальний, невиробничий і фінансовий, видобувний, обробний та сектор послуг.

Цифрова економіка – це глобальна мережа економічних і соціальних заходів, що реалізуються через такі платформи, як Інтернет, а також мобільні мережі. Загалом, ця модель економіки, заснованої на можливостях наданих доступом до Інтернету, дозволяє підвищити продуктивність праці, конкурентоспроможність компаній, знизити витрати виробництва. Водночас, цифровізація виступає одним із головних чинників зростання світової економіки, оскільки завдяки їй не тільки підвищується продуктивність праці, а й відбувається економія часу, створюються новий попит на нові товари і послуги. Держава, бізнес та населення стають активними споживачами цифрових технологій. Адже цифрове середовище спрощує наше життя та звичну діяльність, вивільняючи час для таких важливих речей як сім'я, подорожі, хобі та відпочинок [1].

Очевидно, що цифрову трансформацію не зупинити. Так, згідно з оцінками експертів, частка цифрової економіки у ВВП найбільших країн світу до 2030 р. становитиме 50–60%. Цікаво, що в Україні цей показник може бути ще вищим та досягнути рівня 65% ВВП (за реалізації форсованого сценарію (за три-п'ять років) розвитку цифрової економіки в Україні) [2].

Можна виділити цілу низку інституційних, інфраструктурних, екосистемних та урядових проблем, які перешкоджають розвитку в Україні цифрових трендів та

трансформації української економіки у цифрову. До інституційних проблем належать: низька активність державних установ щодо реалізації Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства (Цифрова адженда України); невідповідність профільного законодавства глобальним викликам та можливостям. Основна проблема у сфері електронного уряду та врядування – низький рівень автоматизації та цифровізації державних послуг. Серед екосистемних проблем найбільш впливовими є: слабка державна політика щодо стимулів та заохочень розвитку інноваційної економіки; незрілий ринок інвестиційного капіталу; застаріла система освіти, методик викладання, відсутність фокусу на STEM-освіту [3].

Інфраструктурними проблемами є: низький рівень покриття території країни цифровими інфраструктурами; відсутність окремих цифрових інфраструктур (наприклад, інфраструктури Інтернету речей, електронної ідентифікації та довіри тощо); нерівний доступ громадян до цифрових технологій та нових можливостей (цифрові розриви). Напрацювання шляхів вирішення комплексу окреслених проблем значно активізує процеси цифровізації та пришвидшить розвиток цифрової економіки в Україні.

У підсумку цифровізація дасть можливість [4]: створювати щонайменше від 11% (у 2021 р.) до 95% (2030 р.) додаткового ВВП на рік; додатково створити до 1260 млрд. дол. США ВВП (за 10 років); збільшити надходження до бюджету на 240 млрд. дол. США (за 10 років); створити 700 тис нових робочих місць; досягнути в 2030 р. частки цифрової економіки в загальному ВВП України у 65%; забезпечити 99,9% українських домогосподарств широкосмуговим доступом до мережі Інтернет.

Досягнення позитивного ефекту від цифровізації на рівні держави вимагає інституціонального втручання влади у процеси формування необхідної нормативно-правової бази (робота над удосконаленням існуючого законодавства). Інституційним поштовхом до цифровізації було прийняття Законів України про електронні довірчі послуги, про електронну комерцію, про технічні регламенти та оцінку відповідності, доопрацювання Законів України про інформацію, про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах тощо. Вважаємо за необхідне зміцнювати законодавчу базу в інформаційно-комунікаційній сфері та проголосувати Закон України про використання держорганами хмарних технологій, поновити розгляд відкладеного Закону України про електронні комунікації, що відповідатиме вимогам часу, глобалізаційним цифровим процесам та зміцнить інституціональну основу цифровізації економіки держави.

Цифровізація економіки допоможе суспільству створити надійне цифрове середовище, оптимізувати та масштабувати операції, зробити їх послідовними та безпечними. За рахунок цифровізації стає можливим прискорено розвивати інновації, підтримувати стартапи, навчати всіх бажаючих основам програмування, впроваджувати цифрові технології у галузі економіки. Реалізація всіх вище перелічених умов дозволить підвищити продуктивність функціонування всієї економічної системи держави та отримати додаткові конкурентні переваги у глобалізованому цифровому світі.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Україна 2030 р. – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення: 21.11.2019)
2. Цифровізація як нова реальність України. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/tsyfrovizatsiya-yak-nova-realist-ukrayiny/>
3. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. URL: [https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020\\_digitalization.pdf](https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf)
4. Цифровізація та її вплив на економіку України: переваги, виклики, загрози й ризики. URL: [http://bses.in.ua/journals/2019/47\\_2\\_2019/34.pdf](http://bses.in.ua/journals/2019/47_2_2019/34.pdf)

**Остапчук Д.С.**

*“Міжнародна економіка” 3 курс  
ХНЕУ ім. С. Кузнеця  
Науковий керівник – к.е.н, доцент  
Писарчук О.В.*

## **ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ І ВИКОРИСТАННЯ ЇХ В ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСАХ**

Дотримання технологічного середовища життя та праці людей є надзвичайно важливим в інформаційно-технологічну епоху. Відокремлення та утримання бухгалтерської освіти від таких подій неможливо. «Середовища електронного навчання», яке є одним із головних засобів освіти та комунікації сьогодні, представляють багато нових можливостей для практиків та тих, хто навчається, у всіх сферах бухгалтерської освіти.

Використання технологій в бухгалтерському обліку зросло внаслідок розробок, пов'язаних із використанням комп'ютерних технологій, з метою отримання адміністративно-цільової інформації на основі інтегрованої інформаційної системи бухгалтерської інформації підприємств. Разом із використанням комп'ютерів у бухгалтерському обліку інформація передавалась на електронні носії.

Існування в електронних носіях бухгалтерської інформації зробило здійснення нагляду за електронними інформаційними середовищами необхідним. Нещодавно в нашій країні було створено правову інфраструктуру, яка повністю передає всі операції в електронне середовище за допомогою електронного підпису, електронних декларацій та інших домовленостей. Поява в електронних носіях бухгалтерського обліку робить здійснення нагляду в тому ж середовищі обов'язковим.

Нові технології, динамічні організації, економічні та соціальні наслідки глобалізації, запаморочливі події в галузі комунікації вказують на радикальні події, що вимагають визначення документознавства та архівознавства поза традиційними підходами. Усі ці фактори не лише змушують організації проводити внутрішні реструктуризаційні дослідження, а й вимагають рухатися до міжнародних застосувань та стандартів. Електронний документообіг посилює

своє значення разом із використанням технологій; документи, вироблені в електронному середовищі або передані в нього, також забезпечують можливість універсального доступу для користувачів на основі вмісту.

Таким чином, запис та нагляд за транзакціями стали простішими. Використання комп'ютерів у бухгалтерському обліку більш відповідно збільшило розвиток інформаційних технологій і одночасно ускладнило. У той час як прості операції, такі як переслідування боргів та дебіторської заборгованості, обчислення заробітної плати проводяться в бухгалтерському обліку за допомогою комп'ютера, після чого такі дії, як виставлення рахунків, облік запасів, записи клієнтів почали здійснюватися одночасно. Електронний облік можна описати як наступні книги та документи, що використовуються в бухгалтерському обліку, бухгалтерських записів; підготовка, подання до відповідних установ та нагляд в електронних ЗМІ(інтернет-видання). Для того, щоб застосувати на практиці наступні книги та документи, що використовуються в бухгалтерському обліку в електронних ЗМІ, необхідно провести інвентаризацію книг, документів та фінансової звітності.

При передачі та зберіганні книг та документів в електронному середовищі, важливим питанням законодавства є те, як книги та документи, затвержені мокрим підписом у друкованому вигляді, вважатимуться підписаними електронним способом. Щоб забезпечити юридичну обґрунтованість передачі книг та документів іншій стороні, їх слід надсилати з електронним підписом.

Що стосується передачі книг та документів, що використовуються в системі бухгалтерського обліку і вважаються важливими в аспекті податкової системи в інтернет-виданнях, то деякі технічні, концептуальні та судові дослідження проводяться Міністерством доходів Міністерства фінансів.

Оскільки наша ера є інформаційною, а конкуренція поступово посилюється, підприємствам потрібно зменшувати свої витрати, щоб продовжувати своє існування. Іншим способом досягнення успіху в цій конкуренції є використання технологій, що розвиваються на підприємстві, зазвичай у цю епоху розвитку.

Завдяки розробці технологій можна реєструвати, передавати, зберігати книги та документи в електронному вигляді. У зв'язку з цим за допомогою судових поправок, які мають бути здійснені щодо використання інформаційних технологій та змін, які внесуть підприємства у свої бізнес-процеси, можна значно зменшити витрати.

Перевага від створення системи ведення книг та документів, що використовуються в бухгалтерському обліку в електронних носіях, не лише сприяє зменшенню витрат підприємств. Але також це сприятиме більш простому та ефективному нагляду в аспектах фінансів та інших судових питань.

Важливим є проведення інвентаризації книг та документів, які будуть використовуватися в системі електронного обліку, та визначення електронних стандартів даних книг та документів. Більше того, вигода від технологій в освіті бухгалтерського обліку та використання комп'ютерів, а також пакетні програми з навчання осіб виконувати цю роботу та викладання того, як облік усіх документів, що використовуються в бухгалтерії, будуть вестись в електронних носіях надзвичайно важливі. Навчальні програми повинні бути придатними для



цього, а навчені люди повинні бути відкриті до технологій, мати можливість користуватися нею та знати законодавчі норми, що стосуються її

#### **Перелік джерел посилання:**

1. <https://www.accountingdepartment.com/blog/5-accounting-technology-innovations-for-cfo>
2. <https://www.journalofaccountancy.com/issues/2020/jan/accounting-technology-transformation.html>
3. Вестник ТвГУ. Серия "Экономика и управление". 2017. №2. С. 141–148
4. <https://docplayer.ru/47450832-Innovacionnye-tehnologii-v-buhgalterskom-uchete-pri-raschetah-s-vnebyudzhethnymi-fondami.html>

**Пономаренко А.А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс*

*Полтавський фаховий кооперативний коледж*

*Науковий керівник – викладач-методист циклової комісії комерційних та фінансово-облікових дисциплін*

*Туманцова О. В.*

## **СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ**

В останні роки банківській системі України притаманний бурхливий розвиток. Не беручи до уваги недоліки які існують в українському законодавстві, ситуація змінюється на краще. Зараз не так легко заробляти на спекулятивних валютних операціях. Сьогодні все більше банків розширюють та вдосконалюють професійність своїх співробітників і функціональний діапазон технологій.

Важко назвати більш сприятливий ґрунт для функціонування комп'ютерних технологій, ніж сучасна банківська сфера. Майже всі завдання, які виникають у процесі роботи банку, є автоматизованими у сьогоденні. Швидка і безперервна обробка великих потоків інформації є одним із головних завдань будь-якої фінансової організації. Тому виникає необхідність у наявності обчислювальної мережі, яка буде безпомилково обробляти інформацію, яка все збільшується і збільшується. Додамо, що банки мають достатні фінансові можливості для використання найсучасніших технологій та техніки.

Але не кожний середній банк готовий витратити величезні суми на комп'ютеризацію. Банк це насамперед, фінансова організація, яка призначена для отримання прибутку, тому затрати на модернізацію повинні бути добре обговорені, проаналізовані та співставлені з очікуваною користю від її проведення. Відповідно до загальносвітової практики, в середньому затрати банку на комп'ютеризацію складають приблизно 17% від загальної суми річних витрат.

Інтерес до розвитку комп'ютеризованих банківських систем визначається, головним чином, стратегічними інтересами та з ціллю покращення в ідеалі всіх критерій роботи банку. В сучасності інвестиції в такі проекти починають приносити прибуток лише через деякий період часу, необхідний для навчання персоналу та адаптації системи до конкретних умов. Вкладаючи кошти в

програмне забезпечення, комп'ютерне обладнання та створення бази для переходу до нових обчислювальних платформ, банки, в першу чергу, прагнуть до здешевлення і прискорення рутинної роботи, та до підвищення конкурентоспроможності.

Новітні технології допомагають банкам, інвестиційним фірмам та страховим компаніям покращити відносини з клієнтами і знайти нові засоби для отримання прибутку. Аналітики часто стверджують, що нові технології найбільш активно впроваджують інвестиційні фірми, потім банки, а останніми є страхові компанії.

Завдання, що стоїть перед фінансовими організаціями, однакове - це інтеграція нових систем у розподілену архітектуру мереж, локальних і глобальних.

Банківські комп'ютерні системи на сьогоднішній день набули найбільшого розвитку серед галузей прикладного мережевого програмного забезпечення. Тому робимо висновок, що банківська система – дуже вигідний ринок для будь-якого виробництва комп'ютерів чи програмного забезпечення.

На прикладі передових технологій, що використовуються в банківській діяльності, мають місце бази даних на основі моделі "клієнт-сервер" (ОС Unix; БД Oracle); засоби між мережевої взаємодії для міжбанківських розрахунків; служби розрахунків, цілком орієнтовані на Internet, і багато іншого. На світовому ринку існує безліч готових банківських систем, звісно різного формату. Основне завдання яких стоїть перед службою автоматизації західного банку, є вибір оптимального рішення і підтримка працездатності вибраної системи. У нашій країні ситуація зовсім інша. При виникненні банківської сфери в Україні, питання автоматизації спочатку були відносно неактуальними. Більшість банків почали створювати власні системи. Такий підхід мав свої переваги і недоліки:

До перших: відсутність необхідності у великих фінансових вкладах на придбання банківських систем, пристосованість їх до умов експлуатації (до існуючих ліній зв'язку), можливість постійної ефективної модернізації системи, безперервний контроль. Недоліки такого підходу очевидні: необхідність в утриманні великого комп'ютерного штату, несумісність різних систем, відставання від сучасних тенденцій розвитку і багато іншого.

Сьогодні найбільш популярними є змішані випадки, при яких частина банківських систем розробляється комп'ютерним відділом банку, а частина могла закуповуватись у незалежних виробників. Банківські системи реалізуються за модульним принципом. Широко використовуються спеціалізовані потужні або останні вироблені моделі комп'ютерного забезпечення, які об'єднують декілька локальних мереж (LAN). У банківських системах функціонує міжмережевий обмін і віддалений доступ до ресурсів центрального офісу банку для виконання операції "електронних платежів". Банківські системи мають бути адаптованими до конкретних умов експлуатації, це важливо. Для підтримки роботи банку його система повинна функціонувати в режимі реального часу, що називається OLTP (On-Line Transaction Processing).

Основними функціями банківських систем є: автоматизація всіх внутрішньобанківських операцій, детальне ведення бухгалтерії та складання підсумкових звітів; зв'язок з філіями та відділеннями; автоматизована взаємодія з

клієнтами (це системи "банк-клієнт"); аналітичний аналіз діяльності банку та усунення проблем чи недоліків; автоматизація дрібних операцій – функціонування банкоматів та кредиток; автоматизація міжбанківських розрахунків; автоматизація роботи банку на ринку цінних паперів; автоматизація процесів отримання та передачі фінансової інформації в режимі OLTP.

Отже, будь-яка банківська система є складним комплексним механізмом, що об'єднує велику кількість комп'ютерів, LAN, WAN.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Пантелеєва Н.М. фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози/ Н.М. Пантелеєва // Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – №3 (03). – С.68-73.

2. Перспективи розвитку цифрового банкінгу на фінансовому ринку України / В. В. Рисін, М. В. Рисін // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2017. - Вип. 2. - С. 123-127. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepsru\\_2017\\_2\\_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepsru_2017_2_27)

**Тонюк Ю.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Охрименко І.Б.*

### **ЦИФРОВА ЕВОЛЮЦІЯ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ: БАНКІНГ НА ХВИЛІ АЛГОРИТМУ ЛЮДСЬКОГО ДОТИКУ**

У розділах фінансової галузі існує безліч фінансових продуктів та послуг на основі Інтернету та баз даних, які клієнти не можуть отримати ні у своєму банку, ні у подібного постачальника. Небанківські, переважно технологічні провайдери все частіше виходять на ринки менш наукомістких та легко стандартизованих фінансових послуг. Незважаючи на переваги, які пропонують традиційні банки, всі стейкхолдери повинні пройти радикальний курс інноваційної терапії під час процесу цифрової трансформації [1].

Сучасні технології та відповідні фінансові Інтернет-послуги повинні впроваджуватися ефективно та, насамперед, своєчасно. Тим не менше, оцифровка нашого робочого та приватного життя, як глобалізація - не може бути зупинена. Цифровий взаємозв'язок невблаганно просувається, і на його шляху ми знаходимо модифіковані процеси, структури, стандарти та цінності, які спонукають нас адаптуватися, вчитися та перш за все думати по-іншому. Ефекти цифрових структурних змін мають макроекономічний масштаб і, безумовно, порівнянні з винаходом поліграфії витісняють останніх на задній план [2].

Оцифровка впливає на особисту свободу надання інформації економічні можливості, що містять різноманітні освітні проблеми, та керування технологіями та регулювання Інтернету так само, як актуальні та спірні питання безпеки. Перш за все, Інтернет поєднує в собі знання та інформація та робить її доступною для

постійно зростаючої частки населення постійно і в будь-якому місці. Проникнення Інтернету і, отже, керовані даними технології, сучасні аналітичні методи та віртуальні інфраструктури поширюється на кожне домогосподарство, країну, сектор, ланцюжок створення вартості та бізнес модель [3, 4].

Сьогодні кожен може інтерактивно брати участь у будь-яких цифрових просторах, звісно поки має доступ до Інтернету. Формуються гнучкі та різноманітні відносини між людьми та їх різноманітними ідентичностями в онлайн-овому та офлайн-світах. Експериментальних форм участі та співпраці стане більше, тобто саме цей шлях буде важливим у середньостроковій перспективі, який буде постійно впливати на створення вартості процес у багатьох фінансових структурах. Таким чином, оцифровка змінює наші соціальні та економічні ситуації життя, а також те, як ми взаємодіємо один з одним і як ми повинні навчитися обробляти особисті дані в майбутньому.

Кмітливий в Інтернеті споживач майже не робить різниці між Інтернетом та офлайн-каналами розподілу та зв'язку. Хоча більшість споживачі банківських послуг все ще дотримуються традиційних моделей споживання, в майбутньому в результаті зростаюча частка населення буде спритною в Інтернеті, за рахунок демографічних змін. Цегляно-будівельні гілки з фіксованим робочим часом – це прирівняно галопуючій досаді для багатьох клієнтів; зростає бажання взаємодія (серед так званого покоління ІКЕА), незалежно від часу та місця.

Виходячи з передумови, що ми все частіше займаємось серфінгом перебуваючи в русі, купуєте в Інтернеті або регулярно виконуєте щоденні банківські операції цифровими засобами, замість того, щоб їхати до торгового центру або крокувати всередині банку. Для вирішення повсякденних питань, ми тепер маємо доступ до розумних додатків та / або веб-служб (фінансових), які надають нам цілодобову прозору інформацію інформація про рух цін, ризики та можливості, що стосуються доступні товари та послуги.

Відповідно стає очевидним масштаб стиснення фінансового сектору, оскільки саме тут традиційні банки мають індивідуальні цифрові технології недоліки. Особливо у фінансовій галузі багато з цих корисних Інтернету та фінансові послуги, засновані на даних, не можуть бути отримані ні у клієнта власний банк або подібний постачальник. Такі послуги зараз є частиною продукту портфель, що надається так званими небанками. Таким чином, фінансовий сектор не є потрапляючи під загрозу в цих сферах з боку провайдерів фінансових послуг секторі, але все частіше від фірм, орієнтованих на технології, які використовують цифрові технології зумовлює динамічно легке виходу на ринок стандартизованих фінансових продуктів та послуг з метою завоювання клієнтів та завоювати частку ринку. Цей рух називається "fintech" в Інтернеті та офлайн медіадискурс [5].

Отже, цифрові технології та Інтернет генерують величезні обсяги (фінансових та нефінансових) даних, викликаючи питання щодо того, кому належать дані та як їх можна і потрібно використовувати. Уряди повинні знайти правильний баланс для вирішення проблем конфіденційності, не заважаючи корисним нововведенням. Існує також потреба у розвитку потенціалу в галузі управління даними та стандартизації даних та процесів. Слід посилити зусилля, спрямовані на підтримку обміну передовими практиками в галузі політики та

регулювання. Як приклад, органи влади та регуляторні органи в Кенії (де було запроваджено мобільні гроші) часто зараховуються за те, що вони створили відповідні правові та нормативні рамки, що керують використанням цифрових технологій [8].

Цифрова трансформація галузі фінансових послуг є дослідницьким сектором, який матиме ґрунтовне значення потенціал у найближчі роки, оскільки залучається все більше підприємців та все більше фірм в цьому. Наше дослідження є особливо корисним для підприємців та початківців підприємств, які активно працюють у ділове середовище, що формується і дедалі більше піддається впливу нових технологій.

Віriamo, що слід заохочувати дослідників Morel брати участь у дослідженні прогресу у цифрових технологіях, який за прогнозами буде зростати, якщо ще ні, всю сукупність галузей та ринків, тому дослідження в області цифрових технологій трансформації потрібно буде використовувати як керівництво підприємств, державних установ та цифрових технологій професіоналів у галузі технологій. Безперечно, сучасні трансформації, умови глобалізація та посткарантинні умови підвищують важливість цифровізації діяльності суб'єктів господарювання, що актуалізує проблематику нашого дослідження.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Про затвердження Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України за станом на 25 червня 2020 р. Кабінет Міністрів України. Київ: вид-во 2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення 15.03.21)

2. Жердецька Л.В., Городинський Д.І. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 93-97.

3. Shamir R., A. & Adleman L. A Method for Obtaining Digital Signatures and PublicKey. *Часопис економічних досліджень Economic Research Review* №1 (1), 2021.

4. Гаватюк Л.С., Зубик І.М. Подальший розвиток фінансових технологій та цифрова трансформація під впливом COVID-19 Cryptosystems. *Communications of the ACM*. 2020. pp. 120-126.

5. Lampkin S., Mosher J., Emmy Labovich E., Yokoi-Arai M., Chris Pike C., & OECD. Financial Markets, Insurance and Private Pensions: Digitalisation and Finance. 2018.

6. Akhtar A. Coronavirus will accelerate the fintech revolution. 2020. URL: <https://www.raconteur.net/finance/fintech/coronavirus-fintech-revolution/> (дата звернення 15.03.21)

7. Kanika S. How fintech can save us from Covid-19. 2020. URL: <https://www.euromoney.com/article/b1lhggk1b7jbkw/how-fintech-can-save-us-from-covid-19> (дата звернення 15.03.21)

8. Дудинець Л.А. Розвиток фінансових технологій як фактор модернізації фінансової системи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2020. Вип. 9. С. 95-101.

## 5. ДІДЖИТАЛ-БАНКІНГ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

**Базилюк В.В.**

*«Фінанси», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Чуб П.М.*

### ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Останнім часом в Україні спостерігається значний розвиток інноваційних банківських послуг, оскільки існує постійна боротьба банків за збільшення клієнської бази, прагнення обійти конкурентів, а також підвищити власний рівень розвитку серед інших учасників банківського сектору.

Завдяки всесвітній мережі - Інтернет, яка увійшла в наше життя та стала повсякденною необхідністю, в банках з'явилася інноваційна послуга, а саме дистанційне банківське обслуговування «Інтернет-банкінг», що характеризує себе як система управління банківськими рахунками в режимі онлайн.

Його стрімка актуальність провокує постійне зростання інтернет-користувачів. Особливо необхідним він став з введенням карантину, адже користувачі намагаються знайти більш гнучкі варіанти, які заощадять їхній час та дасть змогу вибирати канали та способи зв'язку зі своїми постачальниками банківських послуг.

За даними дослідження Mastercard: [1]

- проникнення мобільних телефонів в Україні серед клієнтів банків-власників рахунків досягло 96%;
- 87% українців надали би перевагу мобільним телефонам як альтернативі фізичним платіжним карткам;
- 58% української аудиторії користуються платіжними додатками та визнають, що це швидко та зручно;
- 67% українців використовують онлайн-банкінг через додаток на смартфоні;
- Українці в середньому здійснюють 8 інтернет-покупок на місяць, при цьому 72% надають перевагу розрахункам банківською карткою онлайн.

Серед банків, які активно просуваються на шляху інноваційного розвитку та освоєння Інтернет-банкінгу можна виділити: "ПриватБанк", "УкрСиббанк", "Укрсоцбанк", "Укркресімбанк", "ПУМБ", "Universal Bank", "Альфа-Банк", "ОТП Bank", "Індустріалбанк".

На сьогоднішній день, найпопулярнішим з онлайн-банків є "Monobank" - це проект всередині "Universal Bank" зі зручними банківськими сервісами для власників смартфонів. "Monobank" - це продукт, заточений на віддалене обслуговування, який надає абсолютно новий, більш комфортний призначений для користувача досвід. А за рахунок відсутності витрат на інфраструктуру

(відділення, банкомати, інкасацію та ін.) зробив набагато вигідніші тарифи для клієнтів. [2]

Сучасні банківські технології дозволяють користувачам значно прискорити і спростити документообіг, знизити вартість операцій за рахунок знижених відсотків, а також зменшити обсяг паперової роботи, яка при даних умовах зводиться до електронного виду. Більш того, завдяки системі Інтернет-банкінгу клієнт може вибирати банк не за територіальним принципом, а орієнтуючись на наданий сервіс і встановлені тарифи того чи іншого банку.

Можемо виділити такі типи систем Internet-банкінгу: [3]

- банкінг з ПК (PC banking) - доступ до банківського рахунку за допомогою персонального комп'ютера, здійснюваний за допомогою прямого модемного з'єднання з банківською мережею;

- телефонний банкінг ( telephone banking) - обслуговування рахунків по телефону;

- відео-банкінг (video banking) -система інтерактивного спілкування клієнта з персоналом банку.

Пандемія та карантинні обмеження пришвидшили зміни в платіжних звичках громадян у бік безготівкових розрахунків, зокрема в Інтернеті. Українці стали значно більше використовувати ресурси електронної комерції.

Водночас зберігається тренд зростання популярності безконтактних платіжних інструментів та розрахунків з ними.

Висока актуальність безконтактних платіжних інструментів привела до суттєвого зростання безготівкових операцій із використанням безконтактних та токенизованих карток (за допомогою смартфонів та інших NFC-пристроїв). Понад половини від загальної кількості та суми безготівкових операцій у торговельних мережах (54% за обома показниками) за дев'ять місяців 2020 року відбувалося безконтактно, тоді як рік тому – лише третина.[4]

За даними Національного банку України у 2020 році порівняно з 2019 частка кількості операцій з оплати послуг та товарів у мережі Інтернет та перекази з карти на банківських рахунок зросла на 0,5% (на 406,3 млн.шт ), в той час як обсяги таких операцій збільшились на 2% (152 млрд.грн). Динаміка Інтернет-банкінгу в Україні має позитивну тенденцію, з кожним роком все більше людей користуються цими послугами. [4]

Однак, не дивлячись на стрімкий розвиток банкінгу існує і ряд недоліків, які значно стримують його досконалість. Насамперед це проблеми технічного та юридичного характеру, оскільки наразі в Україні відбувається незадовільна реалізація закону про електронний цифровий підпис. Також існує низький рівень підготовки фахівців і відповідно недостатня безпека транзакцій у мережі. Одним з основних недоліків є недовіра населення до банківської системи в цілому, що супроводжується низьким рівнем комп'ютеризації людей і оснащення доступу в Інтернет. [5]

Проте є ряд переваг, які з кожним роком будуть перекривати недоліки у використанні Інтернет-банкінгу:

- висока швидкість в порівнянні з традиційними методами зарахування коштів і проходження їх між банками;

- скорочення собівартості операцій і витрат для банку і клієнта;
- зменшення трудомісткості операцій при інноваційних технологіях;
- для банку зникає необхідність трудомісткої роботи з готівкою;
- зручність у використанні.

Впровадження новітніх технологій обслуговування забезпечить підвищення рівня задоволення від клієнтів банків, та дозволить надавати якісні та затребувані фінансові послуги. На сьогодні ринок банківських послуг є простором, приданим для запровадження інновацій. З огляду на це, банкам потрібно постійно відстежувати нові ідеї для впровадження продуктів та послуг, яких ще немає в конкурентів.

Так, задля активнішого розвитку Інтернет-банкінгу, уряду та банкам, на нашу думку, потрібно впроваджувати наступні ідеї:

- ✓ надати поняттю “Інтернет-банкінг” законодавчої форми, прийнявши відповідні нормативні акти, котрі регулювали б даний сегмент ринку;
- ✓ залучати молодих кваліфікованих спеціалістів у сфері програмного забезпечення для узгодження роботи, а також забезпечити достатній рівень захисту систем електронних платежів за допомогою сучасних засобів захисту інформації;
- ✓ роботу банків спрямовувати також на підвищення рівня конкурентоспроможності;
- ✓ уряду та Національному Банку України якомога ефективніше сприяти розвитку нових, перспективних банківських технологій, задовольняючи потреби комерційних банків.

Підводячи підсумки проведеному дослідженню можемо констатувати, що Інтернет-банкінг для України є одним з найбільш перспективних ринків розвитку банківської системи, адже Інтернет-банки надають майже весь звичайний пакет послуг, які надаються в звичайних банках; усі розрахунки в системі Інтернет-банкінг проводяться в режимі реального часу, клієнту не треба мати спеціальних знань, щоб керувати своїм Інтернет-рахунком, він має можливість здійснювати операції швидко, безпечно, цілодобово, без будь-яких обмежень.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Офіційний сайт Mastercard в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.mastercard.com/>
2. Збірник наукових праць "Економічний простір" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://economicspace.pgasa.dp.ua/article/view/195779>
3. Типи систем Інтернет-банкінгу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnik.ru/elcomerc/2550-tipi-sistem-internet-bankingu-porivnyannya-sistem-internet-bankingu-i-rs-banking.html>
4. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
5. Інтернет-банкінг в Україні – інноваційний розвиток банківської сфери [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/120>



## МОБІЛЬНИЙ БАНКІНГ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК БАНКІВСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Мобільний банкінг або інтернет-банкінг – це послуга, що надається банком або іншою фінансовою установою, що дозволяє своїм клієнтам проводити фінансові операції дистанційно за допомогою мобільного пристрою, такого як смартфон або планшет. Операції через мобільний банкінг залежать від особливостей наданого мобільного банківського додатку і включають отримання залишків на рахунках і списків останніх транзакцій, електронних платежів за рахунками, депозитів, P2P-платежів, а також переказів коштів між рахунками клієнта або іншого клієнта.

Використання мобільного банківського додатка підвищує простоту використання, швидкість, гнучкість, а також підвищує безпеку, оскільки він інтегрується з вбудованими користувачем механізмами безпеки мобільних пристроїв. З точки зору банку, мобільний банкінг знижує вартість обробки операцій за рахунок зменшення необхідності для клієнтів відвідувати відділення банку для безготівкового зняття готівки та депозитних операцій.

У мобільного банкінгу є велика кількість переваг, але, як і у кожній системі, у нього є недоліки (табл. 1).

Таблиця 1- Переваги та недоліки мобільного банкінгу для клієнтів та банків

Переваги		Недоліки	
для клієнтів	для банків	для клієнтів	для банків
цілодобовий доступ незалежно від місця перебування	розширення клієнтської бази	недоступність у разі технічних неполадок у системі	висока вартість підтримки програмного забезпечення
зручність використання та портативність	збільшення обсягу операційних доходів	необхідність отримання відповідних знань	збільшення рівня операційних ризиків
вартість обслуговування значно нижча, ніж обслуговування у відділенні	посилення конкурентних позицій на ринку банківських послуг	неможливість доступу у разі відсутності Інтернету або мобільного телефону	у разі частих збоїв у системі зростає ймовірність репутаційного ризику
можливість здійснення широкого спектру послуг та постійний контроль рахунків	скорочення витрат на утримання персоналу та відділень	підвищення ризику незаконного отримання персональних даних стороннім особам	збільшення ймовірності шахрайства і вірусних атак
оперативність проведення транзакцій	розширення спектру послуг	недостатній рівень захисту від шахраїв	залежність від інтернет-провайдерів

Джерело: створено автором на основі джерела [1]

Українські банки активно залучають своїх клієнтів до мобільного банкінгу та пропонують детальні інструкції щодо підключення цієї послуги для клієнтів, які вже є користувачами системи електронних переказів. Розвиток систем дистанційного обслуговування, та, зокрема, інтернет-банкінгу, дозволить: для клієнтів — підвищити рівень обслуговування за рахунок зручного сервісу, для банків — залучити нових клієнтів, збільшити кількість наданих послуг, знизити їх вартість, для держави — збільшити обсяг безготівкового грошового обігу.[2]

17 травня 2018 р. в Україні офіційно запрацювала система безконтактних платежів Apple Pay. Також здійснено запуск банківських додатків для здійснення розрахунків за допомогою смартфонів та презентовано на українському ринку банківських послуг популярний іноземний NFC-гаманець Android Pay. Таким чином, Україна стала 15 у світі країною, в якій стала доступна дана технологія. У 2017 році свої системи рішень для смартфонів на базі ОС Android запустили "ПриватБанк", "Укрсиббанк", "Ощадбанк" та "Райффайзен Банк Аваль".

Повнофункціональні необанки швидко розвиваються в останні 5 років. Сьогодні необанкінг включає такі функції, як класична або віртуальна платіжна картка, мобільні депозити, індивідуальні платежі з використанням телефонних номерів, електронних листів або навіть ідентифікаторів у соціальних мережах, інструменти мобільного бюджетування та цифрові квитанції в реальному часі. Необанки, як правило, це повністю он-лайн компанії, побудовані на нових технологічних платформах, вони часто пропонують більш високі процентні ставки, іноді комісію за обслуговування карткового рахунку, однак це завжди більш високий клас взаємодії з клієнтом і підтримки.

Першим інтернет-банком в Україні став Монобанк, створений у 2017 році. Однією з особливостей продукту є повернення частини від покупок — кешбек. Клієнт щомісяця може обрати 2 категорії та отримувати повернення певного відсотка (від 1 до 20) від покупок у торговельних точках цієї категорії, а також необмежену кількість категорій партнерського кешбеку [3]

2020 рік став проривним у сфері електронної комерції через пандемію коронавірусу. Група компаній EVO оприлюднила підсумки 2020 року на ринку електронної комерції в Україні. Так, загальна сума фізичних товарів і послуг, які придбали українці в інтернеті у 2020 році, сягнула 107 млрд грн. Це на 41% більше ніж торік. Зросла і кількість онлайн-оплат — щонайменше на 50%.

Сьогодні мобільний банкінг України активно розвивається через соціальні мережі, дата-центри та використовує хмарні технології.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Домінова І. В. *Форми електронного банкінгу: еволюція, переваги та недоліки* / І.В. Домінова // *Облік і фінанси*. — 2016. — № 2. — С. 104—109.
2. Юрчук Н.П. *Перспективи розвитку інформаційних технологій в банківській системі [Електронний ресурс]* / Н.П. Юрчук // *Ефективна економіка*. — 2015. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4305>
3. *monobank – мобільний банк*. [www.monobank.ua](http://www.monobank.ua) (uk). Процитовано 2019-01-24.

## ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІРТУАЛЬНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

За останні роки банківська система зазнає багато змін, які викликані поширенням Інтернет-технологій та цифрових інновацій. Стрімкий розвиток технологій поступово змінює класичне функціонування банківської сфери. Тому сьогодні актуальним є визначення сутності віртуальних банків, їх переваг і недоліків та оцінка всіх ризиків.

Дослідженню функціонування віртуальних банків присвячено праці таких вчених: Т. Говорушко, І. Ситник, Т. Немченко, А. Мартиненко, С. Паперник та ін.

Окрім поняття «віртуальний банк» часто також використовують терміни «необанк», «мобільний банк», «інтернет-банк», «цифровий банк» та «банк-челенджер». Однак всі ці терміни мають на увазі одне – банк без відділень.

Ці поняття багато вчених трактують по-різному. Зокрема, Т. Говорушко, І. Ситник, Т. Немченко вважають, що «віртуальний банк – це типовий банк, який більш активно використовує можливості інтернет-банкінгу, ніж інші банки» [1]. А. Мартиненко зазначає, що віртуальний банк – це фінансово-кредитні інститути, які здійснюють свою діяльність виключно через мережу Інтернет, тобто не мають фактичних представництв (відділень) [2, с. 74].

На нашу думку, необанк – це інноваційний банк, який доступний клієнту через мобільний додаток та повністю спілкується з ним через Інтернет-платформи. Згідно із ст. 47 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» і ст. 14 ЗУ «Про платіжні системи та переказ грошей» процедура відкриття і ведення поточних рахунків доступна лише класичним банкам. Тому віртуальні банки повинні співпрацювати з існуючими комерційними банками і здійснювати свою діяльність на підставі їх ліцензії.

Для того, щоб більш глибоко зрозуміти сутність віртуальних банків, розглянемо їх переваги та недоліки [2; 3]. До переваг таких банків можна віднести:

- відсутність витрат на будівництво офісів і відділень, оскільки банк створюється на цифровій платформі в Інтернеті;
- відсутність витрат на ведення документації, всі документи оформляються в онлайн-режимі;
- ведення операцій в зручний час, в зручному місці з телефона або комп'ютера;
- швидкість і простота контролю за станом рахунку в режимі онлайн;
- отримання консультації від спеціаліста в будь-який час та ін.

Однак окрім переваг, також є і недоліки, які стримують темпи розвитку необанків. Серед них можна виділити проблеми як зі сторони банку, так і зі сторони клієнта:

- витрати на створення і просування додатків та різних програм, сайтів, необхідних для обслуговування клієнтів;
- значні витрати на розробку надійного захисту від кіберзлочинців і вірусів;
- при проблемі на сервері робота з рахунками і документами може зупинитися на невизначений час;
- недовіра значної частини населення до необанків.

Проаналізувавши позитивні і негативні сторони, можна відзначити, що незважаючи на велику кількість переваг, існують також і значні недоліки, які сповільнюють розвиток таких банків в Україні.

На сьогодні в світі нараховується близько 256 необанків, а ще декілька готуються до запуску [4]. Що стосується України, то зараз в Україні функціонують 6 віртуальних банків: Monobank, Izibank, Sportbank, O.Bank, Neobank, Todobank (табл.1).

Таблиця 1- Віртуальні банки України

Назва	Характеристика
Monobank	Перший в Україні небанк. Діє на банківській ліцензії Універсал Банку, що входить до групи ТАС.
Izibank	Працює на платформі AT ТАСКОМБАНК.
Sportbank	Спільний проєкт ІТ-компанії Duvotech і компанії N1. Здійснює діяльність на базі ліцензії Оксі Банку.
O.Bank	Проєкт Idea Bank, працює на підставі його ліцензії.
Neobank	Стартап від Concord Bank.
Todobank	Стартап став продовженням мобільного застосунку «Megabank Online» від Мегабанку і працює на його ліцензії.

*Джерело: сформовано автором на основі [5]*

Варто зазначити, що найбільш повноцінно реалізувався у сфері небанкінгу проєкт Monobank. Він використовує банківську ліцензію Universal Bank та здійснює управління коштами його клієнтів. Monobank дозволяє швидко та просто отримати банківську картку, слідкувати за рухом коштів на своїх рахунках, оплачувати різноманітні послуги та надає багато інших інноваційних послуг. Найвідомішими інноваціями банку є: кешбек на покупки, оплата комунальних послуг без комісії, динамічний CVC2 код для захисту від шахраїв, Shake to pay, спільна оплата рахунку, вбудовані ігри [5, с. 84].

Отже, сучасний світ змінюється з шаленою швидкістю. Щось нове відбувається як на рівні комерційних установ, так і в економіці в цілому. Відповідно і банківський сектор розвивається інтенсивно. Небанк – це банк сучасності, який впроваджується в наше життя, складаючи конкуренцію класичним банкам. Але для повного переходу населення до таких банків необхідно не тільки замінити відділення на онлайн-платформи, а й забезпечити високий рівень довіри населення, підвищити фінансову грамотність, налагодити роботу безперебійного технологічного обладнання, а також розробити відповідну нормативно-правову базу, порядок і умови ліцензування діяльності небанків.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Говорушко Т., Ситник І., Немченко Т. Загрози і небезпеки розвитку інтернет-банкінгу в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 2. С. 74-78. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu\\_2013\\_2\\_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2013_2_17).

2. Мартиненко А. Світові тенденції розвитку необанків. Інноваційні банківські технології та сучасні форми грошей: *матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених*. 2018 р. с. 74-76. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/24446/74-76.pdf?sequence=1>.

3. Паперник С. Необанки: закордонна історія та українська перспектива. *Юридична газета online*. 2018. URL: <https://yurgazeta.com/publications/practice/inshe/neobanki-zakordonna-istoriya-ta-ukrayinska-perspektiva.html>.

4. Количество небанков в мире приближается к 300. PaySpace Magazine. 2020. URL: <https://psm7.com/mobilnye-banki/kolichestvo-neobankov-v-mire-priblizhaetsya-k-300.html>.

5. Українські необанки: ключові гравці й потенційні ніші для розвитку. *Електронна комерція та логістика*. 2021. URL: <https://elnews.com.ua/uk/ukrayinski-neobanku-klyuchovi-gravczi-j-potenczijni-nishi-dlya-rozvytku/>.

6. Матвійчук Н. М., Теслюк С. А. Основні тенденції розвитку банківських інновацій в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. № 1 (25). С. 79-87.

**Дорошенко В. В.**

*«Фінанси, банківська справа і страхування», 2 курс  
Новокаховський приладобудівний фаховий коледж  
керівник – Бутова Л. В.*

## **ДІДЖИТАЛ-БАНКІНГ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Розвиток мережі «Інтернет» і цифрових технологій змінили комунікаційну політику компаній, пріоритети споживачів, швидкість обробки інформації. Зазначені тенденції не обійшли і банківський сектор. Зокрема, упродовж останніх десятиліть на ринку з'являються віртуальні банки, які не використовують класичних відділень. Дедалі більш поширеним явищем стає сплата різних платежів через месенджери соціальних мереж, що, безперечно, спонукатиме банки передбачити можливість входу в системи онлайн-банкінгу та мобільного сервісу через акаунти в соціальних мережах. Проте такий розвиток подій у майбутньому може призвести до зникнення додатків онлайн-банкінгу і перетворення банків у простий транзакційний канал для руху фінансових ресурсів. У зазначеній ситуації для банків, що хочуть успішно функціонувати в майбутньому, необхідною є адаптація їхньої діяльності до вимог сучасної цифрової епохи. Упровадження наукових досягнень і винаходів в організацію банківського обслуговування забезпечує постійне вдосконалення банківських продуктів і застосовуваних нових технологій обслуговування споживачів. Саме тому дослідження проблем, пов'язаних з інноваційною діяльністю вітчизняних банків, не втрачає актуальності упродовж останніх років.

У спрощеному вигляді еволюція цифрового банкінгу в частині проникнення в систему фінансової активності клієнтів виглядає приблизно так. Спочатку

функціонували цифрові канали управління банківськими рахунками: інтернет-банкінг, мобільний банкінг. Розвиток цифрових технологій дозволив перейти на наступний етап – цифровий продукт: наприклад, коли банк для оформлення кредиту не потребує додаткової інформації на паперовому носії, а отримує її онлайн із систематизованого сховища фінансової інформації. Вищою точкою розвитку стає «цифровий мозок», «big data» – система взаємодії клієнта та банку в режимі онлайн, коли вся фінансова інформація про доходи, витрати, вподобання, нереалізовані фінансові бажання клієнта систематизуються відповідним програмним забезпеченням, яке не тільки створює моделі фінансової взаємодії клієнт-банк, а настановує клієнта на певні фінансові рішення, керує його фінансовою поведінкою з метою забезпечення реалізації всіх його фінансових потреб. Як демонструють дослідники, діджитал-банкінг буде означати «безшовну інтеграцію фінансової установи в життя клієнта»

Дистанційне банківське обслуговування – це надання банківських послуг за запитом клієнта без безпосередньої взаємодії клієнта зі співробітником банку.

Завдяки можливостям сучасних способів дистанційного доступу клієнта до банку сьогодні стали звичними поняття: direct banking – прямі банківські операції; phonebanking, telebanking – дистанційні операції телефоном; handyrocketbanking – операції за допомогою мобільного телефону; faxbanking – операції факсом; PC-banking – операції через персональний комп'ютер. Сьогодні дистанційне банківське обслуговування в Україні надають багато фінансових установ. Найбільш успішними і технологічними учасники ринку вважають інтернет-сервіси ПриватБанку, Ощадбанку, АльфаБанку, VTB Банку, ПУМБ, Райффайзен Банку Аваль, УкрСиббанку та Укрсоцбанку. Найбільш технологічні інтернет-сервіси банків представлено у таблиці 1.

Таблиця 1 - Найбільш технологічні інтернет-сервіси банків України

Назва банку	Перелік електронних банківських послуг з дистанційного обслуговування клієнтів
ПриватБанк	«Клієнт-банк»; Інтернет-Клієнт-банк; мобільний банкінг; «Приват-24 Corporate»
ОщадБанк	Інтернет-банкінг; мобільний банкінг; термінали для здійснення платежів
Альфа-Банк	«Інтернет-банкінг + SMS-банкінг + e-mail-банкінг», пакет послуг «Альфа-Престиж»
VTB Банк	Клієнт-банк, GSM-банкінг, інтернет-банкінг VTBOonline
ПУМБ	банкомати, термінали для здійснення платежів, GSM-банкінг, інтернет-банкінг ПУМБ Online
Райффайзен Банк Аваль	Інтернет банкінг + мобільний банкінг + Аваль-телевойс
УкрСиббанк	комбінація «Інтернет-банкінг + SMS-банкінг + e-mail-банкінг»
Укрсоцбанк	Інтернет-банкінг UkrsoctbankOnline, Мобільний банкінг, SMS-банкінг, Контакт-центр, система миттєвих платежів Portmone

Найбільше інтернет-банкінгом користуються люди віком 25–34 роки, серед них активних користувачів – 43%. У решті вікових категорій їхня частка не перевищує 22%. Водночас частка користувачів Інтернету серед різних вікових категорій є вищою і має стабільну тенденцію до зростання. Зазначена тенденція

свідчить про значні перспективи для розвитку діджитал-банкінгу і дозволяє спрогнозувати загострення конкуренції в цьому сегменті ринку.

Проте існують деякі перешкоди стрімкому розвитку даної галузі. Однією з таких перешкод в Україні є високий рівень недовіри клієнтів до банків загалом, що зумовлений кризовими явищами останніх років, та до новітніх фінансових послуг зокрема. За даними компанії B2B International, 46% користувачів Інтернету в Україні вважають, що відвідування традиційного банківського відділення безпечніше, ніж інтернет-банкінг.

Іншою ключовою перешкодою на шляху глобальної діджиталізації банкінгу в Україні є законодавча вимога проводити очну ідентифікацію клієнта у відділенні. В Україні неможливо придбати валюту або відкрити рахунок у банку через Інтернет – в обох варіантах потрібно особисто звертатися до співробітника фінустанови. Для того, щоб обійти цю вимогу, банки вигадали схему, за якою клієнт може зробити це онлайн, а потім документи для підпису привозить кур'єр. Але це все одно сповільнює процес.

Попри зазначене, можна стверджувати, що мобільний та інтернет-банкінг в Україні неминуче розвиватимуться. Головний напрям діяльності, що прискорює розвиток інтернет-банкінгу сьогодні, – це роздрібна торгівля. Новинкою в Україні стало запровадження 2017 року можливості безконтактних розрахунків клієнтів за допомогою Android-смартфонів із підтримкою технології NFC. NFC-гаманець – це цифровий безконтактний гаманець на платформі Mastercard Enablement Digital Service (MDES). Уже багато українських банків запустили такий проект разом із компанією Mastercard.

Ще одним перспективним напрямом розвитку мобільного банкінгу має стати онлайн-ідентифікація для отримання різних фінансових послуг, наприклад оформлення кредитів і депозитів. Підтвердити особу клієнта стане можливим не тільки через Інтернет за допомогою цифрового підпису, а й за допомогою відеозв'язку у платіжних терміналах або банкоматах.

Обслуговування діджитал-банкінгу має свої переваги та недоліки як для банку, так і для клієнта.

Для банку: 1. Переваги:

- Економить час працівників фронт-офісу на приймання та обробку документів клієнтів.

- Виступає потужним фактором у конкурентній боротьбі за клієнтів і дозволяє продавати додаткові послуги і отримувати додаткові доходи шляхом оплати за використання системи клієнтами.

- Скорочує адміністративні витрати: на персонал, приміщення тощо

2. Недоліки:

- Потребує витрат на придбання або створення системи, її впровадження та навчання співробітників банку.

- Ризик здійснення шахрайства через онлайн-банкінг.

- Розбіжності в законодавстві щодо ідентифікації клієнтів через дистанційні канали доступу.

Для клієнта: 1. Переваги:

- Дозволяє працювати зі своїми рахунками не виходячи з дому, офісу тощо

- Дозволяє обрати банк, не звертаючи особливої уваги на його територіальне розміщення та економить час на обслуговування

2. Недоліки:

- Іноді потребує додаткового обладнання та більш високої кваліфікації користувачів електронних пристроїв.

- Зазвичай, банки стягують плату за використання такої системи.

- Ризик втрати коштів від різного роду шахрайських операцій.

З останніх новин діджитал-банкінгу є те, що трансформація діджитал-банкінгу займає 75% з пріоритетних завдань на 2021 рік. В Україні запускається новий цифровий банк O.Bank (Для того, щоб скористатися послугами цього банку, досить просто завантажити додаток з Google Play і Apple Store. При цьому не потрібно відвідувати відділення, а весь спектр послуг банку доступний у смартфоні), розвиток безготівкових розрахунків та захист інтересів українців – пріоритет для Національного банку України, міжнародна карткова платіжна система JCB Payment System (Японія) виходить на український ринок.

**Перелік джерел посилання:**

1. Фінанси та банківська справа В. В. РисінМ. В. Рисін, Перспективи розвитку цифрового банкінгу в Україні: <https://cutt.ly/OcxBPZw>

2. Цифровий банкінг: ризики фінансової диджиталізації:Корнівська В. <https://cutt.ly/ScxB3VX>

3 . Медіа-простір НБУ: <https://cutt.ly/JcxMCSM>

4. Банкір клуб.В Україні запускається новий цифровий банк O.Bank : <https://cutt.ly/kcxM6vN>

**Зінченко В.С.**

*«Митна справа», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Чуб П.М.*

## **БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

В сучасних умовах, у глобалізованому світі, що характеризується поширенням електронних грошей, криптовалют, інноваційними змінами в платіжних системах і міжнародних розрахунках, впровадженням безконтактних платежів, для України важливим є прискорення процесів зростання безготівкових розрахунків. Все більше центральних банків світу, зокрема, Національний банк України, підтримує рух економіки до безготівкових розрахунків, адже це сприяє прозорості платежів та економічному зростанню.

Головною перевагою безготівкової форми розрахунки для економіки є можливість збільшення вартості національної валюти. При перенесені більшості розрахунків у безготівковий вид буде зменшуватись необхідність у готівці, а отже її надлишок буде виводитись з обороту, тим самим збільшуючи вартість валюти.



Це є позитивним явищем також і для банків, адже підвищується їх капіталізація, а накопичені на рахунках кошти дозволяють банкам надавати доступні кредити бізнесу, що сприяє збільшенню виробництва товарів та послуг. У багатьох країнах зростаючий попит на цифрові платежі збільшує зростання пропозиції та сприяє технологічному та інноваційному розвитку. Наприклад, у Швеції, яка є першою країною, що перейшла на цифрові платежі, деякі місця для паркування приймають платежі лише за допомогою картки або мобільного додатка. У столиці Стокгольмі автобуси не приймають готівку, а оператор громадського транспорту SL оголосив у 2019 році, що його станція метро прийматиме лише електронні платежі [1].

Однак, перехід до безготівкової форми розрахунків має як свої переваги, так і проблеми. По перше, це стосується зростання кіберзлочинності, по-друге, темп росту пластикових карток не відповідає темпам розвитку торгівельних терміналів, особливо у сільських місцевостях. Хоч і з 2019 по 2020 рік спостерігався приріст POS-терміналів в Україні на 37,5 тис.од. (табл.1) , але цього не достатньо, порівнюючи з Польщею, наприклад, де лише за 2 квартал 2020 року їх кількість становила 907 тис.од. [2].

Таблиця 1

Кількість платіжних терміналів (POS) в Україні, тис. од. [3]

31.12.2018	31.12.2019	31.03.2020	30.06.2020	30.09.2020	31.12.2020
297 266	348 547	344 498	352 454	372 136	386 145

Ще однією проблемою є невисокий рівень фінансової грамотності населення та неможливість вільного доступу, особливо в людей похилого віку, що проявляється у відсутності у них смартфонів, вмінь користуватися платіжними додатками та недостатнє покриття країни широкосмуговим доступом до Інтернету. Ще варто зазначити, що через нестабільність економіки у державі, населення більше використовує саме готівку поза банками, що свідчить про відсутність довіри до державних банків та фінансових установ загалом.

Проте, у зв'язку з карантинними заходами, які набули чинності внаслідок швидкого розповсюдження COVID-19, зріс попит на ринку цифрових платежів. Українці дедалі частіше стали обирати безготівкові платежі, розрахунки та покупки онлайн. Згідно з даними НБУ, у 2020 році проти 2019 року кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток збільшилася на 25% та становила 5 211,2 млн шт., а сума – на майже 23% та досягла 2 208,7 млрд грн. Як наслідок, кількість операцій отримання готівки у 2020 році знизилася на 11,7%, а сума – на 1,7%. [3]. Безготівкові розрахунки є доволі актуальною темою, адже Україна, яка прагне стати членом Європейського союзу, мусить відповідати стандартам цих країн, де безготівкові розрахунки займають значне місце в економіці. Збільшення обсягу безготівкових розрахунків забезпечить зменшення рівня тінізації економіки, зокрема компанія Ernst&Young провела дослідження, що якщо збільшити карткові платежі на терміналах на 1% від ВВП, то тіньова економіка країни зменшиться в середньому на 0,037%. Для України це означає додаткові 2 млрд грн до бюджету [4].

Перспективами розвитку безготівкових платежів на нашу думку є:

- 1) підвищення доступності безготівкових операцій та зростання довіри населення;
- 2) організувати надання підтримки особам старшого віку щодо оволодіння навичками безготівкової оплати;
- 3) забезпечення достатньої кількості POS-терміналів, зокрема в транспорті;
- 4) зокрема зниження частки готівки до ВВП з 9,2% до 7,5%;
- 5) що ж до вирішення проблеми з шахрайством Національний банк створив інформаційну кампанію #ШахрайГудбай, для того аби навчити українців правилам безпеки безготівкових та онлайн-платежів[5];
- 6) запровадження е-гривні – цифрових грошей НБУ;
- 7) справедливий бізнес, безсумнівно, підтримує поширення безготівкових платежів, але, потрібно створити умови, коли справедливий бізнес може вижити, не змушуючи вдаватися до тіньової економічної діяльності;
- 8) Упровадження нових та розвиток альтернативних фінансових інструментів [6].

Підводячи підсумки проведеному дослідженню слід зазначити, що нині ринок безготівкових платежів в Україні активно розвивається, а вектор його розвитку спрямований на спрощення та зменшення тих факторів, які не дають безготівковим операціям здійснюватися на фінансовому ринку. Так як більша частина громадян відчувають недовіру до такого виду грошей та мають вкорінену звичку до використання готівки у роздрібних платежах, насамперед через несформоване законодаче поле, можливість шахрайства з боку підприємців, низький рівень фінансової грамотності, тож не в змозі користуватись їх перевагами. Тому саме від держави залежить розвиток безготівкових платежів у країні. Якщо вона створить своїм громадянам умови для використання усіх переваг систем безготівкових розрахунків, вона сама підштовхне цей ринок до бурхливого розвитку.

#### **Перелік використаних джерел:**

- 1) Coronavirus Hastens the Rise of the Cashless Economy URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-03-24/what-amazon-really-delivered-to-america-s-cities>
- 2) POS Terminal numbers in Europe URL: <https://www.association-secure-transactions.eu/industry-information/pos-terminal-numbers-europe/>
- 3) Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-zdiysneni-iz-vikoristannyam-platijnih-kartok-2020-rik>
- 4) Reducing the Shadow Economy through Economic Payments: technical appendices URL: [https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en\\_pl/topics/eat/pdf/03/ey-shadow-economy-study-technical-appendices.pdf](https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_pl/topics/eat/pdf/03/ey-shadow-economy-study-technical-appendices.pdf)
- 5) Інформаційна кампанія #ШахрайГудбай URL: <https://bank.gov.ua/promo/sto-pfraud/#section-3>
- 6) Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>

**Іванова Д. С.**  
*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс*  
*Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця*  
*Науковий керівник — к. е. н., доцент кафедри банківської справи і*  
*фінансових послуг*  
*Рац О. М.*

## **ОРГАНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ**

Сучасна банківська система України перебуває на стадії модернізації у зв'язку з цифровізацією світової економіки, яка має на меті спрощення доступу здійснення процедур банківським сектором, тому за останні декілька років ринком фінансових послуг було досягнуто рушійного прогресу в аспекті впровадження цифрових технологій. Електронний банкінг в Україні представлений у вигляді мобільного та інтернет-банкінгу, ринок яких з 2016 року продовжує стрімке зростання. Банківські клієнти користуються мобільним банкінгом у вигляді додатків на гаджетах, які на даний момент серед активних користувачів майже повністю замінили пластикові картки, надавши можливість проводити операції із використанням смартфона. Однією з перспектив системи ідентифікації клієнта є вбудовані в телефон NFC-чипи, з використанням яких можна буде здійснювати операції за допомогою прив'язаної NFC-мітки банківської картки до NFC-кільця.

Мобільні додатки банків являють собою дистанційну можливість здійснення певного функціоналу послуг, серед яких: перевірка балансу за рахунками; грошові перекази по Україні та за кордон; конвертація валюти; оформлення платіжних карток; отримання виписок за рахунками; сплата податків; доступ до історії транзакцій; функції створення майбутніх платежів; можливість погашення кредитів тощо [1].

Найбільш багатofункціональні системи електронного банкінгу в Україні діють в АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Перший Український Міжнародний Банк», АТ «Альфа-Банк» [3].

Для банківських клієнтів основними перевагами електронного банкінгу є: необмежений за часом та місцем доступ до здійснення банківських послуг; зручність інтерфейсу, інформативність, оперативність та можливість отримання он-лайн консультації фахівців; економічна вигода. Серед недоліків можна виділити періодичні технічні проблеми з доступом до системи; ризик інформаційної небезпеки; неможливість використання електронного банкінгу за відсутності Інтернет-мережі; потреба в базових знаннях користування подібними системами.

Для банківських установ головними перевагами впровадження та розвитку системи електронного банкінгу є: перспектива розширення клієнтської бази та спектру дистанційних послуг; економічна вигода, що полягає у скороченні витрат на утримання відділень; збільшення доходів та зміцнення конкурентних позицій. Головними недоліками сучасного електронного банкінгу в Україні можна виокремити залежність від інтернет-провайдерів; необхідність початкового

вкладу великої суми в розробку та впровадження необхідного програмного забезпечення; збільшення ризиків шахрайства, вірусних атак тощо; технічні збої, що можуть призвести до зниження репутації банку.

Для розширення клієнтської бази банки застосовують заохочувальні програми для клієнтів, пропонуючи вигідні умови співпраці; надають детальну інструкцію роботи з мобільними додатками; пропонують окремі додатки для ведення бізнесу; консультують з приводу основних переваг та можливих ризиків; займаються модернізацією інтерфейсу та збільшенням функціональності. Послугами електронного банкінгу в основному користуються люди до 50 років, що обізнані загальними принципами роботи зі смарт-пристроями та їх додатками. Для активізації населення в аспекті користування послугами мобільного та інтернет-банкінгу необхідно стимулювати громадян до безготівкової форми розрахунку; забезпечити населення швидким та зручним сервісом з банківських послуг, оплати комунальних платежів, податків тощо; забезпечити державну підтримку цільових стратегій цифрового розвитку банків; сприяти вдосконаленню інформаційних технологій з адаптуванням до міжнародних стандартів та подоланню проблем технічного характеру; підвищити рівень фінансової грамотності споживачів за рахунок підтримки аналогічних цифрових проєктів.

Поштовхом до створення нових та модернізації існуючих систем електронного банкінгу стала пандемія COVID-19, внаслідок якої збільшилась кількість клієнтських запитів на користування дистанційними послугами, що сприяло розширенню спектру дистанційних послуг. Більшість великих банків впровадили в роботу декілька додатків, які окремо призначені для роздрібних та корпоративних клієнтів, що є зручним в аспекті диференціювання функціоналу відповідних систем мобільного та інтернет-банкінгу [5].

Розвиток FinTech та небанківських компаній, що організують свою роботу з надання фінансових послуг із виключним застосуванням цифрових технологій сприяє послабленню впливу банків на ринок фінансових послуг. Зсув пріоритетів в аспекті надання банківських послуг зумовлений активним продовженням роботи банківських філій та відділень як фізичної інфраструктури, використанням застарілих каналів продажу тощо [2].

У 2018 р. було здійснено запуск різних додатків електронного банкінгу і впроваджено іноземний NFC-гаманець Android Pay, завдяки чому Україна стала 15-ою країною в світі, де є доступною дана технологія. Протягом 2018 р. була також запущена система безконтактних платежів Apple Pay, що працює за протоколом NFC та дозволяє здійснювати безконтактну оплату на основі додатку Wallet. Протягом останніх декількох років відбувається збільшення безконтактних POS-терміналів, кількість яких у 2019 р. збільшилась на 25% [4].

Проблемами, що перешкоджають розвитку електронного банкінгу в Україні є: незадовільний рівень довіри клієнтів українській системі цифрового банку; недостатній рівень фінансування та врегулювання питання адаптації світової практики організації мобільного та інтернет-банкінгу; недосконалість існуючих мобільних додатків; неможливість широкої активізації використання мобільних послуг через низький рівень доходів населення.

Уряду України необхідно подбати про формування та впровадження стратегій розвитку системи електронного банкінгу; реалізовувати технологічно-цифрові зміни; сприяти інвестиційному залученню для утримання конкурентних позицій в умовах трансформації інфраструктури сучасного фінансового ринку та впливу пандемії COVID-19, що стала поштовхом до реструктуризації деякими банками їх діяльності, ефективності та комфортності надання послуг, а також сприяла досягненню важливості створення та впровадження сучасних та довгоперспективних цифрових технологій.

Отже, за останні 4 роки відбувся стрімкий розвиток системи електронного банкінгу в Україні, що нині потребує розширення кількості дистанційних послуг, модернізації інтерфейсу додатків, розширення клієнтської бази, переведення роботи філій та відділень у віддалений режим тощо. Потужне використання з 2017 р. системи мобільного банкінгу нині потребує реформування та розробки необхідної нормативно-правової бази; становлення конкурентного рівня у порівнянні з сучасними небанківськими установами, що надають цифрові фінансові послуги; рекламування перспектив підключення та користування системою електронного банкінгу; розширення масштабів функціоналу та збільшення кількості банків із застосуванням технологій мобільного та інтернет-банкінгу.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Бахарєва Я. В. Мобільний банкінг як перспективний напрям розвитку банківських інформаційних систем / Я. В. Бахарєва // Агросвіт. – 2018. – № 11. – С. 48-54
2. Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні / О. Я. Стойко // Фінанси та банківська справа. Проблеми економіки. – 2020. – № 2 (44). – с. 356-364
3. Топ-20 діджитал банків України у 2020 р. [Електронний ресурс]: офіційний сайт Banker. – Режим доступу: <https://banker.ua/>
4. Шелудько С. А. Вплив цифровізації на банківський бізнес в Україні / С. А. Шелудько, П. П. Браткевич // Приазовський економічний вісник. – 2019. – № 5. – с. 334-339
5. COVID-19 and the financial services consumer: Supporting customers and driving engagement through the pandemic and beyond [Electronic resource]: the official site of Capgemini Research Institute. – Available at: <https://www.capgemini.com>.

**Коваль Ю.М.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Чуб П.М.*

## **ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ**

Сучасна тенденція діджиталізації охоплює все більше сфер бізнесу. Все більше банківських установ намагаються притримуватися такої тенденції шляхом створення інтернет-банкінгу для надання своїх послуг онлайн.

Інтернет зараз використовується не тільки для спілкування і пошуку інформації, але і для здійснення покупок і грошових переказів. Банки йдуть в ногу з часом і пропонують клієнтам системи інтернет-банкінгу. В сучасних умовах розвитку інтернет-технологій банки мають можливість вийти на якісно новий рівень бізнесу. Для цього потрібно стати організацією, яка не просто видає кредити і приймає вклади, але допомагає клієнту керувати власними і позиковими засобами, планувати і здійснювати покупки.

Інтернет-банкінг – спосіб надання банківських послуг (здійснення переказів, відкриття рахунків, оплата послуг, тощо) дистанційно, за допомогою інтернет-ресурсів банку (додатку або спеціального сайту), в будь-який час та в будь-якому місці. Послуги, які надаються в інтернет-банкінгу можуть повністю задовольнити клієнта та є ідентичні тим послугам, які надаються в офісі.

Основна мета інтернет-банкінгу – здійснення банківських операцій в будь-якому зручному місці, де є інтернет, без відвідування банківського відділення.

*Метою даної роботи є аналіз поточного стану, проблем та перспектив розвитку інтернет-банкінгу України.*

Актуальність дослідження полягає у поступовому розширенні кола користувачів інтернет-банкінгів, покращення їх функціоналу та можливостей. Також актуальність проявляється у важливості ролі інтернет-банкінгу в житті суспільства, адже всі найпопулярніші банківські операції наразі можна здійснити за допомогою інтернет-банкінг, прямо зі смартфона.

Інтернет-банкінг в Україні має досить непоганий поточний та потенційний розвиток, за зручністю надання послуг випереджає банки інших європейських країн. Яскравим прикладом такого розвитку є нещодавній запуск «monobank», що за функціоналом, зручністю та популярністю перевершує можливих конкурентів не тільки на ринку України, а і світу [3]. Це підтверджується також запуском засновниками «monobank» («Fintech Band») нового банківського продукту «Koto», на ринку Великобританії. «Koto» стає все популярнішим, зацікавлює британців своєю простотою та зручністю, що є рідким для британських банків [4].

В Україні майже кожен популярний банк має свій інтернет-банкінг у вигляді спеціального сайту та/або додатку, але не всі банки пропонують своїм клієнтам повний спектр надання послуг онлайн.

Таблиця 1 – Порівняння послуг популярних інтернет-банкінгів України

Банк	Послуги 24/7	Депозити 24/7	Платежі в межах України	Віртуальні карти	SWIFT платежі
Альфа-Банк	✓	⊘	✓	✓	✓
Ощадбанк	✓	⊘	✓	✓	✓
Приватбанк	✓	⊘	✓	✓	✓
ПУМБ	✓	⊘	✓	✓	✓
Райффайзен банк Аваль	✓	⊘	✓	⊘	✓
Ukrsibbank BNP Paribas Group	✓	⊘	✓	⊘	✓
Monobank (Універсал Банк)	✓	✓	✓	✓	✓

Найбільш популярні послуги: платежі в межах України, Swift-платежі, оплата комунальних послуг, тощо – здійснюються онлайн всіма наведеними вище банківськими установами. Що стосується більш складніших послуг: відкриття/закриття депозитів, відкриття віртуальних карток, тощо – такі послуги надають не всі банки. До прикладу, можливість відкриття/закриття депозитів в більшості банків здійснюється в межах виділеного банком часу, що обмежує можливості клієнтів цих банків.

Зручність та «юзабіліті» інтернет-банкінгів можна оцінити шляхом аналізу їх оцінок від користувачів операційних систем iOS та Android.

Таблиця 2 – Порівняння оцінок відгуків найпопулярніших інтернет-банкінгів України [1]

Приложение	Оценка в Google Play	Оценка в App Store
Alfa-Mobile	4,5	4,6
Ощад 24/7	2,2	2,7
Приват24	4,5	2,4
ПУМБ Online	4,7	4,8
Raiffeisen Online	3,6	4,6
UKRSIB online	4,4	4,7
Monobank	4,9	4,9

Більшість банків мають порівняно високі оцінки від своїх користувачів, але деяким банкам варто покращити зручність власних інтернет-ресурсів.

Окрім цього, інтернет-банкінг в Україні має потенційні проблеми з захистом персональних даних користувачів, клієнти банків можуть бути незахищені в разі викрадення даних для входу в їх кабінет, що в подальшому може призвести до викрадення особистих коштів. Більшість банків роблять свої онлайн-платформи доступними в режимі 24/7, але деякі встановлюють часові ліміти, коли можна оформити депозит чи здійснити переказ коштів, що є незручним для клієнтів [2]. Також деякі банки за замовчуванням не повідомляють своїх користувачів про рух коштів шляхом push-повідомлень або SMS на телефон.

Не дивлячись на це, українські банки постійно вдосконалюють свої онлайн-платформи та мають великі перспективи розвитку: підтримка всіх послуг 24/7 (в т.ч. депозитні послуги), відкриття віртуальних карток (в т.ч. валютних), співпраця з міжнародними фінансовими системами (PayPal, GooglePay, ApplePay), покращення інтерфейсі та «юзабіліті» своїх ресурсів, покращення систем захисту персональних даних та акаунтів клієнтів. Розвиток інтернет-банкінгу є вигідним як клієнту, так і банку.

*В результаті проведення дослідження ми отримали наступні висновки:*

1) інтернет-банкінг стає популярним серед користувачів та займає все більшу роль в їх житті;

2) кожен другий банк має свій інтернет-банкінг (сайт або додаток), але їх функціонал відрізняється від функціоналу конкурентів і може бути обмежений в деяких банківських послугах;

3) зручність та «юзабіліті» цих ресурсів зараз значно впливає на кількість клієнтів банку та користувачів їх інтернет-банкінгу;

4) основними недоліками інтернет-банкінгів вважаються проблеми з захистом персональних даних користувачів та обмеженість в функціоналі представлених банківських операцій;

5) перевагам інтернет-банкінгу зацікавлюють все більшу аудиторію до користування цими послугами. Основними перевагами є цілодобова доступність, наявність послуг міжнародних фінансових систем та зручність цих ресурсів.

б) незважаючи на наявність певних недоліків банки вдосконалюються та покращують якість та зручність своїх ресурсів, щоб задовольняти потреби все більшої кількості користувачів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Порівняння інтернет-банкінгів для фіз.осіб [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3deDEgg>.

2. Проблеми та перспективи розвитку інтернет-банкінгу в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3rxJTui>.

3. Про діяльність «monobank» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ain.ua/2017/10/31/kak-rabotaet-monobank/>.

4. Запуск проекту «Koto» в Великобританії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ain.ua/2020/03/03/rogalskij-pro-koto/>.

**Корець К. В.**

*«Фінанси», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Чуб П. М.*

## **ДІДЖИТАЛ- БАНКІНГ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

З розвитком технологій споживачі отримують легший доступ до мобільних пристроїв, які мають доступ до Інтернет-послуг та цифрових послуг. Фізичні банки втрачають можливості для розширення завдяки швидкій трансформації цифрових послуг, оскільки клієнти готові перейти на послуги для унікальних цифрових функцій, таких як оплата рахунків в Інтернеті, мобільні платежі, швидша швидкість переказу та зручні кредитні програми.

Окрім переходу від традиційних банківських операцій до цифрових послуг, основним способом розширення банківської галузі є його здатність переходити до чисто орієнтованої на клієнта стратегії. Відкриваючи універсальний канал для споживачів, потенційним, лояльним та минулим споживачам надається більше способів отримати доступ до фінансових послуг.[1, 2]

Проаналізуємо ставлення України до цифрової трансформації фінансових послуг:

Найрозвиненіші підгалузі цифрових технологій- це карткові платежі та розробники програмних продуктів для фінансової галузі. Monobank був найбільшою новиною на ринку за останні кілька років завдяки своїм зручним послугам та "крутому" духу. Криптовалюта існує, але все ще не визначена в законодавстві та не врегульована. Повільніші темпи розвитку FinTech в Україні, порівняно зі світовими тенденціями, пояснюються факторами, які перешкоджають всім галузям української економіки: відсутністю інвестицій та



капіталу; застаріле регулювання та повільність його модернізації; стійкість до інновацій; низькі доходи особистості та недовіра до фінансових установ.

На жаль, зовсім мала кількість банків в Україні, які мають дистанційний банкінг сервіс, і пропонують управління депозитними рахунками, в тому числі вільно керувати збереженнями. У певних онлайн банківських сервісах є лише функція розгляду наявного стану депозитних рахунків, але ні відкривати інші депозити, ані управляти ними дистанційно клієнт не має змоги.[3]

Передбачається, що до 2030 року діджитал – банкінг суттєво перетворить природу фінансових послуг та більшості секторів Української економіки. Таким чином, це може забезпечити цінність для споживачів.

Застосування Права на споживчі дані (CDR) в Україні буде широко розповсюдженим, а провідні банки надаватимуть цілий ряд послуг для споживачів. Завоювання довіри споживачів - які набагато більше знають про значення їх даних буде важчим, і як наслідок, буде набагато менш охочих щоб надати дозвіл на використання своїх даних будь-кому без чіткого звітування.

Банки майбутнього використовуватимуть дані, не тільки для дотримання норм, але і для збільшення вартості послуг, які вони пропонують. Повноважені та більш обізнані клієнти (завдяки доступу до більш багатих знань) зможуть робити вибір більше швидко і легко.

Прогнозується, що традиційні послуги в фінансовій галузі зникнуть до 2030 р. Адже, із переходом до «платформізації» - банки матимуть змогу дозволити клієнтам вибирати послуги, персоналізовані для своїх потреб.[4]

Для сприяння цьому банки стануть організаторами різних можливостей, якими можуть володіти вони або інші. Цифрова взаємодія споживачів буде впорядкована, відмовившись від використання широкого спектру «точкових рішень» або програм для різних аспектів їхнього життя. Відкритий банкінг дасть змогу фінтех-компаніям, що працюють над банками та необанками мати більший доступ до даних для підтримки своїх бізнес-моделей та нових пропозицій, використовуючи напрямки відкритого банкінгу.

Конкуренція між банками та компаніями FinTech вже перетворилася на співпрацю в екосистемі FinTech / RegTech. Банки з відкритою та гнучкою цифровою архітектурною системою можуть скористатися перевагами такої співпраці. З точки зору FinTech, напруженість базується на відмінностях у культурі та операційних процесах. Банки мають досвід фінансової експертизи, інфраструктури та «стабільних клієнтів»; Фірми FinTech є гнучкими, і вони мають інноваційний фокус на побудові майбутньої клієнтської бази. [5]

За таких умов повномасштабна оцифровка традиційного банківського бізнесу є не лише умовою збереження конкурентоспроможності на ринку, але й життєво важливим кроком для запобігання занепаду всієї галузі. Запорукою успіху на цьому шляху є дотримання вимог фінансової інклюзії, тобто створення умов для широкої доступності та еластичності банківських послуг.

Дані допоможуть забезпечити інтегрований досвід, який виходить за рамки банківської діяльності для передбачення та задоволення інших потреб клієнтів. Дані будуть в основі того, як банки надають клієнтам нові форми вартості та як вони зароблять гроші в 2030 році. Включення банківської справи в повсякденні

потреби, спосіб життя та життєві етапи буде ключовим - як і надання та створення фінансових послуг (та інших послуг) для негайного задоволення цих вимог.

Наприклад, широкий спектр та складність кредитних продуктів буде замінено наданням кредиту у відповідному контексті для споживачів, що підсилюється глибшим розумінням потреб клієнтів та застосуванням поведінкових даних до моделі та ціни. Технологічна та організаційна гнучкість також є ключовою у процесі цифрової еволюції. Для оцифрування банківських моделей необхідні гнучкі ІТ-платформи.[6]

Доцільно розглянути статистичні дані щодо сучасного стану інтернет-банкінгу в Україні. За результатами досліджень аналітичного агентства Markswebb Rank & Report в 2018 році виявлено, що в Україні 23,3 млн. чол. використовують електронний банкінг. Серед користувачів мережі Інтернет переважна більшість звертаються до послуг Інтернет-банку (81%), при цьому 64% використовують це раз на місяць або частіше, а 17% - менше раз на місяць. Частка користувачів у віці 35-44 роки складає 86 відсотків, тих, хто має вищу освіту 84 відсотки, а серед споживачів мешканці міст-мільйонів складають 86 відсотків. Рідше користуються Інтернет-банком молоді українці у віці 18-24 років (70% користувачів) і мешканці міст з населенням менше 100 тис. чол. (77%). Щодо мобільного банку, то його використовують 69% представників української Інтернет-аудиторії: 52 відсотки звертаються до нього раз на місяць або частіше, 17% - рідше ніж раз на місяць. Серед жінок такий сервіс затребуваний більше, ніж серед чоловіків (72% проти 66% відповідно). Також частка користувачів мобільного банку вище серед молоді (76% користувачів ІБ у віці 25-34 років)

Серед найбільш затребуваних функцій мобільного та Інтернет-банку - оплата мобільного зв'язку (73% і 78% користувачів цих сервісів відповідно) і відстеження операцій по карті або рахунку (61% і 73% відповідно). Такі послуги, як перекази третім особам, оплата Інтернету і перекази між своїми рахунками за допомогою Інтернет-банку здійснювали 61% .[7]

В результаті проведеного дослідження, можемо сформулювати такі висновки. Технологічні можливості - це головна відмінність банків у процесі задоволення потреб клієнтів. Цифровізація банківського сектору - це динамічний процес, який кожне технологічне досягнення пристосовує для щоденного використання як на фронт-так і на бек-офісному рівні. Банківська справа неминує пристосуватися до поточного технологічного виміру, оскільки на це підштовхують як небанківські конкуренти, так і власні клієнти. Тому кроки до реалізації на практиці новітніх технологічних досягнень як для клієнтів, так і для працівників банківського сектору стають звичними.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Sullivan, R. Internet banking: an exploration in technology diffusion and impact / Richard Sullivan, Zhu Wang // Working paper № 13–10. – August. – 36 p. – Available at:<https://pdfs.semanticscholar.org/bd6c/2768824ba842fd8aea1822591b4290a6cd4e.pdf>.
2. Hosein, N. Z. Internet banking: an empirical study of adopting rates among Midwest community banks/ Nasim Z. Hosein // Journal of Business & Economics Research. – 2019. – Vol. 7, № 11. – P. 51–72.

3. Мішанин, О. М. Інтернет–банкінг в Україні / О. М. Мішанин // Молодіжний економічний дайджест. – 2014. – № 1 (1). – С. 71–75.

4. Огієнко, В. І. Інтернет–банкінг як перспективний напрям розвитку ринку фінансових послуг [Електронний ресурс] / В. І. Огієнко, О. В. Луняков, О. Ю. Лісняк // Ефективна економіка. – № 6.- 2016– Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1217>.

5. Огієнко, В. Розвиток інтернет–банкінгу в контексті формування конкурентних переваг банків України/ В. І. Огієнко, І. М. Боярко // Фінансовий простір.. – № 4 (12). – С. 44–52. 2012

6. Піддубна В. Г. Цифрова трансформація маркетингу банківських інновацій в умовах фінансової нестабільності. Вісник соціально-економічних досліджень. 2018. № 3 (67). С. 209-211.

7. Yurchuk, H. (2018), “Network Internet - a modern channel and environment for the provision of financial services”, Visnyk natsionalnoho banku Ukrainy, vol. 7, pp..52 – 58.

**Ніжегольцева О.А.**

*«Облік і оподаткування», 3 курс*

*Харківський національний аграрний університет імені В.В.Докучаєва*

*Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри фінансів*

*Скоромна О.Ю.*

## **ДІДЖІТАЛ-БАНКІНГ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Безперервним рухом підприємницької думки, прагненням обійти конкурентів, інформацією, що надходить про банківські нововведення зарубіжних країн обумовлене виникнення банківських інновацій. Однією з них є цифрові фінансові послуги, які сьогодні все частіше демонструють свої переваги перед традиційним банкінгом.

Дистанційним банківським обслуговуванням прийнято називати надання банківських послуг (продуктів) на відстані, без відвідування клієнтами офісу банку, без безпосереднього контакту з співробітниками банку - з будинку (так званий «home-bankings»), офісу, автомобіля. Воно дозволяє клієнту контролювати власні рахунки, купувати і продавати безготівкову валюту, оплачувати комунальні послуги, доступ в Інтернет, проводити безготівкові банківські та міжбанківські платежі, переводити кошти за рахунками.

Виділяють такі різновиди Дистанційного банківського обслуговування клієнтів: РС-банкінг, Інтернет-банкінг, відеобанкінг, обслуговування телефоном, WAP-банкінг та SMS-банкінг.

РС - банкінг підтримує пряме з'єднання персонального комп'ютера клієнта з мережею банку. При цьому обов'язково наявність спеціального ПЗ і модему.

Інтернет-банкінг - це комплекс банківських послуг, що надаються клієнту банком за допомогою Інтернету.

Відеобанкінг - це система інтерактивного спілкування клієнта з персоналом банку для організації якої використовується пристрій, званий кіоском (апарат з

сенсорним екраном, що дозволяє клієнту отримувати доступ до різної інформації, а також поспілкуватися зі службовцям банку і провести з його допомогою різні операції). Кіоски встановлюються в публічних місцях і часто поєднуються з банкоматами.

WAP-банкінг (Wireless Application Protocol) - віддалене управління рахунками за допомогою смартфона, оснащеного спеціальним програмним забезпеченням. Але поки банки не виділяють WAP-банкінг в окремий вид послуг.

SMS-банкінг - за допомогою служб коротких повідомлень (SMS - Short Message Service) клієнту доступна вся інформація про стан розрахункових рахунків, а також отримання виписок по рахунку за необхідний період.

У 2017-2020 рр. було проведено дослідження Retail Banking: Digital Transformation & Disruptor Opportunities, яке показало, що до 2021 року кількість користувачів цифрового банкінгу досягне 3 млрд. Результати на сьогоднішній день є підтвердженням дослідження. Інакше кажучи, приблизно 42 % населення планети дають свою згоду на таку «безшовну інтеграцію» [1].

Україна не є винятком, бо мобільний та інтернет-банкінг неминуче розвиваються. Сьогодні дистанційне банківське обслуговування набуває стрімкого розвитку. Найбільш успішними і технологічними учасники ринку вважають інтернет-сервіси ПриватБанку, Ощадбанку, АльфаБанку, VTB Банку, ПУМБ, Райффайзен Банку Аваль, Кредит Дніпро, УкрСіббанку та Укрсоцбанку.

Наприклад, нещодавно банк Кредит Дніпро, що належить відомому українському бізнесменові Олександрю Ярославському, оголосив про початок створення інноваційної цифрової екосистеми. Крім цього, нова цифрова архітектура банку дозволить йому презентувати для своїх клієнтів оновлений мобільний додаток.

В 2021 році в рамках цифрової трансформації планується побудова на базі технологій компанії Middleware бізнес-процесів кредитної фабрики, фронт-офісних систем для співробітників, online CRM-стратегій, чат-ботів, бізнес-скорингу для формування індивідуальних пропозицій клієнтам. Банк буде використовувати технології Middleware: Corezoid Hyperautomation Engine, Deepmemo Rules Engine, Sender Communication Engine, Control. events та інші.

Тарас Горкун, заступник голови правління Банку Кредит Дніпро з роздрібного бізнесу та digital-трансформації розповів: «У найближчі місяці ми плануємо революційно перебудувати логіку цифрового ядра банку і створити за рахунок мікросервісної архітектури один з найбільш динамічних банків країни, в якому розробка нового або модифікація будь-якого бізнес-процесу або продукту буде займати лічені години». Так, банк у партнерстві з Middleware почав розробку нового мобільного додатку, який буде презентовано влітку поточного року.

«Технології Middleware дозволять Банку Кредит Дніпро побудувати свого «цифрового двійника» і стати сучасною «smart company», - прокоментував початок співпраці з банком Ярославського Олександр Витязь, засновник і головний виконавчий директор компанії Middleware [2].

Споживачів фінансових послуг сьогодні цікавить максимально ефективно та швидко задоволення всіх фінансових потреб від придбання товару, не виходячи з дому, до отримання кредиту в разі нестачі фінансових коштів для такої операції.

Тож можна виділити такі переваги діджитал-банкінгу:

- оперативність (працює цілодобово та без вихідних з будь-якого комп'ютера);
- гнучкість (можна працювати у нативній програмі, встановивши ПЗ під Windows, або у звичайному web-браузері);
- універсальність (доступні всі основні операції з рахунками та платіжними документами);
- економія (електронні платежі завжди дешевші, ніж через касу банку).

Але існує і ряд перешкод розвитку нововведень. Однією із них є високий рівень недовіри клієнтів до банків загалом та до новітніх фінансових послуг зокрема. За даними компанії B2B International, 46% користувачів Інтернету в Україні вважають, що відвідування традиційного банківського відділення безпечніше, ніж інтернет-банкінг [3].

На нашу думку, розробка та впровадження систем онлайн-обслуговування вимагає чималих капіталовкладень, що є бар'єром для українських банків. Але дистанційне банківське обслуговування поступово переходить з розряду додаткових послуг банківської установи в основні. Доказом цього є те, що деякі банки вже розпочали активну боротьбу в сегменті цифрового банкінгу.

Кращі шанси стати переможцями в такій конкурентній боротьбі матимуть ті установи, що зможуть закріпитися на ринку цифрового банкінгу і перенести більшу частину своїх операцій в онлайнсегмент. За умови подальшої стабілізації української економіки варто очікувати входження на ринок потужних зарубіжних банків, що зробить конкуренцію на ньому досить гострою.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Результати дослідження Retail Banking: Digital Transformation & Disruptor Opportunities [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [https://ado.abanking.ru/?utm\\_source=google&utm\\_medium=cpc&utm\\_campaign=ado\\_poisk&utm\\_content=digital](https://ado.abanking.ru/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=ado_poisk&utm_content=digital)

2. Банк Ярославського оголосив про створення інноваційної цифрової екосистеми. Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

[https://minfin.com.ua/2021/03/01/60752602/?fbclid=IwAR1uszJe6zDRidJOIVpIiATWv4luIjSfB0kcb\\_CINvQanPnimVMFjG11doA](https://minfin.com.ua/2021/03/01/60752602/?fbclid=IwAR1uszJe6zDRidJOIVpIiATWv4luIjSfB0kcb_CINvQanPnimVMFjG11doA)

3. Огієнко В. І. Розвиток Інтернет-банкінгу в контексті формування конкурентних переваг банків / В. І. Огієнко, І. М. Боярко // Фінансовий простір. – 2013. – № 4 (12). – С. 44–52.

**Остапенко В. М.**

*к.е.н., доцент кафедри митної справи*

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця*

## **BANK-ID ТА Е-МИТНИЦЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Сучасні умови господарювання унеможливають економічний розвиток держави без аспекту розширення міжнародної співпраці. Процес євроінтеграції

України неможливий без адаптування до міжнародних стандартів, одними з яких є ведення електронної документації, полегшення умов імпорту/експорту через митні кордони, інноватизація митного регулювання, розвиток цифрової системи надання фінансових послуг банками тощо.

Рівень сучасних інформаційних технологій зумовив розвиток засобів дистанційного обслуговування користувачів банківських послуг, а також необхідність створення та модернізації системи дистанційної ідентифікації. Серед сучасних засобів ідентифікації можна виокремити MobileID, IDCard, BankID, SkypeID, BioID, реєстри тощо.

В умовах євроінтеграційного процесу України та пандемії COVID-19 пріоритети митної сфери держави спрямовуються переважно на активізацію процесу електронного надання послуг та оформлення документів задля зменшення живих контактів, скорочення часових та фінансових витрат тощо. Пріоритетним є розширення концепції «митниця — бізнес». Вітчизняні правові норми мають бути адаптовані до міжнародних стандартів, що сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності держави, покращенню показників міжнародної торгівлі та призведе до виходу України на новий рівень міжнародної торгівлі, надходженню імпорتنих товарів на національний ринок держави, збільшення експорту та його безпечного поширення на міжнародних ринках [23]. Сучасні тенденції митного регулювання та створення сприятливого бізнес-клімату мають продовжувати свій розвиток в Україні, спираючись на найкращі світові практики та зберігаючи баланс інтересів між державою та українським бізнесом.

Адміністрування митних платежів в Україні у більшій мірі відбувається із використанням застарілих форм та методів оформлення, що провокує негативні тенденції розвитку митниці, серед яких скупчення черг на пунктах пропуску, підвищення корупційного рівня, відставання України від європейських рейтингів тощо. Впровадження інноваційних технологій має забезпечити автоматичне роботизоване обладнання перевірки товарів при перетині митного кордону, сприяти створенню та здійсненню сканування всіх необхідних митних документів в електронній формі, визначення митної вартості та коду товару із використанням технології штучного інтелекту тощо.

Питання повномасштабної цифровізації митниці є досить складним для України, проте пріоритетним та актуальним для подальшого розвитку економіки. Роками митна сфера України не зазнавала впровадження інноваційних діджитал-рішень в роботу, тому ІТ-реформа митниці має стати однією із найглобальніших українських реформ. Для її здійснення необхідна достатня забезпеченість кваліфікованими кадрами, що також є ускладнюючим аспектом для України через їх недостачу. Митниця України має складатися з висококваліфікованих митників, а також включати до свого складу фахівців з питання розвитку технологій, основною діяльністю яких має бути здійснення моніторингу за розвитком інновацій, визначення їх доцільності для впровадження в роботу митниці, розробка відповідних проектів та залучення інвестицій для їх реалізації [20]. Блокчейн, 3D-друк та хмарні обчислення є прикладом сучасних інновацій, що можуть знайти доцільне застосування у митній сфері України.

Важливою складовою інноватизації митної сфери України стало впровадження з 2018 р. обов'язкового використання системи «Єдиного вікна» при імпорті товарів, проте сама програма була запущена двома роками раніше. Система потребувала доопрацювань у контексті ліквідації затримок проходження митних процедур, що сповільнювало діяльність підприємців, тому при запровадженні роботи «Єдиного вікна» її функціями було задоволено лише 38% користувачів [19]. Стратегія нової митниці України спрямовується на максимізацію впровадження митних діджитал-рішень, автоматизацію митного контролю та інформатизацію моніторингу дотримання норм законодавства. Використання технологій штучного інтелекту сприятиме зменшенню рівня корупції митниці України та підвищенню якості моніторингу за виявленням порушень законодавства. Актуальним напрямом розвитку також можна вважати оновлення веб-порталів, що мають бути більш інтерактивними і містити в собі ширший набір митних послуг, що можуть бути здійсненні у дистанційному режимі [52]. Загалом українська митниця повинна працювати злагоджено, прозоро, орієнтуючись на підприємців та особливості їх економічних потреб, з мінімізацією бюрократичної роботи митника, діяльність якого у сучасних умовах має здебільшого спрямовуватись на виконання контролюючої функції.

Використання сучасних технологій має перевагу в економії часу, а також дозволяє співставити можливості електронного документообігу, декларування та віддаленої сплати необхідних митних платежів [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Схема руху грошових коштів у рамках міжбанківської системи електронного розрахунку митних платежів із використанням пластикових карток та мобільних додатків є досить ефективною з погляду митної логістики. Розробка та впровадження митних карт дасть змогу провести оплату митних платежів на митному пості у безготівковій формі та блокуватиме інші платежі, що не стосуються сплати митних рахунків. Таким чином митна карта буде прив'язана до банку-емітенту, а балансові кошти не будуть використовуватися не за призначенням. Важливим чинником впровадження даної інновації є необхідність урегулювання цього питання на законодавчому рівні, яким буде визначено головні аспекти отримання та використання митних карток (порядок їх оформлення, застосування та ліквідації; учасників обігу; грошові ліміти; порядок вирішення спорів тощо).

Фірма-учасник зовнішньоекономічних відносин при сплаті митних та податкових платежів надаватиме запит своєму банку щодо перерахування зазначеної суми на митні рахунки (рис. 1).

Сучасні інформаційні системи надають можливість автоматичної перевірки правильності введення реквізитів, призначення платежу тощо. Після надання згоди на обробку коштів, відбуватиметься здійснення транзакції або її відхилення за встановленими банком-емітентом причин [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Після переказу коштів, митним органом буде отримано електронне підтвердження щодо проведення платежу, що надає право на розмитнення товарів за встановленими чинним законодавством нормами. Завдяки високотехнологічному інформаційному забезпеченню, процедура сплати митних платежів з використанням митних карток не займатиме більше п'яти хвилин. Для

реалізації руху коштів необхідно впровадити сервіси проведення фінансових розрахунків митної сфери.

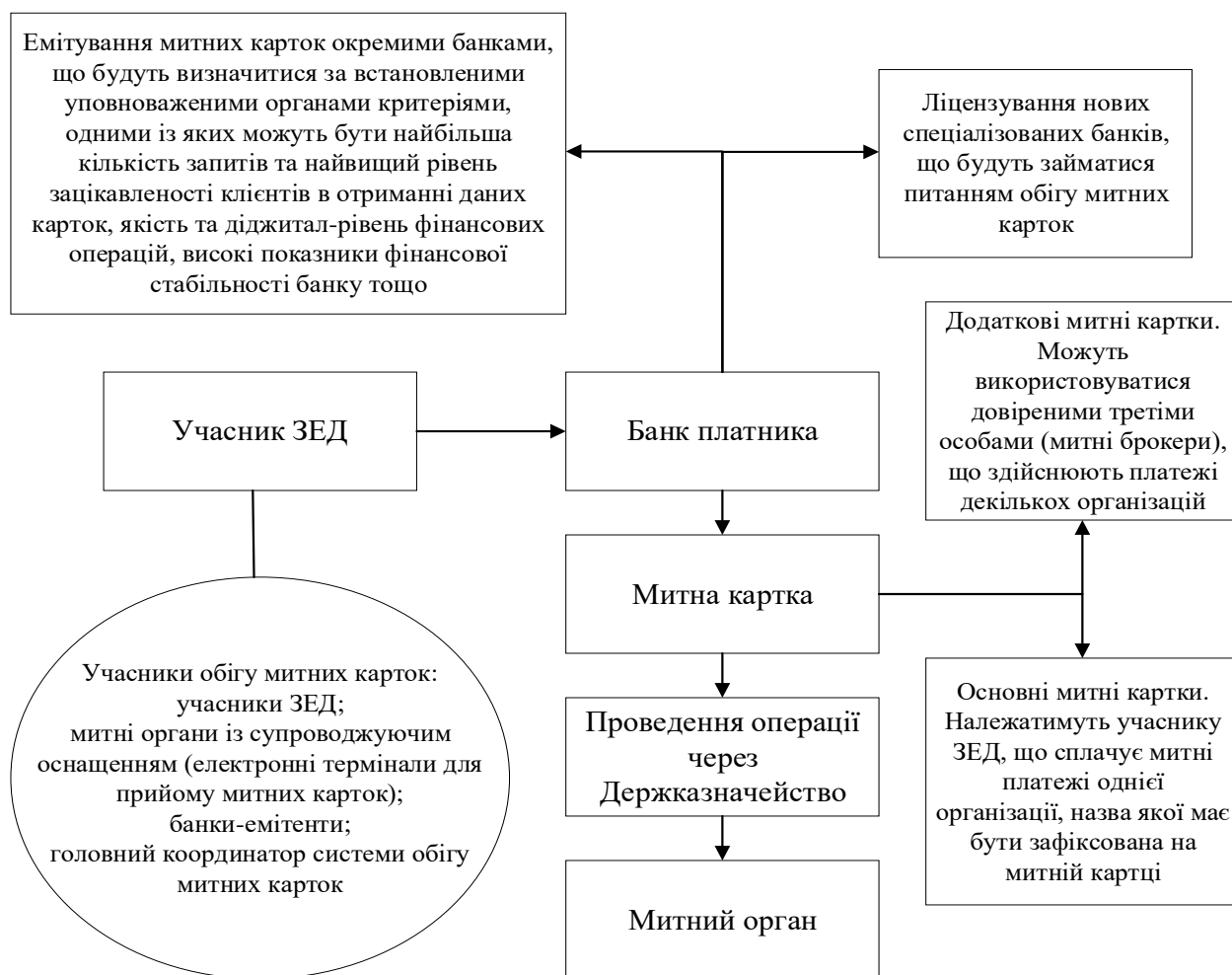


Рис. 1. Схема руху грошових коштів із використанням митних карт  
Джерело: розроблено автором

Розвиток інформаційних технологій у митній сфері передбачає продовження процесу автоматизації всіх процесів, розширення кількості послуг, які надаються, а також полягає в оптимізації різного роду взаємодії [Ошибка! Источник ссылки не найден].

Отже, запровадження та використання системи митних карт в Україні підвищить швидкість та якість митних операцій, що автоматично сприятиме підвищенню комфортності митного адміністрування та взаємодії між банками та митними органами, проте потребує належного законодавчого оформлення, що має визначати всі необхідні умови та бути зосередженим на відповідності сучасним інформаційним технологіям банкінгу та митниці.

#### Перелік джерел посилання:

1. Івашова Л. М. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи / Л. М. Івашова, Л. І. Кийда // Публічне управління та митне адміністрування. – 2019. – № 3 (22). – с. 218-230
2. Назарова І. Я. Можливості та функції електронного документообігу / І. Я. Назарова // Економічний простір. – 2020. – № 159. – с. 166-170



**Панова Д.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Одеський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ  
Науковий керівник – спеціаліст вищої категорії, викладач циклової комісії  
фінансово-кредитних дисциплін Пархоменко С.Г.*

## **ДІДЖІТАЛ-БАНКИ – НАДІЯ ЧИ ЗАНЕПАД СУЧАСНОГО ОБІГУ КАПІТАЛУ?**

Науково-технічний прогрес – явище яке не зупинити. Досягнення в науці, стрімкий розвиток технологій, безумовно, формують умови життя у суспільстві, впливають на економічні відносини в державі.

Перший інтернет-банк виник у 80-х роках 20 ст. у США і мав назву Home Banking. Інтернет-банкінг - це система управління банківськими рахунками через Інтернет. Надає можливість клієнтам кредитної організації, не виходячи з дому, виконувати різні банківські операції, наприклад, оплачувати мобільний зв'язок, комунальні послуги без комісії, штрафи ДАІ, аналізувати свої витрати... Для цього необхідно лише зареєструватись в системі і отримати свій логін і пароль, який, до речі, з міркувань безпеки не повинен розголошуватись третім особам. Для входу в банк потрібні ноутбук, планшет або смартфон, підключені до інтернету. Це є досить зручним, однак в момент створення такий банк не набув популярності серед населення. Люди не мали довіри і бажання вкладати власні кошти у віртуальне місце, яке тільки було створене і ще не мало позитивних відгуків користувачів.[1]

У період зародження діджитал-банкінгу більшість населення все ж віддавала перевагу банкам, що, так би мовити, мають стійке підґрунтя під собою. Їх як і раніше привертала такі переваги звичайного банку як: гарантування коштів на рахунках державними органами; широка лінійка послуг; забезпечення роботи з готівковими коштами; можливість переказу коштів на депозити; можливість фізичної зустрічі з представником банку для консультації. [2]

З роками діджитал-банки нарощували репутацію і довіру серед населення. Першим досяг успіху в онлайн-банкінгу Bank of America в 2001 році. Кількість його користувачів перевищила 2 млн клієнтів.

Нині в країнах західної Європи і Америки послугами е-банкінга користуються більше 50 % усього дорослого населення, а серед повнолітніх користувачів інтернету ця цифра досягає 90 %. [3]

В Україні також спостерігається стрімке зростання користувачів інтернету. Інтернет асоціація України і Factum Group опублікували звіт про своє дослідження розповсюдження інтернету в Україні. За період з 2009 по 2019 рр. динаміка користувачів інтернету в Україні зросла на 46%, з 25% до 71% населення країни. Найчисельнішу категорію серед користувачів інтернету складає активна частина населення - люди у віці від 25 до 34 років. [4]

Така стрімка динаміка є однією з причин набування великої популярності діджитал-банків серед українців, які хочуть користуватись наступними перевагами електронної платіжної системи: простий процес ідентифікації, що вилучає необхідність надання документів на паперових носіях; більш низькі тарифи у порівнянні з банками; мають зручні безкоштовні мобільні додатки; при продажу компанії, в платіжній системі рахунки не зачиняються, достатньо пройти ідентифікацію знову.

Перед тим, як стати користувачем діджитал банком, слід враховувати і наступні недоліки: велика кількість молодих систем; ризик нелегальної діяльності; працюють виключно за наявності інтернет-з'єднання; неможливість використання рахунку в якості депозиту. [2]

На сьогоднішній день, в Україні діджиталізація в банківському секторі економіки спричинена як попитом населення, так і наступними перевагами для банків:

- Банки надають широкий спектр банківських та консультаційних послуг дистанційно, прагнучи звести до мінімуму контакти зі своїми клієнтами, чим пришвидшують процес обслуговування.

- Використання дистанційних каналів залучення нових клієнтів оптимізують торгіві мережі і витрати, пов'язані з цим.

- Змога протистояти фінтех-компаніям, які розвиваються активніше звичайних банків.

Нові банки користуються принципом, що краще заплатити за побудову безпечної інфраструктури, ніж розплачуватися за втрату даних. Вагомим досягненням банківського сектора в Україні став запуск системи онлайн-верифікації громадян – BankID, що підтверджує особу користувача в Інтернеті, використовуючи його банківські дані для упевненості, що користувач – реальна людина, а не шахрай. [5]

Отже, розвиток мережі “Інтернет” змінив пріоритети користувачів, що спричинило необхідність зміни способу роботи компаній. Банкам, що хочуть успішно функціонувати, слід адаптовувати діяльність до вимог сучасної цифрової епохи. Хоч існують недоліки, переваги запровадження і використання послуг діджитал-банків є суттєвими як для клієнтів банку, так і для самого банку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Інтернет-банкінг для приватних осіб URL: <https://www.prostobank.ua/internet-banking/stati/internet-banking-dlya-chastnyh-lits-ili-bezopasno-li-polzovatsya-virtualnymi-dengami>. (дата звернення 14.03.21)

2. Що обрати – банківський рахунок або платіжну систему? : URL: <https://finevolution.com.ua/shho-obraty-bankivskiy-rahunok-abo-platizhnu-sistemu/>. (дата звернення 14.03.21)

3. Інтернет-банкінг: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтернет-банкінг>. (дата звернення 14.03.21)

4. Скільки людей в Україні користуються інтернетом. URL: <https://tech.informator.ua/2019/10/12/skolko-lyudej-v-ukraine-polzuyutsya-internetom-i-kakoj-portret-ukrainskogo-internet-polzovatelya-statistika/>. (дата звернення 14.03.21)

5. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід.  
URL:  
<https://search.proquest.com/openview/6ad5a213095e75a882fc7878574abf33/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2048964>. (дата звернення 14.03.21)

**Рогачевський О.О.**

*“Міжнародна економіка” 3 курс*

*ХНЕУ ім. С. Кузнеця*

*Науковий керівник – к.е.н, доцент*

*Писарчук О.В.*

## **ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, ЯК ВАГОМИЙ ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ**

Швидкий розвиток технологій, а також багато змін на світовому ринку сьогодні призвели до появи нової тенденції - цифровізації. Новостворені засоби та інструменти цифрової економіки можуть сприяти розвитку нових бізнес-моделей. Більш того, діджиталізація також залишає відбиток на використанні цифрових технологій для реструктуризації існуючих бізнес-процесів та моделей. Ця трансформація може відноситися до зміни існуючих бізнес-моделей, а також до створення нових шляхом впровадження та використання в цифрових технологій в процесах життєдіяльності компаній. Існує безліч інструментів та прийомів для цифрових перетворень, таких як прогрес у технологіях, поява нових бізнес-моделей, зміни очікувань клієнтів, тощо.

З іншого боку, управління бізнес-процесами є усталеною дисципліною, яка вивчалась багатьма дослідниками, формувалася століттями та поступово впроваджувалася на практиці у всьому світі. Бізнес-процеси є основою кожної організації, і тому, управління ними має велике значення на практиці. Однак зміни, що відбуваються на світовому ринку, також впливають на зміни в організаціях, які повинні якомога швидше адаптуватися до нових умов, щоб процвітати на ринку. Одним із способів, яким вони можуть слідувати світовим тенденціям, є внесення змін до своїх бізнес-процесів. Тому дослідження ролі цифрової трансформації управління бізнес-процесами є дуже важливими та актуальними у сьогоденні.

Наразі повної або часткової діджиталізації потребують такі напрямки як медицина, банківська сфера, освіта, енергетика, будівництво.

Більше того, представляють основу для успішної цифрової трансформації, що складається з чотирьох вимірів: зміни у створенні вартості, структурні зміни, використання технологій та фінансовий аспект, котрий треба узгодити з усіма вищезазначеними нововведеннями. З іншого боку, основна увага керівництва повинна бути зосереджена на конкурентоспроможності, продуктах та послугах, а також на маркетингу, а не на фінансуванні. Тим не менше, для проведення успішної цифрової трансформації має велике значення розробка чіткої цифрової стратегії. Важливо розуміти, що цифрова стратегія не є ІТ-стратегією. ІТ-стратегія в основному базується на ізольованих технологіях, тоді як цифрова стратегія включає одночасне використання декількох діджитал технологій, поєднує

цифрові та фізичні ресурси та концентрується на конкретних результатах бізнесу. Однак дуже важливо досягти та підтримувати узгодженість між ІТ-стратегією, стратегією цифрової трансформації та всіма іншими організаційними стратегіями.

Діджиталізація складається з формування багатоканальної системи зв'язку покупцями або клієнтами (месенджери, колл-центр, власний сайт, соціальні мережі), розвиток інфраструктури зв'язку з партнерами (API-система, інтеграційна взаємодія компаній-партнерів), збір, аналіз, сортування та оцінка даних для прийняття рішень (1С, CRM-система, ERP-система, технології Bigdata, розробка agile), впровадження нових цифрових технологій (Softpoint, PERFEXPERT) та інші цифрові рішення.

Особливий вплив діджиталізації буде й на ведення бухгалтерського обліку та аудиту в компаніях нового типу. Застосування новітніх ІТ-інновацій в методології бухгалтерії підвищує рівень професійних компетенцій, змінює форму його організації та відповідальності кадрів, покращує систему інформаційного забезпечення на новий рівень безпеки, прозорості, оперативності та релевантності.

Наприклад, шахрайство та крадіжки грошових активів компанії можна попередити вдосконаленням документування (технологія блокчейн передбачає узгодження інформації учасниками до приєднання у блок та унеможливує її перекручення потім), і виведенням інвентаризації на новий, більш оперативний та якісний рівень, і у формуванні даних на рахунках шляхом подвійного запису з узагальненням у звітності. Хоча досить обмеженими для застосування ІТ-інструментарію будуть оцінка та калькулювання, бо питання, які вимагають власного судження бухгалтера або аудитора і в далекому майбутньому будуть вимагати пильної уваги спеціаліста. А аналітичний та технологічний ІТ-інструментарій будуть надавати можливості прискорення здійснення облікових процедур, прискорить документування та обробку окремих операцій, забезпечить оперативний внутрішній контроль.

Таблиця 1- Кроки до діджиталізації бухгалтерського обліку в компаніях

Кроки:	Зміст нововведень
Крок №1. Підготовка	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Формулювання завдання</li> <li>• Встановлення відповідальних осіб, пошук об'єктів та інструментів діджиталізації</li> <li>• Оцінка масштабів і обмежень щодо впровадження: підготовка інформаційних систем, підготовка електронно-цифрових пристроїв, виявлення вимог для адапції в роботу компанії</li> </ul>
Крок №2. Впровадження	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Розробка електронний документів, підписів, дозволів.</li> <li>• Вдосконалення організаційної структури</li> <li>• Вдосконалення документообігу</li> <li>• Раціоналізація взаємодій</li> <li>• Тестування керованості системи та її взаємодії з іншими відділами компанії</li> </ul>
Крок №3 Користування та оцінка ефективності	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Протоколювання й оперативний аудит</li> <li>• Узгодження майбутніх трансформацій</li> <li>• Скорочення інтервалу між отриманням інформації та її занесенням в базу даних</li> <li>• Призначення прав доступу для кожного робітника окремо</li> </ul>

- |  |  |
|--|--|
|  | <ul style="list-style-type: none"><li>• Раціоналізація облікових процесів</li><li>• Виявлення помилок та швидке їх корегування</li></ul> |
|--|--|

Також важливим є застосування іновацій для вдосконалення документообігу. З допомогою ІТ-модернізації облікових процедур вирішуються наступні завдання: угруповання, збір і впорядкування інформаційних потоків (бухгалтерський облік господарських операцій в режимі реального часу); скорочення інтервалу між отриманням інформації та її занесенням в базу даних (BigData); швидкий доступ та видача інформації (обмін електронними даними – від первинних до звітних); зниження ризиків виникнення помилок в системі обліку та в процесах прийняття рішень, що дозволяє підприємству уникати перекручення інформації в бухгалтерському обліку; інтеграція всіх рівнів обліку для створення єдиної інформаційної бази (розширена мова фінансової, управлінської, податкової звітності різних сфер бізнесу); автоматичне заповнення звітів («хмарні технології» обчислення, облікові операції, що базуються на хмарах); забезпечення ефективного оперативного контролю (штучний інтелект, модернізація математичного моделювання сучасними іноваціями).

Таким чином, доцільність цифрової трансформації бізнес-процесів визначається швидкістю та розумінням споживачами, створенням системи ефективних різноспрямованих комунікаційних потоків, а мінливість зовнішнього середовища, всебічне поширення інформаційно-комунікаційних технологій, становлення цифрової економіки та цифрового суспільства вимагають від підприємств впровадження технологій діджиталізації, особливо в сферу бухгалтерського обліку та аудиту, що надасть компанії безліч нових перспектив та легкість організації робочих процесів.

#### **Список використаних джерел:**

1. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в організаціях  
URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15464416163127.pdf>.
2. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів // Accounting and Finance – № 1 (83). – 2019. – С. 29–34 // (online): <http://www.afj.org.ua/ua/article/631>.
3. «Mastering digital transformation through business process management: Investigating alignments, goals, orchestration, and roles»: <https://jemi.edu.pl/>

**Стренадко В.Р.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
ХНТУСГ імені Петра Василенка  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту  
Луценко О. А.*

## **DIGITAL BANKING: ЧАС ПРИЙШОВ**

Людство щодня отримує колосальну кількість інформації. Цьому дуже сильно сприяють наявність мобільного інтернету, постійно зростаючі технічні

можливості смартфонів, залученість людей в соціальні мережі і збільшення швидкості інтернету. Сьогодні інформація - потужна відцентрова сила змін, і на основі аналізу і обробки цих даних ми можемо спостерігати фундаментальні зміни в суспільстві, державному управлінні, економіці, бізнесі, торгівлі та банківській діяльності.

З кожним днем збільшується кількість користувачів цифрових технологій. Існують такі поняття, як «Цифрові іммігранти» і «Корінні цифрові жителі», які означають різні покоління користувачів цифрових технологій. «Цифровий іммігрант» - доросла людина, яка вільно користується новітніми інтернет-технологіями, в той час як «Корінні цифрові жителі» - це більш молоде покоління, яке виросло з інтернетом, і для них інтернет - невід'ємна частина життя. Вони не думають про нього, а просто живуть своїм життям, в яку природним чином вбудовані мобільність, інтерактивність і різні цифрові канали комунікації.

Потім з'явився ще один канал взаємодії - Інтернет. Банки почали вводити інтернет-банкінг для юридичних осіб. Пояснюється це тим, що це вводить до зменшення кількості відвідувань окремих та зменшення навантаження на їх роботу. Тим не менше, як і раніше, всі дані були структуровані за банківським продуктом, Інтернет не завжди відповідав на вимоги клієнтів, а клієнти не спеціально відмовлялись або навіть були вимушені відвідувати відділення банків (у частині виробництва валютних платежів). Таким чином, банки стали заручниками своєї вертикально інтегрованої системи процесів, створених в рамках окремих банківських продуктів та бізнес-процесів.

В останнє десятиліття ми спостерігаємо за розвитком мобільних технологій, хмарних обчислень та Big Data, розвитком соціальних мереж, що надає можливість завжди бути онлайн.

Інтернет-банкінг або веб-банкінг - один із видів дистанційного банківського обслуговування, засобами якого доступ до рахунків та операцій за рахунками забезпечується в будь-який час та з будь-якого комп'ютера через Інтернет. Для виконання операцій використовується стандартний браузер (Google Chrome, Internet Explorer, Opera, Mozilla тощо). Таким чином, необхідності встановлювати додаткове програмне забезпечення немає.

Як правило, послуги Інтернет-банкінгу включають:

- Блокування картки клієнтом, наприклад, в разі викрадення або втрати;
- Виписки за рахунками;
- Інформація про інші відкриті банківські продукти (платіжні картки, депозити, кредити, інше);
- Платежі в межах банку;
- Платежі в національній валюті в межах країни;
- Оформлення заяв на підключення до інших послуг (sms-банкінг, картки, депозити, кредити, інше).

Додатково послуги можуть включати:

- Встановлення лімітів на різні види операцій (оплата через інтернет, термінал, банкомат і т. д.) з карткових та поточних рахунків, наприклад 0 (нуль).
- Платежі в іноземній валюті;
- Обмін валют;

- Оплата рахунків про надані небанківські послуги (зокрема комунальні, зв'язок);
- Придбання ваучерів передоплачених послуг (мобільні оператори, інтернет).
- Пряме поповнення балансу SIM (USIM, R-UIM)-карти за вказаним номером телефону українських мобільних операторів.
- Поповнення Skype-рахунку.

Яке відношення до цифрової трансформації фінансових послуг має Україна? В Україні прогрес у сфері фінтех є незначним. Карткові платежі та розроблення програмних продуктів для фінансового сектору – найрозвиненіші підсектори. Монобанк лишається найбільшим проривом на ринку завдяки зручним сервісам і «крутому» духу. Криптовалюти є, але ще не визначені на рівні законодавства та не врегульовані. Повільніші темпи розвитку фінтеху в Україні пояснюються чинниками, які перешкоджають розвитку всіх секторів економіки: нестача інвестицій; застаріла нормативно-правова база та зволікання в її модернізації; опір інноваціям; низький рівень доходів та недовіра до фінансових установ.

Процедура створення банків в Україні передбачена Розділом II Закону України «Про банки і банківську діяльність». Заснування банку в Україні є складною процедурою та потребує затрат великої кількості ресурсів. Згідно із чинним законодавством банку не обов'язково мати філії або відділення, однак місце, яке є центральним відділенням має бути, це місце, де зберігаються кошти, випускаються пластикові картки, також повинні бути касові вузли. В свою чергу, Постанова Правління НБУ від 10.02.2016 № 63 вимагає дотримання особливих заходів охорони таких приміщень.

За таких обставин цифровий банк нічим не відрізнятиметься від системи інтернет-банкінгу. Інтернет-банкінг (або ще веб-банкінг) виступає надбудовою звичайної банківської установи, за допомогою якої через електронні канали зв'язку надаються банківські послуги.

Головна відмінність веб-банкінгу від цифрового банку – це цифрова архітектура, що лежить в основі останнього. Інтернет-банкінг – змінює спосіб зв'язку банку із клієнтом, цифровий банк – змінює відносини у структурі самої установи. Приміщення із цегли і бетону замінюються на цифрову модель.

В теорії, цифровий банк повинен уникнути вимог, що ставляться до звичайного банку, та тотального контролю з боку центрального банку. З огляду на це, на сьогодні банк в Україні жодним чином не зможе стати цифровим.

Альтернативою може виступати узаконення цифрового банку не як банку, а як юридичної особи, виключним видом діяльності якої є надання певних фінансових послуг (фінансової установи). Перевагами ж будуть:

1. менші вимоги до засновників і статутного капіталу такої юридичної особи;
2. відсутність вимог до приміщень, де будуть проходити операції;
3. практично однакові повноваження із банківськими установами;
4. здатність побудувати власну модель «банку»;
5. контроль за діяльністю з боку НБУ є значно меншим.

Зрозуміло, що повноважень на надання банківських послуг у такої фінансової установи не буде, але більшість проблем вирішується співпрацею із звичайним банком. Наприклад, укладенням договору на процесинг операцій з використання платіжних засобів.

Характерною ознакою цифрового банку є здійснення платежів за допомогою мобільного додатку. Важливо, що для ініціювання переказу коштів з рахунка платника використовується не платіжна картка, а власне мобільний телефон чи інший девайс. В Україні із всіх законодавчо встановлених видів платіжних інструментів найбільш вдало для цілей цифрового банку (якщо припустити, що його створення все-таки можливе) підходить електронний платіжний засіб у вигляді мобільного платіжного інструменту, реалізований на програмній основі.

Проблема полягає у тому, що у чинних нормативно-правових актах регулюванню відносин, пов'язаних із використанням мобільного платіжного інструменту, не приділено достатньої уваги, а існуючі положення нерідко суперечать один одному. Відповідно до положень Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» мобільний платіжний інструмент (далі – МПІ) – це електронний платіжний засіб, реалізований в апаратно-програмному середовищі мобільного телефону або іншого бездротового пристрою користувача. Закон наводить занадто загальне визначення МПІ не розкриваючи особливостей пов'язаних із його використанням і функціонуванням у платіжній системі.

Якщо керуватись Постановою Правління НБУ Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів, тоді виходить, що єдиною особливістю МПІ є порядок його емісії. Операції за допомогою МПІ здійснюються за загальними правилами електронних платіжних засобів.

Ключова роль відводиться Тимчасовому положенню про застосування мобільного платіжного інструмента в Національній системі масових електронних платежів (далі – НСЕМП). В ньому наводиться зовсім інше визначення МПІ, як спеціального платіжного засобу у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку смарт-картки, що є носієм персоніфікованого платіжного мобільного додатка НСМЕП та відповідного додатка оператора мобільного зв'язку. МПІ може використовуватись тільки в мобільних телефонах, які обслуговує цей оператор мобільного зв'язку.

Для виконання платежів за допомогою мобільного телефону, у нього необхідно встановити картку SD та програмне забезпечення клієнтської частини Інтернет терміналу для мобільного телефону. Взаємодія картки з іншими елементами платіжної системи здійснюється не за допомогою зчитувача терміналу, а за допомогою мобільного телефону користувача, який працює спільно з Інтернет-терміналом НСМЕП.

Із вищевикладеного слідує, що наведений МПІ мало чим відрізняється від сучасної платіжної картки. Окрім цього, він має ряд недоліків, які зумовлюють непопулярність МПІ в Україні:

1) емісія смарт-картки здійснюється банками, що вимагає конкретного програмного забезпечення й підключення до конкретного оператора зв'язку, з яким співпрацює банк-емітент;

2) необхідність наявності спеціальних терміналів у продавця, які б надали змогу розплатуватись в магазині за допомогою МПІ;

3) обмежений функціонал платіжного інструменту, до якого входять лише:

1. переглядати залишок рахунку картки НСМЕП, змінювати ПІН-код;
2. поповнювати рахунки мобільного зв'язку;



3. оплачувати комунальні та інші послуги;
4. оплачувати товари та послуги в Інтернет-магазинах;
5. здійснювати грошові перекази на адресу фізичних та юридичних осіб.

Зрозуміло, що це суттєво відрізняється від обіцяного НБУ якісно нового мобільного платіжного інструменту НСМЕП, який, зокрема, дасть змогу здійснювати оплати і передачі рахунку, використовуючи здатність смартфонів розпізнавати QR-код. Не створено і мережу з понад 50 000 спеціальних касових апаратів. Схожа технологія зчитування QR-кодів на LiqPay є у ПриватБанку, та це не МПП, все рівно під час операції фігурує платіжна картка.

Можна зробити висновки, що в сучасних умовах створити цифровий банк неможливо. Найоптимальнішим варіантом є створення фінансової установи і відмова від намірів отримання банківської ліцензії. Зміни технологій обробки і маршрутизації транзакцій, безпеки, шифрування інформації, зв'язків різних систем і платформ забезпечать виконання завдань та цілей наближених до цифрового банку майбутнього, про який говорив К. Скіннер. А поки, Україна не готова відмовитись від платіжних карток й зустряти нові платіжні інструменти.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Мельник С.І. Класифікація загроз економічній безпеці банку: аналіз та оцінка їх впливу / С.І. Мельник // Науковий віник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – 2010. – №1. – С. 73–82. 55 22. Національний банк і грошово-кредитна політика.

2. Плотнікова М. В. Підходи до визначення поняття державне регулювання діяльності банків в Україні / М. В. Плотнікова // Правовий вісник УАБС. — 2014. — № 1(4). — С. 71–74.

3. Стрельбицька Л. Банківське безпекознавство. / Стрельбицька Л., Стрельбицький М., Гіжевський В. – К.: Кондор, 2005. – 600 с.

4. Чуб О. О. Підвищення транспарентності українських банків в умовах глобалізації / О.О. Чуб // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. праць. Вип. 12. — К.: КНЕУ, 2012. — С. 166–174.

5. Штаєр О. М. Класифікація загроз економічній безпеці банку / О. М. Штаєр // Управління фінансами в умовах вступу до СОТ : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 15 жовтня 2009 р.). – Х. : ХНЕУ, 2009. – С.172–175.

**Чапля Н.Р**

*«Банківська справа», 1 курс*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*Науковий керівник – старший викладач кафедри банківської справи*

*Степаник А.О.*

## **ДІДЖІТАЛ-БАНКІНГ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ**

Сфера банківських послуг зазнала масштабних змін. Оплата в інтернеті, мобільні додатки та платежі електронними девайсами стають буденністю користувачів банку. Підвищений споживчий попит на цифрові банківські послуги призвів до численних технологічних досягнень у фінансових установах.

Діджитал-банкінг – це оцифрування усіх рівнів банківської діяльності та обслуговування клієнтів із використанням цифрових технологій. Діджитал-банкінг здійснюють як класичні банки, так і цифрові банки. Цифрові банки покладаються на штучний інтелект для автоматизації внутрішніх операцій, таких як обробка даних, що значно полегшує повсякденну роботу працівників.

Діджитал - банкінг не лише дозволить користувачам здійснювати віддалені перекази на рахунки, а й дасть можливість швидше подавати заявки на позики та отримувати доступ до персоналізованих послуг з управління грошима.

Діджитал-банкінг з'явився із підвищеними вимогами споживачів щодо ефективніших способів доступу до банківських записів та звершення фінансових операцій за межами філій банку. Транформація цифрових банківських послуг розпочалася з обмеженими послугами інтернет-банкінгу, перш ніж вийти на ринок, що має лише цифровий характер.

Основними напрямками діджиталізації банківських послуг є:

- цифровізація банкінгу;
- переважання безконтактних платежів;
- поява нетрадиційних платіжних гаджетів та інструментів (застосування месенджерів як способу оплати; токенизація платежів; оплата за допомогою функції NFC, смартфона, смарт-годинника, фітнес-браслета, каблучкою тощо);
- виникнення та розвиток FinTech-проектів;
- побудова фінансових екосистем;
- інтеграція банківських систем та створення єдиних інформаційних платформ;
- використання штучного інтелекту (чат-боти, роботи-адміністратори операційної зали банку тощо);
- підвищення вимог до кібербезпеки.

На сучасному в українських банках найпопулярнішими є: мобільний банкінг, інтернет-банкінг, «зона 24», електронний залишок, POS-термінали, QR-банкінг, розумна заправка, Send money, фотокаса.

Інтернет-банкінг пропонує послуги, які проводяться на вебсайті банку. Згодом він надихнув мобільний банкінг, який дає можливість виконувати різні банківські операції за допомогою мобільного додатку. Також почали виникати онлайн банки, які не мають фізичних філій, а існують лише на просторах інтернету. Прикладами таких необанків є Monobank, O.Vabank, Sportbank, Izibank.

На сьогоднішній день діджитал – банкінг все частіше демонструє свої переваги перед традиційними фінансовими послугами, а саме: підвищення ефективності роботи банків та покращення рівня обслуговування, заощаджуючи час і сили клієнтів та персоналу банку; можливість цілодобового обслуговування, включаючи святкові дні; ретельний контроль за банківськими операціями; зручність та швидкість проведення платежів.

Сьогодні, за рахунок діджитал-банкінгу, банки мають змогу надавати майже весь спектр послуг дистанційно. Наприклад, клієнти мають можливість:

- у режимі реального часу отримати кредит під заставу депозиту, в будь-який момент збільшити кредитний ліміт по карті (в рамках узгодженої з банком кредитної лінії), оформити заставу по гарантії;

- подати в режимі online необхідний пакет на оформлення е-ліцензії і перерахувати валютні кошти за кордон;

- інтегрувати в інтернет-банкінг інвестиційні рахунки зберігача цінних паперів для можливості з одного майданчика купувати або продавати цінні папери (ОВДП, акції), отримати за необхідності кредитне плече від банку;

- на єдиному інтернет-майданчику реалізувати online-страхування всіх можливих ризиків – від фінансових до майнових;

- у режимі реального часу спілкуватися з персональним банкіром або з інвестиційним аналітиком (за допомогою як повідомлень, дзвінків, так і відеоконференцій);

- отримати нефінансові послуги тощо [1, с.197-198].

Попит на цифрові банкінги, безперечно, зріс неперевершеними темпами, коли світ IoT (Інтернет речей) розширює можливості споживачів та змушує бізнес крокувати шляхом цифровізації для збереження конкурентоспроможності у сфері фінансових послуг. Численні галузеві вертикалі користуються грошовими надбаннями, отриманими завдяки цифровим технологіям, включаючи роздрібну торгівлю, маркетинг та освіту, хоча і не так широко, як банківський сегмент.

Розвиток діджиталізації банківських послуг підтримується і на рівні держави. Так, Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року визначається стратегічний напрям «Інноваційний розвиток», метою якого є:

- розвиток відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайта;

- забезпечення розвитку ринку Fin Tech, цифрових технологій та платформ регуляторів;

- розвиток цифрової економіки [2].

Отже, діджитал-банкінг набуває популярності з кожним роком все більше. Щоразу виникають нові способи оплати, як-от безпроводний розрахунок через смартфон за допомогою функції NFC. Це сприятиме високій конкуренції на ринку банківських послуг та підвищенню якості обслуговування клієнтів загалом.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Андрушків І. П., Надієвець Л. М. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід. *Проблеми економіки*. 2018. №4. С. 195–200.

2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року, затв. рішенням Правління Національного банку України №1010-рш від 26 грудня 2019 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>.

**Шахова І.А.**

*«Економіка підприємства», 1 курс магістратури*

*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

*Науковий керівник – к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів*

*Штефан Н.М.*

## ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Цифрова трансформація (діджиталізація) економіки – це сучасний інноваційний етап економічного розвитку, в основі якого лежить інтеграція фізичних та цифрових ресурсів у сфері виробництва і споживання, в економіці та суспільстві в цілому. Сучасний рівень діджиталізації економіки надає можливість організувати збір, обробку та доставку до місця використання результативної інформації з мінімальним використанням людських, матеріальних і фінансових ресурсів. Володіння актуальною інформацією виступає явною конкурентною перевагою, що дозволяє точно прогнозувати діяльність господарським суб'єктам і, отже, забезпечувати свою фінансову стійкість.

Процеси діджиталізації економіки активно впливають на всі фінансово-кредитні установи, в тому числі і на діяльність банків, що визначає напрямки впровадження банківських інновацій, що проявляються в створенні сучасної банківської інфраструктури.

Фінансові та банківські установи виступають основним сегментом економіки будь-якої економічної системи і щодня мають справу в своїй роботі з цифровими технологіями. Діджиталізація банків дозволяє зберегти клієнтську базу, розширити банківський бізнес за рахунок оптимізації бізнес-процесів, сприяє більш чіткому уявленню клієнтських переваг, знижує операційні витрати і підвищує конкурентоспроможності за рахунок застосування сучасних цифрових послуг, які залучають нових клієнтів [1]. Банк, який використовує сучасний цифровий набір функцій, буде грати більш важливу роль при виборі його клієнтами, навіть не дивлячись на такі критерії, як бренд або зручність розташування філій.

Великі українські банки виділяють значні кошти на свою цифрову трансформацію, націлену на перезапуски додатків, оптимізацію інтерфейсів, впровадження безконтактних технологій, зміну каналів комунікації.

Національний банк України – сучасна незалежна державна інституція, покликана забезпечувати цінову та фінансову стабільність у державі та сприяти економічному зростанню України. У напрямку цифрової трансформації НБУ здійснює запровадження віддаленої ідентифікації та верифікації; імплементацію євродирективи PSD2; надання можливості миттєвих платежів із рахунку на рахунок у СЕП у форматі 24/7; посилення регуляторного периметру у сфері кібербезпеки [2]. Національним банком України була затверджена єдина Стратегію розвитку FinTech-рішень в Україні на період до 2025 року [3], що передбачає інноваційний курс, безготівковий розрахунок та підвищення фінансової грамотності у населення. Цей курс дасть змогу поступово створити повноцінну цифрову банківську систему. Основними завданнями Стратегії розвитку FinTech-рішень в Україні на період до 2025 року є розробка та впровадження механізму для швидкого тестування інноваційних проектів; підвищення рівня фінансової обізнаності населення та бізнесу з фокусом на відкритий банкінг.

Необхідність діджиталізації банківського сектора України є актуальною задачею в зв'язку з наступними тенденціями:

1) роботизація банківських функцій (багато операцій переведені в он-лайн і не вимагають відвідування клієнтом офісу). Один з головних аргументів на користь «обезлюднення» офісів – це економія на заробітній платні і оренді приміщення. Серед найбільш прогресивних платформ слід відзначити «Приват24», «Монобанк», «PUMB», «УкрСиб Банк», «Alpha Mobile Banking» та ін. [4]. Програма Цифрової держави НБУ та Міністерства цифрових технологій прискорює процес трансформації банківської сфери. За рахунок перехресного впровадження банками цифрових технологій на 01.01.2021 р. уже понад 25 млн українців можуть користуватись шерінгом цифрових документів у додатку «Дія» під час операцій інтернет-банкінгу.

2) інтеграція банківських послуг з іншими сервісами і платформами. Спостерігається тенденція до ліквідації кордонів між галузями, перетворення компаній в екосистеми, де основною метою не виступає банківська послуга. Прикладами можуть виступати салони при авто кредитуванні, рітейл-мережі при споживчому кредитуванні, будівельні компанії при іпотечному кредитуванні тощо.

3) загроза з боку глобальних технологічних компаній із заміщення частини банківських функцій, такі наприклад, як он-лайн платіжні системи Fondy, Liqpay, Portmone, WayforPay, Walletone.

Сьогодні, за умови необхідності розвитку внутрішнього діджитал-банкінгу, актуальності впровадження сучасних технологій потрібні рішучі кроки банківських установ в напрямку цифрової трансформації, потрібно розробляти і втілювати стратегії розвитку, запроваджувати необхідні технологічні зміни.

Проникнення ІТ-технологій у банківських секторах як в Україні, так і за кордоном потребує зміну правил ведення бізнесу, забезпечення конкурентоспроможності банків на ринку в умовах швидкозмінних перспектив та можливостей, інновацій та технологій. Все це зумовлює необхідність розробки діджитал-стратегії розвитку. При цьому в умовах цифрової трансформації ключові стратегічні зміни у діяльності банківських установ повинні бути клієнтоорієнтованими та забезпечувати підвищення ефективності діяльності банківського сектора та його розвиток.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Андрюшкін І.П. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід / І.П. Андрюшкін, Л.М. Надієвець // Проблеми економіки. – 2018. – № 4. – С. 195–200.

2. Офіційний сайт Національного банку України. – 2021. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 08.04.2021).

3. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. – 2021. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/ua/about/development-strategy/fintech2025> (дата звернення: 08.04.2021).

4. Шелудько С.А. Вплив цифровізації на банківський бізнес в Україні / С.А. Шелудько, П.П. Браткевич // Приазовський економічний вісник. – 2019. – № 5 (16). – С. 334–339.

**Шекета Є. Ю.**

*к.е.н., викладач вищої категорії,  
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування  
Івано-Франківський коледж Львівського національного аграрного університету*

## **ІННОВАЦІЙНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Станом на 1 січня 2021 року в Україні налічується 74 комерційні банки, 33 з них з іноземним капіталом, серед яких 23 повністю з іноземним капіталом.

До банків з найбільшими активами в Україні належать ПриватБанк – 282 млрд грн., Ощадбанк – 218 млрд грн., Укрексімбанк – 161 млрд грн., Укргазбанк – 82 млрд грн., Райффайзен Аваль – 79 млрд грн., Альфа-Банк – 60 млрд грн., УкрСиббанк – 52 млрд грн., ПУМБ – 49,9 млрд грн., ОTR Bank – 32,9 млрд грн., Credit Agricole – 32,8 млрд грн. [1].

Розвиток сучасних інформаційних технологій розширив спектр банківських послуг і сприяв появі віртуальних банків. На сьогоднішній день в Україні успішно функціонує чотири таких банки: monobank від Універсал Банку, O.Bank від Ідея Банку, sportbank від Оксі Банку, todobank від Мегабанку. У 2021 році на ринок фінансових послуг України виходить ще один віртуальний банк neobank від Конкорд Банку. Такі віртуальні банки позиціонують себе на ринку як окремі фінансові установи, проте вони здійснюють свою діяльність на основі ліцензії материнського банку, від якого вони цілком залежні і у фінансовому напрямку.

До соціально важливих платіжних систем України, за моніторингом Національного Банку України, належать: MasterCard, Visa і Western Union, а до небанківських платіжних систем – NovaPay від ТОВ “НоваПей”, що входить до групи компаній ТОВ “Нова Пошта” та поштовий переказ АТ “Укрпошта” [1]. У 2021 році ще одна Міжнародна карткова платіжна система JCB Payment System виходить на український ринок і надаватиме в Україні послуги еквайрингу, видачі готівки та оплати товарів і послуг за платіжними картками.

Згідно даних Таблиці 1 найпоширенішими платіжними системами України у 2020 році були MasterCard, Visa і Western Union. Серед вітчизняних платіжних систем найпоширенішою стала національна платіжна система “Простір”, до якої долучилися 56 українських комерційних банків та 17 небанківських фінансових установ. Також національною платіжною системою є Welsend, платіжною організацією якої є український банк Укргазбанк, та Privatmaney, яку застосовує ПриватБанк. В Ощадбанку діє система термінових переказів “Швидка копія”, яка теж є частиною національної платіжної системи України.

На вітчизняному ринку надання банківських продуктів і послуг українські банки перебувають у жорсткій конкуренції як один з одним, так і з зарубіжними банками. Інноваційність і розвиток банківських продуктів сприяють стрімкому впровадженню “інтернет банкінгу”, тобто доступ і управління банківськими рахунками в режимі он-лайн. Всі комерційні банки України надають своїм

клієнтам, як юридичним так і фізичним особам, можливість дистанційного банківського обслуговування, тобто проведення операцій в режимі реального часу з будь-якої точки світу, шляхом підключення до глобальної мережі Інтернет.

Таблиця 1

Основні платіжні системи України, які використовувалися комерційними банками у 2020 році

	Таскомбанк	Альфа-Банк	ПриватБанк	ПУМБ	ОщадБанк	Мегабанк	Райффайзен Аваль	Укргазбанк	Банк "Восток"	Банк Альянс	Банк Січ	ІндустріалБанк	Credit Agricole	Ukreximbank
Mastercard	+	+	+	+	+		+		+				+	+
Visa			+	+	+	+	+					+	+	+
Western Union	+							+					+	+
Простір	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+
GlobalMoney										+				
Maxi	+													
Forpost		+												
Alfa-money		+												
Electrum								+						
Храй											+			
Welsend								+						
PrivatMoney			+											

Ера смартфонів і діджиталізація суспільства сприяють тому, що все більше українців переходять на цифровий стиль життя. Глобальна пандемія Covid-19 та масові обмеження змусили українців дедалі частіше купляти і оплачувати різні товари і послуги через платіжні системи в мережі Інтернет. І це, безперечно, добре, адже головною ідеєю створення банківської картки було зменшення готівкових платежів. Проте, в Україні ще і досі, у переважної більшості населення головною операцією з банківськими картками є зняття готівки, що свідчить про те, що населення віддає перевагу саме готівковим розрахункам. Це переважно населення старшого віку, яке недовіряє платіжним системам он-лайн середовища і відчувається комфортніше тримаючи реальні гроші в руках. Натомість молодь більш мобільна, вона легко пристосовується до викликів сучасного віртуального світу і масово користується безконтактними платежами, платежами он-лайн через різноманітні платіжні системи, термінали та "інтернет банкінг".

#### Перелік джерел посилання:

1. Національний банк України: Статистика. Електронний ресурс / Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення 01.04.2021).

**Якімець І., Рудавська А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Навчально-науковий інститут економічних та соціальних відносин  
Університет банківської справи  
Науковий керівник: к. е. н., доцент  
Руденко З.М.*

## **ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ**

Успішний економічний розвиток держави неможливий без добре розвиненої банківської системи. Однією з основних особливостей сучасної банківської системи є стрімкий розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, впровадження мережевих пристроїв, що скорочує час обробки інформації, дозволяє розробити механізми дистанційного обслуговування клієнтів і запропонувати новий асортимент послуг.

Дистанційне банківське обслуговування - це технологія, у якій проведення банківських операцій не вимагає візиту в банк. Усе, що не виконується безпосередньо в офісі банку, має здійснювати система дистанційного банківського обслуговування, можна виділити такі види дистанційних банківських послуг:

1. Відео-банкінг - це система інтерактивного спілкування клієнта з персоналом банку; вона надає клієнтові можливість віртуального спілкування з банком за допомогою спеціально призначених пристроїв, так званих відео кіосків», устаткованих моніторами.

2. РС-банкінг (традиційна система Клієнт-Банк») - ця система здійснює доступ до банківського рахунка за допомогою персонального комп'ютера і прямого модемного з'єднання з комп'ютерною системою банку.

3. Телефонний банкінг - надає можливість здійснювати операції з рахунком клієнта та отримувати інформацію щодо його стану за допомогою телефону у будь-якій точці світу.

4. Інтернет-банкінг - це технологія віддаленого банківського обслуговування, яка дає змогу клієнтові отримувати банківські послуги через мережу Інтернет. Цей різновид дистанційних банківських послуг є найбільш зручним та передовим напрямком фінансових Інтернет-рішень і дозволяє здійснювати максимальний спектр банківських послуг.

У 2020 році банківська система за час пандемії та карантинних обмежень зазнала значних змін, від так пришвидшились зміни в платіжних звичках громадян у бік безготівкових розрахунків, зокрема в Інтернеті. Українці активніше переходять на безготівкові платежі та частіше користуються послугами електронної комерції. Збільшення обсягів безготівкових розрахунків допоможе



зміцнити фінансову систему. Саме тому нині пріоритетними завданнями в політиці НБУ є скорочення обсягу грошового обігу, його впорядкування, а також розвиток безготівкових розрахунків [1]. Слід зазначити, що за аналіз безготівкових операцій в Україні з 2016 року до 2019 року зростав і за дев'ять місяців 2020 року склав 86,4% а готівкові операції в цей період – 13,6%. Водночас зберігається тренд дистанційного обслуговування клієнтів банків та зростання популярності безконтактних платіжних інструментів та розрахунків з ними. Загальна кількість операцій (безготівкових та отримання готівки) з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за дев'ять місяців 2020 року становила 4310,2 млн. шт., а їхня сума – 2807,9 млрд. грн.[2]

В Україні окремих напрямків розвитку дистанційного банкінгу у поєднанні з фінансовими технологіями відомий під загальною назвою необанкінг і сьогодні активно розвиваються. Відтак, Monobank працює від АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК», Sportbank – це проект ІТ-компанії Duvotech та компанії N1 і працює від АТ «Оксі Банку», О.Банк - новий рівень банкінгу від Ідея банку, Todobank – це проект АТ «МЕГАБАНК» а також інші проекти, що працюють в сегменті Banking as a Service. Слід зазначити, що згідно українського законодавства, реалізація проекту у сфері необанкінга в Україні повинна побудована таким чином, що повинна передбачати співпрацю з будь-яким з діючих комерційних банків [3].

Сучасні дослідження підкреслюють, що дистанційні послуги українських банків видозмінюються у відповідності до змін у банку, а конкурентне середовище дає поштовх до створення нових банківських продуктів віддаленого обслуговування. Отже, в найближчому часі можна очікувати, що усі банки будуть пропонувати своїм клієнтам мобільні версії інтернет банкінгу.

#### **Перелік джерел посилання:**

1.Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.

2.Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] : Режим доступу: [http://www.bank.gov.ua/Bank\\_supervision/index.htm](http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm)

3.Карантин загнав в онлайн: «Мінфін» вивчив веб-банкінги українських банків: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/>

## 6. ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ

**Бабко Н.М.**

*к.е.н., доц.*

*Харківський національний технічний університет сільського господарства  
імені Петра Василенко*

### ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному маркетингу існують безліч інноваційних інструментів, які успішно використовуються банківськими установами різних країнах. Більшість із них є вже традиційними, інші – є новими інструментами просування, а деякі з них ще зовсім не відомі місцевому ринку банківських послуг.

В сучасних економічних умовах банківські установи все більше вдаються до використання інноваційних інструментів просування своїх послуг. З часом з'являються нові нестандартні інструменти банківського маркетингу, які тільки-но набирають популярність, але не поступаються в ефективності використанню більш традиційним інструментам.

На сьогоднішній день можна виділити наступні ефективні інноваційні інструменти маркетингу в банківській діяльності [1-3, 6-8]:

1. Ембієнт медіа (ambient media) - реклама в міському, житловому або офісному середовищі, в якій використовуються об'єкти навколишньої інфраструктури як носії маркетингової інформації. Наприклад, зупинки міського транспорту, входні двері різних закладів, балкони житлових будинків та ін.

2. Сторітелінг – специфічний маркетинговий інструмент, який допомагає доносити ідеї і надавати цінність речам за допомогою історій; це спосіб ефективно донести свій заклик до аудиторії. Деякі історії засновані на дійсних фактах, а деякі прикрашені або зімпровізовані для більш вдалого розкриття основного змісту. Завдання сторітелінга - створити зрозумілий взаємозв'язок між минулим, сьогоднішнім і майбутнім, підштовхнувши до правильного висновку про сьогоднішнє. Розповідаючи історії успіху компаній чи особистостей, сторітелінгом можна стимулювати ділову активність в банківській сфері.

3. Трайвертайзінг - це специфічний інструмент маркетингу, сутність якого в банківській сфері полягає в тому, що перед оформленням певної банківської послуги, клієнт її випробовує або має можливість вивчити всі її особливості завдяки тестовому використанню. Головною метою трайвертайзінгу є не тільки придбання послуги, а й підвищення лояльності клієнтів та впізнаваності бренду банківської компанії.

4. Сенситивний маркетинг - за допомогою інструментів даного виду маркетингу можна впливати на органи почуттів потенційного або постійного клієнта. Наприклад, кольорове оформлення стендів і друкованих промо-матеріалів, приємні на дотик високоякісні банківські карти - яскраві приклади використання сенситивного маркетингу в банківській сфері. Крім того,

надзвичайно ефективні результати дає вплив на почуття гумору - позитивно налаштовані клієнти набагато легше погоджуються на укладання угод про надання певних банківських послуг.

5. Ідентичний маркетинг (identity marketing) - інструмент, за допомогою якого банківська установа може підкреслювати унікальні характеристики свого продукту з метою формування стійких асоціацій у клієнтів з певним видом банківських продуктів. Наприклад, це може бути фірмовий стиль оформлення кредитних чи депозитних карт або реклама різних банківських продуктів у єдиній стилістиці, яку легко було б впізнати.

Для ефективного застосування перерахованих вище інноваційних інструментів маркетингу банківської діяльності слід враховувати останні тенденції й тренди в маркетингу взагалі та банківській діяльності зокрема. Наголосимо на тому, що в останні роки також динамічно змінювалися тренди на рекламу, що необхідно враховувати при просуванні банківських послуг, а саме [4, 5, 10, 11]:

1. Штучний інтелект. За його допомогою можна персоналізувати досвід клієнтів банку за допомогою різних додатків, які розпізнають вподобання клієнтів, а також пропонувати рекламу на основі минулих банківських угод. Наприклад, система «розумний дім», розумні колонки такі як Sonos Move, Google Home, Apple Home, Amazon Echo та ін.

2. Реклама в соціальних мережах. Сьогодні керівництво провідних банків всерйоз говорить про необхідність офіційних акаунтів у TikTok та Instagram. Є поширена думка, що TikTok – це мережа для дітей та підлітків. Однак, невблаганна статистика говорить про те, що цим додатком найчастіше користуються люди у віці від 25 до 34 років (25%) і від 35 до 44 років (20%). За даними Mediascore за серпень 2020 року, більшість користувачів - люди із середнім і високим доходами. Таким чином, логічно зробити висновок, що TikTok більше не є платформою тільки неповнолітніх.

3. Широкоформатний друк. З кожним роком зображення на банерах та білбордах стають все більш реалістичними. Такі тенденції, як фон повної ширини сторінки, що застосовуються на сайтах, повторюються і на рекламних щитах.

4. Віртуальна реклама. Сьогодні маркетингові проекти з використанням імерсивних технологій є в Ощадбанку, Альфа-банку, ВТБ, Райффазен-банку і ряду інших відомих фінансових корпорацій. Часто при цьому технології віртуальної та доповненої реальності вирішують відразу кілька завдань: вони є маркетинговим інструментом, вирішують завдання відділу продажів банківських продуктів, а також служать комунікативними та інформаційними каналами.

Такі технології дають маркетологам і рекламістам практично необмежені можливості для візуалізації. Вони дозволяють створювати наочні графіки, об'ємні моделі та анімовані деталі для того, щоб навіть далекий від фінансових термінів користувач зміг без зусиль розібратися і оцінити принади банківської послуги.

5. Реклама за допомогою підкастів. Підкасти - це аудіопрограми, серіали або блоги, які можна завантажувати або слухати онлайн. Головна відмінність підкасту від радіо - можливість обрати жанр і тему та слухати в будь-який зручний час. Це схоже на сервіси Netflix або Youtube, тільки аудіо. Перевагою

підкастів є можливість прослуховування їх фоном під час якоїсь основної діяльності. Головна властивість хорошого підкасту - тісний, майже інтимний контакт з аудиторією. Брендам це допомагає стати ближче до споживачів. Підкасти стали вже надзвичайно популярними в США і Європі та набирають популярність в Україні. Вони можуть стати абсолютно новим напрямком реклами банківських послуг в найближчому майбутньому.

6. Нові формати оффлайн носіїв. Одним із рекламних трендів найближчого майбутнього стане реклама на нових форматах оффлайн носіїв. Наприклад, використання рюкзаків з моніторами, які транслюють рекламні ролики. Один із перших брендів, хто випробував новий формат зовнішньої реклами – онлайн-кінотеатр IVI. На моніторах рюкзаків був поміщений QR-код, відсканувавши який можна було отримати безкоштовний місяць передплати на користування даним сервісом. Такий рекламний інструмент виглядає незвично і привертає увагу, а отже може бути застосованим у маркетингу банківської діяльності.

Таким чином, вищеперераховані інструменти маркетингу є інноваційними і нестандартними для ринку банківських послуг, але їх розвиток і поширення у майбутньому призведе до появи абсолютно нових високоефективних стратегій розвитку банківського бізнесу.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Дуброва Н. П., Крючко Л. С. Формування комплексної системи маркетингу у банку. Економіка та держава, 2019. №. 5. С. 64-67.
2. Ігнатенко С. В. Сучасні тенденції розвитку маркетингу в банківській сфері. Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи та економіки: тези доповідей учасників VIII. С. 213.
3. Луців Б. Банківський маркетинг в умовах цифрової глобалізації. Світ фінансів, 2020. №. 1 (62). С. 20-32.
4. Луців Б. Л., Забчук Г. М., Іващук О. О. Стратегія і тактика банківського маркетингу, 2019.
5. Лютий І. О., Солодка О. О. Банківський маркетинг: підручник, 2018.
6. Міщенко В., Міщенко С. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг. Фінансовий простір, 2018. №. 1 (29). С. 75-79.
7. Опришко О. С. Маркетинг у банківській сфері. Актуальні проблеми та перспективи розвитку маркетингового управління. Київський національний університет технологій та дизайну, 2019.
8. Піддубна В. Цифрова трансформація маркетингу банківських інновацій в умовах фінансової нестабільності. Вісник соціально-економічних досліджень. 2018. №. 3 (67). С. 209-221.
9. Станіславчук Н. О. Банківський маркетинг: сутність, особливості та принципи. 2018.
10. Чайковський Я. Розвиток банківського маркетингу в Україні. Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неіндустріального суспільства. Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2020.
11. Офіційний сайт технологічної дослідницької компанії Mediascope. URL: <https://mediascope.net>

## **ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ**

Сьогодні впровадження інновацій є не тільки двигуном структурних перетворень в економіці, але й рушійною силою змін на ринку банківських послуг: передові банки набувають значних конкурентних переваг, мають можливість монопольно використовувати більш ефективні технології, і в такий спосіб формувати і привласнювати інтелектуальну ренту (джерело надприбутків). Створення та реалізація інноваційних моделей стає основою переходу до безперервного інноваційного процесу в практиці управління банківськими установами [1, С.26].

Дослідження питань впровадження банками інноваційних продуктів з кожним роком займає все більшу частку в загальній структурі актуальних питань розвитку національної економіки. Значна увага науковців приділяється вивченню сутності та методології впровадження банківських інновацій, інноваційним процесам в банках, сучасним технологіям, застосуванню fintech-можливостей та ін. Серед авторів варто виділити праці А. Астахова, О. Білик, С. Єгоричевої, Л. Зверук, О. Камінського, І. Карчево, О. Корзаченко, Н. Мізюк Б. Самченко, Ю. Ткаченко, та багато ін.

Сучасні банківські установи розвиваються в умовах глобалізації телекомунікаційних засобів, розвитку мережної форми організації бізнесу, тому на даному етапі суттєвої актуальності набувають питання винайдення нових форм організаційних структур. Категорія «банківські інновації» може бути застосована до нововведень у всіх сферах функціонування банку, що надають можливість досягти позитивного економічного або синергетичного ефекту (приріст клієнтської бази, збільшення частки ринку, скорочення витрат на проведення певного виду операцій тощо). Досить часто банківські інновації ототожнюють з фінансовими інноваціями, що, на думку багатьох експертів, є неприпустимим. Зазначені поняття мають дуже близький, проте не тотожний зміст. Так під поняттям «фінансові інновації», як правило, розуміється створення та розповсюдження нових фінансових інструментів, а також фінансових технологій, інститутів та ринків [2].

На наш погляд, інновація банківських інституцій – це кінцевий результат інноваційної діяльності банку, який отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги, які впроваджено в практичну діяльність.

Новим трендом у банківських інноваціях є зближення банків із соціальними мережами. Зараз передовими проектами у сфері банківських інновацій є проекти ідентифікації клієнта по світлинах у соціальних мережах [3]. Сучасний етап цифровізації економіки визначив тенденції та напрями розвитку банківської сфери, але водночас виявив виклики та загрози, у відповідь на які банківські

установи повинні сконцентрувати увесь власний потенціал. Зокрема, до першочергових завдань варто віднести необхідність визначення пріоритетів цифрових ініціатив і встановлення чіткої їх узгодженості до корпоративної стратегії розвитку банківської установи. Крім того, вплив цифрових ініціатив повинен знайти відображення в ключових показниках ефективності, а також під час оцінювання приросту вартості бізнесу до і після впровадження фінансових інновацій [4].

З активним розвитком цифрових технологій та хвилями інновацій в фінансовій сфері традиційне банківське середовище стрімко змінюється. Цифровізація банківського середовища трансформує роль банків та його ІТ-інфраструктури - від функції гаранта до регулятора фінансових операцій. Якщо у традиційній моделі банківських послуг банк виступає гарантом проведених операцій та кінцевий клієнт завжди взаємодіє з банком, то технології розподілених реєстрів змінюють модель взаємодії, зокрема нівелюється потреба в центральному гаранті та забезпечується пряма взаємодія між клієнтами. Нові технології в банківській діяльності забезпечують високий рівень безпеки та надійності при обміні даними, інформацією і грошима, тому передові банки працюють над адаптацією децентралізованих реєстрів в роботі з активами та інтеграцією FinTech в свої бізнес-процеси [5].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Ткаченко Ю.В, Зверук Л.А. Сучасні технології як основа інноваційної моделі розвитку банківського бізнесу. *Економічна теорія та право*. № 2 (33). 2018. С. 26-41
2. Кривич Я.М., Драніцина А.О. Банківські інновації, як фактор підвищення рівня довіри та лояльності клієнтів. *Вісник СумДУ*. Серія «Економіка». № 3. 2019. С.33-39
3. Угнівенко Р.Р. Теоретичні аспекти сутності ринку банківських продуктів та послуг. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2014. Вип. 45. С. 136-140.
4. Пантелєєва Н.М. Фінансові інновації в умовах цифровізації економіки: тенденції, виклики та загрози. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 3(03). 2017. С.68-73
5. Гулей А.І., Гулей С.А. Цифрова трансформація вітчизняного банківського середовища в умовах розвитку фінтех-екосистеми. *Український журнал прикладної економіки*. Том 4. № 1. 2019. С. 6-15

**Іващенко К.М.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
Новокаховський приладобудівний фаховий коледж  
Науковий керівник – Бутова Л.В.*

## **ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ**

В сучасних економічних умовах підвищення конкуренції на ринку банківських продуктів як в межах національного ринку банківських продуктів, так і на міжнародному ринку банківського капіталу актуальним є інноваційний підхід до впровадження та просування банківських продуктів на основі банківського маркетингу.

У розрізі даної проблеми авторами досліджується цілий ряд важливих питань, серед яких: запровадження нових методів організації й управління відносинами банку з клієнтами, зокрема впровадження CRM-технологій у банківській сфері; аналіз переваг і принципів сегментації споживачів фінансово-кредитних установ; вивчення організації VIP-банкінгу як нового напрямку банківської діяльності, пов'язаного з відокремленням категорії елітних споживачів банку та наданням їм персонального обслуговування; пошук ефективних механізмів аналізу маркетингової інформації про клієнтів банківської установи та розроблення методики оцінки й аналізу клієнтської бази банку тощо.

Дослідження асортименту банківських продуктів показує, що основним резервом впровадження та розвитку маркетингових інновацій є наступні види банківських продуктів:

1. Інтернет-продукти комерційних банків, які найбільшою мірою потребують інноваційних підходів для подальшого розвитку. Такі продукти можна умовно класифікувати наступним чином:

— Інтернет-банкінг по організації віддаленого доступу клієнта до поточного рахунка в банку;

— Інтернет-рахунки, або інтернет-послуги по здійсненню розрахунків (обмінних операцій, накопичення, тощо) в межах самої мережі Інтернет. Цей напрямок є найбільш інноваційним для клієнтів Українських банків;

— Мобільний банкінг, яких поєднує переваги інтернет-послуг та можливості операторів стільникового зв'язку.

2. Продукти, пов'язані з розширенням можливостей електронних платіжних карток, а також впровадженням нових карток на чіповій основі.

3. Продукти споживчого кредитування, пов'язані з вдосконаленням заставних та інших механізмів забезпечення зворотності споживчих кредитів та зменшення відсоткового навантаження на позичальника.

4. Банківські кредитні продукти суб'єктам підприємницької діяльності, які забезпечуються векселями або іншими цінними паперами. Інновації цього сектору повинні торкатися перш за все механізмів використання переказних векселів як платіжного інструмента та як механізму забезпечення боргових зобов'язань.

5. Банківські продукти стимулювання малого бізнесу в Україні.

Важливе місце у проведенні маркетингових досліджень займає інтерактивний маркетинг, який є безпрецедентно оперативним і гнучким та дає змогу банку і його клієнтам швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища. Інтернет став не тільки каналом здійснення трансакцій, а й перспективним засобом інформаційної взаємодії між клієнтом і банком (табл. 1).

Брендинг є одним із інструментів банківського маркетингу, який дозволяє ринкове позиціонування у відносно уніфікованій банківській сфері. На сьогодні у вітчизняній практиці він ще не став широко вживаним заходом, а, відтак, може

бути віднесений до інновацій. Головною метою цього інструменту є підвищення впізнаності вже існуючих послуг і ознайомлення споживачів із перевагами і специфікою нових. Разом з тим неефективний брендинг спричинив низький рівень поширення багатьох інноваційних послуг, а також їх інтеграції у стандартний набір послуг. В результаті маємо ситуацію, за якої банки здійснюють значні інвестиції в нові послуги, наприклад, мобільний банкінг або автоматичні Call центри, тоді як більшість споживачів, не маючи чіткого уявлення про переваги цих послуг, ігнорують їх. Таким чином, брендинг визначає не тільки загальну впізнаність послуги на ринку, але й її інвестиційну доцільність.

Таблиця 1

#### Ресурси інтерактивного маркетингу банків

Вид інтернет-ресурсу	Призначення
Сайт-візитка	Коротко і лаконічно розміщено інформацію про сайт, а також контактну інформацію
Промо-сайт	Завдяки цьому виду інтернет-ресурсу банк просуває на ринок нові товари та послуги
Корпоративний сайт	Відбувається залучення, інформування та обслуговування клієнтів
Блог (мережевий журнал, щоденник)	Завдяки веденню блогу можна залучити більшу аудиторію, а також проводити збір інформації про споживачів банку
Форум	Відбувається обговорення питань, комунікація зі споживачами, накопичення бази даних
Соціальна мережа	Через соціальні мережі відбувається збір даних про користувачів, вивчення їхніх інтересів, проведення опитування тощо.

*Складено автором*

Сьогодні найбільшого поширення в банках набули такі види інноваційних змін:

- зміна структури та вигляду банківської установи: багатоканальна діяльність з поєднанням нових і традиційних технологій та інструментів, самообслуговування, дистанційне обслуговування, телефонні центри;

- віртуальні банківські та фінансові технології: управління банківськими рахунками, готівкові розрахунки, електронний підпис, укладання договорів;

- комплексне використання нових інформаційних та комунікаційних технологій для електронного та змішаного (традиційного і нового) маркетингу;

- нові можливості внутрішнього контролю та аудиту;

- зміни у кваліфікації робітників: продукт-менеджер, консультант, спеціаліст з трансакцій та консультацій.

У сучасному банківському обслуговуванні також отримали велике поширення бізнес-моделі, орієнтовані, перш за все, на покращення якості обслуговування та підвищення на цій основі доходів банків. Аналіз інноваційних змін у зарубіжних банках свідчить про зростаючу інтенсивність використання зон самообслуговування клієнтів, що дозволяє суттєво знизити навантаження на фахівців операційно-касового залу банку і відповідно скоротити кількість операціоністів і касирів, які виконують рутинні операції, та збільшити кількість менеджерів, які займаються обліково-позиковими, консалтинговими та іншими видами послуг. Велику роль при цьому виконують банкомати,



багатофункціональні автомати (автобанки), керовані останнім поколінням магнітних пластикових карток.

У багатьох промислово розвинених країнах відбувається перехід від класичної філіальної моделі до моделі дистанційного банківського обслуговування, все більше операцій проводиться клієнтами без відвідування банку. У зв'язку з поступовим перенесенням сервісного навантаження на дистанційне обслуговування функції існуючої роздрібної мережі поступово звужуються, а філіали все більше нагадують спеціалізовані сервіс-центри.

Недоліком використання інноваційних маркетингових технологій в банках є їх орієнтація на певну цільову аудиторію – просунутих користувачів технічних засобів. Тому зусилля маркетологів повинні бути спрямовані на спрощення процедури контакту між банківським продуктом та клієнтом. Прикладом такого підходу є використання інноваційної телефонної технології QR-коду, яка дозволяє банку спростити для потенційного клієнта ознайомлення з рекламною та будь-якою «корисною» з точки зору банку інформацією. Віртуальність процесу позитивно позначається на зменшенні собівартості маркетингової діяльності.

Впровадження маркетингових інновацій являє собою механізм оновлення стратегії банківської діяльності. Прийняття рішення про удосконалення веб-сайту банків у першу чергу повинно ґрунтуватися на дослідженні трафіку, який засвідчує популярність його серед споживачів банківських продуктів (табл. 2).

Таблиця 2

#### Ренкінг трафіку сайтів найбільших банків України

Місце	Назва банку	Сайт банку	Позиція Alexa Traffic Rank
1	АТ КБ «ПриватБанк»	privatbank.ua	9
2	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	aval.ua	324
3	АТ «Укрсиббанк»	ukrsibbank.com	373
4	АТ «Ощадбанк»	oschadbank.com	640
5	ПАТ «Альфа-банк»	alfabank.com.ua	600
6	ПАТ «ПУМБ»	pump.ua	896
8	АТ «Укрексімбанк»	eximb.com	1936
9	АБ «Укргазбанк»	ukrgasbank.com	2275
10	ПАТ «ОТП Банк»	otpbank.com.ua	1756
11	ПАТ «Банк Восток»	bankvostok.com.ua	8537
12	ПАТ «Південний»	bank.com.ua	3289
13	ПАТ КБ «Правекс-Банк»	pravex.com.ua	6586
14	ПАТ «Промінвестбанк»	pib.ua	4659
15	АТ «Піреус Банк МКБ»	piraeusbank.ua	23533

*Складено автором*

#### **Перелік джерел посилання:**

1. С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва, С.В. Леонов. Маркетинг банківських інновацій. 2019 :<https://cutt.ly/6cxXsu4>

2. Сучасні технології та фінансові інновації у банківській діяльності: <https://cutt.ly/KcxXIxZ>

3. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту : <https://cutt.ly/icxXB89>

4. Актуальні питання теорії і практики фінансів: <https://cutt.ly/АсхСjOS>

## **«БАНКОСТРАХУВАННЯ» ЯК МОДЕЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ТА СТРАХОВОЇ СФЕРИ**

Протягом останніх років набула поширення така модель зближення банківських установ та страхових компаній, як «банкострахування». Загалом така назва приховує співдіяння банків та страхових компаній, яка має на меті зростання продажів, об'єднання продуктів банківських установ та страхових компаній, збільшення клієнтів, зростання частки на ринку та виходи на нові ринки, спільна робота, щодо розповсюдження продуктів, налагодження збутової політики, створення спільних структур.

У процесі такої взаємодії виникає безліч запитань, труднощів, проблем, недоліків, тому багато вітчизняних та закордонних науковців досліджують дане питання у своїх працях. Зокрема, такими є: К. Багмет, Т. Бут, І. Васькович, П. Гришин, В. Демченко, А. Єрмошенко, М. Клапків, Ю. Клапків, Р. Арутюнян, І. Кожевнікова, В. Козирєв, О. Козьменко, С. Козьменко, Г. Кутубарова, М. Кумар (M. Kumar), Г. Олійник, Н. Пенкаль, Р. Пікус, А. Романова, М. Рисіна, Р. Сабодаш, М. Сваха-Лех (M. Swacha-Lech), А. Супрун, В. Кремень, Н. Ткаченко, В. Тринчук, С. Федосов, В. Фурман, О. Циганов, В. Шевченко, М. Шліперські (M. Śliperski).

Передумовами такого зближення двох структур є взаємні вигоди від інтеграції, зокрема це:

- 1) Розширення спектру послуг, що надають дані структури, призведе до збільшення клієнтів та зменшення вартості даних послуг, а також виникнення можливості оперативного обслуговування великої кількості клієнтів;
- 2) Для безпосередньо діяльності банків з'являється можливість залучити на свої рахунки більшу кількість коштів через розміщення страховиками коштів на рахунках банків-партнерів;
- 3) Можливість зменшити витрати на ведення справи шляхом розподілення їх між страховиками та банками;
- 4) Зростання прибутків за рахунок розширення кількості продуктів, що надаються та збільшення клієнтів;
- 5) Розподілення кредитних ризиків банків [1, с. 656].

Вперше в Україні модель «банкострахування» використана «Райфайзенбанк Україна» спільно з страховою компанією «Індиго-Україна» у 2005 році.

Окрім переваг, які виникають від такої співпраці також, даних учасників фінансового ринку спіткають недоліки, такі як:

- 1) Внаслідок зростання кількості послуг, які надаються, зростає також навантаження на підрозділи та працівників, що інколи значно перевищує норму;

2) Оскільки, після інтеграції у вартість банківських послуг входить також вартість страхових послуг, то це призводить до подорожчання перших;

3) Враховуючи те, що спільні продукти не завжди інтегрують всі специфічні бажання споживачів, тому є вірогідність втрати деяких клієнтів.

Існує велика кількість форм взаємодії банківських структур та страхових компаній, які умовно можна поділити на такі, як:

- Взаємні послуги (структури надають послуги один одному);
- Агентський договір (одна структура стає своєрідним посередником (агентом) іншого; відносини закріплюються договором, на основі якого установа-агент отримує можливість розповсюджувати послуги іншої структури на ринку);
- Перехресна участь в капіталі (банк та страхова викупляють певну частку акцій один одного і в результаті отримують доступ до управління);
- Спільна діяльність (банк та страхова створюють нову компанію, яка надає комплексні послуги, які включають як банківські, так і страхові);
- Злиття і поглинання (одна структура (банк або страхова) поглинає іншу та отримує можливість управляти останньою);
- Фінансовий супермаркет. Інтеграція структур в одну, надання різних послуг [2].

Серед банків, які в Україні активно співпрацюють з страховиками слід виокремити Приватбанк, Райфайзен банк Аваль, Укрсоцбанк, Укрсиббанк, Ощадбанк, Укргазбанк, ТАС-Комерцбанк, Правекс-банк, Kredobank. Нажаль, це дуже мала частка банків у загальній їх сукупності, тому можна стверджувати, що на вітчизняному ринку дана модель не достатньо розвинена. Тому, важливо виокремити причини, що стримують дані фінансові структури до такої взаємодії.

Серед основних підстав, що зупиняють учасників фінансового ринку у особі банків та страхових компаній до співпраці можна віднести:

1. Не висока платоспроможність населення в країні;
2. Економічно-фінансова криза у світі та безпосередньо в Україні, яка спричинена пандемією коронавірусу;
3. Велика кількість вимог, що ставлять перед страховиками на вітчизняному ринку;
4. Великі кредитні ризики для банківських установ;
5. Існування у банків, зокрема, системно важливих, великих сум безнадійної заборгованості [3].

Тому, врахувавши всі переваги та недоліки банкострахування необхідно зазначити шляхи спонукання до ширшого застосування в Україні співпраці банківських установ з страховими компаніями. Зокрема, вдосконалення законодавства, яке стосується банків та страховиків; збільшення інформованості населення, що призведе до зростання їхньої довіри; покращення конкурентоздатності таких фінансових структур; покращення захищеності банків та страхових від кризових ситуацій, які можуть негативно впливати на їх роботу.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Заволока Л.О., Вербицька К.С., Малоок І.А. Тенденції розвитку банкострахування в Україні / Молодий вчений. 2017. № 3. С. 656-659.

2. Кальченко О., Лисиця А. Сучасні тенденції та перспективи розвитку банківсько-страхової інтеграції в Україні / Проблеми і перспективи економіки та управління. 2018. № 1. С. 131-139.

3. Комарицька М. С. Ринок банкострахування в Україні / Проблеми розвитку страхування в Україні: Науковий студентський збірник. 2020. С. 36-39.

**Лукеріна К. С**

*«Фінанси», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Чуб П.М.*

## **МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ БАНКІВСЬОГО МАРКЕТИНГУ**

Мобільний маркетинг – це один із найважливіших та ключових методів розповсюдження реклами для банків. Популяризація мобільного банкінгу – це одна з найвагоміших тенденцій на телекомунікаційному ринку України. Платформи для мобільного банкінгу мають майже всі великі банки: Приватбанк, Альфа-банк, Райффайзен Банк Аваль, Ощадбанк тощо. Відомо, що послугами онлайн-банкінгу користуються близько 47% користувачів смартфонів в нашій країні. Зауважимо, у США цей показник є набагато вищим та становить 79%. [1]

Щоб оцінити розмір та вплив мобільного банкінгу на банківський сектор в цілому, слід навести певні статистичні показники. Наприклад, загальна вартість платежів, здійснених за допомогою мобільних пристроїв, досягла 503 млрд доларів у 2020 році в світі. [2] Можемо констатувати факт постійного зростання кількості користувачів мобільного банкінгу у світі.

Навіщо потрібен маркетинг у мобільному банкінгу? Мобільний маркетинг потрібний, перш за все, для охоплення користувачів мобільних пристроїв. Він використовує такі інструменти: SMS, MMS, мобільні додатки, веб-сайти тощо. Згідно статистики, люди витрачають в середньому 5 годин свого часу кожного дня у смартфоні. [2] І саме тому мобільний маркетинг можна вважати одним із виграшних варіантів у просуванні банківського продукту, оскільки він може гарантувати найбільш тісну взаємодію з клієнтом.

З початком пандемії прийшла і нова ера банківського маркетингу. Кількість скачувань банківських додатків збільшилась на 200% в порівнянні з лютим 2020 року. [2] Ці показники є досить високими навіть для самих інноваційних продуктів. І саме тому, банки не втрачали нагоди та максимально за цей час використовували та використовують мобільні додатки для свого просування на ринку та взаємодії з користувачем, тому що це швидко, надійно та безпечно.

Мобільні додатки – це один із інструментів мобільного банкінгу, який зараз знаходиться на піку популярності та набирає обертів серед користувачів різних сегментів. Дуже часто самі банки використовують їх у своїй маркетинговій стратегії. Проаналізуємо переваги мобільних додатків.

По-перше, це зручність. Сучасні люди націлені на делегування щоденних задач та максимальне їх спрощення, і система мобільного банкінгу бездоганно виконує ці завдання. Статистика свідчить, що щорічно мобільні додатки банків рятують нас від 6 годин очікування в черзі, 20 годин допомоги касира в режимі офлайн та від сплати відсотків за прострочення кредиту. [2]

По-друге, це доступ 24/7. Мобільні додатки не обмежують фізичних чи юридичних осіб у маніпуляціях з банківськими рахунками. Вони надають доступ в будь-який час та в будь-якому місці за умови інтернет-з'єднання.

По-третє - розширення можливостей клієнтів, які можуть переказувати кошти, інвестувати та обмінювати валюту без перерв та часу очікування.

Четверта перевага – це екологічно чистий бізнес. Мобільні додатки звільняють банки від паперових виписок, документів та чеків. Таким чином, банківський бізнес стає «зеленішим», що надає йому ще одну маркетингову перевагу, враховуючи сьгоднішні екологічні тренди.

П'ята перевага – це надання послуг, які базуються на місцезнаходженні клієнта. За допомогою технічних можливостей смартфона можна відслідковувати місцезнаходження користувача. Це надає змогу для банку надсилати push-сповіщення про певні пропозиції поблизу та забезпечує вищий рівень безпеки від шахрайства при транзакціях, які ініційовані з незвичних для клієнта місць. [3]

Ще одна перевага – це оптимізація процесу контакту з банківським співробітниками. За допомогою банківського додатку можна контактувати із службою підтримки дистанційно, що особливо актуально в часи пандемії. Банки надають можливість клієнтам цілодобово звертатися за допомогою та зворотнім зв'язком. Деякі українські банки розробляють цілі стратегії, що пов'язані із службою підтримки: роблять її менш «роботизованою» та ближчою до людей, використовуючи це, безумовно, в цілях маркетингу. Наприклад, «monobank» влаштовує цілі челенджі із службою підтримки для популяризації бренду в соціальних мережах.

За останні п'ять-сім років банківська система стала більш інноваційною з точки зору маркетингу. Вже давно всі перестали асоціювати банк із білими сорочками, чергами та обідніми перервами. Слова «діджитал», «цифровий», «он-лайн» - це основоположні слова у банківському середовищі. Дедалі більше клієнтів банку переходять в режим «он-лайн», використовуючи мобільні додатки. І саме тому, на нашу думку, банки приділяють особливу увагу маркетингу в мобільних додатках.

Світ не стоїть на місці та постійно рухається в бік науково-технічного прогресу. І це великою мірою стосується банківської сфери також. Мобільний банкінг посідає дуже важливу роль у маркетинговій стратегії банків і має дуже багато тенденцій щодо його розвитку у світі:

- ✓ *Ліквідація банківських карт для зняття готівки.* За допомогою банківського додатку користувачі можуть увійти в свій аккаунт та здійснити транзакцію. Очікується, багато банків будуть пропонувати послуги зняття коштів без карт.
- ✓ *Біометрична автентифікація для використання додатку.* Багато банків почали використовувати даний вид автентифікації, оскільки це спрощує вхід користувача в аккаунт та запобігає шахрайству.

- ✓ *Обслуговування клієнтів з підтримкою III.* Банки стали швидше реагувати на запити користувачів, використовуючи чат-боти.
- ✓ *Процес перевірки A-B-C-D.* Одна з кращих майбутніх тенденцій мобільного банкінгу включає в себе перевірку Know Your Customer (KYC). У цьому процесі банківські програми збирають особисту інформацію клієнта, яку надійно захищають у хмарному просторі технологією блокчейн. Це потрібно для виявлення спроб шахрайства з банківськими рахунками. [4]

Як бачимо, користувачі мобільних додатків пристосовуються до нових технологій у міру їх появи. Зрештою, мало кому подобається ходити до банку при першій потребі. Ми переконані, що маючи велику армію користувачів, сектор мобільних додатків буде тільки розширюватись.

Отже, дослідивши дане питання, можна зробити висновок про те, що мобільні додатки є інноваційним інструментом банківського маркетингу. За останній час даний інструмент набув значного розвитку в нашій країні. Мобільний банкінг – це одна з найперспективніших сфер для позиціонування та просування банківських продуктів і послуг.

Зауважимо, що ринок банківських послуг характеризується активним ростом та розвитком. І тому, не слід виключати факт переходу від традиційних банків до он-лайн банків. Банківські інновації повинні бути направлені на налагоджування комунікативної політики та зміцнення конкурентних переваг шляхом використання інноваційних інструментів банківського маркетингу, серед яких і є створення та розвиток мобільних додатків.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Letic J. Mobile Banking Statistics That Show Wallets Are a Thing of the Past [Електронний ресурс] / Jovana Letic. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://dataprot.net/statistics/mobile-banking-statistics/>
2. Clement J. Mobile app usage - Statistics & Facts [Електронний ресурс] / J. Clement. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/topics/1002/mobile-app-usage/>
3. Бахарєва Я. В. Мобільний банкінг як перспективний напрям розвитку банківських інформаційних систем [Електронний ресурс] / Я. В. Бахарєва. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2656&i=9>.
4. Коваленко В. В. Маркетингові банківські комунікації в умовах цифровізації економіки України / В. В. Коваленко. // Modern Economics. – 2020. – №21. – С. 115–121.

**Осіпова В.С**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Новокаховський приладобудівний фаховий коледж  
Науковий керівник - викладач Бутова Л.В.*

## **ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ**

За наслідками пандемії та падіння світової економіки, негативно відобразились і на функціонуванні банківського сектора. На вітчизняному ринку банківських послуг відмічено значне зниження рентабельності діяльності банків, скорочення їхньої кількості, що призвело до підвищення конкуренції. Отож, актуальним постає питання розробки та використання дієвих інструментів управління банківською діяльністю.

Розвиток сучасної банківської системи тісно пов'язаний із широким запровадженням інновацій, передусім нових продуктів, послуг і технологій на основі використання сучасних комунікаційних технологій, методів організації та управління, у тому числі й цифрового маркетингу.

У роботі банків відбулися якісні зміни. Посилення конкуренції між депозитними установами, поява конкурентів в особі небанківських установ (страхових, трастових компаній, пенсійних фондів), відтік вкладів із банків унаслідок розвитку ринку цінних паперів призвели до необхідності використання банками маркетингового інструментарію. В умовах посилення конкуренції на фінансовому й грошово-кредитному ринках банки вимушені застосовувати нові фінансові інструменти для забезпечення стійкості та більш гнучкого реагування на можливі ризики.

Однією зі складових системи економічних відносин українського і зарубіжного банківських ринків виступає банківський маркетинг. Банківський сектор України, так само як і більшості країн світу, є найбільш динамічною складовою національної економіки. Саме банківські установи першими реагують на зміни зовнішнього середовища. За період незалежності України система державного регулювання банківського сектора мала як низку позитивних, так і негативних факторів. Адже не завжди втручання державного регулятора приносить позитивні наслідки для банків, зокрема, комерційних, що відображається на рентабельності їхньої діяльності. Так, за даними НБУ, станом на грудень 2020 р. рівень рентабельності активів становив 2,87%, а капіталу — 23,1%. У порівнянні з 2016—2018 рр., це доволі високі показники. Проте станом на січень 2020 р. ці показники були значно вищі (4,26 та 33,45% відповідно). Падіння цих показників є результатом падіння світової економіки. Але, поряд із впливом світової пандемії, на діяльність фін установ вплинула й внутрішня ситуація, нестабільність національної одиниці, зменшення кількості суб'єктів господарювання (які були змушені були закритись через карантинні обмеження), недовіра клієнтів, значна конкуренція тощо. Відтак для підвищення ефективності своєї діяльності, зростання надійності, конкурентоспроможності та фінансової стабільності банки вдаються до використання маркетингових інструментів.

Банківський маркетинг — це комплексна система організації створення і збуту банківських продуктів і послуг, яка орієнтована на задоволення потреб конкретних споживачів і отримання прибутку за допомогою аналізу і прогнозування банківського ринку.

Основними цілями банківського маркетингу є формування і стимулювання попиту на ринку банківських послуг, забезпечення обґрунтованості прийнятих управлінських рішень, збільшення обсягів послуг, що надаються і максимізація прибутку.

Завдання банківського маркетингу можна сформулювати наступним чином:

- забезпечення рентабельної роботи банку в постійно мінливих умовах ринку;

- підвищення ліквідності банку для дотримання інтересів вкладників і кредиторів, підтримання іміджу банку;

- максимальне задоволення запитів клієнтів за обсягом і якістю послуг, що надаються, які надає банк;

- залучення нових клієнтів.

Специфічними завданнями банківського маркетингу є : формування навколо банку клімату довіри; візуалізація банківського продукту; забезпечення зовнішньої привабливості банку і його співробітників; забезпечення мотивації персоналу.

Брендинг є одним із інструментів банківського маркетингу, який дозволяє ринкове позиціонування у відносно уніфікованій банківській сфері. Головною метою цього інструменту є підвищення впізнаності вже існуючих послуг і ознайомлення споживачів із перевагами і специфікою нових. При цьому кожен банк повинен обрати цільову аудиторію, на яку і буде спрямований брендинг.

Не менш важливими інструментами банківського маркетингу у цьому контексті є диференціація, адаптація продукту до поточних реалій і ліквідація послуг, що не відповідають конкурентним вимогам, споживчому попиту або надання яких не є економічно доцільним.

Ціна є основним чинником, що впливає на попит на конкретний товар або послугу. Як складовий елемент маркетингової політики, цей фактор часто визначає напрямок її розвитку.

Якою б низькою не була ціна на послугу і якою б конкурентною не була ця послуга, ефективною банківська діяльність стає лише тоді, коли банк може реалізувати свої послуги.

Одним із найбільш популярних інструментів маркетингу, що використовуються банками для залучення клієнтів є мобільний канал – мобільний банкінг, кросканальна інтеграція, мобільні платежі й гаманці, голосові сервіси, крос-продажі, мобільна реклама, персональні повідомлення, магазини додатків тощо. Упродовж останніх років значної популярності отримали соціальні медіа, які стали невід’ємною складовою життя суспільства. Соціальні медіа є одним із найбільших каналів, що використовується для збору даних про споживачів банківських послуг, та дозволяє залучити нових клієнтів.

Традиційні засоби медіа, такі, як телебачення, газети, журнали і радіо стрімко втрачають свої позиції, що відображається у падінні обсягів доходів від реклами, а також загальному зниженні попиту на відповідні продукти. Одним із прикладів інформаційних технологій можна назвати використання банками баз даних клієнтів. Використання програмних продуктів CRM і інші, та розробка власних баз даних дає можливість управляти клієнтами більш ефективним і швидким способом. Таким чином, надання банківських послуг за допомогою мобільних телефонів, мобільних пристроїв і стендів, а також інтернету забезпечує позитивну динаміку банківського маркетингу.

Комунікації відіграють значну роль у процесі вивчення ринку і



позиціонуванні нового товару. За допомогою зворотного зв'язку менеджери банку можуть отримати важливу інформацію щодо загальних переваг на ринку, сегментувати попит, знайти нові можливості і виявити недоліки в послугах, що вже надаються. Це одночасно дозволить банку своєчасно адаптуватись до системних змін в економіці і ринковому попиті.

Таким чином, на сьогодні однією з основних особливостей маркетингової діяльності банку є його першочергова орієнтація на задоволення реальних потреб своїх клієнтів. Сучасний банківський маркетинг являє собою ретельний аналіз ринку, оцінку мінливих смаків, уподобань і схильностей споживачів банківських послуг. Застосування вітчизняного і зарубіжного досвіду в сфері банківського маркетингу дозволить отримати банкам такі якісні конкурентні переваги, як залучення нових клієнтів, підвищення якості послуг, посилення мотивації банківського персоналу в якісному обслуговуванні персоналу і створення власної інформаційної середовища по взаємодії з клієнтами.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Журнал «Інвестиції: практика та досвід» від 02.07.2020 № 886  
<https://cutt.ly/kcnuDXO>

2. Учебні Матеріали для студентів України <http://um.co.ua/12/12-1/12-11827.html>

3. Електронний архів Сумського державного університету  
<https://cutt.ly/0cnifLc>

**Охрименко І.Б.**

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

**Охрименко Є.О.**

*«Комерційна діяльність», 1 курс  
Коледж інженерних систем і технологій  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

## **МАРКЕТИНГОВІ ІННОВАЦІЇ У РОЗВИТКУ БАНКІВ**

Сьогодні інноваційні зміни в банках відбуваються в двох основних напрямках, на жаль, не завжди пов'язаних між собою: в напрямку технологічних інновацій і в напрямку удосконалення процесів клієнтського обслуговування. Багато років інновації були інструментом для оптимізації витрат кредитно-фінансових інститутів і відбувалися в таких сферах як ІТ, маркетинг, CRM.

При цьому клієнт, який, в ідеалі, повинен перебувати в центрі уваги будь-якого банку, не міг в достатній мірі реалізувати свої потреби, оскільки банки працювали над стандартизацією продуктів і бізнес-процесів, які, найчастіше, не припускали індивідуального підходу до кожного споживача.

Банки, організовуючи сферу продажів фінансових послуг, прагнули бути схожим на торгово-сервісні підприємства, де певна частина покупок (до 50%) є

імпульсні. Але, як показала практика, банківські клієнти не хочуть купувати фінансові продукти і послуги, керуючись імпульсом, а вимагають більш високого рівня персонального уваги з боку банківських фахівців та експертизи.

У найближчі роки банкам пострадянського простору, що прагнуть реального розвитку, слід більше зусиль спрямовувати на впровадження технологій і систем, які стали вже базовими для європейського банківського ринку. Європейські банки мають можливість розробляти нові підходи до обслуговування клієнтів, змінюючи сценарії обслуговування і формуючи лояльність клієнтів, спираючись на вже наявну IT-інфраструктуру.

Досвід таких гравців світового ринку банківської ритейлу, як ING Direct, First Direct, Metro Bank, Virgin Money, Tesco Bank демонструє саме такий маркетинговий підхід. В його межах банк створює, як правило, один базовий продукт (найчастіше таким базовим продуктом є платіжна карта), а потім розробляє під нього бізнес-процеси, вибирає канал продажів (відділення або інші канали). Потім до «базового» продукту банк підключає просування й інших «модульних» банківських продуктів: наприклад, автокредитування, іпотечне кредитування, страхові продукти, партнерські програми. Таким чином, просування нового продукту виробляється за тими самими, вже налагодженими, каналами інфраструктури базового продукту. При цьому, індивідуальність рішення для кожного клієнта створюється саме за рахунок набору «модульних» продуктів. Створення нових продуктів відбувається в міру виникнення (або прогнозування) потреб клієнтів [1, с. 81].

У цілому, сьогодні основний зміст успішного розвитку банку в контексті маркетингових інновацій можна виразити так: не можна розвиватися краще і успішніше конкурентів, слідуючи типовим, існуючим на ринку маркетинговим стратегіям. І, перш за все, треба руйнувати стереотипи, що склалися щодо бюрократичності й неповороткості банків. По-друге, необхідно слідувати основним законам маркетингу, дієвість яких доведена часом.

Загалом, суть маркетингу можна виразити як: діяльність щодо забезпечення наявності потрібних товарів і послуг для певної аудиторії, у потрібному місці, в потрібний час і за ціною, яка підходить, при здійсненні необхідної комунікації. Саме на такому розумінні маркетингу будуються і його закони, завдяки слідуванню яким, компанії створюють кращі торговельні марки, стають лідерами ринку, а також успішно перетворюють бізнес на бренд, що розкриває вже зовсім нові перспективи та додає клієнтів і більших прибутків.

Аналіз екстра-успіху таких відомих компаній (брендів) як Coca-Cola або Heineken, Apple або Samsung, Smart або Tesla та багатьох інших свідчить, що всі вони намагалися слідувати основним законам маркетингу [2, 3]. А саме (зупинившись на перших п'яти: Закон лідерства, Закон категорії, Закон усвідомлення, Закон сприйняття, Закон фокусування), знайшли такі ніші на ринках, де, завдяки новим, унікальним продуктам та підходам до їх просування, змогли стати безперечними лідерами, переконавши споживачів сприймати їх як кращі пропозиції з усіх можливих, що перетворило їх продукцію на реальні бренди і забезпечило успіх. Зрозуміло, що використовуючи лише типові маркетингові прийоми донеести до споживача свою «унікальність» і довести

переваги у сучасному, перенасиченому продуктами світі вкрай важко. Проте, все складається набагато краще, за умови впровадження інноваційних підходів як у створенні самих продуктів, так і щодо каналів їх просування.

Тому свідчить й успіх фінансового бренду «monobank», який останні 4-5 років стрімко завойовує український ринок банківських послуг. Незважаючи на критичні оцінки окремих фахівців про те: що цей представник «необанкінгу» надає обмежене коло послуг, що «monobank» лише продукт «Універсал Банку», а не банк по суті та т.п., це не заважає цьому сегменту банківського бізнесу завойовувати прихильність все більшого кола саме «своїх» клієнтів і набувати рис реального бренду. Станом на середину березня 2021 р. клієнтами «моно» є 3,4 млн. осіб, якими вже здійснено 1,3 млрд. покупок на суму понад 628 млрд. грн. [4] і він є вибором як свідомих користувачів, що розуміються на перевагах продукту, виходячи з певних фахових знань, так і пересічних громадян, особливо молоді, які обирають його інтуїтивно, ірраціонально – як сучасний, просунутий бренд. І це не випадковість, а приклад вдалої реалізації продуманого бізнес-проекту, що розроблений і просувається відповідно класичних канонів маркетингу та з використанням інноваційних підходів, тому і має такий успіх.

Навіть поверхове вивчення історії створення і розвитку «monobank» [5, 6], доводить факт слідування менеджменту компанії-виробника основних правил маркетингу - як і інші відомі бренди (компанії), вони: знайшли не зайняту нішу на ринку банківських послуг України, своє коло клієнтів, розробили унікальний (для цього ринку) продукт, з максимальною якістю (користю) для споживачів.

При цьому, як вважають самі співзасновники «monobank», необхідним елементом досягнутого успіху є неспинний рух уперед [7], тому важливим був і залишається постійний діалог з клієнтами, безперервний моніторинг ринку (продуктів і конкурентів), а також пошук інноваційних рішень нових проблем. В результаті, весь бізнес-проект «monobank» є маркетинговою інновацією на тлі загальної бюрократичності й неповороткості більшості банків в Україні.

Отже, історія розвитку найвідоміших компаній, торгівельних марок та брендів доводить, що історія їх успіху – це, з одного боку, правильне розуміння маркетингу як комплексного процесу, що передбачає загальне бачення діяльності компанії стосовно ринків, з іншого – безупинний процес впровадження інновацій, в тому числі маркетингових. Слідуючи правилам маркетингу та використовуючи широкий набір маркетингових інструментів, можна досягти значних успіхів, майстерно маневруючи серед конкурентів і якісно обслуговуючи своїх клієнтів.

Також можна зробити висновок, що сьогодні найбільш успішні інноваційні зміни в банках пов'язані зі зміною підходів до обслуговування клієнта. Технології та канали просування послуг йдуть на другий план, так як вони вирішують лише технічні моменти, не підміняючи персонального підходу до клієнта і довіри з його боку. Розвиток технологій змістило фокус уваги експертів від відділень в сторону альтернативних каналів продажів.

Безсумнівно, банкам вигідно продавати стандартизовані продукти і пакети послуг, мінімізувати спілкування з клієнтами, а також використовувати дистанційне банківське обслуговування. Однак клієнти висловлюють потребу в персоналізованому підході і виборі тільки тих продуктів, які їм дійсно необхідні.

Тому банкам насамперед необхідно впроваджувати ті інновації, які зможуть організувати міст між цими двома протилежними позиціями і представити пропозицію банків в найбільш привабливому для клієнтів форматі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Майорова Т. В. Банківські інновації як ключовий чинник розвитку банківської системи. Майбутнє банкінгу: сучасні виклики та перспективи розвитку [Електронний ресурс]: зб. матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції; 15 червня 2017 року, м. Київ. К. : КНЕУ, 2017. 110 с. [https://kneu.edu.ua/userfiles/ifba/17-5386\\_ZbD196rnik\\_v\\_2\\_28F29.pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/ifba/17-5386_ZbD196rnik_v_2_28F29.pdf)

2. Секреты успешного маркетинга и брендинга: Закон первенства, категории и сознания [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kursinternetmarketing.wordpress.com/2013/08/04/>

3. Бренд-маркетинг: базовые основы и понятия. Prostobiz.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.prostobiz.ua/biznes/razvitie biznesa/stati/brend-marketing-bazovye-osnovy-i-ponyatiya>

4. Дашборд monobank. Univrsal Bank [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.monobank.ua/dashboard?lang=uk>

5. «К 2022 году мы станем единорогом»: как растет и развивается monobank [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ain.ua/2020/10/07/kak-razvivayetsya-monobank-forbes/>

6. Котики, кешбэк и бренд Дубилета. 10 причин, почему Monobank за год привлек полмиллиона клиентов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mc.today/kotiki-sarafannoe-radio-i-brend-dubileta-kak-monobank-udalos-za-god-privlech-polmilliona-klientov/>

7. Олег Гороховский, сооснователь Monobank: поживать на лаврах мы не собираемся [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psm7.com/monobank/oleg-gorohovskij-soosnovatel-monobank-pochivat-na-lavrax-my-ne-sobiraemsya.html>

**Пучок М. С.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
Київський національний торговельно-економічний університет  
Науковий керівник – к.е.н., старший викладач кафедри банківської справи  
Калита О.В.*

## **ІННОВАЦІЇ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ**

Банківські інновації — це результат діяльності банку, який спрямований на створення нових продуктів та технологій, певних інноваційних методів управління банківською установою задля отримання додаткових доходів та конкурентних переваг. Саме інновації стають запорукою сталого економічного розвитку, передумовою становлення інформаційної економіки

Передумовою появи банківських інновацій є конкуренція між банківськими та іншими фінансовими інститутами в умовах постійного розвитку фінансового ринку.[1]

Банківські інновації включають:

- новий банківський продукт, що вперше з'явився на фінансовому ринку, тобто тільки в одному банку;
- новий зарубіжний банківський продукт, тобто продукт, що з'явився на фінансовому ринку, але вже давно реалізований за кордоном на фінансових ринках інших країн;
- нові фінансові операції.

Інновації банківської діяльності розглядається як кінцевий результат процесу поліпшення життєдіяльності банку, в основі якого є модернізація банківських продуктів і послуг, процесу управління, та процесу реалізації, метою якої є підтримка конкурентних позицій на фінансовому ринку.

На сьогоднішній час в банківській діяльності запроваджено багато інноваційних технологій, серед яких основними є [2]:

1) Безконтактні розрахунки. На сьогодні безконтактні розрахунки, до яких можна віднести MasterCard, PayPass і VisapayWave. Більша частина українських торгових мереж здійснюють розрахунки за допомогою технології PayPass.

2) Ідентифікація за допомогою біометричних технологій. Одним із перших банків, який запровадив експлуатацію нових банкоматів у 2012 році, що дають змогу клієнту одержати доступ до рахунку, технологією відбитка долоні або пальця, що прикладають до спеціального сканера - це японська банківська компанія TheOgakiKyoritsuBank, Ltd.

3) Технологія блокчейн. Блокчейн являє собою базу даних, у якій немає єдиного центру управління, тобто усі процеси, які проходять в ній, без контролю вищого керівництва.

4) Технології NFC, які за своєю суттю є, модифікація радіозв'язку на над коротких дистанціях, що дозволяє виконувати розрахунки в магазинах, терміналах за допомогою власний смартфона. Такі універсальні інноваційні банківські нововведення за системою NFCVisa PayWave або MasterCardPayPass набувають стрімкого розвитку, як в Україні, так і за кордоном.

5) Система Інтернет банкінг. Це передусім онлайн платформи, та цілісні фінансові екосистеми, що висувають споживачам великий спектр послуг, такі як перевірка залишків за рахунками; грошові перекази як в Україні, так і за кордон; отримання виписок за рахунками; сплата рахунків; оформлення депозиту; конвертація валюти; замовлення додаткових платіжних карток.

6) Однією з перевагою інноваційних рішень є можливість проводити банківські розрахунки за постійною доступністю, 24 години на добу 7 днів на тиждень, яка являє собою не інноваційне рішення, а більш загальноприйнятою перевагою для банків. Також банки дають змогу, для виконання зв'язку з клієнтами та їх консультування, за допомогою таких онлайн ресурсів, як WeChat, Facebook Messenger, GoogleHangouts та інші. Також одним із нововведень в банківській діяльності є змога отримання позикових коштів та оформлення кредиту, за допомогою терміналу та SMSзапиту. На даний час в Україні працює

сервіс з оформлення позик готівкою шляхом банкомату, запровадил таку систему в Україні - Приватбанк

7) Технологія віртуальних інтернет-банків, які за функціональними можливостями не відступають традиційним банківським організаціями. AllyBank, DiscoverBank і First Internet Bank – це світові банки, які на даний час застосовують методику віртуальних банків на ринку банківських послуг. Даний сервіс має доступ для клієнтів в будь-якому місці, де є доступ до технології Інтернет. В Україні на даний час єдиним віртуальним банком є – MonoBank. [2]

Також на початку 2021 року Національний банк приєднався до Глобальної мережі фінансових інновацій (Global financial innovation network, GFIN). В першу чергу це дасть можливість українському центробанку підвищити рівень проникнення інновацій до фінансового сектору та сприятиме реалізації завдань Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. [3]

Отже, запровадження банківських інноваційних дає змогу збільшувати продуктивність праці, зменшувати витрати, ефективно управляти ресурсами банків, збільшити прибуток від діяльності, що в кінцеву чергу, дасть змогу збільшити конкурентоспроможність банківської інноваційної діяльності та гарантувати сталий розвиток банківської діяльності на глобальному банківському ринку та в економічному оточенні. Активну позицію, щодо розвитку банківських інновацій має і регулятор – підтримавши проект GFIN. Це дозволить зробити вітчизняний банківський бізнес більш привабливим.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Єгоричева С. Б. Банківські інновації: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 208 с.

2. Кузнецова М.А., Гуйгова Ю.І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. *Ефективна економіка*.2020. № 8. URL: [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8\\_2020/52.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/8_2020/52.pdf) (дата звернення: 21.03.2021).

3. Національний банк приєднався до Глобальної мережі фінансових інновацій. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-priyednavsya-do-globalnoyi-mereji-finansovih-innovatsiy> (дата звернення: 21.03.2021).

**Тітова С.О.**

*«Банківська справа і страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник — к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Димніч О. В.*

## **ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СТРАХУВАННЯ ОНЛАЙН**

У сучасному світі швидкий розвиток інтернет-технологій дає змогу відкривати нові можливості у сфері страхування. У часи перенасичення страхового ринку традиційними послугами, життєво важливим для страховиків стає пошук нових підходів до споживача. У найближчому майбутньому

впровадження інновацій у процес збуту страхових та інших фінансових послуг залишатиметься одним із головних завдань менеджменту страхових компаній. Тому, зважаючи на стрімкий розвиток комунікаційних та інформаційних технологій, все більшої популярності набуває такий вид маркетингу — як Інтернет-маркетинг.

Варто зазначити, що Інтернет є важливим осередком іміджу для будь-якої компанії. Кожен страхувальник перед купівлею полісу намагається дізнатися якомога більше інформації про страхову компанію: її репутацію, відгуки інших страхувальників щодо порядку здійснення виплат страховою компанією, її фінансовий стан; порівнює вартість поліса з іншими ринковими цінами на даний страховий продукт.

Інтернет-маркетинг — це порівняно новий вид маркетингу, що включає традиційні елементи (товар, розподіл, просування, маркетингові дослідження), реалізовані за допомогою мережі Інтернет у дистанційному, інтерактивному режимі, і тому забезпечує можливість прискорення, здешевлення та більш якісного здійснення всіх маркетингових процесів [1].

Інтернет-маркетинг у страхуванні виконує дві основні функції: презентаційну та реалізаційну.

Сутність презентаційної функції полягає в тому, що потенційний споживач отримує загальну інформацію про компанію, послуги та продукти, які вона пропонує. Реалізаційна функція впливає з можливості придбання або реалізації страхового продукту компанії в режимі онлайн [2].

Досвід європейських країн у здійсненні продажу страхових послуг через мережу Інтернет свідчить, що лідерами продажів через Інтернет вважаються Німеччина, Франція, Великобританія та Італія. У цих країнах частка прямих продажів через мережу перевищує в середньому 4% обсягу страхового ринку. Річні темпи зростання онлайн страхування в Європі досягають 70% . Найбільша частка дистанційних продажів послуг зі страхування життя (через Інтернет, електронну пошту, колл-центри тощо) — в Ірландії (21 %), Нідерландах (11 %) та Великій Британії [3].

Основні переваги використання Інтернет-маркетингу суб'єктами страхового ринку при купівлі-продажі страхових послуг подано в таблиці 1.

Проте поряд з перевагами використання Інтернет-маркетингу можна виділити основні його недоліки. По-перше, зростання у мережі інтернет рівня недобросовісної конкуренції між різними страховими компаніями: за рахунок відкритості інформації, що знаходиться на сайтах, конкурент може у будь-який момент вилучити необхідну йому інформацію й використати її задля підвищення своєї конкурентоспроможності.

По-друге, створення сайту страхової компанії, а також постійне його вдосконалення задля зручності користувачів потребує значних витрат.

По-третє, продавати страхові продукти на повністю безконтактній основі більшість страховиків українського ринку так і не наважується [2].

Варто зауважити, що Інтернет -маркетинг у страхуванні розширює можливості щодо охоплення споживачів страхових послуг, оскільки кожного користувача мережі Інтернет можна розглядати як потенційного споживача, що

користується даним каналом просування продукції щоденно в режимі цілодобового доступу. Проте, найбільшою проблемою у дослідженні даного питанні залишається низька обізнаність споживачів щодо можливостей використання Інтернет -каналу в повній мірі, а також низький рівень довіри споживача до Інтернет продажів.

Таблиця 1- Переваги використання Інтернет-маркетингу при купівлі-продажі страхових послуг

Перевага	Сутність
Оформлення страхового поліса на сайті	1) розрахунок на сайті вартості страхового поліса за основними видами страхування; 2) замовлення та оплата страхового поліса на сайті; 3) відстеження статусу страхового поліса;
Легкість отримання інформації	1) публікація на сайті переліку продуктів та страхових послуг компанії; 2) зручний механізм пошуку відділень страхових компаній; 3) новини компанії, опитування, звіт про фінансовий стан страховальника;
Використання особистого кабінету страховальника на сайті	1) моніторинг статусу врегулювання збитків; 2) подача заяви про настання страхового випадку; 3) перегляд в особистому кабінеті користувача статистики щодо договорів та платежів;
Організація ефективного зворотного зв'язку з клієнтами страхової компанії	1) інтерактивний веб-чат зі страховим консультантом; 2) заявка зворотний дзвінок; 3) реєстрація скарг клієнтів.

*Джерело: складено автором на основі даних [2]*

Отже, поширення Інтернет-маркетингу на вітчизняному ринку страхування є наслідком розвитку науково-технічного прогресу, зростання конкуренції на ринку страхових послуг

Використання інтернету як каналу просування, продажу та інформування є безперечною перевагою, яка в майбутньому повністю «легімітизує» електронний продаж страхових продуктів, що дозволить страховикам значно знизити витрати на логістику та документообіг. Страховим компаніям це дозволить автоматизувати обмін даних, звіти з агентами, надавши їм доступ до своїх web-інструментів.

Інтернет-страхування також значно скорочує витрати на ведення страхової справи, тим самим зменшує вартість страхової послуги, скорочує витрати часу страховальника, скасовує часові та просторові кордони, а також слугує потужним інформаційним ресурсом для споживачів страхових послуг. Зростаюча роль електронних методів оплати в повсякденному житті людини, дає змогу припустити, що онлайн страхування є пріоритетним напрямком для ефективної та прибуткової подальшої діяльності страхових компаній.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Мацьків Г. В. Вдосконалення механізму забезпечення інтернет-страхування на основі маркетингового інструментарію / Мацьків Г. В. // Вектори розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі: тренди та перспектив. — 2019. — С. 140-142



2. Федина В.В. Інтернет-маркетинг в діяльності страхових компаній/ Федина В.В, Кобзар І.А // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України, — 2018. — №1. — С.239-250

3. Федорчук М.П. Оцінка стану та напрямів інноваційного забезпечення розвитку маркетингової діяльності страхових компаній України/ Федорчук М.П, Балактіонова Д.О.//Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика — 2020. – С. 52-55.

**Хмель Я. О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс*

*Полтавський фаховий кооперативний коледж*

*Науковий керівник – викладач-методист циклової комісії комерційних та*

*фінансово-облікових дисциплін*

*Туманцова О. В.*

## **БАНКІВСЬКИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ**

Пандемія масштабувала кризові явища у світовій економіці, що мало негативні наслідки для функціонуванні банківської системи. За даними статистичного моніторингу Національного банку України [2] норма прибутку на капітал у січні 2021 року склала 24,70, що на 24,8% нижче показника березня 2020 року (початку карантинних обмежень в Україні). Норма прибутку на активи проти березня 2020 року скоротилася у 1,5 рази та склала у січні 2021 року 2,40. Зниження рентабельності діяльності банків поряд із скорочення їхньої кількості призвело до підвищення конкуренції у банківському секторі. Тому актуальним є активізація інноваційних інструментів банківського маркетингу для подолання кризових явищ у банківському секторі.

Категорія «банківський маркетинг» у фахових джерелах розглядається як управлінська діяльність щодо освоєння найбільш вигідних ринків збуту банківських продуктів [1, 5], як стратегія, спрямована на досягнення кінцевого оптимального результату на основі вибору способів і методів адміністрування [4], як система управління банківською діяльністю в межах загальної ідеології маркетингу [3].

Серед тенденцій відновлення банківського маркетингу як інструменту подолання кризових явищ у банківському секторі в Україні фахівці виокремлюють: масштабування ринку фінансових послуг через його глобалізацію та інтернаціоналізацію; поглиблення регіональної та національної складової діяльності фінансових інститутів поряд із універсалізацією банківських механізмів на основі запровадження світового досвіду; посилення впливу нецінових методів конкуренції та розширення сегменту фінансових послуг небанківських установ. Нагальною умовою розвитку банківського сектору в Україні є лібералізація регулювання банківської діяльності.

До інших поширених маркетингових інноваційних змін у вітчизняних банках належать:

1) трансформація управлінської структури банку та створення бек-офісів, поєднання інновацій та класичних банківських технологій та інструментів; запровадження клієнтського самообслуговування, розширення спектру послуг дистанційного обслуговування;

2) запровадження віртуальних фінансових технологій щодо керування банківськими рахунками клієнтом, укладання угод у режимі онлайн із накладанням електронного підпису клієнта і банку;

4) активне використання можливостей внутрішнього контролю та аудиту, що позитивно впливає на якість банківських послуг;

5) зміни в кваліфікації робітників: продукт-менеджер, консультант, спеціаліст з транзакцій та консультацій.

Сучасні тенденції на світовому ринку банківських послуг свідчать, що головна увага провідних банків сфокусована на зміні структури та іміджу банку. З'являються нові організаційні структури, змінюється методологія взаємовідносин з клієнтами та принципи управління офісами, перегляд зони відповідальності та результативності діяльності менеджерів відділень.

Онлайновий банківський бізнес у цілому насичений інноваційними рішеннями та технологічними розробками. Так, зокрема, електронний операційний центр Yodlee Moneycenter включає декілька програмних додатків, у тому числі – з онлайн-оплати рахунків та управління особистими фінансами; агрегацію рахунків (з функцією перегляду рахунків, відкритих клієнтом в усіх банках); сервіс з онлайн-розрахунків кредитними картками; пакет послуг з переказу коштів; інструменти з управління фінансовими портфелями тощо. Комплексний підхід у запровадженні інновацій банківського маркетингу направлений на забезпечення прозорості діяльності банку.

Популярним маркетинговим кроком є ребрейдинг. Вперше ребрейдинг почали використовувати у своїй стратегії вітчизняні банки, що мають частку іноземного капіталу. В основі ребрейдингу Національного банку України у 2017 році було покладено позиціонування та ідеї візуальної трансформації – розробка бренд-платформи. Новий брендбук запрацював з 2018 року у новому корпоративному стилі реалізовано понад 330 інформаційних продуктів Національного банку України. Ребрейдинг окремої банківської установи передбачає зміну корпоративної культури банку, форми зовнішніх комунікацій та бізнес-стратегії. Комплекс заходів із ребрейдингу може включати: оновлення логотипу, формату офісів банку, розширення функціоналу банкоматів, запровадження біометричних технологій для ідентифікації клієнтів, віртуальних асистентів,

Відмова від традиційного регулювання за допомогою нормативів, розрахованих на основі банківського балансу, на користь підходу банківського маркетингу, зорієнтованого на врахування ризиків позитивно вплине на якість банківських послуг, а отже, стабілізує банківський сектор у період економічних кризових явищ в Україні.

Серед проявів процесів глобалізації в банківському секторі відзначено:

1. Вітчизняна банківська система на національному рівні виконує, поряд із іншими, функцію акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів між

галузями економіки, а на міжнародному рівні глобальна банківська система виступає самостійним фактором розвитку світової економіки.

2. Розвиток транснаціональних та багатофіліальних корпорацій створює попит на банківські послуги у країнах їх присутності, що спонукає великі банки розширювати мережу власних філій, представництв, бек-офісів, створюючи конкуренцію місцевим банківським установам.

3. Банки розробляють стратегію як на основі прогнозів макроекономічного розвитку країн базування головних офісів, так і світової економіки у цілому.

4. Банківська діяльність розвивається в напрямі уніфікації банківських операцій і банківських послуг клієнтам.

5. Транснаціональні банки розширюють свою присутність у національних банківських сферах через злиття та придбання банківських установ із національним капіталом.

6. Збільшення обсягів міжнародних розрахунків (у тому числі через обмеження вільного пересування у період пандемії) поглиблює проникнення транснаціональних банків у національні економіки.

7. Подовження термінів надання коштів і одночасне зниження прибутковості кредитно-інвестиційної діяльності пов'язане зі зміною структури інвестування у світовій економіці в напрямі зростання частки наукомістких галузей.

8. Зміщення фокусу банківської діяльності в бік інформаційних технологій і надання послуг клієнтам дистанційно через канали Інтернет, war-протокол, GPRS тощо посилює динамізм глобалізаційних процесів

Банки України зацікавлені у розробці та впровадженні нових продуктів та сервісних рішень, а також модернізації інструментарію ринкового позиціонування з метою мінімізації операційних витрат та приведення цін на продукти до такого рівня, який відповідає ефективній конкурентній позиції. Впровадження маркетингових інновацій є механізмом оновлення стратегії банківської діяльності.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Баранова В. Г. Банківські інноваційні технології: проблеми та перспективи впровадження. Причорноморські економічні студії. – 2019. – Вип. 40. – С. 177–181.

2. Індикатори фінансової стійкості. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#4fsi>

3. Новікова І. В. Банківський маркетинг / І. В. Новікова, Л. М. Худолійта ін. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2015. – 155 с.

4. Стрельченко О.Г. Сутність стратегічного розвитку банківського маркетингу: адміністративно-правове дослідження / О. Г. Стрельченко // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. –Т. 31 (70). – Ч. 2, № 2. – 2020 – С. 115–118.

5. Туманцова О. В. Перспективи розвитку електронних грошей в Україні / О.В. Туманцова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-гуманітарні науки, економіка, право: нові виклики, практика інновацій». – Полтава : ПШП, 2016. – С. 365 – 370

## 7. ЕКОНОМІЧНІ ЦИКЛИ, ФІНАНСОВІ КРИЗИ ТА СИСТЕМНІ РИЗИКИ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

**Барановський Б.О.**

*«Фінанси банківська справа та страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Домінова І.В.*

### **БАНКИ ЯК УЧАСНИКИ АНТИКРИЗОВОЇ ПРОГРАМИ "ФЕНІКС"**

Економіка є системою відносин між суб'єктами економічної діяльності, а ці відносини формують певні темпи технологічного, соціального, політичного, особистісного розвитку суб'єктів економіки. Вищезазначені сфери людської діяльності зазнають і об'єктного розвитку, оскільки економічні відносини використовують матеріальні та нематеріальні ресурси з метою задоволення потреб техногенної еволюції людства.

Основними економічними суб'єктами є домогосподарства, підприємства, держави та соціальні об'єднання [1, С.5]. Серед підприємств (корпорацій) вагоме економічне значення у фінансовій системі відіграють банківські установи, які в якості фінансових посередників мобілізують тимчасово вільні кошти, наявні у різних суб'єктів економічних відносин, направляючи їх для задоволення потреб інших економічних суб'єктів.

Сучасна економіка забезпечується значною мірою енергетичними ресурсами, що забезпечують функціонування цифрових технологій, транспорту, медичного, сільськогосподарського та виробничого обладнання. Порушивши енергетичне забезпечення окремої країни, регіону можна вивести із ладу всю «надбудову» цивілізованих відносин, оскільки за короткий термін, поки поточні запаси домогосподарств не вичерпаються, необхідно налагодити нову систему фінансового забезпечення та взаємодії між різними суб'єктами економічних відносин, а для такого відновлення необхідні значні запаси комунікаційних, робочих та інших ресурсів.

З метою збереження темпів розвитку та економічних відносин на сучасному рівні автором було розроблено програму ФЕНІКС, що передбачає створення «deepstate» («глибинна держава» з англ.) ключових сфер та галузей економіки, взаємодія яких буде організовуватись з метою раціонального та ефективного використання наявних ресурсів та можливостей з метою всебічного забезпечення населення у кризовий період [2, С.1].

ФЕНІКС (той, що повстає з попелу) – Фінансово-Економічна Інтегруюча Контркризова Служба - програма по підготовці до та протидії кризам та катастрофам, які можуть виникнути в разі настання збою у економічній, екологічній, технологічній системі сучасних людських взаємовідносин. [2, С.1] Реалізація програми буде здійснюватися у вигляді створення самостійного органу відділеного від політичної дійсності, який водночас буде входити до РНБО

України і здійснюватиме консалтингову діяльність по виявленню «дірок» і проблем існуючої структури та основних інституцій України при цьому зберігаючи ресурсний потенціал для усунення потенційних загроз зі сторони кризи, а через простішу структуру за існуючі політичні організації, ефективність ФЕНІКСу буде вище за існуючі структури. ФЕНІКС завдяки активному залученню до міжнародного співробітництва буде уникати розшаруванню та розподілу на групки політичних інтересів, а застосовуватись може при настанні (або передчасно) до кризи.

Основними функціями є: Наглядова (спостереження за ефективністю діяльності державних органів); Консалтингова (рекомендації державним органам щодо оптимізації здійснення їх функцій); Попереджувальна (швидкі дії по недопущенню розростання кризи); Відроджувальна (оптимізація взаємодії всіх суб'єктів економіки для максимально швидкого виходу з кризового стану та недопущення ресурсної нестачі у населення).

Кризовими явищами можуть бути найбільш широкий спектр порушень та збоїв обсягів і темпів взаємодії суб'єктів економіки у сукупній системі економічних відносин. Наприклад, масові кібератаки або масштабний збій функціонування технологій штучного інтелекту, спалахи на Сонці, застосування електромагнітної зброї, всепланетний ресурсний голод, масштабні природні лиха, застосування зброї масового ураження чи різкі кліматичні зміни внаслідок глобального потепління.

За методикою розроблення Оптимальної стратегії за критерієм Вальда прийнято прогнозувати по найгіршим сценаріям, умовам і обставинам [3, С.27]. Отже, програма ФЕНІКС, розраховуючи та готуючи ключові державні системи до найгірших сценаріїв та умов виконання покладених на них зобов'язань, автоматично перекриває потенційні негативні наслідки зі сторони менших загроз.

В контексті соціально-адміністративної ролі, яку відіграють банки в житті сучасного соціуму, є обґрунтованим активне залучення банків до ФЕНІКС при настанні певних кризових явищ в якості посередників організаторів програми. Практика посиленого контролю та моніторингу за діяльністю банків існує в більшості розвинених країн, а можливості їх охоплення населення робить впровадження такої програми простішою для реалізації, ніж опиратись на менш прогресивні державні органи, що мають складнішу структуру діяльності, що значно ускладнюється через кризові явища.

Грошово-фінансова система держави є найважливішим елементом, що дозволяє організувати велику взаємодію по операціях між суб'єктами економіки, оскільки економічні відносини, по суті, є взаємним обміном продажі та покупки, що мультиплікуються створюючи суспільне благо для кінцевих споживачів.

Облік ресурсів та операцій у банках є важливим складовим елементом програми ФЕНІКС, оскільки недопущення збоїв та деградації продуктивних сил та економічних відносин в країні дозволить швидко відновити економічно-фінансову систему та не допустити розриву суспільних відносин у сфері забезпечення.

По суті, банк у ринкових відносинах є установою, по забезпеченню накопичувальних, розподільних, обмінних операцій по обслуговуванню

грошового обороту та транзакцій «купівлі-продажу» між суб'єктами економіки. При цьому банківські мережі сильно розповсюджені по країні, що надає переваги їх доступу та використання відділень та представників банку в якості інформаторів та комунікаторів в разі виведення цифрових технологій зв'язку з ладу.

На сьогоднішній день в Україні діє 73 банки [4], що охоплюють 61,9 млн клієнтів, (2,5 млн юр.осіб та 59,4 млн фіз.осіб) [5], а сумарне населення України станом на 2019 рік 42 мільйон громадян [6].

Отже, банки можуть стати гарантами та ключовим суб'єктом організації програми ФЕНІКС по збереженню темпів соціально-економічного розвитку при настанні глобальних кризових явищ, оскільки за нормальних умов функціонування ринкових відносин, банки широко розповсюджені та представлені навіть у віддалених місцинах.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Шibaєва Наталія Володимирівна Особливості економічної поведінки суб'єктів господарювання в умовах ринкової трансформації економіки – 2002. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image\\_file\\_name=DOC/2002/02snvrte.zip&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2002/02snvrte.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1)
2. Барановський Богдан Олександрович Проблеми стабілізації національних фінансових систем в умовах глобальних кризових явищ – 2020. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ecn/article/viewFile/4008/3657>
3. Н.Н. Котова Стратегическое планирование. Деловая игра «выбор стратегии развития оператора сотовой связи» – 2010. URL: [https://hsem.susu.ru/es/wp-content/uploads/sites/14/2018/01/UP\\_DelGame\\_SM\\_KNN.pdf](https://hsem.susu.ru/es/wp-content/uploads/sites/14/2018/01/UP_DelGame_SM_KNN.pdf)
4. Кількість банків в Україні (2008-2021) – 2021. URL: <https://index.minfin.com.ua/banks/stat/count/>
5. Кількість клієнтів та рахунків в банках – 2019. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-kliyentiv-ta-rahunkiv-v-bankah>
6. Чисельність населення України в 2020 р. – 2020. URL: [https://index.minfin.com.ua/reference/people/ \(](https://index.minfin.com.ua/reference/people/)

**Гузько А.О.**

*факультет менеджменту і економіки, 3 курс*

*ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри статистики і економічного аналізу*

*Велієва В.О.*

## **ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА ВЛАДИ**

Родерік Мартін, англійський соціолог, говорив: «Влада, так само як і любов постійно використовується в суспільному мовленні, сприймається на інтуїтивному рівні та рідко має визначення».

Влада — фундаментальний початок людського суспільства. Її сутність виражена можливістю розпоряджатися, підкоряти, володіти кимось і чимось, здатністю лідера змусити виконувати свою волю.

Макс Вебер надав таке визначення: «Влада означає здатність всередині соціальних відносин виконувати власну волю, не зважаючи на опір». Він вказував на владу, яка криється в особистості самого лідера, непереборній силі його звернень, а не в традиції або правилах управління окремою сферою.

Суспільство — організм соціальний, складова природи, вона складається з людей, які безперервно вдосконалюють засоби та знаряддя існування.

Сприймаючи владу тільки засобом використання примусу і насилля, прийти до розуміння різних суспільних парадоксів практично не реально. Якщо міра законності — є показником поваги спільноти до уряду, а забезпечення суверенітету — проявом поваги до держави, тоді влада — вважається повагою певного лідера, повагою народу.

У Конституції України проголошується мета формування демократичної, правової, соціальної держави. Тобто, необхідність сформувати суспільство, в основі якого поділ влади, політичний плюралізм, визнання людини, її волі та свободи вищою цінністю [1].

Публічна влада охоплює всі процеси суспільного життя людства, здійснює свої завдання й мету — служіння народові України як єдиному джерелу влади, забезпечує формування держави на основах права, демократії; публічна влада є похідною від суверенітету народу як засобу будь-якої форми владного утворення, інтереси народу повинні втілюватися в діяльності всіх суб'єктів публічної влади.

Влада не повинна вважатися одноосібними взаєминами, лише у випадку, коли мова йде про самовладу, владу людини над собою. Вона представлена залежністю між людьми: нав'язуванням волі з однієї сторони, підкорення їй — з іншої.

Суспільство завжди має потребу у владі. Вона запобігає появі хаосу, безвладдя, незаконним, руйнівним діям, які можуть бути небезпечними для всього соціуму. Авторитет, право, насильство — є засобами влади й надають їй змогу, певним чином, здійснювати вплив на діяльність, думку та поведінку людей [2].

Отже, взаємодію між владою і суспільством можна вважати незаперечним елементом становлення демократичної, правової держави. Інститути громадянського суспільства — союзники держави, вони забезпечують нормотворчі, правозастосовчі та правоохоронні функції.

Ідеальним можна вважати таке громадянське суспільство, що складається з відповідальних громадян, які тісно пов'язують себе з країною, прагнуть до саморозвитку та розвитку держави в цілому, дотримуються законів і не підміняють незаконним чином органи державної влади. На мою думку, сучасному українському суспільству з часом вдасться досягти високого рівня розвитку громадянськості.

Найбільш значущим інститутом сучасного суспільства є держава, як основне джерело закону і права, що має на меті організацію суспільного життя, держави в цілому та її структур у політико-правових відносинах. Відносини між державою й суспільством повинні ґрунтуватися на основі взаємної відповідальності [3].

Характер взаємин держави й особистості — найважливіший показник перспектив розвитку та стану суспільства в цілому. Громадянське суспільство — своєрідний механізм подальшого розвитку соціальної держави. Тому, доцільно взаємопов'язати рівень соціальної держави та рівень розвитку суспільства.

Актуальність дослідження даної взаємної діяльності суспільства з державною владою можна пояснити необхідністю та важливістю процвітання громадянського суспільства в Україні, створення підґрунтя для ефективної співпраці органів влади та неурядових організацій як невіддільної частини становлення держави на основах законності й права, забезпечення участі громадян в дискусіях з важливих питань та впровадження політики розквіту українського суспільства.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Кірмач А.В. Публічна служба: Зарубіжний досвід та пропозиції для України. А.В. Кірмач, В.К. Тимощук, М.В. Фігель та ін.; за заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика; Центр політико-правов. реформ. Київ.: Конус-Ю, 2007. 735 с.

2. Мінаєва І.М. Складові поняття «публічна влада». Науковий вісник ХІРДУ, 2008(1), [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/4/10.pdf>

3. Архів наукових статей., стаття №21 «Влада» частина 2:[Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://ukraineweek.at.ua/publ/1/21\\_vlada\\_chastina\\_2/1-1-0-24](http://ukraineweek.at.ua/publ/1/21_vlada_chastina_2/1-1-0-24)

**Домінова І.В.**

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

## **БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА КОРОНАВІРУСНОЇ ПАНДЕМІЇ**

Банківські установи в процесі ведення власної діяльності постійно наражаються на різного роду ризиків, які безпосередньо впливають на їх фінансову стійкість та стабільність. В епоху цифровізації економіки спектр цих ризиків значно розширився, а глобальна пандемія, викликана штампом вірусу COVID-19, зумовила певну трансформацію деяких традиційних ризиків та спровокувала збільшення ймовірності настання ризикових подій у процесі ведення банківського бізнесу.

Відповідно до результатів дослідження Центру вивчення фінансових інновацій (CSFI), що функціонує у Великобританії, встановлено, що банки у 2021 році повинні будуть зіткнутись із наступними ризиками: 1. Ризик злочинності (кібератаки); 2. Ризик макроекономічного середовища; 3. Технологічний ризик; 4. Ризик безпеки нових операційних моделей; 5. Кредитний ризик; 6. Якість управління ризиками; 7. Ризик бізнес-моделі; 8. Ділова практика; 9. Ризик репутації; 10. Стійкість; 11. Корпоративне управління; 12. Ризик культури надання банківських послуг; 13. Політичний ризик; 14. Міжнародна торгівля



банківськими послугами; 15. Процентні ставки; 16. Положення; 17. Стимулювання управління; 18. Оцінка ризику; 19. Ризик для людей; 20. Ліквідність; 21. Ризик відповідності; 22. Ризик достатності капіталу; 23. Валютний ризик [1]. Вказані ризики представлені відповідно до порядкового номера в рейтингу, який був сформований на основі опитування 155 респондентів з 11 країн світу, серед яких основну частку становили банківські аналітики, працівники консалтингу, банкіри, регулятори та науковці.

Проаналізувавши наведений рейтинг ризиків видно, що під впливом коронавірусної пандемії деякі традиційні ризики банківського бізнесу (ризик ліквідності, процентний, валютний ризики та ризик достатності капіталу) навіть не потрапили до десятки найбільш ймовірних ризиків у 2021 році. Поряд з тим, найбільш ймовірними ризиками є ризики спровоковані дистанційним банківським обслуговуванням та процесом віддаленої роботи працівників в режимі онлайн у результаті соціальної ізоляції.

Також вважаємо за необхідне наголосити, що банки зіткнулись та будуть продовжувати наражатися на нові ризики, які до цього не входили в рейтинг:

- Ризик безпеки нових операційних моделей (працівники працюють віддалено, що потребує вдосконалення безпеки відділеного доступу до робочих даних; також перехід до повного дистанційного обслуговування);

- Ризик культури надання банківських послуг (клієнти звикли отримувати паперове підтвердження здійснення операцій та отримувати послуги у віддалені, а натомість все дистанційно та в електронному форматі, що вимагає від банківських працівників вибудовувати нову культуру спілкування з клієнтами);

- Ризик міжнародної торгівлі банківськими послугами (соціальна ізоляція зумовлює скорочення міжнародної торгівлі і поряд з тим знижується попит на міжнародні банківські послуги).

Ці ризики зумовлені, насамперед, пандемією і є специфічними для банківського бізнесу, що потребує особливої уваги щодо управління ними.

Відмітимо, що до п'ятірки найбільших загрозливих ризиків для банків ввійшли: 1. Ризик злочинності (кібератаки); 2. Ризик макроекономічного середовища; 3. Технологічний ризик; 4. Ризик безпеки нових операційних моделей; 5. Кредитний ризик. Зауважимо, що серед 5 ризиків лише один є найбільш традиційним для банківського сектору – кредитний ризик. Для порівняння у 2015 році до п'ятірки найбільш ймовірних ризиків для банківського сектору було віднесено: 1. Ризик макроекономічного середовища; 2. Злочинність; 3. Ризик регулювання; 4. Технологічний ризик; 5. Ризик політичного втручання [2].

Загалом за останні роки зростає ймовірність, по-перше, ризику злочинності, оскільки банки поступово переходять все більше і більше до віддаленого обслуговування (та в умовах пандемії, до віддаленого доступу працівників до баз даних банку), що призводить до зростання кібератак з метою викрадення фінансових даних банку та їх клієнтів.

По-друге, кредитного ризику, насамперед, це пов'язано із економічним спадом та фінансовою нестабільністю на внутрішніх та міжнародних ринках. Відмітимо, що в Україні станом на 25 січня 2021 року 485,3 тис. українців мають

статус безробітного. Це на 33% більше, ніж на цю ж дату у 2020 році. А це, в свою чергу, негативно відобразилось на кредитоспроможності позичальників.

По-третє, буде зростати ризик репутації, оскільки в умовах пандемії та цифровізації обслуговування, банки стали більш вразливими до публічних публікацій щодо їх роботи у соцмережах та засобах ЗМІ.

Отже, цифровізація економіки та коронавірусна пандемія спровокували зростання ймовірності настання традиційних ризиків та зумовили виникнення нових ризиків, які є специфічними для банківського бізнесу і потребують посиленого контролю щодо них. Тому банківські установи повинні продовжувати вдосконалювати власну систему ризик-менеджменту відповідно до викликів сучасності та постійно її переглядати та коригувати відповідно до динаміки зростання фінансових загроз.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Banking Banana Skins 2021: Covid special /Published by Centre for the Study of Financial Innovation (CSFI). United Kingdom, 2021. 30 p.
2. Banking Banana Skins 2015: The CSFI survey of bank risk /Published by Centre for the Study of Financial Innovation (CSFI). United Kingdom, 2015. 43 p.
3. Ситуація на зареєстрованому ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68> (дата звернення: 12.03.2021).

**Зеленська Я.В.**

*факультет менеджменту і економіки, 3 курс  
ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри статистики і економічного аналізу  
Велієва В.О.*

## **МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ**

На сучасному етапі розвитку українського суспільства можна прослідкувати посилення соціально-економічної диференціації, відсутність досконалих ринкових механізмів задоволення базових потреб суспільного розвитку. В результаті чого виникає таке негативне соціально-економічне явище як бідність. Саме бідність сприяє появі загрози розвитку країни, також провокує зростання соціальної напруги, унеможливорює становлення громадянського суспільства, гальмує інтеграцію України до європейської спільноти. Існує суттєва поляризація між регіонами, галузями й секторами в політиці доходів та виявляється різна підприємницька активність населення, що спричиняє великі розбіжності в рівні життя населення за областями країни.

При розробці заходів державної політики протидії особливого значення набуває виявлення тих категорій населення, які найбільш вірогідно можуть потрапити за межу бідності, та груп, що складають більшість малозабезпеченого населення [1].

Часті економічні кризи, дефіцит робочих місць, безнадійність очікувань на забезпечення державою соціальної справедливості та побоювання залишитись без роботи змушують представників середнього класу в Україні підстроюватися під ці «правила», погоджуватися на фактично безкоштовну працю та індивідуально шукати можливості для виживання.

Державна політика у сфері подолання бідності в Україні має бути спрямована на охорону праці, гарантований мінімальний розмір оплати праці, державну підтримку сімей, материнства, батьківства і дитинства, осіб з інвалідністю і людей похилого віку, розвиток системи соціальних служб, надання допомоги та інших соціальних гарантій. Відповідно основне завдання соціальної політики держави в ринкових умовах полягає у сприянні соціальній стабілізації. Досягнення справедливості у розподілі доходів, безперешкодного доступу до освіти, медицини, культури є запорукою забезпечення соціальної стабільності держави [3].

На основі аналізу заходів державної політики щодо подолання бідності було визначено ряд суперечностей, а саме: невідповідність державних соціальних стандартів мініальному рівню споживання; невідповідність низької оплати праці високому рівню кваліфікації робочої сили; неспівпадіння реальних потреб та інтересів бідного населення з державними програмами і проектами у сфері подолання бідності; відносно низький рівень безробіття у порівнянні із нерозвинутим ринком праці; соціальна нерівність, породжена комплексом причин (глобальних, загальноекономічних, ринкових, особистісних) [2].

Запропоновано для вирішення проблеми бідності та зниження нерівності населення реалізувати ряд заходів, які стосуються: підвищення рівня заробітної плати та посилення матеріального стимулювання у формуванні доходів громадян і домогосподарств; зміцнення довіри населення до фінансової і банківської систем, сприяння забезпеченню сталих умов господарювання; створення сприятливих умов для функціонування приватного бізнесу через запровадження державної фінансової підтримки, як умови формування середнього класу; вдосконалення системи соціального захисту і соціального страхування з метою розвитку адресності наданих допомог, пошуку балансу між існуючими пільгами і фінансовими ресурсами; розвиток ринку праці та покращення рівня зайнятості населення.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Задорожна С. М. Інституційні механізми подолання бідності в Україні. Збірник наукових праць. 2016. №2. С. 37 – 5.

2. Приходько І. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття бідності. Збірник наукових праць. 2018. №1 (53). С. 529–532.

3. Хомяк М. Бідність в Україні у показниках соціальної статистики. Вища школа. 2013. №2. С. 70–76.

4. Шевченко О. Боротьба з бідністю як пріоритетне завдання євроінтеграційної політики України. Політичний менеджмент. 2012. №12. С. 39–41.

**Каличева Н.Є.**

*д. е. н, доцент, доцент кафедри економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом*

**Воловельська І.В.**

*к. е. н., доцент, докторант*

*Український державний університет залізничного транспорту (м. Харків)*

## **КОНКУРЕНТНІ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ**

Постійна трансформація зовнішнього середовища, мінливість попиту, присутність на ринку значної кількості підприємств різних форм власності, збільшення ризику та певна невизначеність призводять до того, що підприємствам всіх сфер господарювання, в тому числі і залізничного транспорту, необхідно уважно слідкувати за змінами та швидко на них реагувати для збереження свого положення на ринку та утримання конкурентоспроможності. Тому кожне підприємство має прагнути до правильної оцінки ринкової ситуації для виробу найкращих засобів конкурентної боротьби з метою адекватного реагування на ринкову трансформацію та тенденції розвитку економічної системи. Також вони мають відповідати специфіці діяльності підприємства [1].

На даний час підприємства залізничного транспорту активно інтегрують сучасні інформаційні технології в транспортний процес з метою підвищення якості перевезень. Але значна технологічна відсталість сфери призводить до певного дисбалансу в процесі цифровізації. Адже, важливим є не лише технологічне оснащення рухомих засобів, а й забезпечення ефективної обробки отриманих даних та прийняття рішення.

Досвід останніх років показує, що далеко не всі технічні новації ефективно працюють на підприємствах залізничного транспорту. Адже, навіть, володіння сучасними технологіями не дозволяє ефективно їх реалізовувати через відсутність практики використання всього інформаційно-технологічного перетворення в галузі. Тому, основним завданням цифрової трансформації підприємств залізничного транспорту є перехід за допомогою автоматизації від контролю технологічних процесів до контролю наскрізних технологій та до управління технологічним процесом всього перевізного процесу. Але активна автоматизація та інформатизація транспортної роботи може призвести до появи можливих небезпек, що пов'язане зі збільшенням цифрової та інформаційної залежності підприємств залізничного транспорту [2].

На сучасному етапі розвитку підприємства залізничного транспорту не можуть відмовитися від запровадження цифрових технологій у всі сфери транспортної роботи, тому вони змушені запроваджувати адаптивні системи економічної безпеки, за основу в яких приймаються дослідження пріоритетних трансформаційних перетворень щодо забезпечення конкурентоспроможності при моделюванні механізмів захисту від негативного впливу трансформаційних процесів з урахуванням специфіки роботи підприємств транспорту.

Необхідно зазначити, що альтернативність та багатоваріантність напрямів забезпечення конкурентоспроможності призводять до потреби в обґрунтуванні системності конкурентних стратегій підприємств залізничного транспорту із дотриманням вимог економічної безпеки [3]. Зокрема, вибір моделі забезпечення конкурентоспроможності підприємств транспорту передбачає обґрунтування правил та способів досягнення стратегічних цілей конкуренції, серед яких основними є:

- цінова політика;
- ресурсний потенціал;
- товарний асортимент;
- партнери;
- постачальники;
- інноваційний розвиток;
- інвестиційна привабливість.

Важливо розуміти те, що забезпечення конкурентоспроможності є однією з складових стратегічного розвитку підприємств залізничного транспорту [4], тому при формуванні конкурентної стратегії необхідно враховувати і економічні загрози, а саме:

- фінансові;
- суспільно-політичні;
- кадрові;
- техніко-технологічні;
- силові;
- інституційні та ін.

Таким чином, сучасний конкурентоспроможний розвиток підприємств залізничного транспорту має бути тісно пов'язаний із дотриманням принципів економічної безпеки, адже лише за таких умов можлива ефективна реалізація стратегічних рішень, прийнятих на основі конкурентних стратегій.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Каличева Н. Є. Методологічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств залізничного транспорту за рахунок управління конкурентними позиціями. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 27. Ч. 1. С. 139 - 142.

2. Токмакова І. В. Забезпечення гармонійного розвитку залізничного транспорту України: монографія. Харків: УкрДУЗТ, 2015. 403 с.

3. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств: підручник / В. Л. Дикань, Ю. Т. Боровик, О. М. Полякова, Ю. М. Уткіна. Харків: УкрДАЗТ, 2012. 415 с.

4. Овчиннікова В. О. Стратегічне управління розвитком залізничного транспорту України: монографія. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 427 с.

**Кобзєва А. А.**

*Здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня*

*УДФСУ*

*Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків,*

*Вергелюк Ю. Ю.*

## **ПРЯМЕ ІНВЕСТИВАННЯ В ЦИФРОВУ ЕКОНОМІКУ**

Постановка проблеми. За останні 20 років світ дуже змінився. На сьогоднішній день, все більших обертів набирає впровадження новітніх технологій, які чинять неабиякий вплив на розвиток світової економіки і суспільства в цілому. Фінансування таких інновацій досить вартісне і вимагає значних фінансових ресурсів, які не всі країни можуть собі дозволити. Це, у підсумку, визначає рівень розвитку цифрової економіки, яка знаходить відображення в таких технологіях як: блокчейн, хмарні обчислення, великі дані, інтернет речей, кіберфізичні системи та інше. Передові країни завдають певний темп завдяки тому, що стають активними інвесторами на ринку фінансування цифровізації економіки. Тематика інвестування в цифрову економіку актуалізується щодня – такі вимоги сучасного науково-технічного прогресу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тему інвестування в цифрову економіку висвітлювали такі науковці: Ю. Корнєєва, Н. Деєва, В. Делейчук, Н. Брюховецька, І. Булеєв , О. Білоус, В. Новицький, С. Якубовський та інші. Вивчення наукових робіт цих авторів дозволило сформулювати власні висновки щодо прямого інвестування в цифрову економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихід економіки України на новий рівень є дуже значимим моментом для її історії. Важливою ознакою є те, що тенденції прямого інвестування в цифрову економіку стрімко збільшуються. Для будь-якої країни, важливим завданням є розвиток економіки, національного добробуту і забезпечення зростання доходів, яке в сучасних умовах вкрай важко уявити без інноваційних технологій.

Слід погодитись з думкою, що глобалізація економіки, інтелектуалізація праці, розвиток та поширення інформаційно-телекомунікаційних технологій призвели до віртуалізації економічних відносин та появи віртуальної економіки, нової концепції економічних відносин, основаної на використанні інформаційних технологій та мережових систем, спрямованої на виробництво нематеріальних благ, інформації та знань, де роль держави в публічному управлінні суттєво трансформується [1].

З наукової точки зору цифрові технології з'явилися близько 50-ти років тому. Сьогодні цифровізація приходить на зміну інформатизації, яку з концептуальної точки зору слід розуміти як системний підхід до використання цифрових технологій для підвищення продуктивності праці, конкурентоспроможності виробництва продукції та прискорення соціально-економічного розвитку. Тобто обов'язково повинна бути створена цифрова система, яка може діяти незалежно, має аналітичні і прогностичні функції, сама вирішує завдання (проте, на сьогодні завдання у переважній більшості випадків ставить людина).

Поняття "цифрова економіка" в узагальненому вигляді розглядається як система соціальних, економічних і технологічних відносин між державою, бізнес-співтовариством і громадянами, яка діє в глобальному інформаційному просторі за допомогою широкого використання мережевих цифрових технологій, які призводять до неперервних інноваційних змін з метою підвищення ефективності соціально-економічних процесів [3].

На сьогоднішній день, розробку технологій розробляють багаті країни світу, а країни, які залежать від імпорту технологій, вимушено залишатимуться на околиці розвинутого світу. Будь-яка стратегія адаптації може бути узгоджена будь-якою раптовою подією. Так криза, зумовлена пандемією COVID-19, дозволила бізнесу експериментувати і вчитися в режимі реального часу. У "мирний" час компаніям це було робити не просто: потрібно було переконати в актуальності цифрової трансформації акціонерів, співробітників і споживачів – у кожного були свої причини для опору. Проте через карантинні заходи багато компаній змушені були перевести співробітників на віддалену роботу. Перехід до віддаленої роботи потребував технологічних рішень – розвитку IT-інфраструктури, системи безпеки, комунікацій, електронної постановки завдань і відстеження їх виконання. І разом з цим виникла необхідність навчання персоналу тому, як все це використовувати та адаптуватися до змін[4].

Нові технології значно прискорили ділову активність та вплинули на швидкість прийняття інвестиційних рішень. Фірми активно проводять реорганізацію з метою інтеграції до цифрової економіки. Щоб діяти на глобальному рівні цифрового поля, західні фірми відмовляються від ієрархічної системи прийняття рішень та переходять до мережевої структури, яка є ринковою за своєю сутністю [5, с. 3]. На відміну від більшості традиційних компаній у розвинутих економіках, стратегії розвитку яких були спочатку спрямовані на внутрішній ринок, а потім компанії ставали транснаціональними, завдяки масштабній діджиталізації ділової активності сучасні компанії - стартапи, особливо на ринках, що розвиваються, діють глобально з моменту їх створення.

Загальний обсяг інвестицій у сектор фінансових технологій (VC, PE та M&A) у поточному році становить 25,6 млрд.дол., а глобальні венчурні інвестиції у фінансові технології складають 20 млрд.дол. У KPMG зазначають, що пандемія COVID-19 різко сповільнила активність за новими угодами, за винятком пріоритетних секторів, таких як платежі. Водночас інтерес інвесторів до платформних компаній залишався неймовірно високим у першому півріччі 2020 року, особливо на менш зрілих фінансово-технологічних ринках. Платформні компанії продовжували отримувати значні інвестиції з боку інвесторів та великих технологічних компаній. Таким чином світові інвестиції в фінансові технології значно відстають від обсягів інвестицій 2019 року в 150,4 млрд.дол. Станом на середину року загальний обсяг інвестицій у фінансові технології по всьому світу складає 5,6 млрд. дол. Найбільша частка в загальному обсязі фінансово-технологічних інвестицій станом на середину року припала на країни Північної і Південної Америки, де такі інвестиції склали 12,9 млрд.дол. У першому півріччі в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні фінансово-технологічні інвестиції склали

8,1 млрд, дол. в той час як регіон ЕМЕА залучив фінансово-технологічні інвестиції на 4,6 млрд. дол. [2].

Висновки. В Україні спостерігається чітка тенденція нестачі прямих іноземних інвестицій разом із уповільненням темпу їх збільшення. В цьому руслі, підкреслимо, що досить обмеженими є можливості інвестування в розвиток цифрової економіки у той час, коли реальний сектор також потребує фінансування. Безперечно цифровізація економіки сьогодні – одна із важливих сфер, що потребує фінансування для активізації розвитку. Об'єктивно, слід стимулювати такі інвестиції в цифрову економіку, створювати додаткові інструменти та гібридні

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Вергелюк Ю .Ю. Використання передових цифрових технологій на фінансовому ринку. *Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції* : зб. матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., 20 листопада 2019 р. / Ун-т ДФС України, ННІ фінансів, банківської справи, Ірпінський державний коледж економіки та права [та ін.]. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С.24-26.

2. Інвестиції у фінтех впали до \$25,6 млрд. URL: <https://finclub.net/ua/news/investytsii-u-fintekh-vpaly-do-usd25-6-mlrd.html>

3. Федулова Л. І., Ємельяненко Л. М. Інвестування в цифрову економіку: глобальні тенденції та практика України. *Економіка та держава*. 2020. № 4. С. 6–13. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.6

4. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. URL: [https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020\\_digitalization.pdf](https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf)

5. *The New Digital Economy. How it will transform business. Oxford Economics*. 2011. 34 p.

**Королук О.О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», Ім курс  
Київський національний торговельно-економічний університет  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи  
Гербич Л.А.*

## **ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ**

Розвиток фінансової системи сьогодні відбувається відповідно до вимог цифрової економіки. Цифровізація економіки сприяє впровадженню нових елементів і трансформації вже існуючих бізнес-моделей всіх учасників ринку банківських послуг, починаючи від впровадження Інтернет-банкінгу до повної перебудови традиційних грошових операцій. Вона в першу чергу спрямована на розуміння і реагування на ключові потреби клієнта, а саме бажання взаємодіяти з банками найбільш дешевим і швидким способом. Тому в умовах розвитку



цифрової економіки, банківський сектор повинен бути готовий запропонувати своїм клієнтам найсучасніші послуги.

Цифровізація або діджиталізація в банківській діяльності — це сукупність сучасних економічних, організаційно-управлінських, інституційних інновацій в будь-якій галузі банку, які пов'язані із розвитком цифрових технологій. В умовах зростаючої конкуренції вона сприяє розширенню клієнтської бази, збільшенню частки ринку банківських послуг, зменшенню витрат, підвищенню фінансової стійкості та безпеки банку [1].

У 2015 році Національний банк України почав реалізовувати Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року для досягнення стійкого розвитку фінансового ринку, щоб лібералізувати фінансові ринки, стимулювати рівну конкуренцію, подолати наслідки економічної кризи та впорядкувати ринки [2]. Саме в цій програмі значна увага приділялась цифровізації банківської сфери, а саме таким складовим, як безготівкова економіка, розвиток ринку Fintech, використання новітніх ІТ-технологій (електронний документообіг, система Bank ID, створення Центру оброблення та зберігання даних та електронний архів НБУ) [3, с. 9—10].

У результаті 64% дій Комплексної програми 2020 було реалізовано повністю [3, с. 7], зокрема:

1. Безготівкова економіка. Головну роль у цифровізації відіграє система електронних платежів (СЕП), яка була удосконалена, а її регламент роботи був розширений до 23/7. Це дає змогу обслуговувати платежі цілодобово, що в свою чергу сприяє розширенню доступу клієнтів до фінансових послуг та зростанню частки безготівкових розрахунків [4].

Також на сьогодні проводиться робота щодо імплементації стандарту ISO 20022 у частині узгодження обов'язкових реквізитів електронного формату повідомлень для переказу коштів та бізнес-моделі кредитового переказу для фінансового ринку України [3, с. 26]. Метою стандарту є модернізація фінансової інфраструктури країни, поліпшення конкурентоздатності та її інтеграція зі світовими ринками [5].

2. Розвиток ринку Fintech [3, с. 30]. Ринок Fintech — це місце взаємодії технологічних компаній, що надають фінансові продукти, які за своєю суттю є простішими, гнучкішими, адаптивними і доступними для клієнтів в будь-який час і в будь-якому місці [6, с. 328].

За підсумками UAFIN.TECH 2020, який відбувся 18 грудня, сфера фінансових технологій в Україні активно розвивається. Ростислав Дюк, голова правління UAFIC, у своїй доповіді зазначив наступне: 40% наявних ролей у банкінгу можуть бути замінені штучним інтелектом; щороку створюється 500+ нових фінтех стартапів; 2 млрд людей, не охоплених банківськими послугами, можна охопити за допомогою мобільних пристроїв; для створення нового цифрового банку необхідно 50 млн дол. США; 55,2% операцій із платіжними картами — безготівкові; 53,6% підприємств фінансуються своїм коштом; 72% фінтех-компаній базуються в Києві; у 28% компаній у сфері фінтех керівники або менеджери вищої ланки — жінки; 89% платіжних терміналів підтримують функцію безконтактних платежів; 71% підприємств у сфері фінтех пройшли точку

беззбитковості; 47,5% компаній у цій галузі засновані за останні три роки; 52% компаній працюють на міжнародному ринку; кількість компаній у сфері платіжних послуг і грошових переказів зросла на 14% [7].

### 3. Використання новітніх ІТ-технологій.

3.1. Електронний документообіг [3, с. 42]. Засобами СЕД АСКОД забезпечується створення, опрацювання (погодження/перевірка/підписання), реєстрація, розгляд та виконання документів.

3.2. Система Bank ID. З 1 грудня 2016 р. було підключено Національну систему електронної дистанційної ідентифікації фізичних осіб [3, с. 43]. Мета системи Bank ID полягає в тому, щоб громадяни отримали зручний та безпечний доступ до державних, фінансових, комерційних та некомерційних послуг, що мають можливість надаватися дистанційно та потребують ідентифікації [8].

3.3. Створення Центру оброблення та зберігання даних (далі ЦОД) і створення електронного архіву НБУ.

Сьогодні вітчизняні банки використовують у своїй практиці комплексну систему нововведень. Це не лише інноваційні продукти, послуги і технології, а й організаційно-економічні інновації, такі як: реінжиніринг бізнес-процесів (їх радикальні зміни); процесно-орієнтоване управління (ухвалення рішень щодо зниження витрат); збалансована система показників ефективності (вираження стратегії в кількісних показниках); бенчмаркінг (упровадження передового досвіду); автоматизація стосунків із клієнтами та програми лояльності.

Однозначно позитивним результатом цифровізації України в останні роки є її провідні місця за такими показниками [9]:

1. Україна посідає 4 місце у світі за рівнем розвитку безконтактних платежів. Налічується понад 38 млн активних карток, з яких 5,3 млн оснащені безконтактною технологією.

2. Україна входить до 5-ки найкращих країн за платіжними операціями з NFC: понад 20 банків пропонують NFC-сервіси.

Неможливо не згадати кризу, спричинену пандемією Covid-19, що розпочалась із середини березня 2020 року, яка торкнулася всіх країн, а особливий «удар» отримав їх фінансовий сектор. Уперше в історії під час кризи українські банки не стали фактором посилення економічної нестабільності. Навпаки, вони підтримували бізнес до цього часу та сприятимуть відновленню економічного зростання в майбутньому, надаючи кредити. З часу розгортання кризи більшість банків досить швидко переорієнтувалася на роботу онлайн, цьому сприяла цифровізація. До певної міри відбулася структурна зміна у форматі роботи банківського сектору. Незважаючи на тимчасове скорочення кількості працюючих відділень, доступність банківських сервісів не знизилася. В цілому, цифровізація економіки сприяла підвищенню фінансової стабільності банківської системи України.

Отже, цифровізація має прямий вплив на економічне зростання, на динаміку ВВП, а також продуктивність і добробут агентів всіх секторів економіки. У нинішній час ступінь цифровізації економіки показує позицію країни на світовій арені. Саме тому питання про вдосконалення політики цифровізації економіки стає все більш важливим, якщо перед країною стоїть мета збільшення

конкурентоспроможності і підвищення фінансової стабільності банківської системи, ефективності та продуктивності праці.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Кльоба Л.Г. Цифровізація — інноваційний напрям розвитку банків. Ефективна економіка. 2018. № 12. С. 8.
2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору до 2020 року. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/developstrategy/refactoring>
3. Звіт про виконання комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року. НБУ. 2020. С. 44. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/CP\\_finsektor\\_2020\\_report\\_2020-final.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/CP_finsektor_2020_report_2020-final.pdf?v=4)
4. Система електронних платежів НБУ: з 3 серпня розпочнеться робота у режимі 23/7. Вісник. 2020. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100018637-sistema-elektronnikh-platezhiv-nbu-z-3-serpnya-rozpochnetsya-robotu-u-rezhimi-23-7>
5. Платіжну інфраструктуру України НБУ хоче перевести на міжнародний стандарт ISO 20022. 2020. URL: <https://ukranews.com/ua/news/679348-iso-20022-ukrayina-i-swift-planuyut-vprovadyty-novyj-mizhnarodnyj-standart>
6. Семенов А.Ю., Цирулик С.В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. Економіка. 2018. №10. С. 327—334.
7. Підсумки UAFIN.TECH 2020: фінтех-сфера в Україні активно розвивається. UAFIN.TECH. 18 грудня 2020 р. URL: <https://www.sgs4business.com/news/pidsumky-uafintech-2020-fintekh-sfera-v-ukraini-aktyvno-rozvyvaietsia.html>
8. Про Систему BankID Національного банку. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/bank-id-nbu>
9. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. НБУ. 2020. С. 49. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DDWIAwXTdqdClp>

**Костяна О. В.**

*ХНЕУ імені Семена Кузнеця  
доцент кафедри митної справи*

## **ОСОБЛИВОСТІ ЦИКЛІЧНИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Функціонування і всієї світової економіки, і економіки України є циклічним. Тому економічні спади, як і підйоми, є невід'ємною складовою економічного розвитку і окремих суб'єктів господарювання, і економічних систем окремих держав, і глобальної економіки загалом. Причини таких економічних спадів та криз можуть бути різними за своїм характером – як внутрішніми, пов'язаними з особливостями розвитку та функціонування кожної окремої економічної системи, так і з зовнішніми, що обумовлюється глобальним характером сучасного світового господарства.

Впродовж останнього року спостерігалось зниження показників економічної активності суб'єктів у всьому світі. Це здебільшого пов'язано з рядом негативних обставин, різних за природою походження. Економічне спадання у всьому світі, викликане, в першу чергу, рядом карантинних обмежень в більшості країн світу, що було впроваджено через складну епідеміологічну ситуацію. В Україні, оскільки вона є частиною світової економічної системи, як і в інших країнах у 2020 р. спостерігалось зниження економічної активності. Це має прямий зв'язок і з карантинними обмеженнями щодо діяльності певних видів бізнесу.

На період початку коронавірусної кризи, більшість економік країн світу знаходилися у стані сталого економічного зростання. Остання загальносвітова фінансова криза мала місце ще у 2008-2009 рр. З того часу світова економіка відновила і стала демонструвати зростаючий тренд.

В Україні ситуація була дещо іншою, адже вітчизняна економіка має ряд особливостей, тому циклічні закономірності її розвитку дещо відрізняються від загальносвітових. Економічна система України є досить молодою. Період її становлення та розвитку дорівнює лише чверті століття, адже фактично до 1991 року Україна була частиною Радянського союзу. В цей період циклічні закономірності розвитку, характерні для ринкових економік, не проявлялися в повній мірі, що пов'язано з плановим характером економічного розвитку, а в перші роки після розпаду Союзу, коли відбувався перехід від одного типу господарювання до іншого, Україну охопила глибока економічна криза, яка торкнулася не тільки економічних процесів в усіх їх проявах, але й соціальної та політичної складової розвитку держави. Такі тенденції розвитку мали тісний зв'язок зі зміною одного типу економічної та політичної системи держави на інший та були характерні лише для пострадянських економічних систем.

З 1991р. по 2008 року у всьому світі спостерігався період економічного росту, в цей час щороку загальносвітовий обсяг ВВП демонструє приріст, однак темпи зростання є не дуже високими, в середньому близько 2% в рік. На цей період припадала зростаюча частина п'ятої довгої Кондратіївської «індустріальної» хвилі [2]. Дана тенденція в світі змінилася тільки після початку фінансово-економічної кризи 2008 року. Однак вся світова економіка починаючи з 2010 р. знову почала демонструвати тенденцію до зростання ВВП.

В Українській економіці загальносвітові тенденції економічного розвитку не завжди проявлялися в повній мірі. Так, протягом 1991 – 1999 рр. ВВП України щороку скорочувався, до 1996 темпи зниження були дуже високими – більше 10 % щорічно, у 1997 – 1999 темпи економічного спаду сповільнилися [1]. В цей період, коли по всьому світу економіка знаходилася на стадії зростання [5], Україна ж перебувала у глибокій структурній кризі, відбувалася перебудова з планової організації економіки на ринкову.

Починаючи з 2000 рр. у вітчизняній економіці спостерігалось щорічне збільшення обсягів ВВП. Темпи зростання ВВП в Україні були вищими, ніж загальносвітові. Це свідчить про високий потенціал української економіки до розвитку та зростання в той період, який було зумовлено впливом ряду сприятливих факторів як внутрішнього так і зовнішнього характеру:

- завершення процесу трансформації від планової економіки до ринкової. Остаточний перехід України зі статусу країни з перехідною економікою до статусу країни з ринковою відбувся лише наприкінці 2005 р. Так Єврокомісія визнала Україну країною з ринковою економікою наприкінці 2005р.

- сприятлива зовнішньоторгівельна кон'юнктура. Високий світовий рівень цін на основні продукти українського експорту – металопрокатну продукцію, продукцію машинобудування, а також сільськогосподарські товари дозволив вітчизняним підприємствам-експортерам отримували досить високі прибутки та нарощували виробничі потужності. Протягом 2000-2003 рр. темпи зростання експорту товарів збільшилися майже вдвічі. Відбулося прискорення темпів зростання експорту машинобудівної продукції - на 38,3% у 2003 р. Сільськогосподарське виробництво набуло ознак експортне орієнтованої галузі. За 2003 р. з України експортовано сільськогосподарської продукції на суму понад 2,7 млрд. дол., що на 14,4% більше ніж у 2002 р. [4].

- ефективні заходи в економічній, соціальній сфері. Впровадження спрощеної системи оподаткування в 1999 р., що сприяло розвитку малого бізнесу. Темп зростання кількості одиниць малого бізнесу у 2000 р. склав 13,4 %, а в 2001р. - 22,6%. Підвищення рівня соціальних стандартів. Так, у 2001 р. зростання обсягу мінімальної заробітної плати порівняно з попереднім роком склало 31% [3].

- відносна політична стабільність протягом періоду починаючи з 2000р. до кінця 2004 р. Істотне зниження темпів зростання ВВП відбулося 2005 р. – (більше ніж на 10%), однією з причин якого можна розглядати нестабільну політичну ситуацію, що мала місце наприкінці 2004 р. – початку 2005р. В економіці країн ЄС в цей період спостерігалось стабільне зростання. Протягом 2006-2007 рр., коли політична ситуація відносно стабілізувалася українська економіка знову почала демонструвати зростання ВВП.

В період світової фінансово-економічної кризи, що розпочалася у 2008 р. темпи зниження обсягів ВВП у вітчизняній економіці були набагато вищими ніж в країнах ЄС та світі загалом [5]. Так у 2009 ВВП України знизився на 14,8%, а в європейських державах 4,4% [1].

З 2010 по 2013 рр. в Україні відбувалося посткризове відновлення, при цьому темпи росту ВВП були вищими ніж в європейських країнах та світі загалом. У 2014 – 2015 рр. українська економіка перебувала у кризовому становищі, ВВП щорічно демонстрував негативну динаміку, таке становище зумовлене, в першу чергу, низкою внутрішніх чинників політичного та військового характеру. Лише у 2016 р. спадні тенденції економічного розвитку в Україні змінилися на зростаючі. Темп зростання ВВП в Україні майже зрівнявся з загальносвітовим.

У 2020 р, то незважаючи на несприятливу загальну кон'юнктуру в країні, показники обсягу реального ВВП не продемонстрували стрімкого скорочення в порівнянні з попереднім 2019 р. Найбільш суттєве зниження розміру ВВП за весь 2020р. було у 2 кварталі, коли в державі впродовж декількох місяців діяли суворі карантинні обмеження щодо роботи частини підприємств, особливо це стосувалося тих з них, що працюють у сфері послуг та роздрібної торгівлі непродовольчими товарами.

Отже тенденції економічного розвитку в Україні та світової економіки загалом відрізняються. Акумуляовані показники загальносвітового економічного розвитку є більш стабільними, без настільки стрімких стрибків економічного розвитку, як в Україні. Характерною відмінною рисою української економіки є висока ступінь залежності від політичної ситуації в державі. Також можна відмітити високий потенціал розвитку української економіки, адже в «сприятливі» періоди економічного зростання темпи росту ВВП в Україні були вищими, за загальносвітові. Проте періоди економічного спаду в Україні, що виникають через ряд причин, які не завжди носять виключно економічний характер, в Україні за 30 років функціонування її економіки траплялися набагато частіше, ніж загалом у світі в цілому.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики / Н. М. Кондратьев. – М: Экономика. – 1989. – 486 с.
4. Минимальная зарплата (Украина) [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/salary/>
5. Підсумки соціально-економічного розвитку України у 2000 - 2003 роках та завдання на 2004 рік. [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Evointeg/Prez1/roz2.htm>
9. GDP growth (annual %) . [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>

**Краснова І.В.**

*д.е.н., доцент, професор*

*кафедри банківської справи та страхування КНЕУ ім. В. Гетьмана*

**Шевалдіна В.Г.**

*к.е.н., доцент, доцент*

*кафедри банківської справи та страхування КНЕУ ім. В. Гетьмана*

## **ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ**

На Всесвітньому економічному форумі, що відбувся у 2020 році у Давосі було визначено Топ-10 ризиків найближчих років і половина з них це екологічні проблеми, а саме: аномальна погода, невдачі в боротьбі зі зміною клімату, рукотворні екологічні катастрофи, втрата біорізноманіття, природні катастрофи.

Природні катастрофи стають все частішим явищем і зміна клімату несе наслідки не тільки для людства, але і для фінансового сектору. За дослідженням Amnesty International, через зміну клімату 400 тисяч людей можуть померти передчасно, до 2050 року рівень голоду та недоїдання у світі зросте на 20%. Не можна дозволити підвищення температури понад 1,5°C. Якщо глобальна температура збільшиться більш ніж на 2°C, 1 мільярд населення не вистачить води. У разі підвищення глобальної температури на планеті на 2,5°C до 2100 року

(порівняно з доіндустріальною епохою), під загрозою («значення клімату під загрозою» (VAR)) може опинитися близько 2,5 трлн дол. фінансових активів. У гіршому випадку (ймовірність якого становить приблизно 1% (99-й перцентиль клімату VAR) втрати світових активів сягнуть 24 трлн дол. США (17% їх загального обсягу) [1]. На думку експертів Лондонської школи економіки ці оцінки складатимуть значну суму списання фундаментальної вартості фінансових активів, що, з високою ймовірністю, негативно вплине на світову економіку. На їх думку обмеження потепління не більше ніж на 2° C має фінансовий сенс для нейтральних до ризику інвесторів, і навіть більшою мірою до схильних до ризику. Через емоційне сприйняття людьми таких і інших причинно-наслідкових ланцюгів вони викликають найнесподіваніші реакції, що негайно відображаються на ціні фінансових активів.

Все це відбивається на зміні ідеології корпоративного управління: стратегічне бачення становлять цілі інклюзивного та сталого розвитку. Визначені зміни зумовлюють необхідність змін в стратегії управління та розвитку соціально відповідального інвестування (ESG), яке є логічним розвитком концепції сталого розвитку [2]. Якщо остання визнавала у якості критеріїв економічні, соціальні та екологічні складові, то сучасна ESG концепція робить акцент на екологічній, соціальній та управлінській складовій. Тим самим визнаючи, що економічний ефект – це результат управлінських рішень, що приймаються фахівцями, які мають нести відповідальність за прийняті рішення. Маємо дуалістичність: з одного боку, важливо отримати економічно позитивний ефект, а з іншого, забезпечити дотримання ESG-критеріїв. Тим самим всі фінансові рішення мають базуватись на етичних (G), екологічних (E) та соціальних (S) параметрах, або на результатах скринінгу.

Розвинуті країни вже мають сформовану спільноту індивідуальних та інституціональних інвесторів, які прагнуть дотримуватися стратегії, форм і методів ESG. Стратегії ESG — це методи, що застосовуються інвесторами для формування портфелю спеціально відібраних активів, у відповідності до нефінансових критеріїв відповідальних інвесторів, які прагнуть отримати не тільки прибуток, але й забезпечити вирішення нагальних проблем сучасного суспільства. Нова парадигма ставить певні завдання, вирішення яких базується на розвитку фінансових інновацій, пошуку нових механізмів та інструментів їх вирішення.

Одним з напрямів є розвиток «зелених» інвестицій. Інструментом інвестицій виступають «зелені» облігації. «Зелені» облігації – це цільовий емісійний борговий фінансовий інструмент, за допомогою емісії якого залучаються кошти на фінансування екологічних проектів або проектів, пов'язаних з адаптацією до кліматичних змін, тобто гроші від її продажу йдуть на фінансування «екопроектів» і проектів по зниженню кліматичних ризиків в економіці. Впровадження такого фінансового інструменту для нашої країни є цілком прийнятним та необхідним. Умовами розвитку інвестицій класу «зелених» облігацій вважаємо: формування нормативної бази в частині правового визнання такого інструменту; створення ринку «зелених» облігацій; створення інституту незалежної екологічної експертизи, правила та вимоги якої є зрозумілими та

визнаними у світі; проведення аудиту за даним напрямом; розвиток біржового обігу таких цінних паперів шляхом визначення правил торгівлі та стандартизації верифікації торгівлі; складання рейтингів емітентів та фінансових інструментів; розкриття інвесторами інформації з цих питань; вивчення досвіду інших країн, зокрема Китаю, щодо формування «зеленої» фінансової системи.

Практика роботи іноземних банків в контексті обраної бізнес-моделі сталого розвитку часто виділяє ризики, які не враховуються у вітчизняній практиці. В останні роки фактор кліматичного ризику розглядається європейськими банками, як такий, що обумовлений переходом до менш вуглецевої економіки трендом є перехід до менш вуглецевої економіки, відповідно інституційні інвестори збільшили свої інвестиції в акціонерний капітал і боргові зобов'язання по низьковуглецевим проектам. Наприклад, Пенсійний фонд Швеції виділив 21,8% свого глобального портфеля акцій на низьковуглецеві проекти. Проте, порівняно з масштабом активів такого виду інвесторів ці вкладення залишаються мінімальними. Якщо розглядати тільки великі пенсійні фонди країн ОЕСР, то у 2013 році прямі інвестиції в інфраструктурні проекти всіх типів становили 1% від загального обсягу їх інвестицій. Цей фактор ризику в першу чергу стосується зміни ціни фінансових активів, що зазнають впливу вуглецевого сліду.

Посилення кліматичних ризиків та низькі процентні ставки сприяють розвитку облігацій катастроф, які забезпечують трансфер ризиків емітента на ринки капіталів, забезпечуючи підвищену дохідність для інвестора. Спочатку такі технології запобігання ризиків, відомі як ART (*alternative risk transfer*), були поширені в сегменті страхування ризиків природних катастроф, страхуючи компанії від надзвичайних виплат, і згодом ці технології набули розвитку в діяльності банків [3]. ART можна визначити як фінансову програму, або програму управління ризиками, де одночасно використовуються техніка страхового та перестрахового ринків в поєднанні з банківськими методами хеджування та методами управління активами (сек'юритизація) на ринку капіталів.

Основні напрями альтернативного трансферу ризиків включають сек'юритизацію ризиків через облігації катастроф, пов'язані зі страхуванням цінних паперів і перестраховуванням пулу активів, торгівлю ризиками за гарантіями втрати галузі і торгівлю погодними деривативами. Інші методи, які іноді розглядаються як частина ART, включають в себе страхування життя, пов'язане з сек'юритизацією перенесення ризиків довголіття. Іншими словами, це трансфер страхових ризиків на ринок капіталів. Таке взаємопоєднання продуктів страхового ринку, ринку перестраховування, банківських методів ризик-менеджменту та методів ринку капіталів для захисту від негативного впливу ризиків на природу, бізнесу та суспільства в цілому варто розглядати як один з найбільш помітних проявів конвергенції у фінансовій сфері. Ключова відмінність ART від традиційного страхового ринку в тому, що страхові та ринки перестраховування надають захист від ризиків, а ринки капіталів надають додаткове покриття за рахунок самостійності. ART це інтегрований спосіб управління ризиками на додаток до перестраховування.

Облігації катастроф, що покладені в основу цієї конвергенції, на наш погляд, є універсальною фінансовою інновацією яка може розглядатися з різних позицій.



А саме: 1) як поширення технології сек'юритизації на сферу страхування і створення принципово нового типу сек'юритизації – сек'юритизації ризиків катастроф, що сприятиме збільшенню грошових потоків та ємності ринку; 2) новий механізм фінансування збитків, що зменшує навантаження на бюджет (емітентом можуть виступати державні установи); 3) як новий клас фінансових активів, що формує новий сегмент ІФР; 4) як можливий напрям розширення можливостей портфельної диверсифікації, оскільки його дохідність практично не корелює з ринками традиційних фінансових активів, крім того їх ціноутворення і ризик дефолту прямо не пов'язані з кредитним та процентним ризиком; 5) як екзотичний інструмент соціально-відповідальних інвестицій, оскільки їх різновидом є благодійні облігації катастроф. За даними Financial Times станом на початок вересня 2018 року загальний обсяг таких облігацій постійно зростає і досяг рівня у 30 млрд дол., а емісія за 2018 рік становила 11,08 млрд дол. США.

Цей спосіб, на нашу думку, буде все більше поширюватися на фінансовому ринку, враховуючи те, що він дозволяє інвестору диверсифікувати ризики. Вважаємо, що потреба в такому методі буде тільки зростати зважаючи на посилення турбулентності розвитку економіки, небезпеки шоків, особливо актуально в умовах коли посилюється ефект перетікання волатильності на фінансових ринках.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. *Журнал Nature* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nature.com/nclimate/journal/v6/n7/full/nclimate2972.html>
2. Краснова І.В. Концепція сталого розвитку та вихід на ринки «сталих інвестицій». *Ринок цінних паперів України*. 2012. № 10. С. 17-24.
3. Kamra Ch. *Alternative Risk Transfer: The Convergence of The Insurance and Capital Markets*. A Three Part Series / ISI. 2010. 19th July. URL: [http://www.insurancestudies.org/wp-content/uploads/2010/07/ISI\\_Insurance-Convergence-Series-Part-I.pdf](http://www.insurancestudies.org/wp-content/uploads/2010/07/ISI_Insurance-Convergence-Series-Part-I.pdf)

**Лавренюк В.В.**

*к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

## **КЛЮЧОВІ ДРАЙВЕРИ КІБЕР-РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ**

За останнє десятиліття високорозвинена ІТ-індустрія стала одним із найважливіших компонентів економіки та лежить в основі забезпечення економічного зростання. Організації будь-якого розміру, державного чи приватного сектору, стають все більше взаємопов'язаними та залежними від сучасних ІТ-продуктів і послуг, зокрема хмарних технологій. Це провокує підвищення схильності до кібер-ризиків, що вимагає відповідної адаптації політик ризик-менеджменту фінансових установ.

Лише віднедавна фінансові установи активно почали розвивати менеджмент кібер-ризиків та інвестувати у кібербезпеку. Проте існує проблема кількісної

оцінки кібер-збитків. Кібер-ризиками у фінансовому секторі вже давно мають статус «відомих невідомих» хвостових ризиків та несуть суттєву загрозу фінансовій стабільності. Багато науковців вважають, що для окремих секторів економіки кібер-ризиками можуть мати катастрофічні наслідки набуваючи системних характеристик, що автоматично переводить питання управління кібер-ризиками у площину національної безпеки [1, 2]. Однак, незважаючи на значну актуальність проблеми менеджменту кібер-ризиків, інформація щодо драйверів, збитковості та пом'якшуючих факторів кіберінцидентів досить обмежена.

Зазвичай, у широкому розумінні під кібер-ризиком розуміють «ймовірність фінансових витрат, порушень або збитків у результаті збоїв роботи ІТ-систем» [1, 2]. В українській банківській практиці немає чіткого визначення поняття «кібер-ризик», однак у Постанові НБУ №64 [3] є визначення інформаційного ризику та ризику інформаційно-комунікаційних технологій, як складових операційного ризику. Спільним у підходах до визначення кібер-ризиків є акцент на кіберінцидентах (англ. cyber events, кібер-події), які передбачають зловмисні кібератаки, що можуть завдати значних збитків (атаки шахраїв, витік конфіденційної інформації, DoS-атаки тощо).

Частота кіберінцидентів зростала у геометричній прогресії до 2016 року, проте в останні 5 років спостерігається уповільнення динаміки. Це скорочення пояснюється збільшенням інвестицій у кібербезпеку, однак необхідно враховувати і часовий лаг пов'язаний із розкриттям відповідної інформації щодо кіберінцидентів (в т.ч. звітування). Водночас середня збитковість кібер-подій постійно зростала протягом останніх 10 років [1, 2]. Зауважимо, що певні сектори економіки виявляють більшу стійкість до кіберінцидентів, наприклад, фінансовий сектор зазнав вищої частоти кіберінцидентів, однак збитки від них були одними із найнижчих. Зокрема банки і страхові компанії несуть менші збитки у порівнянні з іншими учасниками фінансового ринку, у більшості випадків через посилене регулювання діяльності і вищі інвестиції у власну кібербезпеку.

Багато науковців практиків доходять висновку, що збитки від кіберінцидентів залежать від *розміру та бізнес-моделі фінансової установи*. Розмір фінансової установи позитивно корелює із розміром її операційних збитків (в т.ч. збитків від кібер-ризиків). Специфіка бізнес-моделі, а також і операційної моделі впливає на схильність до ризику (ризик-апетит) фінансової установи. Це пояснюється тим, що: 1) збитки сильно залежать від масштабу діяльності, видів, складності операцій фінансової установи; 2) великі за розміром установи мають відповідну інституційну складність і взаємопов'язаність; 3) можливе нарощення морального ризику, що є наслідком реалізацією принципу «too-big-to-fail».

Важливим драйвером кібер-ризиків є взаємопов'язаність між кіберінцидентами, що провокує ефект зараження. Кібер-події, які вплинули на певну кількість установ, можуть призвести до нарощення обсягу збитків в абсолютному виразі. Однак, за достатньо ефективного рівня ризик-менеджменту та наявності відповідних буферів безпеки, витрати можуть бути розподілені рівномірно між «ураженими» установами.

Особливу увагу серед драйверів кібер-ризиків займають саме *зловмисні* за характером події. В цілому кіберінциденти передбачають широкий набір подій,

які можна поділити на: зловмисні та стохастичні (випадкові, що не мають злого умислу). Серед великої кількості науковців існує припущення, що зловмисні кіберінциденти несуть більші та масштабніші збитки, на відміну від ненавмисних (без злого умислу) [2]. З іншого боку, інформація щодо особливостей більшості зловмисних кібер-інцидентів поширюється засобами ЗМІ та постійно вивчається спеціалістами із кібербезпеки. З огляду на це, відповідне програмне забезпечення здатне протистояти відомим, зловмисним кіберінцидентам. У такому ракурсі, стохастичні кібер-інциденти (баги, технічні збої, ненавмисні помилки персоналу тощо) можуть нести більші збитки. До ключових інцидентів, що підвищують концентрацію кібер-ризиків можна віднести: 1) інциденти щодо порушення безпеки (несуть загрозу або порушують роботу ІТ-систем (конкретних комп'ютерів, комп'ютерних мереж )); 2) інциденти витоку корпоративних даних (навмисне / ненавмисне розголошення інформації (випадкове публічне розголошення конфіденційних даних клієнтів, неналежне відчуження інформації тощо) та/або крадіжка техніки, що містить персональну інформацію співробітників / клієнтів; 3) інциденти імплементації ІТ-систем (несправне обладнання або програмне забезпечення, що призводить до збоїв і збитків); 4) інциденти фішингу /скіммінгу (відправка електронних листів, отриманих від авторитетних компаній, з метою отримання конфіденційної, таємної або службової інформації); 5) інциденти порушення конфіденційності (несанкціонований збір даних телефонів, GPS-пристроїв, файлів cookie, веб-браузингу або фізичного переміщення); 6) інші кіберінциденти (пов'язані із збитками події, що не відносяться до попередніх категорій).

В останні роки популярності в усіх сферах почала набувати технологія блокчейн. Пов'язані з нею види діяльності, мають обмежене регулювання та пов'язані із підвищеними збитками. Віднедавна, спостерігається позитивна кореляція між ціною біткоіна та інтенсивністю впровадження пов'язаних з блокчейн кіберзаходами. Зі стрімким зростанням ціни на біткоін у 2020-2021 рр. з'явився підвищений стимул кібератак на криптобіржі, оскільки саме вони є найвразливішим структурним елементом екосистеми обігу криптоактивів. Саме тому посилення регулювання діяльності фінансових посередників, які працюють на ринках криптоактивів є необхідним, так як очікувані збитки від кібер-ризиків є найвищими або й взагалі катастрофічними.

В цілому розвиток технологічних навичок допомагає фінансовим установам мінімізувати збитки за кібер-ризики, а також більше опиратися не на власні ІТ-системи, а хмарні послуги спеціалізованих провайдерів. Однак і цей підхід має бути виваженим. Оскільки від міри інтеграції ІТ-систем до хмарних сервісів залежить рівень системної важливості провайдерів хмарних послуг, що може призвести до збільшення концентрації кібер-ризиків. Також, чиста вигода від впровадження хмарних технологій залежить від рівня взаємопов'язаності та масштабу кіберінцидентів.

Важливо зауважити, що досі не існує підходів до оцінки системних кібер-ризиків для різних секторів економіки. Результати таких досліджень могли б сприяти ефективності політик регулятора фінансового сектору щодо підвищення кіберстійкості. Посилення кіберстійкості в Україні повинно бути одним із

пріоритетних завдань для держави, бізнесу та суспільства і базуватися на власній експертизі та міжнародній співпраці. Значне порушення кіберстійкості може викликати кібер-кризу. Мінімізацію наслідків кібер-кризи можна звести до належного управління кіберінцидентами до, під час та після їхнього виникнення. Для стримування та управління кризовими ситуаціями необхідна координація численних функцій та вмінь спеціалістів і керівників різного рівня. Ефективна підготовка до кризи виходить за межі реагування на кіберінцидент і охоплює повний життєвий цикл управління кризою: готовність, реагування та відновлення. Під готовністю мається на увазі не лише цілодобовий моніторинг, але також і підготовка персоналу до діяльності під час інциденту чи кризи. Рішучі і скоординовані дії у відповідь на кібер-інцидент локалізують збої та збитки.

Отже, сучасне економіка характеризується стрімкою мінливістю різноманітних кібер-загроз, що є викликом для фінансових установ, фокус уваги яких не повинен обмежуватися лише шахрайством та крадіжками. Оскільки атаки стають дедалі більш організованими, спрямованими на припинення надання послуг, знищення даних, вимагання, то й і виклики, пов'язані з кібер-ризиками, стають більш складними. А штрафи, відшкодування збитків, втрата довіри та репутації стають частиною цього рівняння. Тому фінансовим установам необхідно постійно оцінювати кібер-ризики та інвестувати у кібербезпеку, що дозволить стримувати кіберінциденти, мінімізувати збитки і забезпечити належний рівень кіберстійкості.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Aldasoro I. & Gambacorta L. & Giudici P. & Leach T. Operational and cyber risks. Bank for International Settlements. BIS Working Papers №840. URL: <https://www.bis.org/publ/work840.pdf>
2. Aldasoro I. & Gambacorta L. & Giudici P. & Leach T. The drivers of cyber risk. Bank for International Settlements. BIS Working Papers №865. URL: <https://www.bis.org/publ/work865.pdf>
3. Постанова НБУ №64 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах». Положення, Перелік, Класифікація від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18/print>
4. Brenner J. 2017. Keeping America safe: Toward more secure networks for critical sectors. Report on a series of mit workshops. MIT Internet Policy Research Initiative.

**Мартінович П.Г.**

*аспірант (PhD) ОНП «Економіка»,*

*Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси*

*Науковий керівник –д.е.н, професор,*

*завідувач кафедри економіки та управління*

*Манн Р.В.*

## **ВПЛИВ СМАРТ-ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНИ**

Сьогодні особливого значення набуває розвиток смарт-економіки регіонів України та стратегічне управління інноваційним розвитком країни, який реагує на запити сучасності, дозволяє більш гнучко здійснювати своєчасні економічні зміни, досягати конкурентних переваг у довгостроковій перспективі розвитку сучасності.

Особливістю інноваційного типу розвитку в умовах смарт-економіки є перенесення акценту на застосування принципово нових прогресивних технологій, випуску високотехнологічної продукції, оперативні управлінські рішення в інноваційній діяльності, пов'язані як з мікро-, так і з макроекономічними процесами – проведення політики ресурсозбереження, створення технопарків, сервізації економіки. Здатність до постійних інновацій є однією з основних умов смарт-економіки в сучасному динамічному процесі розвитку.

Сучасна наука має достатню кількість праць, присвячених дослідженням інформаційного та регіонального менеджменту, управлінню знаннями, оцінці, моделюванню, проектуванню й прогнозуванню моделей відтворення регіональних господарських комплексів, які окреслюють розвиток наукового напрямку, що вже сьогодні формує новітню платформу прискореного Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку впровадження проектів та планів діджиталізації, надає поштовх підвищенню якості регіональних управлінських рішень[1].

Значний внесок у розвиток і системне формування теорії та методології майбутньої моделі смарт-економіки зроблено науковцями: М. Аттинджером, Ст. Біром, Н. Вінером, Ф. Фукуямой. Основи інформаційного суспільства та інформаційної економіки на регіональному рівні заклали представники сучасної української науки: В. Геєць, З. Герасимчук, П. Гудзь, М. Долішній, В. Захарченко, А. Шевчук.

Слід відзначити, що цифрова економіка в останні роки розвивається високими темпами. Так, якщо станом на 01.06.2017 р. у світі налічувалося 3,9 млрд користувачів Інтернету, то на 01.01.2018 р. кількість користувачів Інтернету у світі досягла 4,021 млрд осіб (враховуючи, що все населення планети становить 7,6 млрд осіб). Якщо порівнювати з даними за 2014 р., то за період із 2014 до 2019 рр. в усьому світі кількість Інтернет-користувачів збільшилася більш ніж на 1,9 млрд, тобто на 75% за п'ять років. У 2018 році кількість активних інтернет-користувачів сягнула позначки у 4 мільярди, а кількість користувачів соціальних мереж перевищує 3 мільярди. В Україні, за даними дослідження, станом на 2018 рік проживає 25,6 мільйонів інтернет-користувачів, що складає 58% всього населення. Лише 13 мільйонів з них користуються соцмережами, а мобільними телефонами для спілкування в інтернеті - 9,5 мільйонів [2].

Стрімко зростає світовий ІТ-ринок. У 2017 році українська ІТ-галузь знову зросла, якщо говорити про обсяг її послуг у доларовому еквіваленті. За підрахунками асоціації “ІТ-Україна”, що об'єднує аутсорс-компанії, обсяг експорту зріс з приблизно \$3 млрд до \$3,6 млрд у 2017-му. Для порівняння: в Індії об'єм такого ринку становить \$143 млрд з кількістю залученого персоналу, що сягає 10 млн інженерів, в Ізраїлі – \$14 млрд. Глобальний ринок розробки ПЗ досягає \$900 млрд. Кожного року це число збільшується приблизно на 20 % [3]. А

на поточний рік прогноз становить \$4,5 млрд. До 2025 року галузі пророкують зростання майже вдвічі [3].

Загальна оцінка сумарної виручки за 2018 р. від надання ІТ-послуг у всесвітньому масштабі перебільшила 1 трлн дол. Зростання світового ринку ІТ-сервісів досягло за цей же час 4,3%. Лідерами світового ІТ-ринку на сьогодні визнано США та Західну Європу. За 2018 р. ринок ІТ-послуг США збільшився на 4,6% до 459 млн дол. Такого зростання досягнуто за рахунок державних та корпоративних витрат на ІТ-сферу, стрімкого нарощення суб'єктів інформаційного ринку, поступового зростання державних витрат на смартизацію економіки. Західну Європу експерти визнають другою за розмірами та темпами зростання ІТ-економікою. Тут обсяг ринку ІТ-послуг у 2018 р. становив приблизно 266 млрд дол. Драйверами ринку тут визнано – корпоративні ІТ-сервіси, бізнес-консалтинг, експорт послуг [1].

Серед причин стрімкого і стабільного росту ІТ-індустрії в Україні, слід виділити наступні: для ІТ-індустрії базовими є не засоби виробництва, а інформація, яка у пост-індустріальному суспільстві має значно більшу вартість; ніж сировина, продукція сільського господарства чи промисловість; достатньо високий рівень фундаментальної фізико-математичної та спеціальної технічної освіти; не обов'язковість фізичного місця розташування. Констатовано, що найбільш розвиненою сферою у галузі інформаційних технологій, інтелектуальних та посередницьких електронних послуг є інтелектуальна сфера і, зокрема аутсорсинг [4].

В описаних у економічній літературі теоретичних концепціях постіндустріального суспільства, економіка якого ґрунтується на широкому застосуванні наукового знання, на перший план виходять процеси формування нових інститутів, які здатні створювати умови для реалізації інтелектуальних ресурсів. Відмінності між фірмами, регіонами та країнами у сферах володіння інтелектуальними ресурсами зумовлюють необхідність збільшення у структурі суспільного виробництва питомої ваги високотехнологічного сектора; зростання у складі виробленої продукції частки доданої вартості, створеної за рахунок інтелектуальної складової; зміни характеру людської праці на користь творчої та інтелектуальної діяльності. Разом із процесами дематеріалізації виробництва основним фактором конкурентоспроможності економіки стає рівень її технологізації, а основним ресурсом добробуту кожної країни – створення умов для формування і реалізації творчого та інтелектуального потенціалу людини, розвитку старт-економіки [1].

Для України сьогодні особливо актуальним є питання структурної перебудови економіки відповідно до вимог інформаційного суспільства та економічного розвитку інноваційного типу, у зв'язку з чим виникає необхідність повного переосмислення існуючого устрою та його перспектив.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Фінагіна О.В., Коваленко Ю.О., Пригодюк О.М. Смарт-економіка України: майбутнє регіонів та підприємств. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення*

стабільного соціально-економічного розвитку». Серія «Економіка». Т. ХХ, вип. 313. Маріуполь, ДонДУУ, 2019. 44-60с.

2. Шевчук І. Б. Інформаційні технології в регіональній економіці: теорія і практика впровадження та використання: монографія. Львів: Вид-во ННБК «АТБ», 2018. 448 с.

3. Кубраков О. ІТ-потенціал України та інвестиції: скільки потрібно і скільки можна [Електронний ресурс] MIND UA. 2018. Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/openmind/20180794-it-potencial-ukrayini-ta-investiciyi-skilki-potribno-i-skilkimozhna>.

4. Карп'як А.О. Ринок інформаційних технологій в Україні та світі. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository <http://ena.lp.edu.ua> 2018. 80-89 с.

**Марушкевич О. В.**

*«Фінансовий менеджмент та контролінг», 5 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і  
контролінгу  
Онкієнко С.В.*

## **КІБЕРСТРАХУВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Сьогодні в період стрімкої цифровізації економіки ми можемо спостерігати появу ризиків, що пов'язані з інформаційною безпекою. Вони можуть значно вплинути на діяльність економічних суб'єктів. Так, в період цифровізації економіки з'являються злочини, що здійснюються у віртуальному просторі, до яких можна віднести: поширення шкідливих програм, злом паролів, крадіжку номерів банківських карт та реквізитів і, як результат, списання з рахунків коштів, фішинг, поширення протиправної інформації через Інтернет, втручання через комп'ютерні мережі в роботу систем та інші види інтернет-шахрайства [1]. Дані неправомірні дії можуть справляти суттєвий негативний вплив на функціонування економічних суб'єктів та здатні спричинити серйозний фінансовий та репутаційний збиток компаніям і економікам країн. Отже, з'являється потреба у використанні нових механізмів управління ризиками задля нівелювання їх дії.

Згідно з доповіддю про глобальні ризики Всесвітнього економічного форуму 2019 року, кібератаки займають 5 місце серед всіх глобальних ризиків. Аналітики вважають, що кіберзлочинність, за своєю значимістю можна прирівняти до проблеми екологічної кризи [2]. Так, згідно з дослідженнями аналітиків, втрати світової економіки в 2019 році від кіберзлочинності досягли 3 трлн. дол. США [2].

За останні роки значно збільшилася кількість кібератак і на українські організації. В своєму звіті з інформаційної безпеки в 2016 році компанія Cisco повідомляє, що більше половини опитаних вітчизняних компаній піддавалися кібератакам [3].

Частіше атаки здійснюються на підприємства державної галузі, промисловості, охорони здоров'я, фінансів та освіти. Найбільший інтерес хакери

виявляють до фінансового сектору, а саме до банків, інвестиційних компаній, електронним платіжним системам та страховим компаніям [4].

Зважаючи на зростання кількості і серйозності кіберзлочинів, до об'єктів ризик-менеджменту організацій необхідно внести ще одну небезпеку над нівелюванням якої необхідно старанно працювати. Таким чином, економічним суб'єктам необхідно розробляти шляхи мінімізації негативної дії кібер-ризиків. Однак одним з найефективніших методів захисту від кіберзлочинності, а також мінімізації негативних наслідків і збитків від неї може виступати кіберстрахування.

Р. Беме і Г. Шварц визначають кіберстрахування як передачу фінансового ризику, пов'язаного з мережевими та комп'ютерними інцидентами, третій стороні [5]. Тобто це є страхування ризиків несанкціонованого втручання в системи передачі, зберігання і обробки інформації. Кіберстрахування є досить новим явищем, що втілюється через комплекс страхових продуктів, які мінімізують ризик настання страхової події та відшкодовують суттєву частину збитків в разі її настання. Так об'єктом кіберстрахування виступають майнові інтереси, пов'язані з ризиком отримання фінансових збитків і шкоди в цілому у зв'язку з порушеннями конфіденційності даних, інтернет-шахрайством, хакерськими атаками тощо [4].

Сьогодні страховий ринок змушений адекватно реагувати на цифрові трансформації і широке генерування кібер-ризиків з метою максимального задоволення потреб і побажань своїх споживачів задля їх страхового захисту в частині удосконалення методів ведення бізнесу, розробки інноваційних каналів реалізації продуктів і надання послуг та технологій обслуговування [4].

Вперше страхування кібер-ризиків з'явилося в США в 1999 році. Станом на 2018 рік дану послугу пропонували понад 60 страхових компаній по всьому світу [6]. У той же час страхуванням покрито лише близько п'яти відсотків кібер-ризиків. Однак за оцінками страхової групи Allianz, світовий ринок кіберстрахування зростає в середньому на 25-50% щороку [6]. Так, у Великобританії, відсоток застрахованих від кібер-ризиків компаній зріс у 2018 році на 29% порівняно з попереднім періодом, при цьому загальна кількість компаній, які інвестують у страхування від кібер-ризиків становила у 2018 році 90% [6]. У США також спостерігалось зростання ролі кіберстрахування: в 2018 році застраховано на 27% більше організацій, ніж в 2017 році [6]. Для порівняння в країнах Північної Європи спостерігалось більш повільне поширення кіберстрахування. В Швеції відсоток компаній, що застраховані від кібер-ризиків, збільшився лише на 1%. Так в 2018 році 57% компаній в країні мали страхування від кібер-ризиків [6].

З метою надання більшої привабливості кіберстрахуванню, світові страхові компанії розширюють страхове покриття та надають додаткові послуги такі як відшкодування витрат на розслідування кіберзлочинів, антикризовий піар з метою відновлення репутації та витрат на захист у суді і відновлення роботи ІТ-системи.

Однак на українському ринку кіберстрахування все ще не є досить розвинутим. Загалом інтерес до даної послуги в Україні почав формуватися у 2017 році, коли компанії отримали збитки та втратили прибуток через напад вірусу Petya, що в 2017 році масово атакував підприємства всієї країни. Через



даний вірус влітку 2017 року вітчизняна економіка зазнала втрат у розмірі близько 0,4-0,5% річного ВВП [6]. Ця атака показала, що абсолютно будь-яка організація вразлива до кіберзлочинів, незалежно від розміру, галузі або технічного обладнання.

Причинами повільного розвитку кіберстрахування в Україні можна вважати недостатність фінансової потужності страховиків, здатних прийняти на себе кібер-ризик, відсутність методик з ідентифікації та оцінки кібер-ризиків, недостатність статистичної та інформаційної бази, яка використовується для проведення актуарних розрахунків, що унеможлиблює встановлення ціни на продукти кіберстрахування, нормативну невизначеність статусу цифрових активів [5].

Часто страхувальники просто не хочуть розголошувати факт кібер-атаки, оскільки це може негативно вплинути на їх репутацію. Крім того, перешкодою на шляху розвитку кіберстрахування також є небажання організацій розкривати свою інформацію перед страховиком та надавати їм доступ до своїх інформаційних систем. Усунення вищезазначених перешкод сприятиме розвитку кіберстрахування як дієвого інструменту захисту підприємств в умовах цифровізації економіки.

Страховими компаніями, які сьогодні працюють над розробкою і впровадженням програм кіберстрахування на вітчизняному ринку є «PZU Україна», «ВУСО», «АСКА», «Global Garant», «Українська страхова група», «ІНГО Україна». На даний момент вітчизняні страховики оцінюють кібер-ризик економічних суб'єктів за допомогою непрямих ознак та таких показників як наявність системи ризик-менеджменту, присутність служб економічної та інформаційної безпеки, існуючі способи та технології зберігання конфіденційних даних, частота здійснення тестування та аудиту безпеки інформаційних потоків та комунікаційних ланцюгів, число ІТ-спеціалістів та інше [6].

В цілому перехід економіки до цифрового типу включає в себе як позитивні, так і негативні моменти, які в першу чергу пов'язані з інформаційною безпекою. На сьогодні кіберстрахування досить широко використовується як інструмент мінімізації фінансових втрат, пов'язаних з витоком конфіденційної інформації. Водночас незважаючи на те, що ринок кіберстрахування в останні роки в світі розвивається досить швидко, його популярність в Україні все ще є досить низькою. Багато вітчизняних компаній поки ще скептично ставляться до такого нового виду страхування, як страхування кібер-ризиків через неусвідомлення можливості отримання значних втрат внаслідок дії цієї загрози.

Проте, загальна світова тенденція свідчить про те, що кіберстрахування є ефективним методом управління ризиком в умовах цифрової економіки. Використання даного інструменту сприятиме зростанню рівня якості страхового захисту й підвищення конкурентоспроможності усіх економічних суб'єктів вітчизняного та світового ринків. Так, під час розроблення підходів щодо подальшого розвитку кіберстрахування в Україні необхідно широко використовувати накопичений позитивний досвід провідних у цій галузі країн світу.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Номоконов В.А., Тропіна Т.Л. Кіберзлочинність як нова кримінальна загроза // Кримінологія: вчора, сьогодні, завтра - 2017. №24. С. 45-55.
2. Витік даних 2019: статистика, тенденції кібербезпеки і заходи щодо зниження ризиків злому [Електронний ресурс]. - Режим доступу – <https://vc.ru/services/103616-utechki-dannyh-2019-statistika-tendencii-kiberbezopasnosti-i-mery-po-snizheniyu-riskov-vzloma>.
3. Гладишевська О. Кібер-страхування: новий інструмент ризик-менеджменту [Електронний ресурс] / Гладишевська О. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://insart.com.ua/company/news/kiberstrahovanie-riskmenegment.html>.
4. Конюкова О.Л. Застосування кіберстрахування в сучасних умовах розвитку економіки / Конюкова О.Л, Рагозін Н.А.. // Електронний науковий журнал «Вектор економіки». – 2020. – №5. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.vectoreconomy.ru/images/publications/2020/5/financeandcredit/Konyukova\\_Ragozin.pdf](http://www.vectoreconomy.ru/images/publications/2020/5/financeandcredit/Konyukova_Ragozin.pdf).
5. Гудзь О.Є. Розвиток страхування: нові інструменти та методи управління ризиками в цифровій економіці / Гудзь О.Є.. // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2019. – №3. – С. 4–12. – Режим доступу до ресурсу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/есmebi\\_2019\\_3\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/есmebi_2019_3_3).
6. Розвиток кіберстрахування як сегменту глобального страхового ринку [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: [https://kon-insurance.mnau.edu.ua/files/work\\_2020/6.pdf](https://kon-insurance.mnau.edu.ua/files/work_2020/6.pdf).

**Нікітін А.В.**

*професор кафедри банківської справи та страхування, к.е.н., доц.  
КНЕУ імені Вадима Гетьмана*

## **НАЦІОНАЛЬНА БАНКІВСЬКА СИСТЕМА – НОВІ ВИКЛИКИ ПЕРЕВІРКИ НА МІЦНІСТЬ**

Останній фінансовий рік, на тлі так званої «корона-кризи», характеризується продовженням імплементації банківської системи України у світовий фінансовий простір. З одного боку, інноваційні процеси, які відбуваються у світі, швидко сприймаються національними банківськими установами завдяки проникненню на ринки, що раніше були в нашій країні нерозвинені та потребують інвестицій [1]. З іншого боку зовнішні загрози створюють нові виклики, що вимагають стратегічного мислення [2]. Трансформація національного банківського сектору в період з 2014 по 2020 рр. передбачає як адаптацію управлінських процесів, так і прискорення впровадження фінансових інновацій, що призводить до розвитку дистанційних каналів обслуговування, створенню нових та адаптацію традиційних продуктів під потреби сучасних економічних суб'єктів. І саме виклики 2020 року, пов'язані із початком адміністративних обмежень на пересування в умовах пандемічних ризиків, дозволили найбільш ефективно адаптуватись банківським установам, що активно впроваджували не лише дистанційні продукти, а й в цілому переорієнтувались на дистанційне

обслуговування, активно скорочували роздрібну мережу у противагу дистанційній авторизації, верифікації, продажам та комунікації.

Базуючись на публічній банківській звітності [3], нами проводиться регулярне дослідження розвитку банківського сектору, основні результати якого регулярно публікуються для суспільного сприйняття [4, 5]. Це дає можливість проаналізувати основні показники діяльності банків в динаміці, з урахуванням експертних оцінок впливу на банки чинників, що визначають в тому числі надійність банку з точки зору вкладника.

Підсумки 2020 року вказують, що банківська система України впевнено демонструє ознаки впливу економічної кризи, яка виникла через вірус COVID-19. Зниження ВВП на 4% — це значно краще, ніж передбачали в МВФ (-7,2%), в уряді (-4,2%) та НБУ (-4,6%), але все одно таке зниження має вплинути на якість кредитних портфелів банків. Очевидно, пік такого впливу прийде на 2021 рік. А поки що данні 2020 року виглядають оптимістичними: частка проблемних кредитів у кредитних портфелях (NPL) українських банків знизилась на 5,61 процентний пункт, а у портфелях банків, які приймають участь у рейтингу, частка NPL знизилась до 19,86%. Загальний обсяг прибутку банків після оподаткування за 2020 рік склав майже 41,3 млрд. грн., з яких 36 млрд. грн. було зароблено за 9 місяців 2020 року. Обсяг чистого процентного доходу перевищив 84,4 млрд. грн., а розмір чистого комісійного доходу — 46,5 млрд. грн. З 56-ти банків, які брали участь в рейтингу, 38 показали зниження рівня NPL, в жодного з 56-ти банків не було від'ємного чистого процентного доходу, але у п'ятих були зафіксовані збитки. На фоні зниження ставок за кредитами і депозитами банки демонстрували тенденцію зниження прибутковості, хоча кількість збиткових банків у рейтингу збільшилась до п'яти. Додатково банківську систему покинули найслабші банки: Містобанк та банк «Аркада». Тобто, криза все ж таки поступово впливає на банківську систему, але такий вплив не має системного характеру.

Незважаючи на значне уповільнення глобальної економіки через вірусну загрозу, яка відбулась у 2020 році і прогнозується на 2021 рік, банківський сектор України готовий до негативного сценарію розвитку подій. Втім, ми очікуємо погіршення ситуації на кредитному ринку і зростання частки проблемних кредитів у банківських портфелях. У 2020 році банки ще рухались по інерції, і багато хто з банків показав зниження частки NPL, хоча прибутки банківського сектору скорочувались в основному за рахунок збільшення резервів за кредитами. Фактично, зростання резервів вже показує, що якість кредитних портфелів погіршується, але ситуація недостатньо критична щоб вплинути на рівень NPL по сектору у цілому. Також наше припущення, що номінально за підсумками 2020 року рівень NPL буде знижено у цілому по банківській системі за рахунок розчищення банківських балансів у державних банках, цілком виправдалось. Втім для приватних та іноземних банків номінальне покращення статистики може не вплинути на реальну якість портфелів, яка вже буде залежати від того сценарію, за яким буде введено локдаун у 2021 році.

Ризики у 2021 році продовжують стосуватися, насамперед, банків, які спеціалізуються на кредитуванні населення. Фізичні особи, як позичальники, дуже чутливі до зниження ділової активності і ВВП, а також рівня безробіття.

Наявність позитивних прогнозів по економічному зростанню у 2021 році не гарантує на практиці їх реалізацію через ризики численних локдаунів і низький рівень вакцинації населення на старті. Ситуацію із зайнятістю населення в Україні амортизує близькість Європейського Союзу та контрольований перетік трудових мігрантів з України до країн ЄС. Однак нагадаємо, що для вітчизняних банків заробітчани, як правило, не є потенційними клієнтами, особливо по кредитних операціях, оскільки ті мають доступ до сервісів банків європейських країн. Хоча за 2021 рік заробітчани перерахують до України знову приблизно 12 млрд. доларів.

Найбільш негативний вплив короно-кризи буде відчуватися у звітності банків за підсумками першого півріччя 2021 року. Підсумки, які зараз показують банки за 2020 рік, ще демонструють, що банківська система залишається прибутковою і певним чином все ще рухається по інерції, маючи певний запас міцності. Як і раніше, ми вважаємо, що згортання економічної активності в Україні відбулось дуже швидко, а відновлення буде відбуватися досить повільно і не відбудеться у повному обсязі до третьої хвилі захворюваності, а темпи економічного відновлення будуть залежати від успішності вакцинації населення. Саме до такого сценарію потрібно готуватись більшості економічних агентів, які працюють на кредитному ринку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Банківська система України: інституційні зміни та інновації //Л.О. Примостка/ Банківська система України: інституційні зміни та інновації : [монографія] / [Л.О. Примостка, М.І. Дяба, І.В. Краснова та ін.] ; за ред. Л.О. Примостки. – К.:КНЕУ, 2015. – 434 с.

2. Системна криза банківського сектору України і стратегія її подолання: монографія / Аржевітін С.М., Унковська Т.Є., Баріда Н.П., Савлук М.І., Джус М.О. та інші. Київ. КНЕУ імені Вадима Гетьмана., 2017. – 182 с.

3. Наглядова статистика Національного банку України – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist>

4. Нікітін А. Банківський сектор входить у вірусну кризу в тонусі — / Урядовий кур'єр, 20.03.2020, №53, с.4.

5. Нікітін А. Банки зберегли запас міцності — / Урядовий кур'єр, 2.04.2021, №63, с.5.

6.

**Папуш А.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
ВСП «КФК ПІТБ ДДМА»*

*Наук. керівник – викл. обліково-фінансових дисциплін, спеціаліст вищої категорії  
Рубанова С.Я.*

## **ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Нестабільність в сучасній світовій економічній системі безпосередньо відбивається і на економічних процесах в Україні. Коливання курсу валют, зростання внутрішнього та зовнішнього боргу, дефіцит бюджету, значна інфляція, активізація трудової міграції в останні роки негативно впливають на економічну безпеку нашої держави і її фінансову складову зокрема. Враховуючи значні відмінності у економічному устрої України в розрізі окремих її регіонів, різними є і характеристики їх фінансової безпеки, що робить цю проблематику пріоритетною у сучасних економічних наукових дослідженнях.

Метою роботи є аналіз сучасних науково-методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки регіонів України.

Для досягнення визначеної мети в процесі дослідження застосовувалися положення економічної теорії, а також сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, історичного аналізу, моделювання та формалізації, індукції та дедукції, порівняльного аналізу, узагальнення та ін.

Аналіз останніх наукових розробок та публікацій дозволяє виокремити декілька методів визначення характеристик фінансової безпеки на регіональному рівні. Серед них найбільш розповсюдженими є метод індикаторних показників, алгоритм-метод, дослідження динаміки валового регіонального продукту, SWOT-аналіз.

Сутність індикаторного метода полягає у виявленні фактичних значень показників розвитку регіону та порівнянні їх з граничними значеннями індикаторів, відсоткове вираження позитивних показників від загальної кількості проаналізованих та визначення рівня безпеки за шкалою: критичний стан (до 40%), низький рівень (40-60%), нормальний стан (60-80%), високий рівень (більше 80%). За таких умов найвищий рівень фінансової безпеки буде лише тоді, коли всі показники знаходитимуться в межах граничних значень.

Характерним недоліком даної методики є проблема складності визначення певних індикаторів, через відсутність відповідної інформації. Це знижує достовірність результатів оцінювання рівня фінансової безпеки регіону. До недоліків методики можна віднести і встановлення граничних значень, що не враховують особливостей економічного розвитку конкретного регіону, тому наші подальші дослідження базуватимуться на покращенні даної методики, безпосередньо для Донбаського регіону, методом експертних оцінок.

Аналіз фінансової безпеки Донецької області на основі вищезгаданої методики здійснено за допомогою системи показників щодо оцінки фінансової безпеки регіону за 2020 рік (%):

1. Рівень боргу регіону та гарантованого боргу до валового регіонального продукту (ВРП) – 72 (критичний);
2. Рівень зовнішнього боргу регіону до ВРП – 49 (критичний);
3. Обсяг внутрішнього боргу регіону до ВРП – 26 (критичний);
4. Темп зміни ВРП – 122 (критичний);
5. Частка ВРП у ВВП держави – 1,89 (критичний);
6. Частка доходів місцевих бюджетів у загальнодержавних доходах – 2,54 (критичний);

7. Частка доходів місцевого бюджету до ВРП – 12,3 (критичний);
8. Рівень забезпечення видатків доходами – 104 (критичний);
9. Дефіцит (профіцит) бюджету до ВРП – 4 (критичний);
10. Темпи зміни суми заборгованості з виплати заробітної плати – 120,8 (критичний);
11. Частка прямих іноземних інвестицій до ВРП – 8,07 (критичний);
12. Частка прямих іноземних інвестицій у регіон – 86,3 (критичний);
13. Індекс споживчих цін у регіоні – 113,6 (критичний);
14. Співвідношення витрат до доходів населення – 90 (критичний);
15. Співвідношення сальдо фінансових результатів підприємств до ВРП – 0,94 (критичний);
16. Рентабельність операційної діяльності підприємств – 13,3 (критичний);
17. Темпи зміни обсягів промислової продукції в регіоні – 119 (критичний);
18. Співвідношення кредитів до депозитів банків в регіоні – 270 (критичний);
19. Загальна кількість проаналізованих індикаторів – 18;
20. Кількість індикаторів, що відповідають граничним значенням – 6;
21. Рівень безпеки – 33%.

Результати розрахунків показують, що протягом 2016-2020 рр. спостерігається тенденція зниження рівня фінансової безпеки Донецької області, що негативно впливає на економічний стан регіону в цілому. Критичний стан фінансової безпеки Донецької області пояснюється невідповідністю більшості показників-індикаторів граничним значенням, які відповідають безпечному рівню. Особливо це характерно для індикаторів рівня боргу регіону та гарантованого боргу до ВРП та рівня зовнішнього боргу регіону до ВРП.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження можна відзначити, що існуючі методичні підходи до визначення рівня фінансової безпеки регіону відрізняються як методологією оцінювання, так і змістовним набором показників, що наповнюють їх. Таким чином, для отримання об'єктивної оцінки, щодо стану фінансової безпеки регіону доцільно застосування одночасно декількох методик оцінювання.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Сухорукова Т. Т. Оцінка та напрями підвищення фінансової безпеки регіонів України / Т. Г. Сухорукова, О. Ю. Александрова, К. Д. Сагира // Вісник економіки і транспорту. 2019. №64. с. 186-196 URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/view/149970> (дата звернення: 24.02.2021).
2. Закон України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» Мініекономрозвитку України, Наказ, Рекомендації, Перелік [...] від 29.10.2019 №1277 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 24.02.2021).
3. Матвійчук В. І. Фінансова безпека регіону як складовий елемент фінансової безпеки держави / В. І. Матвійчук, Р. М. Нешко // Фінанси, облік, банки. 2017. №1(22). с. 125-134 URL: <http://jfub.donnu.edu.ua/article/download/5021/5054> (дата звернення: 24.02.2021).

## ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ КРИЗ НА РОЗВИТОК ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Економіка будь-якої країни не може бути завжди стабільною, так як має властивість розвиватись циклічно: має свої кризи, підйоми, «буми». Тому часто країни стикаються з економічними та фінансовими кризами. Одною з таких є світова фінансова криза 2008 року, яка розпочалась у 2007 р. в США як іпотечна. У 2008 р. вона охопила всю банківську систему і перетворилася на світову фінансову кризу, яка загострила глобальні економічні проблеми не тільки у всіх постіндустріальних країнах, але й у країнах, економіка й торговельні відносини яких щільно пов'язані з економікою США та країн Західної Європи.

Світова фінансова криза мала значний вплив на економіку та банківську систему України. Значного потрясіння зазнало банківське кредитування в тому числі іпотечне. Унаслідок надмірного бажання населення взяти кредит під менший відсоток у іноземній валюті та не врахування банками України ризиків, що можуть виникнути при валютному кредитуванні – з'явилися значні обсяги непрацюючих кредитів у портфелях банків. Станом на 2010 рік майже 10% виданих кредитів складала прострочена заборгованість. Темпи зростання простроченої заборгованості у 2008-2014 рр. випереджали темпи зростання кредитів, що свідчить про непогашення більшості кредитів яких видали раніше.

Триразова девальвація гривні у 2014-2015 рр. ще більше підірвала платоспроможність позичальників і зумовила масову відмову від обслуговування іпотечних кредитів. Тому, одним із основних чинників, що впливає на розвиток іпотечного кредитування є вибір валюти кредиту його учасниками. Популярність та активна участь банків у наданні іпотечних кредитів в іноземній валюті визначила подальші тенденції розвитку іпотечного кредитування на роки вперед.

На рис. 1 представлено динаміку обсягів іпотечних кредитів наданих домашнім господарствам за період 2008-2021 рр.

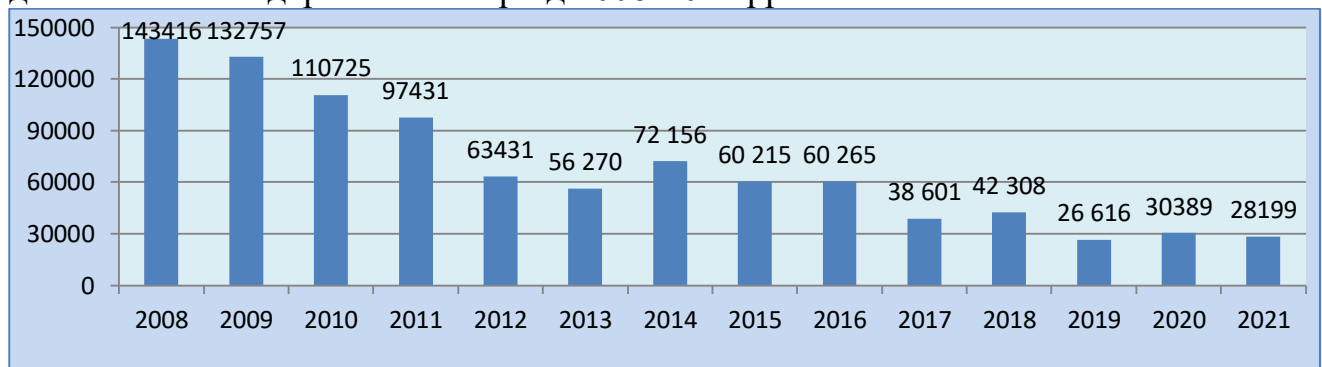


Рисунок 1 - Динаміка обсягів іпотечних кредитів, млн. грн., за 2008-2021 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Графік на рис. 1 добре ілюструє ситуацію на ринку іпотечних кредитів, який зазнав значного падіння після кризи 2008 року і не може відновитися до сьогодні. Основними причинами такої тенденції є: низька платоспроможність населення, високі ставки по кредитах, девальвація гривні, внаслідок якої понад 96% клієнтів банків просто припинили платити за кредити завдяки мораторію на стягнення іпотеки. Прийнятий у 2016-му році мораторій на заборону стягнення заставної іпотеки за валютними кредитами, які не обслуговуються, просто відбив будь-яку мотивацію повертати борги.

Проте на сьогодні ситуація з іпотечними кредитами потроху стабілізується:

- банки України визнали усі непрацюючі кредити та збільшують рівень їх покриття резервами незмінно зростає та становить орієнтовно 98%;

- урядом України був підписаний закон щодо примусової реструктуризації валютних кредитів та закон, який спрощує процедури банкрутства для валютних позичальників;

- за 1 квартал 2021 року було видано на 51% іпотечних договорів більше ніж за аналогічний період у минулому році;

- процентні ставки за іпотечними кредитами за останні роки зменшилися і наразі становлять 14% на вторинному ринку та 17,4% на первинному [1];

- середній розмір кредиту на купівлю житла продовжує зростати. Якщо в лютому він становив близько 742 тис. грн, то в березні – 770 тис. грн. Середній розмір нового іпотечного кредиту на купівлю первинної нерухомості в звітному місяці становив 837 тис. грн, вторинної – 760 тис. грн. [1];

- 1 березня 2021 року урядом було запущено програму «Доступна іпотека під 7%». Основною ідеєю даної програми є компенсація державою різниці між реальним відсотком для банку та 7%, які сплачує особа.

Отже, можна зробити висновок, що будь-яка фінансова криза негативно впливає на економічну та фінансову ситуацію в країні. Яскравим прикладом є світова фінансова криза 2008 року та економічна криза 2014-2015 рр. в Україні, внаслідок яких гривня значно подешевшала відносно основних іноземних валют, що призвело до значного погіршення кредитного портфелю українських банків, у більшій мірі іпотечних кредитів.

Надмірні обсяги валютних іпотечних кредитів, виданих банками України до 2008 року, визначили подальшу долю іпотечного кредитування на роки вперед. Наразі іпотечне кредитування вибирається із кризи, кількість договорів зростає, процентні ставки зменшуються. Уряд України зацікавлений у покращенні ситуації з іпотекою на державному рівні, на початку 2021 року запущено державну програму «Доступна іпотека 7%». Тому, надалі потрібно не лише зміцнювати позиції щодо іпотечного кредитування, але й зважувати та враховувати ризики, щоб наслідки кризи не стали такими загрозливими, як це було у минулому.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 13.12.2020)

2. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua/> (дата звернення 09.12.2020)



**Якімець І., Рудавська А.**  
*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс*  
*Навчально-науковий інститут економічних та соціальних відносин*  
*Університет банківської справи*  
*Науковий керівник - к. е. н., доцент*  
*Шевчук Т.В.*

## **КІБЕРЗЛОЧИННІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ**

Цифрове середовище давним давно займає важливе місце в повсякденному житті людей. Чимало можливостей виникають саме завдяки мережі Інтернет: щоденне спілкування, пошук інформації, здійснення покупок, розміщення документів в смартфоні, оплата комунальних послуг, участь в судових засіданнях тощо. Зростання інформаційних технологій зумовило не тільки швидкий розвиток і ефективне застосування інформаційних мереж в підприємницькій діяльності та в повсякденному житті, а й зростання нових загроз. Анонімність глобальних інформаційних мереж, швидкість передачі інформації і простота їх використання, є не лише основними причинами технологічного буму, а й одночасно дозволяє використовувати всі ці переваги для вчинення протиправних діянь.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», кібербезпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини й громадянина, суспільства та держави у процесі використання кіберпростору, яка забезпечує сталий розвиток інформаційного суспільства і цифрового комунікативного середовища своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі [1]. Загалом управління кібербезпекою в Україні на державному рівні важко назвати ефективним. Національна система кібербезпеки обмежується переважно участю в ній силових органів (Нацполіція, СБУ, Держспецзв'язок тощо). Приватний бізнес та кіберспільнота до вирішення важливих питань майже не залучаються. І хоча зараз в Україні існує нормативна база щодо кібербезпеки, її реалізація демонструє недостатню ефективність.

Злочинність в кіберпросторі – одна з найгостріших проблем, з якою зіткнулося міжнародне співтовариство протягом останніх десятиліть у зв'язку з розвитком інформаційних технологій. В цілому кіберзлочини у світі зростають на 30-40% на рік. А в Україні за останні 5 років кількість кіберзлочинів зросла в 2,5 рази тому вона займає найнижчі позиції на рівні регіону Центрально-Східної Європи. У 2017 році через вірус NonPetya Україна втратила 0,5 % ВВП, що в грошовому еквіваленті – 14,914 млрд. грн. У 2019 р. фахівці СБУ з інформаційної безпеки нейтралізували понад 480 кіберінцидентів та кібератак на органи державної влади та об'єкти критичної інфраструктури. За цей період також припинено функціонування більше ніж 1000 вебресурсів, що використовувались у злочинних цілях [2].

Одночасно з кількістю користувачів збільшується як число потенційних жертв, так і можливість використовувати мережу Інтернет для вчинення протиправних діянь. Протягом останніх десятиліть загроза кіберзлочинності

перетворилася на гостру проблему, що вимагає координації дій на міжнародному рівні. У 2020 р. кіберполіція зареєструвала понад 5 000 кіберзлочинів, в яких вдалося оперативно затримати 106 фігурантів кримінальних проваджень [3].

Термін «кіберзлочинність» часто вживається поряд з терміном «комп'ютерна злочинність», причому нерідко ці поняття використовуються як синоніми. Таким чином, кіберзлочинність може бути визначена як сукупність злочинів, скоєних в кіберпросторі за допомогою комп'ютерних систем чи комп'ютерних мереж, а також інших засобів доступу до кіберпростору, проти комп'ютерних систем, комп'ютерних мереж і комп'ютерних даних.

Боротьба з кіберзлочинністю неможлива без глибокого розуміння і правових проблем регулювання інформаційних мереж. Основна проблема боротьби зі злочинністю в мережі Інтернет полягає в транснаціональності самої мережі і у відсутності механізмів контролю, необхідних для правозастосування. Анонімність мережі Інтернет, вразливість бездротового доступу і використання проксі-серверів істотно ускладнюють виявлення злочинців: для вчинення злочину може використовуватися «ланцюжок» серверів, злочини можуть бути вчинені шляхом виходу в Інтернет через точки загального доступу, такі, як Інтернет-кафе.

Формування глобальної культури кібербезпеки є дієвим механізмом запобігання кіберзлочинності, який спрямовано на попередження, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють вчиненню кіберзлочинів. Мова йде про системні заходи забезпечення життєво важливих інтересів осіб у кіберпросторі, з позицій захисту інформації та інформаційно-психологічного захисту. В сучасних умовах державна політика з питань формування глобальної культури кібербезпеки повинна бути спрямована на ефективну координацію діяльності правоохоронних органів, державних і бізнес структур, інститутів громадянського суспільства, мати за мету подолання цифрової нерівності та забезпечення доступності правових і технічних механізмів захисту особи у кіберпросторі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». – п. 5 ч. 1 ст. 1 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
2. Служба Безпеки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ssu.gov.ua/novyny/7030>
3. Національна поліція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberpolice.gov.ua/news/u--mu-naczpolicziya-vykryla-ponad---kiberzlochyniv-26/>

## **8. КРИПТОАКТИВИ: СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РИЗИКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

**Апанащенко Д.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 5 курс  
Криворізький національний університет*

*Наук. керівник – доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування  
Короленко Р.В.*

### **КРИПТОВАЛЮТА - ГЛОБАЛЬНІ МЕРЕЖЕВІ ГРОШІ ЧИ АКТИВ ДЛЯ СПЕКУЛЯТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ?**

Загальновідомо, що сучасне суспільство не може існувати без грошей. Розвиток грошової валюти безпосередньо пов'язаний з розвитком усієї цивілізації. Товари, продукти, зброя, монети різних видів, паперові банкноти, акції — це тільки мала частина того, що може бути використана в грошовому обігу.

З розвитком комп'ютерних технологій в обіг ввійшли й «електронні гроші». Монети та банкноти з часом почали витіснятися пластиковими картками, жетончиками. В мережі інтернет працює вже багато платіжних систем, які спочатку створювалися для електронних платежів, таких як PayPal, WebMoney, Google Payments, American Express, Яндекс гроші та багато інших. В сучасних умовах цифрові валюти вже не випускаються центральними національними банками.

Тому, в умовах глобалізації електронні гроші набувають особливої популярності, хоча і з'явилися не так давно. Зауважимо, що цьому сприяли такі різноманітні фактори, як: зручність здійснення оплати товарів в інтернет-магазинах, висока швидкість проведення транзакцій, використання сучасних технологій для забезпечення безпеки фінансових угод.

Одним із таких нововведень у галузі електронних грошей виступають криптовалюти. Це цифрові монети, захищені від підробки, які можна зберігати в електронних гаманцях і переводити між гаманцями [1]. Фактично це такі гроші, які дуже схожі на ті, які ми звикли зберігати на своїх розрахункових та інших картках. Однак виникає питання: чи є такий спосіб збереження капіталу ефективним, вигідним та безпечним?

На даний момент існує багато видів криптовалют. Однією з найбільш популярних є Bitcoin, адже саме цей вірець криптовалюти володіє найбільш розгалуженою і великою мережею, і виступає однією з найбільш ліквідних криптовалют.

На офіційному сайті «Bitcoin» трактується як інноваційна платіжна система та новий вид грошей, що функціонує без центрального органу управління чи банків, а опрацювання транзакцій та емісія біткоінів виконується колективно учасниками комп'ютерної мережі Internet [2]. При цьому такі електронні гроші ми можемо використовувати, як звичні нам паперові або електронні. Все ж в Україні такий віртуальний капітал не є офіційно затвердженим, відсутній офіційний

орган, який б здійснював контроль даного обігу грошей. З іншого боку, це може також і підвищувати безпеку заощаджень, оскільки жодна особа не може зламати біткоїн-гаманець.

Крім системи віртуальної валюти як Bitcoin, виділяють також Namecoin, Ethereum, Litecoin, PPCoin, Novacoin та інші[3], при цьому біткоїни є найбільш розповсюдженими у світі. Проте, не дивлячись на збільшення популярності криптовалюти, деякі країни відмовляються та навіть забороняють її використання. Серед чинників, які призвели до цієї ситуації, можна визначити недоліки та обмеження криптовалют в цілому.

Стосовно ризиків на даному ринку, хотілось би зазначити, що найпоширенішими валютами наразі є Bitcoin та Ethereum, саме коливання їх курсів найбільше впливає на коливання криптовалют в цілому, так як вони є найбільш конвертованими та увага суспільства сконцентрована на новинах щодо успіхів та їх падінь.

За останні 25 років обсяги світових фінансових операцій зросли приблизно у 30 разів, тоді як світового ВВП — у 3 рази [4, с. 286]. Важливими у цьому є не лише кількісні параметри, що характеризують зростання фінансових ринків, а й їхні структурні зрушення, зокрема, невинне збільшення частки фінансових інструментів, які у своєму обігу повністю втрачають зв'язок з виробничим процесом. Це, насамперед, пов'язані з ф'ючерсними контрактами деривативні боргові зобов'язання, які в процесі численних трансакцій починають жити власним життям як само відтворювальні фінансові активи.

Особливістю криптовалюти є те, що вони функціонують у віртуальній реальності, а віртуальні (непізнані) процеси взагалі не піддаються регулюванню. Залишаючись при цьому актовою для спекулятивних операцій на фондовому ринку, вони одночасно породжують спекулятивність віртуального.

Таким чином, необхідно констатувати, що реаліями сьогодення є цифрова економіка, яка реалізується з допомогою символів та знаків, економіка, що формується в межах кібернетичного простору та функціонує відповідно до електронних технологій. Це є новий етап розвитку цивілізації. Заперечити або уникнути, який неможливо. Проблема полягає в тому, як до цих процесів мають пристосовуватися держава — в особі центрального банку, та комерційні банки.

Серед переваг використання криптовалют можна навести такі їх ознаки:

- прозорість трансакцій у мережі
- немає можливості скоректувати його ззовні, так як список трансакцій між учасниками мережі є децентралізованим;
- низькі комісії за переводи — досягається за рахунок того, що між учасниками переводу відсутні посередники;
- з розвитком технології стрімко і підвищується їх курс відносно загальноприйнятих вільноконвертованих валют;

Серед недоліків виявлено:

- невизначений правовий статус;
- неможливо передбачити майбутню ціну криптовалюти у довгостроковій перспективі, через те, що на відміну від акцій та облігацій, на ціну яких впливають оцінка стану справ у компанії, на криптовалюти впливають новини,

вподобання користувачів, а також передбачення професіоналів, засновані на суб'єктивних судженнях;

– висока волатильність;

– недостатньо розвинена інфраструктура для розрахунків у торгово-сервісних мережах.

Розглядаючи наведені недоліки, можна дійти висновку, що вони спричинені відносно невеликим етапом розвитку криптовалют в цілому, тому є впевненість у тому, що якщо технології, які стоять за криптовалютами та їх обігом будуть все тісніше включатись у глобальну фінансову систему, то всі ці проблеми будуть вирішені першочергово.

Отже, з використанням криптовалют формується якісно нова система обміну цінністю. Криптовалюти є інноваційним інструментом для суспільства, проте вони не повинні лякати користувача, а навпроти — заохочувати користувачів рухатися відповідно часу. Кріс Скіннер у своїй книзі «ValueWeb. Как финтех компании используют блокчейн и мобильные технологии для создания интернета ценностей» [5, 11] обґрунтовує думку, що саме криптовалюти є системою обміну цінністю, призначеною для цифрової економіки, і саме ці інструменти виступають логічним продовженням розвитку засобів розрахунку від натурального обміну до теперішнього часу. У подальших дослідженнях ми сподіваємося отримати результати, що дозволять пояснити з наукової точки зору майбутній розвиток ринку криптовалют та описати його роль у функціонуванні сучасної фінансової системи.

Тому, можна зробити наступний висновок, що в результаті проведеного дослідження в сфері функціонування криптовалют емісія грошей має бути пов'язана з реальною економікою і бути передумовою її розвитку, а не інструментом примноження спекулятивних операцій та злочинних дій, ризики виникнення яких значні для криптовалют.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Криптовалюта: що це таке і які перспективи її поширення — думка експертів [Електронний ресурс] // Гроші в кредит. — 2017. — Режим доступу до ресурсу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/kryptovalyuta-schotse-take-i-yaki-perspektyvu-jiji-poshyrennya-dumka-ekspertiv.html>.

2. Модернізація управління національною економікою: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (24–25 листопада 2016 р.). — К.: КНЕУ, 2016. — 394, [6] с.

3. Руденко Є. Возможности и перспективы развития криптовалют [Електронний ресурс] / Євгеній Руденко // Владивостокский государственный университет экономики и сервиса. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.scienceforum.ru/2015/pdf/10657.pdf>.

4. Гальчинський А. С. Криза і цикли світового розвитку / А.С. Гальчинський. — К.: «АДЕФ-Україна». 2009. — 392 с.

5. Скіннер К. ValueWeb. Как финтех компании используют блокчейн и мобильные технологии для создания интернета ценностей / Крис Скіннер. — Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2018.

## **СУТНІСТЬ КРИПТОВАЛЮТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ**

Економіка окремих країн як і фінансові сторони постійно удосконалюються на прогресують разом із розвитком глобалізації та поширення ІТ-технологій. Це сприяє появі нових фінансових інститутів, інструментів та форм взаємодії між людьми. Таким чином з'явився аналог традиційних валют – криптовалюта. Серед найбільш популярних криптовалют у світі лідерами стали Bitcoin, Ethereum, DASH, Monero і NEM — їм належить 91 % сумарної капіталізації. Існування потреби в постійному моніторингу руху цих грошових одиниць виявляє сучасні тенденції грошово-валютних систем на світовому ринку.[1]

Такий грошовий обіг є альтернативним та включає емісію і використання як розрахункового інструменту додаткових грошових знаків, як санкціонованих, так і несанкціонованих публічними органами влади держави, які перебувають в обігу нарівні із законним платіжним засобом. На жаль, в Україні відсутня офіційна легалізація криптовалюти, але станом на початок року країна визнана одним зі світових лідерів із застосування криптовалют [1]. За даними «CoinMarketCap», сьогодні у світі існує 699 видів криптовалют, їхня сумарна ринкова капіталізація збільшилася на 53 % з початку 2017 року, із 17,7 до 27,144 млрд дол. США, а станом на початок 2018-го ринкова капіталізація криптовалют у світі становила 538,4 млрд дол. США [2].

Слід зазначити, що зародження криптовалют відбулось у 2009 році, коли особа чи об'єднання осіб під псевдонімом «Сатосі Накамото» заснували свою платіжну систему Bitcoin. Вона використовувала метод захисту Proof-of-work і мала відкритий вихідний код, який був використаний для створення різноманітних платіжних системи біткоіна.

Прийнято виділяти два основні типи віртуальних валют: конвертована (відкрита) і неконвертована (закрита) віртуальна валюта. Суть класифікації віртуальних валют полягає в можливості їхньої конвертації у фіатні валюти, і — навпаки. Термін «конвертована валюта» вказує на її фактичну конвертованість. Таким чином, віртуальна валюта є «конвертованою» лише доти, доки фізичні та юридичні особи проводять із нею операції, а інші приймають її, оскільки «конвертованість» віртуальної валюти жодним чином не гарантована законодавством. Прикладами конвертованої віртуальної валюти є: Bitcoin, Liberty Reserve, Second Life Linden Dollars.

Неконвертована (закрита) віртуальна валюта призначена для використання в конкретних віртуальних сферах, таких як глобальні багатокористувацькі онлайн-ігри або магазин Amazon. com, і яка за правилами, що регулюють її використання,

не може бути обміняна на фіатну валюту. Прикладами неконвертованої віртуальної валюти є: Project Entropia, Q-coins і World of Warcraft Gold.

Зауважимо, що в даний час віртуальні валюти не ставлять під загрозу фінансову стабільність, ураховуючи їхній обмежений зв'язок із реальною економікою, низькі обсяги торгів і відсутність широкого визнання користувачів. Тим не менш розвиток повинен ретельно контролюватися, оскільки ситуація може суттєво змінитися в майбутньому. Говорячи про вплив віртуальних валют на фінансову стабільність, слід зазначити, що користувачі віртуальних валют стикаються із типовими ризиками, пов'язаними з віртуальними платіжними системами, такими як:

1. Кредитний ризик. Користувачі піддаються кредитному ризику щодо будь-яких коштів, що зберігаються на віртуальних рахунках, оскільки не може бути гарантовано, що розрахункова установа у змозі повністю виконати свої фінансові зобов'язання через певний час у майбутньому.

2. Ризик ліквідності. Користувачі можуть перебувати під ризиком ліквідності, якщо розрахункова установа не в змозі задовольнити будь-які зобов'язання, які вона зробила для забезпечення ліквідності.

3. Операційний ризик. Суб'єкти віртуальних платіжних систем повинні мати рахунки в емітента, отже, вони залежать від надійності, оперативності та безперервності його бізнес-процесів.[3]

У 2021р. ціна першої криптовалюти (біткоіна), знижується, але залишається на позначці в 60.5 тис. дол. за 1 BTC [2]. Нові види криптовалют стають досить популярними, особливо в європейських країнах, де до крипти ставляться лояльно. Наприклад, в Ісландії відомий випадок, коли працівникам великого підприємства видали зарплату в біткоінах.

В Україні перша українська криптовалюта з'явилася 30 травня 2016 року — карбованець (Ukrainian Karbowanec, або KRB). На той момент його вартість становила 2,7 гривні [4]. Слід зазначити, що Україні офіційно заборонено користуватися біткоінами, оскільки, за визначенням НБУ вони не мають ніякого забезпечення і юридично закріплених за ними осіб, не контролюються жодними державними органами. Та незважаючи на це українські ІТ-фахівці продовжують інвестувати в дану валюту, в результаті чого Україна сьогодні займає 5 місце за кількістю користувачів біткоінгаманцями серед різних країн світу.[5]

Проаналізувавши дослідження «криптовалюти» на світовому рівні, можна зауважити, що виділяють як переваги, так і її недоліки.

До переваг відносять:

- 1) відкритий код алгоритму (дозволяє користуватися її кожному бажуючому);
- 2) анонімність трансакцій (інформації про власника криптогаманця немає, є тільки номер гаманця);
- 3) децентралізований характер (відсутність єдиного цифрового банку, відсутність контролю за трансакціями і платежами);
- 4) не схильна до інфляції (емітується обмежена кількість монет);
- 5) захищеність (її не можна скопіювати).

Також назвемо недоліки валюти:

- 1) через відсутність регулятивних механізмів немає гарантій збереження електронних криптогаманців;
- 2) з боку національних регуляторів можливі негативні дії щодо неї;
- 3) втрата пароля до електронного криптогаманця або його непрацездатність ведуть до безповоротної втрати всіх;
- 4) з підвищенням рівня складності стає нерентабельним майнінг криптовалют на обладнанні окремих користувачів.[3]

Отже, проаналізувавши поняття криптовалюти можна зробити висновки, що вона приховує величезний фінансовий потенціал. Проте попри всі переваги і різноманітність поширення біткоїнів, їхні перспективи достатньо неоднозначні. Можна сказати, що поки що єдиного рішення щодо подальшої стратегії розвитку криптовалюти у світі не існує. Тому потрібно докласти ще чимало зусиль щоб санкціоновано ввести цю новітню валюту на вітчизняні та закордонні ринки.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Плита А. І. Криптовалюта: її правовий режим, проблеми застосування [Електронний ресурс] / А. І. Плита // Українське право. — 2017. — 2 червня. — Режим доступу : [http://ukrainepраво.com/legal\\_publications/essay-on-it-law/it\\_law\\_plyta\\_cryptocurrency](http://ukrainepраво.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_law_plyta_cryptocurrency)
2. Cryptocurrency Market Capitalizations [Electronic resource]. — Available at: <https://coinmarketcap.com>.
3. Що таке біткоїн? [Електронний ресурс] // Invest-Program — прибуткове інтернет-інвестування. — 2015. — 7 серпня. — Режим доступу : <http://invest-program.com.ua/shho-take-bitcoin>.
4. Попов В. Що таке криптовалюта? [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. — 2017. — Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/details/28742278.html>.
5. Правомірність використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin : офіційне роз'яснення Національного банку України від 10.11.2014 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

**Бойко М.В.**

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,  
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»  
Університет державної фіскальної служби України,  
Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л. Тарангул,  
*Біленко Д.В.*

## **РОЗМІР, ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ**

Крипто-активи виникли як прямий результат недавніх цифрових технологічних розробок, відкриваючи широкі нові можливості для обміну, інвестицій та фінансових операцій. Зокрема, були введені у фінансові послуги, щоб забезпечити більш ефективний обмін та оновлення інформації. Проблема регулювання крипто-активів полягає у властивих їм гібридних та



трансформаційних формах. Швидкі темпи розвитку та інновацій на цьому ринку ускладнюються регуляторними підходами та прогалинами в регулюванні.

Розвиток крипто-активів пов'язаний з бурхливим технологічним розвитком Fintech у світі. На сьогоднішній день існує близько 1500 криптовалют. У крипто-активів протягом останнього року відбулася значна мінливість цін. Наприклад: 03.01.2020 р. один Біткоїн коштував – 7,372 тис. доларів, 03.01.2020 р. – 33,065 тис. доларів, а 14.03.2021р. – 60,170 тис. доларів. У березні 2021 року він досяг загальної ринкової капіталізації в 997,8 мільярдів доларів. Біткоїн на березень 2021 р. займає найбільшу частину цього ринку (60,89% ) [1].

Ринкова капіталізація крипто-активів залишається невеликою порівняно із світовою фінансовою системою на рівні близько 230 млрд. євро станом на 1 липня 2020 р., приблизно 0,9% від ринкової капіталізації індексу S&P 500 і 2,8% світової вартості золота [2].

Вплив ринку крипто-активів, таким чином, все ще залишається низьким, і крипто-активи досі ще не широко використовуються у фінансових операціях. Оскільки бізнес у цій галузі лише починає зароджуватися, а консолідація ще має відбутися, вплив на глобальному рівні також залишається обмеженим, але може швидко прискоритись у найближчі роки, оскільки фінансові ринки стрімко розвиваються та еволюціонують. Зокрема, як пояснив Світовий банк, поява криптовалют та блокчейн-технологій є частиною ширшої хвилі технологій, що сприяють рівному рівні взаємодії (P2P), індивідуалізація продуктів та гнучкість методів виробництва [2].

Наприклад, стабільні монети можуть бути корисним інструментом для дешевших транскордонних грошових переказів та платежів. Крипто-активи також можуть запропонувати альтернативне джерело фінансування для стартапів, починаючи з січня 2017 року капітал, залучений за допомогою ICO та продажу приватних токенів, і в січні 2019 року вже склав 24 мільярди євро в усьому світі.

Крім того, вони могли б бути більш широко використані у секторі фінансових послуг підвищення ефективності та зменшення витрат. Зростання платформ для торгівлі крипто-активами: вихід нових фінансових продуктів (таких як криптовалютні фонди та трасти на біржові товари), а також зростаючий інтерес з боку інвесторів, порушують питання про майбутнє значення та наслідки крипто-активів для фінансового сектору, як розповсюдження та прийняття цього нового організація обміну, є потенційно трансформаційною. Ці перспективи можуть пояснити нещодавній сплеск інвестицій у Fintech та технології блокчейну [3].

Зі зростанням конкуренції у фінансовому секторі фінансові фірми сильно хочуть інвестувати в цю сферу, щоб зберегти конкурентоспроможність. Це може пояснити нещодавнє супутнє значне збільшення інвестицій в кібербезпеку та придбань у Fintech сектор.

З точки зору фінансового сектору в цілому, розвиток крипто-активів здатний суттєво стимулювати інновації, інвестиції та продуктивність сектору. У той же час ці швидкі трансформаційні події створюють низку проблем для законодавця, який, забезпечуючи належний рівень регулювання, також має сприяти інноваціям та конкурентоспроможності. Враховуючи внутрішню глобальну крипто-активів

міжнародне співробітництво також має бути посилене, щоб уникнути регулювання прогалини, які можна використати для транскордонної діяльності[4].

Отже, можемо зробити висновок, що до інноваційних можливостей криптовалют слід віднести анонімність та захист персональних даних власника електронного гаманця одночасно з відкритістю історії транзакцій. В умовах віртуальної фінансової системи криптовалюта є надійним інвестиційним інструментом на базі цифрової моделі глобального створення, передачі, зберігання цінності та можливості створення та підтримки старт-контрактів, які дозволяють програмувати передачу цінності згідно встановлених правил.

Свобода у виплаті та дешевизна в обслуговуванні дає можливість здійснювати транзакції з мінімальними зборами, відсутністю географічних та часових бар'єрів. Основним пріоритетом криптовалют є децентралізація, яка надає можливість користувачу самостійно контролювати рух криптовалюти за відсутності сторонніх контролюючих органів, що дозволяє обійти організаційні межі та обмеження централізованих організацій та владних структур.

Проте, слід врахувати, що ринок криптовалют у світі є досить новим та законодавчо не сформованим, зокрема відсутнє законодавче регулювання статусу та обігу крипто валют, що не дозволяє внести криптовалюту до статуту капіталу юридичних осіб і використовувати як актив підприємства.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Ціни, графіки і ринкова капіталізація крипто валют. URL: <https://coinmarketcap.com/ru/>

2. Цифрові фінанси: Нові ризики в крипто-активах, нормативні та наглядові проблеми. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/654177/EPRS\\_STU\(2020\)654177\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/654177/EPRS_STU(2020)654177_EN.pdf)

3. Глобальний крипто ринок. URL: <https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2020/08/2019-04-ccaf-global-cryptoasset-regulatory-landscape-study.pdf>

4. Гулей, А.І. Тенденції та перспективи розвитку криптовалют у світовій фінансовій системі. Український журнал прикладної економіки. – 2018. – № 3. – С. 8–19 URL: <http://ujae.wunu.edu.ua/index.php/ujae/article/view/314/308#>

**Вербіцька В.М.**

*«Облік і оподаткування», 3 курс*

*Університет банківської справи*

*Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри облікових технологій і оподаткування*

*Шурпенкова Р.К.*

## **ЗНАЧЕННЯ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТИ**

Криптоактиви — це цифрові активи, які записані в розподільчий реєстр ("distributed ledger"). Це віртуальні ресурси, які здобувають шляхом обміну одних ресурсів на інші, або ж шляхом «добування» на фінансовому ринку ICO-system.

Криптовалюта спочатку свого заснування була відома вузькому колу спільноти, що використовували їх або "ідейно" як альтернативу контрольованим державними інститутами способів розрахунку, або заради забави та дослідження фінансової біржі. Однак ситуація почала різко змінюватися після 2014 року, коли такі криптовалюти, як біткоїн та ефір опинилися на хвилі стрімкого зростання ціни.[3] Одночасно стрімко зростала і публічна обізнаність щодо криптовалют. Разом з цим відбувся й масовий випуск нових криптовалют як засобу збору коштів для фінансування стартапів. Все це не могло не привернути увагу державних регуляторів фінансових ринків економічно розвинутих країн.

Правове середовище регулює необхідні аспекти діяльності з криптовалютами: правовий статус цифрових активів, роботу біржових платформ, можливість платежів у криптовалютах та оподаткування.

На умови правового регулювання впливає ступінь реалізації принципів верховенства права. У певній країні можуть бути прийняті закони, що сприяють розвитку блокчейну та обігу криптовалют, однак, якщо інститути правового захисту в країні слабкі це створить значні ризики для ведення бізнесу.[3]

На сьогодні криптовалюта не має визначеного правового статусу в Україні, зокрема відсутня нормативна база для її класифікації та регулювання операцій з нею. Разом з тим, з метою врегулювання правовідносин щодо обігу, зберігання, володіння, використання та проведення операцій за допомогою криптоактивів в Україні, а також визначення загальних засад функціонування та правового регулювання ринку віртуальних активів в Україні на сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано відповідні проекти законів.

Хоча Україна не попала до жодного з рейтингів із вивчення цифрової економіки, однак цифрова економіка у нас активно розвивається. Національний банк України на запит щодо віднесення операцій із віртуальною валютою до операцій із торгівлі іноземною валютою надав роз'яснення, в якому біткоїн віднесено до грошових сурогатів. Наголошено, що «не уповноважені банки не мають правових підстав для зарахування іноземної валюти, отриманої від продажу біткойнів за кордоном». Також регулятор застерігає громадян від використання віртуальних валют для обміну на товари або грошові кошти.[2]

Основною причиною зазначених обмежень є ризики та загрози, що мають на меті мінімізувати регулювання за відсутності системи норм та правил, які б дали змогу впорядкувати ринок віртуальних валют. Основними ризиками та загрозами для економічної безпеки держави функціонування криптовалют в Україні є:

1. використання віртуальних валют для нелегальних транзакцій, торгівлі наркотиками, зброєю тощо;

2. експансійне проникнення на внутрішній ринок іноземних фінансових установ внаслідок загострення конкуренції та втрати ринкових позицій національними фінансовими установами, що може спровокувати втрату монетарного суверенітету країни;

3. втрата державної монополії на емісію грошей;

4. зменшення сеньйоражу центрального банку;

5. зменшення попиту на національну валюту, що зумовлює її знецінення (а можливо, навіть відмову на користь іноземної) та зміну швидкості обігу, що

ускладнює процес визначення швидкості обігу грошей та здійснення грошово-кредитного регулювання;

б. неможливість проведення ефективної грошово-кредитної політики, оскільки істотна частка грошової маси перебуватиме поза контролем регулятора;

7. зменшення рівня впливу або усунення фінансових посередників тощо.[1]

Варто зауважити, що в даний час віртуальні валюти та інші активи не ставлять під загрозу фінансову стабільність, ураховуючи їхній обмежений зв'язок із реальною економікою, низькі обсяги торгів і відсутність широкого визнання користувачів. Тим не менш розвиток повинен ретельно контролюватися, оскільки ситуація може суттєво змінитися в майбутньому.

На сьогоднішній день криптоактиви приховують величезний фінансовий потенціал. Так, нещодавнє дослідження Technology Tipping Points and Societal Impact, проведене в рамках Всесвітнього економічного форуму (WEF), показало, що переломний момент для Bitcoin настане до 2025 року. На думку понад 58 % опитаних із 800 керівників компаній і фахівців, на цей момент близько 10 % світового ВВП проходить через системи віртуальних валют. Водночас дослідження, проведене англійською компанією MagisterAdvisors, яка займається консалтингом технологічної галузі у сфері М&А, показало, що топ-100 фінансових компаній витратять близько 1 млрд. доларів за наступні два роки на проекти, пов'язані зі системою шифрування, яка є в основі будьякої криптовалюти. Крім того, згідно з отриманими даними, біткоїн може стати шостою за обсягом резервної валютою у світі протягом найближчих 15 років.[3]

Отже, основними перевагами цього виду активів є відкритий код алгоритму, який дозволяє добувати їх кожному бажаючому, відсутність єдиного цифрового банку і контролю за транзакціями, а також те, що вони мають децентралізований характер і їх неможливо підробити. Головними недоліками є висока мінливість ціни через специфіку використання й відсутність регулятивних механізмів, які не надають гарантій збереження електронних криптогаманців.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. IFRS. Accounting for crypto-assets. EY researchpaper.- [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ey.com/>

2. Криптовалютний ринок, значення фінансових бірж та їхнє регулювання. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lektsii.com/1-36819.html>

3. Ethereum. Wikipedi. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: : <https://ru.wiki-pedia.org/wiki/Et>

**Власюк К.Р.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 1 курс  
Волинський національний університет імені Лесі Українки  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів  
Борисюк О.В.*

## **РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТО АКТИВІВ, ЯК ГРОШЕЙ МАЙБУТНЬОГО**

Крипта - це новий вид децентралізованої цифрової валюти. В основі криптовалюти лежить складний криптографічний алгоритм. Принцип роботи цифрових монет побудований на відкритому протоколі передачі даних. Всі дії, включаючи випуск нових грошей і обробку транзакцій, виконуються колективно учасниками мережі. На даний момент популярність крипто валюти пояснюється недовірою до влади і традиційним грошам. Люди почали розчаровуватися в грошовій політиці, тому вдалися до використання децентралізованої платіжної системи.

В своїй статті я хочу розглянути таке важливе питання, як ризики використання цифрової валюти. Першим з них є ризик втрати доступу до гаманця. Можливий у тому випадку, коли інвестор елементарно забув пароль, або ж пристрій на якому зберігався ключ було втрачено, викрадено або спалено. Його неможливо відновити або змінити. У разі втрати даних для входу кошти будуть заморожені на рахунку. Ще може бути так, що біржа, брокер або гаманець на якому зберігаються активи, будуть зламані, а гроші викрадені.

Дуже популярним є шахрайство щодо крипто валюти, а саме атака ресурсів мережі. Безпека будь криптовалюта полягає в децентралізації обчислювальних потужностей. Якщо хтось отримає доступ над 51% ресурсів мережі, це дозволить вносити будь-які зміни в роботу блокчейна. Однак чим більше обчислювальної потужності у криптовалюти, тим складніше реалізувати цей план.

Ринок крипто активів дуже непередбачувано реагує на зміни політики провідних країн щодо криптовалюти. За даними попередніх років закрилося близько 48% криптовалютних бірж, в числі яких були присутні досить перспективні. На момент закриття майданчиків користувачі не встигли вивести гроші з рахунків, що призвело до багатомільйонних втрат. І причиною цього не завжди були хакерські атаки. Ще однією нагальною проблемою для більшості бірж є те, що багато хто просто не може забезпечити достатній оборот коштів, щоб "залишатися на плаву" тривалий час. Технічні збої в роботі майданчиків, на яких зберігаються біткоіни-гаманці, - досить поширене явище. Інвестори, потерпілі збитки, не можуть претендувати на повернення коштів незалежно від того, чим обумовлена проблема - зловмисними діями хакерів або недбалістю оператора при розробці програмного забезпечення.

На мою думку, найбільш вагомим ризиком щодо користування цифровою валютою є відсутність законодавчої бази і юридичні ризики. Біткоіни і інші монети не мають чіткого законодавчого регулювання. Це обмежує можливості користувачів в питанні судового захисту, наприклад, якщо вони постраждали від рук шахраїв. Зараз немає точного розуміння того, як визначається вартість цифрових активів, відсутня їх правовий статус. Також не прописані інструкції, як правоохоронні органи можуть відстежити вкрадену криптовалюту, вилучити та інше. Деякі аналітики прогнозують багаторазове подорожчання біткоінів в майбутньому і пропонують інвестувати в нього з довгостроковими цілями. Однак такий внесок в майбутньому може опинитися поза законом, наприклад, якщо уряд заборонить володіти криптовалютою і здійснювати з нею операції. У цьому випадку користувач ризикує втратити весь капітал або ж частина його на тому, що

перевести в готівку цифрові монети стане значно дорожче і складніше.

Одним із драйверів зростання вартості біткоіни вважається його визнання в суспільстві: чим більший попит, тим більше ціна. Однак поширення цифрових грошей уповільнюється через спірну репутацію. Нерідко BTC і інші криптовалюта використовуються в злочинних схемах, наприклад, для відмивання грошей, покупки незаконних речовин або при побудові фінансових пірамід. Це викликає негативні асоціації і змушує уряд приймати заборонні заходи.

Криптовалюта нестабільна, ніким не регулюється, не гарантує захист інвестора, схильна до екстремальної волатильності і вкрай приваблива для шахраїв. Перспективи віртуального заробітку можуть бути настільки ж повітряними, як і сама валюта. Тому кожен, хто інвестує в біткоіни або здійснює транзакції з криптовалютою, зобов'язаний в першу чергу враховувати ризики, щоб вжити необхідних заходів. Тільки комплексний підхід допоможе ефективно захистити кошти.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Крипта. Навіщо і чому? Веб-сайт. URL: <https://vc.ru/crypto/48625-kripta-zachem-i-pochemu>

2. Криптовалюта (крипта): що це таке і як на ній заробити. Веб-сайт. URL: <https://www.finam.ru/education/likbez/kriptovalyuta-kripta-hto-eto-takoe-i-kak-na-neiy-zarabotat-20190605-15210/>

3. Криптоінвестиції: Переваги та ризики інвестування у крипто валюту. Веб-сайт. URL: <https://investory.news/kriptoinvesticii-perevagi-ta-riziki-investuvannya-u-kriptovalyutu/>

4. Мультимедійна платформа іномовлення України. Веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2354895-ukraincam-rozpisali-riziki-kriptovalut.html>

5. 14 головних «за» і «проти» біткоіни. Інструкція для новачка. Веб-сайт. URL: <https://www.rbc.ru/crypto/news/5ef32adf9a794737b468126c>

6. Криптовалюта. Вебсайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%B0>

**Герасимчук М. С.**

*«Облік і оподаткування», 3 курс*

*Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів*

*Скоромна О. Ю.*

## **КРИПТОВАЛЮТА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ**

Сучасний світ знаходяться на стадії стрімкого розвитку, де зосереджено втілюються новітні технології з високоточними обчислювальними програмами та інноваційними інструментами управління, поміж яких можна віднести й електронні гроші. Активне використання спеціалізованих комп'ютерних

технології, а також глобальної мережі Internet, посприяло виникненню такого явища як «криптовалюта».

Дослідження впливу криптовалюти на економічні процеси, зокрема на монетарну політику, викликають особливий інтерес у представників економічних наук. Так, значний внесок у формування теоретичних аспектів електронних грошей зробили такі вчені-економісти: Дученко М.М., Павленко Т.В., Двудіт З. П., Передало Х. С., та інші.

На думку М.М. Дученко та Т.В. Павленко, криптовалюти – це економічні інновації, що мають потенціал до зміни наявної структури економіки та способу функціонування фінансових установ [1]. В теорії і на практиці відсутні єдиний підхід до визначення криптовалюта, що ускладнює її правове регулювання. Однак, можна виокремити дві основні позиції, з яких визначається криптовалюта:

- інформаційної, криптовалюта - цифрові гроші, випуск і підрахунок яких заснований на шифруванні.

- економіко-правової, криптовалюта - це певна програмна система цифрових кодів, що захищена відповідним шифром.

Вперше трактування цього терміну відбулося у 2011 році в журналі «Forbes», воно було опубліковано на англійській мові – «*crypto currency*» і розшифровується як *базовий некомерційний проект, зі створення нової валюти лише з криптографії, шифрування мереж та програмного забезпечення з відкритим кодом* [2]. Шифруванням люди користуються давно та створюють свою систему шифрів. Із застосуванням комп'ютерних технологій з'явилося шифрування нового покоління. Відповідна інформація передається по відкритих каналах інтернету, та не є доступною для знаходження ключа. Незабаром на принципі такого шифрування з'явилася перша криптовалюта – Bitcoin.

Банком біткоінів є світова інтернет-мережа власників гаманців, де зареєструватися та почати фінансову операцію може будь-яка особа. Однак, їх не можна надрукувати в потрібній кількості, оскільки застосування відбувається за своїм принципом і тільки з відповідною обчислювальною потужністю.

З часом, з'явилися інші криптовалюти де кількість на сьогоднішній день величезна: Litecoin, Dogecoin, NXT, Darkcoin та інш. Оскільки, криптовалюта є новим видом валюти, їй також притаманна низка переваг та недоліків. Аналіз праць науковців, надав змогу виокремити основні з них.

На основі вище наведених визначень, можна охарактеризувати переваги електронних грошей наступними особливостями:

- децентралізація (всі дані зберігаються в зашифрованому, добре захищеному вигляді, у відповідного емітента);
- анонімність (дані про людину, який провів операцію отримати не можна. Всі дані зберігаються на електронних гаманцях і являють собою набір чисел);
- обмеженість емісії (корпорації з діяльності криптовалют, випускають обмежену кількість внутрішніх токенів (компактний пристрій, призначений для забезпечення інформаційної безпеки користувача, також використовується для ідентифікації його власника)) [3];
- прибутковість (продаж криптовалют, приносить дохід своїм власникам);
- незалежність (відсутність втручання державних органів);

- портативність (купівля криптовалюти, не вимагають відкриття та утримання банківських рахунків) [1];
  - свобода у виплаті (в буд-який час людина може використати гроші).
- Однак слід зауважити, на рівні з перевагами, цифрові гроші також мають певні недоліки і не зможуть повністю замінити традиційні гроші, а саме:
- хакерська атака (несанкціонована операція з отримання доступу до системи);
  - втрата доступу до електронного гаманця може призвести до повної втрати криптовалюти.
  - неможливість внесення криптовалюти до стат. капіталу юридичних осіб;
  - ризик децентралізації емісії [3];
  - складність використання (зумовлено непрофесійністю користувачів);
  - падіння балансу центрального банку країни;
  - заміщення грошей – криптовалютою, здатне ускладнити оцінку грошових агрегатів та стоїть на заваді підтримки на одному рівні, що зумовить інфляцію.

Отже, володіючи даними якостями і специфікою існування, електронні кошти несуть за собою глибокі економічні наслідки і можуть істотно вплинути на міжнародний ринок. Для електронної валюти, як будь-якій інноваційній технології, потрібен час для того щоб сформувати під собою необхідні економічні та юридичні передумови свого розвитку, тим самим здобути прихильність міжнародних користувачів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Дученко М.М., Павленко Т.В. Вплив криптовалют на економіку країни. Гроші, фінанси і кредит // *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 1002-1009.
2. Andy Greenberg. Crypto Currency. *Forbes Media Kit*. Apr 20, 2011. URL: <https://www.forbes.com/forbes/2011/0509/technology-psilocybin-bitcoins-gavin-andresen-crypto-currency.html?sh=1755cd9b353e> (дата звернення: 07.04.2021).
3. Дзуліт З. П., Передало Х. С., Тиліпська Р. Б. Криптовалюта: стан та тенденції розвитку. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 10-14.
4. Васильчишин О.Б. Основні напрямки впливу криптовалют на монетарну політику та фінансову безпеку банківських систем. *Економічний аналіз*. 2017. № 4. С. 152–160.

**Грушко Н.С.**

*«Фінанси банківська справа та страхування», 5 курс  
Університет державної фіскальної служби України*

*Науковий керівник –к.е.н., доцент, доцент кафедри банківської справи та  
фінансового моніторингу*

*Клюско Л. А.*

## **ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

В сучасних умовах активного розвитку й трансформації економічних процесів та економічної системи в цілому, актуальними постали питання,



пов'язані з використанням передових фінансових технологій у всіх сферах діяльності. Не є винятком фінансова сфера, і зокрема банківська система.

На даний час у банківській сфері відбуваються значні зміни, ключовим фактором яких виступає розвиток фінансових технологій, які сприяють появі нових підходів та методів управління. Наразі, головним мейнстрімом у банківському секторі стало використання фінансових технологій (FinTech), задля скорочення витрат, підвищення безпеки фінансових операцій, а також забезпечення відповідності сфери послуг потребам суспільства, яке постійно розвивається [1].

Значний внесок у розробку питань впровадження інноваційних банківських послуг та новітніх фінансових технологій здійснили такі визначні економісти та науковці, як: Ванг С., Дзюблюк О. В., Ковальчук Я., Косба. А., Луців. Б. Л., Чайковський Я. та інші.

Фінтех-інновації мають вагомий вплив на банки, та на банківську систему в цілому, і в першу чергу це проявляється шляхом залучення систем автоматизованого управління. Так як для клієнтів, при виборі банку важливу роль відіграє його надійність, банки регулярно покращують та розвивають ІТ-напрямок, з метою розширення спектру послуг та поліпшення їх якості, формування баз клієнтських даних, удосконалення систем захисту від кібератак, та з метою зниження витрат на операційну діяльність [2].

Рушійною силою здійснення інноваційних перетворень у банківській сфері є специфіка її розвитку в умовах глобалізації та конкурентної боротьби, а також необхідність протистояння високим ризикам бізнесової діяльності та зростаючим загрозам розгортання глобальних фінансових криз. Слід зазначити, що на думку більшості вчених-економістів, активізацію інноваційних процесів, задля успішного впровадження фінансових технологій у діяльність банківських установ, необхідно здійснювати за наступними векторами (Табл.1.)

Таблиця 1 - Основні вектори впровадження інноваційних фінансових технологій

Вектори впровадження інноваційних технологій	1. Впровадження інноваційних банківських продуктів та послуг, які здатні задовольнити широкий спектр потреб споживачів на фінансовому ринку, а також модифікування уже існуючих видів банківських послуг із застосуванням технологічних інновацій
	2. Трансформація концепції просування банківських продуктів до кінцевого споживача. Запровадження інноваційних методів їх продажу та новітніх маркетингових стратегій.
	3. Модернізація організаційних структур банку і його окремих структурних підрозділів, а також систем внутрішнього контролю у банках, задля підвищення ефективності функціонування банку, швидкості проходження управлінських рішень та формуванню ефективної системи банківського ризик-менеджменту

*Джерело: складено на основі [3]*

Розглянувши перший вектор, бачимо, що він нерозривно пов'язаний із процесами фінансової глобалізації, котра нині є основною тенденцією розвитку міжнародної економіки, що тією чи іншою мірою впливає на поведінку всіх економічних агентів та усі процеси, які відбуваються у світовому господарстві. Другий вектор банківських інновацій пов'язаний із новітніми методами і маркетинговими стратегіями просування банківських послуг до споживача.

Третій вектор інноваційного розвитку банківського сектору має вирішальне значення на шляху оптимізації організаційних структур комерційного банку, відображаючи його здатність адаптуватись до високих потреб у змінах технологічних підходів до побудови власної бізнес-моделі.

Наразі, у сфері банкінгу вже активно використовуються передові фінансові технології, які включають безліч напрямів, що на даний момент швидко розвиваються, такі як [4;5.]: цифрові платежі і однорангові платежі (Peer-to-peer payments); однорангове кредитування (Peer-to-peer lending); краудфандінг і краудінвестинг (Equity crowdfunding); аналіз Big Data і прогнозне моделювання (Predictive modeling); ризик-менеджмент; технології безпеки (Security tech)

Отже, використання фінансових технологій у банківському секторі є вкрай необхідним і ефективним процесом, адже в сучасних умовах, банківські установи при формуванні власної стратегії мають розцінювати інноваційний вектор розвитку як найважливіший засіб забезпечення стабільності свого функціонування, економічного зростання і конкурентоспроможності. Результати впровадження таких нововведень можуть забезпечити стійкість та ефективність функціонування банку як у короткостроковій так і в довгостроковій перспективі.

#### **Перелік використаних джерел:**

1. Ковальчук Я., Чайковський Я. Сучасні фінтех напрями в банківському секторі. Світ фінансів. 2020. Вип. 2 (63). С. 36-48.

2. Мусіян Є.А. Використання фінансових технологій у банківській справі URL:

[https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/78323/1/Musiyany\\_Bachelou s\\_paper.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/78323/1/Musiyany_Bachelou s_paper.pdf)

3. Дзюблюк О. В. Інноваційні вектори розвитку банківської системи. Світ фінансів. 2019. Вип. 3 (60). С. 8–25.

4. Ключко Л. А. Інновації у сфері банківського бізнесу. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. електронне фахове наукове видання. – 2019.– № 2.– С. 109 – 129.

5. Ernst & Young. Global FinTech Adoption Index. 2019. URL : <https://fintechauscensus.ey.com/2019/Documents/ey-global-fintech-adoption-index-2019.pdf>

**Домбровський І. В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів,  
банківської справи та страхування*

*Самарічева Т. А.*

## **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТНОГО ПОРТФЕЛЯ В УКРАЇНІ**

Криптовалютний трейдинг може бути дуже важким через несподівані коливання, що трапляються на цьому ринку. Тому до формування криптопортфеля потрібно підходити з особливою обережністю. Навчившись професійно розширювати активи, можна уникнути великих збитків під час ринкових потрясінь. Сильні криптовалюти менш схильні до ризиків, ніж маловідомі альткоїни. Тому вибираючи нові маркери для довгострокового зберігання, необхідно їх ретельно аналізувати.

В першу чергу інвестори розглядають криптопортфель як, інструмент диверсифікації ризику та нарощування капіталу. Інвестиції в криптовалюту стають все більш популярним інструментом для пасивного заробітку в Україні. Зібрати криптопортфель не представляє ніякої складності. Для створення криптовалютного портфеля не потрібно збирати документи і відкривати спеціальні розрахункові рахунки. Також не знадобиться якийсь фіксований стартовий капітал і спеціальне програмне забезпечення, почати можна з будь-якої суми і в будь-який зручний момент.

Зростання вартості електронних грошей може принести прибуток, однак, висока нелінійність вносить в такий спосіб заробітку високу частку ризику.

Зручність криптовалютного портфеля в тому, що його не потрібно ніяк спеціально створювати: ви просто купуєте різні монети і зберігаєте якийсь тривалий період. Якщо відкрити інформаційний сайт [coinmarketcap](https://coinmarketcap.com), то можна побачити на ньому кількість доступних криптовалют - станом на 24 березня 2021 року їх налічується 8 936[4].

Досвідчені інвестори по всьому світу виділяють такі основні рекомендації для новачків, які хочуть почати формувати свій криптовалютний портфель:

1. Незалежно від бюджету тримати в портфелі 3-9 монет. З меншою кількістю може не спрацювати диверсифікація, більше криптовалют сильно збільшать ризик не вкластися в неприбутковий проект.

2. У перший рік слід дотримуватися такої пропорції: 80% капіталу розподіляти між монетами з першої десятки криптовалют [coinmarketcap](https://coinmarketcap.com), 15% капіталу сконцентрувати на монети які займають 11-30 місце, решту 5% зайняти криптовалютами, які знаходяться на 31-50 місці. Після першого року інвестицій, з'явиться досвід, який допоможе орієнтуватися в темі і в деяких проектах на свій розсуд, з'явиться вміння входити навіть на етапі збору коштів[1].

3. При складанні криптопортфеля слід обмежувати частку біткоіна. Люди звикли асоціювати біткоін з криптовалютою, яка буде нескінченно довго дорожчати. Насправді біткоін поступається багатьом малобюджетним стартапам по технологічності, зручності і швидкості роботи. Зараз він тримається на залученому капіталі і довірі користувача, які всього за кілька років можуть повністю переміститися в інший криптовалютний проект [2].

Вибираючи, яку криптовалюту купити в 2021 році, потрібно оцінювати можливі ризики. Перш за все, будь яка електронна валюта існує за рахунок попиту на неї, чим він менший, тим вартість її менше. Рости така валюта буде виключно тоді, коли на неї є попит і ажіотаж. Саме тому робити вкладення в перспективні криптовалюти має сенс тільки в той момент, коли попит на них зростає. З падінням попиту падатиме і ціна.

При складанні портфелю криптоактивів слід відштовхуватись від обраної стратегії. Короткострокова стратегія — це постійна купівля-продаж різних валют. Така спекуляція — повноцінна робота.

Середньострокова стратегія підходить інвесторам, які періодично щось купують, а щось продають, залежно від курсу та новинного фону. Інвестори орієнтуються на ціни, капіталізацію основних валют, оновлення екосистеми та заяви провідних бізнесменів, фінансистів чи політиків щодо криптовалют. Особливо впливають на ринок угоди на великі суми щодо купівлі криптовалют. Негативним фактором для ціни є перевищення пропозиції над попитом.

Довгострокова стратегія передбачає інвестиції за принципом «buy and hold», тобто актив тримають упродовж 5-10 років, незважаючи на короткострокове коливання ціни.

Операції з криптоактивами в Україні не заборонені, як у деяких країнах. Проте криптоіндустрія в Україні — сіра зона економіки. «Зараз відсутні нормативно-правові акти, які регулюють обіг віртуальних активів». Врегулювати цей ринок та впровадити процедури фінмоніторингу повинен законопроект №3637 “Про віртуальні активи”[5]. На початку грудня 2020 року Верховна Рада його підтримала у першому читанні.

Інвестори з великими сумами - понад \$50 000 - купують криптовалюту, використовуючи OTC-платформи. Вони виступають посередником, а угода укладається безпосередньо між покупцем та продавцем (маркет-мейкером) за фіксованою ціною за певну кількість монет. OTC-платформа може перевірити «походження» валюти, щоб вона не була вкраденою. Найвідоміші OTC-платформи - це британська B2C2 (угоди від \$50 000) та Circle Trade (від \$500000).

Криптовалюту на невеликі суми краще купувати через біржі, криптообмінники або гаманці. Повний перелік популярних світових бірж можна знайти на [coinmarketcap.com](https://coinmarketcap.com) або [coindesk.com](https://coindesk.com). Новачкам краще обрати когось із топ-20 за обсягами. Наприклад, це біржі Binance, Bitfinex, Kraken, Coinbase та інші. Краще обирати майданчик з історією та позитивною репутацією.

Обираючи майданчик для інвестування в Україні слід звернути увагу на такі сервіси: криптообмінники Changeit та Liteexchanger, світова біржа Binance та дві українські біржі — Kuna та BTC Trade UA. Серед гаманців, що дають можливість купити криптовалюту, виділяють Trust Wallet. Він має глибоку інтеграцію з інфраструктурою біржі Binance.

На всіх майданчиках є комісії платіжного сервісу за переказ фіатних грошей на рахунок обмінника чи біржі, купівлі криптоактивів та їхнього виведення. Комісії залежать від суми конвертації, виду валют, типу гаманця та способу поповнення. Зазвичай вони становлять від 0,1-5%. Наприклад, Kuna за перерахування грошей на рахунок біржі та виведення коштів бере комісію до 3%.

Розглянувши основні моменти портфельного інвестування можна зробити висновок, що тут, як і в традиційному трейдингу, необхідно дотримуватися чіткого торгового плану. Останній повинен описувати більшість торгових ситуацій. Багато трейдерів нехтують цим найважливішим аспектом, торгуючи безструктурно. Але слід пам'ятати, що при такому типі торгівлі безструктурним буде і підсумковий результат [3].

Створення інвестиційного криптовалютного портфеля схоже на створення торгової стратегії. Тут не існує ідеальних «золотих» комбінацій. Їх необхідно створювати під себе, виходячи зі свого власного досвіду і розуміння ринку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Базанов С.А. Биткоин для всех. Популярно о первой распределенной одноранговой денежной системе / С.А. Базанов. – Ridero, 2018. – 248 с.
2. Як розумно інвестувати в криптовалюту. Криптогід від Forbes. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forbes.ua/money/kriptogid-yak-kuivuvati-ta-prodavati-kriptovalyutu-10032021-112>.
3. Основы создания криптовалютного инвестиционного портфеля. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forklog.com/osnovy-sozdaniya-kriptovalyutnogo-investitsionnogo-portfelya/>.
4. CoinMarketCap. – Режим доступу: <https://coinmarketcap.com/>.
5. Про віртуальні активи : Законопроект від 11.06.2020 р. №3637. Дата оновлення: 02.12.2020. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=69110](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110).

**Заїка С. С.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування» I курс  
Вугледарський фаховий коледж Донецького Державного Університету*

*Управління*

*Науковий керівник - Викладач першої категорії*

*Ковтун І.О.*

## **КРИПТОАКТИВИ: СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РИЗИКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

В умовах глобалізації електронні гроші набувають особливої популярності, хоча і з'явилися не так давно. Зауважимо, що цьому сприяли різноманітні фактори, зокрема, як зручність здійснення оплати товарів в інтернет-магазинах, висока швидкість проведення транзакцій, використання сучасних технологій для забезпечення безпеки фінансових угод. Одним із таких нововведень у галузі електронних грошей виступають криптовалюти. Це цифрові монети, захищені від підробки, які можна зберігати в електронних гаманцях і переводити між гаманцями. Фактично це такі гроші, які дуже схожі на ті, які ми звикли зберігати на своїх розрахункових та інших картках. Однак виникає питання: чи є такий спосіб збереження капіталу ефективним, вигідним та безпечним?

Підкреслимо, що в перші роки свого існування криптовалюта не була відомою та популярною. Проте після появи біткоінів у 2009 році вона починає користуватися попитом. По суті це так звана система електронної готівки, яка використовує однойменну цифрову валюту, яку часто називають криптовалютою або віртуальною валютою

На офіційному сайті «біткоін» трактується як інноваційна платіжна система та новий вид грошей, що функціонує без центрального органу управління чи банків, а опрацювання транзакцій та емісія біткоінів виконується колективно

учасниками комп'ютерної мережі Internet. При цьому такі електронні гроші ми можемо використовувати, як звичні нам паперові або електронні. Все ж в Україні такий віртуальний капітал не є офіційно затвердженим, відсутній офіційний орган, який б здійснював контроль даного обігу грошей. З іншого боку, це може також і підвищувати безпеку заощаджень, оскільки жодна особа не може зламати біткоїн-гаманець.

Відмітимо також і переваги цієї системи віртуальних фінансових активів. Серед них можна виокремити таку перевагу, як відсутність додаткової комісії за використання криптовалюти. На думку дослідників, саме ця умова і приваблює споживачів до користування біткоїнами. Іншими перевагами використання цієї криптовалюти виступають її «недоступність» та анонімність, конфіденційність.

Технологія блокчейн, за допомогою якої реалізується рух біткоіна, дозволяє без участі посередників, що гарантують достовірність інформації про операцію, проводити всі транзакції виключно між сторонами угоди. Теоретики блокчейна доводять, що при використанні цієї технології, стандартна логіка взаємодії, що робить необхідність верифікації інформації про сторони та основні умови угоди, піти в економічну історію. Необхідність в посередниках відпадає. Це досягається завдяки особливій формі зберігання інформації про транзакції безпосередньо на всіх комп'ютерах системи — в розподілених реєстрах або базах даних. Інакше кажучи, суб'єкт, що входить в систему платежів біткоіна, однозначно сприймає інформацію в цій системі як достовірну. При цьому всі учасники цієї системи мають одну й ту саму достовірну інформацію, яка зберігається в архіві системі блокчейн. А відтак — відсутня інформаційна асиметрія. Взаємодія суб'єктів в такій системі апіорі отримує нову базову умову — істинність всього масиву інформації та відсутність інформаційної асиметрії. Довіра як історична основа механізму отримання достовірної інформації стає непотрібною, адже достовірність задана первісно як базова основа системи блокчейн.

Швидкий підйом і нестабільність криптовалют призвели до збільшення глобального інтересу та уваги з боку організацій, інвесторів, регуляторів, урядів.

Попри безліч ризиків, інвестиції у криптоактиви можуть бути надзвичайно прибутковими.

Частка інвестицій в них повинна складати не більше 10% від загального об'єму «інвест - портфелю».

Як варіант, криптовалюту можна використовувати як засіб платежу.

Криптоіндустрія більш безпечна, ніж традиційна банківська система.

Криптовалюти, у першу чергу, це спекулятивний актив.

Отже, який висновок можна зробити? Криптовалюта та інші замітники грошей ввійдуть в життя майбутнього та й теперішнього покоління. Адже світ переймається заробітками, а криптовалюти є ще одним із способі гарно заробити. Сам по собі Біткоін відображає нові технологічні ідеї, не маючи на сьогодні ніяких аналогів. Кожна технологічна новинка потребує часу для того, щоб завоювати серця простих споживачів. Як ми бачимо вже 2020 році криптовалюти набули всемаштабного обговорення та й використання. Світ успішно починає використовувати такі гроші та впроваджувати у свої фірми. Тому, Біткоін можна назвати успішною криптовалютою. Найкраще в Біткоіні те, що з ним можна

заклювати міжнародні угоди, не дивлячись на різницю в курсі валют, та ще й не платити при цьому податків. Біткоїн вільний від втручання будь-яких установ. Система є прозорою, ви слідкуєте за діями ваших грошей. Проте, для повного вживання серед простих людей потрібно ще рішити багато технологічних, економічних та юридичних питань. Питання безпеки є і залишається одним із основоположних у системі криптовалют, що визначить подальшу перспективу їх розвитку та використання.

**Перелік джерел посилання:**

- 1.<https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatkova-praktika/kriptovalyuti-v-ukrayini.html>
- 2.[https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit\\_Economics\\_Department/news/zbir2018.pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/news/zbir2018.pdf)
- 3.<https://investory.news/kriptoinvesticii-perevagi-ta-riziki-investuvannya-u-kriptovalyutu/>

**Калита О.В.**

*Київський національний торговельно-економічний університет*

## **КРИПТОВАЛЮТА ЯК ЯКІСНО НОВИЙ ПЛАТІЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ**

Останнім часом інтерес до теми криптовалюти, зокрема біткоїну (Bitcoin) і Ефіра (Ethereum), є досить популярним, особливо зі сторони фінансистів та інвесторів, хто бажає швидкого збагачення. Оскільки приріст курсу Bitcoin та Ethereum за останні роки становить більше ніж 2000%.

Криптовалюта може слугувати, в першу чергу, зручним способом платежу. Проте це має як позитивні, так і негативні сторони. Так, наприклад, анонімність платежу - засіб зручного переказу коштів за будь-які послуги або товари без наявності посередника, проте з іншої сторони - дозволяє проводити незаконні операції купівлі / продажу. Крім того, на сьогодні вся система торгівлі і обороту криптовалют є вразливою, як перед хакерськими атаками, так і для випадків втрати або неможливості відтворення.

Що однією проблемою розвитку криптовалюти є її регулювання. У світі складаються різні підходи до застосування правового статусу криптовалюти, їх майнінгу та обороту. Це є наслідком того, що розвиток віртуального світу йде шаленими темпами, постійно відбувається відкриття нових можливостей для розвитку нових технологій і застосування їх в фінансовому світі, але в той же час з'являються нові загрози і виклики, які раніше не зустрічалися, пов'язані з використанням криптовалюти недобросовісними учасниками ринку.

На сьогодні різні країни розглядають криптовалюту і як гроші, і товари, і платіжні засоби, і майно та фінансові інструменти.

В окремих країнах, наприклад в США, статус криптовалюти визначається по-різному в залежності від прийнятих в тому чи іншому штаті судових рішень внаслідок особливостей англо-саксонської правової системи. Найчастіше у США Bitcoin розглядається як фінансовий актив та як засіб для інвестування. США є країною, де найбільш зручно у світі користуватись криптовалютою, це пов'язано

також з тим, що за кількістю встановлених Bitcoin - банкоматів займає перше місце в світі, друге — Канада.

Великобританія одна з країн, яка має найбільш сприятливе законодавство для користування криптовалютою та використання її для бізнесу. Вона активно підтримує нові проекти та стартапи, які пов'язані з електронними грошима.

В Японії криптовалюти в 2017 р. були визнані платіжним засобом на законодавчому рівні, в цей же період в Китаї первинне розміщення криптовалют (ICO) і робота відповідних торгових майданчиків потрапили під заборону.

В Україні, на сьогодні, не існує єдиної думки щодо правового становище криптовалюти, проте її популярність з кожним роком стає все більшою.

З економічної точки зору, криптовалюта є приватними грошима, майнінг яких здійснюється користувачами мережі, які зосереджують функцію грошової емісії в своїх руках, а не у держави. Криптовалюта не є борговими зобов'язаннями емітента, що відрізняє їх від фіатних грошей і безготівкових розрахунків. На практиці користувачами реалізуються функції грошей, такі як міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб накопичення. Слід зазначити, що єдиної думки з найбільш коректною науковою інтерпретацією криптовалюти, як фінансово-економічної категорії поки не існує, що є однією з причин виникнення складнощів і у визначенні правового статусу цифрових активів такого роду.

Криптовалюта є практично ідеальним способом проведення фінансових операцій в тіншовому секторі. Незважаючи на неоднозначне тлумачення подібної ситуації, такий стан речей також буде сприяти подальшому підвищенню курсу Bitcoin. Разом з тим, криптовалюта, очевидно, знайде гідне місце у світовій платіжній системі лише за умови ефективного прийняття в оборот нових цифрових технологій (включаючи блокчейн), зі збереженням важелів контролю фінансових ринків на національному та наднаціональному рівнях.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346–III (в редакції від 13.02.20 р) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

2. Савченко М. В., Короленко М. В., Порошина О. В. Сучасний стан криптовалюти на глобальній економічній арені та її перспективи розвитку в Україні та світі. *Економіка і організація управління*. 2019. №4. с. 48-57.

3. Семенген І. Б., Дребот Н. П. Місце і роль криптовалюти у світовій економіці *Економіка та управління національним господарством*. 2018. №2. с. 36-39.

**Капустинська В.В.**

*«Банківська справа», 1 курс*

*Київський національний торговельно-економічний університет  
Науковий керівник – старший викладач кафедри банківської справи*

*Степаник А.О.*

## **КРИПТОАКТИВИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ**



З плином часу економічні відносини, як на макро- так і на мікро- рівнях, зазнають занадто суттєвих, але і важливих змін. Оскільки економіка розвивається в геометричній прогресії, то і форми грошей досить швидко еволюціонують, вони поступово переходять з однієї форми в іншу. І так буде завжди тому, що з часом людство знаходить більш зручніші для свого використання грошові активи. Відносно нещодавно виділилася нова форма грошей – електронні гроші.

Електронні гроші - одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі [1]. На даний момент, цією формою грошей користується близько 2/3 суспільства, але і на цьому розвиток не припинився, і з'явилися цифрові гроші, а саме криптовалюта.

У 2008-2009 роках людство познайомилося з першим представником криптовалюти – Bitcoin. Криптовалюта з'явилася через фінансову кризу для того, щоб замінити на той час нестабільні валюти, які користувалися великим попитом на грошовому ринку. Однак, в той час суб'єктам грошового ринку бракувало інформації про цей вид валюти, і тому спочатку вона була не поширеною, але з часом все змінюється, і зараз криптовалюта є досить популярною. Як було зазначено вище, Bitcoin був першим представником, і зараз він залишається найпопулярнішим та найдорожчим криптоактивом. Для близько 15 млн. користувачів, криптовалюта стала основним джерелом доходу.

Криптовалюта, як і всі інші валюти, має свої переваги, які дозволяють їй мати престиж на ринку, та недоліки. Досліджуючи питання криптовалюти, можна виділити наступні переваги:

- цей вид валюти виступає не тільки як гроші, але як і інвестиційні інструменти;
- цифрові гроші є досить зручними у використанні;
- криптовалюта не залежить від рівня інфляції та інших всесвітньовідомих валют;
- використання крипто-нагромаджень не передбачає ні просторових, ні часових обмежень;
- анонімність розрахунків, що є одночасно і перевагою, і недоліком для держави як регулятора ринку фінансових послуг.

Узагальнюючи інформацію, виділяється наступний ряд недоліків:

- усі активи знаходяться в Інтернет просторі, а, отже, якщо у власника зникне пароль від його гаманця, або ж виникнуть якісь труднощі із входом до цього гаманця, то він немає більше ніякого способу відновити усі свої статки. Але, можливо, у майбутньому цей недолік буде виправлений, і винайдуть інші заходи входу до електронного гаманця;
- на даний момент ціна Bitcoin є дуже високою, це залежить від досить високого попиту та малої пропозиції, але, коли в майбутньому відбудеться емісія цих грошових активів, то Bitcoin може втратити свою цінність, і тоді усі криптостатки знеціняться.

Одним із найбільших недоліків криптовалюти є неможливість державного регулювання. Для власників цих активів анонімність, можливо, є досить високою

перевагою цифрових грошей над усіма іншими їх видами, але на державу та на глобальну економіку це впливає досить негативно через те, що в Інтернет просторі можуть виконуватися дії, які є заборонені законодавством. Наприклад продаж наркотиків, зброї, особистої інформації, документів, а що найбільш страшніше – людей та їх органів, і, як ми можемо зрозуміти, поліція, а саме кіберполіція, ніяким способом не зможе знайти тих людей, які виконували всі зазначені вище операції. За допомогою криптовалюти розвивається тіньова економіка, що є негативним аспектом для економіки загалом.

На міжнародному рівні криптовалюта не вважається грошима, але деякі розвинуті країни впровадили або впроваджують її для грошових розрахунків у межах національної економіки, прикладами таких країн є США, Китай, Канада, Японія, Сінгапур, ще кілька країн. В цих країнах криптовалюта оподатковується, але у кожного по-різному, а також вони намагаються вживати усі можливі заходи, для регулювання та безпечного використання цифрових грошей. Є країни, які взагалі заборонили використовувати криптовалюту у межах своєї національної економіки, прикладами таких країн є В'єтнам, Еквадор та ще кілька країн.

Україна та країни з не досить добре розвинутою економікою дотримуються нейтрального становища щодо криптовалюти. Можливо, вони б і хотіли запровадити цю форму грошей як ще одну легалізовану в своїх країнах, але, на жаль, їх економіка, не може цього дозволити через те, що немає сприятливих умов для поширення та розвитку криптовалюти, а, отже, в таких ситуаціях криптовалюта поступово буде створювати умови для занепаду економіки. Хоча, згідно зі статистикою, українські підприємці широко використовують криптоактиви у своїй діяльності з метою отримання прибутку.

Отже, проаналізувавши все вище написане, можна зробити висновок, що криптовалюта – це сміливий крок людства у майбутнє, однак, для успішного використання цього виду грошей, їх користувачі повинні бути ознайомлені з усіма їх перевагами та недоліками, а також з культурою їх використання. На нашу думку, в найближчому майбутньому, криптоактиви будуть залишатися популярними серед підприємців, які прагнуть отримати прибуток за допомогою цифрової валюти, а також поступово будуть набирати популярність серед простих користувачів, і вони матимуть досить великі перспективи.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346–III (в редакції від 13.02.20 р) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

**Конфета Д. Ю.**

*«Банківська справа», 3 курс*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*Науковий керівник – старший викладач кафедри банківської справи*

*Котенко У. М.*

## **ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ ЯК ЗАСТАВИ**

Останні кілька років стали початком великих змін на фінансових ринках більшості країн, зокрема в секторі цифрових грошей. Так, в 2021-ому році американська компанія Tesla здійснила капіталовкладення в Bitcoin (BTC) майже на 1,5 млрд. дол. США, одна з найбільших електронних платіжних систем PayPal дозволила своїм користувачам використання криптовалют для платежів, а сама капіталізація всього криптовалютного ринку досягла свого історичного максимуму – 2 трлн. дол. США – майже 20 % від загальної вартості всього добутого на даний момент золота або 100 % капіталізації компанії Apple [1].

Сучасний етап еволюції грошей змінює ринок фінансових послуг, що провокує фінансових посередників освоювати нові ніші, шукати нові шляхи розвитку. І банки, як одні з провідних фінансових посередників, звертають все більше уваги на криптовалютний ринок як на альтернативне джерело інвестицій в часи економічної стагнації та один із факторів, які провокують до створення інноваційних банківських продуктів. Одним із таких продуктів може стати кредит під заставу криптовалюти, який дозволяє отримати кредитні кошти на спрощених умовах при наявності віртуального гаманця з криптомонетами.

Забезпечення грає життєво важливу роль при наданні кредиту. Для банку застава та інші види забезпечення знижують ризик невиконання зобов'язань позичальником. У переважній більшості випадків саме наявність забезпечення дає доступ до отримання кредиту. Однак постає питання, навіщо кредитору, з усіх різних активів, якими може володіти позичальник, приймати у забезпечення криптовалюти? На даний момент криптовалютний ринок знаходиться на лінії «бичачого тренду» – бурхливе використання віртуальних активів найбільшими компаніями на провідних ринках Європи та Америки змушує банки дивитися на криптовалюту як на життєздатний актив з високою волатильністю, але переважно з рухом ціни вгору.

Оскільки застава служить вторинним джерелом погашення у випадку дефолту позичальника, вартість її має першорядне значення. Застава будь-якого виду активу найбільш ефективно знижує ризик неповернення виданих банком коштів, якщо її вартість перевищує суму зобов'язання на момент дефолту позичальника.

Таким чином, кредитори зазвичай прагнуть отримати надмірну (за вартістю) заставу. Вимагаючи її, кредитор знижує ризик зменшення заставної вартості – наприклад, якщо вона втрачає у вартості, або її пошкоджено, знищено або передано в порушення договору застави. Таким чином, кредитор знижує ризик неповернення. [2].

При кредитуванні під заставу криптовалюти вартість самої застави, із-за великої волатильності, може стрімко рости або падати, однак сама сума кредиту буде зафіксована у фіатних грошах. І якщо, до прикладу, ціна BTC з моменту укладення договору застави збільшилась, то у випадку нарахувань простроченої заборгованості за умовами договору кредитор зможе звернути стягнення на предмет застави, ціна якої за період користування кредитом збільшилась.

З одного боку висока волатильність криптовалют може підвищити ризик кредитора, оскільки у випадку падіння ціни віртуальної монети застава не зможе

покрити ті втрати, які може понести кредитор при неповерненні кредиту, сума якого буде перевищувати суму заставленої криптовалюти. Однак з іншого боку, постійне зростання популярності віртуальних активів і збільшення залученості людей до теми криптовалют збільшують їх вартість, а тому ризик втрат для кредитора є доволі низьким.

Найбільшу загрозу для розвитку кредитних відносин, пов'язаних з віртуальними активами, є її невизначений правовий статус. Україна є однією з тих держав, на ряду з Японією, США, Австралією, Індією та країнами Латинської Америки і Європи, які в повній мірі легалізували операції з криптовалютами. Однак їх правовий статус варіюється від країни до країни, результатом чого є різні нормативні наслідки для громадян і для держави [3].

У всіх зазначених юрисдикціях, ВТС та інші криптовалюти не визнаються активами, які можна використати для цілей надання кредитів під забезпечення. До прикладу, в Єдиному комерційному кодексі США (UCC) криптовалюту віднесено до загальної категорії, яка включає активи, не класифіковані за категоріями, однак грошима вона не вважається. І у банків виникають певні проблеми, пов'язані із забезпеченням. Оскільки в UCC криптовалюта не є активом, який може використовуватися для забезпечення, він не стоїть на одному рівні з такими предметами застави, як наприклад, житловий фонд або основні засоби. Окрім цього, із-за того, що криптовалюта, відповідно до американського законодавства, не є грошима, її не можна використовувати в якості абсолютно ліквідної застави (депозитні кошти).

Криптовалюта є пунктом в категорії UCC під назвою «general intangibles» (загальні нематеріальні активи) і у зв'язку з цим банк повинен самостійно нормативно забезпечити повернення застави у випадку прострочення виплат позичальником. Однак зробити це вкрай складно, оскільки категоризації криптовалют унеможлиблює їх розміщення на банківські депозитні рахунки клієнтів для їх подальшого контролю та стягнення при несплаті кредиту. Навіть якщо банк отримає відповідне судове рішення, позичальник може швидко перевести криптовалюту з одного цифрового гаманця в інший. У таких ситуаціях є ймовірність неповернення застави криптовалюти, а це для банку додатковий ризик [4].

На даний момент банки України не видають кредити під заставу криптовалюти, однак подібні послуги надають ломбарди та деякі інвестиційні компанії. До прикладу український ломбард «Скарбниця» є першим фінансовим посередником, який в Україні видав кредит під заставу криптовалюти. І зробив це в полі національного законодавства [5].

Наявні проблеми з правовим режимом криптовалют в певній мірі стримують банки від використання криптовалюти в якості застави, однак з такими кредитами експериментують інші суб'єкти фінансового ринку. Для того, аби всередині суспільства розвинути економічні відносини, пов'язані з кредитуванням під заставу криптовалют, необхідне законодавче регулювання цього питання. Воно є не лише доцільним, а й необхідним, адже, як показує світова практика, криптовалюта набирає все більшу популярність в усьому світі, її розвиток заборонити технічно неможливо і економічно недоцільно.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Mind.ua [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Київ : ТОВ «Фьючер Медіа», 2016-]. – Режим доступу: <https://www.google.com/amp/s/mind.ua/news/amp/20224362-kapitalizaciya-rinku-kriptoalyut-vpershe-perevishchila-2-trln> – Дата звернення : 06.04.2021. – Капіталізація ринку криптовалют вперше перевищила \$2 трлн.
2. Kevin V. Tu. Crypto-collateral. University of Maryland Francis King Carey School of Law. Baltimore City, Maryland : Science and Technology Law Review, 2018.
3. Legality of bitcoin by country or territory [Електронний ресурс] // Wikipedia : the free encyclopedia. – Електрон. дані. – Режим доступу : [https://en.m.wikipedia.org/wiki/Legality\\_of\\_bitcoin\\_by\\_country\\_or\\_territory](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Legality_of_bitcoin_by_country_or_territory) – Дата останньої правки : 25.03.2021. – Дата перегляду : 06.04.2021.
4. Focroulle Menard, Xavier, Cryptocurrency: Collateral for Secured Transactions? Norton Rose Fulbright Canada LLP. Monreal, Canada : 34:3 Banking & Finance Law Review 347, 2019.
5. Послуги ломбарду – [Скарбниця] [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.skarb.com.ua/ru/services>

**Кузьмін І. Д.**

*«Менеджмент», 3 курс*

*ДВНЗ НТУ «Дніпровська політехніка»*

*Науковий керівник - к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу і фінансів*

*Штефан Н. М.*

## **КРИПТОВАЛЮТА: СТАНОВЛЕННЯ, РИЗИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

Кожного дня наше життя змінюється під впливом розвитку зовнішнього середовища: зміна та поява нових культур, створення нових спеціальностей та можливостей, розвиток новітніх технологій. Завдяки новітнім технологіям з'явилась навіть нова цифрова валюта – криптовалюта.

Криптовалюта – різновид цифрової валюти, облік внутрішніх розрахункових одиниць якої забезпечує децентралізована платіжна система (тобто немає внутрішнього або зовнішнього адміністратора або будь-якого аналога). Самою першою світовою криптовалютою є Біткоїн, створений у 2009 році людиною або групою людей під псевдонімом Сатосі Накамато.

Метою створення криптовалюти був безпечний та швидкий обмін грошами через мережу інтернет. На даний час нараховується більше 2000 криптовалют у мережі інтернет. Найпопулярнішими з них є: Біткоїн, Альткоїн, Лайткоїн, Стеллар, Монеро та Ефіріум.

Криптовалюта – це валюта яка не належить ні одній країні. Але на все у нашому світі впливають якісь фактори, на курс національної валюти впливає ситуація у країні, на ціну на паливо – ціна нафти, на мобільні гаджети – їх

потужності та попит на них, та інше. Розглянемо фактори впливу на різні види валют (табл.1).

Якщо простежити юридичну сторону регулювання криптовалюти – то ми побачимо що вона нікому не належить, тому різні країни вводять свої закони щодо регуляції даного питання. Але є одна загальна риса – криптовалюта не оподатковується в жодній країні – тому що на офіційному рівні як валюта вона не визнана. 22 жовтня 2015 р Європейський суд постановив, що операції обміну біткоїн на фіатні гроші звільнюються від податку на додану вартість.

Таким чином ми бачимо, що основний фактор впливу на криптоактиви – це питання попиту, або виступи знаменитих осіб.

Якщо говорити мовою цифр про розвиток найпопулярнішої криптовалюти Біткоїн, то ми побачимо, що ще у 2011 році ця валюта коштувала приблизно 1\$, то вже зараз - приблизно 57 000\$. Тільки в жовтні 2020 року одна така монета коштувала близько 11 000\$. Такий великий шлях подорожчання монета пройшла завдяки світовій ситуації з коронавірусом.

Останні світові новини говорять про те, що за криптовалютою майбутнє. Планується вихід нового телефону від компанії Tesla, який може замінити деякі функції головного мозку людини, буде підтримувати високошвидкісний інтернет від компанії SpaceX та ще він буде здатний добувати криптовалюту MarsCoin.[4]

Таблиця 1

Фактори впливу на міжнародну валюту та на криптовалюту

Фактори впливу	Криптовалюта	USD долар
Конкуренція	З кожним днем майнерів більше, а добувати криптовалюту все складніше	Вартість коливається в залежності від попиту
Світова ситуація/ Стихійні лиха та природні катаклізми/ Коронавірус	-підвищення попиту на криптовалюту; - біткоїн зростає і на даний час його приблизна ціна \$57 000 за 1BTC; - обсяг транзакцій: 2017р. – 250 млн транзакцій, 2021р. – більше 500 млн підтверджених транзакцій	Коронавірус: більше хворих, менше працюючого населення, економіка країни падає, за нею і національна валюта
Діяльність великих гравців - інвесторів та спекулянтів	Компанія Tesla купила біткоїн на \$1,145 млрд і біткоїн виріс за день більш ніж на \$6 тис.	Не такі значні коливання вартості долару за рахунок діяльності великих гравців
Рівень безробіття в країні/світі	Не впливає	Збільшення рівня безробіття призводить до падіння національної валюти
Ціни на сиру нафту (U.S.Crude Oil) та золото	Не впливає	Чим вище ціна на нафту, тим нижче курс американського долару до російського рубля

Джерело розроблено автором на основі [1,2,3]

Щодо американського долару, то можна відмітити, що за останній 2020 рік було надруковано приблизно 20% усієї своєї валюти, яка була надрукована за всю історію даної країни та ці гроші зараз нічим не підкріплені: ані золотовалютним запасом, ані нафтою. [5] І тут можливі два варіанти розвитку подій: те, що економіка Америки зростає за рахунок надрукованих коштів або цей «мильний пухир валюти лопне», що призведе до краху Американської економіки. [5]

Аналітики усього світу прогнозують ціну на біткоїн у найближчі 2 роки - Більше 100 000\$ за одну монету. [1]

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Агенство прогнозування економіки «Курс биткоина прогноз на 2021, 2022-2025 годы» [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://surl.li/ogik>
2. Equily. «От чего зависит курс доллара – 39 факторов влияния» [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://surl.li/ogvk>
3. Д. А. Лукошкіна, Д. І. Горошевіч «Криптовалюта; факторы влияющие на курс» [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://surl.li/ogvm>
4. IXBT.com « Первый смартфон Tesla будет поддерживать майнинг MarsCoin и интернет Starlink» [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://surl.li/ogil>
5. Коммерсантъ Финансы « Долларов становится слишком много» [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://surl.li/ogif>

**Микитенко В.О.**

*«Маркетинг», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри комерційної діяльності та логістики*

*Зимбалецька Ю.В.*

## **РИНОК КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

Криптовалюта – відносно нова форма грошей, яка, тим не менш, вже встигла охопити увесь світ. Вона ні чим не забезпечена і не підлягає державному регулюванню, чим і подобається користувачам. Bitcoin, Litecoin, Namecoin, PPCoin – найвідоміші криптовалюти світу, проте найпоширенішою є Bitcoin.

На даний момент ринок криптовалют стрімко розвивається, охоплюючи велику кількість країн, враховуючи й Україну. Займатися майнінгом (підключенням комп'ютерів до загальної мережі блокчейн для проведення транзакцій із метою отримання винагороди у вигляді криптовалюти) стає все популярнішим. За обсягом операцій з криптовалютою і активністю користувачів Україна займає перше місце в світі за рейтингом Chainalysis 2020 Geography of Cryptocurrency Report.

Через стрімкий ріст деяких криптовалют багато людей почали інвестувати у них, розраховуючи у майбутньому суттєво збільшити прибутки. Навіть значні коливання курсів не є проблемою, адже Bitcoin подорожчав за останні 5 років у більше, ніж 240 разів і, не дивлячись на спад протягом останніх місяців 2021 р., є високі шанси щодо подальшого зростання його вартості. Також ціни на компоненти для комп'ютерів значно подорожчали через підвищення попиту на них у зв'язку із майнінгом. Усе це свідчить про популярність криптовалют та активність їх використання.

При цьому багато людей розуміють, що криптовалюти стали популярними не лише завдяки своїм видимим перевагам, таким як, наприклад, анонімність власника, незначна комісія, швидке здійснення транзакцій, але й через можливість ухилитися від сплати податків, відмивати гроші та, особливо, платити за нелегальні товари/послуги. Останні два пункти і є основними проблемами легалізації криптовалют як законного платіжного засобу. Крім цього, криптовалюти мають ще такі недоліки, як: неможливість відновлення пароля від електронного гаманця (а, отже, існує можливість втратити кошти на рахунку), можливість хакерських атак, значні коливання курсів тощо.

Тим не менш, в Україні досі не створено ефективного процесу регулювання цього ринку. Фахівці Національного банку України навіть не визначилися із трактуванням терміну «криптовалюта». У 2014 р. у документі «Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти Bitcoin» зроблено першу спробу визначити правовий статус, яким Bitcoin був прирівняний до грошового сурогату, але вже у 2018 р. зроблено висновок, що криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом, залишивши Bitcoin у сірій зоні українського законодавства (Лист від 22.03.2018 р. №40-0006/16290) [1].

Законодавство України також вже містить законопроекти, пов'язані із врегулюванням ринку криптовалют та їх оподаткуванням, зокрема: «Про обіг криптовалюти в Україні» (№7183); «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» (№7183-1); «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні)» (№7246); «Про внесення змін до ПК України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» (№9083); «Про внесення змін до ПК України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні» (№9083-1); «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами» (№2461); «Про віртуальні активи» (№3637) [2]. Однак, усі ці документи так і не змогли повністю описати процес використання та зберігання криптовалюти. Щодо оподаткування грошей на віртуальних гаманцях, то у законодавстві не передбачено відповідних статей, проте за отримання доходу від операцій з криптовалютою необхідно сплатити податок на доходи фізичних осіб та військовий збір на загальних підставах (ІПК від 02.12.2020 р. № 4928/ІПК/99-00-04-05-03-06).

Керівництво європейських країн займає рішучіші позиції у питанні правового регулювання ринку криптовалют. Наприклад, в Німеччині Bitcoin віднесено до фінансових інструментів і операції з ним обкладаються як податок на доходи. Bitcoin законно приймають до оплати не тільки в роздрібно-торгових мережах, а й в установах банківського і корпоративного секторів [3]. У Великобританії Bitcoin був визнаний іноземною валютою, транзакції якої не підлягають оподаткуванню. У Португалії розглядається як віртуальна валюта і також не оподатковується. У Нідерландах сприймається як бартерна операція і підпадає під дію податку на доходи фізичних осіб. Загалом, у кожній країні по-різному підходять до державного регулювання операцій з криптовалютами: в одних – звільняють такі надходження від сплати податків, в інших, навпаки, встановлюють високі ставки оподаткування.



Ринок криптовалют продовжує стрімко зростати за рахунок нових користувачів, яких приваблюють високі курси та анонімність. Більшість країн уже визначилися із особливостями регулювання цього ринку, однак Україна, не дивлячись на значну кількість законопроектів, ще досі не сформувала однозначної позиції. Наразі юридичні особи не мають права застосовувати такий платіжний засіб у своїх активах, на відміну від фізичних осіб, які повинні декларувати свої доходи від операцій з криптовалютами та сплачувати податок. Так як криптовалюта може стати додатковим джерелом надходжень до державного бюджету України, керівництву країни доречно було б продовжити роботу над регулюванням ринку криптовалют, сформувати ефективну систему контролю їх операцій, роз'яснити алгоритм здійснення та оподаткування.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Загрядська М. Криптовалюти в Україні / Марія Загрядська. // Юридична газета. – 2019. – №36.
2. Пугайко І. Криптовалюти і податки: останні тренди [Електронний ресурс] / І. Пугайко, О. Воронцов // Hillmont Partners. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://eba.com.ua/kryptovalyuty-i-podatky-ostanni-trendy/>.
3. Павленко Т. В. Регулювання криптовалют: досвіт ЄС / Т. В. Павленко, М. М. Дученко. // Інфраструктура ринку. – 2019. – №27. – С. 322–328.

**Ніколаєнко А.О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
НТУ «Дніпровська політехніка»*

*Науковий керівник - к.т.н. доцент кафедри економічного аналізу і фінансів  
Штефан Н.М.*

## **КРИПТОАКТИВИ: СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РИЗИКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

Зі світової історії грошей можна побачити, що якої би форми вони не набували в процесі еволюції, гроші все одно залишаються єдиним мірилом вартості товарів та послуг, а також виконують функції засобу платежу, обігу та заощадження. Нині в розвинених країнах широко почали застосовувати такий новий, інноваційний платіжний інструмент, як криптовалюти [1].

Криптовалюта (від англ. Cryptocurrency) — вид цифрової валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту, таких як Proof-of-work та/або Proof-of-stake. [2].

Термін «криптовалюта» набув поширення після фінансової кризи 2008-2009 років, яка значно похитнула світову грошову систему і призвела до послаблення довіри до американського долара. Поява криптовалюти розв'язала проблему подвійних витрат при використанні фінансових інструментів, оскільки суб'єкти фінансового ринку мають доступ до особистих віртуальних гаманців (аналог банківського рахунку), який служить буфером для трансформації реальних грошей у криптовалюту [3].

Законність використання віртуальної валюти залежить від багатьох факторів, зокрема: місця перебування суб'єкта здійснення операцій, можливості його ідентифікації та мети використання цієї валюти. Зважаючи на це, віртуальні валюти кидають суспільству глобальні виклики, чіткий контроль над якими кожна держава повинна встановити особисто, із залученням правоохоронних органів. Таким чином, можна виділити ряд позитивних і негативних аспектів функціонування криптовалют (табл.1).

Таблиця 1

Аспекти функціонування криптовалют в світовій економіці [1]

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Вартість криптовалют захищена від інфляції.	Використання криптовалюти час від часу піддається хакерським атакам.
Криптовалюта може використовуватися не лише як платіжний засіб, але і як інвестиційний інструмент.	Висока вартість криптовалюти на сьогодні залежить перш за все від високого попиту та обмеженої пропозиції.
Користувачі самостійно керують власними рахунками.	Правоохоронним органам складно контролювати фінансові махінації з використанням криптовалют.
Фінансові операції з криптовалютою не є лімітованими.	Нелімітованість трансакцій дає широкі перспективи для відмивання грошей.
Криптовалюту можна відправляти та отримувати в будь-якій точці світу і у будь-який момент часу.	Відсутність законодавчого регулювання статусу та обігу криптовалют.
Історія трансакцій є відкритою, тому якщо буде проведена фінансова махінація, у всіх користувачів буде доступ до даних трансакції.	Втрата паролю або доступу до електронного гаманця призведе до повної втрати криптовалюти.

Високорозвинені країни прагнуть врегулювати електронні платежі, взявши їх під контроль держави, обклавши податками, та зменшити ризики в процесі її застосування (табл.2).

Станом на 10 лютого 2021 року кількість криптовалют, доступних в Інтернеті, становить більше 2,3 тис. і їх кількість зростає. За ринковою капіталізацією, Bitcoin (1 трлн. \$) у даний час найбільша мережа блокчейнів. Також серед найбільших виділяють: Ethereum, Cardano, Tether, XRP, Polkadot, Binance Coin, Litecoin та інші.

Bitcoin вважається першою криптовалютою на віртуальному ринку і наразі вона є найдорожчою в світі. Динаміка росту курсу Bitcoin до американського долара за 2014-2021 роки демонструє нестабільність криптовалютного ринку і різкі коливання вартості та капіталізації провідних криптовалют. Провідна роль біткоїна підтверджується статистичними даними про функціонування криптовалютного ринку, а саме за останні 8 років Bitcoin досяг рекордної вартості, що склала 57,7 тис. дол. США. Оскільки емісія криптовалюти Bitcoin обмежена, а з часом стає дедалі більш ресурсозатратною, доволі поширеною є точка зору, що розглядає Bitcoin як «цифрове золото». Прикладом може слугувати те, що у 2017 році ціна біткоїну склала 1268 дол. США, вперше перевищивши вартість унції золота, яка на той час складала 1233 дол. США. Однією з причин такого ажіотажу слугувало зростання спекулятивного інтересу до Bitcoin як засобу швидкого збагачення.

## Державне регулювання криптовалюти та її оподаткування країнах світу [1]

Країна	Державне регулювання та оподаткування
США	Криптовалюта розглядається одночасно як гроші, власність та біржові товари. Як власність цифрові гроші розглядаються з метою оподаткування. Операції з криптовалютою оподатковуються. Ставка федерального податку залежить від суми прибутку і становить 15%-35%.
Канада	Сплата за товари та послуги за допомогою цифрових грошей підлягає оподаткуванню як бартерна угода. Крім того, під час продажу криптовалюти стягується податок на доходи, податок на прибуток або податок на капітал.
Китай	Криптовалюта розглядається регулятором як товар. Оподаткування здійснюється відповідно до стандартів для товарів. Операції з криптовалютою оподатковуються податком на прибуток, податком з доходів і податком на приріст капіталу, а під час її продажу стягується ПДВ.
Японія	Оподатковуються прибутки не лише від продажу криптовалют, а також і від обміну однієї криптовалюти на іншу; ставки податку від 15% до 55%.
Сінгапур	Доходи від приросту вартості криптовалют не оподатковуються; доходи від продажу товарів за криптовалюту відображаються за ринковою ціною товарів на дату продажу, як і витрати; постачання криптовалют розглядається як постачання послуг, яке підлягає оподаткуванню ПДВ.
Ізраїль	Криптовалюта розглядається як «актив», а доходи від її продажу класифікуються як доходи від капіталу; продаж криптовалют оподатковується податком на приріст капіталу за ставками 25% для фізичних осіб і 47% для юридичних; юридичні особи, що здійснюють реалізацію криптовалюти, оподатковують відповідні операції ПДВ у розмірі 17%, а фізичні особи, крім майнерів, від ПДВ звільнені;
Мальта	Ставка податку на прибуток визначена на рівні 35%, але є можливість повернути сплачений податок; загальна ставка ПДВ становить 18%; продаж криптовалют за грошові кошти не оподатковується ПДВ; придбання товарів за криптовалюти не оподатковується ПДВ для покупця.

Оцінюючи специфіку застосування та майнінгу криптовалют в Україні, слід зазначити, що операції з нею на даний момент не набули значного поширення, хоча в інтернет-сфері ці валюти використовуються досить активно. У листі НБУ № 29-208/72889 від 08.12.2014 р. зазначено, що емісія грошової валюти Bitcoin не має ніякого забезпечення і юридично зобов'язаних за нею осіб, не контролюється державними органами будь-якої країни. НБУ також підкреслює, що уповноважені банки не мають правових підстав для зарахування іноземної валюти, отриманої від продажу біткоїнів за кордон і застерігає фізичних і юридичних осіб від використання цієї валюти [4]. Але оскільки використання криптовалюти офіційно не було заборонене, то вона почала набувати все більше популярності. Особливо це простежується з 2014 року, коли було створено громадську організацію, метою якої є поширення, розвиток та вивчення Bitcoin та інших віртуальних валют на території нашої держави – Bitcoin Foundation Ukraine (BFU). Це обумовлено рядом проблем в фінансовій системі України, такими як: криза вітчизняної банківської системи, нестабільність гривні, мінливий курс валют та інші соціально-економічні труднощі, а також бажання фізичних та юридичних осіб використовувати інноваційні фінансові інструменти. Проте в 2018 році Україна увійшла в топ-10 країн світу за кількістю користувачів криптовалютами. Це

обумовлено популярністю використання Bitcoin серед українських IT-фахівців, які активно інвестують реальні гроші у віртуальну валюту.

Загалом у процесі запровадження правового регулювання обігу криптовалют в Україні має бути вирішено низку питань, зокрема:

- визначити правовий статус віртуальних валют, у тому числі і криптовалют.
- Таке визначення не повинно суперечити підходам, що застосовуються у законодавстві Євросоюзу, з огляду на Угоду про Асоціацію між Україною та ЄС;
- розробити процедуру оподаткування операцій з майнінгу та обміну криптовалют, передусім визначити, що саме буде об'єктом оподаткування;
  - розробити загальні регулятивні підходи до функціонування та нагляду за діяльністю криптовалютних бірж та обмінних пунктів.

Отже, можна зробити висновок, що криптовалюта є привабливим об'єктом для інвестицій. Її популярність все зростає. Електронній валюті, як будь-яким технологічним новинкам, потрібен час, для того щоб завоювати прихильність споживачів, сформувані під собою необхідні економічні та юридичні передумови свого розвитку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Савченко М. В., Короленко М. В., Порошина О. В. Сучасний стан криптовалюти на глобальній економічній арені та її перспективи розвитку в Україні та світі. *Економіка і організація управління*. 2019. №4. с. 48-57.

2. Крупка Я. Окренець В. Криптовалюта як об'єкт обліку і джерело економічних вигод. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. №3. с. 238–251.

3. Семенген І. Б., Дребот Н. П. Місце і роль криптовалюти у світовій економіці *Економіка та управління національним господарством*. 2018. №2. с. 36-39.

4. Лист Національного банку України «Щодо віднесення операцій з «віртуальною валютою/криптовалютою «Bitcoin» до операцій з [...] від 08.12.2014 р. № 29-208/72889. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>. (дата звернення 10.03.2021)

**Онуфрієнко О.В.**

*«Готельно-ресторанний бізнес», 3 курс*

*Криворізький фаховий коледж торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу*

*Науковий керівник - доктор філософії, викладач вищої категорії обліково-економічних дисциплін*

*Єгорова О.М.*

#### **СУЧАСНЕ СТАНОВЛЕННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ**

В Україні датою появи першої самостійної української криптовалюти (або KRB) стало 30 травня 2016 р. На той момент Ukrainian Karbowanec – його вартість становила 2,7 гривні. Завдяки цьому Україна потрапила до списку перших десяти країн світу за використанням біткойн-нод. Це означає, що близько

40% всіх угод з використанням даної криптовалюти були укладені на біржах із українським корінням.

А вже з 19 грудня 2016 р. українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс Bitcoin, специфікацію яких було зареєстровано в Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку. Що ж до юридичного регулювання операцій з електронними грошами в Україні, то цей процес регулюється статтею 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та Положенням «Про електронні гроші в Україні», затвердженим постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481 (зі змінами і доповненнями). В українському законодавстві криптовалюта не має юридичного статусу валюти через брак основних характеристик електронних грошей, а саме – відсутність центрального емітента.

Це означає, що владою криптовалюта поки не визнана платіжним засобом. У законодавстві України операції з криптовалютою прирівнюються до операцій із торгівлею іноземною валютою, яка за законом також не є платіжним засобом в Україні [1, с. 445].

Основними особливостями криптовалюти, що й відрізняє їх від звичайних валют, є їхня децентралізація, що пояснюється відсутністю органу, який би регулював криптовалюту і спосіб її емісії. Сама ж емісія криптовалюти має назву «майнінг», що полягає у використанні потужності комп'ютерних систем для 183 генерації унікальних наборів символів, які утворюють криптовалюту. Вона є альтернативним вираженням звичайної валюти і має свої переваги:

1) найбільш очевидний плюс для користувача – це анонімність відомостей про власника, прозорість усіх операцій і операції без посередництва;

2) комісії за здійснення операцій, пов'язаних із криптовалютою мінімальні;

3) емісія майже всіх монет обмежена, суворо встановлений їхній емісійний максимум. Не можна включити друкарський верстат і надрукувати криптоактиви, щоб розв'язати утворені економічні проблеми, процес випуску нових монет прозорий і строго регламентований; інфляція у цьому разі також неможлива;

4) прозора у принципі будь-яка транзакція мережі, інформація про всі операції відкрита будь-якому користувачеві;

5) гаманець користувача застрахований від арешту, його не можна заморозити. Доступ до особистого рахунку може бути втрачено, тільки якщо сам господар втратив дані для входу в нього;

6) валюту не можна підробити або копіювати, оскільки вся вона захищена унікальним кодом;

7) низькі ризики втрати даних через розподіл системи. На практиці це означає, що на комп'ютерному диску кожного учасника системи зберігається своя копія спільної бази транзакцій, які синхронізуються один з одним при формуванні чергового блоку транзакцій так званих контрольних сум, які часто використовуються в комп'ютерній техніці для підтвердження коректності обміну даними [4; с. 140-141].

Узагальнюючи результати дослідження (рис.1), можна констатувати, що визнання та оподаткування криптовалютних активів є успішним досвідом багатьох країн світу. В Японії криптовалюти вважаються оборотоспроможним

активом і платіжним засобом, а компанії – оператори японського ринку криптовалют мають отримувати щорічну ліцензію та надавати можливість документувати операції з криптовалютами відповідним службам безпеки Японії.

Влада США вважає криптовалюту майном і оподатковує криптовалютні активи на федеральному рівні. У Канаді криптовалютні активи розглядаються як цінні папери, у Німеччині – як приватні гроші, у Сінгапурі та Норвегії – як активи, але в усіх державах операції із криптовалютами підлягають обов'язковому оподаткуванню [1; с. 445-446].

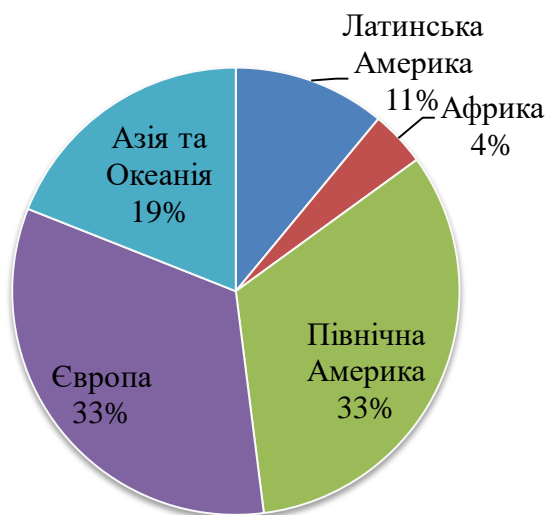


Рисунок 1 - Показники частки платіжних операцій криптовалют за регіонами світу у 2019 році

У нашій державі існує ряд перешкод у використанні криптовалют, адже згідно з рішенням Нацбанку України ні біткоїн, ні інша криптовалюта не потрапляє під визначення валюти. На даний момент українське законодавство жодним чином не регулює питання обігу, зберігання, володіння, використання та проведення операцій за допомогою криптовалют, наслідком чого є незахищеність власників криптовалют та їх майнових прав. Однак Україна хоча ще і не визначилась з правовим статусом криптовалют, це не значить, що їх використання законодавчо заборонено [3; с. 189].

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що із розширенням транскордонних потоків фінансового капіталу криптовалюти стають інноваційним інструментом здійснення міжнародних розрахунків, що розширює можливості доступу країн до глобальних фінансових ресурсів. До того ж, існують значні переваги, що пов'язані з визнанням криптовалюти як інноваційного платіжного засобу, серед яких необхідно виділити їх незалежність від національних валют країн та політичних впливів, а також високу захищеність транзакцій та можливість проводити розрахунки без комісії за банківське обслуговування, що уможливорює забезпечення рівноваги фінансових дисбалансів та валютної ліквідності країни, фінансової стабільності та кредитування національних економік. Слід зазначити, що законодавче врегулювання статусу криптовалют стане важливим кроком на шляху інформатизації фінансової системи України та її інтеграції у процеси міжнародних розрахунків новітніми платіжними засобами.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Гончаренко Н.І., Булгакова О.О., Псьота Т.В. Криптовалюта як інноваційний інструмент міжнародних розрахунків в умовах глобальної фінансизації. Бізнес - інформ. – 2018. – №11. – С. 441-448.
2. Стовпова А.С. Криптоактиви як об'єкт бухгалтерського обліку. Економіка та держава. – 2018. – №8. – С. 76-80.
3. Поліщук Н.Ю. Модель застосування криптовалют та прогноз тренду. Індуктивне моделювання складних систем. – 2017. – №9. – С. 188-193.
4. Шинкаренко О.М., Рогова Н.В., І.А. Панівнік. Особливості нормативного регулювання криптовалют: світовий досвід. Фінансовий простір. – 2018. – №3. – С. 139-144.

**Пиріжок Ю. Л.**

*«Публічне управління та адміністрування», 4 курс  
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської  
справи та страхування  
Булат Г. В.*

## **ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ КРИПТОВАЛЮТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

У наш час інноваційний характер технологій впливає не тільки на розвиток підприємств, галузей та виробництво нової продукції, а й на способи зберігання, транспортування та передачі фінансових активів. У цьому випадку сучасні вчені намагаються вдосконалити існуючі форми капіталу, але ігнорують дослідження перспектив та ризиків, пов'язаних із функціонуванням нової грошової форми.

В умовах глобалізації електронні гроші набувають особливої популярності, хоча і з'явилися не так давно. Зауважимо, що цьому сприяли різноманітні фактори, зокрема, як зручність здійснення оплати товарів в інтернет магазинах, висока швидкість проведення транзакцій, використання сучасних технологій для забезпечення безпеки фінансових угод [1].

Загалом під електронними грошима розуміються гроші чи фінансові зобов'язання, обмін та взаєморозрахунки з якими проводяться за допомогою інформаційних технологій. Директива ЄС 2009/110/ЄС визначає електронні гроші на основі трьох критеріїв: електронне зберігання, передача отримувачу тільки після їх отримання банком, а також платник не може бути їхнім емітентом. В Україні згідно з п. 15.1, ст. 15 ЗУ «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», електронні гроші визначені як одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується у готівковій або безготівковій формі.

Сьогодні існує велика кількість криптовалют. Ринок криптовалют (або "віртуальна" чи "електронна" валюта) успішно функціонує і надає можливість аналізувати вартість, попит та динаміку пропозиції приблизно 90-100 різних

криптовалют. З точки зору криптовалютного капіталу, до найбільших валют належать: Bitcoin, Ethereum, Ethereum Classic, Dash, Ripple, Monero, Litecoin, NEM, Augur, MaidSafeCoin та інші [3].

Найпоширенішою і найдорожчою криптовалютою є біткоїн (Bitcoin). Термін «біткоїн» запозичений з англійської мови («bitcoin») і утворений шляхом злиття слів: «bit» (одиниця комп'ютерної пам'яті) і «coin» (монета) [4].

Варто зазначити, що виділяють переваги і недоліки криптовалют. Серед переваг можна виокремити відсутність додаткової комісії за використання криптовалюти. На думку дослідників, саме ця умова і приваблює споживачів до залучення користування біткоїнами [5]. Однак в цих умовах не забезпечуються додаткові можливості фінансування різних галузей державного розвитку.

Іншими перевагами використання цієї криптовалюти є її "недоступність" та анонімність та конфіденційність. Оскільки біткоїн контролюється єдиною віртуальною системою, це потенційно може зменшити ризик його розриву. Таку систему важко зламати і тому важко проникнути в гаманці інших людей. Поведінка споживачів криптовалют по суті не контролюється жодним юридичним органом. Біткоїн – це валюта, майже вільна від будь-якого втручання уряду чи неурядової установи. Крім того, перевагами цієї віртуальної валютної системи є: відсутність посередницьких установ, відсутність безпосередньої оплати та розрахункових операцій та відсутність необхідності конвертувати у валюту країни розрахунку. За допомогою біткоїнів ви можете підписувати міжнародні угоди, не враховуючи різниці курсів валют і не сплачуючи податків взагалі.

До недоліків можна віднести те, що ця валюта не контролюється жодним офіційним агентством і тому вважається ненадійною. Експерти кажуть, що багато людей ризикують, купуючи гроші. Наразі, навіть якщо суд втратить ваші заощадження, це не може вам допомогти. Тому потрібно добре подумати перед тим, як купувати такий капітал. По-друге, ці кошти можуть бути використані для фінансування тероризму, злочинної діяльності та для легітимізації грошей, отриманих в результаті злочинної діяльності. Ніхто не знає призначення та призначення біткоїнів, тому існує небезпека незаконного використання. До недоліків також належать постійні коливання курсу біткоїна щодо долара США. Тому неможливо використовувати електронні гроші для прогнозування фінансових прибутків та збитків. Крім того, існує небезпека заміни цього типу капіталу фактично великими обсягами фінансових активів; із поширенням криптовалюти може зрости корупція, злочинність, дискримінація та інші антигромадські прояви [5].

Отже, в Україні питання використання криптовалюти у повсякденному житті громадян є надзвичайно суперечливим та вимагає детальних наукових досліджень. В даний час Фонд Біткоїн України активно працює над просуванням електронної валюти біткоїн в нашій країні. Суспільство все частіше починає використовувати ці нові форми електронних грошей, залучаючи їх до різних сфер фінансової діяльності. Водночас питання безпеки були і залишаються одними з найважливіших питань криптовалюти, яка визначила основні перешкоди для її розвитку та поширення в контексті глобалізації.



### **Перелік джерел посилання:**

1. Криптовалюта: що це таке і які перспективи її поширення — думка експертів. *Гроші в кредит*. 2017. URL: <http://groshi-v-kredit.org.ua/kryptovalyuta-scho-tse-take-i-yaki-perspektyvy-jiji-poshyrennya-dumka-ekspertiv.html>
2. CryptoCurrency Market Capitalizations. URL: <http://coinmarketcap.com>.
3. Ліхачов М. Скромна чарівність біткоіна: українські реалії використання крипто валют. М. Ліхачов. *Forbes Україна*. URL: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1428255-skromnacharivnist-bitkoina-ukrayinski-realiyi-vikoristannya-kriptovalyut>.
4. Попов В. Що таке криптовалюта? Радіо Свобода. 2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/details/28742278.html>.
5. Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку. *Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. КНЕУ. 2017. 280 с.

**Савченко Б. М.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва  
Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри фінансів  
Скоромна О. Ю.*

## **ПРЕСПЕКТИВИ БІТКОІНА НА ГЛОБАЛЬНОМУ РИНКУ**

Розвиток цифрової економіки збільшує популярність електронних валют, які можуть швидко реагувати на зміни на ринку віртуальних платежів. Криптовалюта в сучасній системі міжнародних валютних, фінансових та кредитних відносин є зручною формою електронних платежів і пропонує великі перспективи для інвестицій. Сьогоднішніми темами є визначення характеристик криптовалюти біткоін на сучасних фінансових ринках, аналіз динаміки обмінного курсу та оцінка переваг та недоліків її реалізації для національної економічної системи.

Біткоін - найпопулярніша та ліквідна цифрова валюта, яка не прив'язана до місцевої валюти чи нематеріальних активів і не контролюється. Капіталізація ринку криптовалют перевищила 230 млрд. дол. США та біткоіни 129 млрд. дол. США [1].

Біткоіни створюються за допомогою "майнінгу" - процесу формування нових блоків у базі даних за допомогою комп'ютерної потужності та спеціалізованого обладнання. Цікаво, що банки, що використовують технологію блокчейн, щорічно економить від 8 до 12 млрд. дол. США.

Щодня з'являється близько 3600 нових біткоінів, але їх кількість обмежена 21 мільйоном. Очікується, що останній біткоін буде видобутий у 2140 році [2], коли плата за відкритий блок становить 0,00000001 біткоін. На сьогодні випущено понад 16 мільйонів біткоінів (76% від їх можливої кількості).

З 1 серпня 2017 року найпопулярніша криптовалюта Біткойн (BTC - Bitcoin) має нову гілку - Bitcoin Cash (BCC - Bitcoin Cash), оскільки користувачі та розробники не змогли домовитись про майбутнє валюти і вирішили залишити її власною шлях. В результаті курс біткойнів значно зріс, встановивши новий історичний рекорд у 54 000 доларів. США за одну монету [3]. Функція біткоіна

полягає в передачі, накопиченні та зберіганні цінностей. Однак ця валюта має як переваги, так і недоліки, які необхідно враховувати.

Основними перевагами біткоіна є:

- децентралізація (не контролювана ніким і ніхто не контролює її);
- універсальність (ви можете платити скільки завгодно, обмінюватися на будь-яку іншу криптовалюту, здійснювати платежі чи економити);
- анонімність (публічні адреси відкриті на блокчейні, але з блокчейну неможливо з'ясувати, хто за цим стоїть);
- ефективність (економічні витрати в блокчейні нижчі, ніж у традиційних платіжних каналах, а швидкість транзакцій набагато вища, ніж при банківських платежах);
- безпека (криптопротокол гарантує, що гроші надходять до одержувача і одночасно залишають платника); тенденція позитивного подорожчання біткоінів;
- відсутність комісії; найвища ліквідність порівняно з іншими криптовалютами;
- довіра громади до біткоінів більша, ніж до будь-якої іншої криптовалюти.

До недоліків біткоінів можна віднести:

- нестабільність цін;
- втручання хакера;
- дефляційний характер валюти призводить до зменшення витрат домогосподарств, що негативно позначається на економіці країни;
- неможливість повернення переказів;
- анонімність грошових переказів заважає державі контролювати валютні операції, що дає можливість безперешкодно виводити гроші з країни.

Існує три підходи до систематизації регулювання обігу біткоінів:

1. Заборона або дуже жорстке обмеження використання цієї криптовалюти. Прикладами є: Таїланд, Бангладеш, Саудівська Аравія та інші. Цікавим прикладом є Китай, торговий ринок якого є найбільшим у світі біткойнами, тоді як Народний банк Китаю (70% якого перебуває у державній власності) забороняє використання віртуальних грошей фінансовими установами.

2. Спробуйте регулювати віртуальну валюту. Наприклад, США, Великобританія, Японія.

3. «Сідай і чекай». Інші країни вирішують цю проблему (типово для європейських країн).

Багато людей вважають, що біткоін – це ще одна фінансова піраміда, але спільне у них зараз - швидке зростання прибутковості та збагачення людей, які розпочали його раніше. Для біткойнів важливо залучати нових учасників, але не їхні фіатні гроші. Найголовніше, як побачив його засновник Сатоші Накамото, проект біткоін більше не повинен приносити дохід від збільшення вартості криптовалют, а навпаки, створити нову, децентралізовану та незалежну від держави валютну систему на основі тимчасово розподіленої комп'ютерної мережі. Успіх цього проекту призведе до зростання вартості біткоінів, а невдача призведе до зниження.

Національний банк України розглядає біткоін як грошовий замітник, який не має реальної вартості і не може використовуватися як засіб платежу фізичними та

юридичними особами в Україні, оскільки це суперечить нормам українського законодавства. Незважаючи на це, Україна зараз входить у топ-10 країн світу, що вимірюється кількістю біткоінів, а також кількістю біткоін-ділових людей. У той же час українці заробляють близько 15% усіх ресурсів на майнінгу та забезпечують свої обчислювальні потужності для біткоінів. Водночас Україна входить до п'ятірки країн за якістю освіти та кількістю ІТ-спеціалістів. Незважаючи на ризики біткоіна для зручної форми конвертації, існують Приватбанк, Ощадбанк, Альфа-Банк, Сбербанк Росії, ПУМБ, Креді Агріколь, Фідобанк [4, с. 7].

З цього можна зробити висновок, що основними характеристиками використання криптовалюти Біткоін є забезпечення конфіденційності та анонімності користувачів при банківських переказах, прискорення обороту капіталу, зменшення значних операційних витрат, пов'язаних з паперовими грошима, покращення банківських переказів, вплив мінімізації інфляції та спрощення платіжної системи. І хоча більшість країн світу не визнають біткоін повноцінним платіжним засобом, а також відсутність недоліків, не можна заперечувати, що впроваджуючи цю платіжну систему, Україна може отримати низку переваг на державному рівні. Біткоін може бути альтернативою долару та євро для міжнародних платежів. Влада приділяє особливу увагу вивченню технології блокчейн, на якій побудований ринок біткоінів, особливо можливості його використання в антикорупційній політиці. Якщо забезпечується повна прозорість біткоін-транзакцій, розвивається інституційне поле ринку криптовалют і зменшуються існуючі недоліки, застосування цієї платіжної системи може одночасно підвищити ефективність громадського порядку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. CryptoCurrency Market Capitalizations. URL: <http://coinmarketcap.com>.
2. Bitcoin/USD. URL: <http://greatworld.ru/istoriya-bitkoina-grafik-kursa>.
3. Біткоін побив новий рекорд URL: <https://minfin.com.ua/ua/2017/11/17/31000414/>.
4. Желюк Т. Використання криптовалюти на ринку платежів: нові можливості для національних економік / Т.Желюк // Фінанси і кредит. 2016. 56 с.
5. Задорожна А. В. Перспективи розвитку біткоінів у світі / Задорожна Анна Володимирівна // Економіка. Фінанси. Право. 2016. 17–20 с.
6. Курс Bitcoin // Finance.ua. URL: <http://charts.finance.ua/ua/currency/bitcoin/-/1/btc>.

**Смульська Н.**

*«Фінанси, банківська справа і страхування» 2 курс  
Новокаховський приладобудівний фаховий коледж  
Науковий керівник - Бутова Л. В.*

## **КРИПТОАКТИВИ: СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РИЗИКИ ТА РЕГУЛЮВАННЯ**

В Україні було чимало спроб ввести законодавчу базу для криптовалют і технології блокчейн. Криптоіндустрія у відриві від державного регулювання існує з 2013 року. Сьогодні Україна стала ще на крок ближче до легалізації криптовалют. Зареєстровано законопроект №3637 «Про віртуальні активи», який надасть правовий статус віртуальним активам. Також у Верховній Раді зареєстровано законопроект №4328 «Про токенизовані активи та криптоактиви». Проектом закону пропонується: визначити правову природу віртуальних активів розподіленого реєстру; закріпити класифікацію віртуальних активів розподіленого реєстру, а також термінів, що поширені у сфері обігу та застосування віртуальних активів розподіленого реєстру; створити правові підстави для легального залучення українськими компаніями й підприємцями додаткових інвестицій за допомогою віртуальних активів розподіленого реєстру та ведення відповідної фінансово-бухгалтерської звітності; створити правові умови для застосування в Україні сучасних продуктів і цілісних систем на базі технології розподіленого реєстру з метою реалізації в Україні їх широких комерційних можливостей; створити правові засади для розроблення стандартів у сфері обігу віртуальних активів розподіленого реєстру.

Більшість передових країн вже активно експериментують із впровадженням блокчейну у сферах державної та економічної діяльності. Правове середовище регулює необхідні аспекти діяльності з криптовалютами: правовий статус цифрових активів, роботу біржових платформ, можливість платежів у криптовалютах та оподаткування. Економічно орієнтований підхід передбачає інтеграцію криптоіндустрії в економіку держави та забезпечення належних умов для її розвитку. Держава не створює спеціального законодавства, а тільки вносить відповідні зміни до актів, що вже регулюють фінансову діяльність у країні. Вважається що у 2021 році матимуть попит як відомі криптовалюти (Біткоїн, Ethereum, Uniswap), так і ті, що з'явилися не так давно.

В Японії технологія блокчейн і криптовалюти є складовою державної стратегії розвитку цифрових фінансів та побудови «безготівкового суспільства». У квітні 2017 року Японія визнала криптовалюти легальними засобами платежу і прийняла відповідний закон про платіжні послуги. Постачальники послуг віртуальних активів підлягають обов'язковій державній реєстрації - в Агентстві фінансових послуг Японії (FSA). Зареєстровані криптовалютні компанії сплачують податок на споживання від продажу криптовалют. Доходи від криптовалют слід класифікувати як «інший дохід».

У Швейцарії операції з криптовалютами законні. Правила ведення бізнесу для місцевої криптоіндустрії встановлює державний регулятор — Служба за нагляду за фінансовими ринками (FINMA). Для комфортної роботи на території країни криптобіржі та криптобмінники повинні отримати ліцензію у фінансовому управлінні Швейцарії. Швейцарське законодавство розглядає криптовалюти як активи, операції з якими обкладаються податком на майно. Власники цифрових активів повинні здавати щорічні декларації. Прибуток від продажу криптовалюти підлягає оподаткуванню.

Великобританія належить до країн із нейтральним правовим середовищем. Криптовалюти не є легальним засобом платежу в країні. Водночас криптовалютні біржі та криптообмінники повинні отримати державну реєстрацію в Управлінні з фінансового регулювання і нагляду (FCA). У 2014 році британські регулятори зобов'язали операторів криптовалютних бірж та електронних гаманців дотримуватися вимог ідентифікації клієнтів (KYC). Ідентифікація клієнтів дозволяє ізолювати чисту криптовалюту від «забрудненої». Прибутки від криптовалют оподатковуються податком на приріст капіталу.

В Китаї, де 2017 року влада КНР заборонила проведення ICO і діяльність криптовалютних бірж. Попри те, що в Китаї є правове визначення біткоїна як віртуального товару, будь-які операції з криптовалютою в країні незаконні.

У Сполучених Штатах, діяльність, пов'язана з криптовалютами, не заборонена, але надмірно регулюється, що ускладнює умови для ведення бізнесу. Основна вимога американських фінансових регуляторів — гарантувати захист інтересів інвестора при збереженні можливостей для інновацій. У 2021 році найстаріший банк США Bank of New York Mellon та найбільший у Німеччині Deutsche Bank в інтересах власних клієнтів надаватимуть кастодіальні послуги — зберігатимуть криптографічні ключі від криптогаманців клієнтів і проводитимуть необхідні операції з криптоактивами. Кастодіальні послуги — це послуги із зберігання і розпорядження майном клієнта на підставі його письмового розпорядження. Тобто послуги, при яких банк є відповідальним зберігачем. Кастодіальні сервіси дозволяють оптимізувати брокерські послуги, миттєвий доступ до криптобірж та позабіржову торгівлю. Ці послуги важливі для клієнтів, які мають великі вкладення в криптоактиви або розпоряджаються ними. У контексті довгострокових криптоінвестицій ризик втрати доступу до гаманця превалює. Закономірно постає питання додаткового захисту цифрового еквівалента власних активів. Для таких клієнтів рівень довіри до банків вищий, ніж до альтернативних сервісів на ринку. Крім того, коли банки надають кастодіальні послуги для представників криптоіндустрії, це свідчить про те, що вони готові розширювати ринок банківських послуг: від надійних сейфів до віртуальних сховищ.

Банківська активність, пов'язана з використанням стейблкоїнів у грошових переказах, вимірюється мільярдами доларів. Стейблкоїни — це віртуальні активи, прив'язані до певної національної валюти у співвідношенні 1:1. Цей тип фінансового віртуального активу вирізняється з-поміж решти, оскільки дозволяє мінімізувати волатильність ціни, тобто стрімкі коливання курсу, які загалом характерні для глобального ринку криптоактивів. Тільки протягом 2020 року загальна капіталізація стейблкоїнів зросла більш ніж у п'ять разів — з 5 млрд дол до майже 30 млрд дол. У 2021 році їх капіталізація досягла 37,5 млрд дол. Компанії-емітенти стейблкоїнів — доволі вигідні клієнти для комерційних банків, оскільки дозволяють останнім збільшувати власні банківські резерви та застосувати нові бізнес-моделі: прибуток формується шляхом отримання відсотків за позиками та комісій за зберігання і проведення взаєморозрахунків.

Резервування банками коштів під емісію стейблкоїнів — це логічний етап інтеграції віртуальних активів з класичними фінансовими інституціями.

Спостерігаємо певний зсув у парадигмі мислення: від упередженого сприйняття криптоактивів як цілковитої загрози для банків до сміливих спроб застосування окремих віртуальних активів у банківській діяльності.

В Україні з ухваленням профільного законопроекту «Про віртуальні активи» зробить регулятором ринку віртуальних активів Мінцифри. При наданні ж послуг, що стосуються фінансових віртуальних активів, необхідним буде отримання ліцензії відповідного регулятора — Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку чи Національного банку України. Легалізація ринку віртуальних активів в Україні дозволить вивести операції з віртуальними активами на відкритий ринок, компаніям, що спеціалізуються на криптоактивах, реєструвати бізнес, офіційно працювати з банківською системою та залучати іноземні інвестиції, а місцевим блокчейн-спеціалістам — розвивати екосистему проєктів в українській юрисдикції. Водночас користувачі та учасники ринку зможуть задекларувати свої доходи у віртуальних активах і захистити власні криптоактиви від ймовірних зловживань чи шахрайства.

Правовий режим роботи постачальників послуг з віртуальними активами розширюється у бік посилення контролю за прозорістю та підзвітністю операцій, кібербезпекою та обов'язковою верифікацією користувачів. Не завжди вимоги регуляторів направлені на комфортну у правовому полі взаємодію бізнесу і держави. Однак ефективна робота ринку віртуальних активів неможлива без співпраці з регулятором.

Україна обрала стратегію розробки спеціального законодавства для регулювання ринку віртуальних активів. Такий підхід сформує комфортні умови для роботи компаній і підприємців. Водночас прагнемо створити регуляторне середовище, яке стимулюватиме розвиток інновацій всередині країни.

У довгостроковій перспективі легалізація ринку віртуальних активів стимулюватиме цифрову економіку в Україні й допоможе інтегруватись у світову економічну спільноту, а відтак — зробити нашу країну не тільки привабливою юрисдикцією, але й конкурентоспроможною.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Економічна правда : <https://cutt.ly/9cngiax> , <https://cutt.ly/DcnvtgY>
2. Вісник «Офіційно про податки» <http://www.visnuk.com.ua/ru/news/>
3. Токенізовані активи та криптоактиви: <https://cutt.ly/0cnkUNG>

**Чуб Ю. С.**

*081 «Право», 3 курс*

*Відокремлений підрозділ «Фаховий коледж Харківського університету»*

*Науковий керівник – к. ю. н., доцент кафедри кримінально-правових*

*дисциплін та адміністративного права Харківського університету*

*Крайник Г. С.*

## **ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШАХРАЙСТВО З КРИПТОВАЛЮТОЮ**

Упродовж останніх років цифрова економіка та загалом інформаційні технології набули великого розвитку у багатьох сферах діяльності. Зокрема, в сфері фінансових інновацій щодо становлення та перспектив організації процесу з віртуальними коштами. У зв'язку з цим виникає поширення незаконних діянь у вигляді заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (ст. 190 Кримінального кодексу України [1]), що тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Досить поширеною та відомою у сфері цифрових фінансових активів, що звикли називати електронними грошовими коштами, є криптовалюта. Одиницею якої є коди, що обчислюються внаслідок вирішення математичних задач. І хоча роз'яснення цього терміну досить розповсюджене, але законодавчо не закріплене. У своїй спільній заяві, такі фінансові регулятори як Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку і Національна комісія, вказали, що складна правова природа криптовалют не дозволяє визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом [2]. Тобто позиція щодо криптовалюти до сих пір не є однозначною та висвітленою.

Нині на фінансовому ринку існує значна кількість криптовалют, серед яких: Bitcoin (Біткоїн), Ethereum (Ефіріум), Monero (Монеро), Litecoin (Лайткоїн), Zcash (Зеро кеш), Dash (Дешта) та інші. Найпопулярнішим та на сьогоднішній день найдорожчим серед цифрових грошей не тільки в Україні, а й в усьому світі є Біткоїн. Це віртуальна валюта, в яку інвестують кошти, і що важливо зазначити, курс цих криптоактивів змінюється, в більшості випадків досить істотно та в різних напрямках. Тобто як на підвищення, так і на спад. Беручи до уваги те, що їх існування є виключно цифровим - з'являються і ті, хто б бажав заволодіти цими ресурсами у незаконний спосіб.

У зв'язку з використанням даних технологій, все більшого значення набуває шахрайство, вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки (ч. 3 ст. 190 КК України [1]). І не зважаючи на методи захисту по боротьбі зі злочинністю, на практиці все ж існує не один випадок незаконного заволодіння, а також онлайн-обміну криптовалют. Досить важливе місце посідає саме процес незаконного проникнення у чужий сервіс, з метою викрадення ресурсів. Адже, по-перше, слід уміло володіти інформацією, вміти використовувати навички та вміння в згаданій сфері, а по-друге, головним і важливим негативним наслідком є невдалі спроби повернення коштів.

На сьогоднішній день правовий статус криптовалют в Україні не визначено. Для повного врегулювання цієї ситуації доцільним є прийняття Закону України "Про віртуальні активи" [3], що дасть змогу розробити правову концепцію щодо захисту прав споживачів у сфері використання цифрових ресурсів, а також забезпечити поширення більшого контролю щодо відповідальності за їх недобросовісне використання.

### **Перелік джерел посилання:**

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.
2. Офіційний портал Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>.
3. Проект Закону України "Про віртуальні активи". URL: [https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=69110](https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110).

**Чудік З. С.**

*ННІ фінансів, банківської справи, 2 курс  
Заклад вищої освіти Міністерства фінансів України  
Державний Податковий Університет*

*Науковий керівник – старший викладач кафедри фінансових ринків  
Федина В. В.*

## **КРИПТОВАЛЮТИ: СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЗВИТОК**

Питання крипто валюти є надзвичайно актуальним, оскільки на даний момент людство живе в умовах бурхливого розвитку комп'ютерної техніки та ІТ-технологій. Таким чином в людське життя увійшов Інтернеті можливості які він надав. Разом з цим ще більш стрімкішими темпами розвивається світова економіка. Останнім часом ці шляхи розвитку почали перетинатися, що вплинуло як на суспільство так і на світову економіку, створивши такі поняття як «електронні гроші» та «криптовалюта».

Метою роботи є дослідження становлення, перспектив та розвитку криптовалюти.

Перші спроби вивчити цю тенденцію можна знайти у книгах таких вчених, як Д. Девідсона, Ф. Тудора, П. Вигна, М. Я. Кейсі та інших.

Криптовалюта — вид цифрової валюти, емісія та облік якої були засновані на асиметричному шифруванні і застосуванні різних криптографічних методів захисту. Структура криптокультур повністю децентралізована. В криптовалютних системах немає єдиних банків або центрів: вся мережа є незалежною, розподіленою системою клієнтських програм. Кожна з цих програм, у свою чергу, є повністю автономною структурою, яка пов'язана з глобальною мережею криптовалют, що працює цілодобово і повністю автоматично [1].

Найбільш популярною і поширеною криптовалютою сьогодні називають біткойн, оскільки він з'явився найпершим і привів з собою саме поняття «криптовалюта». Bitcoin є перспективною криптовалютою за своїм курсом, його ціна у 2021 році зросла на 73% та досягла суми більше 50 тисяч доларів США, що стало абсолютним рекордом зростання криптовалюти.

Головна особливість криптовалют – їх анонімність. Розвиток криптовалют відбувається настільки швидко, що потрібні нові технології, які дозволять зняти обмеження, вкладені в концепцію перших монет. Подивившись на історію розвитку галузі, можна побачити, що кожного року використовуються нові ідеї,



що сприяють покращенню якості технології, а також збільшують її безпеку і зручності для користувачів. Тобто, нові технології не будуть постійно старіти й не прийдеться купувати дороге обладнання, також це сприятиме росту молодих криптовалют [2].

Щодо використання криптовалют в реальному житті, то вже сьогодні існують автомати, які приймають біткоіни в якості оплати за певні продукти. Можна передбачити, що найближчими роками криптовалюти будуть використовувати без спеціального обладнання, складних рахунків і незручних 230 способів зберігання. Наприклад, передавати їх через смартфон. Однак точні прогнози дати важко. Все залежить від зацікавленості людей до даної криптовалюти. Бо доки є зацікавленість, доти існує валюта. Можна сказати, що користувачі самі вирішують долю криптовалюти [1].

Якщо говорити про ризики, які несуть за собою криптовалюти, то ринок є нестійким. Незважаючи на те, що кількість криптовалют зростає, їх ціна поступово руйнується. Ризики криптовалюти пов'язані з обмеженою прив'язаністю до світової економіки. Головна особливість криптовалют – їх анонімність. Більшість національних банків не сприймають її як платіжний засіб і ставляться до неї з настороженістю. Оскільки слугує базою для великої кількості махінацій та шахрайства. Сюди можна віднести створення псевдо-криптовалют, переводів в криптовалюти грошей які були тримані незаконним шляхом. Також велику загрозу користувачам цієї технології представляють хакери та віруси. Крім того, що віртуальний гаманець можуть викрасти через вразливість операційної системи, хакери придумали спеціальні віруси через які також можна викрасти криптовалюту [3].

Криптовалюта змогла створити новий фінансовий світ в мережі. На основі цих технологій уже розробляють свої нововведення банки та інші фінансові корпорації. Однак, для ідеального користування потрібно вдосконалити цю фінансову систему. Електронні гроші і криптовалюта та їх цінність, підкріплення, гарантованість, згодом стануть одною із головних запорук розвитку світової економічної системи і як наслідок світової економіки. А світова економіка є одна із головних запорук розвитку людського суспільства.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Криптовалюта: що це таке і які перспективи її поширення – думка експертів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://groshi-v-236.kredit.org.ua/kryptovalyuta-scho-tse-take-i-yaki-perspektyvy-jiji-poshyrennyadumka-ekspertiv.html>

2. Поливка Н. Криптовалюти і «різноманітнібіткоіни» / Н. Поливка // Юридична Газета online. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yurgazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/kriptovalyuti-i-riznomanitni-bitkoini.html>

3. Ризики та переваги використання криптовалюти – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cikavoznaty.com.ua/2018/01/03/ryzyky-ta-perevagykryptovaljuty/>

## 9. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ФІННСОВИХ РИНКІВ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

**Барановський Б.О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник. – к.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування  
Білошапка В.С.*

### МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Особливістю відносин 21-го століття є глобалізація міжнародної співпраці, яка проявляється у транскордонному русі капіталів, товарів, ресурсів і робочої сили, і це спричинило виникнення міжнародних інституцій по забезпеченню нагляду за дотриманням законності та ефективності глобальних фінансових відносин.

Глобалізація фінансових відносин є сукупним поняттям, яке охоплює зростаючу світову взаємозалежність держав через рух міжкордонних фінансових потоків, тобто залучення країни до міжнародної фінансової системи. Така інтеграція обумовлюється факторами здійснення урядом країни політики фінансової лібералізації та фактичне користування бізнесом міжнародних фінансових ринків [1, С.185].

До фінансової глобалізації долучилися всі цивілізовані країни світу, а перші ознаки залучення України до глобальних фінансових відносин почали з'являтися паралельно з надходженням прямих іноземних інвестицій у кінці 90-х минулого століття.

Поглиблення міжнародних фінансових зв'язків між суб'єктами господарювання супроводжується ускладненням монополістичного контролю над за стратегічними сферами національної економіки і збільшенням масштабів впливу іноземного капіталу на характер соціально-економічного розвитку країни, а прагнення міжнародних корпорацій до отримання максимальних прибутків без урахування нагальних потреб приймаючих країн повинні обмежуватись протидією з боку національних вимог державних органів [2, С.1].

Іноді національні уряди, через недосконалість демократії, обираються з числа не надто професійних кадрів, що призводить до неможливості відстоювання національних інтересів держави, а відсутність стабільності та гарантій для бізнесу, відлякує іноземний капітал. А щоб потоки іноземного капіталу були стабільними у довготривалій перспективі, країні потрібно мати ефективну фінансову систему та щоб кожна з державних систем інституцій виконувала свої функції та доповнював дію інших, також передбачала б загально-суспільні інтереси цієї держави, а не інтереси приватного капіталу [3, С.6].

Аспекти регулювання міжнародних економічних відносини регламентуються нормативно-правовою базою на національному рівні, (Законі України «Про

зовнішньоекономічну діяльність») та на міжнародному рівні у рамках міжнародних правових актів (Угода про асоціацію між Україною та ЄС), а також неписаних домовленостей, що регламентують міжнародний рух активів і захист прав та інтересів юридичних і фізичних осіб. Значну роль в регулюванні міжнародних економічних відносин відіграють міжнародні організації, у першу чергу ООН та спеціалізовані установи, що входять у дану організацію. [4, С.3].

Україна поки не зуміла повною мірою отримати вигоду від посилення інтеграції в світову економіку. Навпаки, фінансова криза показала чутливість фондового, кредитного, валютного ринків до зовнішніх економічних умов. У процесі глобалізації необхідні всеосяжна мобілізація і грамотне використання національних ресурсів для господарського розвитку. В економіці України є галузі, що мають великий науково-технічний потенціал і конкурентоспроможні підприємства. А успішне підключення економіки до світового господарства пов'язано з розробкою концепції сприяння міжнародному співробітництву.

В якості офіційної спільної мети міжнародного співробітництва висувається забезпечення цілісності та стабілізації світового господарства.

Діяльність міжнародних фінансових інститутів спрямована в першу чергу на подолання дисбалансів на рівні державних організацій, в той час як діяльність основних сегментів фінансового ринку визначається діями приватних корпорацій.

З кінця 60-х рр. 20-го століття експерти центральних банків пропонували створити систему міжнародного контролю за міжнародними фінансовими ринками. Ідея міжнародного контролю трансформувалася в узгоджені дії центральних банків, вироблені на консультаційній основі. Центральні банки почали зміцнювати стійкість міжнародної банківської системи не шляхом кодексного контролю, а за допомогою систематизації національних правил і практики в формі рекомендацій.

До цього часу зусилля центральних банків були сконцентровані на таких напрямках:

- підвищенні ступеня прозорості ринків;
- пристосуванні технологій і сфери попереднього спостереження за ринками і банками, щоб забезпечити ефективність на міжнародному рівні; зміцненні балансів банків;
- зменшенні на національному рівні ризиків кризи внаслідок неплатоспроможності банків або недостатньої ліквідності ринку.

За сприяння та участі центральних банків промислово розвинених країн було укладено Базельську угоду 1988 р. Дана Угода рекомендує центральним банкам дотримуватись встановлених мінімумів, використовуючи певні правила міжнародної і національної практики та імплементувати їх в державну систему права. Вперше центральними банками почали застосовуватися ідентичні правила мінімальної платоспроможності. Таким чином, центральні банки за сприяння міжнародних організацій впроваджують в національну практику загальносвітові правила, сформовані на основі узгоджених координаційних дій центральних банків на міжнародному рівні.

Основні напрямки міжнародної співпраці центральних банків: двостороннє співробітництво, багатостороннє співробітництво, інтеграційне співробітництво,

аналітичний супровід, організаційний супровід. Грунтуючись на цінностях глобального суспільства, центральні банки діють проактивно, закладаючи фундамент для розвитку нових ініціатив в міжнародних економічних відносинах і нарощуючи професійну експертність.

У висновку зазначимо, що для економічного розвитку, збереження конкурентоздатності сучасна економіка повинна мати зв'язок зі світовими фінансовими ринками і бути в цілому залученою до міжнародних фінансових відносин, які надають багато переваг, але потребують міжнародного та національного регулювання. Саме баланс інтересів різних суб'єктів глобалізованої економіки надає потенціал для пошуку та прийняття компромісних варіантів діяльності, які будуть реалізовані у міжнародну економічну дійсність. У довгостроковій перспективі є підстави припускати подальше зближення вітчизняного та міжнародного фінансових ринків, у тому числі, в результаті значного збільшення обсягів операцій на внутрішньому фінансовому ринку. В недалекому майбутньому ці питання можуть вирішуватись в процесі поглиблення інтеграції, яка вже реалізується високими темпами і у реальній формі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Sergio L. Schmukler, Esteban Vesperoni/*Financial globalization and debt maturity in emerging economies*/*Journal of Development Economics* 79 (2006) 183–207.

2. Л. Х. Тихончук, Державне регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій (2017) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.investplan.com.ua/pdf/24\\_2017/22.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2017/22.pdf)

3. М.Ю. Ананьєв, Фінансовий компонент економічної глобалізації (2011) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://kneu.edu.ua/get\\_file/5617/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf](https://kneu.edu.ua/get_file/5617/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf)

4. Л. С. Ринейська, Етичні аспекти правового регулювання Міжнародних економічних відносин (2018) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2\\_2018/44.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/44.pdf)

**Бошняк А.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
ВСП «Одеський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»  
Науковий керівник: спеціаліст вищої категорії, викладач економічних дисциплін  
Пархоменко С. Г.*

## **АНАЛІЗ СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

На сьогоднішній день банківський сектор України знаходиться в складному становищі. основна проблема полягає в тому, що в Україні банківська система ще недостатньо розвинена, що обумовлює проблеми всієї економіки, так як фінансова сфера так чи інакше перетинається не тільки зі всіма галузями народного господарства держави, але також з банківською системою інших країн. Зазначені процеси викликають об'єктивну необхідність в дослідженні сучасного стану банківського сектора України і його подальших перспектив розвитку.

Банківська система – це не довільне явище, а складова частина кредитно-грошової системи, елемент економічного базису суспільства, що розвивається за законами ринкової економіки. Ця система є внутрішньо організована, взаємопов'язана, має загальну мету та завдання [1].

Банківська система існує в будь-якій країні в певний історичний період і є складовою частиною кредитної системи держави. Для нормального функціонування банківська система має відповідати наступним вимогам. У країні повинна бути достатня кількість діючих банків і кредитних установ. Систему слід розглядати як таку, що систематично розвивається і постійно кількісно та якісно змінюється. У загальному вигляді під банківською системою розуміється сукупність різних видів банків та банківських інститутів, за допомогою яких здійснюється мобілізація коштів і надаються клієнтурі різноманітні послуги з прийому вкладів і надання кредитів.

Банк – юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб [2].

Банк також слід розглядати як підприємство, але підприємство особливого виду. Якщо в діяльності звичайного підприємства гроші виконують головним чином роль засобу платежу, то в банківській діяльності самі гроші виступають в якості товару. Ця особливість банківського підприємства робить його настільки своєрідним, що вона об'єктивно потребує спеціального відносини і правового регулювання, яке відрізняється від загального законодавства про підприємства.

На сьогоднішній день банки України вимушені діяти в умовах підвищеної невизначеності зовнішнього середовища, що робить досить складним процес ідентифікації, оцінки та нейтралізації ризиків. В Україні існує загальноприйнята дворівнева банківська система, яка складається з Національного банку України та інших банків, які створені і діють на її території. Національний банк України є центральним банком, який проводить єдину державну політику.

Комерційні банки створюються на акціонерних або пайових засадах юридичними та фізичними особами. Свої функції комерційні банки реалізують через залучення коштів підприємств і населення на депозитні рахунки, здійснення не депозитних залучень коштів, кредитування суб'єктів господарської діяльності та громадян, вкладення в цінні папери, формування касових залишків та резервів, формування інших активів: касове та розрахункове обслуговування народного господарства, виконання валютних та інших банківських операцій.

Відповідно до проведених досліджень, можна відзначити, що за останній період спостерігається скорочення комерційних банків.

Зниження частки іноземного капіталу в Україні є досить негативним фактором, так як свідчить про недовіру Іноземна інвесторів і загальне падіння економіки.

Таблиця 1- Аналіз кількості комерційних банків України за 2017-2020 рр.

Банки України	2017	2018	2019	2020	Абсолютне відхилення
Всього банків	96	83	77	75	-21
У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	18	23	23	6
Банки з іноземним капіталом	38	38	37	35	-3

*Джерело [3]*

В цілому, дослідження сучасного стану та перспектив розвитку банківських систем розвинутих держав та України потребує виділення найважливіших проблем, що мають бути вирішені в ході реформування національної фінансово-економічної системи:

- високий ступінь невідповідності між формами власності та рівнями ефективності діяльності в банківській та виробничо-промисловій сферах;
- нераціональна територіальна структура – висока концентрація банків, а отже, відчутна конкуренція у великих торговельно-промислових центрах та практично повний монополізм двох-трьох банків у менш розвинутих регіонах;
- недостатність правової бази в області фінансової діяльності в цілому (захист інтересів клієнтів, механізм банкрутства, злиття банківського та промислового капіталу, трастові операції, венчурний бізнес, небанківські фінансово-кредитні інститути), також практична відсутність податкових та інших регулюючих важелів в плані стимулювання інвестиційної діяльності; диверсифікації банківських операцій;
- незначна участь іноземного капіталу, іноземних банків та їх філіалів, що істотно обмежує притік іноземних інвестицій [4].

Проблема зростання недовіри до банків є однією з найбільш актуальних, оскільки в результаті негативного емоційного фону і скорочення обсягу вільних ресурсів у населення і підприємств призводить до відтоку депозитів, що в свою чергу, дестабілізує діяльність банків, ускладнюючи процес кредитування і розрахунків. Разом з тим, зростання недовіри інвесторів може призвести до відтоку інвестицій в банківський сектор, результатом чого стане ускладнення процесу відновлення нормальної діяльності вітчизняних банків.

У результаті можна представити такі рекомендації поліпшення діяльності банківської системи:

1. Банківський сектор здійснює комплексний вплив на функціонування фінансової сфери шляхом нормалізації механізму розподілу фінансових ресурсів, забезпечення обігу грошової маси і економічної стабілізації. Однак, необхідно враховувати, що в кризових умовах економіка і банківська система можуть посилювати негативний взаємовплив.

2. Сучасний стан функціонування банківської системи України характеризується наявністю ряду негативних факторів, до яких відносяться:

військово-політична нестабільність, загальноекономічна дестабілізація, зниження довіри населення до банківського сектору.

3. Діяльність НБУ в сфері регулювання банківської системи можна систематизувати за наступними напрямками: оздоровлення банківського сектора шляхом виведення з ринку недієздатних банків; реалізація політики інфляційного таргетування, основним завданням якої є забезпечення інфляційної стабільності; накладення санкцій на дочірні відділення російських державних банків.

4. Для вирішення актуальних проблем банківського сектора і нормалізації його функціонування необхідно застосувати систему заходів, спрямованих на загальноекономічну стабілізацію, повернення довіри до банківського сектору і підвищення ефективності діяльності НБУ в сфері контролю та регулювання банківської системи.

Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів в короткостроковій перспективі і створить умови для прискореного розвитку банківської системи України в майбутньому.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Соціально-економічні критерії Ефективного функціонування Банківської системи. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <https://vseosvita.ua/library/socialno-ekonomichni-kriterii-efektivnogo-funkcionuvanna-bankivskoi-sistemi-66126.html>

2. Державна податкова служба України. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/31131.html>

3. Державне регулювання та аналіз основних показників діяльності банків в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу – [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9\\_2019/34.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/34.pdf)

4. Проблеми банківської системи України та шляхи їх вирішення на макроекономічному рівні. [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/248>

**Варважицька Т.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
Університет державної фіскальної служби України*

**Федина В.В.**

*Старший викладач кафедри фінансових ринків  
Університет державної фіскальної служби України*

## **ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

Вплив новітніх технологій на сучасний фінансовий ринок сьогодні дуже складно переоцінити. Фінтех-індустрія бурхливо та невпинно розвивається, проникає в усі сфери фінансової діяльності та демонструє клієнтам нові й зручні фінансові сервіси та інструменти.

Діджиталізація (оцифровування) – це перехід інформаційного простору у цифрові технології. У широкому розумінні, під діджиталізацією прийнято розуміти трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами [1].

На ринку фінансових послуг діджиталізація була впроваджена однією з перших. Цифрова економіка формує нові потреби, продукти, послуги, а обсяг та швидкість обміном інформації має високі результати. Завдяки новим відкритим можливостям з'являються нові перспективи для організації та розвитку бізнесу, впровадження нових технологічних рішень, що не застосовувались раніше. У зв'язку з чим з кожним роком все більше інвестицій спрямовується на розвиток цифрових технологій.

Фінансовий ринок завжди був індикатором рівня розвитку економіки та ефективності її реформування. Аналіз показників статистики в аспекті існуючих тенденцій цифровізації фінансового ринку України підтверджує достатньо високий потенціал для забезпечення зростання фінтех-компаній та відповідних сервісів, що є свідчення високого рівня його конкурентоспроможності.

У напрямі розвитку цифрової економіки в Україні діє розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 – 2020 роки та затверджено план заходів щодо її реалізації», в якій передбачені основні цілі, принципи та напрями цифрового розвитку, визначено чітке законодавче врегулювання порядку діяльності фінансових установ у цій сфері та обсяги фінансування [2].

Досліджуючи особливості діджиталізації фінансового ринку варто оцінити діяльність основних його учасників. Проведений аналіз ТОП-10 банків за результатами брендних запитів у пошуковій системі Google українською та англійською мовами за 9 місяців 2020 рік засвідчив, що в ТОП-10 входять: ПриватБанк (6,1 млн.), Ощадбанк (5,1 млн.), Укрсиббанк (3,1 млн.), Альфа-банк (2,8 млн.), ПУМБ (2,4 млн.), Укргазбанк (0,81 млн.), monobank (1,8 млн.), ОТП Банк (1,1 млн.), Райффайзен банк Аваль (0,84 млн.), Укрексімбанк (0,4 млн.) [3].

Упродовж тривалого часу банки зростали завдяки пропозиціям традиційних релевантних продуктів. Під впливом змін потреб клієнтів та розвитку технологій, банки почали пропонувати суміжні продукти, виходячи за межі корпоративного бізнесу. А саме – пропонували управління рахунками, факторинг, бухгалтерські послуги. Фінтех-стартапи почали виводити на ринок мобільні застосунки з управління рахунками (Moven). Деякі фінансові установи пішли далі у небанківських пропозиціях, надаючи мобільні послуги (Post Bank), а дехто кооперувався з медичними провайдерами і компаніями медстрахування, надаючи клієнтам платформи зі зручною оплатою медичних сервісів. Розширюючи межі корбізнесу, традиційні гравці почали формувати ціннісні партнерства в суміжних індустріях, створюючи екосистеми з додатковими перевагами для клієнтів.

Надзвичайна ситуація в світі, викликана COVID-19 у 2020-2021 роках підкреслила важливість нововведень у цифрових фінансових послугах, оскільки у режимі ізоляції всі мають покладатися на віддалені-сервіси. У той же час, оскільки люди отримують доступ до банківських рахунків та інших фінансових



послуг віддалено, а працівники фінансового сектору віддалено працюють, цифрова операційна стійкість фінансового сектору набуває ще більшого значення.

Загальна кількість операцій (безготівкових та отримання готівки) з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, в першому кварталі 2020 року становила 1385,3 млн. шт., а їх сума – 920,5 млрд. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2019 року кількість зазначених операцій зросла на 24,5%, а сума – на 15,6%. За кількістю та сумою в першому кварталі 2020 року переважали саме безготівкові операції. Так, кількість безготівкових операцій становила 1 183,2 млн шт. (85,4% усіх операцій), а сума – 503 млрд грн. або 54,6% від суми усіх операцій із картками (торік, за підсумками першого кварталу, показник становив 49,7%). [4].

Варто зазначити, що зростаюча кількість нових цифрових фінансових продуктів та послуг надає споживачам та роздрібним інвесторам як можливості, так і ризики, до яких можна віднести:

- більше вибору, більше індивідуальних продуктів;
  - більше зручності, але також недостатність знань для прийняття рішень;
  - надмірність інформаційних потоків;
  - недостатність компетентностей для якісної і безпечної дії щодо використання потенціалу інноваційних продуктів, послуг та бізнес-моделей.
- Отже, підвищення ефективності фінансових інституцій може забезпечуватись завдяки діджиталізації індустрії. Аби стимулювати цей процес, фінансовим установам варто зробити акцент на спрощення виведення на ринок нових продуктів та сервісів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Онищенко В. О., Черв'як А. В. Вплив діджиталізації на рівень розвитку економіки // Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 15 жовтня 2019 р.). Полтава : ПолтНТУ, 2019. С. 10–12.

2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки/ Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

3. Лозинська О. І. Визначення підходів до формування системи показників оцінки рівня діджиталізації фінансових установ на ринку фінансових послуг. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/98/2498/5351-1?inline=1>

4. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України. Липень 2020. Електронний ресурс. Режим доступу: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/Strategy\\_finteh2025.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finteh2025.pdf?v=4)

**Герасименко Н.П.**  
*ст. викл. РІ У «Україна»*  
**Савич В. А.**  
*1 курс, магістр «Економіка»*

## **СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ**

Важливим чинником впровадження в сферу управлінської діяльності інформаційних технологій значно збільшить оперативність та ефективність інформаційного забезпечення управлінської діяльності й посилить аналітичну складову процесу прийняття управлінських рішень. Інформаційні технології можна розглядати як сукупність сучасних засобів оргтехніки, які в поєднанні з людськими навичками дозволяють формувати, контролювати, направляти інформаційні ресурси, що дає змогу керівнику краще розуміти і орієнтуватися в оточуючих процесах. У спрощеному розумінні інформаційні технології являють собою поєднання прикладних розробок, якими керується людина в процесі аналізу окремих подій та явищ. В даному випадку прикладними розробками виступають ІС, як сукупність ланок накопичення, каналів пересування, технічних засобів збирання, обробки та зберігання інформації.

На основі отриманого в результаті роботи з ІС матеріалу організовується забезпечення всього керівного складу і фахівців даними про процеси та явища, що відбуваються або існують на об'єкті управління та відомостями про зовнішнє середовище. Крім того, система об'єктивного інформаційного забезпечення управління, заснована на використанні новітніх технологій дозволяє не лише своєчасно і повно інформувати керівників, а й надає їм можливості одержувати відповідні консультації в процесі прийняття управлінських рішень. Саме тому високоєфективне інформаційне забезпечення керівництва сучасної установи досягається шляхом створення управлінських ІС, що охоплюють всі рівні управління.

Серед опрацьованих джерел слід виділити науково-практичні журнали Вісник Книжкової палати, Бібліотечний Вісник, журнал НТІ, в яких містяться статті С. Штаркова та Ю. Марчука, що досліджували проблеми інформатизації та інформаційного забезпечення управлінської діяльності. Сутність інформаційного забезпечення діяльності органів управління докладно висвітлено у роботі С. Дубової, яка опублікована у Віснику Книжкової палати. В наукових працях В. Ясулайтиса, досліджено роль інформаційних технологій в розвитку країни. Загальні питання інформаційного забезпечення управлінських рішень висвітлено в роботах Т.В. Закупня та Т. Симоненка. Створення та впровадження нових інформаційних систем та технологій розкрито у статтях Н.В. Ходаковської.

Сучасна наука викликає об'єктивний інтерес до досліджень, пов'язаних з інформатизацією суспільства. Явища реального світу і процеси, що відбуваються у суспільному виробництві, об'єктивно відображаються за допомогою інформації, потоки якої реально існують поряд з потоками робочої сили, матеріалів і знарядь праці. Подібно речовині і енергії, інформацію можна створити, обробляти, зберігати, передавати, використовувати [3].

Оскільки поняття «інформація» визнається одним з найважливіших понять в теорії інформаційної діяльності, в науках про управління, при проектуванні й експлуатації технічних та інших систем, дослідники не можуть сьогодні підібрати для нього однозначного трактування. Існуючі визначення відображають спочатку філософську суть інформації, а потім самі її властивості. Ось частина з них:

- інформація – відомості призначені для передачі в процесі комунікації; зміст

повідомлення; абстрактне поняття, що свідчить про застосування інформаційного підходу для аналізу того чи іншого явища дійсності.

- Згідно Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року, інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. Інформація переважно носить порівняльний характер. Вона складається тільки з нових відомостей, які оцінюються користувачем як корисні знання.

- інформація – це повідомлення про які-небудь події, чийсь діяльність тощо; відомості, що є об'єктом зберігання, накопичення, переробки і передавання.

- інформація - це відомості, що передаються в суспільстві в процесі комунікації між людьми; знання, що розглядаються в аспекті комунікації.

В теорії управління, інформацію визначають як:

- дані, відібрані для конкретних людей, проблем, цілей і ситуацій.

- повідомлення, яке дає змогу усунути невизначеність знань користувача про стан об'єкта та розвиток подій [6].

Серед різних видів інформації значне місце посідає управлінська інформація. Під управлінською інформацією слід розуміти сукупність різних відомостей, що виникають при підготовці виробництва, у процесі виробничо-господарської діяльності, які можна фіксувати, передавати, перетворювати, зберігати й використовувати для здійснення функцій процесу управління. Це інформація з якою постійно взаємодіють всі учасники управлінських процесів. Управлінська інформація циркулює у різноманітних управлінських структурах і проходить через свідомість працівників держструктур. Інформація являє собою пов'язуючу основу процесу управління, оскільки саме вона містить відомості, необхідні для оцінки ситуації та прийняття управлінського рішення. В найширшому розумінні управління – це елементарна функція організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), яка забезпечує збереження їх певної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію програми, мети діяльності.

Інформацію, що використовується в управлінні, класифікують за різними ознаками:

- за формою відображення — візуальна (графіки, таблиці, і т.д.), аудіоінформація (сприймається на слух завдяки звукозапису), аудіовізуальна (поєднує інформацію у формі зображення і звуку);

- за формою подання — цифрова, буквенна і кодована;

- за порядком виникнення — первинна і вторинна;

- за характером носіїв інформації — документована і недокументована;

- за призначенням — директивна (розпорядча), звітна і довідково-нормативна;

- за напрямом руху — вхідна і вихідна;

- за стабільністю — умовно-перемінна та умовно-постійна;

- за способом відображення — текстова (алфавітна, алфавітно-цифрова) і графічна (креслення, діаграми, схеми, графіки);

- за способом обробки — що піддається і що не піддається механізованій обробці.

Залежно від функції, яку виконує інформація в управлінському циклі, вона буває розпорядчою, зворотного зв'язку, запам'ятовуючою та ін. [7]

У процесі управління постійно відбувається обмін інформацією. Причому напрямок переміщення інформації може бути вертикальним (від керівника до підлеглих або від підлеглих до керівника), так і горизонтальним (між начальниками підрозділів, підлеглими одного рівня). Як джерело інформації може бути вплив зовнішнього середовища, розмір прибутку фірми в минулому кварталі або вказівка керівника. На ефективність прийнятих рішень по управлінню впливає безліч показників:

- якість, вірогідність й оперативність одержання інформації;
- знання, досвід, особисті якості керівника;
- кваліфікаційний склад підлеглих;
- зовнішнє середовище.

Через органи управління проходить величезна за обсягом, розмаїттям і динамікою інформація. Одна її частина носить безпосередньо управлінський характер і зв'язана з формуванням і реалізацією управлінських рішень, інша - виражає взаємозв'язок держави з суспільством, його численними проявами, з потребами й інтересами громадян. Обидві частини реально злиті в єдиний інформаційний масив, доповнюють один одного.

Процес передачі інформації проходить через безліч посередників, а це значить, що під час передачі інформації відбувається її затримка й перекручування. Крім того, інформація може перетворюватись залежно від того до кого вона адресована. Так, наприклад, при передачі інформації від підлеглих до керівника відбувається її узагальнення, а при передачі від керівника до підлеглих - вона конкретизується. Головне в цьому процесі максимальна швидкість передачі інформації при мінімальних припустимих перекручуваннях. Від цього в першу чергу залежить правильність прийнятих рішень й як наслідок ефективність і продуктивність роботи.

Особливістю управління в нинішніх умовах є необхідність комплексного застосування сучасних форм і методів інформаційного забезпечення. Передусім це застосування новітніх інформаційних технологій для підтримки прийняття рішень з метою забезпечення ефективного функціонування керованої соціальної системи [5].

В центрі уваги управлінської діяльності знаходяться інформаційні проблеми надання необхідної в процесі управління інформації, її переробка, створення умов для її оцінки та використання, тобто управлінська діяльність орієнтована не стільки на використання сучасних засобів обчислювальної техніки й телекомунікації, скільки на процеси інформаційного забезпечення [3].

У науковій літературі доволі повне визначення інформаційного забезпечення управління полягає в тому, що це поняття відображає комплекс взаємопов'язаних методів, заходів і засобів (науково-методичного, соціально-політичного, техніко-економічного й організаційно-правового характеру), які реалізують створення й функціонування технології процесу збирання, передачі, переробки, зберігання та видачі, а також використання інформації з метою здійснення ефективної діяльності процесу управління.

Отже, можна зробити висновок, що поняття «інформаційне забезпечення» більше відповідає розумінню забезпечення, як створення підтримки відповідних

організаційно-функціональних характеристик системи управління. Таким чином, існують об'єктивні причини для виділення двох значень поняття інформаційне забезпечення: як забезпечення системи управління сукупністю інформації; як діяльність, що пов'язана із засобами збирання, реєстрації, передачі, зберігання, опрацювання та представлення інформації. Обидва значення поняття інформаційного забезпечення нерозривні [4].

Інформаційне забезпечення системи управління — це поєднання всієї використовуваної у ній інформації, специфічних засобів і методів її обробки, а також діяльності фахівців з її ефективного удосконалення та використання.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Інформаційні системи і технології в економіці: Навч.-метод. Посібник/Берега А.М. Київ: КНЕУ, 2002. 80 с.
2. Інформаційні системи і технології на підприємстві. Конспект лекцій / Гомонай-Стрижко М. В., Якімцов В.В. Львів: НЛТУ України, 2014. 200 с.
3. Кліменко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст] : навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2008. 320 с.
4. Минухин С.В. Формирование информационного обеспечения системы управления бизнес-процессами предприятия. Актуальные проблемы экономики. 2006. № 10. С. 170–178.
5. Плєскач В.Л., Рогущина Ю.В., Кустова Н.П. Інформаційні технології та системи: Підручник. Київ: Книга, 2004. 520 с.
6. Супронюк Ю. Використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі. Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій : зб. матер. навч. метод. конф. 5-8 лютого 2008 р. Київ: КНЕУ, 2008. С. 479-480.
7. Твердохліб, М. Г. Інформаційне забезпечення менеджменту [Текст] : Навчальний посібник / М. Г. Твердохліб. – К. : КНЕУ, 2000. – 208с.

**Гринчук І. А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», слухач магістратури, I курс  
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова  
Науковий керівник – к.е.н.,  
доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування  
Ткачук Н.М.*

## **ЕКОНОМІЧНИЙ КАПІТАЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ**

Ефективний розвиток банківської системи залежить сьогодні багато в чому від налагодженої системи ризик-менеджменту. Необхідність посилення нагляду та контролю за діяльністю банків зумовлює підвищення вимог до вдосконалення моделей та систем управління банківськими ризиками задля обґрунтування реальної потреби банків у власному капіталі. Реальним виявом такої потреба банків є економічний капітал, який потужні закордонні банки почали

використовувати в своїй діяльності ще наприкінці минулого століття. Відтак, вважаємо за необхідне розглянути сутність економічного капіталу який виступає дієвим інструментом ризик-менеджменту банку.

Концепція економічного капіталу (*economic capital*), яка почала розвиватися ще в 90-х р. ХХ ст., спрямована на визначення величини власного капіталу банку з урахуванням мінімізації консолідованих банківських ризиків і базується на статистичній моделі, згідно з якою доцільно розглядати не лише очікувані та неочікувані ризики, а й банківські ризики з різною ймовірністю настання. З огляду на це економічний капітал необхідно розраховувати, беручи за основу конкретні рівні ризику банківських операцій, і отримана величина має покривати не всі можливі втрати банку, а лише ті, які мають значну ймовірність настання. Як бачимо, необхідність у визначенні економічного капіталу зумовлена потребами покриття ризиків банку, з якими він стикається в межах підтримки визначеного стандарту платоспроможності.

Набуття концепцією економічного капіталу особливого значення для банків у їх діяльності пояснюється тим, що в сучасній банківській практиці все частіше використовують методику оцінки фінансових ризиків та потреби в капіталі RAROC (*risk-adjusted return on capital*). Сутність цієї методики полягає у зіставленні чистого прибутку банку із величиною ризику, а не з величиною капіталу, таким чином можна визначити потребу банку у власному капіталі, скореговану на ризик рентабельності капіталу. Використовуючи такий підхід ризик банку виражається саме через “економічний капітал” – додатковий капітал, який сформований для покриття непередбачуваних втрат [1, с. 185].

З огляду на це в 2003р. Базельським комітетом було запропоновано використовувати більш гнучкий та економічно обґрунтований інструмент регулювання з урахуванням принципів розрахунку “економічного” капіталу. Зокрема, у його документах зазначалось: “Виникнення методології оцінювання економічного капіталу зумовлено сучасними тенденціями інтеграції ризиків і спрямовано на агрегування множини банківських ризиків у єдину метричну систему” [2]. Таким чином, оцінювання економічного капіталу має бути невід’ємною частиною процесу консолідації ризиків банку з подальшою інтеграцією планування економічного та регулятивного капіталів у загальну систему ризик-менеджменту активів банку.

Кількісне значення економічного капіталу в кожний конкретний момент часу може бути для банку більшим або меншим за обсяг регулятивного капіталу, що характеризує рівень ризиковості діяльності банку, а також повноту врахування та включення усіх можливих передбачуваних і непередбачуваних ризиків банківської діяльності.

Очевидно, що між показниками регулятивного й економічного капіталу є багато подібного, але є й певні відмінності. Зокрема, економічний капітал, на відміну від регулятивного капіталу, у своєму складі додатково містить нематеріальні активи та приховані резерви й має визначатися самим банком у процесі його функціонування. На думку західних вчених М. Тьєссе і Ф. Труссарда “Процес визначення величини економічного капіталу може вступити у суперечність із метою забезпечення фінансової стабільності банків” [3, с. 70].

Найявні розбіжності у розрахунку величин регулятивного та економічного капіталів пояснюється неспівпадінням інтересів наглядових банківських органів та менеджменту банку, тому постає завдання зближення методик обчислення цих показників на основі більш порівняних методів розрахунку та управління банківських ризиків. Хоча вчені застерігають: “Подальша конвергенція різних моделей економічного капіталу є очевидно бажаною для підтримки фінансової стабільності банку, особливо якщо це надає кращі методи для вимірювання ефекту кореляції та диверсифікації як видів діяльності банку, так і ризиків, але повна конвергенція була би небажаною” [3, с. 73].

Економічний капітал банку можна вважати економічною категорією, що характеризує економічні відносини банківської установи та інших контрагентів в процесі оцінки потреби та формування величини власного капіталу для покриття передбачуваних і непередбачуваних ризиків задля одержання бажаного прибутку, забезпечення відповідного рівня платоспроможності, конкурентоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості. Тому економічний капітал часто розглядають як інструмент управління ризиками в системі ризик-менеджменту банку.

На думку А. Б. Камінського концепція економічного капіталу може мати ефективне внутрішнє і зовнішнє використання будь-якою компанією і банками зокрема. В середині банку концепція використовується для відповідності доходності прийнятому ризику. Тому ризик-орієнтований менеджмент банку дає можливість порівняти різні бізнес-напрями діяльності щодо адекватності встановленого власниками співвідношення “дохід-ризик”. Зовнішній аспект використання концепції економічного капіталу виявляється в діяльності рейтингових агентств щодо визначення ймовірності банкрутства банків, встановлення їхнього рейтингу, а також інших регуляторних органів стосовно аналізу методик визначення економічного капіталу, адекватності оцінки прийнятих ризиків тощо [1].

Для практичного використання концепції економічного капіталу в діяльності банку можна виокремити три напрями: 1) економічний капітал для здійснення окремої операції на ринку, 2) граничний економічний капітал для портфеля банківських операцій та 3) сукупний економічний капітал для банку загалом. Розглядаючи перший напрям зазначимо, що величина економічного капіталу банку буде визначатися як обсяг власного капіталу, необхідного для покриття очікуваних і неочікуваних ризиків незалежно від інших здійснюваних банком операцій. Гранична величина економічного капіталу (другий напрям) визначається як приріст економічного капіталу при включенні до портфеля банку певних операцій або їх виключення (зменшення величини економічного капіталу). Сукупний економічний капітал (третій напрям) являє собою величину власного капіталу для покриття передбачуваних і непередбачуваних ризиків діяльності банку загалом. Зауважимо, що в цьому випадку обчислення економічного капіталу повинно враховувати взаємозалежність усіх ризикових факторів як за різними операціями так і за сферами діяльності банківської установи.

Враховуючи вищевикладене зазначимо, що економічний капітал має бути об'єктивним параметром діяльності будь-якого банку з чітко визначеною тенденцією до зниження потреби в ньому, що є безпосереднім результатом

мінімізації ризиків або їхнього покриття власними доходами. Кожен банк повинен намагатися знизити потребу в економічному капіталі, тобто знизити ризики, які виникають в процесі його діяльності, або покрити їх власними доходами. Отже, очевидним є, що найбільш оптимальним для банківських установ буде виявлення всіх можливих ризиків саме на стадії прийняття рішення про здійснення тієї чи іншої операції, а не в процесі її проведення. Лише тоді банки зможуть вчасно мінімізувати ризики з найменшими втратами власного капіталу, зберегти бажаний рівень рентабельності та платоспроможності. Варто наголосити, що модель управління економічним капіталом ні в якому разі не повинна замінювати вже існуючі системи управління ризиками банку, а лише доповнювати їх.

Втілення вітчизняними банками в практичну діяльність визначення величини економічного капіталу пов'язане з низкою проблем, які потребують першочергового вирішення: адекватне оцінювання всіх існуючих банківських ризиків; визначення консолідованої величини ризику для банку загалом та його окремих підрозділів зокрема, вивчення можливостей покриття ризиків власним капіталом. На сьогодні розрахунок економічного капіталу у діяльності вітчизняних банків не проводиться, що пояснюється недостатньою чіткістю та якістю процесу управління банківськими ризиками, відсутністю методик розрахунку та агрегації банківських ризиків тощо.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Камінський А. Б. Моделювання фінансових ризиків: Монографія. К. : Видавн.-поліграф. центр "Київський університет", 2006. 304 с.
2. The World Bank Group // [devdata.worldbank.org / data-query](http://devdata.worldbank.org/data-query).
3. Tiesset M., Troussard P. Regulatory capital and economic capital. Banque de France. *Financial Stability Review*. №7. November. 2005. p. 59-74.

**Дячук М. І.**

*«Облік і оподаткування», 2 курс,*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,*

*Наук. керівник — к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

*Стащенко Ю. В.*

## **ПОЗИКОВІ КОШТИ ПІДПРИЄМСТВА: ДЖЕРЕЛА ЗАЛУЧЕННЯ ЇХ ОБЛІК ТА АУДИТ**

Фінансову основу для підприємства становить власний капітал, не зважаючи на це ефективна фінансова функціонування підприємства неможливе без постійного залучення позикових коштів. Вони дозволяють підприємству суттєво розширити обсяг господарської діяльності підприємства, підвищити ринкову вартість підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних цільових фінансових фондів.

Позичковий капітал підприємства – це кошти, які залучаються для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, поверненості та платності [2]. На думку інших науковців, позикові фінансові



ресурси – це ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть використовуватися для досягнення статутних цілей. До їх складу входять отримані кредити та кошти, мобілізовані на фінансовому ринку [4].

Структура позикового капіталу містить дві складові:

1. Довгостроковий позиковий капітал (довгострокові кредити банків і небанківських фінансових установ, довгострокові облігаційні позики, фінансовий лізинг, інші довгострокові позикові кошти).

2. Короткостроковий позиковий капітал – короткострокові кредити банків і небанківських фінансових установ, короткострокові облігаційні позики, короткостроковий товарний (комерційний) кредит, кредиторська заборгованість, інші короткострокові позикові кошти. Капіталу має важливе значення для рішення практичної задачі оцінки вартості цього капіталу.

Залучення та використання позикових ресурсів впливає на зростання рентабельності власних коштів, але становить загрозу для фінансової стійкості підприємства. Залучення позикових коштів необхідно здійснювати обґрунтовано та відповідно до обраної фінансової політики підприємства, оскільки чим більша буде частка залучених коштів, тим вищий є фінансовий ризик. Фінансові ресурси підприємства забезпечують реалізацію продукції та безперервність виробництва.

Сьогодні комерційні банки, виходячи з пріоритетів грошово-кредитної політики, потреб позичальників та власних інтересів, можуть надавати вати різні методи кредитування, які визначають форму позичкового рахунка, порядок видачі та погашення, методи контролю за цільовим використанням позики та засоби регулювання заборгованості. У світовій банківській практиці найбільш поширеними методами кредитування є кредитна лінія, автоматично поновлюваний (револьверний) кредит, контокорент, овердрафт [1]

Своєрідним кредитуванням підприємства є факторинг, який означає, що підприємство поступається банку своїми платіжними вимогами.

Факторингові операції банк має право здійснювати тільки за рахунок власних коштів на відміну від звичайних кредитів, коли джерелами є міжбанківські кредити, депозит і залишки на рахунках своїх клієнтів. Після укладання з банком договору про надання факторингового кредиту банк оплачуватиме за рахунок своїх коштів платіжні вимоги, виставлені до покупців клієнта. В цьому випадку в платіжних вимогах необхідно зазначити не своє підприємство, а банк, що діє за факторингом, не поточний рахунок підприємства, а рахунок банку [3, с. 547]

Такий вид обслуговування є вигідним для підприємства оскільки, кошти підприємство одержує відразу на поточний рахунок після пред'явлення розрахункових документів у банк. Факторинг вигідним є і банку тому, що внаслідок стягнення з підприємства комісійної винагороди і відсотків, а також одержання пені у випадках неоплати розрахункових документів у зазначений термін. Факторинг може бути оформлений, як разовим договором так і договором на тривале співробітництво з підприємством. Окрім сплати відсотків, підприємство також несе інші витрати, пов'язані з оформленням та отриманням кредиту. Данні витрати на підприємстві відносять до операційних або до фінансових. У більшості підприємства зазначені витрати відносять на рахунок 92 «Адміністративні витрати», враховуючи їх складову, зазначену у П (С)БО 16

«Витрати», як «Плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків». Доцільним є такі витрати відносити до фінансових, оскільки враховуючи зміст П(С)БО 16 «Витрати», відповідно, що до фінансових витрат, крім витрат на проценти, належать також й «інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу». До того, що склад цих «інших витрат» у нормативному документі не уточнюється. Аналогічно до П(С)БО 16 «Витрати», в Інструкції № 291 «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств» зазначено, що на рахунку 95 «Фінансові витрати» ведуть облік витрат процентів та інших витрат підприємства, пов'язаних із залученням позикового капіталу. Іншими витратами підприємства, що безпосередньо пов'язані із залученням позикового капіталу (кредиту), можуть бути такі витрати, як: банківські комісії (за відкриття позичкового рахунку в банку тощо); витрати щодо документального оформлення кредитних відносин (підготовка документів для банку, нотаріальне посвідчення); витрати щодо оформлення забезпечення (страхування відповідальності позичальника або предмета застави, плата за гарантії і поруку тощо). Із зазначеного можна зробити висновок, що доцільним є відображення перерахованих витрат у складі фінансових витрат на субрахунку 952 «Інші фінансові витрати».

Кредитування для підприємств є чи не одним з виходів зі скрутного становища, яке сьогодні має місце в Україні, незважаючи на факт зменшення обсягів кредитування. Отже, операційна діяльність підприємств, є практично неможливою без фінансової діяльності.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Бруханський Р.Ф. «Адаптація бухгалтерського обліку до сучасних потреб управління». The genesis of genius: scientific and educational periodical journal of economists and jurists. – Geneva: Consilium, 2017. – № 8. – Р. 10-16.
2. Ковальов В. В. Фінансовий аналіз. Керування капіталом. Вибір інвестицій. Аналіз звітності / В. В. Ковальов. – М. : Фінанси і статистика, 1997. – 324 с.
3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом Мінфіну України від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>
4. Фінанси: курс для фінансистів: навч. посіб. / [за ред. В.І. Оспіщева]. – К.: Знання, 2008. – 567 с.

**Королюк А.О.**

*Міжнародні економічні відносини, 2 курс  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна  
Науковий керівник - д.е.н., проф.  
І.В. Шкодїна*

## **ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

На сучасному етапі розвитку світової економіки все більше уваги приділяється цифровим технологіям та електронному бізнесу. Цифрова економіка створює нові продукти, формує нові потреби, обґрунтовує нові вимоги щодо швидкості, якості, обсягу, процесу обробки, передачі, збереження інформації. Відкриваються значні можливості для створення і розвитку бізнесу, який заснований на нових інформаційних підходах, технологічних рішеннях, що не застосовувалися раніше [1].

Цифрова економіка залишається сферою з нерозкритим потенціалом для України [2]. Головний ризик для сучасних компаній полягає в неготовності до цифрової трансформації, керівники яких реагують на застосування економіки знань, як на загрозу безпеки інформації, проявом страху за робочі місця, працювати з інтелектуальними.

Аналіз показав, що на цифрову революцію у фінансовій сфері готові лише 15% керівництва, 10% вважають, що мають достатні компетенції, досвід, знання в цій сфері [3]. Дослідження показали, що фінансові менеджери витрачають мало часу на їх обробку даних, ніж на їх збирання. Ресурси витрачаються на збір, зберігання, акумулювання інформації, а не для того щоб знати, що відбувається. Забезпечити доступ штучному інтелекту аналізу рахунків, до грошей керівники не готові, однак організації, що мають у спеціальні засоби, впроваджують та використовують новітні технології, отримали зараз конкурентну перевагу, на потреби та очікування клієнтів вони краще відповідають.

Отже, для «гнучкості» фінансів в організаціях доцільне централізоване оброблення та інтелектуальний аналіз даних в командах, які збирають найкращі практики експертів, досвід, проводять дослідження, займаються підтримкою і навчанням. Для маленьких компаній такі команди будуть занадто дорогим, але для великих фірм вони можуть стати справжнім осередком корпоративної думки, експертизи. Важливим пріоритетом у цифровій трансформації економіки є процес перебудови фінансових систем, поглиблення партнерства між бізнесом та фінансовими процесами, використання комплексів засобів автоматизації при підготовці корпоративних, податкових звітів, використання інтелектуальних інформаційних технологій [4].

Використання інтелектуальних систем допомагає компаніям автоматизувати процес обробки транзакцій з розширенням аналітичних засобів, розподілу інформації на найбільш важливу і ту, що має меншу цінність, приймати обґрунтовані рішення. Експерти Всесвітнього економічного форуму виділяють основні сектори фінансової діяльності, де відбулися найбільш істотні з технологічної точки зору зміни: управління інвестиціями (investment management); залучення депозитів і кредитування (deposit and lending); страхування (insurance); система платежів і розрахунків (payments); залучення капіталу (capital rising) і організація та забезпечення ринкових угод (market provisioning) [5]. Прийняття рішень в даних секторах фінансової діяльності є найбільш складними та слабо структурованими задачами, яка стоїть перед особою, що приймають рішення, (ОПР) в ході фінансової діяльності. На теперішній час їх рішення лежить в площині емпіричних знань людини, що на

основі отриманої різномірної інформації і власного досвіду та інтелекту, здійснює фінансову діяльність. Прийняття рішення в основних секторах фінансової діяльності відноситься до класу задач прийняття рішення в умовах природної і поведінкової невизначеності. Природна невизначеність передбачає аналіз подій, які не носять масового характеру, тому не можуть бути описаними імовірнісними законами, а ситуації, що розглядаються при підготовці й прийнятті рішень, як правило, є унікальними. Такі ситуації, явища та події необхідно враховувати при прийнятті рішення, тому що застосування детермінованих методів теорії досліджень операцій може привести до значних помилок. Однак, розвиток методів штучного інтелекту для рішення слабо структурованих задач, а також використання теорії нечітких множин дозволило розв'язати інтелектуальні задачі залучення депозитів, кредитування, страхування, управління інвестиціями шляхом побудови систем підтримки прийняття рішень [6].

На сучасному етапі цифровізація фінансового ринку створила умови для: комп'ютеризації внутрішньої структури фінансового ринку та створення сучасного фінансового телекомунікаційного середовища; орієнтування фінансової діяльності на впровадження передових цифрових технологій; формування базових стандартів, що регламентують форму представлення, способи обробки та пересилання даних інформації (протоколи обміну, інтерфейси) з врахуванням міжнародних стандартів аналогічного призначення; створення основних компонентів інформатизації інфраструктури фінансового ринку; досягнення чіткої взаємодії із національною інформаційною системою; виходу в глобальну комп'ютерну мережу для користування нагромадженими базами даних про учасників фінансового ринку; здійснення масштабного застосування інтегрованих систем обробки інформації; відслідковування зростаючих можливостей використання цифрових технологій [7]. Зазначені тенденції формують умови для якісних і поступальних змін фінансового ринку, окреслюють образ його можливого майбутнього.

Таким чином, забезпечення необхідного рівня автоматизації процесів прийняття рішень в фінансовій сфері ускладнено тим, що в ході діяльності використовують в основному власні знання і досвід, які важко формалізуються. Одним з перспективних напрямків цифровізації процесів вироблення рішень є використання нових інформаційних технологій. Глобальний цифровий простір динамічно розвивається під впливом активної інвестиційної діяльності провідних країн світу та агресивної політики найбільших ІТ-компаній світу, що безпосередньо відображається на розвитку вітчизняного фінансового ринку. Можливість ефективної роботи фінансового ринку найближчим часом буде залежати в першу чергу від держави, яка зможе забезпечити всі необхідні умови для функціонування фінансової інфраструктури усіх його сегментів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Шкодін І.В., Сердюк Т.В. Вплив COVID19 на впровадження міжнародним бізнесом цифрових технологій. Бізнес Інформ, 2020. №10. С. 227–232.

2. Як цифрова економіка змінить Україну. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/16/633057> (дата звернення 07.03.2021).

3. Офіційний сайт Європейської служби статистики. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat> (дата звернення 07.03.2021).

4. Shkodina I., Derid I., Zelenko O. Digital transformation of global banking: challenges and prospects. Financial and credit activity: problems of theory and practice. Vol 3, No 30, 2019. P. 45-51.

5. Олейникова Ю.А. Вызовы и модели развития бизнеса в условиях прогрессии цифровой экономики. Вопросы инновационной экономики. Том 9. № 4, 2019. С. 127–129.

6. Королюк А.О. Метод формалізації знань щодо формування рішення при виборі раціонального способу використання активних засобів для досягнення мети операції. The I th International scientific and practical conference «Topical aspects of modern science and practice », Frankfurt am Main, Germany, 2020. P. 164.

7. Джусов О.А. Альпаков С.С. Цифрова економіка: структурні зрушення на міжнародному ринку капіталу – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/322644079> (дата звернення 07.03.2021).

**Корх Н. С.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс*

**Матвійчук Н. М.**

*к.е.н., доц. кафедри фінансів*

*Волинський національний університет ім. Лесі Українки*

## **ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ**

В умовах сьогодення розвиток ринку банківських послуг неможливий без введення інноваційних технологій і продуктів для обслуговування клієнтів. Банківські інновації забезпечують покращення стану банківської системи, допомагають підвищити рівень конкурентоспроможності, полегшують роботу працівників банку та пришвидшують обслуговування споживачів.

В сучасних умовах найбільш перспективною інновацією є інформатизація банківських операцій. Тобто банківські установи, що не мають автоматизованих програмних сервісів, не зможуть конкурувати з технічно оснащеними банками [1].

На впровадження і використання банками інноваційних технологій обслуговування споживачів впливають такі внутрішні чинники, як [2, с. 13]:

- потреба в скороченні часу обробки даних клієнта, підвищення продуктивності праці та рентабельності, скороченні витрат;

- необхідність розширення ринку послуг, збільшення клієнтської бази, підвищення конкурентоспроможності банківської установи;

- системна автоматизація банківської діяльності;

- підвищення репутації банку.

Аналітики Accenture (провідної міжнародної компанії, яка надає великий вибір рішень і послуг в області стратегії, цифровізації бізнесу, технологій і операцій) виділили такі особливості розвитку банківського бізнесу:

1. Незважаючи на всі розмови про штучний інтелект і роботизацію, банкам дуже потрібні розумні і винахідливі співробітники, які готові підвищувати ефективність своєї роботи за допомогою технологій. Проте технології штучного інтелекту дозволяють економити час персональних менеджерів за рахунок вбудованих в CRM платформи скорингових рішень, персоналізованих рекомендацій і підказок, комерційної аналітики.

2. Розвиток технологій Open Banking в усьому світі призводить до дискусій про права на розповсюдження даних про клієнтів банків. Зокрема, в Австралії, Бразилії, Гонконгу, а в майбутньому і Канаді, клієнти отримують контроль над тим, як поширюються їх дані. У цих умовах банки показують, що їм можна не тільки довіряти інформацію про клієнтів, але і що вони можуть використовувати ці дані для турботи про фінансове «здоров'я» клієнта. Надаючи дані, клієнти можуть отримувати, наприклад, страхування нового автомобіля за зниженими ставками або розстрочку при покупці пральної машини.

3. Цифрова валюта Facebook Libra була одним з найцікавіших бігтех-експериментів 2019 року. Проте, не дивлячись на активне просування, цифрові валюти залишалися осторонь від основних фінансових сервісів, і розглядалися в основному як спекулятивний актив. Проте ситуація може змінитися: Народний банк Китаю у травні 2020 року запустив власну цифрову валюту [3].

Ринок банківських послуг характеризується активним розвитком, тому у майбутньому цілком можливий перехід від традиційних банків до онлайн-банків. В таких банках відсутні витрати на відділення та іншу інфраструктуру, розвинута система оцінки ризиків, тому кредити та інші сервіси дешевші, ніж в класичних банках. В Україні таким банком є Monobank, до якого щомісяця приєднується понад 100 тис. клієнтів.

Щоб гарантувати безпеку платежів в інтернеті банки використовують біометричну ідентифікацію навіть у вигляді селфі. Якщо співробітник ПриватБанку вважатиме онлайн-платіж ризикованим, він може попросити учасника транзакції надіслати своє фото з камери смартфона і порівняє його з зображенням в базі.

Освоєння українськими банками інновацій сприяє нарощенню капіталу всередині держави, що забезпечує ефективний розвиток економіки в цілому.

На сьогодні набули поширення такі види інноваційних банківських продуктів [4]:

1. Широке використання електронних каналів надання банківських послуг (інтернет-банкінг, мобільний банкінг), що є маловитратним для банку, зручним для споживачів та дозволяє реалізувати маркетингову концепцію «банк, який завжди з тобою». Особливо популярним є мобільний банкінг. При цьому смартфони в якості засобу платежу інтенсивно замінюють пластикові картки, а розробці різноманітних мобільних додатків приділяється значна увага.

Найчастіше вітчизняні банки розробляють мобільні платформи для найпоширеніших ОС – Android і iOS. Всього два банки – ПриватБанк і ПУМБ пропонують своїм клієнтам додатки для Windows Phone. Альфа-банк,

захопившись ідеєю переносної електроніки, запропонував своїм вкладникам Alfa-Watch – гібрид годинника і платіжної карти.

2. Безконтактні розрахунки як з використанням безконтактних карток, так і за допомогою смартфонів та інших NFC-пристроїв, що зумовлено безпекою, швидкістю та зручністю таких операцій.

3. Поширення діяльності фінтех (FinTech) компаній, які надають інноваційні фінансові послуги і пропонують гнучкіші і вигідніші умови використання своїх продуктів у порівнянні з банками (кредитування, інвестування, платежі). За результатами дослідження, проведеного Українською асоціацією фінтех та інноваційних компаній, з 11 найбільш технологічних банків України практично всі мають спільні проекти з фінтех-компаніями. Найпопулярніші напрями їхньої роботи – це платежі та мобільні гаманці. Багато інноваційних проектів банки розробляють разом з платіжною системою Visa. Так, Visa і АТ «Ощадбанк» розробили і впровадили систему оплати проїзду в громадському транспорті міст України безконтактними пластиковими картами. Visa з АТ «Приватбанк» та Kasta запустили біометричну систему оплати покупок за допомогою Face ID.

Співпраця фінтех-компаній і банків вигідна обом сторонам. Сильними сторонами банків є наявність значних фінансових ресурсів, наявність клієнтського портфелю та ділової репутації. Сильні сторони фінансових компаній – постійний моніторинг інформації щодо потреб та зосередження зусиль саме на інноваційних аспектах надання фінансових послуг.

4. Створення фінансових супермаркетів (найчастіше у формі співпраці банків та страхових компаній, що забезпечує одночасний продаж страхових і банківських продуктів працівниками банку).

За впровадженням інновацій лідирують такі вітчизняні банки: АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «ПУМБ», АТ «Ощадбанк», АТ «ОТП Банк», АТ «Альфа-Банк».

Отже, впровадження банківських інновацій на фінансовому ринку необхідне для заміни довготривалих процедур обслуговування клієнтів, підвищення рівня прибутковості, оптимізації управлінської діяльності, розвитку платіжних інструментів, розширення конкурентних переваг банків. Тому на сьогодні перспективою для вітчизняних банків буде орієнтація на зарубіжний досвід та приділення уваги саме онлайн-банкінгу.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Кузьменко О. В., Овчаренко В. О. Оцінювання впливу інноваційних технологій на ринок банківських послуг України. *БізнесІнформ*. 2018. № 2. С. 121–126.

2. Карчева І. Я. Сучасні тенденції інноваційного розвитку банків України в контексті концепції Банк 3.0. *Фінансовий простір*. 2015. № 3. С. 299–305.

3. Accenture виділила 10 трендов банківського бізнесу в 2020 году. URL: <https://www.accenture.com/ru-ru/about/company/company>

4. Матвійчук Н. М., Теслюк С. А. Основні тенденції розвитку банківських інновацій в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. № 1 (25). С. 79-87.

**Кульвановська А.О.**

*«Банківська справа», 4 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Наук. керівник – к.е.н., доц., професор кафедри банківської справи та страхування*

*Циганова Н.В.*

## **ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ**

З економічної точки зору, іноземний капітал вважають важливою умовою розвитку банківської системи, адже завдяки його функціонуванню вітчизняні банки починають надавати більший обсяг послуг, використовуючи новітні технології та продукти.

Актуальність та сучасність дослідження проблем функціонування іноземного капіталу викликана тим, що інтеграція вітчизняної економіки в світовий ринок не можлива без розвитку банківської сфери, зокрема, за рахунок частки іноземного банківського капіталу.

Іноземний банківський капітал – це сукупність коштів у грошовій формі, які належать на правах власності фізичним та юридичним особам-нерезидентам, і залучаються або позичаються банком для провадження банківської діяльності з метою одержання прибутку [1]. Закон України «Про банки і банківську діяльність» зазначає, що банк з іноземним капіталом – банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10% [2].

Основними мотивами входження іноземних банків можна назвати ринкові (захоплення нових ринків та отримання більших прибутків) та регуляторні фактори. Однією з популярних форм присутності іноземного капіталу у банківських системах є створення дочірніх філій банків, які входять на ринок шляхом поглинання місцевих банків і створення нових.

Присутність банків з іноземним капіталом є неоднозначною і має свої позитивні та негативні наслідки. З одного боку, це – величезний розвиток національної фінансової системи, залучення іноземних інвестицій та розширення ресурсної бази економічного розвитку, новітній досвід роботи та управління банками, введення нових банківських технологій, автоматизації банківських процесів, а з іншого виникає небезпека - серйозні фінансові та економічні ризики швидкого зростання частки іноземного банківського капіталу, пов'язані з можливою втратою суверенітету в сфері грошово-кредитної політики, можливим посиленням нестабільності, несподіваними коливаннями ліквідності банків, змінами попиту та пропозиції на грошово-кредитному ринку.

Основною причиною, яка зумовлює привабливість для іноземних інвесторів вітчизняного ринку банківських послуг є перспектива отримання надприбутків за рахунок високих процентних ставок за кредитами. Для залучення іноземного капіталу в будь-яку країну необхідно мати сприятливий інвестиційний клімат, стійку правову базу та стабільний міжнародний імідж [3].



Світова фінансова криза, пандемія з 2020 року, несприятливі політичні, економічні та військові події, які охопили Україну, значно послабили банківський сектор. Необхідним і надзвичайно актуальним питанням на сучасному етапі є виявлення проблем розвитку вітчизняної банківської системи, зокрема іноземного капіталу, який становить велику частку усього сектору.

Найбільш серйозним недоліком інвестиційного клімату в Україні вважають політичну, економічну та правову нестабільність. Іноземні інвестори вказують на низьку дієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів та захисту їхніх інтересів. За цими показниками Україна суттєво відстає, у 2020 році індекс інвестиційної привабливості впав і набув значення рівня 2015 року - 2,51 бал з 5 [4]. Однією з головних причин, що гальмує розвиток іноземного інвестування є правова база, адже вона недосконала та нестабільна.

До того ж, Україна має негативний міжнародний імідж, який склався внаслідок відсутності масових «успішних» інвестиційних історій, які б могли слугувати засобом реклами національної інвестиційної ситуації; низький рівень підготовки суб'єктів національної економіки до формування інвестиційних пропозицій; застарілість інфраструктури тощо.

Разом із цим, окрім перелічених проблем, банківський сектор України, на мій погляд, має ще низьку функціональних особливостей, які заважають його подальшому розвитку: неконтрольовані з боку національного регулятора фрагментарні процеси; низький рівень капіталізації; високий рівень економічної та географічної концентрації; високий рівень ризиків; значний вплив тіньової економіки.

Відомо, що розмір тіньової економіки впливає на обсяг ризику відмивання грошей у банках. Як вважають експерти, обсяги тіньового сектора в економічно розвинених країнах світу утримуються на рівні 5-15% ВВП.

Виникнення військового конфлікту на території України, фінансова дестабілізація, зростання панічних настроїв економічних агентів та посилення адміністративного тиску призвели до формування безпрецедентно високого рівня тіньової економіки у 2020 році – 31% від обсягу офіційного ВВП. Такий розмір тіньової економіки в Україні загрожує національній безпеці [5].

Незважаючи на всі перешкоди входження іноземного капіталу і те, що наразі Україна має порівняно низький рейтинг інвестиційної привабливості, частка фінансових установ з іноземним капіталом істотно не змінилася і навіть продовжує зростати, що свідчить про те, що існуючі інвестори продовжують фінансувати свої дочірні підприємства, хоча обсяги фінансування складають набагато нижче їх потенціалу.

Для більшого залучення і розширення частки іноземного банківського капіталу в Україні, необхідно забезпечити належний рівень прозорості джерел зовнішнього інвестування; запозичувати передовий досвід, новітній менеджмент і технології ведення банківського бізнесу для стимулювання припливу іноземних коштів у вітчизняну банківську систему, нових послуг і продуктів, програмного забезпечення, що заохочувало б вітчизняні банки до підвищення рівня обслуговування власної клієнтури.

Для входу тільки стабільного іноземного капіталу, на мою думку, слід вдосконалити вимоги щодо допуску іноземних банків на внутрішній ринок. Одним із варіантів є обов'язкове спрямування частини прибутків банків з іноземним капіталом на розвиток банківської інфраструктури та технологій, підвищення ефективності систем внутрішнього контролю, а також удосконалення систем державного регулювання країни, до якої вони належать.

Наступним важливим критерієм є визначення з самого початку репутації, з якою іноземний банк заводить свій капітал в Україну та для яких цілей.

Також для вирішення проблеми доступу іноземного капіталу, слід прийняти низку нових законів та змін до існуючих. Національний банк України повинен здійснювати якісний контроль та регулювання доступу іноземного капіталу в банківський сектор і підтримувати конкурентоспроможність вітчизняного банківського капіталу, ініціювати важливі законопроекти, які зміцнюватимуть позиції вітчизняної банківської системи.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Осадчий Є. Етапи входження іноземного банківського капіталу в Україну// Фінанси, облік і аудит. – 2009. - №14. – С.143

2. Закон України «Про банки та банківську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

3. Рощина Н. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України//Економічний вісник. – 2017. - №14. – С.126-132

4. Індекс інвестиційної привабливості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finpost.com.ua/news/18308>

5. Тіньова економіка в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuyaye-v-tini>

**Лещенко М.А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
Університет державної фіскальної служби України  
Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри фінансових ринків  
Вергелюк Ю.Ю.*

## **КЛЮЧОВІ ПАРАМЕТРИ ІПОТЕЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

В кризових умовах сьогодення, проблема залучення, створення, та ефективного процесу розподілу валового внутрішнього продукту країни є актуальною та нагальною. Фінансовий ринок через свої механізми функціонування створює та перерозподіляє значну частину ВВП країни. Ефективна робота фінансового ринку також неможлива без відповідного іпотечного кредитування, від того чи відповідає ринок іпотечних цінних паперів сучасним потребам суспільства, має відповідні інституціональні органи та структури тощо. Основними двома факторами, що визначають необхідність вивчення даної проблематики є: іпотечний ринок розв'язує як економічні

завдання країни – створення, мобілізація та розподіл фінансових ресурсів, так і соціальні проблеми суспільства – такі як залучення різних верств населення до задоволення власних потреб через механізми фінансового ринку.

На сьогодні гостро постає проблема в Україні забезпечення населення житлом. Переважним чином, основними перешкодами придбання населенням житла являються низький рівень життя та недостатність власних фінансових ресурсів. Це й зумовлює потребу у запозиченні коштів в установах банків та оформленні іпотечних кредитів [3, с.203]. Згідно з ст. 1 Закону України «Про іпотеку» іпотекою слід вважати забезпечення виконання зобов’язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов’язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами [1]. Оскільки головним регулятором на ринку іпотечних цінних паперів є держава – саме вона створює та визначає засади розвитку або ж стримування ринку через механізм зміни облікової ставки НБУ. Тому розглянемо динаміку зміни облікової ставки встановленої НБУ у часовому діапазоні 01.02.2017- 2021рр. (Табл.1). Саме цей показник має значний вплив на вартість кредитних ресурсів.

Таблиця 1- Динаміка зміни облікової ставки НБУ у 2017-2021 рр.\*

Рік	2017	2018	2019	2020	2021
Облікова ставка НБУ, %	14%	16%	18%	11%	6%

\*2021 рік станом на 01.02.2021р.

Джерело: побудовано автором за даними [4].

Дані таблиці 1 демонструють, що загалом за 5 проаналізованих роки облікова ставка зменшилась на 8%, а найбільшою вона була в 2019 році і становила 18% річних. Станом на 01. 02. 2021 р. облікова ставка становить 6%, що є рекордно низьким показником в порівнянні з іншими проаналізованими періодами.

Історично так склалося, що одними з найбільших кредиторів ринку іпотеки стали банківські установи. Їх діяльність у даній сфері у різних країнах має національну специфіку, проте, загальною тенденцією є вагома роль банківських установ у розвитку такого ринку. В Україні спостерігаємо подібну ситуацію. Фактично в нашій державі на сьогодні банки є монополістами серед комерційних структур у сфері надання позик для придбання економічними суб’єктами об’єктів нерухомості. Окреслене і обумовлює підвищений інтерес до діяльності цих установ на ринку іпотечного кредитування, визначення специфічних рис та існуючих умов надання позик фізичним особам [2, с. 442]. Тому, розглянемо обсяги іпотечного кредитування банківськими установами України станом на 31.12.2018-2020рр. (Табл.2)

Аналіз таблиці 2 показав, що кількість коштів виданих на іпотечне кредитування має тенденцію до зменшення у всіх проаналізованих банківських установах. Даний спад активності ринку іпотечного кредитування можна пояснити введенням карантинних заходів з боку уряду, що призвело до зменшення рівня добробуту та платоспроможності суспільства. Станом на 31.12. 2020 р. лідером серед іпотечного кредитування став АТ КБ «Приватбанк», який видав кредитів під заставу нерухомого майна на 529 602 тис. грн., найменший обсяг іпотечного кредитування залишився в АТ «Ощадбанк» - 3 731 тис. грн.

Особливу увагу слід приділити АТ «Укресімбанк» у якого обсяг капіталізації кредитів за іпотекою за 3 роки зменшився на 2 426 909 тис. грн., що говорить про наявність значних проблем в фінансовій діяльності банку, а саме значної кількості неповернених кредитів, через що банківська установа змушена була зменшити обсяг видачі кредитних коштів. Фактично, особливістю вітчизняного ринку іпотечного кредитування є високий рівень концентрації зосередженої на найбільших банківських установах [5].

Таблиця 2 - Обсяги наданих іпотечних кредитів банківськими установами станом на 31.12. 2018-2020рр., тис. грн.

Назва банківської установи	Обсяг іпотечного кредитування станом на 31.12.2018р.	Обсяг іпотечного кредитування станом на 31.12.2019р.	Обсяг іпотечного кредитування станом на 31.12.2020р.
АТ «Укресімбанк»	2 589 931	2 164 258	163 022
АБ «Укргазбанк»	331 212	247 719	121 284
АТ КБ «Приватбанк»	881 731	824 763	529 602
АТ «ОЩАДБАНК»	5 213	4 275	3 731

*Джерело: побудовано автором за даними [4].*

Отже, проведений аналіз показав, що іпотечний ринок України перебуває на стадії спаду, через наявність низки проблем з якими стикаються як і ті хто надають кошти під іпотеку, так як і ті хто прагне отримати іпотеку. До основних проблем можна віднести: високі вимоги до отримання іпотеки, недосконалість нормативно-правового забезпечення, світова фінансова криза, спричинена зупинною майже всіх сфер діяльності, нестабільність грошової одиниці, високі відсоткові ставки за іпотечним кредитуванням, які пропонують банки (більшість низьких ставок запропонованими банківськими установами є плаваючими, тобто мають тенденцію до збільшення з кожним роком), високі ризики неповернення кредитних коштів кредиторам. До основних перспектив розвитку іпотечного ринку можна віднести: вдосконалення нормативно-правового забезпечення шляхом введення більш жорсткого контролю з боку уряду як за діяльністю банківських установ, так і за позичальниками, розробка нових програм доступного житла, вивчення та практичне застосування досвіду зарубіжних країн.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text> (дата звернення 01.-3.2021р.)

2. Блащук-Дев'яткіна Н.З., Швець В.М. Дослідження вітчизняного ринку житлового банківського іпотечного кредитування. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 11 (75). С.441-449.

3. Побоча К.П., Моль Я. А. Тенденції розвитку іпотечного кредитування в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. Вип.2. С. 202-210.

4. Статистика фінансового сектору. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 01.03.2021р.).

5. Вергелюк Ю. Ю. Банківське кредитування економіки України у посткризовий період. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2014. № 1. С. 101-109.

## **РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Прогрес інформаційного, науково-технічного, соціально-економічного та соціокультурного характеру, складні глобальні трансформації вимагають від України розробку та запровадження інноваційних стратегій для інтеграції в актуальні світові процеси. Важливу роль в даному процесі відіграє цифрова економіка, можливості якої можна використовувати не лише для розвитку економіки, регулювання фінансових ринків, а й держави загалом. Зараз в Україні відбувається трансформація фінансового ринку у складних кризових умовах, тому необхідно залучати сучасні тенденції розвитку фінансового ринку у цифровій економіці, щоб вчасно використати необхідні заходи щодо стабілізації та покращення функціонування даного типу ринку.

Теоретичні та практичні аспекти фінансового ринку в цифровій економіці висвітлено у наукових працях багатьох науковців, а саме: Бажал Ю., Борисюк О., Карлін М., Бланк І.

Для початку варто зазначити, що фінансовий ринок – це економічні відносини, що виникають між його учасниками в процесі формування попиту і пропозиції на фінансові послуги та пов'язані з розподілом та перерозподілом фінансових активів, які знаходяться у власності економічних суб'єктів [4,с.392]. Що варто розуміти під поняттям “цифрова економіка”? Цифрова економіка – це глобальна мережа економічних та соціальних заходів, реалізованих через такі платформи, як Інтернет, а також мобільні та сенсорні мережі. Україна розпочала масштабну цифровізацію всіх галузей економіки та базових сфер життєдіяльності, максимально інвестуючи в розвиток цифрових інфраструктур, інновації та сучасні технології, що безпосередньо відображається на розвитку фінансового ринку [1, с.10]. Також, не варто забувати, що цифрова економіка є фактично одночасно і цифровим ринком.

Зважаючи на негативний стан фінансового ринку України у цифровій економіці, у 2015 році було створено Комплексну програму розвитку фінансового ринку України на 2015-2020 рр., головною метою якої є забезпечення сталого розвитку фінансового ринку, у тому числі шляхом досягнення рівня та вимог Європейського Союзу за розвитком фінансового ринку. У зв'язку із впровадження даної програми, за останні роки в лексику практиків фінансового ринку увійшло багато нових поняття, наприклад "фінансовий інжиніринг" (financial engineering), "фінансові інновації" (financial innovation), "Фінтех" (FinTech), що стало свідченням бурхливого розвитку нових фінансових інструментів і технологій біржової торгівлі, а також істотної технологізації процесу надання звичайних банківських. Це визнається двома паралельними, але також і конкуруючими тенденціями. По-перше: модернізацією діяльності і форматів надання послуг

існуючими фінансовими посередниками; по-друге : розвитком альтернативних фінансів [3].

На сьогоднішній день з'явилися технології розподіленої системи обліку записів (distributed ledger technology, DLT), в т. ч. Блокчейн (blockchain), відкриті коди і платформи для збору і обробки великих даних, розроблені численні фінансові мобільні додатки (mobile application, mobilebanking). Загалом виділяють шість основних секторів фінансової діяльності, де відбулися найбільш істотні з технологічної точки зору зміни: система платежів і розрахунків (payments); залучення депозитів і кредитування (deposit and lending); страхування (insurance); управління інвестиціями (investment management); залучення капіталу (capital rising) і організація та забезпечення ринкових угод (market provisioning) [2].

Основними сегментами області фінансових технологій на даний момент є: платежі та перекази, краудфандінг, управління активами, фінансовий маркетинг, блокчейн. При цьому можна спостерігати посилення тенденцій зі створення повністю цифрових банків, які в своїй діяльності орієнтуються переважно на тих, хто вважає за краще використання онлайн банківських послуг[5]. Зазначені тенденції формують умови для якісних і поступальних змін фінансового ринку, окреслюють образ його можливого майбутнього.

Підсумовуючи , необхідно вказати ,що цифрова економіка створює нові продукти, формує нові потреби, а швидкість і обсяг отримання інформації збільшуються з кожним днем. Всі ці процеси відкривають значні можливості для розвитку економіки створення бізнесу, заснованого на нових технологічних рішеннях або бізнес-моделях, які не застосовувалися раніше. На сучасному етапі розвитку світової економіки все більше уваги приділяється цифровим технологіям та електронному бізнесу і фінансові ринки не є виключенням. Сюди спрямовуються інвестиційні потоки та тут накопичуються людські та фінансові ресурси . При цьому можливість ефективного роботи фінансового ринку найближчим часом буде залежати в першу чергу від держави, яка зможе забезпечити всі необхідні умови для функціонування фінансової інфраструктури та усіх його сегментів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи в Україні / В. В. Апалькова. // Вісник Дніпропетровського університету. – 2015. – №4. – С. 9–18.

2. Бажал Ю. "Інформаційна економіка" [Електронний ресурс]. — Режим доступу:[http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/2430/1/BazhalInformatsiyна\\_ekonomika.pdf](http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/2430/1/BazhalInformatsiyна_ekonomika.pdf).

3.Борисюк О.В. Фінансовий ринок України : тенденції розвитку в умовах глобальних викликів / О. В. Борисюк // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. - Випуск 7 . – 2017.- С.239-242.

4.Юрій С.І. Фінанси: Ўпідручник\_ / С.І. Юрій, В.М. Федосов. Ё К.: Знання, 2008. Ё 611 с.

5.Як цифрова економіка змінить Україну .- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/16/633057>.

**Лук'янчук І. О.**

*«Фінанси», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Чуб П.М.*

## **ІННОВАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ СВОП-УГОД В УМОВАХ РОЗВИТКУ СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЙ**

Свопи самі по собі, з моменту появи цього винаходу, перманентно являли собою яскраву фінансову інновацію. Такий висновок випливає з сутності та цілей зазначеного інструменту. Сутність свопу полягає в тому, що контрагенти такої угоди не обмінюються базовими фінансовими інструментами, а лише “небажаними” властивостями цих інструментів. Інакше кажучи, якщо перший учасник угоди незадоволений якоюсь із властивостей свого інструменту, то другого не влаштовує “дзеркально протилежна” властивість свого інструменту. В рамках цих протилежних властивостей і може відбутися своп. Наприклад, плаваюча відсоткова ставка може бути обмінана на фіксовану (що певним чином відбиватиметься на відповідних обмінюваних грошових потоках).

Зазначений інструмент дозволяє хеджувати ризики. В цьому контексті свопи виступають елементом поведінкових фінансів, які проявляють себе, насамперед, через різне ставлення контрагентів до ризиків. Як зазначено у Стратегії розвитку [1, с. 45], піонером у регулюванні фінтеху за принципом поведінкової моделі є Великобританія. В той час, як одна із сторін своп-угоди має песимізм стосовно перспектив розвитку подій у майбутньому (наприклад, щодо очікуваної динаміки плаваючої процентної ставки), інша сторона, навпаки, налаштована у відповідному питанні оптимістично. Песимісти (ті, що прагнуть обмежити свій фінансовий ризик), як правило, складають більшість, а отже їм буває непросто відшукати потрібного своп-партнера. Крім того, виникають все нові і нові ідеї-пропозиції щодо свопів, адже парою первинних інструментів, в принципі, може виступати будь що. Але при виникненні реальної бізнес-потреби та відповідної ідеї, винахіднику нової модифікації свопу необхідно відшукати собі партнера. А той, в свою чергу, навіть не уявляє собі, що в нього раптом виникла нова позитивна можливість.

Отже, ключовим питанням є те, як потенційні сторони свопу можуть швидко знайти одна одну на глобальному ринку і укласти угоду на найбільш обґрунтованих і очікувано взаємовигідних умовах (доцільно щоб контракт на старті був максимально “win-win”) в умовах невизначеності, турбулентності і ризиків. В цьому питанні на допомогу можуть прийти смарт-технології в сфері фінансів. Як зазначено у Стратегії розвитку [1, с. 14], ризик-менеджмент є однією із складових глобальної екосистеми фінтеху.

Ще одним аспектом зазначеної теми є макрофінансовий контекст. З одного боку, якщо кількість і обсяг своп угод стане активно зростати, то на ринку може утворитись загрозливий фінансовий міхур. З іншого боку, як зазначено в [2, с. 257], відкриття так званих свопових ліній багатьма центральними банками в

країнах з розвинутою економікою вважається системно важливим заходом для зменшення напруженості на світових фінансових ринках.

Слід також підкреслити, що стратегія ISDA, яка є найбільш впливовою міжнародною організацією у цій сфері, щодо створення умов для укладення дієвих і надійних контрактів на ринку свопів складається з трьох послідовних елементів: стандартизація, діджиталізація і дистрибуція [3, с. 9; 4, с. 68].

Важливість досліджуваної теми підтверджується колосальними обсягами відповідного ринку. Так, наприклад, згідно з останніми даними CFTC [5], загальний обсяг глобального ринку свопів тільки лише по групі IRS (interest rate swaps) сягає 7 391 819 млн. дол. США. З них: свопи типу «фіксована ставка-плаваюча ставка» (Fixed-Float) складають 2 265 328 млн. дол. США, а свопи типу «форвардна угода щодо відсоткової ставки» (Forward Rate Agreement) – 2 287 000 млн. дол. США. Зазначимо також, що більшість своп угод групи IRS (53,78% від загального обсягу) укладається в доларах США, на другому місці (16,43%) ідуть своп контракти укладені у Євро.

У січні 2020 року розпочато втілення Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Одним із перших кроків реалізації Стратегії стала робота у напрямку інноваційного розвитку. Зокрема у липні 2020 року НБУ затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року, яка структурує та деталізує тренди і напрями розвитку фінансових інновацій на наступні п'ять років [6, с. 11].

Застосування смарт-технологій (а в ідеалі – штучного інтелекту) при укладенні своп-угод має низку переваг:

– *своєчасність*: пропозиція сторонам на укладення угоди надійде в максимально стислі строки;

– *оптимальний прок'юурмент (procurement)*: для укладення свопу кожній стороні буде запропоновано максимально підходящий контрагент;

– *мінімізація ризиків*: ймовірність невиконання (або неналежного виконання) сторонами контракту своїх зобов'язань буде зведена до мінімуму;

– *достовірність і врахування всіх аспектів*: рекомендація на укладення угоди, отримана від смарт-платформи, буде сформована на основі самої широкої, максимально повної та достовірної інформації;

– *відсутність морального ризику (moral hazard)*: обидві потенційні сторони своп контракту можуть з довірою ставитись до поради штучного інтелекту, бо він не має власних корисних інтересів і «рівновіддалений» від обох контрагентів;

– *справедливість*: “висота хеджу” буде чітко і справедливо обґрунтованою, враховуючи всі релевантні обставини щодо укладення угоди (контракт на старті буде максимально “win-win”);

– *конфіденційність*: умови пропонуваної угоди, права на ту чи іншу інтелектуальну власність (інноваційну своп ідею) будуть надійним чином захищеними;

– *синергія*: пропозиція на укладення свопу може надійти в рамках широкого пакету інших пропозицій щодо виконання відповідного бізнес-проекту (тобто, на смарт-платформі можливо інтегровано вирішити все коло взаємопов'язаних питань щодо проекту);

– *глобалізація*: можливість вийти на міжнародний фінансовий ринок.



Можна дійти висновку, що бізнес вже певним чином підготовлений до переходу укладення свопів на основі смарт-технологій. Як зазначено у дослідженні щодо практики прийняття свопових рішень в умовах невизначеності, протягом вже багатьох років домовленість щодо свопу традиційно досягається дистанційно (в Zoom, Skype, за допомогою іншого засобу комунікації) [4, с. 63].

Отже, в умовах діджиталізації свопи стають одним з інструментів розвитку так званого когнітивного капіталізму. В сучасному світі знання та інноваційні технології відіграють роль доміанти відтворення капіталу.

Подальший економічний розвиток має відбуватись з мінімізацією зайвих втрат капіталу, які загрожують глобальній екосистемі, призводять до неефективного використання ресурсів. Свопи, як інструмент хеджування ризиків, укладені на основі смарт-технологій сприятимуть мінімізації турбулентності розвитку. А це є дуже бажаним, бо кожен турбулентний фінансовий сплеск для переважної більшості інвесторів є контпродуктивним.

Смарт-технології дозволять сторонам кожної своп угоди вчитись не тільки на власних помилках (в кращому випадку, на помилках близького бізнес оточення), а на основі великих баз даних, системно проаналізованого глобального досвіду.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>

2. Клименко К.В. Чинники формування та заходи протидії новій хвилі світової економічної кризи: український контекст / К.В. Клименко, М.В. Савостьяненко // Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці : матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених. Київ, 23 березня 2020 р. – С. 256 – 259.

3. ISDA Legal Guidelines for Smart Derivatives Contracts: Interest Rate Derivatives. (2020). International Swaps and Derivatives Association, Inc.

4. Бугров О.В. Свопи на фінансовому ринку: прийняття рішень в умовах невизначеності / О.В Бугров, О.О. Бугрова, І.О. Лук'яничук // Економіка та держава. – 2021. – №1. – С.61 – 69.

5. Офіційний сайт CFTC [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.cftc.gov/MarketReports/SwapsReports/L1INtRatesTransDolVol.html>

6. Звіт про діяльність Ради з фінансової стабільності (серпень 2019 – липень 2020). Національний банк України, Міністерство фінансів України, 2020.

**Марнопольська А.О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс  
ДВНЗ НТУ «Дніпровська політехніка»*

*Науковий керівник - к.т.н., доцент кафедри економічного аналізу і фінансів  
Штефан Н. М.*

## **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Сучасний етап розвитку багатьох країн, зокрема і України, пов'язаний із безальтернативністю пошуку та переходу на нову модель економічного розвитку, в основу якої покладено інноваційні технології здійснення економічної діяльності держави. За оцінками Світового банку, впровадження цифрових технологій веде до розмивання географічних і фізичних кордонів і відкриває нові перспективи для економічного, соціального та культурного розвитку країн, а також до зростання регіональної і глобальної конкурентоспроможності. Для того, щоб країна посіла не останнє місце у глобальній цифровій економіці, особлива увага має приділятися можливостям, які країна має у виробничій та інноваційній сфері.

Проте будь-яка стратегія економічного зростання може бути скоригована якоюсь раптовою подією. Так криза, зумовлена пандемією COVID-19, дозволила бізнесу експериментувати і вчитися в режимі реального часу. У “мирний” час компаніям це було робити не просто: потрібно було переконати в актуальності цифрової трансформації акціонерів, співробітників і споживачів – у кожного були свої причини для опору. Проте через карантинні заходи багато компаній змушені були перевести співробітників на віддалену роботу. Перехід до віддаленої роботи потребував технологічних рішень – розвитку ІТ-інфраструктури, системи безпеки, комунікацій, електронної постановки завдань і відстеження їх виконання. І разом з цим виникла необхідність навчання персоналу тому, як все це використовувати та адаптуватися до змін.

Залежно від використовуваного визначення розмір цифрової економіки становить, за оцінками, від 4,5% до 15,5% світового ВВП. Майже 40% доданої вартості, створюваної у світовому секторі інформаційнокомунікаційних технологій (ІКТ), припадають на Сполучені Штати і Китай. Число зайнятих у секторі ІКТ у світі виросло з 34 млн. осіб у 2010р. до 39 млн. осіб у 2015р., при цьому найбільший відсоток (38%) зайнятих працюють у сфері комп'ютерних послуг. За цей же період частка сектору ІКТ у загальній зайнятості збільшилася з 1,8% до 2%80.

Для того, щоб визначити рівень цифрового розвитку та технологізації економічних інструментів окремої країни американська компанія Cisco, яка є найбільшим у світі виробником мережевого обладнання, призначеного для обслуговування мереж віддаленого доступу, сервісів безпеки, а також для потреб комерційного ринку IP-комунікацій і корпоративного ринку, щорічно розраховує Індекс готовності до цифровізації (Country Digital Readiness) для кожної країни.

Цей індекс розраховується за такими групами індикаторів: рівень адаптації технологій, сприятливість середовища для стартапів, людський капітал, технологічна інфраструктура, приватні і державні інвестиції у технології та інновації, легкість ведення бізнесу, задоволеність базових потреб населення. Значення індикаторів визначаються за даними Світового банку та інших офіційних статистичних джерел. Відповідно до значення індексу готовності до цифровізації країни отримують одну з наступних характеристик ступеня готовності до цифровізації: “activate” (значення індексу низьке, менше 10,5), “accelerate” (середнє значення індексу – від 10,5 до 14,5) або “amplify” (високе значення індексу – 14,5 і більше). Зауважу, що всі європейські країни за

значенням даного індексу належать до категорій “activate” або “accelerate”. Європейські країни-лідери за рівнем цифровізації економіки наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Градація країн за рівнем цифровізації економіки

Країна	Індекс розвитку ІКТ	Індекс готовності до цифровізації	Індекс цифровізації економіки та суспільства	Загальний рейтинг	Рівень цифровізації
Данія	8,74	17,27	0,67	1	Високий
Нідерланди	8,43	17,89	0,64	2	Високий
Швеція	8,45	17,58	0,65	3	Високий
Великобританія	8,57	17,84	0,58	4	Високий
Норвегія	8,42	17,38	0,61	5	Високий
Фінляндія	8,08	17,01	0,66	6	Високий
Люксембург	8,36	17,38	0,57	7	Високий
Німеччина	8,31	17,68	0,54	8	Високий
Естонія	8,07	17,01	0,55	9	Високий
Австрія	7,69	16,43	0,61	10	Середній

Що стосується цифровізації саме української економіки, то можливі позитивні тенденції на фінансовому ринку України лише за рахунок застосування комплексу заходів та завдань, серед яких особливе місце належить апробуванню цифрових технологій та платформі фінансових інститутів. Для розвитку фінансових ринків у цифровій економіці необхідні розроблення комплексу заходів щодо впровадження спеціалізованого регулювання фінансових ринків. Подальші дослідження мають концентруватися на створенні систем для регулювання фінансових технологій, а також дієвих засобів регулювання FinTech, гарантування безпеки для користувачів та визначення можливостей із метою успішного впровадження новітніх цифрових технологій на фінансовому ринку.

**Перелік джерел посилання:**

5. Пищуліна О. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти / Пищуліна О. – Київ: центр Разумкова, вид-во “Заповіт” 2020 [Електронний ресурс] — Режим доступу: [https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020\\_digitalization.pdf](https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf);

6. Yoo T., Wysocki M., Cumberland A. Country Digital Readiness: Research to Determine a Country’s Digital Readiness and Key Interventions. Cisco, May 2018 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.cisco.com/c/dam/assets/csr/pdf/Country-Digital-Readiness-WhitePaper-US.pdf>;

7. Рубанов П. М. Fintech інновації як детермінанти розвитку національної економіки: дис. канд. екон. наук / П. М. Рубанов. – Суми, 2020 [Електронний ресурс] — Режим доступу: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79260/1/diss\\_Rubanov.pdf](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79260/1/diss_Rubanov.pdf)

**Мельник І.А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Охрименко І.Б.*

## **СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ**

В науковій літературі як вітчизняних, так зарубіжних вчених поняття ліквідності банку часто розглядається дещо однобоко. Проблеми ліквідності банку здебільшого ототожнюють з його спроможністю забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, завдяки збалансованості між строками та сумами погашення розміщених активів і строками та сумами виконання зобов'язань. Таке трактування поняття наштовхує на висновок, що лише нестача ліквідності може спровокувати серйозні проблеми, проте насправді це не так. Впродовж останніх років в банківській системі України виникла криза надлишкової ліквідності, що призводить до зниження ефективності її роботи та виконання основної функції – кредитування економіки.

Аби покращити сучасну ситуацію з ліквідністю банків слід сформулювати проблеми, що виникли на сучасному етапі розвитку банківської системи.

Першою проблемою є мінлива ресурсна база банків. Структура пасивів в частині зобов'язань банків України не є оптимальною з точки зору можливості настання кризи ліквідності. Частка депозитів на вимогу та терміном до 1 року в структурі депозитного портфелю банків складає основну частину всіх зобов'язань. Ця проблема напряду пов'язана з рівнем довіри населення до банків та НБУ. Так, систематичні банківські кризи суттєво підірвали довіру до банків з боку суспільства. Одразу після банківської кризи у 2014-2016 років, коли було ліквідовано 90 банків, на які разом припадало близько третини активів банківської системи, рівень довіри до банків знизився до мінімального значення та ледь перевищував 10% [1]. Хоч її рівень поступово відновлюється, все ж надто повільними темпами, та за останні роки все ще бажає бути кращим.

З точки зору управління ліквідності низький рівень довіри до банків та банківської системи, а також низькі відсоткові ставки за депозитами, що є причиною мінливості ресурсної бази банків, змушує їх постійно тримати більше коштів у високоліквідних активах, таких як грошові кошти та їх еквіваленти, щоб у будь-який час мати змогу виконувати власні зобов'язання, а також дотримуватись встановлених нормативів НБУ. Також ця проблема є причиною дисбалансів активів та зобов'язань банків як за строками, так і за валютою. Банки, на жаль, не в змозі адекватно оцінити частину стабільних залишків на поточних рахунках вкладників, тому значна частина довгострокових кредитів фінансується

за рахунок короткострокових джерел фінансування, що може підірвати ліквідність банку в будь-який момент. Ті вкладники, що все ж наважуються розмістити заощадження на більш тривалій строк (понад 1 рік), зазвичай скептично оцінюють стабільність гривні в середньо- та довгостроковій перспективі та схиляються до більш стабільних іноземних валют.

До впровадження нових нормативних вимог НБУ, оснований на рекомендаціях Базель III, ці проблеми не були надто суттєвими, адже нормативи ліквідності встановлені Національним банком України були статичними, складеними на певну дату, а тому не були здатні відображати реальної ситуації. Зараз же, після впровадження нових регуляторних вимог, українські банки зіштовхнулись з наступною проблемою – збалансування коштів та скорочення дохідності, або збільшення частки високоліквідних активів і менше скорочення дохідності. Другий варіант є більш прийнятним для банків України. Якщо раніше банки дотримувались нормативу LCR короткостроковими заходами (збільшуючи обсяг високоліквідних активів), то тепер, після впровадження нормативу NSFR (який вимагає збалансування активів та пасивів за роками), єдиним ефективним інструментом забезпечення ліквідності та дотримання даного нормативу є збалансування активів та пасивів за строками.

Важливою проблемою імплементації Базель III також є те, що існують певні суперечності між положеннями Базель III та тим, як НБУ впроваджує їх в українську банківську практику. Відповідно до сучасної міжнародної практики ліквідність розглядається як потік, при цьому НБУ розглядає ліквідність одночасно як потік, і як запас. Про це свідчить порівняння розрахунку нормативу LCR в оригіналі Базель III [2] та у трактуваннях НБУ [3], згідно якого обов'язкові резерви банків не включаються до розрахунку високоліквідних активів, хоча обидва нормативи передбачають забезпечення банком виконанням своїх зобов'язань у кризових умовах. Таким чином, не включаючи обов'язкові резерви при розрахунку LCR, банки вимушені створювати подвійний резерв високоліквідних активів, що знижує їх можливості щодо отримання доходів.

Загалом, дослідження методів регулювання ліквідності банків Національним банком України показало, що надлишкова ліквідність банків також була штучно створена через монетарне регулювання НБУ, яке надає безперешкодних можливостей спокійного накопичення надлишкової ліквідності за умови гарантованого її розміщення у високодохідні і низько ризикові активи (ДС НБУ). Сучасне регулювання ліквідності не є адекватним, адже воно призводить до порушення взаємопов'язаного закону ризику та дохідності. Так, на рівні окремого банку вигідно купувати такі держані цінні папери, проте це несе значний негативний вплив в управлінні ліквідністю на рівні усієї банківської системи. Такий підхід до управління ліквідністю може підмінити основне призначення банківських установ – забезпечення ефективного перерозподілу грошових ресурсів в економіці, що згодом зведеться до опосередкованого фінансування державних боргів. Враховуючи те, що за розміщенням чистої ліквідності у

деPOSITNІ сертифікати НБУ приховано фінансування бюджетного дефіциту, діюча монетарна політика НБУ породжує таку ситуацію, коли за високі ставки за поточними і короткостроковими рахунками банків фактично платять платники податків. Ці ж обставини, на тлі низького рівня довіри до банків не стимулюють економічних суб'єктів (зокрема, крупних клієнтів) до розміщення коштів у довгострокові депозити. Тим не менш, обсяг депозитних сертифікатів значно зріс за останні п'ять років, окрім того, й далі спостерігається тенденція до зростання.

Ще одним інструментом підтримання поточної ліквідності банків є міжбанківське кредитування. На сучасному етапі міжбанківський кредитний ринок України за обсягами, структурою та інструментами відрізняється від ринків розвинених країн, а розвиток операцій банків з міжбанківськими кредитами знаходиться на відносно низькому рівні. Впровадження в регулюванні Постанови Правління НБУ № 351 [4], яка встановлює достатньо високі норми резервування за міжбанківськими кредитами, поруч з існуючими можливостями українських банків розміщення вільної ліквідності в депозитні сертифікати НБУ, робить цей інструмент майже не конкурентоспроможним.

Також ситуація погіршується нерозвиненістю фінансового ринку України через проблеми мобілізації ресурсів, відсутність узгодженого законодавства та недосконалість фінансової системи України. Крім того, остання банківська криза негативно вплинула на доступність українських банків до ресурсів міжнародного фінансового ринку. Адже через суттєве погіршення кредитного рейтингу України багато іноземних банків просто закрили ліміти для вітчизняних банків в цілому.

Перспективи подальших досліджень проблем, окреслених вище, полягають у розширенні та поглибленні теоретичного базису дослідження регулювання банківської ліквідності, зокрема за рахунок закордонного досвіду, а також встановлення залежностей рівня ліквідності банківської системи від основних чинників, та у побудові моделей регулювання центральним банком ліквідності банківської системи.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків. URL: <http://razumkov.org.ua/sotsiologiya/pres-relizu> (дата звернення: 11.05.2021)

2. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools: Basel Committee on Banking Supervision. January 2013. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs238.htm> (дата звернення: 08.04.2021)

3. Рішення Правління Національного банку України № 101-рш «Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)» від 15.02. 2018 року. URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=64531891> (дата звернення: 08.04.2021)

4. Постанова Правління Національного банку №351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (дата звернення: 11.05.2021)

**Мережко Д.В., Омельчук Ю.М.**

*«Фінанси, банківська справа та струхування», 4 курс*

*Університет ДФС України*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л.Тарангул*

*Коляда Т.А.*

## **ФІНАНСОВЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО ТА ЙОГО РОЛЬ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ**

Ефективне функціонування фінансового ринку в Україні супроводжується поступовим розвитком усіх його складових елементів. Основне місце на цих ринках належить фінансовим посередникам, а саме інститутам які забезпечують переміщення активів та коштів між основними учасниками фінансового ринку.

Фінансові посередники – це фінансові установи, до яких належать суб'єкти банківської системи, небанківські фінансові та кредитні інститути, контрактні фінансові інститути. Діяльність фінансових посередників на практиці пов'язана зі створенням нових фінансових інструментів.

Ці інститути мають можливість отримувати прибуток за рахунок мінімізації витрат, що обумовлена зростанням масштабу операцій, здійснюючи аналіз кредитоспроможності потенційних кредиторів, розробку порядку надання позик і розрахунків за них, рівномірно розподіляючи ризики. Їх діяльність спрямована таким чином на допомогу фізичним та юридичним особам, що мають заощадження, перетворити їх на капітал і вкласти в діяльність різних суб'єктів господарювання, диверсифікуючи при цьому рівень ризику [1, с.273].

Дослідженням питань розвитку посередництва в діяльності фінансового ринку у своїх працях займалися Александер Г., Лаврик О., Правдюк Н., Шарп У., Школьник І. та інші. Проте, оцінка ролі та значення фінансового посередництва на фінансовому ринку залишається актуальним питанням і до сьогодні.

Першою функцією фінансових посередників є те, що фінансові структури виступають як посередники об'єктивно, внаслідок дії економічних законів ринкового характеру і функціонують у змішаному механізмі господарювання, обслуговуючи різні сектори національного господарства і підпадаючи під дію державних та ринкових регуляторів.

Другою важливою функцією фінансового посередництва є залучення вільних інвестиційних ресурсів і спрямування їх у корпоративний сектор. При цьому фінансові посередники своєю діяльністю впливають на структурну перебудову і динаміку руху економічних процесів.

Третьою важливою функцією фінансових посередників є зниження рівня ризиків при інвестиційній діяльності. Ця функція стосується приватного інвестора, який не завжди може оцінити об'єкти інвестування.

Четвертою важливою функцією фінансових посередників щодо корпоративних структур є консультативна. Як правило, посередницькі структури впливають на підприємства консультативною роботою, що стосується різних сторін корпоративного управління. У вітчизняній практиці особливо це стосується

приватизованих підприємств, що набули форми акціонерних товариств, однак не мають досвіду управління такою організаційно-економічною формою [1, с.279].

Суб'єктами які здійснюють фінансове посередництво є фінансові інститути, які традиційно узагальнено можна розділити на банківські та небанківські [2, с.33]. Діяльність інститутів фінансового посередництва на практиці пов'язана зі створенням нових фінансових інструментів основними з яких є: фінансові ресурси, цінні папери, валюта, грошові зобов'язання, страхові поліси, кредитні договори та інші види ринкового фінансового продукту.

В Україні через слабкий розвиток фондового ринку ключова роль у здійсненні посередницької діяльності на фінансовому ринку в Україні належить банківській системі. Банківська система є важливим елементом економіки суспільства, яка розвивається за законами ринкової економіки. Вона є основою кредитно-фінансової системи та складовою частиною економічної та кредитно-фінансової систем, яка сприяє їх розвитку. З розвитком економіки відбуваються кількісні та якісні зміни як у банківській, так і у кредитно-фінансовій системі загалом.

Фаріон В., Фаріон Я. визначає, що «банківська система – це комплекс різноманітних банківських інституцій та їхніх властивостей, що мають різні форми власності, організаційно-правовий статус, напрями діяльності, які взаємодіють між собою як єдине ціле» [3, с.156]. Вона є внутрішньо організованою, усі структурні елементи її взаємопов'язані, певним чином упорядкована система зв'язків між банками, їх кредиторами і позичальниками.

Основним призначенням банківської системи є регулювання кредитних та грошових потоків, а також сприяння економічному зростанню держави. У зарубіжній та вітчизняній практиці це поняття досить розповсюджене, проте, єдиного підходу до трактування немає. У широкому значенні під банківською системою розуміють кредитно-фінансову систему як сукупність різних видів банків і кредитних установ, за допомогою яких здійснюють мобілізацію коштів і надають різноманітні послуги щодо приймання вкладів осіб і надання їм кредитів.

Отже, фінансовий ринок виконує важливу роль у функціонуванні фінансової системи держави. Для успішного його функціонування фінансові посередники надають фінансові послуги з метою задоволення потреб та збільшення попиту суб'єктів цього ринку. Фінансовими посередниками можуть бути як банківські, так і небанківські установи. Тому в подальшому актуальним для дослідження є оцінка ролі та функцій фінансових посередників фінансового ринку.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Школьник І.О. Фінансові посередники та їх роль у розвитку фінансового ринку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2007. № 22. С.272-281.

2. Коляда Т.А., Прозоров Ю.В. Інституційні протиріччя фінансової системи та їх вплив на структурні деформації ринку фінансових послуг України в умовах світової економічної кризи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2009. № 115. С. 33-35.

3. Фаріон В.Я., Фаріон Я.М. Роль посередників на фінансовому ринку України. *Економічний аналіз*. 2016. № 1. С.153-160.



## **РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЦІФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

У наш час одним із головних факторів розвитку глобальної економіки є цифровізація, тобто поширення цифрових та інформаційних технологій в усіх напрямках економіки та нашого життя.

Однією з причин розвитку цифровізації економіки є поширення мережі інтернету та поява і розвиток мобільних пристроїв, що сприяло розвитку соціальній мереж та месенджерів, які у свою чергу сприяли появі нових видів послуг. Вимоги до цифрових технологій постійно збільшуються, що у свою чергу веде до розвитку цифрових технологій майже у всіх сферах життя. Все більше зростають потреби зменшити контакт з людьми і автоматизувати різні види послуг, банкінгу, торгівлі. Зростання обсягу електронної торгівлі стимулює зростання обсягу послуг в сегменті платежів і переказів, а також в сегменті фінансування. Збільшення оборотів онлайн-торгівлі є драйвером розвитку платіжних сервісів (включаючи електронні гаманці, внутрішні платежі з використанням додатків і миттєві платежі), а також послуг у сфері кредитування покупців[1]

Як ми бачимо на прикладі 2020 року, розвиненість фінансових, цифрових технологій є необхідністю у таких надзвичайних ситуаціях, як пандемія. Більшість покупок та транзакцій упродовж усього року проводилися онлайн, що стимулювало різні фінансові компанії адаптувати свої пристрої, мобільні додатки для здійснення фінансових, адміністративних послуг у дистанційному режимі. Фінансові технології надають великий перелік можливостей для суб'єктів фінансової сфери.

Фінтех в Україні знаходиться на етапі зародження і налічує більш ніж 100 компаній. Згідно з дослідженням Української асоціації фінтех та Національного банку[2], більшу частину займає сегмент платежів і грошових переводів та налічує близько 40 компаній, але за останні два роки приріст компаній у цій галузі не дуже стрімкий, що у свою чергу може бути пов'язано з посиленням контролю грошових переказів з боку держави. Велику частку на ринку займають технології та інфраструктура, які працюють в основному з юридичними особами, допомагаючи запроваджувати нові інформаційні технології та інновації у підприємства. Так само набувають популярності компанії з цифрового кредитування, що дають змогу видавати кредити у режимі онлайн з використанням технологій для віддаленої ідентифікації особистості. У сумі ці три напрямки налічують більше ніж 70 компаній, що являється більшою частиною ринку фінансових технологій. Варто згадати ще кілька сегментів, які активно розвиваються в Україні, наприклад, консалтингові та аналітичні системи, потреба

у яких з'являється пропорційно з появою нових бізнесів. Також збільшується кількість стартапів пов'язаних з криптовалютою, так як ця сфера є дуже перспективною у наш час. Одним з найбільших прикладів фінтеху є ПриватБанк, технологічні послуги якого знаходяться на достатньо високому рівні, навіть у порівнянні з європейським ринком. Ще одним прикладом є FinTech Band, та їх продукт Monobank, який являється необанком і з кожним роком набуває все більшої популярності серед користувачів фінансового ринку.

Національний банк впроваджує багато ініціатив та заходів для розвитку фінтеху. Такі як захист прав користувачів фінансових послуг, підвищення фінансової грамотності населення, замовлення фінансових послуг онлайн, використання системи Bank ID для дистанційної ідентифікації клієнтів банків, зберігання документів в електронному вигляді, курс на безготівкову економіку. Також Національний банк спільно з учасниками фінансового ринку розробив Стратегію розвитку FinTech 2025. В основу документа закладено чотири базові складові розбудови сучасної Fintech-екосистеми: регуляції і політики, капітал, попит, таланти.[3]

Зараз людям необхідний банкінг, тому все більшої популярності набирають онлайн-сервіси. Через кілька років планується повна відсутність необхідності в оффлайн-фінансах. Будь-яка компанія, яка не буде вести свою діяльність в Інтернеті, просто піде з ринку. Це не дивно, адже віддалено все виконується швидше і зручніше. Розвиток Фінтех є необхідністю, так як він дозволяє поліпшити зв'язок споживача з банківськими системами.

Основною проблемою Фінтех в Україні є невеликий ринок, несприятливий інвестиційний клімат у країні, нестабільна економічна ситуація в країні, брак фахівців в галузі нових фінансових та інформаційних технологій. Будь-які проекти розвиваються повільно або не розвиваються взагалі. Тому багато fintech-компанії орієнтуються на зовнішній ринок. Заманювання нових інвесторів з-за кордону дозволить вивести український ринок на новий рівень. Також союз між Фінтех-компаніями і банками дозволить впровадити нові ідеї й можливості, щоб утримувати потенційних бізнесменів від міграції. Такі питання, як відкрити інтернет-магазин тощо, повинні вирішуватися зручніше для підприємців, також потрібно створення приемних і зручних умов з податку для іноземних інвесторів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Шевченко О. М. РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ [Електронний ресурс] / О. М. Шевченко, Л. В. Рудич // Ефективна економіка. – 2020. – № 7. – Режим доступу: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7\\_2020/63.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/63.pdf).

2. Каталог фінтех-компаній України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://drive.fintechua.org/FintechCatalog19Ukr.pdf>

3. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні – пріоритети Стратегії розвитку FinTech 2025 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025>

## **КРАУДФАНДИНГ: СУТНІСТЬ, СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Краудфандинг – це залучення коштів на реалізацію проекту від багатьох фізичних осіб. У перекладі з англійської (crowd – натовп, funding – фінансування) це поняття означає «народне фінансування». Суть краудфандингу полягає в тому, що є гарна ідея, але немає грошей для її реалізації, і є звичайні люди, які готові вам дати ці гроші на ваш проект за отримання певної винагороди.

Розрізняють чотири типи краудфандинга:

1. краудфандинг з нефінансовим винагородою (rewards-based crowdfunding);
2. благодійний краудфандинг (donation-based crowdfunding);
3. акціонерний краудфандинг (equity crowdfunding);
4. інвестиційний краудфандинг (investment crowdfunding).

Для збору коштів існують спеціальні онлайн-платформи. Міжнародні платформи приносять користь українським ініціативам, оскільки вони сприяють поширенню української діаспори, залученню ширшого міжнародного співтовариства до благодійності та допомозі українським компаніям вийти на зовнішні ринки. До заснування вітчизняних платформ українці використовували міжнародні краудфандингові платформи, такі як Kickstarter, Indiegogo і GoFundMe, і продовжують використовувати їх зараз.

Українські платформи для краудфандингу можна класифікувати за спеціальностями: гуманітарна допомога, некомерційні організації та соціальне підприємництво. Однією з найуспішніших платформ краудфандингу в Україні є Big Idea. У 2012 році Big Idea запустила краудфандингову платформу «Спільнокошт», яка стала першою платформою колективного фінансування в Україні. Ще одна популярна платформа в Україні - Na-Starte - платформа для фінансування стартапів, комерційних та соціальних проектів та бізнес-ідей.

В даний час ризики, пов'язані з краудфандингом, в основному проявляються у відсутності всебічної домовленості між сторонами (згідно з нашим законодавством ці відносини можна розглядати як односторонню транзакцію-переказ коштів, або як квазідоговірні відносини – у разі вимоги щодо надання бонусу за перераховані кошти).

В Україні не існує незалежного рішення для краудфандингу. Попри це, краудфандинг працює повністю і постійно розвивається. Насправді проекти зазвичай розміщуються на спеціально створеній платформі, вашому власному веб-сайті або сторінці автора у Facebook.

Загалом, відсутність чіткого врегулювання краудфандингу в Україні потрібно розглядати з обох сторін. Позитивним є те, що немає вимог щодо методу роботи автора проекту, максимальна сума особистого пожертвування

також необмежена, і автор може запровадити спеціальну систему оподаткування, але, з іншого боку, існування чіткого закону, який врегулював би діяльність краудфандингу надало б поштовх для бізнесу і дозволило б збирати кошти для бізнес-проектів по спрощеній процедурі [1].

Проведений аналіз функціонування українського ринку краудфандингу дає можливість відокремити наступні специфічні його особливості:

- переважно фінансуються проекти у галузі охорони здоров'я, культури, освіти тощо;

- загальні обсяги коштів, які залучені за допомогою краудфандингових платформ в Україні, є незначними;

- підприємницькі технологічні проекти затребувані, проте не знаходять потрібного рівня підтримки, тому українські технологічні стартапи фінансуються на зарубіжних краудфандингових платформах;

- відсутність ефективного державного регулювання.

- недостатній рівень доходів населення і, як наслідок, обмежений платоспроможний попит на фінансування проектів;

- відсутність культури колективних приватних інвестицій, що обмежує розвиток краудфандингу як масового напрямку інвестицій в цілому;

- нерозвиненість краудфандингової інфраструктури.

Для подальшого розвитку краудфандингу в Україні пропонується:

1. Формування законодавства і відповідного правового поля у сфері краудфінансування.

2. Стимулювання приходу на ринок різних типів приватних інвесторів шляхом прозорості збору коштів та зручності самого переказу.

3. Створення механізмів мінімізації ризиків для непрофесійних інвесторів шляхом диверсифікації обсягу інвестицій.

4. Розвиток краудфандингової інфраструктури на основі формування різних видів краудплатформ.

5. Формування культури колективного фінансування на основі інформаційного забезпечення.

6. Створення громадських структур для співфінансування проектів [2].

Краудфандинг є майже ідеальним варіант для залучення коштів для фінансування ваших ідей, але, як і будь-який новий продукт, йому потрібно вдосконалити різні процеси, головним чином в Україні. Для цього потрібні зусилля та бажання держави працювати над проблемою.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Пантюхіна Т., Криворот Н. Краудфандинг: сутність, стан та особливості діяльності в Україні. 2019. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/craundfunding-v-ukraini-t/>. (дата звернення 13.03.21)

2. Шевченко О. М., Казак О. О. Розвиток краудфандингу в умовах цифрової трансформації економіки України. *Ефективна економіка*. 2019. № 3. URL: [http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3\\_2019/45.pdf](http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2019/45.pdf). (дата звернення 13.03.21)

## **МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій в 50-60-х рр. ХХ ст., поступово розвинулась цифрова економіка в світі. Вона проявлялась в появі пристроїв, технологій і послуг, що інфраструктурно покращували процес функціонування бізнес-структур в глобалізованій економіці. Особливістю сучасної цифрової економіки є те, що вона трансформує і пришвидшує відносини та зв'язок з реальним сектором економіки на вимогу, яка передбачає отримання доступу до товарів і послуг у момент, коли це потрібно. Отримання замовлень відбувається онлайн, а їх виконання – офлайн. Основними перевагами сучасної цифрової економіки є висока швидкість отримання необхідного продукту, зниження вартості для кінцевого користувача завдяки зниженню кількості посередників, спрощення виходу постачальників до споживачів. Також в цифровій економіці суттєво виділяється фінансовий сектор, який завдяки впровадженню нових FinTech технологій є в значній мірі у авангарді по інноваційності серед інших секторів цифрової економіки.

Цифровізація національної економіки в частині фінансових ринків відбувається активно і використовує передові технології, що пов'язані з покращенням доступу і зручності клієнтів до послуг банківських установ, страхових організацій, фінансово-інвестиційних компаній та інших організацій фінансового сектору. На даний момент, завдяки інтернету та пошуковим системам – можна швидко знайти потрібну послугу чи фінансову установу, її контакти, профіль діяльності, порівняти з іншими аналогічними установами; отримати відгуки на спеціалізованих форумах, або в соціальних мережах.

В цілому, відзначимо, що лідерами з цифровізації послуг в Україні є банківська система. Так, цифровізовані сервіси для клієнтів дуже зручно організовані в банківській системі провідними банками нашої країни: ПриватБанк, Ощадбанк, Райффайзен Банк Аваль, Альфабанк, Монобанк тощо. Їх платіжні, депозитні, кредитні та інші цифрові сервіси дозволяють використовувати в оплаті картки, ноутбуки, смартфони, цифрові годинники, платіжні термінали, касові апарати та інші мобільні пристрої. Крім того, на ринку банківських послуг вирізняється Монобанк, як віртуальний банк, що зовсім не має фізичних відділень, а всі класичні банківські послуги надає тільки онлайн. В цьому аспекті українські організації фінансового ринку знаходяться в достатньо розвиненому стані, але все ж таки, світ не стоїть на місці й виділяються нові перспективні напрями розвитку фінансових ринків у цифровій економіці.

На сучасному етапі найбільше виділяються дві взаємозалежні тенденції на фінансових ринках – це активний розвиток децентралізованих цифрових валют, криптовалюти, цифрових мереж проплати в бізнес-середовищі на фінансових

ринках та відповідна політика з цифровізації й трансформації валютно-фінансової та монетарної політики від провідних центробанків і регуляторів світу.

Більшість центробанків розвинених країн світу та країн світу, що розвиваються розглядають можливість введення цифрових валют на додаток до звичайних. Китай випереджає інші країни в цьому плані: з квітня 2020 р. в чотирьох містах країни діє пілотна програма з впровадження цифрових валют. Крім того, активізуються США, ЄС, Японія, Швеція і РФ по впровадженню цифрових валют. Але швидкого впровадження цифровізації провідних валют світу не буде, це пов'язано з потенційними ризиками, які ще не повністю вирішені. Так, центробанкам, які планують впровадити цифрові валюти найближчим часом необхідно брати до уваги ризики кібератак і шахрайства, а також потенційні наслідки введення цифрових валют для монетарної політики й фінансової стабільності. При цьому фінансова глобалізація, розвиток FinTech технологій, активізація приватних структур, що випускають різні віртуальні і цифрові активи впливають на те, що державні регулятори фінансових ринків активізувались і реформують законодавче, інфраструктурне та соціальне середовище під нові вимоги часу. З часом це має привести до покращених можливостей більш швидкого здійснення міжнародних транзакцій при більш низьких витратах.

До того ж директор-розпорядник МВФ Крісталіна Георгієва заявила про необхідність поліпшення системи міжнародних транзакцій, які, на її думку, в даний час є занадто повільними і дорогими, особливо для людей, які працюють за кордоном і відправляють гроші додому. Тому цифровізація валют і трансформація платіжних систем є актуальним і природним процесом, що й надалі прогресуватиме, активно розвиватись, але чи головними рушійними силами будуть центробанки чи приватний сектор ще невідомо [1;2].

В контексті досліджуваної теми цікавою є представлена 2 жовтня 2020 року доповідь фахівців Європейського центрального банку (ЄЦБ) на тему можливості введення в обіг цифрової версії єдиної європейської валюти. Так, необхідно, щоб вона допомогла краще задовольнити попит на електронні платіжні засоби та склала б конкуренцію приватним криптовалютам, таким як біткоіни. При цьому цифровий євро став би лише доповненням до традиційної валюти, готівки, але не їх заміною. У той же час цифровий євро дозволив би громадянам ЄС зберігати свої заощадження безпосередньо в ЄЦБ. На даний момент така можливість є лише у кредитних організацій, таких як банки, уряд та інші центробанки. Саме це викликає побоювання у деяких експертів: адже в разі чергової кризи населення зможе забрати всі накопичені кошти з комерційних банків, перевести їх в ЄЦБ і тим самим погіршити становище.

Очікується, що в найближчий час ЄЦБ почне внутрішнє тестування цифрової валюти, а також проводитиме опитування громадян ЄС і експертів в сфері науки і фінансів на предмет схвалення ними ідеї введення єдиної європейської цифрової валюти. Рішення про випуск цифрового євро або відмови від цього проекту буде прийнято в середині 2021 року [3].

Відзначимо, що приватний сектор більш відкрито, динамічніше і диверсифікованіше впроваджує цифровізацію у глобалізований фінансовий

сектор. На даний момент часу, на наш погляд, він випереджає центробанки і державних регуляторів у розвитку й капіталізації цифрових активів. Інвестиційна привабливість, особливо останнім часом (2020-2021 рр.) суттєво підвищилась на фоні злетів таких криптовалют, як біткоїн, езереум, лайткоїн тощо. Крім того, існуюча трансформація фінансових ринків створює новий напрямок, який буде спеціалізуватися на цифрових фінансових інструментах і валютах, а також з'являється необхідність консультувати корпоративних клієнтів по цифровізації і оптимізації бізнес-процесів під впливом цифровізації фінансового сектору.

Україні на фоні активної трансформації світового фінансового ринку та його цифровізації необхідно здійснити низку заходів, що сприяли б осучасненню фінансово-інвестиційних відносин у вітчизняній економіці. Для цього, на наш погляд, у вітчизняній економіці необхідно:

- 1) системно покращувати цифрову інфраструктуру, доступ до якісного широкопasmового інтернету і мобільного зв'язку, сприяти інноваціям і новим технологіям в інформаційно-комунікаційному секторі;
- 2) забезпечити безпеку та конфіденційність цифрових і особистих даних при відповідній діяльності фізичних і юридичних осіб в мережі мобільного та інтернет зв'язку;
- 3) здійснювати державні інвестиції та стимулювати приватні інвестиції в розвиток цифрових компетенцій, в освіту і науку;
- 4) оцифровувати державні й суспільні послуги, мінімізувати ризики корупції та некомпетентності за рахунок впровадження інклюзивних цифрових державних і суспільних послуг;
- 5) сприяти зацікавленості у бізнес-структур щодо розвитку цифрових технологій й активному використанні їх у своїй діяльності;
- 6) змінювати більш активно вітчизняне законодавство, яке б було більше інтегроване в європейський фінансовий простір та відповідало сучасним вимогам цифровізованих фінансових ринків;
- 7) розвивати і регулювати вітчизняний фінансово-інвестиційний сектор з врахуванням існуючих світових тенденцій з цифровізації фінансового ринку;
- 8) опрацювати стратегію впровадження цифрової гривні, яка б функціонально була максимально зручна для обігу і в той же час безпечна для макроекономічної стабільності нашої країни.

Поступова і розумна цифровізація фінансового сектору в Україні, яка базується на провідному міжнародному досвіді і використовуватиме відповідні запобіжники – може в значній мірі посилити позиції України, як відкритої, конкурентної, розвиненої і сучасної держави світу. Тому враховуючи динамізм з яким рухаються міжнародні фінансові ринки, Україні необхідно активізуватись і здійснити необхідні реформи для цифровізації фінансового сектору [4;5].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. ФРС не будет спешить с введением собственной цифровой валюты – Дж. Пауэлл / SWI: swissinfo / 20 октября 2020 года / URL: <https://www.swissinfo.ch/rus/%D1%84%D1%80%D1%81>

2. Райффайзен создает направление цифровых валют в РФ / ProFinance service / 09.04.21 / URL: <https://www.profinance.ru/news/2021/04/09/c1rh-rajffajzen-sozdaet-napravlenie-tsifrovykh-valyut-v-rf.html>

3. Европейский центробанк рассматривает проект собственной криптовалюты / Deutsche Welle / 03.10.2020 / URL: <https://www.dw.com/ru/cifrovoj-evro/a-55142187>

4. Редзюк Є.В. Відновлення у другу хвилю / газета «Дзеркало тижня» / Рубрика: Макрорівень / 14.11.2020 р. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/vidnovlennja-u-druhu-khvilju.html>

5. Редзюк Є.В. Формування ефективного фінансово-інвестиційного середовища в країнах ЄС – досвід для України / Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Науково-практичний журнал. 20/2019. – К.: Міленіум, 2019. – с.4-13

**Сторожилов Г. М.**

*“Архітектурне проектування та внутрішній інтер’єр”, 2 курс  
Київський коледж будівництва, архітектури та дизайну  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри менеджмент і адміністрування  
Сторожилова У. Л.  
Український державний університет залізничного транспорту*

## **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ І ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

Все більш масштабної та популярності в різних країнах світу набувають сучасні тенденції розвитку фінансових ринків з урахуванням:

- на процес глобалізаційного вирівнювання і відновлення економічного і фінансового розвитку країн світу;
- діджиталізації;
- розширення можливостей ІТ-технологій та технічного прогресу;
- сучасного транскордонного та межрегіонального співробітництва.

Стримкий розвиток інтернету та технологій вимагає від країн та компаній світу гнучкості в питанні розвитку та регулювання фінансових ринків, пошуку нових сучасних інноваційних рішень співпраці та об’єднання.

Перетворення регіонів країн в сучасні мега екосистеми забезпечує розвинення нових фінансових ринків, де традиційна частка зменшується, а цифрова — збільшується.

Розташування України в Південно-східній частині Європи дає певні переваги для формування та зміцнення сучасного бездоганного уявлення про Україну в світі, створює унікальний цивілізаційний простір для формування привабливого інвестіміджу країни та розвитку цифрових технологій в фінансовій, банківській та страховій сфері.

Ключовою передумовою привабливості та зміцнення розвитку фінансових ринків в Україні в умовах глобалізації і діджиталізації та цифровій економіці є:

- державне регулювання ринку банківських та страхових послуг;



- розвиток FinTech-інновацій у банківському та страховому бізнесі;
- впровадження нових інноваційних інструментів банківського і маркетингу;
- захист прав споживачів банківських і страхових послуг;
- глобальна перебудова та інноваційна трансформація всієї фінансової інфраструктури;
- впровадження концепції комплексного стратегічного підходу та співпраці;
- орієнтованість на забезпечення оптимізації бездоганного інвестіміджа України в банківській сфері;
- перебудову існуючих банківських систем в сучасні системи нового покоління;
- постійний пошук нових форм співпраці та налагодження відносин зі світом.

Нові форми співпраці у вигляді інформаційно-комунікаційних технологій міжнародного бізнесу, діджитал-банкінг, криптоактиви, фінансова інклюзія та її розвиток - мають вплив на формування економічних відносин, появу нових сучасних форми міжнародного фінансового бізнесу, нових відносин, нових конкурентних та бізнес-стратегій.

Сьогодні приблизно 200 країн у світовому конкурентному бізнес середовищі змагаються за різними показниками успішності та фінансової привабливості свого існування та пошуку інвестицій та впровадження сучасних інновацій нового покоління. Для сталого розвитку сучасних тенденцій фінансових ринків в умовах глобалізації і діджиталізації, залученню інвестицій в Україну, її імідж повинен досягати оптимального бездоганного стану в рівноправному партнерстві та зміцненні позиції на міжнародній арені.

Тому заходи, спрямовані на оптимізацію привабливого бездоганного іміджу України та її сталого розвитку фінансових ринків, банківських та страхових послуг в умовах глобалізації і діджиталізації повинні охоплювати:

- брендинг країни, безпосереднє централізоване розповсюдження фактичної, статистичної та довідкової інформації про Україну та її регіони, проводити активну позитивну інформаційну політику, становлення самопочуття захищеності, соціального комфорту та бездоганності, формуванні відомих національних брендів;

- розвиток співробітництва та наукового партнерства, розширення ринку, регіональна експансія в результаті організації стратегічного партнерства, гостинність приїзду представників інших держав, міжнародних та неурядових організацій, іноземних ЗМІ, співробітників наукових та парламентських структур;

- постійний пошук нових та розвиток існуючих контактів із впливовими політиками, банкірами, політологами, представниками ЗМІ в країнах світу.

- оптимізації та привабливості інфраструктури, забезпечення інвестіміджа та перебудову існуючих компаній в сучасні компанії нового покоління, створення бездоганного міжнародного іміджу України для світового суспільства з орієнтацією на інноваційність та ексклюзивність.

- мультифункціональню оптимізацію регіонального управління, поліпшенням інвестиційного клімату, регіонального та транскордонного співробітництва, оптимізацію логістичних бізнес-процесів, розвиток цифрової інфраструктури, розуміння вибору стратегічної модернізації, розширення глобальних маркетингових можливостей і можливостей менеджменту, постійна участь

України у міжнародних програмах, безперервного діалогу місцевої влади з компаніями та підприємствами;

- сприянням налагодженню прозорості ІТ-інфраструктури, розвиток цифрової економіки, застосування передових проектів Smart city;

- пільгове оподаткування та пільговий режим амортизаційних відрахувань, цільові асигнування з бюджету, фінансування НДДКР державою та приватними інвесторами, інвестиційний податковий кредит, міжнародне співробітництво в інноваційній діяльності, державно-приватне партнерство, венчурне фінансування, розвиток наукової інфраструктури, створення технологічних парків, смарт-логістика, фінансова інклюзія;

- надання пільгових кредитів, пільгове оподаткування, розробка і реалізація регіональних стратегій інвестиміджу країни, інноваційна кооперація, активна розробка та впровадження інноваційних продуктів, розвиток державно-приватного партнерства міжнародного співробітництва;

- власна інноваційна стратегія і активна участь в інноваційних програмах ЄС, пільгове оподаткування, дотації та субсидії, списання витрат на проведення НДДКР, кредитні гарантії, розробка і реалізація регіональних стратегій інноваційного інвестиміджу власних територій, інноваційна кооперація, створення наукової інфраструктури у регіонах;

- створення інфраструктури розвитку малого та середнього бізнесу, активна зовнішньо-економічна співпраця, відкритість та прозорість влади, мультифункціональна оптимізація регіонального управління, науково-технологічна кооперація, вдосконалення нормативно-правової бази, спрощення адміністративних процедур, створення інноваційних кластерів нового покоління.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Україна посередині рейтингу в Доповіді ПРООН про стан людського розвитку за 2019 р. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2019/ukraine-ranks-midtable-in-undps-2019-human-development-report.html>

2. Указ Президента України Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

3. Індекс процвітання. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс\\_процвітання](https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_процвітання)

5. Заяць Р.П. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства. Тернопіль, 2017. 116 с.

**Циганова Н. В.**

*к.е.н., доцент*

*кафедри банківської справи та страхування*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

## **КОНСОЛІДАЦІЯ БАНКІВ ТА СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ**

Консолідація банків як провідних посередників фінансового ринку визначально впливає на його кількісні та структурні параметри. Суттєві інституційні зміни кінця ХХ – початку ХХІ століття спричиняють не лише перерозподіл фінансових ресурсів, а й трансформацію ринкових механізмів, інноваційні зміни інструментарію фінансового ринку, стрімкий розвиток його інфраструктури. Посилення інтенсивності транскордонного руху фінансового капіталу в умовах фінансової глобалізації спричиняє просторові зміни структури фінансового ринку. Перерозподіл ресурсів між сегментами фінансового ринку в умовах посилення конкуренції сприяє їх взаємопроникненню та структурним змінам функціонального характеру.

Структурні трансформації на фінансовому ринку, спричинені процесами консолідації банків та інших фінансових посередників, проявляються насамперед у змінах інституціональної структури, що супроводжуються зміною кількості фінансових установ та їх структурних підрозділів, зростанням їх розмірів та контрольованих часток ринку, що впливає на функціонування перерозподільних механізмів грошового ринку. Оскільки інституційна структура фінансового ринку перебуває під постійним впливом як ринкових конкурентних механізмів, так і державних регуляторних заходів, глобалізаційних тенденцій та інноваційних змін фінансових послуг, загальних економічних і соціально-демографічних тенденцій, вплив консолідації банків на структурні трансформації фінансового ринку є різновекторним і досить неоднозначним.

Банки виступають своєрідним локомотивом консолідації на фінансових ринках, поширюючи ці процеси на інші сектори. Нарощування ресурсної бази та розширення асортименту послуг дозволяє банкам успішно конкурувати з іншими фінансовими посередниками, а згодом й інтегрувати їх до своїх структур. Отже консолідація банків розмиває чіткі межі сегментів фінансового ринку і поширює консолідаційні процеси за межі банківського сектору, що суттєво трансформує інституційну структуру фінансового ринку.

Консолідація банків супроводжується не лише зростанням ресурсів у їх розпорядженні, а й зміні параметрів наявних послуг та розширенню їх асортименту, тобто вона стимулює посилення тенденції універсалізації діяльності. Вплив консолідації на зміни конкурентного середовища спричиняє відповідні регуляторні заходи з метою захисту конкуренції та споживачів фінансових послуг. Бізнес-інтереси банків щодо зростання прибутковості, розширення ринкового сегменту і зниження ризиків поширюють процеси консолідації за межі банківської галузі і стимулюють об'єднання банків з небанківськими учасниками фінансового ринку. Консолідація на рівні фінансового ринку втілюється в ідеї фінансового конгломерату, фінансового супермаркету та ін., спричиняє об'єднання ресурсів, фінансових потоків і потребує консолідації регуляторних механізмів, що втілюються в ідеї мегарегулятора на фінансових ринках. Відбувається посилення інтеграції та взаємозалежності окремих сегментів фінансового ринку, що спричиняє зміни у складі учасників, появу нових послуг, подальший розвиток інфраструктури.

Проте зміни у структурі фінансового ринку, спричинені консолідацією, розпочинаються саме у банківській сфері і пов'язані зі змінами її структури.

Найбільш поширеним та очевидним проявом структурних трансформацій на фінансовому ринку під впливом процесів консолідації є перерозподіл ринкової влади, що проявляється у скороченні кількості банків та зростання ринкової частки найбільших з них. З різною інтенсивністю упродовж другої половини ХІХ та у ХХ ст. у розвинених країнах загальна кількість банківських установ зменшувалася, а кількість філій і відділень банків постійно збільшувалася, що забезпечувало зростання ресурсних можливостей банків та задоволення досить динамічного попиту клієнтів на банківські послуги. На розвинених ринках виникали «великі» п'ятірки, четвірки, трійки банків, що зосереджували 70-80% активів банківського сектору. Аналогічна ситуація склалася у Німеччині, де домінуючі позиції посіли три «гросбанки» – «Дойче Банк», «Дрезднер Банк», «Коммерцбанк», у Франції, Італії, Японії, де зазначені процеси посилюються внаслідок злиття найбільших банків.

В Україні процеси консолідації ще не досягли подібних проявів, проте показник частки певної кількості банків на окремих сегментах ринку банківських послуг можна вважати досить важливим критерієм структурних трансформацій та ступеня консолідації ринку. Так в Україні з початку розбудови ринкової банківської системи у першій половині 1990-х років загальна кількість банків збільшувалася, а з 1995 р. зменшувалася і на початку 2000-х років стабілізувалася. Проте дестабілізація фінансових ринків 2014–2015 рр. спричиняє суттєве скорочення банківського сектору, так званий «банкопад» [1]. Станом на початок 2021 р. кількість діючих в Україні банків становила лише 73, проте істотно зростають розміри та обсяги діяльності цих банків, що відповідає загальноекономічним тенденціям, відповідно до яких сучасні ринки банківських послуг характеризуються високим рівнем конкуренції і консолідації [2].

Зміни регіональної структури об'єктивно супроводжують інституційні структурні зміни на фінансових ринках, оскільки скорочення кількості банківських установ зазвичай компенсується розширенням їх регіональної мережі. Регіональна експансія банків також дозволяє прискорено нарощувати ресурсну базу, що є проявом консолідації банківського сектору. Зростання банків посилює конкуренцію і змушує інтенсифікувати пошук шляхів розширення ринкового сегмента, у тому числі завдяки розширенню географічних меж. Великі системні банки інтенсивно освоюють регіональні ринки, нарощують мережу філій, що створює суттєві конкурентні загрози невеликим регіональним банкам і прискорює просторові та інституційні зміни на фінансовому ринку.

Розширення функціональних меж діяльності фінансових посередників в умовах універсалізації та поширення експансії банків на суміжні сегменти фінансового ринку створює загрози для установ з меншими ресурсними можливостями, ніж у банків. Водночас консолідація банків, що супроводжується регіональними змінами розподілу банківських установ, створює передумови появи ринкових ніш для інших учасників фінансового ринку та змін його регіональної та інституціональної структури.

Консолідація банків може мати різні прояви на окремих сегментах фінансового ринку. Особливо це стосується продуктової структури ринку, яка визначається рядом зовнішніх і внутрішніх чинників, таких, як клієнтський попит,

розвиток технологій, фінансова глобалізація, державна політика тощо. Продуктова структура визначається не лише асортиментом банківських продуктів і послуг, але й їх властивостями, такими, як чутливість до інновацій, ресурсозалежність та ін. Суттєвий вплив на структуру ринку окремих продуктів і послуг впливає його відкритість для інших учасників, зокрема – небанківських фінансових посередників.

Поширення фінансової інклюзії в умовах цифровізації економіки, сучасні демографічні процеси, зміни галузевої структури економіки та механізмів фінансування реального сектору суттєво трансформують клієнтську структуру фінансових ринків, яка, у свою чергу трансформує їх структуру за іншими ознаками.

На структурних трансформаціях фінансового ринку суттєво позначилися зміни у його інфраструктурі. Успішне функціонування фінансового ринку у сучасних умовах забезпечує досить складна інфраструктура, що являє собою сукупність елементів, які забезпечують стабільність взаємозв'язків учасників ринку та оптимізують їх взаємодію. Так інфраструктура ринку банківських послуг у сучасних умовах охоплює комунікації, розрахункову мережу, системи страхування депозитів, системи інкасаторського та охоронного обслуговування банків, систему інформаційного забезпечення, рейтингові агенції, бюро кредитних історій, систему підготовки кадрів для ринку банківських послуг та ін. З поширенням цифровізації та розвитком систем дистанційного обслуговування клієнтів підвищується роль телекомунікацій, інтернет-комунікацій тощо.

Отже консолідація банків має тісний взаємозв'язок із структурними змінами фінансового ринку, зокрема безпосередньо впливає на його інституційну, продуктову, просторову структуру та регулятивні механізми. Потребують удосконалення механізми взаємодії державних регуляторів щодо нагляду з позицій впливу консолідації на стан конкурентного середовища. У складі системи банківського нагляду потрібно формувати такий напрям, як моніторинг концентрації ринку банківських послуг. Слід створювати відповідне нормативно-правове забезпечення з урахуванням специфіки функціонування банків. Поширення в умовах фінансової глобалізації міжнародних стандартів банківського регулювання і нагляду, зокрема щодо достатності власного капіталу, стимулює прискорення консолідації банків, дозволяє активніше розвивати міждержавну інтеграцію у банківській сфері. З огляду на тенденції глобалізації ринку банківських послуг слід очікувати, що моделі антимонопольного регулювання формуватимуть і на міжнародному рівні.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Циганова Н.В. Консолідація банківського сектору у конкурентному середовищі : монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 422 с.
2. Огляд банківського сектору. Лютий 2021 року. URL: [https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/Banking\\_Sector\\_Review\\_2021-02.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin/uploads/article/Banking_Sector_Review_2021-02.pdf?v=4)

## **ГАРМОНІЗАЦІЯ ЦИФРОВИХ РИНКІВ УКРАЇНИ ТА ЄС**

Сьогодні цифровий сектор економіки розвивається з вражаючою швидкістю. Інформаційно-цифрові технології стають невід'ємною частиною усіх сфер діяльності людини: виробництва, медицини, освіти, торгівлі тощо. Цифрова трансформація економіки та суспільства є одним з істотних факторів розвитку України, підвищення продуктивності та економічного зростання, створення робочих місць, підвищення якості життя громадян та розвитку демократії. Високо оцінюючи важливість співпраці та усвідомлюючи необхідність розвитку цифрової економіки та суспільства України, лідируючі компанії вбачають в цифрових технологіях розвиток та конкурентні переваги. Відповідно, актуальним є дослідження проблем та перспектив розвитку цифрових ринків в Україні. Адже цифровий розвиток відіграє ключову роль у прискоренні економічного і соціального розвитку країни в цілому.

Цифрова економіка — це економіка постіндустріального суспільства, яка характеризується великою кількістю як нових технологічних засобів, які активно використовуються підприємствами для продуктів та послуг, так і появою цифрових каналів комунікацій і переосмисленням підходів до використання інформації [2, с. 119].

Інформаційна сфера держави спрямовує її економічний та інноваційний потенціал і таким чином суттєво впливає на інші сфери, конкурентоспроможність на міжнародній арені, якість життя громадян. Актуальними завданнями для України в цій сфері є, з одного боку, реалізація власного цифрового порядку денного, з іншого — імплементація профільних документів і проектів ЄС в національне законодавство[1]. Як відомо, країнами ЄС розроблялися різні моделі розвитку інформаційної сфери, але єдиного ефективного підходу до розвитку цієї галузі немає. Саме тому Україні потрібно розробити власну стратегію цифрового розвитку, орієнтуючись на стандарти і цілі ЄС.

Національні цифрові коаліції створені в 23 Європейських країнах. Вони мають різні назви, різну побудову і країна сама вирішує які пріоритети своєї роботи вона обирає. Але головне, що їх об'єднує – це прозоре партнерство між суб'єктами цифрових трансформацій, сприяння розвитку цифрових навичок у державах-членах, які працюють разом для втілення цифрових перетворень та розвитку цифрової економіки та вдосконалення цифрових навичок на національному, регіональному чи місцевому рівні.

Підтвердженням розвитку власної стратегії в цифровій сфері є затвердження в 2018 році Концепції розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018-2020 роки, де прописані основні принципи та цілі цифрового розвитку країни, а також орієнтовний план їх реалізації.

Дана концепція дасть чудову можливість Україні вийти на новий рівень розвитку. Передбачається, що в результаті приєднання України до єдиного цифрового ринку, населення матиме можливість отримати доступ до широкого спектру е-послуг ЄС, бізнес отримає нові можливості е-торгівлі. Запровадження європейських стандартів покращить умови ведення бізнесу та торгівлі, інвестицій в розвиток цифрової інфраструктури, забезпечить баланс між конкурентоспроможністю та захистом споживачів, створить передумови розвитку конкурентоздатної економіки. Географічне розташування та політична ситуація зумовлює потенціал для України стати цифровим логістичним центром між ЄС та східними країнами.

Нові перспективи розвитку цифрової економіки в ЄС відкривають можливості для вільного обміну даними, дозволить скоротити технологічне відставання в різних сферах, в т. ч. медицині, науці, освіті, екології, енергетиці, логістиці тощо. Цифрова економіка має значний невикористаний потенціал для соціального та економічного розвитку, створення робочих місць як для ЄС, так і України[1].

Гармонізація цифрових ринків України та ЄС відбувається на правовому, організаційному та технологічному рівні. Так, ухвалено Декларацію 7, що засвідчує намір країн-учасниць працювати за шістьма пріоритетними напрямками: правила надання телекомунікаційних послуг та інфраструктура; довіра та безпека в цифровій економіці; електронна торгівля; цифрові навички; екосистеми ІКТ інновацій та стартапів; електронне здоров'я.

Основними завданнями для України при гармонізації цифрових ринків з ЄС є: забезпечення вільного транскордонного потоку інформації; конфіденційність, доступність, якість та захищеність даних; кібербезпека, гарантії захисту прав споживачів е-торгівлі та електронних послуг, захист персональних даних.

Україна вже почала рухатися шляхом цифровізації важливих соціально-економічних сфер. У 2019 р. влада України презентувала амбітний план розвитку цифрової економіки країни, який закликає до прискореного переведення української економіки у цифровий формат. Новостворене Міністерство цифрової трансформації поставило наступні цілі до 2024 р.: 100% публічних послуг мають бути доступні громадянам та бізнесу онлайн; 95% транспортної інфраструктури, населених пунктів та їхні соціальні об'єкти повинні мати доступ до високошвидкісного Інтернету; 6 млн українців мають бути залучені до програми розвитку цифрових навичок; доля ІТ-продукту у ВВП країни має складати не менше 10%[3].

Одним із кроків на шляху інтеграції до єдиного європейського цифрового ринку стало прийняття Закону України «Про електронні довірчі послуги». Цей Закон діє з 7 листопада 2018 року та став основою для всього електронного документообігу в Україні. Він прибирає людський фактор у відносинах бізнесу та держави, який часто є причиною корупції.

Електронні довірчі послуги – послуги, які надаються для забезпечення електронної взаємодії двох або більше суб'єктів, які довіряють надавачу електронних довірчих послуг щодо надання такої послуги. Тепер українці можуть за допомогою мобільного пристрою отримувати державні послуги чи підписувати

документи. Важливо, що у цьому випадку фіксується реальний час підписання електронних документів і сам підпис. Це — запорука чесних та прозорих транзакцій і захист майнових прав громадян.

Але поряд з успіхами є і суттєві недоліки, які мають бути усунені в короткостроковій перспективі, зокрема і слабкий прогрес в наближенні до ключових досягнень, визначених щодо гармонізації цифрових ринків. Також уряду бракує інституцій, спроможних оцінювати і аналізувати наслідки державної політики і готових надавати на цій підставі обґрунтовані пропозиції щодо її зміни. На даний момент основною перешкодою є брак узгодженого стратегічного підходу до формування політик в напрямі гармонізації цифрових ринків з ЄС. Тому першочерговим політичним викликом є необхідність на урядовому рівні скоординувати дії в напрямі гармонізації цифрових ринків з ЄС.

В якості висновку вкажемо, що для переходу до практичних результативних дій у всіх сферах цифрової гармонізації в Україні слід напрацювати повний пакет синхронізованих стратегічних документів, підкріплених ретельним аналізом. У цьому випадку суб'єкти прийняття рішень зможуть належним чином координувати свої дії, реагувати на виклики стрімкого розвитку і глобалізації інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Аналітичний звіт «Проблеми та перспективи гармонізації цифрового ринку України з ринками ЄС та країн СхП», 2019. [Електронне посилання]: <https://cid.center/wp-content/uploads/2019/02/%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%A1%D1%85%D0%9F.pdf>
2. Матвейчук Л. О. Цифрова економіка: теоретичні аспекти. Вісник Запорізького національного університету Економічні науки. 2018. №4. С.116-127
3. Секторальне партнерство – цифрова галузь [Електронне посилання]: <http://prismua.org/eap-digitalization/>

**Чирко І. Р.**

*«Банківський бізнес», 3 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування*

*Охрименко І. Б.*

## **СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ**

Сучасний фінансовий ринок постійно трансформується та адаптується до нових умов економіки, яка з часом все більше піддається впливу цифрових технологій. Наприклад, ще століття тому фурор призвели платіжні картки, проте тепер, їм вже не надають великого значення, вони стали нашою буденністю, і навіть більше, їм вже знайшли альтернативи, зокрема електронні картки та веб-



гаманці. І це лише один з численних прикладів інструментів фінансового ринку, який видозмінився з розвитком Фінтех.

Якщо говорити про сфери, котрі наразі прогресують та представляють на ринку найбільшу кількість інновацій та можливостей, то мова йде не тільки про банкінг та системи платежів, а й про залучення кредитів та депозитів, залучення капіталу та інвестицій і звичайно ж про управління активами та страхування [1].

Проте, безумовно, найяскравішим прикладом до наслідування все ж є банки, вони активно конкурують між собою пропонуючи все нові і нові фінансові продукти, також вони виділяються чи не найбільшою клієнтоорієнтованістю серед інших секторів. Банківські установи прагнуть глибокого розуміння і ефективного задоволення потреб клієнтів, що допомагає їм підвищувати як якісні так і кількісні показники своєї діяльності. Про це свідчить огляд лауреатів останньої премії BAI Global Innovation 2020 [3], більшість інноваційних проектів була представлена саме банками.

Відповідно, досить органічно на зміну звичних розрахункових та платіжних послуг прийшли електронні платіжні системи, що в умовах реального часу дозволяють швидко, надійно та зручно проводити усі необхідні операції із збереженням коштів, які могли б піти на обслуговування у відділенні банку.

Цифровізація фінансового ринку створює умови для діджиталізації внутрішніх систем фінансових установ та застосування інтегрованих та більш безпечних систем обробки та зберігання інформації, а також це дозволяє, за умови грамотної розробки, виводити на ринок нові продукти при менших затратах ресурсів. Все це в комплексі дає змогу досягти чіткої взаємодії не тільки з фізичними особами-клієнтами, а і з усіма суб'єктами фінансового ринку.

Говорячи про важливість інновацій, варто зазначити, що вони стимулюють фінансові сектори та в цілому економіку країн що розвиваються. Це пов'язано зі зниженням тінізації платежів та відповідно зменшенням обігу готівки, отож, взаємодія з фізичними та юридичними особами стає більш прозорою.

Неможливо не згадати про стрімкий розвиток віртуальних грошей – криптовалюти. Тут ситуація дещо протилежна, адже відслідкувати платежі та торгівлю даною валютою неможливо і вона є непідконтрольна жодним центральним банкам. Відповідно ціна таких валют визначається лише попитом і пропозицією на них. Саме цим і спекують деякі суб'єкти котрі вкладають свої кошти у криптовалюту, інколи навіть штучно створюючи попит на них для того щоб підвищити цінність власних портфелів таких валют. Оскільки, електронні валюти мало або ж навіть взагалі непідкріплені законодавством, особливо в Україні, важко судити про будь-який позитивний вплив на фінансовий ринок.

Підсумовуючи все зазначене вище, можна сказати, що цифрова економіка це порівняно новий простір для розвитку фінансових ринків та продуктів, котрі вони пропонують. Проте, не потрібно забувати, що позитивні тенденції, такі як підвищення доступності для пересічних громадян фінансових послуг та значне спрощення фінансової діяльності суб'єктів, можуть зберігатись не завжди, ситуація може набути абсолютно протилежного характеру за відсутності систем регулювання таких видів фінансових технологій, зокрема мова йде про блокчейн та криптовалюту, котрі набирають грандіозних оборотів. Тому питання

ефективного контролю постає не тільки в Україні, але і у глобальному просторі цифрової економіки.

Отже, під впливом загальної цифровізації економіки з'являються нові гравці фінансового ринку у вигляді фінтех компаній, змінюється суть та роль фінансового посередництва, впроваджуються нові інструменти та нові види торгівлі на фінансовому ринку, що призводить до фундаментальних змін в його структурі та в організації взаємодії між учасниками як у окремих регіонах, так й у світовому масштабі.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Козій Н. С. ІНФРАСТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ / Н. С. Козій, О. О. Синиця. // Економічний простір. – 2020. – №154. – С. 156–160.

2. САУХ І. В. ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ / І. В. САУХ, В. В. ШИМАНСЬКА, Т. В. МОМОНТ. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2019. – №1. – С. 230–236.

3. 2020 BAI Global Innovation Award Winners [Електронний ресурс] // Bank Administration Institute and BAI Center. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bai.org/globalinnovations/awards/2020-winners/>.

4. Пантелєєва Н. М. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ: ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ / Н. М. Пантелєєва. // Приазовський економічний вісник. – 2017. – №3. – С. 68–73.

**Щербановська А.А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», слухач магістратури, 1 курс  
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів,  
банківської справи та страхування  
Ткачук Н.М.*

## **НЕЛІНІЙНІСТЬ У ФУНКЦІОНУВАННІ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ**

Проблема еволюції, чинників та логіки становлення і розвитку економічних систем суспільства є однією з найбільш актуальних у сучасній економічній теорії. Поліструктурність та поліваріантність розвитку національних економічних систем, ускладнення практичних завдань їх трансформації зумовлюють необхідність адекватних змін у методології сучасної економічної теорії. Сама економічна практика породжує зміну існуючих теоретичних концепцій, трансформує теоретичні парадигми, зокрема, економічної діяльності.

Початок ХХІ ст. характеризується вступом економіки в нову стадію свого розвитку, особливостями якої є: всеохоплююча інформатизація й Інтернет, прискорення змін, що відбуваються в усьому світі, глобалізація та вільне переміщення капіталу, інформації, людей; зростаюча технологічна інтеграція

виробництва тощо. Відбувається розширення масштабів і географії бізнесу банків, всезагальне співробітництво, співучасть та перетворення світового економічного простору в єдину економічну зону.

Прискорення соціальних та економічних процесів, новітні відкриття останніх десятиліть, пошуки нових форм свідомості та соціального існування економічних суб'єктів утворюють інший образ економічного суспільства з відкритими системами, інтенсивним обміном інформацією, енергією, де панує різноманітність, існує нестійкість, нерівноважність і випадковість.

Сучасна економічна наука вступила в нову фазу свого розвитку, що зумовлено декількома факторами: по-перше, ускладненням та глобалізацією світової економіки та банківської справи; по-друге, вторгненням у фінансову та економічну науку математичних методів нелінійної динаміки; по-третє, появою нових комп'ютерних технологій, що зробили можливим дослідження складних явищ в економіці та банківській сфері [1]. Тому перед науковцями виникає головне завдання: спробувати раціонально пояснити нераціональні зміни в економіці в цілому, та в банківській системі країни зокрема.

Виконання даного завдання стає можливим лише за умови формування нової економічної свідомості, нової наукової парадигми, які б підкреслювали єдність економічної та соціальної складових у суспільстві, виокремлюючи зовсім інші властивості економічної системи: багатоваріантність, альтернативність і нестійкість розвитку, конструктивізм існуючого хаосу, нелінійні закони розвитку та реальність самоорганізаційних процесів у банківській сфері.

За таких умов змінюються цільові установки існування багатьох банківських установ, все частіше в якості яких виступає соціальна відповідальність. Інтеграція бізнесу, розвиток персоналу, постійне вдосконалення й самонавчання персоналу тощо. Багато банків почали сприймати себе як соціальні інститути, набуваючи своєї ідентичності, що сприяє їм баченню своєї власної стратегії та ситуації невизначеності. Все частіше в економічному аналізі та прогностичних моделях розвитку ринків та організацій можна побачити елементи теорії хаосу й теорії катастроф. Крім того, в якості відносно нових елементів сучасної економічної думки можна виокремити психологічні моделі поведінки в умовах невизначеності або теорію перспектив, імпульсивну теорію попиту, теоретико-ігрові моделі та ін. Все це свідчить про заміщення лінійної парадигми розвитку більш гнучкою й еkleктичною парадигмою, яка базується на принципах не лінійності розвитку складних економічних систем, до яких ми відносимо й банківську систему.

Консолідаційні процеси у банківських системах переважної більшості розвинутих країн світу на сьогодні не можуть бути пояснені існуючими теоретичними позиціями інституційної, еволюційної та системної (як результату розвитку еволюційної економічної теорії) парадигм. Основною причиною пошуку нової наукової парадигми є суперечність об'єктивного, причинно-наслідкового функціонування банків і банківської системи, а також їх еволюції на принципах самоорганізації.

Економічні процеси, що відбуваються у банківській сфері сьогодні пов'язані з кількісними та якісними змінами, характеризуються кризами, нерівноріною економічною динамікою, нестійкістю, нерівновагою - все це зумовлює нелінійну

природу динаміки функціонування банків. Тому, коли банківська система характеризується нерівноважністю й нестійкістю свого розвитку, а її поведінка ускладнюється, майже неможливо адекватно описати й дослідити такі зміни в рамках класичної лінійної парадигми. Економічні трансформації й процеси консолідації, що зумовлюють перехід банківської системи з одного якісного стану в інший є по суті нерівноважними процесами з нелінійним, стохастичним і імовірнісним типом розвитку.

Проблеми нелінійності стосуються не лише розвитку економіки в цілому, але й в повній мірі окремих її економічних сфер і галузей. Оскільки в економіці постійно відбувається комбінування факторів виробництва, то продукування синергізму набуває стратегічного значення. За виразом П. Друкера, "...сучасний бізнес зростає за рахунок різноманітних альянсів, спільних підприємств і партнерства зі споживачами, але це, на жаль, розуміють одиниці" [2]. Ринки взагалі є синергійними. Гіпотеза синергійного ринку дає змогу розглядати економічний розвиток як процес, в якому відбуваються не тільки кількісне ускладнення взаємодій, але й якісні нелінійні трансформації.

Нелінійність в повній мірі притаманна фінансовому ринку, де коливання попиту й пропозиції на фінансові послуги є нелінійними. В сучасних умовах розвитку фінансового ринку досить слушно вести мову про нелінійну динамку всіх складних, багатofакторних економічних систем, одним із різновидів яких є банківська система. Нелінійність економічних процесів, що відбуваються у банківській сфері зумовлена наявністю синергетичних, мультиплікативних ефектів у банківській системі, що являє собою ефект суттєвого перевищення сумарної дії окремих елементів системи [3].

За законами синергетики здатність соціальної матерії до самоорганізації виявляється в тому, що виникнення будь-якої проблеми породжує і засоби її вирішення, які тільки треба вміти побачити і використати. Саме тому важливого значення для розвитку суспільства набуває осмислення якісно нових ознак і смислів сучасної освіти в умовах цивілізаційних змін нашої історичної доби, розуміння тенденцій її розвитку, внутрішніх протиріч й механізму прогресу.

Концептуальні усвідомлення кардинальних змін економічних векторів розвитку банків та необхідність розробки нового інструментарію наукового пізнання трансформаційних процесів у банківській системі зумовлюють необхідність подальших наших наукових пошуків на основі дослідження економічної синергетики та її прояву в функціонуванні банківської системи.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Делокаров К.Х., Демидов Ф.Д. Глобализация и нелинейный мир. *Тезисы докладов методологического семинара профессорско-преподавательского состава Российской академии государственной службы при Президенте РФ «Глобализация: синергетический подход»*. URL. <http://spkurdyumov.narod.ru>
2. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке.: Пер. с англ.: М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. 272 с.
3. Ерохин Е. А. Синергетическая парадигма современной экономической теории. *Актуальні проблеми економіки*. 2001. №1-2. С.4-18.

## 10. ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

**Борис Т. А.**

*старший викладач циклової комісії  
«Менеджменту, комерційної діяльності і фінансів»  
Смілянський промислово-економічний фаховий коледж  
Черкаського державного технологічного університету*

### ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Необхідною умовою побудови та ефективного функціонування ринкової економіки є наявність в країні розгалуженої інфраструктури, особливо фінансової.

Фінансова інклюзія досить нове поняття, точний зміст якого до цих пір не визначено.

Уперше термін інклюзії було застосовано в 1970-х роках у США, але тоді виділяли лише соціальну інклюзію (процес збільшення ступеня участі усіх громадян у соціумі через доступ до можливостей і справедливий розподіл результатів праці), але з плином часу поняття набуло поширення вже в економічному просторі [3].

На думку деяких експертів, фінансова інклюзія - це рівний доступ та використання фінансових продуктів та послуг, які прийнятні за ціною, відповідають потребам домогосподарств та підприємств, доступні для всіх сегментів суспільства незалежно від доходу та місця проживання, надаються представниками фінансового сектору відповідально та екологічно для усіх учасників процесу [4].

Узагальнено трактування фінансової інклюзії навів М. Відякін директор департаменту стратегії та реформування Національного банку [5]. За його баченням фінінклюзія – це можливість, здатність та рівень залучення різних верств населення до фінансових послуг.

Виходячи із наведених визначень, стає очевидним, що головна ідея фінансової інклюзії – це користування фінансовими послугами для підвищення добробуту населення.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» фінансові послуги надаються фінансовими установами, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичними особами – підприємцями [1]. Законом визначено, що до фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а саме: довірче управління фінансовими активами; залучення фінансових активів із наступним їх поверненням; фінансовий лізинг; надання коштів у позику, зокрема на умовах фінансового кредиту; надання гарантій та поручительств; обмін валют та переказ коштів (контроль за дотриманням вимог законодавства при наданні цих

фінансових послуг здійснює Національний банк України); факторинг; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах.

Україна зробила перші кроки в розбудові платіжно-кредитних послуг, фінансової грамотності та фінансового включення ще в 1996 р. шляхом започаткування спільних з міжнародними картковими платіжними системами проектів емісії платіжних карток, впровадження зарплатних, пенсійних проектів, розвитку мережі прийому безготівкових платежів та прийняття в 1999 -2013 рр. відповідних законодавчих та нормативно-правових актів. Нажаль, в цей період складалася система, яка характеризується наявністю квазі-ринкових умов (монополізація, значна концентрація, засилля адміністрування), що в т.ч. призвело до виключеності значної кількості дорослого населення з споживання фінансових послуг. Широко відомо про 5 млн. громадян, які продовжують отримувати пенсії готівкою, і, відповідно, є виключеними з фінансових цифрових послуг, не застосовують цифрові платіжні інструменти (рахунки, інтернет-банкінг, інтернет-комерцію, безготівкову оплату комунальних послуг тощо).

Саме безготівкові розрахунки є тим драйвером, що може стимулювати економічний розвиток, тому що готівкові розрахунки – це фактично тіньова економіка, а безготівкові – це те, що в майбутньому може наповнювати бюджет і бути стимулом для бізнесу розвиватися, бо є розуміння того, куди йдуть грошові потоки, як вони йдуть, як контролюються; в населення є розуміння, як керувати своїми потоками, є більша схильність до заощаджень

Низький рівень фінансової інклюзивності в Україні пов'язаний із наявними проблемами щодо захисту прав споживачів і фінансової грамотності людей.

У 2016 році Верховна Рада схвалила Закон "Про споживче кредитування", покликаний захистити права боржника шляхом надання достовірної та повної інформації про кредитні продукти [2]. Проте, на жаль, згідно з опитуванням USAID (програма USAID «Нове правосуддя»), банки порушують закон:

- понад 10% усіх рекламних матеріалів порушують заборону реклами нульової процентної ставки за кредитом;
- у 98% випадках клієнт не отримував повну письмову інформацію про кредит, зокрема, реальну річну ставку, орієнтовну річну вартість кредиту.

Сьогодні державі та бізнесу недостатньо просто створити технічні умови для користування фінансовими продуктами та послугами, тобто забезпечити доступ громадян до фінансової системи. Важливо вивчати реальні потреби споживача (сторону попиту) та фокусувати зусилля на їхньому задоволенні. Користування прогресивними фінансовими технологіями має увійти у моду.

Національний банк України визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей.

Фінансова інклюзія – це дуже важливий крок у нашому прогресі до більш розвиненого та інтегрованого у фінансову систему суспільства. Це – шлях до розвитку ринку фінансових послуг, який би відповідав потребам його користувачів.

Фінансову інклюзію повсюди у світі ставлять собі за політичну мету уряди в країнах з низьким, середнім та високим рівнями доходу для прискорення

економічного зростання, досягнення фінансової стабільності, стимулювання інновацій та зменшення рівня бідності.

#### **Список використаних джерел:**

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

2. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>

2. Базилюк А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А.В. Базилюк, О.В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 1.

3. Бережна Л.В., Снитюк О.І. Шлях до стійкої фінансової інклюзії в Україні: аналіз актуальних проблем. Облік і фінанси. 2019. № 2. С. 71–80. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.

4. Смоквіна Г.В. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України / Г.В. Смоквіна // Економіка:реалії часу. –2014. – №3 (13) . – Одеський національний політехнічний університет. – С. 30-36.

5. Відякін М., Яблонівський Д. Фінінклюзія: що це таке і чому це важливо для всіх українців та українців? [Електронний ресурс]. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/rankovahvylya/fininklyuziya-shcho-ce-take-i-chomu-sevazhlyvo-dlya-vsikh-ukrayinok-ta-ukrayinciv>

6. [https://afi.org.ua/sites/default/files/users/user59/nbu\\_ifc\\_letter\\_ua.pdf](https://afi.org.ua/sites/default/files/users/user59/nbu_ifc_letter_ua.pdf)  
Розроблення національної стратегії фінансової інклюзії для України.

**Бутова Л.В.**

*Викладач економічних дисциплін  
Новокаховський приладобудівний технікум*

## **ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ**

Сприятливе середовище для фінансового сектору будь-якої країни здебільшого ґрунтується на двох головних компонентах: достатність законодавчої, регуляторної та наглядової бази фінансових ринків та рівень довіри населення до фінансових установ та ринкової практики. Чим активніше населення країни користується фінансовими послугами, тим вищий рівень добробуту її громадян і якість їхнього життя. За сукупним багатством Україна посідає 58 місце із 138 країн, його розмір, на думку спостерігачів, \$308 млрд.

За даними Національного банку України, сьогодні тільки близько 63% українців мають банківські рахунки (станом на 01.01.2019р. 94,3 млн. рахунків, із них відкрито фізичним особам 54,4 млн. рахунків).

Підвищення рівня фінансової інклюзії в Україні – одна із стратегічних цілей НБУ. Ще в середині 2016 року НБУ було заявлено про намір побудувати в країні cashless есопому – безготівкову економіку. Тобто НБУ хоче, щоб українці поступово відмовилися від готівки на користь безготівкових розрахунків.

Результати такої стратегії очевидні: кількість операцій з використанням електронних платіжних засобів, емітованих українськими банками в порівнянні з 2017 за 2018 зросла на 762 млн. шт., а сума операцій за ними зросла на 462 472,00 млн. грн. За видами електронних платіжних засобів, які емітовані українськими банками за даними на 01.01.2018 року - 34 858 тис. шт., на 01.01.2019 року - 36949 тис. шт., а на 01.04 2019 року - 36 788 тис. шт.-результат стійкий.

Україна зробила перші кроки в розбудові платіжно-кредитних послуг, фінансової грамотності та фінансового включення ще в 1996 р. шляхом започаткування спільних з міжнародними картковими платіжними системами проектів емісії платіжних карток, впровадження зарплатних, пенсійних проектів, розвитку мережі прийому безготівкових платежів та прийняття в 1999 -2013 рр. відповідних законодавчих та нормативно-правових актів.

В період 2014-2018 рр. в Україні інтенсивне впровадження інноваційних платіжних інструментів (цифрових карток, мобільних гаманців, безконтактних платежів тощо) та сервісів відбувалося в одиничних випадках за рахунок значних власних інвестицій учасників ринку, а також в результаті впровадження платіжними системами та міжнародними компаніями проектів MasterPass, Visa Checkout, G-PAY, Apple Pay. Держбанки разом із Приватбанком за третій квартал 2019 року додали 7,6 тис. платіжних терміналів, іноземні фінансові установи — 3,9 тис. А Укрпошта на кінець вересня мала вже 5,5 тис. терміналів. Найбільше розширив мережу POS-терміналів Приватбанк. З грудня 2018 року до вересня 2019 року кількість платіжних пристроїв зросла на 23 тис. - і склала 197 тис. Державні та іноземні банки наростили близько тисячі одиниць.

І в той же час відомо, що станом на травень 2019 року, в Україні обліковано 11,4 млн пенсіонерів і 36% із них отримують гроші у відділеннях "Укрпошти" готівкою.

Обговорення включеності населення в фінансову систему вперше було винесено на всеукраїнський рівень в 2018 році. Експерти, учасники фінансової системи і НБУ обговорили проблему фінансової включеності українців і підвищення доступності фінансових послуг на першому Форумі з фінансової інклюзії Finclusion UA, організованому компанією Mastercard і Національним банком України в червні 2018 року. Це питання надзвичайно важливе відразу в кількох аспектах. Наприклад, за даними міжнародного дослідження Lund University Research, підвищення рівня фінансової інклюзії на 10% сприяє зростанню ВВП країни в середньому на 0,3%. Для України це – понад 9 млрд грн.

Ключовими тезами першого Форуму з фінансової інклюзії Finclusion UA стали:

-Фінансова інклюзія створює можливості для інклюзивного економічного зростання та підвищення загального добробуту країни та її громадян.

- Сьогодні державі та бізнесу недостатньо просто створити технічні умови для користування фінансовими продуктами та послугами, тобто забезпечити доступ громадян до фінансової системи. Важливо вивчати реальні потреби споживача (сторону попиту) та фокусувати зусилля на їхньому задоволенні. Користування прогресивними фінансовими технологіями має увійти у моду.



- Щоб почати користуватися фінансовими продуктами, споживач має не тільки розуміти практичну користь, але і відчувати задоволення від користування ними.

- Довіра — основа фінансового сектору. Тому якісні комунікації важливі: без них не побудувати довіру. Потрібно надавати доступні роз'яснення, говорити зрозумілою споживачу мовою та створювати позитивні емоції.

- Фінансова інклюзія і фінансова грамотність — нерозривні. Без фінансової грамотності людина не може сповна використовувати потенціал фінансових сервісів. Хоча українці відстають від країн ЄС за рівнем фінансової грамотності, вони хотіли би отримувати більше інформації про можливості продуктів, способи заощаджень та фінансового планування.

- Успішні кейси зі всього світу підтверджують: фінансова інклюзія неможлива без партнерства держави та бізнесу, лише у партнерстві можна масштабувати результати та отримати сталість розвитку.

- У майбутньому фінансові технології будуть ще більше пов'язані із розвитком інтернет-технологій та соціальних мереж.

Виходячи з аналізу світового досвіду фінансового включення та особливостей українського фінансового ринку максимального ефекту в цій сфері можна досягнути реалізувавши комплекс заходів з чотирьох компонентів, за наступними напрямками:

1. Практичне регуляторне забезпечення цифрового фінансового включення та запровадження відповідальних цифрових фінансових практик.

2. Просування розвитку цифрових фінансових послуг як пріоритетного напрямку для розвитку інклюзивних фінансових систем, забезпечення балансу інновації та ризиків для досягнення цифрового фінансового включення, спрощення та впровадження сумісної цифрової ідентифікації клієнтів для цифрових фінансових послуг.

3. Розширення екосистеми та інфраструктури цифрових функціональних послуг.

4. Зміцнення цифрової і фінансової грамотності та обізнаності.

Згідно «Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору» проведеного у червні 2019 року:

- загальний індекс фінансової грамотності України становить 11,6 (із 21). Українці демонструють великий інтерес до фінансової грамотності та її підтримку. Вони прагнуть, щоб діти вчилися розпоряджатися коштами.

- Наприклад, 70% хотіли б, щоб дітей навчали в школі, як розпоряджатися своїми фінансами. У громадян України поляризоване ставлення до розмов про гроші. Тоді як 40% опитаних говорять про гроші з родичами та друзями, 41% – ні. Це важливо, оскільки важко підвищити фінансову грамотність, якщо людям незручно говорити про гроші.

- Середній бал за фінансову поведінку в Україні становить 5,2 (за шкалою від 0 до 9). Він вищий, ніж у сусідніх країнах (4,8). Існує велика різниця в сумі балів за фінансову поведінку між людьми, які користуються банківським рахунком (6,1), і людьми, що не користуються банківським рахунком (4,9).

- 61% опитаних мають заощадження, зроблені певним чином. Проте для

багатьох респондентів термін «здійснення заощаджень» має короткострокове значення. 52% сказали, що вони заощадили гроші, зберігаючи їх у своєму гаманці або готівкою вдома. Тільки 12% українців сказали, що вони заощадили, переказуючи гроші на вкладний (депозитний) рахунок у банку.

Одним з ключових шляхів забезпечення фінансової безпеки держави є впровадження принципів фінансової інклюзії, яка представляє собою розширення доступу звичайних громадян, бізнесу до фінансових продуктів і сервісів, незалежно від доходу, віку, місця проживання чи виду діяльності. Проведені дослідження показують, що поширення фінансової інклюзії в Україні на сьогодні не задовольняє вимогам сучасного економічно розвиненого світу. Слід зазначити, що на сьогодні такий доступ є доволі обмеженим через недостатню розвиненість інфраструктури фінансових послуг, особливо в сільській місцевості, слабку фінансову грамотність переважної більшості населення України, низьку довіру до фінансово-кредитних установ, що сформувалась внаслідок фінансових криз останніх десятиріч, «банкопадів», стрімкого знецінення національної валюти.

Виправлення ситуації що склалася в першу чергу бачиться у невідкладних діях як з боку держави, так і фінансово-кредитних установ за підтримки держави, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення, бізнесу шляхом проведення тренінгів, семінарів, постійного інформування у ЗМІ та соціальних мережах про можливості управління фінансовими ресурсами. Саме такі дії зможуть відновити довіру до фінансово-кредитного сектору та в кінцевому підсумку підвищити фінансову безпеку України.

#### **Перелік використаних джерел:**

1. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», червень 2019 р.
2. <https://www.ema.com.ua/news/chastina-persha-digital-financial-inclusion-ukrainian-agenda/>
3. [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=26242935&cat\\_id=22954750](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=26242935&cat_id=22954750)
4. <https://finclusion.bank.gov.ua/>
5. <https://www.cgap.org/about/faq#why-does-financial-inclusion-matter>
6. [Minfin.com.ua](http://Minfin.com.ua)

**Войнов І.Є.**

*«Право», 3 курс*

*Фаховий коледж Харківського університету*

*Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та правового забезпечення підприємницької діяльності*

*Коробцова Д.В.*

## **ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР ДОСТУПНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ**

Залучення до активного фінансового життя широкого кола економічних суб'єктів, насамперед, фізичних осіб, сприяє збільшенню ресурсної бази

фінансових установ, а відтак їхньому позитивному впливу на економічний розвиток регіону та добробут населення, оптимізації структури грошової маси, посиленню прозорості фінансових потоків, що створює умови для зменшення масштабів тіньової економіки [1].

За змістом фінансова інклюзивність – це доступність фінансових послуг для населення. Існує 4 компоненти фінансової інклюзії: 1) доступ населення до фінансових послуг; 2) якісне надання цих послуг; 3) їх використання; 4) добробут розвитку держави.

Напрями сприяння фінансовій інклюзивності в Україні передбачають поліпшення якості фінансових послуг для споживачів, які вже мають до них доступ (система захисту прав споживачів фінансових послуг), і розширяють надання базових фінансових послуг тій частині населення, яка не має доступу до неї взагалі.

У нашої проблеми ефективним інструментом підвищення рівня фінансової інклюзивності визначено застосування фінансових технологій.

В останні роки в усьому світі все більшої актуальності набуває проблема низького залучення населення до фінансового сектору – не кожен має доступ до якісних фінансових послуг і має достатні знання та досвід для їх використання. За даними Світового банку, понад 2,5 млрд людей у світі не мають доступу до якісних фінансових послуг [2]. Для запозичень і страхування своїх активів вони використовують неформальні методи. Разом з тим доступність базових фінансових послуг для споживачів – важливий індикатор розвиненості фінансового сектору. Доступність фінансових послуг є важливим інструментом формування конкурентоспроможності будь-якої країни, адже фінансовий сектор стимулює зростання добробуту населення, сприяє розвитку бізнесу, допомагає розширювати ринки товарів і послуг. Окреслена проблема призвела до появи поняття «фінансова інклюзивність», що в загальному означає доступність фінансових послуг для роздрібних споживачів. Розвинена та інклюзивна фінансова система дозволяє знизити інформаційні та операційні витрати і водночас стимулює інвестиційні рішення, технологічні інновації та темпи зростання в довгостроковому періоді. Населення користується дуже обмеженим переліком фінансових послуг, серед яких чільне місце належить комунальним платежам, банківським рахункам/пластиковим карткам і користуванню банкоматом. З огляду на таку ситуацію підвищення доступності фінансових послуг в Україні є однією з найбільш актуальних економічних проблем, яка перебуває під постійною увагою як регуляторів, фінансових інститутів, так і науковців.

Більшість громадян вже чули про акції та вклади в них. На нашу думку, можливість вкладання грошей у проекти які розробляються в нашій країні повинна бути у кожного громадянина. Наприклад в США, більшість населення є достатньо фінансово грамотним за для вкладів у компанії їх країни. Таким чином в Україні також можна створити можливість для кожного громадянина внесення коштів у наші компанії та проекти для сприяння їх розвитку. Це створить можливість не тільки розвивати молодіжні економічні проекти, але й

старі підприємства та товариства зможуть отримувати нові фінансові потоки за для покращення та розвитку їх компаній.

Реалізація пропозиції повинна бути саме від держави. Базуватися місце для вкладів може у самому додатку «ДІЯ». Цей додаток вже показав, що електронні документи не є «мрією майбутнього» для наших громадян. Так через нього ще й можливо створити саме біржу для вкладів в Українське майбутнє.

Як це повинно працювати? У додатку створити вікно “вклади”, кожна людина відкривши це вікно одразу буде бачити всю необхідну інформацію. Далі буде надаватися інформація про Українські компанії, заводи, та проекти, що мають акції, які може купити кожен громадянин нашої країни (тобто він вкладає гроші у підприємство – купуючи акції) та потім за своїм бажанням може продати ці акції на ринку.

Чому це потрібно? Зараз в нашій державі існують проблеми з працею для багатьох громадян, також закривається багато заводів та підприємств тому, що не має грошей для його розвитку. Це створить можливість підприємствам залучати фінансові вклади такі, які ми намагалися здобути на перемовинах з іншими державами, коли кожен громадянин може сприяти розвитку підприємств та робочих місць та ще й отримавши дивіденди від розвитку компаній та заводів, які зараз вимирають без фінансування.

Най головне в цій ідеї це жорсткий контроль всіх фінансів, що отримує підприємство, щоб виключити корупцію у розвитку наших заводів та підприємств.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Єгоричева С. Б. Фінансова інклюзія в рамках системи протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму. *Фінансовий простір*. 2018. № 4 (32). С. 80-87.

2. Фінансова інклюзія. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable\\_article?art\\_id=3961976&showTitle=true](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=3961976&showTitle=true)

**Гордієнко К.А.**

*«Банківська справа і страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник — к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Димніч О. В.*

## **ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ**

Фінансова інклюзія є драйвером економічного зростання, а також важливим фактором соціальної рівності у сучасному світі.

Фінансову інклюзію можна визначити як створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та

відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві [1].

Головна ідея фінансової інклюзії – це користування фінансовими послугами для підвищення добробуту населення.

Впровадження фінансової інклюзії в країні забезпечує: прибуткові іноземні інвестиції, розвиток експорту та імпорту, продовольчу безпеку, зростання туризму, підвищення рівня доходів, зростання підприємництва та розвиток малого та середнього бізнесу, зростання середнього класу, зменшення корупції, шахрайства та розкрадання.

Учасники першого форуму з фінансової інклюзії в Україні, організаторами якого стали НБУ та MasterCard, визнали, що формування фінансово включеного суспільства потребує доступності фінансових послуг, фінансової грамотності суб'єктів господарювання та їх готовності до реалізації нового досвіду, відповідного рівня захисту прав споживачів, що безпосередньо впливає на довіру до фінансових інститутів.

Задля покращення доступу до фінансових послуг та ресурсів, а також забезпечення активної фінансової інклюзії в Україні можна скористатися наступними підходами:

- створення необхідного регуляторного середовища для забезпечення доступу до рахунків;
- розширення точок доступу до фінансових послуг;
- стимулювання масштабності і життєздатності за допомогою великих державних програм, таких як соціальні відрахування на рахунки клієнтів;
- зосередження діяльності на розвитку фінансової грамотності серед певних соціальних груп: населення з низьким рівнем доходу, незахищених верств, сільського населення;
- заохочення використання фінансових послуг.

Фінансова інклюзія сприяє підвищенню доходів, більш ефективному управлінню активами та зменшенню вразливості до економічних криз. Проблема фінансової інклюзії набуває для України особливого значення, оскільки пересічний українець недостатньо обізнаний у фінансах, користується головним чином простими банківськими послугами, майже нічого не знає про свої права як споживача фінансових послуг і не довіряє фінансовим установам. Населення користується дуже обмеженим переліком фінансових послуг, серед яких найбільш питомі – сплата комунальних платежів, відкриття банківських рахунків, користування пластиковими картками і банкоматами. Все це не тільки через необізнаність, а також через рівень соціальної відчуженості, коли громадяни не мають доступ до отримання соціальних послуг.

Одним із перспективних напрямів розвитку фінансової інклюзії в Україні є розвиток фінансових технологій, а саме: грошових переказів, платежів, управління особистими фінансами. Зауважимо, що Інтернет, як інформаційно-транспортна технологія, уже забезпечив доступність фінансових послуг для більшої кількості клієнтів (71% населення України), усунувши географічні та часові бар'єри. Також необхідним кроком підвищення рівня фінансової інклюзії в Україні вважаємо заходи щодо підвищення інформаційної грамотності населення

і розвитку онлайн-платформ [2]. Фонд гарантування вкладів регулярно проводить заходи, спрямовані на підвищення фінансової грамотності українців, адже фінансова грамотність сприяє забезпеченню фінансової стабільності та зростанню добробуту громадян. Також, ми зможемо підвищувати рівень своєї фінансової грамотності, використовуючи різні фінансові технології, що сприятимуть зростанню економіки, поліпшенню якості життя [3].

Підвищення рівня фінансової інклюзії в Україні – одна із стратегічних цілей НБУ. Ще в середині 2016 року НБУ було заявлено про намір побудувати в країні cashless economy – безготівкову економіку. Метою НБУ є поступова відмова українців від використання готівки на користь безготівкових розрахунків. Показово, обсяги безготівкових платежів у 2020 р. мали тенденцію до зростання й склали 55% всіх розрахункових операцій проти 50,3% у 2019 р. До прикладу, в 2015 р. цей показник становив лише 25%. Певною мірою його зростанню у минулому році сприяло введення карантину, що стимулювало споживачів вибирати онлайн-шопінг і зменшувати кількість прямих контактів між людьми, зокрема, шляхом використання банківської карти для розрахунку за покупки [4].

Таким чином, хоча рівень фінансової інклюзії протягом останніх років поступово зростає, все ще її низький рівень не дозволяє державі повноцінно використовувати потужний ресурс заощаджень населення, сприяє розвитку тіньового сектору, що в кінцевому підсумку знижує рівень фінансової безпеки в цілому.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=3961976](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976)
2. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gofintechua.info/publications>
3. Офіційний сайт Фонд гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://fg.gov.ua/>
4. Прощай, готівка: українці через карантин все частіше розплачуються картками. К. Жирій [Електронний ресурс] Режим доступу: – <https://www.unian.ua/economics/finance/vidmova-vid-gotivki-ukrajinci-cherez-karantin-vse-chastishe-rozplachuyutsya-kartkami-novini-ukrajina-11335172.html>

**Гречана Д.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування»,  
студентка 4 курсу*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри банківської справи та страхування  
Димніч О.В.*

## **СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ**

Протягом останніх років в світі все більш актуальною проблемою є низьке залучення населення до фінансового сектору, тобто, не кожен громадянин має

доступ до якісних фінансових послуг й вміло ними може користуватися. Фінансова інклюзія допомагає населенню задовільнити власні потреби, а різноманітним компаніям - отримати бажаний фінансовий результат. Крім цього, вона допомагає бізнесу швидко впоратися з непередбачуваними ризиками, що впливають на його платоспроможність. За умови, якщо громадяни країни є фінансово обізнаними індивідами, населення має схильність до користування широким спектром фінансових послуг.

Україна починаючи з 1996 р. здійснювала перші кроки в розбудові платіжно-кредитних послуг шляхом започаткування спільних з міжнародними картковими платіжними системами проектів емісії платіжних карток, впровадження зарплатних, пенсійних проектів, розвитку мережі прийому безготівкових платежів та прийняття в 1999-2013 рр. відповідних законодавчих та нормативних актів.

Далі, в період 2014-2018 рр. в нашій державі впровадили цифрові картки, безконтактні платежі, мобільні гаманці. Наприклад, G-PAY, Apple Pay тощо.

Світовий банк, інші провідні фінансові інститути, держави, які належать до G-20, а також є членами робочих груп Банку міжнародних розрахунків, відносять до фінансової інклюзії якість і доступність фінансових послуг [3]. Окрім цього, слід віднести і захист прав споживача, адже це гарантія прогнозованого, безпечного, та якісного надання послуги, що забезпечується третьою стороною.

Розглядаючи стан фінансової інклюзії в Україні в останні роки, варто зауважити, що за висновками Голови НБУ показник наявності у дорослого населення банківського рахунку ще в 2019 р. становив лише 63 %, в той час, як такі європейські країни, такі як Данія, Норвегія та Швеція досягли 100 % рівня фінансової інклюзії ще декілька років тому [1].

Головною ідеєю фінансової інклюзії є використання фінансових послуг для підвищення добробуту населення України. Тому для нашої країни – це один з основних кроків у напрямку розвитку ринку фінансових послуг.

Не дивлячись на певні зрушення, й досі в Україні близько 5 млн. громадян продовжують отримувати кошти (наприклад, пенсії) готівкою, причиною є неможливість скористатись фінансовою послугою через її фізичну недоступність для мешканців певних територій а отже, неможливість використання цифрових платіжних інструментів, що є суттєвою проблемою для нашої держави.

Не менш серйозною перешкодою поширення використання фінансових послуг є низький рівень фінансової грамотності населення. Результати досліджень [1; 2] вказують на те, що більшість населення України володіє лише початковим рівнем знань в сфері фінансів, що дозволяє використовувати найпростіші фінансові послуги, разом з цим, географічне розташування регіонів, особливо їх наближеність до певних країн-сусідів, помітно впливає на фінансову грамотність та фінансову інклюзію [1].

Отже, робимо висновок, що на сьогодні в Україні здійснюються спроби розвинути кожен з компонентів фінансової інклюзії, але виходячи з аналізу світового досвіду фінансового включення та особливостей фінансового ринку України, максимального ефекту в цій сфері можна досягнути реалізувавши комплекс заходів з чотирьох компонентів, які обговорюються протягом останніх років, а саме: запровадження відповідальних цифрових фінансових практик,

просування розвитку цифрових фінансових послуг, розширення інфраструктури цифрових функціональних послуг, зміцнення цифрової і фінансової грамотності і обізнаності та розроблення проекту щодо регіональної доступності цифрових платіжних інструментів людей літнього віку тощо.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Проект регіонального економічного розвитку. Листопад 2017 р. 69 с.

2. Сохацька О.М., Кириленко С.В. Удосконалення банківського обслуговування в контексті забезпечення фінансової інклюзії. Фінанси України. 2019. № 6. С. 118-128.

3. Степанюк Є. От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujnafinansovaya-inklyuziya>.

**Дацько Н. М.**

*«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 4 курс  
НУ «Запорізька політехніка»*

*Науковий керівник – д.е.н, проф., завідувач кафедри підприємництва, торгівлі  
та біржової діяльності  
Ткаченко А.М.*

## **ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ ТА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ**

Якість життя населення безпосередньо залежить від ступеню залучення громадян фінансову систему країни. Наразі фінансова інклюзія є актуальною темою та вимагає певної розбудови. Фінансова інклюзія – це чинник котрий сприяє економічному зростанню, створенню робочих місць і піднесенню економіки в цілому.

Фінансова інклюзія – створення умов для залучення всіх сегментів населеного пункту та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які загальнодоступні в інфраструктурі та цінах, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного розвитку країн та зменшення в суспільстві соціальної нерівності. Нажаль велика частка населення не має належного доступу до фінансових послуг і ставляться до неї з недовірою. Зазвичай чи малий відсоток населення позбавлений благ фінансової системи: у них немає ні банківського рахунку, ні можливості здійснювати грошові перекази, ні отримувати кредити. Доволі часто громадяни покладаються на неформальний сектор, припускаючи за краще готівкові кошти, передачу грошей з рук в руки та зберігання цінностей «під матрацом». Ці люди не захищені ні від юридичних, ні від фінансових ризиків – їх гроші можуть вкрасти, вони можуть знецінитися та гроші повинні працювати [1].



Всесвітній банк підтверджує, що доступ до фінансових послуг спрощує повсякденне життя людей, допомагає сім'ям та бізнесу з плануванням, починаючи від довгострокових цілей і закінчуючи непередбаченими ситуаціями. Маючи рахунок в банку, споживачі з більшою ймовірністю будуть розширювати список використовуваних фінансових послуг, оформляючи кредити, інвестуючи в освіту і власне здоров'я, населення матиме можливість покращуючи загальну якість життя. Справа в тому, що високий рівень фінансової інклюзивності позитивно впливає на економіку. Це сприяє збільшенню швидкості грошового обігу, зменшує тіньову економіку, збільшує конкуренцію між банками і фінансовими компаніями, сприяючи розвитку фінансового сектора в цілому, а також допомагає в боротьбі з корупцією. Тому підвищувати фінансову інклюзивність – в інтересах як суспільства, так і держави [2]. Національний банк України визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей, визначена як «українець європейський, фінансово обізнаний». Це означає, що громадяни України матимуть достатній рівень фінансових знань та будуть здатні ухвалювати відповідальні рішення щодо управління персональними фінансами. Національний банк виокремлює п'ять ключових рішень-пріоритетів стратегії:

– Зміна фінансової культури суспільства. Фінансова культура – знання, навички та відношення, необхідні для забезпечення відповідальної фінансової поведінки та підвищення фінансової інклюзії українців. Компонентами фінансової культури є цілий набір методів – страхування, заощадження, підприємництва, інвестування, податків, кредитів, пенсій, життя у громаді, кредитні історії, тощо.

– Фінансова грамотність та європейський світогляд українців. Громадяни мають поділяти європейські цінності та бути готовими жити за європейськими стандартами, формувати власний бюджет, бути відповідальним при прийнятті власних фінансових рішень, займатись довгостроковим фінансовим плануванням, заощаджувати, контролювати свої фінансові рахунки, розсудливо використовуватимуть кредити та управляти боргами.

– Молодь, як драйвер змін. Молодь віком від 10 до 24 років (покоління Z та покоління Альфа) є головною цільовою аудиторією. Лише молодь може виступати агентами змін, які навчають своїх друзів, батьків, бабусь та дідусів фінансовим знанням та навичкам, яких потребують громадяни, щоб приймати виважені рішення та відповідати за свою фінансову поведінку.

– Формування єдиної комунікаційної платформи. Єдина комунікаційна платформа під єдиним брендом об'єднує всі зацікавлені сторони та заходи, стане впізнаваною та допоможе розбудувати довіру.

– Створення освітньо-інформаційного центру. Освітньо-інформаційний центр – осередок фінансової грамотності та комунікацій щодо мандату та функцій Національного банку, в якому поєднуюватимуться: visitor center, музей грошей, центр просвіти молоді, центр компетенцій вчителів [1].

Звісно стратегія потребує великого фінансування, тому що фінансова інклюзія в Україні знаходиться на низькому рівні і потребує удосконалення. Одним із перспективних напрямів сприяння фінансовій інклюзивності в Україні є розвиток фінансових технологій. Зауважимо, що Інтернет, як інформаційно-

транспортна технологія, уже забезпечив доступність фінансових послуг для більшої кількості клієнтів, усунувши географічні та часові бар'єри. Однак необхідним кроком підвищення рівня фінансової інклюзивності в Україні є також заходи щодо підвищення інформаційної грамотності населення та розвитку онлайн-платформ, адже результати аналізу вказують, що показники фінансової інклюзії на основі широкого в Україні застосування цифрових технологій які наразі є нижчими, ніж у розвинених країнах [4].

Отже, поширення фінансової інклюзії в Україні на сьогодні не задовольняє вимогам сучасного економічно розвиненого світу. Низький рівень фінансової інклюзії не дозволяє державі повноцінно використовувати потужний ресурс заощаджень населення, сприяє розвитку тіньового сектору, що у підсумку знижує рівень фінансової безпеки [3, с. 44-45]. Стратегія сприяння фінансовій інклюзивності в Україні має ґрунтуватись на поліпшенні якості фінансових послуг для споживачів, які вже мають до них доступ, і розширення надання фінансових послуг тій частині населення, яка не має доступу взагалі. У цьому аспекті ефективним інструментом підвищення рівня фінансової інклюзивності є застосування фінансових технологій, і як наслідок дієвим вектором подальших досліджень слід вважати дослідження питання щодо упровадження інновацій фінансових технологій в Україні та перспектив їх використання [4].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Фінансова інклюзія: як суспільство впливає на економічне зростання: веб-сайт. URL: <https://ua.news/ru/finansova-inklyuziya-yak-suspilstvo-vplyvaye-na-ekonomichne-zrostannya/#:~:text=%D0%A4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F%20%E2%80%94%D1%81%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5%20%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F,%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%8B%20%D0%B8%20%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8C%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE> (дата звернення: 15.03.2021).
2. Фінансова інклюзивність: як доступ до фінансових послуг сприяє розвитку економіки: веб-сайт. URL: <https://psm7.com/fintech/finansovaya-inklyuzivnost-kak-dostup-k-finansovym-uslugam-sposobstvet-razvitiyu-ekonomiki.html> (дата звернення: 18.03.2021).
3. Захаркін О.О., Боронос В.М., Захаркіна Л.С., Тверезовська О.І. Фінансова інклюзія як драйвер забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник СумДУ*. Серія «Економіка». 2019. № 1. С. 43–52.
4. Дудинець Л.А. Фінансова інклюзивність та її детермінанти. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Випуск 2 (130). С. 8–13. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20182\(130\)/sep20182\(130\)\\_008\\_DudynetsL,VerneiO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20182(130)/sep20182(130)_008_DudynetsL,VerneiO.pdf) (дата звернення: 18.03.2021).

Деркач Т.А.

к.е.н., викладач - методист

Мельник Ю.М.

викладач - методист

*ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу УНУС»*

## **ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ**

Нові реалії 2020 року стали несподіванкою для усієї світової спільноти. Негативний вплив всесвітньої епідемії на фінансово-економічну систему відчула майже кожна країна. Пандемія спричинила найшвидший і найглибший економічний шок в історії людства, а її наслідки будуть відчутними ще не одне десятиліття. На фоні загальнодержавних проблем гостро проявилася і проблема нездатності громадян України вживати ефективних заходів, спрямованих на захист власного добробуту, що виникла через втрату джерел фінансування, непосильне особисте боргове навантаження, відсутність ефективних заощаджень тощо. Світова пандемія довела, що пересічні громадяни у своїй більшості виявилися не підготовленими до вирішення своїх фінансових проблем.

Нинішнє світове суспільство побудоване на багатстві заможних людей, тих, хто має владу та великі статки. При цьому 90% населення планети володіють лише 10% доходів, тоді як 10% заможних людей володіють 90% національного багатства. Тому сьогодні надзвичайно актуальним є твердження відомого американського бізнесмена Роберта Кійосакі «Хочеш бути багатим, мусиш стати фінансово грамотним».[3] А одним із пріоритетних напрямів на шляху до добробуту та фінансової незалежності стає формування системи знань з цифрової і фінансової грамотності та обізнаності.

Як показує практика розвинених країн, одним з основних рушійних способів забезпечення фінансового добробуту є реалізація принципів фінансової інклюзії – процесу просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою. [1]

Одним із загальноприйнятих показників фінансової інклюзії є наявність банківського рахунку у дорослого населення країни. За даними досліджень майже третина населення України не застосовує цифрові платіжні інструменти: рахунки, інтернет-банкінг, інтернет-комерцію, безготівкову оплату комунальних послуг тощо, а майже 5 млн. громадян продовжують отримувати пенсії готівкою. Недостатня фінансова грамотність однаково актуальна проблема усіх українців, незалежно від віку, статі чи регіону проживання. Більшість наших співвітчизників живуть за правилом «одного дня» та схильні більше витратити, ніж заощаджувати. Як наслідок, 40% населення за останні два роки не користувались жодними фінансовими послугами або продуктами.

За дослідженням агентства США з міжнародного розвитку USAID «Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні»,

презентованого у червні 2019 року, з'ясувалося, що індекс фінансової грамотності України знаходиться на одному рівні з найнижчим значенням з-поміж 30 країн, а саме з індексом Польщі, який складає 11,6. [4]

Попри це у дослідженні «Digitalization Trust Survey 2019» компанії «Mastercard» зазначається, що населення України прихильно ставиться до інновацій і намагається активно впроваджувати їх у своє життя, випереджаючи при цьому багато європейських країн (87% респондентів відзначили, що хотіли б мати можливість здійснювати платежі за допомогою смартфона; 58% вже користуються платіжними додатками). За даними Міністерства цифрової трансформації України у 2020 році, у зв'язку з пандемією COVID-19 стрімко зріс попит на послуги Інтернет-банкінгу, і як наслідок вже 60 % населення країни мають доступ до фінансових продуктів та послуг через систему цифрової ідентифікації. [5,6]

Підвищення рівня фінансової обізнаності споживачів фінансових послуг в Україні повинна забезпечити реалізація якісно спланованої та продуманої стратегії фінансової інклюзії. Адже серед країн, що першими впорядкували свої заходи на базі національної стратегії, найбільше країн-лідерів за рівнем фінансової грамотності. У 2020 році Національний банк України презентував «Стратегію фінансової грамотності», в якій забезпечення фінансової обізнаності населення є одним із ключових пріоритетів.

Варто зауважити, що попри низький рівень фінансової грамотності наші співвітчизники готові навчатися – 90% переконані, що здобувати знання з фінансової грамотності потрібно починаючи зі школи. Саме тому НБУ спільно з USAID та Міністерством освіти України створено та запроваджено шкільний курс за вибором з фінансової грамотності, який дає змогу розвинути в учнів критичне та системне мислення у фінансових питаннях, уміння оцінювати ризики та приймати зважені рішення щодо фінансів. Крім того для молодшого покоління компанія «Mastercard» створила освітній веб серіал «Фінансовий SkillUp. Школа платіжної грамотності», який у форматі коротких відеоблогів доступно розповідає про особливості банківських карток, сучасні платіжні технології, фінансові операції та ключові правила безпеки у фінансовому просторі.

Для дорослої аудиторії доступний спеціальний безкоштовний онлайн курс на освітній платформі Prometheus. Експертна організація Центр, «CSR Ukraine», «Розвиток КСВ» разом з платформою «Career Hub» презентували безкоштовний курс під назвою «Фінансова грамотність». Міністерство цифрової трансформації України спільно з Національним банком України та Ощадбанком презентували на платформі «Дія. Цифрова освіта» серіал «Дружні цифрові фінанси» та «Фінансова грамотність для підприємців».

Ключовим фактором успіху в залученні населення у фінансову систему є цілеспрямована дія як з боку держави, так і фінансово-кредитних установ. Створення в національному масштабі єдиного освітнього фінансового простору об'єднає усі зацікавлені сторони і допоможе підвищити довіру до фінансової системи країни. Але безумовного позитивного результату можливо буде досягнути лише якщо і держава і фінансові інституції будуть активно працювати в тандемі над розробкою і впровадженням технологічних рішень, які

стимулюватимуть громадян надавати перевагу безготівковим платежам і включатися у фінансову систему.

Отже, завдання підвищення фінансової грамотності – це, безумовно, сфера відповідальності і держави, і бізнесу, і сім'ї. Проте для того, щоб досягнути належного рівня фінансової грамотності, ми повинні передусім здолати відверто пасивне ставлення більшості українців до створення власного добробуту і сформуванню у наших співвітчизників філософію «опори на власні сили», завдяки якій кожен громадянин зможе досягти фінансової незалежності та зберегти її упродовж усієї життєдіяльності. Кожен українець має зрозуміти, що фінансово грамотна людина – це сьогодні не лише престижно, але і вкрай необхідно. [2]

Очевидно, що зусилля, спрямовані на підвищення фінансової грамотності принесуть свій результат, проте він не буде миттєвим. У зв'язку з пандемією COVID-19 більшість освітніх заходів доступні лише онлайн, а зважаючи на те, що рівень інтернет - покриття в Україні складає близько 70%, то не всі охочі мають можливість до них долучитися. Для забезпечення фінансової обізнаності усіх верств населення потрібно знаходити й інші шляхи – через засоби масової інформації, спеціалізовані друковані видання тощо. І в цьому злагоджено та синхронно мають приймати участь усі економічні суб'єкти. Лише високий рівень фінансової обізнаності населення сприятиме зростанню рівня їх життя, підвищенню суспільного добробуту та ефективному розвитку економіки.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Гончар Л.В., Гарна С.О., Мартиненко А.О. Фінансова грамотність населення України як фактор успішного розвитку держави / Л.В., Гончар, С.О. Гарна, А.О. Мартиненко//Науково-виробничий журнал. – №1-2. – 2019. URL: <http://www.inneco.org/index.php/innecoua/article/view/28> (дата звернення 02.03.2021).

2. Кізима Т.О. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії / Т.О. Кізима.// Вісник ТНЕУ. – 2012. – №2. – С. 64-71.

3. Киосаки Р.Т. Руководство богатого папы по инвестированию / Р.Т. Киосаки, Ш.Л. Летчер. – Львів: Люкспринт, 2005. – 352 с.

4. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», 2019. – Київ. – 48 с. URL: [http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-SurveyReport\\_June2019\\_ua.pdf?fbclid=IwAR1VG2hi6WKhMbbFoJdKxIRNG5NbUZjOrnhtBNhU9EAjIajpnbMjSTHLPmM](http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-SurveyReport_June2019_ua.pdf?fbclid=IwAR1VG2hi6WKhMbbFoJdKxIRNG5NbUZjOrnhtBNhU9EAjIajpnbMjSTHLPmM) (дата звернення 02.03.2021).

5. Фінансова інклюзія задля економічного зростання: підсумки міжнародного «Форуму з фінансової інклюзії. Нікого за бортом», – 2019. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-zadlya-ekonomichnogo-zrostannya-pidsumki-mijnarodnogo-forumu-z-finansovoyi-inklyuziyi-nikogo-za-bortom> (дата звернення 01.03.2021).

6. Фінансова інклюзія як драйвер економічного зростання: що потрібно робити державі, бізнесу та громаді. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-yak-drayver-ekonomichnogo-zrostannya-scho-potribno-robiti-derjavi-biznesu-ta-gromadi> (дата звернення 01.03.2021).

**Домбровський І. В.**  
*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс*  
*ДВНЗ «ХУУП імені Леоніда Юзькова»*  
*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів,*  
*банківської справи та страхування*  
*Ткачук Н. М.*

## **ЛОМБАРДИ ЯК НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

Провідна роль банків у переміщенні тимчасово вільного капіталу між учасниками фінансового ринку на сьогодні не є перешкодою активному розвитку небанківських фінансових установ, переважна більшість яких розпочинає надавати зовсім нові, нетрадиційні фінансові послуги учасникам ринку.

Усі фінансові посередники безперервно розвиваються одночасно із розширенням спектру послуг, що ними надаються; динаміка та структура цього сектору змінюються залежно від макроекономічної турбулентності та бізнес-орієнтирів мікро-рівня країни. Відтак, із розвитком ринку фінансових послуг відбувається посилення ролі небанківських фінансових установ в акумуляції вільного грошового капіталу та його розміщенні серед позичальників. Саме це й зумовило необхідність здійснення нашого дослідження задля висвітленні трендів і факторів розвитку небанківського фінансового сектору в економіці нашої країни.

Небанківським фінансовим установам сьогодні надано інший, порівняно з банківськими установами, статус законодавством усіх країн. Так, в Україні небанківська фінансова установа - це юридична особа, яка не є банком, надає одну або кілька фінансових послуг та внесена до Державного реєстру фінансових установ у порядку, установленому законодавством [3]. Вони характеризуються такими ознаками: вузька спеціалізація та форма мобілізації вільних грошових коштів за умовами договору та за умовами продажу посередником своїх цінних паперів. Тому небанківські фінансові установи є, по суті, договірними та інвестиційними фінансовими посередниками на ринку фінансових послуг.

Фінансові посередники класифікуються за видами послуг, які вони надають своїм клієнтам. До небанківських фінансових установ належать:

- кредитні спілки;
- ломбарди;
- лізингові компанії;
- довірчі товариства;
- страхові компанії;
- установи накопичувального пенсійного забезпечення;
- інвестиційні фонди і компанії;
- інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг [1, 75-76].

За даними Національного банку України станом на 31 серпня 2020 року в Україні діють 2084 учасники ринків небанківських фінансових послуг, із них 196 ризикових та 19 лайфових страховиків, 304 ломбарди, 327 кредитних спілок, 144

лізингових компанії, які не є фінансовими установами, 1031 фінансових компаній (які мають ліцензії на кредитування, лізинг, факторинг, надання гарантій, переказ коштів та обмін валют), 63 страхових брокери [5].

Якщо до початку економічної кризи фінансовий ринок України, зокрема небанківські фінансові установи, демонстрував нарощування всіх показників, то сьогодні можна твердо стверджувати про втрату платоспроможності більшості учасників небанківського сектору [2, с. 142]. Складне економічне становище в Україні, недоступність населенню кредитів банків послугували передумовою активного використання ломбардних кредитів на ринку фінансових послуг.

Розглянемо сутність і особливості діяльності ломбардів як одних із яскравих представників небанківського фінансового посередництва. Ломбард - це спеціалізована кредитна фінансова установа, яка надає короткотермінові позики під заставу (заклад) особистого майна позичальника [6]. Залежно від спеціалізації, у ломбардах приймають дорогоцінний метал, побутові речі, також можна закласти нерухомість. Ломбард нараховує певні відсотки на надану у кредит суму. Залежно від політики ломбарду, до відсоткової ставки може входити сума користування позикою, зберігання, страхування [1, с. 78].

На сьогодні в Україні створення та функціонування ломбардів здійснюються відповідно до Цивільного та Господарського кодексів, законів України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", "Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень", "Про заставу" та інших законів України і виданих відповідно до них нормативно-правових актів.

Ломбарди – помітні учасники ринку фінансових послуг в Україні, їм належить значна його частина, хоча кількість ломбардів за останній рік зменшилася (станом на 31.03.2020 у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 319 ломбардів, що на 24 установ менше порівняно з 30.06.2019, де кількість ломбардів досягала 343). Більш того, ломбарди можуть і вже активно конкурують з банками у сфері споживчого кредитування [4].

Кількість наданих фінансових кредитів під заставу у 2020 р. зменшилась порівняно з 2019 р. на 10,7%, а кількість договорів, погашених у 2020 р. за рахунок майна, наданого в заставу, збільшилася на 12,5%, що пояснюється погіршенням платоспроможності населення України.

Таким чином, проаналізувавши 2019-2020 роки, спостерігається скорочення наданих ломбардами кредитів, що, з одного боку, свідчить про покращення соціально-економічного становища в країні, а з іншого – про збільшення договорів, погашених за рахунок майна, говорить про неспроможність населення оплатити кредит. Також це можна пов'язати з пандемією Covid-19, так як, коронакриза та карантинні обмеження позначились на всіх сферах економіки. Особливо відбилась це на фінансовій сфері, учасники якої покликані надавати достатні обсяги грошової пропозиції для забезпечення безперервності функціонування економіки країни.

Першочерговим кроком до розвитку ринку ломбардних послуг є прийняття Закону України «Про ломбарди та ломбардну діяльність» (з корективами прийнятого у першому читанні Закону відповідно до сучасних умов) [7]. Підвищення довіри населення можна досягти шляхом збільшення прозорості

діяльності ломбардів, використання Міжнародних стандартів фінансової звітності та Міжнародних стандартів аудиту. Важливим кроком за цим напрямом є залучення кваліфікаційних кадрів з питань ломбардної діяльності.

Розв'язання цієї проблеми можливе за допомогою як державної підтримки, тобто створення відповідних освітніх напрямів підготовки, так і проведення навчальних програм на базі ломбардних установ.

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що такі небанківські фінансові установи як ломбарди залишаються одними із найбільш консервативних і відносно стабільних фінансових інститутів для населення через те, що їх діяльність орієнтована на видачу швидких та короткострокових кредитів, предметом застави яких, зазвичай, є найбільш ліквідне майно. Перевагами ломбардного кредиту є доступність, швидкість отримання та відносно гнучкі відсотки за користування позикою. Водночас, у ломбардній діяльності існує низка проблем як для позичальника, так і власника ломбардної установи, що потребує комплексного підходу до їхнього розв'язання для розвитку цього виду фінансового посередництва.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Навчальний посібник: Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Гроші та кредит» [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» всіх спеціалізацій / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: М.М. Дученко, Ю.О. Єрешко, О.А. Шевчук. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 108 с.

2. Глущенко С. В., Піддубний І. Д. Тренди та фактори розвитку небанківського фінансового сектору в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 2020. Т. 5, Вип. 1. С. 27-34.

3. Постанова Правління Національного банку України № 57. Дата оновлення: 22.08.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0407-13#top> (дата звернення: 02.04.2021).

4. Огляд ринків фінансових послуг. URL: [https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/Lomb/lombard\\_1kv-2020.pdf](https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/Lomb/lombard_1kv-2020.pdf).

5. Огляд ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/ua/%20Ohliad-rynkiv.html>.

6. Про затвердження Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами: Розпорядження від 26.04.2005р. №3981. Дата оновлення: 10.02.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0565-05#Text>.

7. Про ломбарди та ломбардну діяльність: Закон України (проект). URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=67778](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67778).

**Кармазіна А.Д.**

*«Облік і оподаткування», 2 курс*

*Криворізький державний комерційно – економічний технікум*

*Науковий керівник- викладач вищої кваліфікаційної категорії*

*Пономаренко Н.В.*

## **ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**



На сьогодні майже третина населення світу не мають доступу до базового банківського рахунку. Тому провідні міжнародні організації визначають фінансову інклюзію однією з цілей власної діяльності.

Фінансова інклюзія - драйвер економічного зростання та важливий фактор соціальної рівності у сучасному світі. Центробанки та інші регулятори фінансового ринку, міжнародні організації, інші гравці ринку наголошують на важливості фінансової інклюзії упродовж останніх десятиріч.

Україна зробила перші кроки в розбудові платіжно-кредитних послуг, фінансової грамотності та фінансового включення ще в 1996 р. шляхом започаткування спільних з міжнародними картковими платіжними системами проектів емісії платіжних карток, впровадження зарплатних, пенсійних проектів, розвитку мережі прийому безготівкових платежів та прийняття в 1999 -2013 рр. відповідних законодавчих та нормативно-правових актів. Нажаль, в цей період складалася система, яка характеризується наявністю квазі-ринкових умов (монополізація, значна концентрація, засилля адміністрування), що в т.ч. призвело до виключеності значної кількості дорослого населення з споживання фінансових послуг. Широко відомо про 5 млн. громадян, які продовжують отримувати пенсії готівкою, і, відповідно, є виключеними з фінансових цифрових послуг, не застосовують цифрові платіжні інструменти (рахунки, інтернет-банкінг, інтернет-комерцію, безготівкову оплату комунальних послуг тощо).

В період 2014-2020 рр. в Україні інтенсивне впровадження інноваційних платіжних інструментів (цифрових карток, мобільних гаманців, безконтактних платежів тощо) та сервісів відбувалося в одиничних випадках за рахунок значних власних інвестицій учасників ринку, а також в результаті впровадження платіжними системами та міжнародними компаніями проектів MasterPass, Visa Checkout, G-PAY, Apple Pay.

За даними Світового банку, більше 100 країн світу мають або вже розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії, або вбудовані компоненти фінансової інклюзії до ширших національних стратегій.

В Україні більше третини населення лишаються за межами фінансової системи. Це свідчить про їх відокремленість від економіки держави та суспільства загалом, нижчий рівень ефективності управління коштами та фінансової безпеки.

Низький рівень фінансової інклюзивності в Україні пов'язаний з наявними проблемами щодо захисту прав споживачів і фінансової грамотності людей. Дослідження [1] вказують, що наявна система захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг не повною мірою відповідає загальним принципам Організації економічного співробітництва та розвитку і призводить до недовіри до фінансових інститутів з боку населення та, як наслідок, до низького рівня фінансової інклюзивності.

Національний банк України визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей. Фінансова інклюзія – створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та

відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві.

Робота над підвищенням рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності є довгостроковою, тому вимагає координації та взаємодії різних стейкхолдерів та партнерів для досягнення поставлених цілей.

Задля покращення доступу до фінансових послуг та ресурсів, а також забезпечення активної фінансової інклюзії в Україні потрібно реалізувати наступні види заходи:

- створення необхідного регуляторного середовища для забезпечення доступу до рахунків;
- розширення точок доступу до фінансових послуг;
- стимулювання масштабності і життєздатності за допомогою великих державних програм, таких як соціальні відрахування на рахунки клієнтів;
- зосередження діяльності на розвитку фінансової грамотності серед певних соціальних груп: населення з низьким рівнем доходу, незахищені верстви населення, сільське населення;
- заохочення використання фінансових послуг;
- розробки просвітницької діяльності в сфері фінансових послуг;
- забезпечення системи захисту прав клієнтів фінансового сектору;
- забезпечення правового захисту клієнтів та фінансової системи;
- створення нових фінансових установ, розробки нових продуктів та технологій, що використовуються для охоплення незайманих або недосвідчених ринків.

Проведене досліджує показує, що поширення фінансової інклюзії в Україні на сьогодні не задовольняє вимогам сучасного економічно розвиненого світу. Таким чином, низький рівень фінансової інклюзії не дозволяє державі повноцінно використовувати потужний ресурс заощаджень населення, сприяє розвитку тіньового сектору, що в кінцевому підсумку знижує рівень фінансової безпеки в цілому.

Виправлення ситуації, що склалася, в першу чергу, бачиться у невідкладних діях як з боку держави, так і фінансово-кредитних установ за підтримки держави, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення, бізнесу шляхом проведення тренінгів, семінарів, постійного інформування у ЗМІ та соціальних мережах про можливості управління фінансовими ресурсами. Саме такі дії зможуть відновити довіру до фінансово-кредитного сектору та в кінцевому підсумку підвищити фінансову безпеку України.

Отже, загалом сутність фінансової інклюзії полягає у залученні населення, особливо слабо розвиненій його частині з низьким рівнем доходу, до певних фінансових продуктів у відкритій формі за допомогою різноманітних фінансових організацій та фінансової інфраструктури задля забезпечення. Нажаль в Україні рівень фінансової інклюзії залишається на доволі низькому рівні.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Дудинець Л. А., Верней О. Є. Захист прав споживачів на ринку фінансових послуг. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 688–692.

## ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ У БАНКІВСЬКІЙ ПРАКТИЦІ США

Процес глобалізації набуває всеохоплюючих масштабів свого розвитку, що сприяє вільному транскордонному переміщенню факторів виробництва серед яких небувалих масштабів набирає рух фінансових ресурсів. Відбувається посилення їх впливу на результативність діяльності національних економічних систем. А доступність, різноманітність, вчасність фінансових послуг стає однією з найважливіших передумов економічного розвитку будь-якої країни світу. Означена проблема зумовила постановку даної проблеми на порядок денний світової спільноти, а її важливість засвідчується навіть появою відповідної економічної категорії – «фінансової інклюзії», тобто «доступ до різноманітних та недорогих фінансових продуктів, які задовольняють потреби фізичних та юридичних осіб – операції, платежі, заощадження, кредити, страхування» [1]. Участь більшої частки населення у фінансових операціях впливає на обсяг грошової маси та швидкість її обігу в країні. У зв'язку з цим, коригується грошово-кредитна політика, прискорюється товарооборот тощо, що призводить до збільшення рівня добробуту держави та зростання довіри до фінансових інститутів.

Однак спостерігати явище фінансової інклюзії можна, перш за все, на вже розвинених фінансових ринках. Саме на них щоденно здійснюється багато фінансових операцій, відбувається рух валют, грошових коштів, торгуються цінні папери, впроваджується фінтех тощо, а економічні суб'єкти прагнуть долучитися для реалізації своїх фінансових потреб. У тому числі такі ринки приваблюють і пересічних громадян. Яскравим прикладом слугує фінансовий ринок США.

Фінансова інклюзія в США знаходиться на високому рівні. Доступ до фінансових послуг щороку зростає. Кількість осіб, які володіють банківськими рахунками збільшилася до 93,1 % у 2017 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Частка населення США віком від 15 років, яка володіла банківськими рахунками у 2011-2017 рр., % [2]

	2011	2014	2017
Наявність банківських рахунків у фінансових установах	88,0	93,6	93,1
Рахунок з особливими ознаками			
Жінки	-	-	92,7
Дорослі, що належать до найбідніших 40%	-	-	85,2
Дорослі, які вже є робочою силою	-	-	94,0
Дорослі, що проживають у сільській місцевості	-	-	92,6
Неактивний рахунок			
Відсутність депозиту та зняття з рахунку	-	-	2,9
Відсутність депозиту та зняття коштів з рахунку у фінансовій установі	-	-	2,9

Високий рівень наявності банківських рахунків розповсюджується на усі верстви населення в т.ч. жителів сільської місцевості та найбідніших 40% населення тощо. Наведена статистична інформація свідчить про рівні можливості доступу американців до фінансових послуг.

На рівень і легкість доступу до фінансового сектору населення США вплинула і поява цифрових технологій у банківській сфері та зростання доступу до мережі Інтернет. Нові фінансові технології значно спрощують використання фінансових інструментів. Застосування цифрових технологій дозволяє в рази швидше здійснювати платежі, отримувати кредити, відкривати депозити, керувати рухом грошових коштів, отримувати звітність, консультації, зменшує комісійні витрати. Фінансові операції можливо здійснювати не відвідуючи фінансові установи, у зручний час. Зрозумілий програмний інтерфейс спрощує використання цифрових технологій для всіх верств населення. Крім того, у зв'язку з процесами глобальної цифрової трансформації суспільства та зростанням інформаційної та цифрової обізнаності суспільства, такими фінансовими новинками користується усе більша частка населення, а це, в свою чергу, стимулює зростання рівня залучення до користування фінансовими послугами. Так, у 2017 році 91,1 % населення США віком від 15 років здійснювало цифрові платежі (табл. 2).

Таблиця 2

Частка населення США віком від 15 років, яка здійснила цифрові платежі у 2017 р., % [2]

Здійснено або отримано цифрові платежі	91,1
Використання рахунку для оплати комунальних платежів	58,2
Використання рахунку для отримання заробітної плати в приватному секторі	34,0
Використання рахунку для отримання державних платежів	34,8
Використання Інтернету для оплати рахунків або для онлайн-покупок	77,2
Використання мобільного телефону або Інтернету для доступу до облікового запису	67,3
Використання дебетової або кредитної картки для здійснення покупок	85,9

Найбільш поширений напрям застосування цифрових платежів – оплата комунальних послуг, яким скористалося більше половини населення. Ще одним актуальним проявом цифрових платежів є оплата рахунків та онлайн-покупок за допомогою мережі Інтернет (77,2 % населення долучилися до таких операцій). А, 85,9% населення користуються дебетовими та кредитними картками для здійснення купівельних операцій.

Ще одним аспектом, який визначає рівень фінансової інклюзії країни є заощадження та позики у фінансових установах. У США 62,2% населення віком від 15 років мали збереження у фінансових установах у 2017 р. (табл. 3). Так, 68,4% населення отримали кредити за допомогою спеціалізованих фінансових закладів, у той час як лише 15,2% скористалися позиками коштів від друзів чи родичів. Такі високі показники свідчать про довіру американців фінансовим інститутам щодо здійснення фінансових послуг та про їх можливість скористатися послугами фінансового сектору.

Таким чином, фінансова інклюзія – це явище, яке характеризує рівень доступу населення до фінансових товарів та послуг. Вона також свідчить про

значний фінансовий потенціал країни, так як високорозвинений фінансовий ринок приваблює все більше учасників. Окрім того, можливість оперативно та вчасно здійснювати фінансові операції визначає ступінь економічної активності населення загалом, так як фінансові ресурси стали одним з ключових елементів функціонування економіки країни.

Таблиця 3

Частка населення США віком від 15 років, котра мала заощадження та позики у 2017 р., % [2]

Заощадження	
Збереження у фінансових установах	62,2
Заощаджено будь-які гроші	79,3
Заощаджено для старості	54,0
Кредити	
Позичені у фінансової установи або за допомогою кредитної картки	68,4
Позичені у родини чи друзів	15,2
Позичені будь-які гроші	77,4
Непогашений житловий кредит	34,0

Фінансова інклюзія США досягла високого рівня і продовжує зростати. Загалом близько 90% населення США має доступ до фінансових послуг, до яких належать і цифрові платежі, і депозитні послуги, і кредитування, і управління рухом фінансових коштів, і консультаційна допомога. Для США це означає, що населення має високий ступінь довіри до фінансових установ, має можливість брати участь у економічних процесах держави, безпосередньо здійснювати економічні операції. Почуття приналежності та здатності вплинути на економічні процеси держави створюють соціальні настрої та позиції, які впливають на національні інтереси держави. Адже, в першу чергу, економічна потужність та міць будь-якої держави формується завдяки населенню і його економічної активності. У зв'язку з цим, велику роль має можливість взяти участь і зробити внесок у економічний добробут окремих індивідів.

#### Перелік джерел посилання:

1. Worldbank (2018). Financial Inclusion. Available at: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview>
2. Worldbank (2018). The Little Data Book on Financial Inclusion. Available at: <https://globalindex.worldbank.org/sites/globalindex/files/countrybook/United%20States.pdf>

**Конькова А.О.**

*«Облік і оподаткування», 2 курс  
Новокаховський приладобудівний фаховий коледж  
Науковий керівник - викладач  
Бутова Л.В*

## ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Фінансова інклюзія - драйвер економічного зростання та важливий фактор соціальної рівності у сучасному світі. Центробанки та інші регулятори фінансового ринку, міжнародні організації, інші гравці ринку наголошують на важливості фінансової інклюзії упродовж останніх десятиріч.

OECD/INFE визначає фінансову інклюзію як процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії.

На сьогодні майже третина населення світу не мають доступу до базового банківського рахунку. Тому провідні міжнародні організації визначають фінансову інклюзію однією з цілей власної діяльності.

За даними Світового банку, більше 100 країн світу мають або вже розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії, або вбудовані компоненти фінансової інклюзії до ширших національних стратегій.

Підвищення рівня фінансової інклюзії є важливим для різних стейкхолдерів:

- для регуляторів та держави загалом, оскільки залучає усі верстви населення до економічної системи, що у результаті сприяє зростанню економіки через мобілізацію заощаджень населення, інвестування у розвиток економіки держави, диверсифікацію фінансової системи;
- для провайдерів фінансових послуг, оскільки збільшує кількість споживачів фінансових послуг;
- для споживачів, оскільки вони можуть ефективніше та зручніше використовувати сучасні фінансові послуги, підвищуючи таким чином особистий добробут. Фінансова інклюзія сприяє підвищенню та стабілізації доходів, ефективнішому управлінню активами, зменшенню вразливості від економічних криз.

Україна зробила перші кроки в розбудові платіжно-кредитних послуг, фінансової грамотності та фінансового включення ще в 1996 р. шляхом започаткування спільних з міжнародними картковими платіжними системами проектів емісії платіжних карток, впровадження зарплатних, пенсійних проектів, розвитку мережі прийому безготівкових платежів та прийняття в 1999 -2013 рр. відповідних законодавчих та нормативно-правових актів. Нажаль, в цей період складалася система, яка характеризується наявністю ринкових умов (монополізація, значна концентрація, засилля адміністрування), що в такому чині призвело до виключеності значної кількості дорослого населення з споживання фінансових послуг. Широко відомо про 5 млн. громадян, які продовжують отримувати пенсії готівкою, і, відповідно, є виключеними з фінансових цифрових послуг, не застосовують цифрові платіжні інструменти (рахунки, інтернет-комерцію, безготівкову оплату комунальних послуг тощо).

В період 2014-2018 рр. в Україні інтенсивне впровадження інноваційних платіжних інструментів (цифрових карток, мобільних гаманців, безконтактних платежів) та сервісів відбувалося в одиничних випадках за рахунок значних власних інвестицій учасників ринку, а також в результаті впровадження

платіжними системами та міжнародними компаніями проєктів MasterPass, Visa Checkout, G-PAY, Apple Pay.

Зазначені рекомендації мають забезпечити вирішення основних проблем забезпечення фінансової інклюзії в Україні, якими наразі є:

- збереження високої питомої ваги фізичних осіб, які не користуються фінансовими послугами. Згідно даних Світового банку, станом на кінець 2017 р. близько 1,7 млрд дорослих людей (31 % населення) не мали банківського рахунку. В Україні їх частка була ще вищою і складала 37 %. При цьому динаміка доступності фінансових послуг в Україні є позитивною: у 2011 р. частка дорослих, які не мали жодного банківського рахунку, становила 59 %. На сьогодні більше 100 країн світу вже мають розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії або компоненти фінансової інклюзії, вбудовані до інших національних стратегій.

- Недостатній рівень розвитку безготівкової економіки. Питома вага готівкових розрахунків у загальній сумі платежів в останні роки в Україні має тенденцію скорочення, проте залишається вагомою. На момент прийняття рішення про впровадження в Україні комплексної програми переведення обігу коштів у безготівкову форму «Cashless economy» (2014 р.) рівень безготівкових розрахунків в економіці становив 25 %, а відношення готівки до ВВП – 18 %. Цілями проєкту «Cashless economy» на 2020 р. визначені: рівень безготівкових розрахунків в економіці – 55 %, відношення готівки до ВВП – 7,5 %. Станом на 01.01.2019 р. рівень безготівкових розрахунків в економіці зріс до 45 % хііі , відношення готівки до ВВП скоротилося до 10 %.

- Низький рівень фінансової грамотності фізичних осіб. Фінансова інклюзія безпосередньо пов'язана з фінансовою грамотністю, тому найкращі практики підвищення фінансової грамотності об'єднуються під егідою міжнародних організацій: Світового Банку, ОЕСР, USAID тощо. При цьому функція підвищення фінансової грамотності в інших країнах переважно належить Центральним банкам . Результати дослідження рівня фінансової грамотності, фінансової інклюзії та фінансового добробуту в Україні у 2018 р. засвідчили, що Україна відстає за рівнем фінансової грамотності від провідних країн з результатом у 11,6 балів з максимальних 21. При цьому недостатня фінансова грамотність є однаково актуальною проблемою для всіх українців незалежно від віку, статі, регіону проживання. Зокрема, українці уникають розмов про особисті фінанси та методи управління ними, більшість орієнтована на витрачання грошей у поточному періоді та схильна більше витратити, ніж заощаджувати. При цьому існує високий суспільний запит на підвищення фінансової грамотності.

- Обмеженість доступу до фінансової інфраструктури у сільській місцевості. Однією з перешкод, що стоїть на шляху забезпечення фінансової інклюзії в Україні, є неможливість для мешканців сільських територій користуватись фінансовими послугами через їх фізичну недоступність. Приміром, за показником насиченості платіжними терміналами лідером є Київ, де їх кількість близька до європейських країн і становить 16,2 од. на тисячу мешканців, у Дніпропетровській та Харківській обл. ці показники становлять відповідно 8,5 та 6,5, натомість у Закарпатській та Тернопільській обл. цей показник становить

лише 3,3. У середньому по країні на тисячу осіб населення припадає 6 терміналів, тоді як у Польщі – 12,5, а у Великобританії – понад 50хіх . У сільській місцевості в Україні мешкають близько 13 млн осіб, або 31 % населення. При цьому в сільській місцевості спостерігається обмежена присутність фінансових послуг на тлі домінування готівкового обігу, фізична обмеженість доступу до Інтернету, домінування лише двох загальнонаціональних брендів: АТ «Укрпошта» та «Соор Україна». Отже, сільські жителі відчувають гострий дефіцит пропозиції базових фінансових послуг: можливості оплати комунальних послуг, поповнення мобільного рахунку, оплати за Інтернет, оплати з використанням карти, отримання переказів тощо.

- Недостатній рівень довіри населення до фінансової системи, пов'язаний із неналежним захистом прав споживачів. Однією зі стратегічних цілей НБУ є забезпечення максимальної відкритості та прозорості його дій. У межах заходів, спрямованих на досягнення цієї мети, наприкінці 2018 р. було затверджено нову Стратегію комунікацій, що містить три головні цілі: зміцнити довіру до регулятора, максимізувати його вплив на поведінку економічних агентів, усунути інформаційну асиметрію та знизити рівень невизначеності в економіці через забезпечення максимального доступу до інформації. З початку 2019 р. запрацювала Експертна платформа НБУ – комунікаційний майданчик, що об'єднує фахівців центробанку із великим багажем знань у різних галузях економіки та фінансів. Прийняття 20.09.2019 р. Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг має суттєво підвищити довіру до фінансової системи України в цілому.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Національний банк України.  
[https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=3961976](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976)
2. Ема / Новини / Питання розвитку фінансової інклюзії в Україні. Частина перша. <https://www.ema.com.ua/news/chastina-persha-digital-financial-inclusion-ukrainian-agenda/>
3. Національний інститут стратегічних досліджень.  
<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analit-hladkyh-economy-8-2019-1.pdf>

**Коротюк Н.О.**

*«Фінанси і кредит», 2 курс*

*Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу УНУС*

*Науковий керівник – викладач-методист, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії*

*Бовкун Н.М*

## **СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ» У СИСТЕМІ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ**

Дослідження змісту та особливостей інклюзивного розвитку економіки і можливостей його досягнення у країнах з різним рівнем соціально - економічного



розвитку перебували в центрі наукового пошуку багатьох країн та міжнародних інституцій, серед яких Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Програма розвитку ООН (ПРООН), Європейська комісія, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Всесвітній економічний форум (ВЕФ), Світовий банк, Міжнародний центр політики інклюзивного зростання [4]. Інклюзивність, зокрема, визначено одним із ключових пріоритетів у стратегії економічного зростання «Європа-2020» [3].

Уперше термін інклюзії було застосовано в 1970-х роках у США, але тоді виділяли лише соціальну інклюзію (процес збільшення ступеня участі усіх громадян у соціумі через доступ до можливостей і справедливий розподіл результатів праці), але з плином часу поняття набуло поширення вже в економічному просторі [1; 28].

Інклюзивне зростання - це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства. Даний підхід розширює традиційні моделі економічного зростання та включає зосередження уваги на рівності здоров'я, людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту та продовольчої безпеки як чинників світової безпеки в широкому розумінні [3].

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен суб'єкт економіки є важливим, унікальним, цінним для суспільства і має можливості, щоб задовольнити свої потреби. Інклюзивне зростання економіки є передумовою гуманного розвитку суспільства, тому він є багатофакторним і багаторівневим процесом, бо основою його є економіка максимальної зайнятості і взаємодії усіх суб'єктів. Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення всіх членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення гарантій безпеки і рівноправності [1].

Отже, концепція інклюзивного зростання розширює традиційні моделі економічного зростання, зосереджуючи увагу на рівності людського капіталу, рівня та якості життя людей, якості навколишнього середовища, соціального захисту, продовольчої безпеки, доступу до ключових ресурсів, розподілу доходу та багатства [2].

Фінансова інклюзія досить нове поняття, точний зміст якого до цих пір не визначено. На думку деяких експертів, фінансова інклюзія - це рівний доступ та використання фінансових продуктів та послуг, які прийнятні за ціною, відповідають потребам домогосподарств та підприємств, доступні для всіх сегментів суспільства незалежно від доходу та місця проживання, надаються представниками фінансового сектору відповідально та екологічно для усіх учасників процесу [4].

Отже, загалом сутність фінансової інклюзії полягає у залученні населення, особливо слабо розвиненій його частині з низьким рівнем доходу, до певних фінансових продуктів у відкритій формі за допомогою різноманітних фінансових організацій та фінансової інфраструктури задля забезпечення. За даними Світового банку, більше 100 країн світу мають або вже розроблену національну

стратегію з фінансової інклюзії. На жаль в Україні рівень фінансової інклюзії залишається на доволі низькому рівні.

Підвищення рівня фінансової інклюзії є важливим для:

- для регуляторів та держави загалом, оскільки залучає усі верстви населення до економічної системи, що у результаті сприяє зростанню економіки через мобілізацію заощаджень населення, інвестування у розвиток економіки держави, диверсифікацію фінансової системи;

- для провайдерів фінансових послуг, оскільки збільшує кількість споживачів фінансових послуг;

- для споживачів, оскільки вони можуть ефективніше та зручніше використовувати сучасні фінансові послуги, підвищуючи таким чином особистий добробут.

Фінансова інклюзія сприяє підвищенню доходів, ефективнішому управлінню активами, зменшенню вразливості від економічних криз.

Впровадження фінансової інклюзії в країні забезпечує: прибуткові іноземні інвестиції, розвиток експорту та імпорту, продовольчу безпеку, зростання туризму, підвищення рівня доходів, зростання підприємництва та розвиток малого та середнього бізнесу, зростання середнього класу, зменшення корупції, шахрайства та розкрадання [5].

Зростаючий обсяг досліджень виявляє багато потенційних користі від розвитку фінансової інклюзії - особливо через використання цифрових фінансових послуг, включаючи послуги за допомогою мобільних грошей, платіжних карток та інших фінансових технологій [6].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Базиліук А.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А.В. Базиліук, О.В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 1.

2. Бобух І.Н. Стратегічні орієнтири економічного зростання в Україні. Інклюзивність як ключовий пріоритет / І.Н. Бобух, С.М. Щегель // Вісник НАН України. – 2018. – №7. – С.55-70.

3. Економічна і соціальна рада ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.

4. Степанюк Є. От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujna-finansovaya-inklyuziya>.

5. Стратегія Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192>.

6. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні. Звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Проект регіонального економічного зростання. – листопад, 2017 р7. Фінансова інклюзія // Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article>

## **ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ**

Фінансова інклюзія - драйвер економічного зростання та важливий фактор соціальної рівності у сучасному світі й створює умови для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві [1].

Центробанки, інші регулятори фінансового ринку, міжнародні організації та інші учасники ринку наголошують на важливість фінансової інклюзії упродовж останніх десятиріч.

На сьогодні майже третина населення світу не мають доступу до базових банківських рахунків. Тому провідні міжнародні організації визначають фінансову інклюзію однією з цілей власної діяльності.

За даними Світового банку, більше 100 країн світу мають вже розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії, або вбудовані компоненти фінансової інклюзії до національних стратегій .

Національний банк України визначив фінансову інклюзію однією з своїх стратегічних цілей. Реалізація цих цілей досягається через формування та розвиток системи захисту прав споживачів, Національну стратегію та заходи з підвищення фінансової грамотності українців, розвиток безготівкової економіки. Робота над підвищенням рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності є тривалою, тому вимагає координації та взаємодії різних стейкхолдерів і партнерів для досягнення поставлених цілей.

Фінансове включення сприяє повсякденному життю та допомагає громадянам та компаніям здійснювати фінансове планування, забезпечувати довгострокові цілі, і мати можливість впоратися з непередбачуваними ситуаціями, пов'язаними з власними зобов'язаннями та платоспроможністю. Будучи відповідальними, фінансово обізнаними особами, люди більше схильні користуватися широким спектром фінансових послуг, такими як розрахунки та заощадження, кредитування та страхування, започаткування та розвиток бізнесу, інвестування в освіту та охорону здоров'я, управління ризиками, що суттєво поліпшує загальну якість їх життя [2].

Україна зробила перші кроки в розбудові платіжно-кредитних послуг, фінансової грамотності та фінансового включення ще в 1996 р. шляхом започаткування спільних з міжнародними картковими платіжними системами проектів емісії платіжних карток, впровадження зарплатних, пенсійних проектів, розвитку мережі прийому безготівкових платежів та прийняття в 1999 -2013 рр. відповідних законодавчих та нормативно-правових актів. Але, в цей період

складалася система, яка характеризується наявністю квазі-ринкових умов (монополізація, значна концентрація, засилля адміністрування), що призвело до виключеності значної кількості дорослого населення з споживання фінансових послуг. Більше 5 млн. громадян, які продовжують отримувати пенсії готівкою, і, відповідно, є виключеними з фінансових цифрових послуг, не застосовують цифрові платіжні інструменти (рахунки, інтернет-банкінг, безготівкову оплату комунальних послуг тощо) [2].

За останні роки в Україні відбулось інтенсивне впровадження інноваційних платіжних інструментів (цифрових карток, мобільних гаманців, безконтактних платежів тощо) та сервісів, зазначимо що в одиничних випадках за рахунок значних власних інвестицій учасників ринку, а також в результаті впровадження платіжних систем міжнародними компаніями таких проектів як: MasterPass, Visa Checkout, G-PAY, Apple Pay.

Чинники, які обмежували конкуренцію в попередній період, посилились націоналізацією найбільшого приватного банку країни, виводом з ринку 80 банків (більше 45% від загальної кількості) та відповідною супер концентрацією банківського ринку, гальмуванням впровадження принципів open banking, відсутністю можливості для виходу на ринок платіжно-фінансових послуг платоспроможних та готових до інвестицій в цифрові технології небанківських фінансових та платіжних установ [2].

Слід зазначити, що поширення фінансової інклюзії в Україні на сьогодні не задовольняє вимогам сучасного економічно розвиненого світу, в наслідок недостатню розвиненість інфраструктури фінансових послуг, особливо в сільській місцевості, слабку фінансову грамотність переважної більшості населення України, низьку довіру до фінансово-кредитних установ, що сформувалась внаслідок тривалих фінансових криз останніх десятиріч, стрімкого знецінення національної валюти.

Отже, низький рівень фінансової інклюзії не дозволяє Україні повноцінно використовувати потужний ресурс заощаджень населення, сприяє розвитку тіньового сектору, що в кінцевому підсумку знижує рівень фінансової безпеки в цілому. Виправлення ситуації, що склалася, в першу чергу бачиться у невідкладних діях як з боку держави, так і фінансово-кредитних установ за підтримки держави, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення, бізнесу шляхом проведення тренінгів, семінарів, постійного інформування у ЗМІ та соціальних мережах про можливості управління фінансовими ресурсами.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=3961976](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976).
2. Питання розвитку фінансової інклюзії в Україні. URL: <https://www.ema.com.ua/news/chastina-persha-digital-financial-inclusion-ukrainian-agenda/>

## **РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ**

Фінансова інклюзія є одним із головних чинників економічного зростання в цілому та важливим фактором соціальної рівності. Питання фінансової інклюзії увійшло до семи найважливіших стратегічних цілей Національного банку України на рівні з низькою та стабільною інфляцією, стабільною, прозорою та ефективною банківською системою, відновленням кредитування, ефективним регулюванням фінансового сектору, вільним рухом капіталу, сучасним, відкритим, незалежним, ефективним центральним банком [1].

Фінансова інклюзія призначена для боротьби із недовірою населення до фінансового та банківського секторів, а також для забезпечення доступності фінансових послуг для всіх верств населення незалежно від віку, статі, рівня доходу, місця проживання тощо. Підвищення рівня фінансової інклюзії сприяє залученню усіх верств населення до економічної системи, що, у свою чергу, забезпечує стабілізацію доходів, ефективне управління активами, зменшення чутливості до економічних криз [2].

Станом на 01.03.2021 р. в Україні зареєстровано 73 банківських установи, які надають найсучасніші та найрізноманітніші послуги населенню [3]. Тобто ринок банківських послуг є конкурентним, а, отже, для посилення конкурентоспроможності банку велике значення має виявлення чинників зростання стратегічного розвитку. Ефективному виконанню цього завдання сприятиме систематизація чинників зростання конкурентоспроможності, яку доречно здійснити за такими напрямками [6]:

- рентабельність банківських продуктів та її перспективна динаміка у співвідношенні з величиною прибутку;
- темпи зростання продажів банківських продуктів із відстеженням їхнього життєвого циклу і попиту клієнтів;
- регіональна або національна ємність фінансового ринку та його сегменту – ринку банківських послуг;
- зовнішні та внутрішні умови зростання конкурентоспроможності банків

Споживачам фінансових послуг надана можливість вибору найзручнішого способу користування банківськими послугами. Активний розвиток технологій дозволяє отримувати доступ до банківських та фінансових послуг дистанційно за допомогою комп'ютера або мобільного телефону.

Наразі існують проблеми, які перешкоджають фінансовій інклюзії в Україні:

1. Низький рівень фінансової грамотності фізичних осіб.
2. Обмеженість доступу до фінансової інфраструктури у сільській місцевості.

3. Збереження високої питомої ваги фізичних осіб, які не користуються фінансовими послугами.
4. Недостатній рівень розвитку безготівкової економіки.
5. Недостатній рівень довіри населення до фінансової системи, пов'язаний із неналежним захистом прав споживачів [4].

Всі вище зазначені проблеми пов'язані між собою, адже низький рівень фінансової грамотності породжує зниження рівня довіри до фінансової системи, що, у свою чергу, знижує рівень користування банківськими та фінансовими послугами. Недостатня обізнаність у фінансових та банківських продуктах, в тому числі інноваційних, залишає актуальною проблему обмеженості доступу до фінансової інфраструктури у сільській місцевості й недостатній рівень розвитку безготівкової економіки. Відповідно до цього, необхідним стає впровадження маркетингових інструментів на ринку банківських послуг, які покликані допомогти в належному інформуванні всіх верств населення щодо користування фінансовими і банківськими послугами, та, тим самим, сприяти забезпеченню стабільної фінансової інклюзії в Україні.

Маркетинговий підхід передбачає, в першу чергу, орієнтацію на споживача та пошук найкращих можливостей реагування на його потреби в банківських послугах. Цей підхід базується на певних принципах, для яких характерними є:

- вибір цільової аудиторії, тобто споживачів-клієнтів банку;
- аналіз політичної та економічної кон'юнктури, що впливає на якість послуг та зниження ризику при наданні банківських послуг;
- аналіз потреб і мотивацій попиту окремих соціальних груп населення;
- орієнтація на пріоритет загальнолюдських цінностей [5].

Концепція маркетингової діяльності в банках є поєднанням орієнтованої на споживача цільової філософії та стратегія банку. Вона ґрунтується на аналізі всього спектру показників, що впливають на фінансово-кредитну систему в цілому і банку зокрема. На основі розробленої маркетингової концепції розробляються пропозиції щодо оптимізації діяльності банку і проводиться комплексне планування внутрішньої і зовнішньої діяльності банку.

Основні аспекти маркетингової діяльності в рамках фінансової інклюзії:

1. Інформація про клієнтів. Маркетинговий аналіз аудиторії допоможе дізнатися більше про потреби, вподобання, спосіб життя споживачів послуг, що дозволить усвідомити, як правильно подати інформацію тій чи іншій цільовій аудиторії.

2. Самообслуговування та оцифровування. Особливо цей пункт актуальний в умовах пандемії, коли певні незручності спричиняє обмежений доступ до обслуговування в установах. Зручний момент донести до населення всі переваги дистанційних каналів обслуговування.

3. Взаємодія з клієнтами. Через соціальні медіа канали найлегше вибудувати довірливі стосунки з аудиторією. Оскільки постає актуальне питання недовіри до банківського та фінансового сектору, то саме з допомогою маркетингу можна показати, що у банках та фінансових службах працюють звичайні реальні люди, можна демонструвати їх досягнення і таким чином отримати бажану лояльність з боку населення [7].

Отже, основним завданням фінансової інклюзії є створення умов, за якими всі верстви населення зможуть отримати доступ до банківської складової та долучитися до фінансових процесів, при цьому отримати спрощений доступ до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні як за інфраструктурою, так і за ціною, офіційно врегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності в суспільстві. Але створення належних умов виявилось замало, оскільки виникли проблеми, що перешкоджають фінансовій інклюзії і, відповідно, з'явилася потреба пошуку шляхів вирішення цих проблем. Потрібно донести буквально до кожного споживача переваги отримання фінансових послуг та залучити його до економічної системи. Саме у цьому маркетинговий інструментарій є необхідним і незамінним. Тому маркетинг має розглядатися як ключовий інструмент взаємодії із населенням, який має колосально важливе значення у впровадженні стратегії фінансової інклюзії в Україні.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Стратегія Національного банку України – Національний банк України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192].
2. Шлях до стійкої фінансової інклюзії в Україні: аналіз актуальних проблем / Л.В. Бережна, О.І. Снитюк / Фінанси та оподаткування / м. Черкаси, 2019.
3. Кількість комерційних банків в Україні з 2020 по 2021 рр. – Міністерство фінансів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/].
4. Напрями забезпечення фінансової інклюзії в Україні / Д. М. Гладких / Національний інститут стратегічних досліджень / м. Київ, 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analit-hladkyh-economy-8-2019-1.pdf].
5. Банківський маркетинг в умовах цифрової глобалізації / Б. Луців / Актуальні питання теорії і практики фінансів / м. Тернопіль, 2020.
6. Сутність та значення конкурентоспроможності / Литовченко М.О., Татяніна С.М. / Гроші, фінанси і кредит, Випуск 35, 2019 – с. 427-432. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [https://doi.org/10.32843/infrastructure]
7. Сутність фінансової інклюзії при клієнтоорієнтованому підході на ринку банківських послуг / О. В. Птащенко., В. В. Кошарна / Бізнесінформ / м. Харків, 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [https://www.business-inform.net/export\_pdf/business-inform-2019-7\_0-pages-299\_304.pdf].

**Лавренюк А.В.**

*здобувач ступеня доктор філософії (PhD)  
кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

**ВПЛИВ FINTESCH-ІННОВАЦІЙ НА РІВЕНЬ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ**

В останні роки спостерігається зниження вартості послуг фінансових посередників завдяки інноваційним фінансовим технологіям та посиленню конкуренції у фінансовому секторі. Важливою особливістю сучасних фінансових технологій є саме віддача від масштабу та використання BigData (BD), Data Science (DS), Machine Learning (ML), Artificial Intelligence (AI) тощо. Постійне нарощення кількості FinTech-інновацій, зокрема в частині розробки робо-едвайзерів (англ. robo-advisor, робо-консультанти, роботизовані порадики), сприяє демократизації доступу до фінансових послуг. Використання BigData та Machine Learning, знижує вплив ризиків, наприклад кредитних, однак водночас зменшує ефективність існуючих політик на ринку, щодо захисту інтересів різноманітних соціальних меншин.

FinTech охоплює діджитал інновації та технологічні інновації бізнес-моделей фінансового сектору. Такі нововведення здатні: 1) змінити існуючі галузеві структури; 2) розмити межі між певними галузями/секторами; 3) полегшити стратегічну дезінтеграцію; 4) удосконалити процеси створення і постачання продуктів та послуг фінансовими компаніями; 5) відкрити нові вектори для ведення бізнесу; 6) значно підвищити доступність фінансових послуг. Але, з іншого боку, вони створюють серйозні проблеми і ризики для конфіденційності, регулювання та правоохоронних органів, і можуть розширювати випадки упереджених рішень, наприклад щодо кредитування певного класу клієнтів. Прикладами інновацій, які сьогодні займають центральне місце у FinTech-індустрії є: блокчейн-технології, нові діджитал консультативні/дорадчі та торгові системи, штучний інтелект, машинне навчання, P2P-кредитування, акціонерний краудфандинг (краудінвестинг), а також мобільні платіжні системи. У цій статті я пропоную деякі попередні докази і теоретичний аналіз впливу технічного прогресу у фінансовій галузі. Всі ці інновації чинять значний позитивний вплив на рівень фінансової інклюзії.

Однак позитивний вплив FinTech-інновацій відзначають не всі науковці. Зокрема Філіппон Т. (Philippon, T) [1], стверджує, що за останні 130 років згідно основних показників виробництва та ефективності фінансового сектору в США річний спред вартості фінансового посередництва складає стабільних 2% (в основному в останні 30 років). Такі емпіричні результати дещо суперечать ідеї оберненої кореляції між вартістю фінансового посередництва та темпів впровадження FinTech-інновацій. Однак розрахункові показники посткризового періоду вже демонструють суттєве зниження вартості фінансового посередництва за останні 10 років, що суттєво вплинуло на рівень фінансової інклюзії [2].

В іноземній науковій літературі виділяють групу FinTech-інновацій, що з високою ймовірністю можуть посилити фінансову інклюзію, зокрема: 1) роботизовані фінансові консультанти; 2) BigData, Data Science, Machine Learning та Artificial Intelligence. Широке впровадження роботизованих фінансових консультантів нового покоління у сферу управління активами, дозволить наростити обсяги залученості населення до фінансових послуг. Концепція робо-едвайзерів передбачає зниження вартості фінансового посередництва та розширення доступності фінансових послуг за рахунок оптимізація постійних



витрат, які можна поділити на дві основні групи: 1) витрати на підтримку самої платформи, системи робо-консультування; 2) витрати на підтримку стосунків із клієнтами. Враховуючи, що населення в основі є нейтральним до ризиків, для використання фінансових послуг може: 1) особисто займатися управлінням активами; 2) найняти менеджера з управління активами чи скористатися послугами відповідних організацій; 3) підключити систему робо-консультування з фінансових питань. Найменш ризиковим та найбільш вигіднішим є саме роботизований консультант, однак його розробка, тестування та імплементація є досить вартісним процесом. Однак на відміну від менеджерів роботизований консультант може обслуговувати більше клієнтів та робити це швидше і якісніше. Саме оптимізація постійних витрат фінансових посередників через впровадження робо-едвайзерів за рахунок віддачі від масштабу дозволить більшій кількості клієнтів скористатися фінансовими послугами, що підвищить рівень фінансової інклюзії.

Щодо використання BigData (BD), Data Science (DS), Machine Learning (ML) та Artificial Intelligence (AI), то у більшості це стосується кредитного скорингу [3]. При традиційному кредитуванні «face-to-face» за участю менеджера та клієнта існує ймовірність прийняття упередженого рішення. В свою чергу ще є клієнти які не бажають відвідувати відділення банків задля отримання послуг, особливо в умовах пандемії. Сучасні FinTech-інновації дозволяють як одновимірно, так і багатовимірно проаналізувати клієнта як позичальника, і прийняти рішення щодо кредиту. Поряд з цим алгоритми не мають упередженості у прийнятті рішень і можуть точніше проаналізувати кредитоспроможність позичальника на основі відкритих даних, цифрового сліду в мережі тощо. Впровадження таких алгоритмів дозволить знизити ризики фрод-операцій, операційні ризики та розширить коло клієнтів, що зможуть долучитися до фінансових операцій. Розширення використання BD, DS, ML і AI також сприяє розвитку P2P-кредитування населення. Однак з іншого боку виникають проблеми регуляторного характеру таких процесів, що поки не вирішені.

Отже, FinTech-інновації сприяють розширенню доступності фінансових послуг для населення, але і несуть певні ризики. Однак системний підхід до впровадження новітніх технологій у фінансову сферу дозволить знизити наявні ризики, обійти регулятивні перешкоди із одночасним збереженням темпів зростання рівня фінансової інклюзії.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Philippon, T. (2015). Has the us finance industry become less efficient? on the theory and measurement of financial intermediation. *The American Economic Review* 105(4), 1408–38.
2. Philippon, T. (2020). On Fintech and Financial Inclusion. *BIS Working Papers*. № 841.
3. Berg, T., V. Burg, A. Gombović, and M. Puri (2019). On the rise of fintechs – credit scoring using digital footprints. Working paper.

## **ВІДПОВІДАЛЬНЕ КРЕДИТУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ І ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ**

Концепція відповідального кредитування споживачів є взірцем регуляторних реформ з питань захисту прав споживачів фінансових послуг. Концепція набула розповсюдженості після іпотечної кризи США в 2008 році [1], яка була спричинена дерегуляціями кредитування споживачів і невідповідальними практиками кредиторів [2], а також пріоритетами збільшення інклюзії в кредитних операціях навіть для субстандартних груп позичальників з недостатніми доходами [3]. Концепція відповідального кредитування споживачів передбачає практики, за яких кредиторів не керують виключно власним інтересом, але зобов'язані враховувати інтереси та потреби споживачів протягом всього циклу кредитування, щоб запобігти шкоді споживачам [4], а також запобігти соціальним і економічним негативним наслідкам на макрорівні від накопичення простроченої заборгованості [5].

За змістом відповідальне кредитування включає 7 елементів: розробку простих і зрозумілих для споживачів фінансових продуктів, прозоре розкриття вартості та інших умов, верифікацію достатньої платоспроможності, верифікацію кредитоспроможності, перевірку відповідності умов кредиту потребам споживача, раннє належне реагування на фінансові труднощі позичальників та справедливе врегулювання простроченої заборгованості [6], [7].

Необхідність у вимогах відповідального кредитування виникає через причини невідповідального кредитування, які спостерігаються як на боці кредитодавця, так і на боці споживачів. Прагнення до прибутковості можуть спонукати кредиторів надавати кредити споживачам, які, як вони розраховують, будуть вигідними, навіть якщо ці споживачі ризикують зазнати значної шкоди [4]. Причому, такі практики кредиторів спостерігаються як в країнах з високим, так і з низьким рівнем доходів, а розповсюдженість залежить від політики регуляторів [3]. В таких випадках прибутковість забезпечуватиметься і за рахунок високої вартості кредитів, і за рахунок доходів від стягнення боргу. Споживачі зі свого боку можуть приймати кредитні рішення з високим ризиком майбутньої неплатоспроможності через обмежене розуміння термінів і умов, неясне і непрозоре розкриття вартості кредиту, поведінкову схильність до оптимістичного і короткострокового мислення та інших поведінкових упереджень [8], [4], [3], [9]. Фінансова освіта і фінансова грамотність можуть зменшити вплив цих причин на боці споживачів, але не усунути.

Очікуваною перевагою запровадження відповідального кредитування є зменшення рівня непрацюючих кредитів. Таке зменшення відбувається як завдяки більш ретельному відбору позичальників, так і завдяки ранньому та

справедливому врегулюванню кредитів позичальників у фінансових труднощах. Визнання погіршення платоспроможності і рішення про зміну умов кредиту упереджають накопичення боргу до надмірного рівня. А справедливе врегулювання, наприклад, з відмовою від додаткових високих витрат за прострочення, збільшує ймовірність відновлення платоспроможності позичальника. Іншими перевагами впровадження відповідального кредитування є збільшення позитивного кредитного досвіду серед споживачів, зменшення системних ризиків роздрібного кредитування, нижче навантаження на судову систему для врегулювання простроченої заборгованості, створення передумов для довіри до фінансової системи та практик довгострокової і взаємовигідної співпраці між кредитодавцями і споживачами. Такі позитивні впливи мають ефект на економічний ріст, що підтверджується результатами емпіричного дослідження на вибірці 114 країн [10].

Перераховані переваги часто супроводжуються критикою стосовно нижчої інклюзії через виключення частини споживачів з кредитних операцій та потенційне витиснення таких споживачів на ринок неофіційного кредитування без будь-якого захисту [1]. Питання максимізації інклюзії в кредитних операціях помилково і небезпечно відокремлювати від питання кредитоспроможності та якості кредитних операцій. Лише інклюзія з обґрунтовано очікуваним позитивним кредитним досвідом створює корисність, тоді як інклюзія, в результаті якої споживачі потрапляють в боргове коло, живуть у стресі з негативними наслідками для здоров'я і працездатності, не є корисною інклюзією ні для окремого споживача, ні для суспільства.

На практиці, запровадження в регулюванні концепції відповідального кредитування відбувається вибірково всупереч рекомендаціям Ради фінансової стабільності [2]. Так в країнах ЄС тривалий час спостерігалися значні відмінності в регулюванні і лише в травні 2020 єдині вимоги відповідального кредитування були запроваджені новою регуляцією ЕВА [11].

В Україні нормативно-правові акти регулювання кредитних операцій вимагають лише аналіз кредитоспроможності, що не означає зобов'язання кредитодавця відмовити у наданні кредиту у разі недостатньої платоспроможності. Тому ми не можемо стверджувати про дійсність в Україні важливої вимоги щодо перевірки достатньої платоспроможності споживача. Серед інших 6 елементів відповідального кредитування є ознаки відповідності трьом елементам, а саме розкриття повної вартості і прозорі умови кредитів [12], верифікації кредитоспроможності [13], вчасне реагування на фінансові труднощі споживача [14], і є ознаки невідповідності іншим 3 елементам: розробка простих і зрозумілих умов кредитів, перевірка відповідності потребам споживача, справедливе врегулювання прострочених кредитів.

Таким чином, захист прав споживачів фінансових послуг в Україні має простір для вдосконалення з очікуваним позитивним впливом на майбутню кредитну якість активів, економічний ріст і стабільність фінансової системи. А цілі фінансової інклюзії в кредитних операціях потребують особливої обережності, зокрема в забезпеченні вимог достатньої платоспроможності і не повторення досвіду системної кризи неплатоспроможності серед споживачів.

### **Перелік джерел осилання:**

1. Mak V. What is Responsible Lending? The EU Consumer Mortgage Credit Directive in the UK and the Netherlands. *Journal of Consumer Policy Consumer Issues in Law, Economics and Behavioural Sciences*. 2015. №36. P.411–430.
2. Financial stability Board. Consumer finance protection with particular focus on credit. 2011. URL: [https://www.fsb.org/2011/10/r\\_111026a/](https://www.fsb.org/2011/10/r_111026a/). (Accessed: 29.01.2021)
3. Prouza T. Responsible Lending: Overview of Regulatory Tools. World Bank, Washington, DC, 2013. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/16728>. (Accessed: 29.01.2021)
4. Cherednychenko O. O., Meindertsma J. M. Irresponsible Lending in the Post-Crisis Era: Is the EU Consumer Credit Directive Fit for Its Purpose? *Journal of Consumer Policy*. 2019. №42. P.483–519.
5. Financial Services Users Group. Responsible consumer credit lending. FSUG opinion and recommendations for the review of the Consumer Credit Directive. 2019. URL: [https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business\\_economy\\_euro/banking\\_and\\_finance/documents/fsug-opinions-190408-responsible-consumer-credit-lending\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/fsug-opinions-190408-responsible-consumer-credit-lending_en.pdf). (Accessed: 29.01.2021)
6. World Bank Group. Good Practices for Financial Consumer Protection. 2017. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/28996>. (Accessed: 29.01.2021)
7. Office of Fair Trading. Irresponsible lending – OFT guidance for creditors. 2011. URL: [https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402162813/http://www.offt.gov.uk/shared\\_offt/business\\_leaflets/general/oft1107.pdf](https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402162813/http://www.offt.gov.uk/shared_offt/business_leaflets/general/oft1107.pdf). (Accessed: 29.01.2021)
8. OECD. Short-term consumer credit. Provision, regulatory coverage and policy responses. 2019. URL: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Short-term-consumer-credit-report.pdf>
9. Campbell J. Y., Jackson H. E., Madrian B. C., Tufano P. Consumer Financial Protection. *Journal of Economic Perspectives*. 2011 № 25(1). P. 91–114.
10. Kriese M., Abor J., Agbloyor E. Financial consumer protection and economic growth. *International Journal of Emerging Markets*. 2019 P.1060-1080.
11. European Banking Authority. Guidelines on loan origination and monitoring. 2020. URL: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/credit-risk/guidelines-on-loan-origination-and-monitoring>. (Accessed: 29.01.2021)
12. Про затвердження Правил розрахунку банками України загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит: Постанова Правління НБУ №49 від 08.06.2017: за станом на 30 січня 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0049500-17#Text>. (Дата звернення: 29.01.2021)
13. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління НБУ №351 від 30.06.2016: за станом на 30 січня 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>. (Дата звернення: 29.01.2021)

14. Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України: Постанова Правління НБУ №97 від 18.07.2019: за станом на 30 січня 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>. (Дата звернення: 29.01.2021)

**Руковіцина Н.Є.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Університет банківської справи*

*Науковий керівник - к. е. н., доцент кафедри фінансового консалтингу та  
банківництва  
Руденко З.М.*

## **ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ**

Фінансова інклюзія - драйвер економічного зростання та важливий фактор соціальної рівності у сучасному світі. Центробанки та інші регулятори фінансового ринку, міжнародні організації, інші гравці ринку наголошують на важливості фінансової інклюзії упродовж останніх десятиліть.

Національний банк України (НБУ) визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей. Фінансова інклюзія – створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві [1]. Реалізація цілі досягатиметься через формування та розвиток системи захисту прав споживачів, Національну стратегію, заходи з підвищення фінансової грамотності українців та розвиток безготівкової економіки. Робота над підвищенням рівня фінансової інклюзії є довгостроковою, тому вимагає координації та взаємодії різних партнерів та стейкхолдерів для досягнення поставлених цілей:

- для регуляторів та держави загалом, оскільки залучає усі верстви населення до економічної системи, що у результаті сприяє зростанню економіки через мобілізацію заощаджень населення, інвестування у розвиток економіки держави, диверсифікацію фінансової системи;
- для провайдерів фінансових послуг, оскільки збільшує кількість споживачів фінансових послуг;
- для споживачів, оскільки вони можуть ефективніше та зручніше використовувати сучасні фінансові послуги, підвищуючи таким чином особистий добробут.

Фінансова інклюзія сприяє підвищенню та стабілізації доходів, більш ефективному управлінню активами, зменшенню вразливості від економічних криз [3]. Запорука формування стійкої фінансової інклюзії у трьох площинах: 1. Доступність фінансових послуг, тобто можливість користувача дійсно скористатися послугою через контакт із фінансовим посередником. 2. Фінансова грамотність, тобто здатність споживача здійснити усвідомлений вибір послуги, повністю розуміючи вигоди та ризики від користування нею.

3. Захист прав користувача — гарантія безпечного, прогнозованого та якісного надання послуги, забезпечена третьою стороною.

У 2019 році НБУ визначив фінансову інклюзію однією зі своїх стратегічних цілей та включив її в Стратегію фінансового сектору до 2025 року. Її реалізація передбачається через:

Підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами:

- стимулювання розвитку платіжної інфраструктури для здійснення безготівкових операцій, зокрема у сільській місцевості та у віддалених територіях;
- створення умов для розвитку віддалених каналів продажу фінансових послуг.

Посилення захисту прав споживачів фінансових послуг:

- розроблення та впровадження регулювання ринкової поведінки учасників фінансового сектору;
- забезпечення прозорості інформації щодо фінансових послуг та продуктів
- захист вкладників та інвесторів.

Підвищення рівня фінансової грамотності населення:

- проведення інформаційно-освітніх заходів для різних цільових аудиторій.

У 2019 році НБУ було представлено бачення спільної для фінансового ринку та усіх зацікавлених сторін стратегії фінансової грамотності. Стратегія покликана уніфікувати, скоординувати та об'єднати зусилля державних органів, бізнесу та громадянського суспільства, спрямовані на підвищення фінансової грамотності на національному рівні. Проте фінансова інклюзія – це не лише збільшення кількості користувачів фінансових сервісів, це й відповідальність перед людьми, прозорість та зрозумілість продуктів для користувачів. Її реалізація досягатиметься через формування та розвиток системи захисту прав споживачів, заходи з підвищення фінансової грамотності українців та розвиток безготівкової економіки.

Отже, впровадження фінансової інклюзії в країні забезпечує: прибуткові іноземні інвестиції, розвиток експорту та імпорту, продовольчу безпеку, зростання туризму, підвищення рівня доходів, зростання підприємництва та розвиток малого та середнього бізнесу, зростання середнього класу, зменшення корупції, шахрайства та розкрадання.

Фінансовим регулятором в Україні для оцінки рівня фінансової інклюзії необхідно проводити постійно моніторинг пропозиції фінансових послуг та попиту як в середині країни, так і на світових ринках.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Національний банк України фінансова інклюзія [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу:— [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=3961976](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976)

2. О. Є. Верней Фінансова інклюзивність та її детермінанти [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: [http://ird.gov.ua/sep/sep20182\(130\)/sep20182\(130\)\\_008\\_DudynetsL,VerneiO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20182(130)/sep20182(130)_008_DudynetsL,VerneiO.pdf)

3. Акімова О. В. Фінансова інклюзія та інші передумови розвитку фінансового моніторингу в Україні. Молодий вчений: науковий журнал. Херсон: ТОВ Видавничий дім «Гельветика», 2015. Вип. 12 (27). С. 198–204.

## **ДО ПИТАНЬ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ**

Фінансова інклюзія - драйвер економічного зростання та важливий фактор соціальної рівності у сучасному світі. Центробанки та інші регулятори фінансового ринку, міжнародні організації, інші гравці ринку наголошують на важливості фінансової інклюзії упродовж останніх десятиріч.

ОЕСД/ІНФЕ визначає фінансову інклюзію як процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх ланок суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії.

На сьогодні майже третина населення світу не мають доступу до базового банківського рахунку. Тому провідні міжнародні організації визначають фінансову інклюзію однією з цілей власної діяльності.

За даними Світового банку, більше 100 країн світу мають або вже розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії, або вбудовані компоненти фінансової інклюзії до ширших національних програм.

Фінансова інклюзія – рівний доступ до фінансових продуктів та послуг, які:

- прийнятні за ціною;
- відповідають потребам домогосподарств та підприємств;
- доступні для всіх прошарків суспільства незалежно від доходу та місця проживання;
- надаються представниками фінансового сектору відповідально та екологічно для усіх учасників процесу.

Підвищення рівня фінансової інклюзії є важливим для різних сторін:

- для регуляторів та держави загалом, оскільки залучає усі верстви населення до економічної системи, що у результаті сприяє зростанню економіки через мобілізацію заощаджень населення, інвестування у розвиток економіки держави, диверсифікацію фінансової системи;

- для провайдерів фінансових послуг, оскільки збільшує кількість споживачів фінансових послуг;

- для споживачів, оскільки вони можуть ефективніше та зручніше використовувати сучасні фінансові послуги, підвищуючи таким чином особистий добробут. Фінансова інклюзія сприяє підвищенню та стабілізації доходів, кращому управлінню активами, зменшенню вразливості від економічних криз.

Запорука формування стійкої фінансової інклюзії у трьох площинах:

1. Доступність фінансових послуг, тобто можливість користувача дійсно скористатися послугою через контакт із фінансовим посередником.

2. Фінансова грамотність, тобто здатність споживача здійснити усвідомлений вибір послуги, повністю розуміючи вигоди та ризики від користування нею.

3. Захист прав користувача – гарантія безпечного, прогнозованого та якісного надання послуги, забезпечена третьою стороною [1].

Світовий банк, інші провідні фінансові інститути, держави, які належать до G-20, а також є членами робочих груп Банку міжнародних розрахунків відносять до фінансового включення якість і доступність фінансових послуг. Водночас основними результатами програм фінансового включення вважаються не тільки можливість отримання на прийнятних умовах широкого спектра фінансових (розрахунковий, кредитних та інших споріднених) послуг переважно більшістю громадян, які їх потребують та хотіли би споживати, а й конкурентний розвиток нової цифрової економіки, інфляційну (цінову) стабільність, стійкість фінансової системи, скорочення бідності та довгострокове економічне зростання [2].

Національний банк бере на себе зобов'язання з захисту споживачів фінансових послуг і створює спеціальний підрозділ, що буде опікуватись цими питаннями. Це дасть змогу врегулювати систему розкриття інформації про фінансові продукти та послуги.

Як відомо, фінансова інклюзія означає, що громадяни й бізнес мають доступ до фінансових продуктів і сервісів, незалежно від доходу, віку чи місця проживання. В Україні більше третини населення лишаються за межами фінансової системи. Це свідчить про їх відокремленість від економіки держави та суспільства загалом, нижчий рівень ефективності управління коштами та фінансової безпеки.

Отже, фінансова інклюзія є одна із стратегічних цілей України. Фінансова інклюзія – це створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві. Реалізація цілі досягатимуть через формування та розвиток системи захисту прав споживачів, Національну стратегію та заходи з підвищення фінансової грамотності українців та розвиток безготівкової економіки.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Бережна Л.В., Снитюк О.І. Шлях до стійкої фінансової інклюзії в Україні: аналіз актуальних проблем. Облік і фінанси. 2019. № 2. С. 71–80. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> (дата звернення: 27.03.2021).

2. Захаркін О.О. Фінансова інклюзія як драйвер забезпечення фінансової безпеки України [Текст] / О.О. Захаркін В.М. Борнос, Л.С. Захаркіна, О.І. Тверезовська // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2019. – № 1. – С. 43-52.

3. Захарченко Н. В. Фінансова інклюзія для підвищення добробуту населення та економічного зростання держави / Н. В. Захарченко // Фінанси України. - 2020. - № 6. - С. 105-116.



**Фрідман Д.А.**

*« Управління фінансами, банківська справа та страхування », 4 курс  
Український державний університет залізничного транспорту  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри управління державними та  
корпоративними фінансами  
Коковіхіна О.О.*

## **ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

На даний момент в нашій країні широко постає питання забезпечення фінансової безпеки всієї економічної системи, від домогосподарств до держави в цілому. Якщо подивитися на досвід інших країн, то можна побачити, що фінансова безпека реалізується шляхом впровадження такого явища як фінансова інклюзія. Вона являє собою драйвер для подальшого економічного зростання та є досить важливим фактором для підтримання соціальної рівності серед громадян країни. Фінансова грамотність та захист прав користувача – ось запорука ефективного функціонування фінансової інклюзії.

Згідно з різноманітними дослідженнями [1, 2], тільки 43% українців є фінансово обізнаними, для порівняння, у більш розвинутих країнах цей показник становить 56%. Національний банк України вже протягом декількох років вважає, що для посилення фінансової стабільності необхідно впроваджувати фінансову інклюзію, яка у свою чергу тісно перетинається з фінансовою грамотністю. Більш обізнані громадяни можуть правильно ухвалити всі свої фінансові рішення, ефективніше користуються своїми ресурсами, створюють, так звану, фінансову подушку безпеки. Як наслідок, люди не будуть сумніватися в банківських установах, будуть зберігати власні кошти на депозитах, брати запозичені кошти в банках, тим самим банківська система в цілому буде більш стабільною та матиме змогу розвиватися.

Місія Національного банку України полягає в тому, щоб поліпшити добробут українців завдяки впровадженню нової фінансової культури серед населення [2]. Саме тому, потрібно сфокусуватися саме на молодь віком від 10 до 24 років, оскільки, вони є тією рушійною силою, яка б змогла змінити систему в цілому, завдяки своїм зовсім новим ідеям. Вони зможуть навчити своїх батьків та бабусь з дідусями, які мають трохи інакшу фінансову поведінку. Починати необхідно ще з дитинства та впроваджувати уроки з фінансової грамотності у всіх закладах середньої освіти. Це нормальна практика західних європейських країн, наприклад, Німеччини, Швеції, Норвегії та ін. Як результат, мешканці цих країн вміють вдало розпоряджатися власними активами.

Також, ще одним важливим напрямком розвитку фінансової інклюзії для Національного банку України є забезпечення захисту прав користувача. Для зростання довіри серед громадян, потрібно надавати користувачам фінансових продуктів гарантію безпечного, прогнозованого та якісного продукту.

Отже, загалом фінансова безпека країни – це такий стан, який дозволяє забезпечувати всі умови для стабільного соціально – економічного розвитку

країни. Для забезпечення фінансової безпеки необхідно поступово впроваджувати принципи фінансової інклюзії. На жаль, на сьогодні, рівень фінансової інклюзії в Україні не є задовільним, якщо порівняти його, наприклад, з європейськими країнами. Низький рівень фінансової грамотності та недовіра з боку населення до фінансових установ – результат як економічних, так і політичних криз, які спостерігалися в нашій країні протягом років. В наслідок цього, недостатній рівень фінансової інклюзії є причиною розвитку тіньової економіки, бо держава не може використовувати ресурс заощаджень населення на всі 100%, звичайно, що це призводить до зниження фінансової безпеки країни в цілому. Саме тому, необхідно покращувати рівень фінансової освіти населення. Україна – досить молода країна, якщо змінити фінансову поведінку покоління, що підростає, можна значно покращити фінансову безпеку країни в цілому.

#### **Перелік джерел посилання:**

4. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Проект регіонального економічного розвитку. Листопад 2017 р. 69 с.

5. Степанюк Є. От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujnafinansovaya-inklyuziya>.

**Ховайло Є.С.**

*«Цивільне право і процес», 2 курс*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*Науковий керівник – викладач кафедри банківської справи*

*Сундук Т.Ф.*

## **ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ФІНАНСОВУ ІНКЛЮЗИВНІСТЬ В УКРАЇНІ**

Останні десять років в усьому світі все більш актуальна стає проблема низького залучення населення до фінансового сектору, адже не кожен може мати можливість доступу до якісних фінансових послуг, а також не кожен має достатні знання та досвід для їх використання. Це досить велика проблема, адже фінансовий сектор впливає на розвиток та розширення бізнесу, обумовлює хорошу якість життя населення та має пряме відношення до надання фінансових послуги. Однак, ця проблема не минула й Україну. Ось чому виникло таке явище, як «фінансова інклюзивність».

Що ж таке, ця фінансова інклюзивність? Це рівний доступ до та використання фінансових продуктів та послуг, які прийнятні за ціною, відповідають потребам домогосподарств та підприємств, доступні для всіх сегментів суспільства незалежно від доходу та місця проживання, надаються представниками фінансового сектору відповідально та екологічно для усіх учасників процесу. [1]

Існують певні фактори фінансової інклюзивності. Першим фактором є місце проживання. Тобто, не кожен може мати доступ до фінансових послуг. Наприклад, люди у великих містах, багатих районах мають можливість користуватись фінансовими послугами будь-де та будь-коли, адже це поширено скрізь на їх території. А от люди з сільської місцевості майже не мають цієї можливості, адже зазвичай, у селах та маленьких містах обмежена кількість місць, де надаються фінансові послуги, щоб ними скористатись, люди повинні їхати до великих міст, що може бути матеріальною складністю для них. місце проживання. Другим фактором є те, що громадяни мають досить обмежені знання про фінансові послуги, їх надання та їх отримання, тобто рівень фінансової грамотності у них є низьким. Це пов'язано з тим, що не всі можуть отримати крім повної середньої та базової освіти, хоча б професійно-технічну, а то й і вищу освіту. А в школах база фінансової освіти досить слабка, адже наголос робиться на більш універсальних предметах. Тобто, люди не знають як правильно користуватись фінансовими послугами. Третій фактор – це рівень доходів населення. Звичайно, щоб отримати доступ до фінансових послуг потрібні кошти, до того ж немаленькі. Але не кожен отримує достатній заробіток, щоб ними користуватись, тому бідним людям неможливо отримати доступ до фінансових послуг, навіть якщо ці послуги створені для групи з низьким рівнем доходу. Четвертим фактором виступає відсутність юридичної ідентичності. Економічні та політичні мігранти, біженці не мають доступу до фінансових послуг через відсутність юридичної ідентичності, тобто документів, що посвідчують особу і надають право відкривати рахунки. Останнім, п'ятим фактором є рівень довіри до фінансових інститутів. Цей чинник є особливо актуальним для України, де сьогодні спостерігається криза довіри, унаслідок чого поширюється тенденція зберігання заощаджень населення поза банківською системою. Також, низький рівень фінансової інклюзивності в Україні пов'язаний з наявними проблемами щодо захисту прав споживачів. [3]

В Україні набагато менший відсоток людей, що користуються онлайн-банкінгом та мобільними банками, ніж в країнах Європи, а також США. Наприклад, у Польщі відсоток людей, що проводять онлайн-транзакції становить 95%. В Україні трішки менше половини операцій, що проводяться банківськими відділеннями, є готівковими.

Звичайно, кожен громадянин не зможе мати доступ до фінансових послуг, однак, задача фінансової інклюзивності в Україні – збільшити відсоток громадян, що матимуть можливість користуватись фінансовими послугами на однаковому рівні.

Національний Банк України уже почав активно займатись цією проблемою. Так, на своєму сайті вони опублікували дані щодо співвідношення громадян, що мають та не мають, хоча б один банківський рахунок. Бачимо, що 63% мають принаймні один відкритий банківський рахунок, то 37 відсотків не мають жодного. Це - понад третини населення України, яка залишилась за бортом фінансової інклюзії. Це досить велика проблема, яку слід вирішувати зараз та сьогодні. [4]

Отже, фінансова інклюзивність – це позитивне явище, яке може зробити життя кожного громадянина краще, поліпшити економічний стан України, допомогти людям вирішити їх проблеми з фінансами. Однак, щоб вирішити цю проблему, потрібно залучати додаткові кошти країни, а саме на покращення доступу до фінансових послуг, на удосконалення фінансової освіти у дітей та дорослих, на підвищення рівня життя українців. Проблема нерівного доступу до отримання фінансових послуг є досить гострою, саме тому ми маємо вирішувати її зараз та сьогодні. Адже як зазначає Конституція України – усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах.

**Перелік джерел посилання :**

1. Вікіпедія [ Електронний ресурс ]. – Режим доступу : [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Фінансова\\_інклюзія](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Фінансова_інклюзія)
2. Дудинець Л.А., Верней О.Є. Економіка та управління національним господарством. 2018. С. 8-9
3. Мазаракі А. А., Волосович С. В. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2016. № 1. С. 5–23
4. Національний банк України [Електронний ресурс] . — Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-zadlya-ekonomichnogo-zrostannya-pidsumki-mijnarodnogo-forumu-z-finansovoyi-inklyuziyi-nikogo-za-bortom>

## 11. ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ БАНКІВСЬКИХ І СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

**Білошапка В.С.**

*професор кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

### СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БАНКІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Ідея корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) – добровільна підтримка бізнесом суспільного добробуту за межами своїх зобов'язань, обумовлених законодавчою базою – має давню традицію в англосаксонських країнах і особливо в США. Високий ступінь корпоративної відповідальності банку перед банківським співтовариством і суспільством в цілому (в масштабах міста, регіону, країни – в залежності від розмірів) наразі є імперативом у більшості розвинених країн.

Барф Р. і Вольф Ф. розуміють КСВ як «добровільний внесок організації у розвиток суспільства в соціальній, економічній та екологічній сферах, безпосередньо пов'язаний з основною діяльністю організації і здійснюваний переважно додатково по відношенню до вимог законодавства» [1]. Більше того, на додаток до відповідальної поведінки бізнесу, вони розуміють КСВ як соціальний і політичний режим стійкості управління (тобто, по суті, як державну політику).

Віссер У. та Матті Д. визначають концепцію корпоративної соціальної відповідальності як те, що відноситься до загальної переконаності все більшого числа громадян, що сучасні підприємства мають обов'язки перед суспільством, які виходять за рамки їхніх зобов'язань перед акціонерами або інвесторами [2]. Звичайно, бізнес повинен генерувати прибуток для власників і забезпечувати максимально тривалий термін збагачення акціонерів. Однак, зацікавлені сторони повинні бути впевнені, що бізнес також має деяку відповідальність перед споживачами, урядом, природним середовищем і суспільством в цілому.

Українська модель КСВ складалася протягом останніх 30 років, і з огляду на суперечливі тенденції, які задають багатовекторний розвиток політичних і суспільних відносин та різнохарактерні кризові явища, ще не цілком склалася. Проте, можна виділити найбільш виразні її риси. Громадянське суспільство досі не відіграє вирішальної ролі в мотивації відповідальної поведінки банків. Як не дивно, те ж стосується і органів державної влади, які діють в сфері КСВ від випадку до випадку, проводячи кампанії за окремими проектами. Самоорганізація суспільства слабка, а рівень суспільної стурбованості питаннями корпоративної відповідальності невисокий, незважаючи на стрімку діджиталізацію економіки.

Українська модель має ряд схожих рис з латиноамериканською. Особливо сильно це проявлялося в 90-і рр., коли на тлі боротьби за вплив олігархічних угруповань, високого рівня корупції, взаємопроникнення влади і бізнесу, активної

дії організованої злочинності спостерігався слабкий вплив громадянського суспільства на соціально відповідальну поведінку бізнесу. В останні роки все більш важливу роль в просуванні КСВ бере на себе держава.

Можна виділити ряд основних тенденцій розвитку корпоративної соціальної відповідальності банків України, багато з яких відповідають тенденціям міжнародної практики розвитку соціальної відповідальності.

Перша тенденція – це формалізація місії і стратегії банків у сфері корпоративної соціальної відповідальності у формі таких документів, як Політика корпоративної соціальної відповідальності, Положення про соціальну відповідальність, Кодекс поведінки / управління, Кодекс професійної етики. Так, деякі вітчизняні банки на корпоративному сайті коротко представляють тези прийнятої місії і стратегії розвитку, основні напрямки і зміст соціальних ініціатив (як правило, спонсорство і благодійність, в т.ч. меценатство). Переважна ж більшість на офіційних сайтах коротко відображають зміст окремих соціальних заходів (як правило, це умови одного банківського продукту (кредитів, вкладів тощо), що пропонуються для окремих соціальних груп – пенсіонерів, молоді). Є й такі банки, що не відображають наявності прихильності принципам соціальної відповідальності, що якнайменше, виглядає дивним в контексті необхідності захисту прав споживачів банківських послуг в умовах діджиталізації економіки.

Друга тенденція, що в цілому відповідає світовій практиці, проявляється в розвитку соціальної звітності (нефінансової звітності). Вперше практика складання соціальних звітів була закладена в США і Великобританії в 80-і роки ХХ століття. На сьогоднішній день ця практика активно впроваджується у всьому світі, а окремі країни (переважно європейські) використовують її як відкритий і ефективний елемент державної політики.

Нефінансовий звіт є логічним доповненням фінансового звіту і основним інструментом розкриття інформації про діяльність у сфері сталого розвитку. Сукупність фінансової та нефінансової звітності надає банкам широкі можливості заявити про себе в умовах зростаючої конкуренції, а потенційним клієнтам дає можливість найбільш повно аналізувати результативність банку. Використовуючи нефінансову звітність, банк може продемонструвати свою практичну прихильність принципам захисту прав споживачів банківських послуг.

Побудовані процеси нефінансової звітності допомагають банкам аналізувати прямий і непрямий вплив їх діяльності на природне, соціальне і економічне середовище, формулювати цілі для поліпшення на майбутнє і ефективно взаємодіяти з клієнтами. Підготовка звітності та пов'язані з нею визначення та вимірювання нефінансових показників стимулюють процеси аналізу діяльності та пошуку нових можливостей, які є основою довгострокового розвитку і успіху бізнесу. Перші нефінансові звіти в Україні випустив ще в 2003р. Альфа-Банк, поклавши тим самим початок нового руху.

Підготовка та подання нефінансового звіту є для банків добровільною справою. У той же час, в ряді держав існують законодавчі вимоги в сфері соціальної звітності (наприклад, в Данії, Швеції, Норвегії, Голландії, Франції, Великобританії соціальна звітність обов'язкова для публікації) [3]. Очевидною тенденцією є збільшення кількості звітів, підготовлених за

«триєдиного підсумку», який включає дані щодо економічної, екологічної та соціальної результативності. Перші нефінансові звіти представляли собою звіти про благодійну діяльність, а їх актуальність підкреслюють багато науковців, зокрема, М.С. Пушкар: «Стає очевидним, що система фінансової звітності, яку використовують у діловому світі, не може відобразити всієї складності бізнесу в економіці знань, коли основна роль належить нематеріальним активам, до складу яких потрібно віднести інформаційні ресурси...» [4]. Є підстави вважати (виходячи зі змісту звітів), що в даний час банки в більшій мірі готові представляти суспільству комплексні результати своєї діяльності, демонструючи тим самим готовність дотримання прав споживачів банківських послуг.

В умовах дефіциту суспільної довіри і в контексті вирішення завдань зміцнення репутації, підвищення інформаційної відкритості та прозорості діяльності, а також для розвитку нефінансової звітності, як одного з інструментів досягнення цих цілей, все більшого значення набуває незалежна оцінка якості відомостей, які представляють про себе банки суспільству. У зв'язку з цим, в епоху диджиталізації економіки набирає силу глобальна світова тенденція, коли великі банківські корпорації в ініціативному порядку щорічно представляють перевірені зовнішніми аудиторами звіти в галузі сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності. Ця тенденція дуже повільно поширюється й на вітчизняні банки.

В останні роки в Україні й у світі набуває поширення поряд з професійним схваленням аудитором також і суспільне схвалення звітності як істотний чинник надійності і зміцнення довіри зацікавлених сторін.

Як висновок виділимо ще одну важливу глобальну тенденцію розвитку корпоративної соціальної відповідальності, становлення якої пов'язане, в тому числі, з кризою. Вона полягає в розумінні на сучасному етапі все більшою кількістю банків необхідності стратегічного підходу до соціальної відповідальності. Повільно, але все ж іміджевий аспект КСВ, який в банківському бізнесі переважав завжди, замінюється стратегічним характером соціальної відповідальності. Його безперечні переваги – чіткість зобов'язань перед клієнтами і розуміння необхідності дотримання їх прав, – поступово знаходять все більшого поширення в діяльності вітчизняних банків.

Вбудовування соціальної відповідальності в стратегію розвитку банку передбачає, що витрати на програми соціальної відповідальності повинні розглядатися банком не як витрати, а як інвестиції, які мають значний соціальний ефект. Цей ефект виражається у зміцненні довіри, створенні позитивного іміджу в очах громадськості і стимулюванні позитивних змін в суспільстві. Приведення стратегії банку у відповідність з концепцією корпоративної соціальної відповідальності є як чинником поліпшення якості корпоративного управління, так і підтвердженням розуміння банком важливості прав споживачів банківських послуг в умовах диджиталізації економіки.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. R.Barth, F.Wolf. Corporate Social Responsibility in Europe Rhetoric and Realities. Edward Elgar Publishing, Inc. 2009. 376 p.

2. The A-Z of corporate social responsibility. Edited by Wayne Visser, Dirk Matten, Manfred Pohl, Nick Tolhurst. 2010. p. 106.

3. Корпоративная социальная ответственность: управленческая ответственность: монография /под ред. И. Ю. Беляевой, М. А. Эскиндарова. М.: КНОРУС. 2008.

4. Пушкар М. С. Illogicality Of Modern Accounting Science Title and Connect. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації* (Міжнародний науковий журнал). 2016. Випуск 2. С. 9-17.

**Клименко К.В.**

*к.е.н., завідувач відділу бюджетної системи  
НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»*

**Савостьяненко М.В.**

*старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»*

## **АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ**

Одним із пріоритетних напрямів безпекової політики держави є підвищення безпеки та стійкості критичної інфраструктури до всього спектру потенційних загроз і ризиків, оскільки саме критична інфраструктура забезпечує життєво важливі для населення, суспільства та держави послуги та функції, без яких неможливе їх безпечне існування та благополуччя, а також належний рівень національної безпеки. В цьому контексті банківський сектор не є виключенням. Критична інфраструктура у банківському секторі формує окремий сегмент, база якого є неоднорідною за значимістю тих чи інших об'єктів для стабільного функціонування банківської системи. У зв'язку з цим актуальною є необхідність вироблення пропозицій щодо розбудови системи захисту об'єктів банківського сегменту критичної інфраструктури та економіки у цілому.

Причини віднесення до об'єктів критичної інформаційної інфраструктури організацій даної категорії пов'язані з особливостями кредитно-фінансової сфери. В результаті серйозних збоїв в роботі фінансових організацій може виникнути системна криза платіжної системи, що призведе до серйозних збитків як інтересам власників, так і клієнтів цих організацій. Інциденти системи захисту інформації можуть завдати значної шкоди організаціям банківської системи не тільки в результаті настання самого інциденту, а й у результаті втрати довіри клієнтів і відмови від подальшої співпраці.

Тому для організацій кредитно-фінансової сфери загрози інформаційній безпеці представляють істотну небезпеку. Крім цього, в результаті отримання шахраями персональних даних клієнтів та їх використання в інших шахрайських схемах, зростають економічні збитки та масштаби проблеми.

Банківська і фінансова системи виділені в числі критичних об'єктів інфраструктури та нормативно закріплені в праві США, країнах ЄС, а саме в Німеччині, Великобританії, Фінляндії, Польщі, Угорщині та ін. [1].



Зміст поняття «критична інфраструктура» постійно коригується та удосконалюється. Так, в 2002 р. в рамках роботи Євроатлантичної ради НАТО закріплено, що «критична інфраструктура включає в себе фізичні та кібернетичні системи забезпечення важливих і необхідних видів діяльності економіки та державного управління». До таких галузей, в першу чергу, включені: телекомунікаційні, енергетичні, банківські, фінансові системи та аварійні служби державної і недержавної форм власності [2].

Тому ми зупинимось на розкритті питання посилення системи захисту критичної інфраструктури в національному банківському секторі. Так, в листопаді 2020 р. НБУ визначив критерії та порядок віднесення об'єктів в банківській системі до об'єктів критичної інфраструктури та критичної інформаційної інфраструктури. Це зроблено на виконання повноважень, наданих Національному банку Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», з метою підвищення рівня інформаційної безпеки та кіберзахисту банківської системи [3].

Так, згідно постанови Правління Національного банку України від 30 листопада 2020 року № 151 «Про затвердження Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України» до об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України належать банки, стале функціонування яких забезпечує стабільність банківської системи, має суттєве значення для економіки та безпеки держави, функціонування суспільства, та які становлять значний суспільний інтерес [4].

Зокрема, це:

- Національний банк;
- банки, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:
- банк, який включено до переліку системно важливих банків;
- банк, який включено до переліку банків України, уповноважених для роботи (здійснення операцій) в особливий період;
- банк, у якому держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% від статутного капіталу банку [4].

В свою чергу управлінці відносять згідно вище вказаного Положення до об'єктів критичної інформаційної інфраструктури – інформаційну систему об'єкта критичної інфраструктури в банківській системі України, кібератака на яку безпосередньо вплине на стале функціонування такого об'єкта критичної інфраструктури.

До об'єктів критичної інформаційної інфраструктури об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України належать: система автоматизації банку; інформаційна система кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг; внутрішньобанківська міжфілійна платіжна система; система дистанційного обслуговування; система депозитарного обліку цінних паперів банку [4].

Крім того, цією постановою визначені порядок ведення в НБУ переліку об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України та переліків об'єктів критичної інформаційної інфраструктури в банках, обсяги та порядок

подання банками інформації, необхідної для ведення реєстру об'єктів критичної інформаційної інфраструктури.

Вище описані характеристики критичності банків можна застосовувати для різних цілей, для ідентифікації критичних об'єктів банківської інфраструктури. Для цього концептуальні загальні характеристики критичності доцільно адаптувати до системних властивостей об'єкта банківської інфраструктури, що досліджується (державного, іноземного, системно важливого банку). Тому таку ідентифікацію у майбутньому можемо вважати вкрай важливою, як і для банківської системи у цілому, так і для користувачів банківських послуг.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Марек Сметана. Защита критической инфраструктуры. Подходы государств Европейского Союза к определению элементов критической инфраструктуры. Технический Университет Острава. 2014/15

2. Єрменчук О.П. Основні підходи до організації захисту критичної інфраструктури в країнах Європи: досвід для України: монограф./ О. П. Єрменчук. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 180 с.

3. Визначено критерії віднесення об'єктів банківської системи до критичної інфраструктури. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/viznacheno-kriteriyi-vidnesennya-obyektiv-bankivskoyi-sistemi-do-kritichnoyi-infrastrukturi>

4. Про затвердження Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України: Постанова правління Національного Банку України №151 від 30.11.2020 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0151500-20#Text>

**Сорохан К.А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова  
Науковий керівник – к.е.н., доцент  
кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування  
Ткачук Н.М.*

## **ПРАВА СПОЖИВАЧІВ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

У сучасних умовах розвитку новітніх технологій, ключовою ознакою сучасного світу є діджиталізація. Впровадження ІТ-технологій у всіх сферах діяльності – це необхідність, щоб залишатися конкурентоспроможним на ринку в умовах жорсткої конкуренції. Спостерігається масштабне використання цифрових технологій у багатьох сегментах фінансового ринку, що вносить суттєві зміни в процеси обігу й торгівлі фінансовими інструментами. Стає очевидним, що в найближчі роки з фінансового ринку можуть зовсім зникнути платіжні картки, більшість банків будуть надавати послуги в інтернеті, а всі грошові операції користувачі виконуватимуть з допомогою мобільних «гаджетів». Відтак,

вважаємо за доцільне акцентувати увагу в нашому дослідженні на впливі діджиталізації на дотримання законних прав споживачів банківських послуг.

Діджиталізація (оцифрування) – це перехід інформаційного простору у цифрові технології. У широкому розумінні, під діджиталізацією прийнято розуміти трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами [1].

До тотальної активізації запровадження процесів діджиталізації при захисті прав та законних інтересів споживачів ринку банківських фінансових послуг спонукає також поширення глобальної пандемії, викликаної гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2. За таких умов дистанційний спосіб врегулювання суперечок, що виникають між споживачем та надавачем такої послуг, вбачається найбільш сприятливим.

Упровадження електронного урядування – це одна з найважливіших складових реформи державного управління, яка триває в Україні. Саме урядування здатне вивести взаємодію органів державної влади, суб'єктів окремих видів діяльності і споживачів на новий рівень комунікації та мінімізувати корупцію. Прозорість, доступність, мінімальний контакт суб'єктів господарювання з посадовими особами органів державної влади є основними перевагами електронних послуг та сервісів.

Цифрові послуги в банківських послугах забезпечують в повній мірі зручність, швидкість і доступність за рахунок того, що:

- операції та звіти доступні за пару кліків;
- квитанції та виписки за кожною транзакцією не втрачаються, бо зберігаються на пошті в особистому кабінеті на сайті, чи в додатку;
- можливість отримання безконтактної послуги економить час (черги, взаємодія з касиром);
- доступність послуг 24/7/365 в будь-якій точці світу та можливість швидкої взаємодії з світовим фінансовим ринком.

У банках та страхових компаній, які перейшли на цифрову платформу спостерігається такі переваги в їх діяльності на ринку:

- значне зменшення операційних витрат;
- збільшення спектру та можливостей дистанційного обслуговування;
- оптимізація робочих процесів;
- комплексна інтеграція сервісів та інструментів, що забезпечує комфортніше обслуговування клієнтів;
- скорочення витрат на обслуговування виробничого процесу;
- формування нових можливостей для подальшої трансформації бізнесу з використанням цифрових технологій та штучного інтелекту.

Проте, з розвитком діджиталізації, зростає також загроза зловживань і з боку фінансових установ. Зокрема, спостерігаються такі порушення стосовно споживачів банківських послуг:

- 1) розміщення не повної інформації на сайті фінансової установи;
- 2) подання інформації не в зрозумілій для більшості громадян формі;
- 3) неактуальність або недійсність поданої на даний момент інформації;

4) незабезпеченість користувачів і споживачів банківських онлайн-послуг усіма необхідними документами [2].

Відтак, варто наголосити на можливих, типових ознаках порушень прав споживачів фінансових послуг:

- не включення банками в обов'язковий пакет послуг під час отримання кредиту вартості страхування таких послуг певної страхової компанії, навіть, якщо клієнт бажає застрахуватися в іншій компанії;

- відмова банками у видачі клієнтам зарплатної чи пенсійної карток у разі їхньої відмови від отримання пропонованої кредитної банківської картки;

- підвищення банком без попередження тарифу за користування картою;

- автоматичне продовження банком строку депозиту без згоди клієнта;

- рекламування банком нульової ставки за кредитом за реально значно більшою кредитною ставкою [2].

Тому на сьогоднішній день Національний банк України має повноваження на захист прав споживачів фінансових послуг і регулює поведінку банків та небанківських фінансових установ щодо їхніх клієнтів. Зокрема, в НБУ вже створений профільний підрозділ – Управління захисту прав споживачів фінансових послуг, який відповідатиме на скарги споживачів, розроблятиме нормативну базу, встановлюватиме вимоги до прозорості та достовірності інформації, яку банки та небанківські установи розкривають, проводитиме перевірки установ.

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що розвиток діджиталізації у сфері банківських послуг має свої переваги та недоліки. Україна поки що перебуває на початковому етапі запровадження цифрових технологій у сфері фінансових послуг, тому й спостерігаються значні зловживання правами споживачів фінансових послуг. НБУ сьогодні розробляє інструкції, нормативи та інші важелі впливу, які спрямовані на захист прав споживачів фінансових послуг і забезпечення прозорості та безпечності їх надання.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації. URL: [http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec\\_n/article/view/3523/3197](http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3523/3197)

2. Захист прав споживачів фінансових послуг. URL: <https://bank.gov.ua/ua/consumer-protection>

**Яловенко А. А.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс*

*Український державний університет залізничного транспорту*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри Управління державними та*

*корпоративними фінансами*

*Лисьонкова Н.М.*

## **ПЕРЕШКОДИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ**

Сучасний світ уже зробив перші кроки до принципово нової реальності в технологічній, економічній та соціальній сфері. Якщо говорити про цифрову економіку України то вона має відповідні завдання для розвитку. До них можна віднести створення умов для покращення рівня економіки у наступні роки, здійснення технологічного розвитку української економіки, а саме перехід від використання до створення ресурсів, підвищення конкурентоспроможності економіки на глобальних ринках та створення можливостей для бізнесу та громадян.

Як саме поняття цифрову економіку можна вважати як нову економіку на основі даних та цифрових технологій.

Що ж до більш розгорнутого уявлення можна сказати, що цифрова економіка має багато компонентів та етапів щодо розвитку, вона торкається усіх аспектів так і політичного, соціального та економічного життя населення та держави. Значної ваги приділяють спричиненню нею переваги цифрових технологій над подібними, підсумком чого є створення доданої вартості та цінності.

Цифрові технології є основою добробуту України, тому що вони утворюють кардинально нові можливості як для самої країни так і у всьому світі, що змінюється швидко. Цифрові технології можна назвати сферою, яка визначає сутність перетворень у країні і як результат – краще життя, робота, творчість, навчання та інше.

Проблемою цифрової економіки в Україні є стримування її зростання через низький рівень розвитку цифрових інфраструктур. При порівнянні розвитку складових цифрової інфраструктури України з більш провідними країнами та країнами ЄС можна зробити висновок, що Україна має більш низький рівень [1].

В основному країни, які активно розвивають цифрову економіку, показують більш високі темпи економічного зростання. Тому так важливо подолати перешкоди у цій галузі.

У даний час Україна має низький рівень покриття швидкого мобільного Інтернету - всього 66% , коли середній рівень ЄС становить 84% [2], це явище спричинене пізнім запуском технологій 3-4G. Не дивлячись на те, що швидкісний інтернет запустили декілька років тому, він дотепер не охопив багатьох населених пунктів, а також міжнародні та національні автошляхи. На нашу думку, одним із головних завдань є покрити мобільним інтернетом всю територію України, тому що без цього не можливо створити цифрову державу до якої ми прагнемо, тому що кожен громадянин країни повинен мати якісний та надійний доступ до інтернету.

Та це не всі перешкоди, які гальмують нас у розвитку, як основну проблему я бачу низький показник цифрової грамотності населення. За даними цього року приблизно 35% господарств в Україні не комп'ютеризовані, а більше ніж 50% українців недостатньо ознайомлені про цифрову галузь та знаходяться нижче базового рівня, який повинен знати кожен громадянин. Для покращення ситуації уряд в даний період схвалює запуск порталу «Дія. Цифрова освіта», там користувачі зможуть отримати доступ до навчальних курсів з цифрової грамотності [1].

В даний час найпоширенішою і значимою проблемою є безпека в кіберпросторі, тому що вона стосується кожної людини у світі інформаційних технологій. Що ж до кібербезпеки в Україні, то й тут вона не посідає перші місця, так як значно відстає від країн ЄС. Проблема ефективного забезпечення кібербезпеки вимагає комплексного вирішення і скоординованих заходів на усіх рівнях для стримування, підготовки, відповідної дії та відновлення інцидентів з боку органів влади, приватної галузі та спільноти у цілому. Позбутися неефективної нормативної база та системи управління, збільшити готовність реагування на кібератаки, що є не менш важливою проблемою та багато іншого для подолання перешкод у якісній кібербезпеці. На даний час управління кібербезпекою в Україні на державному рівні важко вважати ефективним.

До проблем розвитку цифрової економіки в Україні також можна додати низький рівень довіри користувачів інтернету в цифровій економіці, існує занадто високий ризик інформаційних атак та кібератак, недоліки систем антивірусного оснащення, крім того мізерну частку інвестицій у цифровій інфраструктурі.

Перешкод розвитку цифрової економіки в нашій країні чимало, але Україна розвиває свій потенціал, цифрову інфраструктуру, цифрові навички та цифровізацію сфер життя та секторів економіки. Для України важлива цифрова економіка, що дає стимул для вирішення усіх перешкод, що стають на шляху. При вирішенні цих проблем населення зможе вільно отримувати якісні державні і соціальні послуги, а також отримувати повний доступ до цифрової інфраструктури. Малі та середні підприємства будуть здатні запроваджувати нові бізнес-моделей та отримувати право користування до інструментів поліпшення операційної ефективності. Державний апарат стане ефективнішим і зможе спростити життя населення та бізнесу. Також для самої країни це буде мати позитивний вплив, ВВП зможе зрости приблизно на 4% на рік при збільшенні продуктивності праці, цифровізація буде перетинати усі сектори економіки та сформує нові сегменти та галузі та дозволить підприємствам, промисловості та бізнесу швидкими темпами зростати.

#### **Перелік джерел посилання:**

5. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації. URL: [http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec\\_n/article/view/3523/3197](http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3523/3197)

6. Марек Сметана. Защита критической инфраструктуры. Подходы государств Европейского Союза к определению элементов критической инфраструктуры. Технический Университет Острава. 2014/15

## **12. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ТА СТРАХОВИХ ПОСЛУГ**

**Алексєєнко М. Д.**

*д. е. н., професор кафедри банківської справи та страхування  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

### **КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: РЕГУЛЮВАННЯ ТА ДОСТУПНІСТЬ**

Фінансова глобалізація супроводжується лібералізацією валютних та кредитних операцій, зростанням міжнародних кредитів між країнами, посиленням конкуренції за ринки розміщення позичкових капіталів та надання фінансових послуг з використанням інформаційних комунікацій і платформ. В умовах високого рівня невизначеності щодо подальшого розвитку ситуації з поширенням пандемії COVID-19, банківські установи, підприємства та громадяни були достатньо стриманими в своїх інвестиційних та споживчих рішеннях [1]. Голова НБУ визнає, що центральний банк продовжує сприяти комфортному проходженню банками та позичальниками поточної кризи, тому у 2021-2022 роках українська економіка продовжить відновлення і демонструватиме зростання близько 4% завдяки монетарним та фіскальним стимулам і посиленню зовнішнього попиту, а головним драйвером економічного зростання буде приватне споживання [2].

В 2021 році актуалізувалася проблема обмеженості фінансових ресурсів бюджетного і приватного сектору, а також підвищення соціальних стандартів в умовах початкового етапу відновлення економіки. Прибуток банківського сектору за I квартал 2021 року становив 10.9 млрд грн. НБУ аргументує, що основною причиною зниження фінансового результату (майже на третину порівняно з відповідним періодом 2020 року) є переоцінка індексованих цінних паперів, проте чистий процентний та комісійні доходи зростали темпами понад 15% [3]. Тому кредитно-інвестиційну діяльність банківських установ варто визначати з урахуванням впливу ендогенних і екзогенних факторів, реалізації стриманої монетарної політики для формування належного рівня кредитно-інвестиційної діяльності в умовах нової економічної реальності.

У 2021 році стратегія розвитку банків з участю державного капіталу передбачає їх приватизацію, тому регулятори приділяють увагу непрацюючим кредитам, які становлять майже половину обсягу активів державних банків. Відповідно в банківській системі посилено відповідальність керівників банків та пов'язаних з банком осіб; здійснено організаційно-правові заходи для проведення спрощеної капіталізації та реорганізації банків; створено Кредитний реєстр НБУ. Приватизація банків з участю державного капіталу відбуватиметься з входженням спочатку міжнародних фінансових організацій у структуру акціонерів, а потім продаж акцій приватним інвесторам, тому регулятори мають визначити

методологію оцінки активів цих банків, ціну продажу банків і готовність уряду до продажу акцій державних банків зі значним дисконтом від номіналу.

Розвиток кредитно-інвестиційної діяльності банківських установ передбачає усунення інфраструктурних обмежень і активізації зусиль як держави, так і суб'єктів господарювання. Банківський сектор у I кварталі 2021 року збільшив кредитний портфель у корпоративному і в роздрібному сегментах, а також зберіг позитивну динаміку залучення коштів від населення. Активізація попиту на кредити з боку бізнесу й населення триває. Портфель чистих гривневих корпоративних кредитів зріс на 5.3% за I квартал та на 5.8% у річному вимірі; валютні кредити зменшилися в доларовому еквіваленті на 2.9% за I квартал та 7.4% у річному вимірі [3]. Зауважимо, що зниження вартості гривневих бізнес-кредитів та депозитів населення призупинилося у відповідь на підвищення облікової ставки НБУ.

В умовах нової економічної реальності посилюється функціональна роль держави як макрорегулятора суспільного й економічного порядку. Діяльність банківських установ визначається взаємодією ринку й держави. Теоретична й практична значимість підвищення ефективності стратегічного управління кредитно-інвестиційною діяльністю банківських установ на основі застосування наукової методології фінансового прогнозування сприятиме вибору оптимальних напрямів досягнення мети, розробці обґрунтованої фінансової стратегії й установці прийнятних меж кредитування стратегічно важливих проєктів. Банки напрацьовують ризик-орієнтований підхід та нові критерії для фінансового моніторингу. Погоджуємося з думкою експерта банківської та фінансової практики І. Олехова, що замість ефективної оцінки ризиків більшість банків взяли на озброєння інструмент уникнення ризиків (*de-risking*) і просто відмовляються обслуговувати клієнтів у ситуаціях, які неможливо підтвердити документами, що прописані у нормативних документах регулятора [4].

Особливої уваги заслуговує відновлення Національним банком у 2021 році стрес-тестування банків після річної перерви (обумовленої COVID-19), що дасть змогу проаналізувати стан банківського сектору після кризового 2020 року та визначити стійкість банків до можливих несприятливих подій у майбутньому. Кредитний ризик оцінюватиметься індивідуально за значними позиками великим корпоративним боржникам, а за рештою позик – на груповій основі; за несприятливим сценарієм припускається, що близько 10–15% гривневих кредитів стануть непрацюючими. Процентний ризик у несприятливому сценарії реалізується через зростання депозитних ставок та ринкових ставок дохідності за державними й муніципальними цінними паперами. Врахування в стрес-тестуванні негативного впливу макроекономічних умов на дохідність та відповідно вартість боргових цінних паперів є новацією 2021 року в методології стрес-тестування.

Підсумовуючи зазначимо, що розвиток кредитно-інвестиційної діяльності має стати одним з основних пріоритетів стабілізації якісного й кількісного зростання національної економіки. Варто акцентувати увагу на доцільності визначення організаційно-економічних заходів і механізмів, які варто адаптувати до специфічних умов і проблем національної економіки, а також дають змогу враховувати економічні інтереси кредиторів і позичальників у процесі кредитно-



інвестиційної діяльності. В умовах перманентних економічних кризових явищ банківські установи не мають фінансових можливостей для реалізації довготермінових капіталомістких проєктів, тому роль державних інвестицій (в об'єкти інфраструктури) буде зростати, що потребує взаємовигідного партнерства держави й приватного сектора [5]. Узгодженню економічних інтересів інвесторів і позичальників сприятиме укладання ефективніших міжнародних валютних угод, можливість швидко переключатися з одних операцій на інші, вчасно реагуючи на зміну фінансових потоків в режимі реального часу.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Ho Alex, Furceri Davide, Ribeiro Leichsenring Alexandre, Loungani Prakash, Ostry Jonathan, Henrique Paiva Luis, Albagli Elias. Will the Economic Impact of COVID-19 Persist? Prognosis from 21st Century Pandemics. *Working Paper*. No. 2021/119.

2. Виступ Голови Національного банку Кирила Шевченка під час прес-брифінгу щодо рішень з монетарної політики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vistup-golovi-natsionalnogo-banku-kirila-shevchenka-pid-chas-presbrifingu-schodo-rishen-z-monetarynoyi-politiki> (дата звернення: 11.04.2021).

3. Банки наростили кредитування в гривні, темпи приросту депозитів населення залишаються значними. URL: [https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-narostili-kredituvannya-v-grivni-tempi-prirostu-depozitiv-naselennya-zalishayutsya-znachnimi--oglyad-bankivskogo-sektoru](https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-narostili-kredituvannya-v-grivni-tempi-prirostu-depozitiv-naselennya-zalishayutsya-znachnimi) (дата звернення: 11.04.2021).

4. Олехов І. Яких змін чекати в банківській сфері у 2021 році. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/bankivske-ta-finansove-pravo/yakih-zmin-chekati-v-bankivskiy-sferi-u-2021-roci.html> (дата звернення 11.04.2021).

5. Bizimana Olivier, Jaramillo Laura, Thomas Saji, Yoo Jiae. Scaling Up Quality Infrastructure Investment. *Working Paper*. No. 2021/117.

**Артеменко Я. О.**

*«Облік і оподаткування», 3 курс*

*Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва*

*Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри фінансів*

*Скоромна О.Ю.*

## **МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ**

В Україні упродовж декількох останніх років план розвитку страхування супроводжується вдосконаленням нормативно-правової бази, запровадженням нових страхових продуктів, вживанням заходів, які сприяють підвищенню надійності роботи страхових компаній та страхових посередників.

Невід'ємною частиною фінансового ринку України є страховий ринок. Успішний його розвиток залежить від розширення переліку страхових послуг, підвищення їхньої конкурентоспроможності, удосконалення порядку

оподаткування страхової діяльності, підвищення вимог до порядку створення діяльності страхових компаній, подальшої інтеграції країни у міжнародні структури, залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань економічного розвитку.

Державне регулювання страхового ринку найширше, оскільки воно стосується всього страхового ринку як єдиної системи, усіх його суб'єктів і процесів взаємодії між ними.

Враховуючи всю сукупність актуальних проблем, які мають місце на страховому ринку України, ефективне державне регулювання можливе лише за умови застосування методів ефективного розвитку вітчизняного страхового ринку, які поділяються на [5]:

1) економічні – розроблення та вдосконалення методів залучення внутрішніх джерел інвестування в країні в цілому та регіонах;

2) правові – удосконалення законодавчої бази у сфері страхового бізнесу та формування державної економічної політики щодо залучення фінансових ресурсів страховиків в інвестиційний процес;

3) організаційні – формування системи методів контролю за цільовим використанням інвестиційних ресурсів страхових компаній;

4) інформаційні – формування інформаційної бази діяльності страхових компаній та акумуляції їх фінансових ресурсів

Стратегічною ціллю Національного банку у сфері страхування є розвиток та підтримка платоспроможного, фінансово стійкого, конкурентного та стабільного ринку страхування, який забезпечуватиме належний захист прав споживачів та надаватиме страхові послуги і продукти, що відповідають потребам громадян та економіки [3].

У Законі України «Про страхування» жодна стаття не розглядає сутності державного регулювання страхової діяльності. Проте, можна зрозуміти, що державне регулювання розглядається у розрізі державного нагляду за страховою діяльністю, де зазначено, що він здійснюється з метою дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків і захисту інтересів страхувальників [1].

У вересні 2019 року ухвалено Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг" (так званий закон про "спліт"), згідно з яким з 01 липня 2020 року Національний банк України (далі – Національний банк) стає регулятором та наглядовим органом на ринку страхування [4].

Державне регулювання страхової системи необхідно розглядати як діяльність усіх органів державної влади щодо координації функціонування елементів страхової системи, а не лише відповідного уповноваженого органу. Згідно з підходом В. Фурмана державне регулювання страхової діяльності «являє собою створення державою рамкових умов для функціонування страхового ринку, в межах яких його суб'єкти вільні в ухваленні своїх управлінських рішень, вплив держави на учасників страхових відносин, що здійснюється по кількох напрямках» [2].

Об'єктивна необхідність державного регулювання страхового ринку в Україні зумовлюється такими чинниками:

- неефективністю конкуренції у страховій галузі внаслідок недостатньої капіталізації більшості вітчизняних страхових компаній та їх неспроможності страхувати великі ризики;
- суспільним або змішаним (квазісуспільним) характером ряду страхових послуг, що передбачає суспільну корисність цих послуг, значно вищу за індивідуальну;
- потребою в запровадженні обов'язкових видів страхування за тими видами ризиків, які є невідповідними для приватних страховиків унаслідок їх катастрофічного характеру або кумуляції ризиків;
- необхідністю урегулювання негативних ефектів, пов'язаних із виникненням техногенних аварій, ядерних конфліктів тощо;
- забезпечення прозорості функціонування страхового ринку, законності діяльності страхових компаній та підтримка інформаційної відкритості ринку.

Варто зауважити, що розвиток страхового ринку зазнає змін під впливом сукупності різного характеру чинників, тому його державне регулювання не є статичним, а набуває тих чи інших ознак, залежно від часу, обраної економічної політики тощо.

Методи державного регулювання страхової діяльності поділяються на дві групи: адміністративні (прямі) та економічні (непрямі). Адміністративні методи базуються на нормах страхового законодавства, економічні діють через сфери фінансово-кредитної системи країни. Центральне місце в системі регулювання страхового ринку країни мають органи страхового нагляду, що мають статус державних органів виконавчої влади. У багатьох країнах органи страхового нагляду є відокремленими та незалежними.

Ознаками адміністративних методів державного регулювання виступають безальтернативність виборів розв'язання завдань, обов'язковість виконання наказів і розпоряджень, відповідальність за ухилення від прийнятих квот, стандартів, норм.

Економічні методи не обмежують підприємницького вибору, вони створюють такі економічні умови, які спонукають страхові компанії діяти в необхідному для суспільства напрямку. Економічне регулювання здійснюється засобами грошово-кредитної, бюджетної, податкової та інших напрямків економічної політики держави.

Отже, головною функцією страхування є захист фізичних та юридичних осіб від ймовірних збитків у разі настання страхових подій. Умовах створення правової держави та розвитку ринкової економіки в Україні визначення основ регулювання страхової діяльності має важливе значення. Сукупність методів, форм та інструментів, а також функцій і принципів державного регулювання у сфері страхування є підґрунтям, за допомогою якого забезпечується функціонування, регулювання, контроль за страховою діяльністю, а також захист прав та інтересів його суб'єктів. Співвідношення прямих і непрямих методів державного регулювання визначається національними, історичними,

інституційними, галузевими та іншими чинниками. Протягом усього періоду розвитку ринкових процесів у сфері вітчизняного страхування держава віддавала перевагу прямим методам державного регулювання ринку, тобто таким методам, де об'єктом впливу виступала діяльність страхових компаній.

**Перелік джерел посилання:**

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
2. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку : монографія. Київ : КНЕУ, 2005. 296 с.
3. Біла книга. «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні», НБУ. Київ, Квітень 2020 28 с. / НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-kniga-maybutnye-regulyuvannyarinku-strahuvannya>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.09.2019 № 79-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/79-20>.
5. Волкова В. В. Методичні аспекти державного регулювання страхового ринку України. Економіка і організація управління. 2016. № 4(24). С. 136-142.

**Вдовенко К.О.**

*«Банківський менеджмент», 5 курс*

*ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник. – к.е.н., професор кафедри банківської справи та страхування*

*Білошапка В.С.*

## **ФУНКЦІОНУВАННЯ ФГВФО ТА ВЕКТОРИ ЙОГО ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ**

Акумуляування тимчасово вільних коштів населення дозволяє банкам здійснювати інвестиції, тим самим задовольняючи потреби економіки в капіталі, і, крім того, задовольняти потреби клієнтів в кредитах. Разом із залученням коштів населення, банки беруть на себе відповідальність щодо захисту інтересів вкладників, провідним з яких є забезпечення збереження депозитів. Таким чином, чітко простежується взаємозв'язок забезпечення сталого функціонування банківської системи та системи гарантування вкладів як механізму її забезпечення. Позитивною стороною функціонування системи гарантування вкладів, безсумнівно, є забезпечення стабільності розвитку банківської системи в цілому.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб – державний орган, яка гарантує повернення вкладів вкладнику банку, який є учасником цього Фонду, в разі його ліквідації. Головними завданням Фонду є забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення з ринку неплатоспроможних банків.

Функціонування Фонду регламентується Законом України від 23 лютого 2012 року «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Відповідно до даного закону, виплата коштів за депозитами, включаючи нараховані відсотки, відбувається в розмірі загальної суми вкладів, але не повинна перевищувати встановлений Фондом ліміт в розмірі 200000 гривень [1]. З початку створення Фонду Указом Президента від 10.09.1998 року, сума відшкодування збільшилась з 500 гривень до 200000 гривень, тобто в 400 разів.

Станом на 1 січня 2021 року учасниками ФГВФО є 72 банки України, а загальна сума вкладів фізичних осіб у банках-учасниках Фонду склала 607,56 млрд грн, що на 28,1% більше, ніж на цю ж саму дату 2020 року. Вклади 98% вкладників у банках-учасниках Фонду не перевищують встановлений ліміт відшкодування, а тому підпадають під гарантії. Загальна сума цих вкладів становить 238,65 мільярдів гривень. [2].

Не зважаючи на зростання вкладів в банках, діяльність Фонду супроводжується певними проблемами, які стають на заваді його розвитку. Сьогодні важливою проблемою функціонування ФГВФО є проблема недостатнього обсягу його ресурсної бази, а також інструментів та шляхів її нарощення. Відповідно до українського законодавства, окрім боргових джерел, є лише одне джерело збільшення обсягу ресурсів – інвестування в ОВДП [3, с 463]. Також ще одним негативним моментом є те, що регулярний банківський збір до ФГВФО не пов'язаний із ступенем ризиковості чи часткою на ринку того чи іншого банку. Таким чином, банки, які ведуть високоризикову діяльність мають більше шансів опинитися в ситуації банкрутства, відповідно до чого Фонд буде нести витрати, тому цей напрямок потребує диференційованого підходу.

Ще однією важливою проблемою є проблема механізму черговості виплат щодо задоволення вимог кредиторів. Черговість задоволення вимог до банку також визначається законом. Відповідно до нього, спочатку задовольняються зобов'язання, що виникли внаслідок вчинення шкоди для життя чи здоров'я громадян, далі грошові вимоги щодо заробітної плати перед працівниками банків, потім вимоги Фонду, і лише в четверту чергу вимоги вкладників – фізичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Це є дещо несправедливим, оскільки саме клієнти банків безпосередньо відкривають депозитні рахунки, забезпечуючи при цьому банки ресурсами, без яких вони не можуть проводити активні операції.

Негативно на діяльність Фонду впливає також недосконалість та прогалини в українському законодавстві. Особливо гостро це відчувається у частині питань про заходи впливу на банки та повернення раніше неплатоспроможних банків на ринок після процедури їх фінансового оздоровлення. В даному контексті також постає проблема низького рівня довіри до судової системи в Україні, бо судові рішення безпосередньо впливають на систему гарантування вкладів та банківський ринок загалом і не можуть адекватно сприйматися клієнтами банків за низького рівня довіри та високого рівня корупції.

Нами було встановлено, що відносно стабільний стан системи гарантування вкладів вимагає внесення кардинальних змін до чинного порядку її функціонування. У випадку, якщо система буде функціонувати за нинішніми умовами, то в найближчій перспективі це призведе до її дефолту і порушення

стійкості банківської системи в цілому. Сформулюємо основні вектори розвитку ФГВФО на найближче майбутнє.

Першим вектором має стати вдосконалення діючих способів взаємодії Фонду з його учасниками, а також розвиток дистанційних каналів зв'язку. Другий вектор повинен бути спрямований на вдосконалення системи управління самим Фондом, а третій вектор – на забезпечення відкритості його діяльності для всіх учасників системи гарантування вкладів, особливо для вкладників. Четвертий вектор – розробка захисту від втрати коштів для юридичних осіб, які досі залишаються незахищеними. Нарешті, п'ятим вектором має стати фокусування уваги ФГВФО на допомозі банкам, які знаходяться на межі банкрутства або мають важке фінансове становище, шляхом створення нових або модернізації наявних механізмів оздоровлення та фінансової допомоги банкам.

В цілому, після отримання НБУ статусу мегарегулятора, доцільним є продовження створення єдиної системи гарантування для всіх установ України, що мають право залучати депозити населення, із єдиною системою та єдиними вимогами щодо відкритості та чесності їх функціонування. Для виконання цього напрямку розвитку доцільно реформувати систему гарантування з урахуванням іноземному досвіду і включити до учасників Фонду небанківські установи.

Необхідним кроком є посилення відповідальності власників та акціонерів банків за доведення банків до стану неплатоспроможності, внаслідок чого клієнти ризикують втратити свої гроші. Доцільним є також розроблення диференційованих ставок регулярного збору до ФГВФО, тобто стимулюючої системи щодо підвищення якості управління ризиками в банках, які є учасниками Фонду.

Вважаємо, що варто більш активно впроваджувати найкращі результати діяльності міжнародних компаній зі страхування вкладів, розробляти власні стандарти і процедури для забезпечення сталого функціонування діяльності, а також, крім позитивного світового досвіду застосування системи, обмінюватися ще й негативним для спільного пошуку ефективних рішень щодо їх усунення. Для забезпечення реалізації напрямків розвитку, необхідно приділити увагу підготовці кадрового складу, шляхом перепідготовки кадрів, їх навчання, і в зв'язку з неминучим збільшенням обсягу роботи, збільшити матеріальне стимулювання їх діяльності.

В якості узагальнюючої пропонуємо наступну тезу: в разі, якщо розвиток системи гарантування піде по запропонованим векторах, то вже через невеликий проміжок часу, можна буде помітити зміцнення фінансової стійкості системи гарантування вкладів, і, як наслідок, фінансової стійкості банківської системи в цілому. Що стосується прогнозів, то їх може бути два. Перший прогноз стосується функціонування системи гарантування вкладів в незмінному вигляді. У випадку, якщо найближчим часом ФГВФО відмовиться від реформування, то можливе утворення дефолту системи гарантування вкладів. Другий варіант прогнозу стосується раціонального, поетапного впровадження змін в чинну систему. В такому випадку можна стверджувати абсолютно точно, що ФГВФО буде працювати більш стабільно і зможе уникнути катастрофічних для фінансової системи подій, про які вкладникам відомо ще з 90-х років минулого століття.

Як підсумок зазначимо, що жодна, навіть досконала система гарантування вкладів не врятує економіку країни від руйнівної дії системної кризи, але те, що вона, як мінімум, зможе пом'якшити наслідки можна стверджувати абсолютно точно.

#### **Перелік джерел посилання:**

5. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України: за станом на 16 серпня 2020 року. Верховна Рада України. Офіційне видання. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (Дата звернення: 05.03.2021).

6. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Річний звіт за 2019 рік. URL: <https://www.fg.gov.ua/novini-ta-media/prezentatsii-ta-zviti> (Дата звернення: 01.03.2021).

7. Скірка А.С., Адамик Б.П. Проблематика фінансової діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №19. С. 462-468.

**Гнатюк І. В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
Харківський національний університет внутрішніх справ  
Науковий керівник – к.ю.н., доцент кафедри правового забезпечення  
господарської діяльності  
Коробцова Д. В.*

## **КОНЦЕПЦІЯ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Сучасна система регулювання ринку банківських послуг була сформована протягом 1991-2002 рр. Зусиллями держави та основних учасників ринку банківських послуг була створена правова база для здійснення діяльності комерційних банків та її регулювання. Чинне українське законодавство встановлює основним регулюючим органом Національний банк України.

Згідно ст. 55 Закону України «Про Національний банк України» головна мета банківського регулювання визначається як безпека та фінансова стабільність банківської системи, захист інтересів вкладників та кредиторів [1].

В свою чергу у Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» подано більш розширений перелік функцій державного регулювання ринку фінансових послуг, до складу яких, зокрема, входить ринок банківських послуг [2]:

- проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері фінансових послуг;
- захист інтересів споживачів фінансових послуг;
- створення сприятливих умов для розвитку та функціонування ринків фінансових послуг;

- створення умов для ефективної мобілізації і розміщення фінансових ресурсів учасниками ринків фінансових послуг з урахуванням інтересів суспільства;
- забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг та захисту прав їх учасників;
- додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства;
- запобігання монополії та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг;
- контроль за прозорістю та відкритістю ринків фінансових послуг;
- сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Таким чином, поняття «державне регулювання ринку банківських послуг» як складове поняття «державного регулювання ринку фінансових послуг» можливо визначити наступним чином: державне регулювання ринку банківських послуг є комплексом заходів щодо регулювання та нагляду за ринками банківських послуг з метою захисту інтересів споживачів та запобігання кризових явищ.

Однак, за своєю сутністю банк як елемент економічної системи є комерційним суб'єктом господарської діяльності, головною метою якого у ринковому середовищі є максимізація отриманого прибутку, а тому на банківські установи - учасники ринку банківських послуг впливають звичайні (неспеціалізовані) закони держави, зокрема податкове законодавство.

Переважає більшість науковців, досліджуючи питання регулювання ринку банківських послуг, взагалі не розглядає можливість застосування податкових інструментів, акцентуючи увагу на грошово-кредитних та пруденційних інструментах регулювання [3].

Інша група науковців при дослідженні механізмів застосування податкового регулювання до ринку банківських послуг розглядає зазначене питання тільки у макроекономічному аспекті, тобто приймає до уваги заходи, що стосуються банківської системи в цілому [4]. Однак беручи до уваги, що ринок банківських послуг є сукупністю банківських установ такий підхід є помилковим, через те, що об'єктами податкового регулювання можуть виступати також і конкретні банки.

Таким чином, при дослідженні сучасних інструментів регулювання ринку банківських послуг неможливо виключати з розгляду інструменти податкового регулювання, при цьому необхідно брати до уваги, що регулюючий вплив податкових інструментів здійснюється як на макроекономічному рівні, так і рівні окремого суб'єкту ринку банківських послуг.

Ринок банківських послуг є специфічним ринком, державне регулювання такого ринку в сучасних умовах повинно не тільки містити традиційні елементи регламентного регулювання Національним банком України, але й застосовувати високоефективні інструменти податкової політики.

#### **Перелік джерел посилання :**

4. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 29. Ст. 238.



5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 р. № 1. / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 1. Ст. 1.

6. Тарасова О. В. Державний механізм регулювання банківської діяльності в період кризи. *Інноваційна економіка*. 2012. № 8. С. 251-255.

7. Реверчук Н. Й. Зарубіжний досвід податкового регулювання банківської діяльності та його застосування в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008, вип. 18.5. С. 221-225.

**Голець А. В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс  
ВСП «Сумський фаховий коледж СНАУ»*

*Науковий керівник: к.е.н., викладач економічних дисциплін  
Шумкова В.І.*

## **ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ТА СТРАХОВИХ ПОСЛУГ**

Кожен інститут банківських та страхових справ є потужними фінансовими посередниками, тому вони повинні регулюватися законодавчою нормативно-правою базою, що буде контролювати їх професійну діяльність. Тому, окремо розглянемо державне регулювання банківських та страхових послуг.

Сучасна система регулювання банківських послуг формувалася протягом 1991-2002 років. Банківська послуга на сьогоднішній день суттєво переростає межі виключно фінансової сфери, хоча завжди носить опосередковано фінансовий характер і направлена на оптимізацію фінансових результатів від господарської діяльності. Державне регулювання банківських послуг виражається у впливі на діяльність банків уповноважених органів держави, що здійснюють нормативне регулювання діяльності банків. Дане регулювання здійснюється на двох рівнях:

- загальне регулювання (у формі законів та постанов);
- спеціальне регулювання (у формі нормативних та індивідуальних актах). [4 с.25]

Головною метою банківського нагляду та регулювання є безпека та фінансова стабільність банківської систем, а також, захист інтересів власників і кредиторів. [2 с.400]

Є багато банківських послуг, регульовані державним законодавством, а саме:

- послуги з касового обслуговування клієнтів регламентує Інструкція №1 Національного банку України «З організації емісійно-касової роботи в установах банків України», затверджена постановою Правління Національного банку України від 07.07.1994 № 129;

- послуги з перевезення грошово-валютних цінностей та інкасації грошових коштів, регламентує Інструкція № 1 Національного банку України «З організації емісійно-касової роботи в установах банків України», затверджена постановою Правління Національного банку України від 07.07.1994 № 129.

- послуги з відповідального збереження цінностей клієнтів банку надаються відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», Інструкції

НБУ від 7.07.1994 № 1 з урахуванням «Правил надання установами банків в тимчасове користування індивідуальних сейфів, сейфових секцій для зберігання цінностей та документів».

- відкриття картрахунків здійснюється відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових актів Національного банку України. Для відкриття картрахунків клієнти подають до банків документи, які необхідні для відкриття поточних рахунків, відповідно до Інструкції про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 18.12.1998 № 527, зі змінами та доповненнями.

Розглядаючи страхові послуги в розрізі державного регулювання, слід зазначити, що страхові послуги – це товар, що пропонує страхова компанія страхувальнику за певну плату (страхову премію). В умовах немалої конкуренції між страховими компаніями за страхувальників, актуальним є забезпечення чесної конкуренції та уникнення монополії у даній сфері ринкових відносин. У цьому розрізі роль державного регулювання полягає у підвищенні гарантій, що страховик у повному обсязі виконає свої зобов'язання перед клієнтами, відповідно до договору страхування. [3]

У століття науково-технічного прогресу актуальним є загроза оточуючому середовищу. Тому необхідним є встановити перелік обов'язкових видів страхування з метою підвищення майнової відповідальності реципієнтів небезпеки. Обов'язкові види страхування мають встановити на ті суб'єкти господарювання, що несуть реальну небезпеку для життя, здоров'я та працездатності громадян.

Загальні аспекти державного регулювання ринку страхових послуг характеризують основні законодавчі акти, серед яких можна виділити:

- Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р.

- Закон України від 07.03.1996 р. «Про страхування» (в редакції Закону від 10.12.2020 р.).

- Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» від 12 липня 2001 р. [1 с.419, 3]

Виходячи з вище сказаного, державне регулювання ринку банківських та страхових послуг відіграє важливу роль у діяльності банків та страхових компаній, захищає права клієнтів та їх інтереси.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Золотарьова О. В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 413–420.

2. Клименко О. В. Ринки небанківських фінансових послуг: питання стійкості в умовах економічної кризи. *Економіка та держава*. 2016. № 4. С. 396–401.

3. Русул Л. В., Гросу К. В. Страховий ринок України: особливості розвитку і перспективи. *International Scientific and Practical Conference «WORLD SCIENCE»*. 2017. Vol. 1. N 7(23). P. 38–42. URL: <http://ws-conference.com>

4. Шірінян А. С., Шірінян Л. В. Конкурентоспроможність ринку банківських послуг України: фактор суперництва, тенденції та результати. *Економіка України*. 2019. № 6. С. 18–38.

## **ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ КООРДИНАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ І ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИК**

Досягнення рівноваги національної економіки є основним завданням урядів і центральних банків, практично, в усіх країнах світу. Координація фіскальної і монетарної політик, враховуючи їхні тагретні очікування, супроводжується необхідністю розвитку наукових поглядів на управлінську взаємодію державних інституцій у зв'язку із загрозами дестабілізації банківського сектору економіки і кризами суверенного боргу, враховуючи ризики.

Різке погіршення очікувань світового економічного зростання через розширення пандемії, викликає потребу у виробленні нових, нестандартних послідовних дій та адекватних заходів, спрямованих на стабілізацію державного боргу і стримування інфляції, зниження рівня безробіття, забезпечення сталого зростання економіки та добробуту громадян. В умовах глобальної невизначеності дослідження питань координації фіскальної і монетарної політики з одночасною мінімізацією суперечностей та оптимізації у рішеннях відповідних органів влади набуває надзвичайної актуальності.

Тема взаємодії монетарної і фіскальної політик є малодослідженою і слабо прогнозованою, особливо в українському науковому середовищі, що засвідчив досвід неприйнятної практики стрімкого зростання адміністративної складової інфляції через підняття комунальних тарифів Урядом України на тлі переходу НБУ до режиму інфляційного таргетування в 2015-2017 роках.

Зарубіжні науковці розпочали глибокі дослідження даної теми наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Класичне дослідження Т. Сарджента і Н. Воллеса [1] вперше висвітлило, що обмежувальна монетарна політика виявляється нездатною підтримувати таргет інфляції без певного коригування бюджетно-податково-боргових заходів у різних часових горизонтах (довго- і середньостроковому) та в реальному житті. “Неприємна монетарна арифметика” виділяє так званий “парадокс регулювання”, який виникає внаслідок надто високої динаміки зростання обсягів державного боргу на фоні надмірно-консервативної політики незалежного ЦБ. Тобто, коли темпи зростання державної заборгованості значно перевищують темпи збільшення незначної інфляції. Крім того, поточне посилення з боку ЦБ контрольних монетарних функцій, здатне спричинити підвищення рівня інфляції у довгостроковій перспективі.

Подальшого розвитку дана тема отримала у працях Б. Бернанке [2], Л. Свенссона [3] та інших вчених. Основний акцент зроблено на узгодженості фіскальної та монетарної політик у контексті завдання інфляційного таргетування, де оптимальним показником ефективності того чи іншого ступеня скоординованості виступає оцінка потенційних можливостей протидії явищам дестабілізації, вимірюваним відхиленнями від цільових значень макропоказників (обсягу випуску, рівня безробіття, заборгованість держави тощо).

Деякі дослідники [4; 5] довели, що управлінські заходи досягнення цілей макроекономічної політики можуть мати різні форми в умовах як координації з боку державної влади, так і незалежності ЦБ. В таких випадках значно зростає роль державного боргу як інструменту фіскальної політики, який впливає на рівновагу національної соціально-економічної системи. А отже, координація монетарної і боргової політики потребує окремих глибоких наукових досліджень.

Звідси можна зробити висновки, що основою інтегрованості фіскальної та монетарної влади можна вважати результативну діяльність ЦБ, спрямовану на утримання інфляції на цільовому рівні. Проте, у разі нездатності ЦБ одноосібно виконувати таку регуляторну функцію, за недостатньої скоординованості дій, можливою стає криза довіри до уряду, зростання суспільних втрат, зниження доходів населення, падіння випуску. Світовий теоретичний і практичний досвід стимулювання економіки доводить пріоритетність ефективнішого використання монетарних інструментів з метою боротьби з інфляцією, а відповідно, фіскальних – для розширення сукупного попиту та сукупної пропозиції. З огляду на це, в Україні інституційна координація має базуватися на поєднанні жорсткої монетарної політики (з метою запобігання потраплянню в ліквідну пастку) і м'якої бюджетно-податкової політики та зваженої боргової політики.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Sargent T.J. and Wallace N. Some Unpleasant Monetarist Arithmetic / Federal Reserve Bank of Minneapolis // Quarterly Review. – 1981. – Vol. 5. – No. 3. – P. 1–17.
2. The Inflation Targeting Debate. B.S. Bernanke, M. Woodford (Eds.). Chicago, University of Chicago Press, 2005.
3. Svensson L.E.O., Woodford M. Implementing Optimal Policy through Inflation Forecast Targeting, in: The Inflation Targeting Debate. B.S. Bernanke, M. Woodford (Eds.). Chicago, University of Chicago Press, 2005.
4. Beetsma R., Jensen H. Inflation targets and contracts with uncertain central banker preferences. Journal of Money, Credit, and Banking, 1998, Vol. 30, No. 3, Part 1, pp. 384–403.
5. Beetsma R., Bovenberg L. The role of public debt in the game of Double Chicken. 1995, available at: <https://cris.maastrichtuniversity.nl/portal/files/1562830/guidf24b550f735e4581929ec6634ccd5d6cASSET1.0>
6. Геєць В.М. Економіка України: ключові проблеми і перспективи // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 1. – С. 7–22.

**Малофей О. О.**

*«Банківська справа», 3 курс*

*Київський національний торговельно-економічний університет*

*Науковий керівник – старший викладач кафедри банківської справи*

*Котенко У. М.*

## **РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ**

Ризики, які супроводжують кредитну діяльність банків, являють собою одну з найсуттєвіших банківських загроз, оскільки більшість банкрутств банків обумовлено неповерненням позичальниками кредитів та непродуманою політикою банку у сфері ризиків. Для вітчизняних банків ця проблема одна з найбільш актуальних, оскільки показники простроченої та сумнівної заборгованості в їхніх кредитних портфелях вдвічі перевищують аналогічні показники банків розвинутих країн.

Із квітня 2020 року НБУ задіяв практично всі доступні для центрального банку інструменти, щоб сприяти подоланню кризи. Він заохочував банки реструктуризувати кредити позичальникам, які зазнали тимчасових фінансових труднощів через обмеження, що пов'язані з пандемією. Водночас умови реструктуризації мають бути життєздатними – вони не повинні приховувати фундаментальні фінансові проблеми позичальників, які навряд чи вдасться подолати в наступні роки. Ці заходи дали змогу пом'якшити наслідки кризи на її піку.

Споживче кредитування суттєво уповільнилося з розгортанням кризи – зменшилися як попит на нього, так і пропозиція на ринку. У цьому сегменті протягом другого кварталу 2020 року відбувся суттєвий приріст обсягів прострочення, а тому деякі банки реструктуризували незабезпечені споживчі кредити в значних обсягах. Кредитування набирає обертів, проте навряд чи найближчим часом темпи зростання повернуться до докризових. НБУ вважає, що ризики цього сегмента для банків є високими, а тому підтверджує підвищення ваги ризику за такими банківськими кредитами до 150% протягом 2021 року [2].

Стабільність банківської системи в кризових умовах крім іншого пов'язана з удосконаленням системи регулювання та нагляду останніми роками. Поточний хороший стан сектору та помірний вплив шоків дає змогу НБУ і надалі працювати над посиленням стійкості банків шляхом регуляторних змін. Заплановані зміни включають: коригування розміру регулятивного капіталу на суму непрофільних активів, встановлення ненульових ваг кредитного ризику для валютних ОВДП, підвищення ваг ризику для незабезпечених споживчих кредитів, встановлення вимог до капіталу під операційний та ринковий ризики.

За умов неспроможності позичальників сплачувати за своїми зобов'язаннями, підвищується значення використання забезпечення для зменшення кредитного ризику банків. Отже, один із способів врегулювання банками непрацюючих кредитів – стягнення заставного майна. На практиці це майно може тривалий час залишатися у власності банків. Такі активи є непрофільними – вони переважно неліквідні, майже не приносять доходів, а їхня вартість може бути завищеною. У кількох невеликих українських банків частка непрофільних активів у балансах критично велика, що створює ризики для їхньої фінансової стійкості.

Щоб знизити ризики надмірного накопичення на балансі непрофільних активів, НБУ зобов'язав банки поступово вираховувати їхню вартість із

основного капіталу. Перший етап розпочався у січні 2021 року, з капіталу буде вирахувано 25% вартості непрофільних активів, що утримуються на балансі понад три роки.

Протягом 2020 року банки України відповідно до нових вимог НБУ затвердили стратегії управління непрацюючими активами на наступні три роки. Банки планують скоротити обсяги непрацюючих активів до кінця 2022 року більш як на 400 млрд. грн. Основними заходами є списання та продаж непрацюючих кредитів. НБУ взяв на себе контроль за виконанням банками розроблених стратегій [3]. Дані свідчать, що банки активізували кредитування малого бізнесу у минулому році попри те, що той зазнав більших втрат від карантинних заходів, ніж середній та великий. З початку року кредити кластеру зросли на 17% до 76,6 млрд. грн. без урахування впливу обмінного курсу. Зниження процентних ставок малому бізнесу, які традиційно вищі, ніж для середнього та великого, разом з державними програмами підтримки кредитування дещо розширили перелік потенційних позичальників.

Майже всі кредити цього кластеру є працюючими, позичальники переважно якісні, а рівень забезпечення заставою – високий. Якість кредитів малим підприємствам, що входять до складу великих бізнес-груп, є помітно гіршою, а рівень забезпечення заставою – нижчим. Значною мірою це результат того, що до категорії малих часто переходять великі та середні підприємства, що зазнали фінансових труднощів та втратили дохід. На приріст кредитів кластера позитивно вплинула програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка передбачає компенсацію частини процентних витрат. Уповноважені банки вже видали 6,3 тис. кредитів на 14,7 млрд. грн., з яких: для рефінансування попередньо отриманих кредитів – 68%, для розвитку бізнесу – 19%, для впровадження антикризових заходів – 13%. Найактивнішу участь у програмах компенсації витрат беруть сільськогосподарські підприємства, для яких додатково діє окрема програма «Фінансова підтримка сільгоспвиробників», якою скористалися 3,6 тис. компаній [1].

Додатковим стимулом кредитування малого бізнесу стане затверджений урядом механізм кредитних гарантій на портфельній основі (до 70% боргу за кожним окремим кредитом та 50% за портфелем). Банки-кредитори зможуть перекласти частину кредитного ризику позичальника на державу. Це має усунути основну перепону для кредитування платоспроможного малого бізнесу, якою є брак достатнього забезпечення.

У другому півріччі 2020 року ухвалено закони, спрямовані на повноцінний розвиток ринків капіталу. У вересні 2020 року ВРУ ухвалено Закон (№ 891-IX), який розширює коло кредитів, на які поширюється дія Закону «Про споживче кредитування». Після набрання чинності від початку 2021 року споживчими також вважатимуться кредити на строк до одного місяця та кредити, що не перевищують однієї мінімальної заробітної плати. Раніше дія Закону на них не поширювалася. За такими договорами сума штрафів та пені за порушення споживачем своїх зобов'язань обмежується подвійною сумою отриманого кредиту. Закон забороняє кредиторі підвищувати проценту ставку та врегульовує передавання інформації про такі кредити до Бюро кредитних

історій. Продовжено мораторій на стягнення майна, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті: Законом № 895-IX продовжено мораторій на примусове стягнення майна за валютною іпотекою, а також на переуступку прав вимоги за такими кредитами до 21 квітня 2021 року. Це стримуватиме розгортання іпотечного кредитування.

Розширено перелік прийнятної застави за кредитами для екстреної підтримки ліквідності. Відтепер заставою можуть виступати майнові права за кредитними договорами з юридичними особами не тільки в гривні, а й в іноземній валюті – доларах США та євро – з пониженими коригуючими коефіцієнтами; до переліку прийнятної застави також включені майнові права за кредитними договорами з юридичними особами п'ятого класу (раніше – не нижче четвертого) [4].

Отже, банкам і надалі рекомендована активна робота з непрацюючими кредитами, консервативна оцінка кредитного ризику за кредитами, зниження доларизації балансів, активне залучення й утримування більш стійких довгострокових ресурсів, збереження стандартів кредитування та контроль рівня концентрації корпоративних позичальників.

Фінустанови повинні надалі докладати зусилля до розчищення своїх балансів, зокрема виконувати стратегії та операційні плани з управління непрацюючих кредитів, вчасно реагувати на погіршення фінансового стану боржників.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність [Електронний ресурс] / Національний банк України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/FSR\\_2020-H2.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H2.pdf?v=4).

2. Коробкова О. Реального кредитування на покупку землі можна очікувати з 2024 року [Електронний ресурс] / Коробкова О. // Незалежна асоціація банків України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://nabu.ua/ua/olena-korobkova-28.html>.

3. Карчева Г.Т. Фінансовий стан банків України в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи [Електронний ресурс] / Карчева Г.Т. // "Ефективна економіка". – 2020. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3\\_2020/11.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/11.pdf).

4. Стороженко О.О. Кредитні операції банків на сучасному етапі економіки [Електронний ресурс] / Стороженко О.О. // Причорноморські економічні студії – Режим доступу до ресурсу: [http://bses.in.ua/journals/2020/52\\_2\\_2020/21.pdf](http://bses.in.ua/journals/2020/52_2_2020/21.pdf).

**Нішта В. А.**

*«фінанси банківська справа та страхування», 3 курс  
ДВНЗ «ХНЕУ імені Семена Кузнеця»*

*Науковий керівник- к.е.н., доцент кафедри митної справи*

*Сніна А.О.*

**МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Інтеграція національної економіки у світову господарську систему, перспектива вступу України в Європейський Союз висувають високі вимоги до механізмів формування і реалізації державної митної політики в Україні. Розширення міжнародних зв'язків, розвиток зовнішньоекономічної діяльності актуалізують роль і значення митної політики, пошук нових напрямів, механізмів і засобів в інтересах збільшення вигод від її реалізації.

Митне регулювання – складова фінансово-кредитного механізму зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Разом з тим, інструменти митного регулювання покликані забезпечити економічне зростання, захистити національного виробника від зовнішньої товарної експансії, а споживачів – від неякісних виробів, а також стимулювати валютні надходження в національний фінансовий сектор [6].

Окремі аспекти державного управління у сфері митного регулювання і контролю зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізації відображені в роботах таких вчених: Бережнюка І. Г. [1], Гребельника О.П. [2], Гуцу С. Ф. [3], Новікової К. І. [4], Сурміна Ю. [5], Хамініча С.Ю. [6] та інших, в яких розглядаються або загальні теоретичні та правові питання державного регулювання зовнішньо-економічних відносин, або окремі аспекти практичних проблем з митного регулювання й контролю зовнішньоторговельних операцій.

Митне регулювання — регулювання питань, пов'язаних із виконанням митних формальностей, зокрема, встановленням митних платежів, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України тощо. Відповідно до статті 13 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [7] Україна на своїй території здійснює митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності самостійно. Митну політику України визначає Верховна Рада України.

Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється згідно із Законом України "Про зовнішньоекономічну діяльність" [7], законами України про митне регулювання, Митним тарифом України та міжнародними договорами України [3].

Зазначимо, що митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється з метою: забезпечення збалансованості економіки та рівноваги внутрішнього ринку України; стимулювання прогресивних структурних змін в економіці, в тому числі зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; створення найбільш сприятливих умов для залучення економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн [5].

Митне регулювання — це вплив держави в особі державних органів (насамперед — митних) на інших суб'єктів митних відносин з метою підпорядкування їхніх дій загальнодержавним економічним інтересам. Митне регулювання має дуалістичну природу. Предмет митного регулювання — це відносини, що виникають у зв'язку з управлінням митною системою. Предмет митного впливу — комплекс відносин, що виникають у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон [2].



Митне регулювання розглядається як комплекс митних заходів держави, що використовуються у процесі регулювання зовнішньої торгівлі [6]. При цьому саме поняття “митного заходу” відсутнє [6], що унеможлиблює однозначне розуміння категорії “митне регулювання”. При тлумаченні даної категорії можна розглядати два основних напрямки регулювання: мито як податок та митниця як орган, що забезпечує виконання законодавства з питань митної справи [1]. Логічна в такому випадку позиція національного законодавства, яка визначає митне регулювання як регулювання питань, пов'язаних з установленням мит і митних зборів, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України. Однак таке визначення потребує перегляду. Процедури митного контролю нерозривно пов'язані з порядком переміщення товарів через митний кордон України, митним оформленням, справлянням установлених законодавством податків і зборів, що в комплексі становить митну справу [4]. Питання встановлення мита належать до сфери митно-тарифного регулювання. Таким чином, митне регулювання можна розглядати як митно-тарифне регулювання, здійснення митної справи та організацію діяльності митних органів України.

Україна має приділяти особливу увагу зовнішнім джерелам надходжень до державного бюджету, оскільки перебудова економіки упродовж останніх років призвела до падіння виробництва, а це зменшує базу податкових надходжень від внутрішніх джерел. Система митного регулювання України має забезпечити сприятливі умови для адаптації національної економіки до більш гострої міжнародної конкуренції внаслідок приєднання до системи глобального регулювання і вільного переміщення ресурсів та поступове включення її економіки до глобальних та європейських економічних процесів [5].

Головним напрямком забезпечення ефективності митного регулювання України є легалізація та детінізація ЗЕД в Україні, орієнтовані на збільшення привабливості прозорої та добросовісної зовнішньоекономічної діяльності через скорочення бюрократичних, часових, технологічних та матеріальних витрат суб'єктів Зед при перетині вантажами кордону України з одночасним посиленням відповідальності й санкцій за не добросовісні дії та зловживання. митна справа в Україні потребує подальшого розвитку і вдосконалення, однак позитивним є те, що реформування в цій сфері проводиться у напрямку наближення до європейських стандартів. Впродовж наступних років передбачається удосконалення та закупівля нового обладнання для технічних потреб митної служби та покращення облаштування деяких пунктів пропуску через державний кордон. Ці питання є надзвичайно важливими для кожної країни, так як облаштування митних постів своїм зовнішнім виглядом створюють перші враження про країну та водночас демонструють її захищеність від небажаних гостей та товарів [3].

Таким чином, основними завданнями реалізації сучасної митної політики України визначено: сприяння модернізації економіки через спрощення доступу українських компаній до передових зарубіжних технологій; стимулювання конкурентоспроможних на внутрішньому і світовому ринках виробництв, оновлення зовнішньоекономічної спеціалізації країни; створення сприятливих для

виробництв умов, необхідних для підтримки зайнятості, забезпечення економічної безпеки країни; підтримка міжнародної виробничо-технологічної кооперації у наукоємних галузях; залучення прямих іноземних інвестицій у перспективні галузі промисловості; оптимізація географічної структури імпорту; забезпечення збалансованості та ефективної конкуренції на внутрішньому ринку; уніфікація митного тарифу та інших інструментів митної політики.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: монографія / І. Г. Бережнюк. - Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2019. - 182 с.
2. Гребельник О.П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник / Гребельник О.П. К. : Центр навчальної літератури, 2015. 696 с.
3. Гуцу С. Ф. Проблеми митного регулювання в Україні в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс]. <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/GCH/2013/GCH413/pdf/15.pdf>.
4. Новікова К. І. Світовий досвід митно-тарифного регулювання та можливості його застосування в Україні, Академія митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=13564>.
5. Сурмін Ю. Сучасна концепція державного управління : необхідність та методологічні підходи до формування : зб. наук. пр. [„Державне управління в Україні : реалії й перспективи”] / Сурмін Ю. – К. : Вид-во НАДУ, 2015. – С. 21-29.
6. Хамініч С.Ю. Митно-тарифне регулювання в умовах інтеграції України до світового господарства : монографія / Хамініч С.Ю. – Д. : Наука і освіта, 2008. – 210 с.
7. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року N 959XII / Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 17.11.2012.

**Павелкова А.О.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

*Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри банківської справи та страхування  
Димніч О.В.*

### **ПРИНЦИПИ ТА МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

Страхові компанії відіграють важливу роль в економічному житті країни. Головною функцією страхування є захист фізичних та юридичних осіб від ймовірних збитків у разі настання страхових подій. Впевненість споживачів у надійності страхової компанії є однією з основних засад розвитку страхового ринку. Така впевненість та довіра до страховиків стає можливою завдяки ефективному регулюванню та нагляду за ринком [4].

Недосконале законодавство, брак належного регулювання та нагляду за діяльністю та ринковою поведінкою страхових компаній і посередників призвели до накопичення системних проблем (серед яких: низька платоспроможність, недосконалість бізнес-моделей страховиків, недостатня прозорість ринку, проблема захисту прав споживачів тощо), які потребують негайного вирішення. Все це у сукупності призводить до низької довіри до компаній, через яку вони не можуть розвиватися належним чином.

Ринок страхових послуг в Україні сьогодні проходить через своєрідний етап трансформації у сфері нагляду та регулювання. Спліт (Split - англ.) – це розщеплюватися, розколюватися. Саме таку назву отримав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» від 12 вересня 2019 року № 79-IX (надалі – Закон).

Спліт полягає у ліквідації Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг та розподілом повноважень з регулювання фінансового ринку між Національним банком та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [5]. На сьогодні державне регулювання ринку страхових послуг в Україні здійснює Національний банк України (відповідно до Закону), функції якого до 1 липня 2020 року були покладені на Нацкомфінпослуг.

Однією із функцій вище зазначеного Закону є приведення у відповідність регулювання та нагляду у небанківському секторі до міжнародних стандартів. Ухвалення законодавства, важливого для забезпечення розвитку фінансових ринків є також одним із пунктів меморандуму співпраці з МВФ у рамках програми stand-by.

Окрім законодавства, регулювання ще здійснюється за принципами дотримання СК вимог щодо платоспроможності. На сьогодні система оцінки платоспроможності страхових компаній є спрощено адаптованою формою європейської системи оцінки платоспроможності Solvency I [1]. Дана система не дає регулятору ефективно контролювати виконання вимог щодо платоспроможності, адже не дає змоги своєчасно отримувати об'єктивні дані про діяльність компанії та вчасно реагувати на проблеми з платоспроможністю.

На сьогодні немає дієвих механізмів контролю за належним розкриттям структури власності страхових компаній, не встановлено належних стандартів та вимог щодо ділової репутації власників.

Як зазначає НБУ, зміна секторальної моделі регулювання до ефективнішої інтегрованої моделі відбувається з урахуванням основних вимог законодавства ЄС, які Україна зобов'язана виконувати відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, а також принципів Міжнародної асоціації органів страхового нагляду (IAIS) [1].

Регулювання та нагляд за страховими компаніями, як і нагляд за банками, здійснюватиметься за ризик-орієнтованим підходом. В основу реалізації ризик-орієнтованого підходу закладено такі принципи [3]:

- принцип пропорційності (Proportionality) – регуляторні вимоги та інтенсивність нагляду визначаються на підставі розміру, значущості (впливу компанії на ринок та економіку в цілому), складності бізнес-моделі та профілю ризиків фінансової установи;

- принцип перспективного погляду (Forward-looking) – аналіз діяльності здійснюється з огляду на розуміння бізнес-плану, перспективи діяльності та потенційні ризики компанії;

- принцип раннього виявлення та вчасного реагування (Early warning) – оцінка потенційних ризиків та їх виявлення на ранній стадії для своєчасної подальшої комунікації чи вжиття відповідних заходів;

- принцип професійного судження (Professional judgement) – оцінка ґрунтується на вмотивованих та обґрунтованих висновках, заснованих на знаннях і досвіді, а також на комплексному та всебічному аналізі інформації;

- принцип правової визначеності – полягає у встановленні чітких та зрозумілих для дотримання вимог через систему законодавчих та нормативно-правових актів, включно з графіками приведення діяльності фінансових установ у відповідність до нових вимог.

За даними НБУ, очікується, що дотримання цих принципів сприятиме:

- підвищенню рівня капіталізації, ліквідності та стійкості страхових компаній;

- диверсифікації страхових продуктів та посиленню конкуренції на ринку страхових послуг;

- забезпеченню високих стандартів захисту прав споживачів страхових послуг та власників полісів;

- прозорості функціонування ринку страхування та підвищення його привабливості для інвесторів [2].

Очікується, що перелічені зміни забезпечать підвищення довіри споживачів до страхового ринку, а отже, і рівень проникнення страхування.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування України. Національний банк України. 2020. 28 с. URL: [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/White\\_paper\\_insurance\\_2020.pdf?v=4](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4) (дата звернення 11.03.2021)

2. Національний банк оприлюднив бачення майбутнього регулювання страхового ринку України. Національний банк України. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-oprilyudniv-bachennya-maybutnogo-regulyuvannya-strahovogo-rinku-ukrayini> (дата звернення 11.03.2021)

3. Основні принципи страхування // Міжнародна асоціація страхових наглядів (IAIS) // листопад 2015.

4. Рудковський А. Національний банк України як регулятор страхової діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №10. С. 61–66.

5. Закон про “спліт” забезпечить прозорість, надійність та ефективність небанківського фінансового сектору Національний банк України. 2019. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zakon-pro-split-zabezpechit-prozorst-nadiynist-ta-efektivnist-nebankivskogo-finansovogo-sektoru>. (дата звернення 11.03.2021)

## **ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ БАНКОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Банківські та страхові ринки з неймовірною швидкістю змінюються під впливом мінливого економічного середовища та глобальних трендів, а тому повинні розвивати нові канали збуту аби залишатися конкурентоспроможними. Фінансовий ринок у світі достатньо насичений фінансовими ресурсами, а тому споживачів потрібно спеціально залучати клієнтів за рахунок скорочення витрат та покращення якості обслуговування, зручності та ефективності послуг. Банкострахування – це юридично оформлена угода між банком і страховою компанією щодо задоволення потреб споживачів у страховому захисті (банківському обслуговування) через банківські (страхові) канали збуту [1]. Варто зазначити, що високі темпи інновацій на фінансових ринках і інтернаціоналізація фінансових потоків формують консолідовану банківсько-страхову бізнес-архітектуру, а особливо кардинальних змін зазнала банківська справа. Технологічний прогрес і дерегулювання повноважень призвели до появи як нових можливостей для банківських установ, так і до зростання конкуренції між ними, а також небанківськими фінансовими інституціями. Починаючи з кінця 1980-х рр. прибутковість традиційних видів банківського бізнесу почала знижуватися, а вимоги до капіталізації банківських установ – зростати [2, с. 37]. Фінансові кризи сприяли даному процесу через свою короткочасність. Банки енергійно і творчо відповіли на ці зміни, почавши проникнення в нові сфери діяльності.

Зокрема, перспективи та стратегія формування консолідованої банківсько-страхової бізнес-архітектури залежать від багатьох чинників та умов як зовнішніх, так і внутрішніх. Тому особливої уваги заслуговують питання їх систематизації, особливо тих, що впливають на прийняття рішення про активізацію співпраці між банком та страховою компанією. Їх можна умовно поділити на чинники зовнішнього походження – стан розвитку економіки, законодавчі, нормативно-правові акти, та внутрішні – зростання конкурентних переваг, отримання ефекту синергії. Проте, на прийняття рішення про консолідацію мають безпосередній і першочерговий вплив: – зміни з боку попиту – потреби та преференції клієнтів; – зміни з боку пропозиції – ситуація в галузі, конкуренція, глобалізація. Не менший вплив справляють чинники внутрішнього походження, джерелом яких є власне фінансові інституції, зокрема: додаткові доходи; зниження затрат; диверсифікація діяльності. Кожен із чинників розвитку консолідації банківського та страхового бізнесу (табл. 1) залежить ще від багатьох інших, а деякі з них є одночасно як внутрішніми, так і зовнішніми в залежності від впливу та джерела ініціативи.

Чинники зовнішнього походження є ключовими, адже формують середовище функціонування. Одним із основних чинників, котрий детермінує активізацію взаємодії і здійснює безпосередній вплив як на форми, так і на розміри, є нормативно-правове регламентування, котре чітко та виважено диверсифікує

банківську й страхову діяльність, страхування життя і ризикове страхування. Як відомо, правова база в Україні відділяє банківський бізнес від страхування і регламентує, які дії є прерогативою для даного роду діяльності, а які для нього заборонені.

Таблиця 1.

Перелік основних чинників на функціонування консолідації банківського та страхового бізнесу

Чинники розвитку консолідації банківського та страхового бізнесу	
Зовнішні	Внутрішні
– Глобалізація – Лібералізація – Фінансова криза – Конвергенція фінансових систем – Науково-технічний прогрес – Конкуренція – Законодавчо-нормативне регламентування	– Економічні інтереси фінансових інституцій – Генерування нових видів фінансових послуг і фінансових інструментів – Демографічні – Ефект синергії – Формування інтегрованої політики стосовно клієнтів
Чинники, що формують умови консолідації банківського та страхового бізнесу в Україні	
Зовнішні	Внутрішні
альтернативні вирішення для розвитку консолідації банківського та страхового бізнесу; суспільний попит на фінансові послуги; ступінь інтеграції України в СОТ та перспектива інтеграції із ЄС.	відповідні капіталовкладення банків, що дозволяють утвердити позиції на ринку, а також інвестувати в розвиток і розширення сфери продуктів і послуг.

*Джерело: узагальнено автором на основі опрацьованої літератури*

Відтак нормативно-правове регулювання може зумовити неможливість об'єднання банківської установи і страхової компанії в одну інституцію, котра б здійснювала уніфіковані види діяльності, та з іншого боку, саме законодавчо-правові норми окреслюють сферу і форму консолідації банківського та страхового бізнесу. Критерії обрання банком страхової компанії див. табл. 2.

Таблиця 2

Критерії та обрання банком страхової компанії та банку страховою компанією для партнерства

Банки	Страхові компанії
Страхування застави у вигляді нерухомості, товарів на складі та в обороті, а також автотранспорту виключно в своїх кептивних компаніях, а банківські ризики у відомих стабільних універсальних страховиків. Приклади: Укргазбанк, Укрексімбанк	Потужні та відомі банки з достатнім стажем на банківському ринку
Обрання однієї-двох страхових компаній на вигідних для себе умовах	При менш ризикованому підході, співпраця з невеликим банком при страхуванні предмета застави
Співпраця з багатьма універсальними компаніями, що займають лідируючі позиції в рейтингу страхових компаній Приклади: Приватбанк, Ощадбанк, Кредобанк	При страхуванні банківських ризиків, страхуванні фінансового ризику емітента платіжних карток, необхідна наявність у банку та його філіях професійної служби безпеки, технологія надання кредитів, організація моніторингу трансакцій тощо
Прозахідний підхід акредитації страховиків, що мають здійснювати страхування предмета застави банку та своїх банківських ризиків.	Можливість банківською установою забезпечувати страховика певними обсягами страхових ризиків

*Джерело: узагальнено автором на основі опрацьованої літератури*

Слід мати на увазі і враховувати той факт, що у країнах, де формується консолідована банківсько-страхова бізнес-архітектура, а ринок фінансових, і особливо страхових послуг вже насичений, його подальше поширення буде обмеженим, адже попит на страхові послуги буде менш еластичним. Відтак запровадження та розвиток консолідації банківської та страхової діяльності буде пов'язаний із заміною уже існуючих каналів дистрибуції. Україна має значний потенціал для розвитку консолідації банківського та страхового бізнесу, а незначний відсоток застрахованих ризиків її громадян є ще одним стимулом для розвитку каналу продаж із уже сформованою довірою населення.

Як показує світовий досвід функціонування фінансового ринку, в умовах сталої кооперації його учасників ефект синергії проявляється у двох сферах: у збуті продуктів і оптимізації управління та ефективності обробки інформації.

Отже, деякі українські банки до сих пір сприймають банкострахування як допоміжну функцію, яка необхідна для здійснення основної – отримання кредиту. Є також банки, які сприймають продаж страхових продуктів як додаткову послугу для клієнта, а також можливість отримання комісійної винагороди. Тобто банки свідомо обмежуються страхуванням застави і не враховують інтереси та потреби клієнтів, які через таке сприйняття банку ставляться до страхування як до податку, або вимушеної необхідності, однієї з вимог для отримання кредиту. Якщо клієнт буде розуміти сутність страхової послуги, яку він купує, є висока ймовірність того, що він продовжить співпрацювати зі страховою компанією навіть після погашення кредиту.

Збут страхових продуктів через банківські віконця та банківських продуктів через зовнішню (посередницьку) службу страховиків – є основною ідеєю ринкової стратегії кооперації банків і страховиків. Поєднання банківських і страхових можливостей збуту фінансових продуктів значно збільшує їх сукупний потенціал. У цій ситуації в більшій мірі може переваги здобути страхова справа. Пріоритетні напрями в розвитку взаємовідносин страхових організацій і банківських установ є:

- впорядкування законодавства в частині можливостей повномасштабної співпраці цих фінансових інститутів;
- використання банківських технологій в перестрахованні ризиків;
- розвиток і запровадження послуг під потреби партнера;
- комплексне фінансове обслуговування клієнтів у відділених консолідованих інституціях;
- розробка нових фінансових продуктів на межі банківських і страхових послуг [3].

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Приказюк Н.В. Страхова система України: теорія, методологія, практика. Монографія. Київ. Логос, 2017. 611 с.
2. Рыбин Е. В. Слияния и поглощения банков в России как фактор экспансии иностранного банковского капитала. Деньги и кредит. 2007. № 3. С. 37-42.
3. Борисяк О. В. Тенденції банкострахування в умовах нестабільності розвитку фінансового ринку України. Молодий вчений. 2019. № 65.1. С. 428.

## **ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЕТИКИ ПОВЕДІНКИ В РОБОТІ МИТНИЦІ**

Доцільність обраної теми полягає у тому, що морально-етичні погляди професійної діяльності працівників митниці набувають все більшої цінності. Найбільшого висвітлення потребує проблема відповідності політики й економіки природі людини, виявлення якої у постановці державного управління вищих моральних цінностей – свободи, справедливості, солідарності, чесності, відповідальності, прозорості й відкритості. Професійна мораль являється невідривною часткою моралі загальнолюдської, тому існує в її рамках і формується на її основі. Професійна етика - процедура конкретних моральних норм і принципів з деякими особливостями тієї чи іншої професійної діяльності людей. В умовах сучасності митна служба це складний і специфічний механізм службової діяльності яка ставить різні вимоги до посадових осіб в залежності від характеру та змісту виконання службових обов'язків. Обсяг службових завдань, виконання яких покладається на посадових осіб митної служби, постійно збільшуються вимоги до митного контролю та митного оформлення; зростає рівень вимог до всеосяжного розвитку особистості посадових осіб митної служби; частково змінилися цінності, орієнтири й мотивація митної служби. Посилюються вимоги щодо компетентності посадових осіб як фахівців своєї справи, з'являється розуміння пріоритетності професіоналізму у службовій діяльності митників. Розвиток митної служби України насправді залежить від того, як митники виконують свої службові обов'язки, чи додержуються етичних норм у своїй діяльності. Необхідною умовою для забезпечення розвитку високих професійних та моральних якостей у посадових осіб митної служби є обов'язковою часткою покращання служби, для виходу України на шлях стабільного розвитку через рішучі реформи, ціль яких підвищення рівня конкурентоспроможності. Професіоналізм посадовця митної служби потребує відповідних професійних знань, здатності швидко та ефективно розв'язувати проблеми митного контролю та митного оформлення з метою захисту економічних інтересів держави [1].

Кодекс честі - звучить благородно і асоціюється з такими поняттями як мораль, совість, борг, відповідальність, справедливість. Сьогодні кодекс честі - необхідний атрибут будь-якої організації або структури, що визначає морально-етичні принципи і правила поведінки співробітника в професійній і позаслужбовій діяльності. Відомі, наприклад, кодекси честі суддів, банківських працівників, журналістів, підприємців, військовослужбовців, поліцейських і т. д. Кодекс професійної етики і поведінки є, безумовно, і у співробітників митних служб різних країн. Кодекс честі митників включає у собі розроблений СОТ(світовою організацією торгівлі) митний кодекс етики. Даний кодекс регулює наступні основні сфери: особисті зобов'язання, дотримання закону,



відносин з суспільством, отримання подарунків, використання службової інформації, політична і трудова діяльність. Основна ідея, яку несе в собі цей документ: митник - це представник держави і своїми діями він має підтримувати і зміцнювати імідж митної служби. Адже по його поведінці, культурі мови, манерам і звичкам, зовнішньому вигляду і інтелекту люди судять не тільки про митну службу, але і загалом про державу. У свою чергу порядність і бездоганна репутація - основа довіри громадян до співробітників митних органів [5].

Відповідно до Дисциплінарного статуту митної служби України [3]. Були затверджені Правила етики поведінки посадових осіб митної служби України [2]. Основні принципи етики поведінки посадових осіб митної служби розміщені в 2 розділі. Посадова особа митної служби зобов'язана поважати честь та гідність будь-якої людини, її ділову репутацію, не проявляти свавілля або байдужість до правомірних вимог громадян, їх об'єднань, а також юридичних осіб, не допускати дискримінації одних осіб шляхом надання іншим непередбачених законодавством пільг або переваг. Забезпечувати конфіденційність інформації, що стосується приватного життя, честі й гідності громадян, у тому числі своїх колег, що стала відома їй під час виконання службових обов'язків. Також посадова особа митної служби повинна постійно поліпшувати стан відповідності своїх знань, умінь і навичок функціям та завданням займаної посади, підвищувати свій інтелектуальний та культурний рівень за освітньо-професійними програмами та шляхом самоосвіти. Підтримувати позитивний імідж митної служби, постійно сприяти зміцненню її авторитету; утримуватись від публічних висловлювань, міркувань, оцінок та будь-яким іншим способом висловлювати свою думку, якщо вона принципово відрізняється від політики органів державної влади в цілому та політики митного органу, який вона представляє як посадова особа. Дотримання й захист прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина є морально-етичним та професійним обов'язком посадової особи митної служби.

Попри ґрунтовність науково-теоретичної роздробленості морально-етичних питань стосовно митних органів і закріплення морально-етичних засад діяльності працівників митної служби України у спеціальних нормативних актах щодо поведінки цих осіб. Слід відзначити доречність систематизації норм, що встановлює вимоги до морально-етичного образу посадової особи митного органу. Проте варто зазначити, що наразі ситуація в митних органах характеризується посиленою соціальною напруженістю, більш помітним стало зневажливе ставлення митників як до моральних засад суспільної поведінки взагалі, так і до правил етики митної служби зокрема. Причини виникнення моральних проблем у сфері митної діяльності різні. Серед основних можна назвати такі, як відносини України з іншими державами та союзами, процес наповнення бюджету, причини, пов'язані із природою та призначенням самих митних органів. Центральна проблема правова неврегульованість окремих відносин як між митницею і державою, так і між митницею й суб'єктами ЗЕД, простими громадянами. Цей правовий вакуум має заповнити сам інспектор митниці. А це велика спокуса легких грошей під час митного оформлення вантажів і громадян, що перетинають кордон.

Наступна моральна проблема пов'язана з надмірно великими владними повноваженнями митної системи. Згідно з Митним кодексом України, шляхом здійснення державної митної справи забезпечуються та реалізуються митні інтереси України. Безпосереднє керівництво митною справою покладається на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Один зі способів подолання такої ситуації, що загрожує корупційними проявами з боку митників, це структурована взаємодія з іншими органами державної влади, відкритість, свідоме підпорядкування власних інтересів суспільним вимогам та інтересам і державним пріоритетам [4].

Низка моральних проблем у митній справі порушуються на внутрішньому рівні. Будь-яка моральна проблема в системі містить можливу загрозу. Разом з тим моральна проблема може мати й сприятливе значення для розвитку організації, оскільки вона спроможна подати сигнал про виникнення в системі питань, які потребують дуже важливого вирішення. Реальна складність процесу формування і функціонування етичної поведінки митних службовців в необхідності розробки комплексу інструментів і процедур, за допомогою яких буде відповідати інтересам суспільства, держави та власні інтереси митника та які сприятимуть постійному моральному самовдосконаленню посадової особи й врегульовуватимуть небажані прояви неетичної поведінки [6].

Тому дотримання морально-етичних принципів і норм є досить важливим чинником якісного виконання працівником митниці службових завдань, необхідною умовою яких є суспільна довіра до митних органів .

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : наказ Головердержслужби України від 4 серпня 2010 року № 214 - Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>.

2. Про затвердження Правил етики поведінки посадових осіб митної служби України [Електронний ресурс]: наказ ДМСУ від 16.11.2009 №1097. – Режим доступу:[http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art\\_id=1573609](http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=1573609).

3. Про Дисциплінарний статут митної служби України [Електронний ресурс]: Закон втратив чинність на підставі Закону N 406-VII ( 406-18 ) від 04.07.2013, - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2805-15#Text>

4. Етика професійної діяльності посадових осіб Митної Служби України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE\\_FILE\\_DOWNLOAD=1&Image\\_file\\_name=PDF/vamcudu\\_2012\\_1\\_29.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vamcudu_2012_1_29.pdf)

5. Основні вимоги до професійної етики митника [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://4ua.co.ua/custom/va2bd68a4d53a88521216c26\\_0.html](http://4ua.co.ua/custom/va2bd68a4d53a88521216c26_0.html)

6. Рудакевич М. І. Теоретико-методологічні засади формування етичної поведінки особистості та їх застосування у процесі підготовки державних службовців / М. І. Рудакевич // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – О. : ОРІДУ УАДУ, 2001. – Вип. 8. – С. 79–91.

Степанець В.С.

здобувач доктора філософії PhD

кафедри банківської справи та страхування

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – д.е.н., проф. кафедри банківської справи та страхування

Краснова І.В.

## ВПРОВАДЖЕННЯ ПОКАЗНИКА MREL В УКРАЇНІ

Одним із структурних маяків програми МВФ в Україні є вдосконалення механізмів нагляду та виведення банків з ринку [1]. Останнє передбачає імплементацію директив Європейського союзу щодо врегулювання неплатоспроможності банків. Такою директивою є Директива 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи яка встановлює рамкові положення щодо оздоровлення та виведення з ринку кредитних установ та інвестиційних фірм (Directive 2014/59/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms) (надалі – Директива №59) [2].

Директива №59 рекомендує до застосування наступні інструменти врегулювання: інструмент продажу бізнесу, інструмент бридж-установи, виділення активів, інструмент списання або конвертації зобов'язань. Інструмент продажу бізнесу та інструмент бридж-установи за своєю суттю вже існують та використовувалися в Україні. Українськими двійниками за суттю інструменту продажу бізнесу є відчуження активів та зобов'язань, відчуження зобов'язань з премією та продаж банку вцілому. Інструмент бридж-установи є аналогом українського способу врегулювання створення та продаж перехідного банку інвестору. Подібним інструментом до інструменту виділення активів, який існує в українському законодавстві є створення спеціальної установи, фактично цей інструмент це створення поганого банку – банку з найгіршими активами неплатоспроможних банків. Інструмент списання або конвертації зобов'язань лише частково згадано в українському законодавстві, і лише для банків, які виводяться з ринку з участю держави, тому розглянемо його детальніше.

Мінімальна вимога до власних коштів та кваліфікованих зобов'язань (Minimum rate of own funds and eligible liabilities, MREL) є вимогою для банків ЄС, яка була запроваджена в ЄС Директивою №59 в 2014 році для забезпечення ефективної реалізації інструменту списання та конвертації зобов'язань в акції (bail-in), з точки зору принципу, що акціонери та кредитори першими поглинають збитки, коли банк стає банкрутом.

MREL може розглядатися як європейська версія показника загальної спроможності поглинати збитки (*Total loss absorption capacity, TLAC*). TLAC було створено Радою фінансової стабільності (*Financial Stability Board*). MREL розширив сферу застосування TLAC від глобально системно важливих установ (*G-SIFs*) для всіх фінансових установ у межах ЄС. Але, незважаючи на те, що ці показники мають однакову мету, MREL та TLAC відрізняються деталями. Якщо порівнювати ці два інструмента, TLAC застосовується для системно важливих

банків на глобальному рівні, а, MREL – для всіх банків не залежно від розміру. MREL розраховується на основі активів зважених на ризик, а TLAC – на основі коефіцієнту левериджу. Мінімальний розрахунок TLAC – 16%, MREL – 8% або для кожного окремого банку значення може бути різним.

З точки зору розрахунку MREL включає:

- 1) обсяг поглинання збитків (Loss Absorbing Amount),
- 2) обсяг рекапіталізації (Recapitalization Amount)
- 3) плату за довіру до ринку (Market confidence charge).

Тобто, відповідно до опису складу даного показника виникне необхідність у проведенні двох розрахунків. Абсолютне значення, яке складає певний відсоток від загального обсягу активів за вирахуванням резервів порівнюється з капіталом, з метою з'ясування на скільки абсолютна величина покриває капітал. Власні кошти (загальний капітал першого рівня, додатковий капітал 1 рівня та капітал 2 рівня) залишаються первинними джерелами поглинання збитків. У випадку, якщо буде рішення щодо врегулювання неплатоспроможності банку у способи врегулювання, то власні кошти доповнюються іншими зобов'язаннями, які можуть бути предметом для процедури bail-in. У сценарії bail-in інструменти капіталу, вони можуть бути списані або перетворені в інструменти капіталу першого рівня. Залежно від бажаної стратегії вирішення, сформований капітал може бути використаний як для рекапіталізації банку, так і для перехідної установи.

З вищезазначеного можна зробити висновок, що частина інструменту мінімального рівня власних коштів та кваліфікованих зобов'язань - це подвоєне значення капіталу першого рівня, частина якого використовується для поглинання збитків, а частина для приведення значення нормативу капіталу до вимог регулятора. У визначенні MREL є друга частина, так звані «кваліфіковані зобов'язання», тобто ті зобов'язання, які можуть підпадати під конвертацію. Відповідно до Директиви №59 кваліфікованими зобов'язаннями можуть бути всі їх види, за винятком тих, що гарантуються та забезпечених.

Наразі в Україні існує інструмент списання та конвертації зобов'язань, проте він обмежується лише зобов'язаннями перед пов'язаними особами в разі виведення банку з ринку за участі держави. Прикладом є врегулювання неплатоспроможного банку АТ «Приват Банк», коли кошти пов'язаних осіб були конвертовані в капітал банку та списані, відповідно до рівня збитків.

Оскільки, в Україні даний інструмент показав, свою ефективність та вже є частково реалізованим, він повинен бути запроваджений, як типовий інструмент урегулювання неплатоспроможності для всіх зобов'язань, придатних для списання або конвертації. Впровадження показника є доцільним, адже розширює інструментарій виведення банків з ринку, надаючи можливість зафіксувати збитки для акціонерів та частини вкладників, очистити банк від збитків шляхом списання та конвертації інструментів капіталу та частини зобов'язань, та врешті-решт застосувати інший інструмент виведення – продаж банку в цілому, який є найбільш вигідний для ФГВФО. Покупець такого банку отримує міцну юридичну позицію, будучи добросовісним набувачем активу, який фактично звільнено від попередніх акціонерів.

На даний час більшість банків України за винятком окремих великих державних банківських установ змогли б виконати норматив MREL у розмірі 8% власних коштів і зобов'язань з огляду на високий рівень капіталу першого рівня. Більшість банків в Україні у фондуванні орієнтуються великою мірою на вклади, тоді як обсяги міжбанківського кредитування та ринкових боргових інструментів (облігацій) дуже обмежені.

Таким чином, при запровадженні нормативів MREL необхідно зосередитись на збільшенні розміру зобов'язань, придатних для списання або конвертації, відповідно до рівня розвитку вітчизняного ринку банківських боргових зобов'язань. При побудові черговості та порядку списання вкладів, порядок залишити в тій черговості, яка визначена в чинній редакції Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Запровадження нового інструменту врегулювання є початком переходу до наступного рівня розвитку мандату страхувальника депозитів та органу врегулювання, наближаючи Фонд до найвищого рівня розвитку за рівнем інституційної спроможності.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Словник IADI (International Association of Deposit Insurers). Електронний ресурс: [https://www.iadi.org/en/core-principles-and-research/publications/glossary/risk-minimiser/].

2. Меморандум з МВФ. Електронний ресурс: [https://mof.gov.ua/storage/files/Меморандум%20про%20економічну%20та%20фінаНСОВУ%20політику%20МВФ%20від%2002\_06\_2020.pdf].

3. Директива 2014/59/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи яка встановлює рамкові положення щодо оздоровлення та виведення з ринку кредитних установ та інвестиційних фірм. Електронний ресурс: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L\_.2014.173.01.0190.01.ENG].

**Стешенко О.Д.**

*к.е.н., доцент кафедри управління державними і корпоративними фінансами*

**Шестакова Н.В.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування»,*

*магістр*

*Український державний університет залізничного транспорту*

## **ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАКОПИЧУВАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Соціальна турбота є головним завданням державної влади. Пенсійна система – її найважливіше соціальне спрямування, а пенсійна реформа - запорука економічної стабільності й упевненості в майбутньому кожного громадянина України. Основне завдання пенсійної реформи полягає в створенні пенсійної системи, яка могла б забезпечити своєчасну виплату зароблених пенсій нинішнім пенсіонерам і одночасно гарантувала б забезпечену старість молодому поколінню громадян.

Існуюча нині державна система пенсійного забезпечення нездатна повністю забезпечувати пенсіонерів значними доходами, тож громадяни України прагнуть знайти додаткові джерела доходів після виходу на пенсію. У них є вибір: недержавні пенсійні фонди (НПФ) або накопичувальне страхування.

Страхування за кордоном є стратегічним сектором економіки. Активи страхових і пенсійних компаній становлять 51% від ВВП у країнах Євросоюзу (у Великобританії - 90%, у Франції - 75%), причому 80% страхових активів зосереджено в компаніях зі страхування життя. Страхова премія становить значну частку від ВВП - від 6,7% у Німеччині, 8% в США, до 15% у Великобританії. Частка премій зі страхування життя в загальній страховій премії складає 58% по всьому світу. При цьому в США страхування життя займає 51%, а в Євросоюзі - 61% ринку. У країнах Європи середня страхова премія в 2008 р. склала € 1805 на душу населення, з них € тисяча дев'яносто вісім - зі страхування життя. Істотна державна податкова підтримка у сфері страхування надається у Великобританії, Канаді і в США, а також у ряді країн, що розвиваються (Туреччина, Бразилія, Мексика) [1].

В Україні протягом 2019 року застраховано 4 596 863 фізичні особи, що на 52,4% або на 1 580 252 особи більше, ніж за відповідний період 2018 року (за 2018 рік застраховано 3 016 611 фізичних осіб). [2].

Основною причиною слабого попиту на страхові послуги є низький рівень доходів і фінансової грамотності населення.

Проведені дослідження і повсякденний досвід спілкування підтверджують низький рівень фінансової грамотності населення. За даними дослідження USAID "Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні", більше половини населення не ведуть облік своїх доходів і витрат, близько 20% українців при купівлі фінансових послуг не читали контракт або не до кінця розуміли його зміст, але все одно підписували його. Більше 15% громадян, які взяли кредити, вважають, що неповернення банківського кредиту не є злочином. Обман страхових компаній не вважають злочином близько 30% респондентів. Подібні проблеми є й в інших країнах. Американські експерти, наприклад, відзначають, що нинішнє покоління у фінансових питаннях розбирається помітно гірше, ніж їхні батьки. [3].

Також серед основних причин повільного розвитку страхування життя в Україні, порівняно з іншими видами страхування, є відсутність законодавчих ініціатив, які б дали поштовх до розвитку цього напрямку. Значним фактором підвищення популярності страхування життя могла б стати поява гарантій від держави. Це можуть бути такі заходи, як створення гарантійного пулу подібного страхування банківських вкладів, поліпшення законодавчої бази для захисту страхувальника та забезпечення мінімального рівня прибутковості з накопичувального страхування, розвиток в Україні нових видів продуктів страхування життя з інвестиційною складовою (unit-linked).

Потенціал для довгострокового зростання страхування життя досить високий. Разом з тим є ряд факторів, що стримують розвиток страхування життя в Україні. Серед них необхідно виділити наступні:

- розвиток страхування в Україні йде по екстенсивному шляху, насамперед за рахунок обов'язкових видів;
- зберігається макроекономічна нестабільність, зокрема, висока інфляція;
- негативні реальні процентні ставки у поєднанні з відсутністю значущих податкових пільг для фізичних та юридичних осіб серйозно ускладнюють роботу по просуванню довгострокового страхування життя.

У розвинених країнах, де даний вид страхування займає більше половини страхових надходжень і є основним інструментом розв'язання соціальних проблем населення, страхові внески на довгострокове страхування життя вилучаються з прибуткового податку працівника. Вживаються конкретні заходи щодо вдосконалення законодавства про податки і збори з метою його спрощення, надання податковій системі стабільності і більшої прозорості, зниження податкового навантаження на платників податків за рахунок реформування окремих видів податків, скорочення кількості податків і зборів, скасування неефективних.

- негативний вплив на економічну діяльність суб'єктів господарювання мають перегляд та скасування більшості податкових пільг;
- недосконалість нормативно-правового регулювання страхової галузі, в тому числі класифікації видів страхування, оподаткування страхових операцій тощо;
- відсутність ясної і чітко прописаної в законодавстві можливості пропонувати сучасні популярні програми страхування життя (наприклад, інвестиційне страхування, страхування від втрати роботи для позичальників кредитів);
- відсутність довіри з боку потенційних страхувальників до індустрії фінансових послуг у цілому і до інституту страхування зокрема, існування негативного досвіду щодо окремих страховиків;
- на кадровому ринку склалася негативна ситуація, пов'язана з нестачею фахівців, які володіють достатніми знаннями і навичками, що дозволило б розвивати страховий бізнес, у тому числі відповідно до міжнародних стандартів;
- відсутність необхідної статистичної інформації як з боку держави, так і з боку страхового співтовариства. [1].

Враховуючи вищесказане, з упевненістю можна стверджувати, що запорукою успішного розвитку довгострокового страхування життя в Україні є обов'язкова і систематична підтримка держави.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic\\_initiatives/5257](http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257)
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 2019 рік роки - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://ufu.org.ua/files/stat/SK\\_info2019.pdf](http://ufu.org.ua/files/stat/SK_info2019.pdf)
3. Національний банк України - Важливість фінансової грамотності та міжнародний досвід - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=83136318](https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=83136318)

## **ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Традиційно банківський сектор є лідером у реформуванні та імплементації кращих світових та європейських практик банківської діяльності. Разом з тим поглиблення фінансової інтеграції з ЄС на тлі загострення фінансово-економічної кризи в країнах Євросони формує певні виклики для національної банківської системи. У цьому контексті перед Україною стоїть складне завдання – зберегти досягнуту макроекономічну стабільність, у тому числі зміцнити банківську систему, і в той же час продовжити реалізацію євроінтеграційної стратегії та забезпечити виконання зобов'язань відповідно до Угоди про зону вільної торгівлі.

Проблематика європейської інтеграції знайшла широке висвітлення в економічній літературі. Наукове обґрунтування інтеграційних процесів України наведено у працях таких відомих учених як: Л. Антонюк, Ю. Бажала, Я. Базилюк, Б. Губського, І. Дахна, М. Дудченка, С. Єрохіна, Ю. Макогона, Ю. Мацейка, В. Найдьонова, В. Новицького, Т. Оболенської, Є. Панченка, С. Пахомова, І. Фоміна, В. Чужикова, інших.

Однак питання ефективного розвитку банківської системи з урахуванням особливостей розвитку банківських систем європейських країн залишається недостатньо дослідженим. Аналіз ступеню концентрації діяльності банків ЄС показав, що найвища ступінь концентрації характерна для банківських систем Бельгії та Нідерландів (понад 70%). Висока концентрація характерна для найбільших банків Іспанії та Італії (близько 50%). Нижчий рівень концентрації притаманний Німеччині, Франції та Великобританії – менше 50% [1].

З приєднанням до Світової організації торгівлі в 2008 році, Україна суттєво лібералізувала свій ринок банківських послуг. Цей крок став важливим етапом євроінтеграційного процесу нашої країни, зокрема переговорів з ЄС про укладання поглибленої зони вільної торгівлі. Це передбачає здійснення процесів євроінтеграції в усіх секторах економіки України, в тому числі у фінансовій та банківській системах.

Відповідно до зазначеної мети основними принципами політики євроінтеграції банківського сектору України є:

- 1) забезпечення економічного суверенітету України в умовах посилення інтеграції з країнами ЄС;
- 2) гармонізація інтересів України та її банківського сектору з інтересами країн ЄС в процесі посилення інтеграційних процесів в економіці та банківському секторі;
- 3) прозорість механізмів проникнення іноземного капіталу в банківський сектор України та його впливу на розвиток вітчизняної економіки та банківської системи;



4) безперервність процесів інтеграції України з ЄС та забезпечення умов підвищення ефективності впливу банківської системи на темпи і масштаби вітчизняного товарного виробництва [2].

Одним із аспектів фінансової інтеграції в ЄС є вдосконалення міжбанківської конкуренції. Адже не дивлячись на деяку гармонізацію в межах ЄС, в банківських установах зберігається різний рівень відсоткових ставок за депозитами, що може порушити умови конкуренції на єдиному європейському ринку. Так, відсоткові ставки за депозитами коливаються в межах від 0,5% до 6%. Відтак, для уніфікації фінансових ринків необхідно буде вирішувати проблему тарифікації банківських послуг. При цьому слід враховувати, що в умовах жорсткої конкуренції європейські банки змушені будуть розширяти свої операції на міжнародних фінансових ринках.

На думку західних експертів, можливі три варіанти стратегії діяльності банків: а) спеціалізовані банки будуть поглиблювати свою спеціалізацію і проникати на ринки країн-партнерів; б) великі універсальні банки будуть розширювати свою діяльність в інших країнах, надаючи широкий спектр продуктів і послуг; в) банки, діючі як універсальні в своїй країні, будуть спеціалізуватись на окремих операціях в інших країнах. Всі названі стратегії направлені на досягнення таких загальних цілей, як мінімізація витрат, вдосконалення управління ризиками, досягнення більшої гнучкості. Для досягнення вказаних цілей банки часто стають учасниками злиття і поглинань [3, с. 295].

Основними напрямками інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу та заходами щодо їх практичної реалізації мають стати наступні:

- вдосконалити існуючі механізми регулювання діяльності банківських установ країни відповідно до вимог стандартів Базельської Угоди про капітал, зокрема Базеля II і Базеля III, та відповідних Директив ЄС щодо власних коштів банків;

- підвищити рівень капіталізації банківської системи України за рахунок покращення якості капітальної бази та активного залучення внутрішніх і зовнішніх джерел нарощування власного капіталу банків;

- більш активно впроваджувати в банківську практику нові технології надання фінансових послуг з урахуванням передового вітчизняного та закордонного досвіду;

- розробити інструментарій підвищення стабільності ресурсної бази банків;

- поширити практику управління ризиками банківських установ, що сприятиме зниженню системних ризиків роботи банківського сектору в цілому та окремих установ зокрема;

- посилити корпоративну відповідальність банківських установ, зокрема відповідальність за захист прав споживачів фінансових послуг та недопущення недобросовісної конкуренції;

- врахувати передову світову, в тому числі, європейську практику розбудови мережі фінансової безпеки, зокрема в частині роботи фондів та установ страхування (гарантування) вкладів в банках.

Через проблемні кредити, відмивання грошей тощо, щороку велика кількість банків у банківському секторі країни реорганізовується, переводиться на режим фінансового оздоровлення або ліквідується через неплатоспроможність. Такі процеси свідчать про те, що наведені проблеми заважають підвищенню конкурентоспроможності банківського сектора української економіки, гальмують його розвиток, а отже, і економічне зростання країни загалом [4].

Проведення централізованої збалансованої політики з покращення клімату в банківській системі України призведе до розвитку банківських установ, розширення ринку банківських послуг, стимулювання попиту на них і отримання банками доходів, необхідних для подолання наслідків кризи та непередбачуваності банківської системи України до викликів національної економіки. Впровадження в дію комплексу державних реформ, зменшення податкового та нормативно-правового тиску на банківські установи, проведення виваженої монетарної та валютної політики стане поштовхом до виходу банківської системи України із кризового становища [5]. Таким чином буде закладено основи для підвищення ефективності банківської діяльності, а також підвищення конкурентоспроможності банківської системи України в контексті її євроінтеграційних намірів.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Саркисянц А.Г. Формирование новой мировой банковской индустрии. *Аудитор*. 2006. № 6. URL: [http://www.gaap.ru/biblio/audit/auditor/0606\\_02.asp](http://www.gaap.ru/biblio/audit/auditor/0606_02.asp).
2. Інтеграція банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/777>
3. Подплетній В.В. Вдосконалення банківської діяльності в контексті особливостей функціонування банківських систем європейських країн. *Економічні науки*. 2010. Вип. 18 (1). С. 291-297. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npknntu\\_e\\_2010\\_18%281%29\\_\\_48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npknntu_e_2010_18%281%29__48)
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua) (дата звернення: 07.10.2020)
5. Slatvinska M., Belinska Y., Vodolazska O., Nakonechna H., Ruzhytskyi I., Koliada T. The model of the impact of changes in the national currency on key macroeconomic indicators in the face of uncertainty. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Volume 11, Issue 5. P. 908-919. URL: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5>

**Томай В. І.**

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс  
Державний університет інфраструктури та технологій,  
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту  
Пінчук С. С.*

## **ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Стійкість та стабільність національної економіки країни безпосередньо залежить від стійкості та стабільності банківської системи, завдання врегулювання якої покладено на державу. Державне регулювання банківської діяльності являє собою систему заходів щодо регламентації банківських операцій, встановлення кількісних і якісних обмежень щодо параметрів банківської діяльності, створення належних макроекономічних умов для стабільного функціонування та розвитку банків [1]. Ефективне державне регулювання має сприяти стимулюванню кредитної діяльності банків, створенню надійної системи захисту інтересів клієнтів банків, а так і збільшенню довіри до банківської сфери, формуванню сприятливого конкурентного середовища у банківському секторі, забезпечення фінансової стійкості банків. Основним завданням державного регулювання в умовах нестабільності є виявлення проблемних банків та заходів щодо стабілізації їх діяльності, постійний нагляд за дотриманням банківського законодавства, економіко-правових норм та нормативів.

Проаналізуємо динаміку кількості комерційних банків та присутність іноземного капіталу в банківському секторі країни за останні три роки (Табл.1).

Таблиця 1 – Кількість комерційних банків в Україні з 2019 по 2021 рр. [3]

	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	У т.ч. зі 100% іноземним капіталом
на 1.01.2019	77	37	23
на 1.01.2020	75	35	23
на 1.01.2021	74	33	23

В Україні за останні роки спостерігається негативна динаміка скорочення кількості банків з 77 станом на 1.01.19 до 74 станом на 1.01.21, таке скорочення відбувається за рахунок скорочення комерційних банків з вітчизняним капіталом, проте незмінна кількість зі 100% іноземним капіталом.

Державне регулювання банківською діяльністю є системою, яка включає складові елементи, що пов'язані та перебувають у тісному взаємозв'язку: (1) грошово-кредитне регулювання; (2) банківський нагляд; (3) валютне регулювання; (4) правове регулювання.

Грошово-кредитне регулювання – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання наступних засобів і методів: визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків; процентна політика; рефінансування комерційних банків; управління золотовалютними резервами; операції з цінними паперами; регулювання імпорту та експорту капіталу; емісія власних боргових зобов'язань і операції з ними.

Банківський нагляд – система заходів щодо контролю та активних впорядкованих дій Національного банку України, спрямованих на забезпечення дотримання банками та іншими особами, законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників та кредиторів банку. Національний банк України здійснює

банківський нагляд на індивідуальній та консолідованій основі та застосовує заходи впливу за порушення вимог законодавства щодо банківської діяльності [2].

Валютне регулювання включає діяльність держави з розроблення та реалізації валютної політики, регламентації економічних відносин суб'єктів на валютному ринку в процесі здійснення ними операцій з валютою та валютними цінностями. Метою валютного регулювання є стабілізація національної валюти, оптимізація платіжного балансу країни, сприянні розвитку економіки країни та підвищення її потенціалу.

Правове регулювання здійснюється державою шляхом упорядкування суспільних відносин, їх юридичного закріплення, реалізації і розвитку.

Система банківського регулювання набуває уніфікованого характеру і реалізується на міжнародному та національному рівнях. На міжнародному рівні регулювання світового ринку банківських послуг здійснюють наднаціональні органи та інституції, а саме: Базельський Комітет з питань банківського нагляду при Банку міжнародних розрахунків, Рада Фінансової Стабільності, Світова організація торгівлі, Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

Сутність державного регулювання банківських установ на національному рівні полягає у здійсненні безпосереднього впливу на банківську діяльність через уповноважені державні органи, які, у свою чергу забезпечують їх правомірне функціонування та підпорядкованість закону. Дане регулювання реалізується на загальному та спеціальному рівнях. Загальне регулювання здійснюється Верховною Радою України у формі законів та постанов, а спеціальне регулювання забезпечується Національним банком України за допомогою випуску нормативних та індивідуальних постанов.

Необхідність оптимізації регулювання банківською діяльністю як важливої складової фінансової політики держави обумовлена збільшенням кількості проблемних банків, що є відображенням макроекономічної ситуації, неефективності банківського менеджменту та діючої системи регулювання і нагляду. Задля оптимізації регулювання банківського сектору, в умовах нестабільності економічної і політичної ситуації в країні, доречно переглянути механізм підтримання фінансової стійкості та ліквідності банківських установ, проваджений їх регулятором. Основними напрямками вдосконалення системи банківського регулювання слід визнати наступні: забезпечення оперативності та адекватності оцінок фінансового стану банківських установ; вдосконалення механізмів антикризової взаємодії Нацбанку та комерційних банків; підвищення довіри клієнтів до банківської системи через гарантування їх вкладів; контроль цільового використання кредитів рефінансування шляхом створення спеціального представництва Центрального банку, завдання якого базується на контролі за правомірністю та раціональністю використання кредитів рефінансування НБУ; обмеження боргового тиску на позичальників (поступове зниження облікової ставки НБУ може знизити відсоткові ставки за користування банківськими кредитами та депозитами та підвищити їх популярність серед населення); формування системи моніторингу за появою ознак нестабільності; проведення рекапіталізації банків з метою активізації інвестиційних процесів в провідні галузі

економіки; поліпшення механізм управління ризиками через удосконалення системи оцінювання фінансової стійкості одержувача позики.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Дзюблюк О.В. Михайлик Р.В. Фінансова стійкість банків як основа функціонування кредитної системи. URL: [http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/525/1/finansova\\_stiyk\\_bankiv\\_dzublusk.pdf](http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/525/1/finansova_stiyk_bankiv_dzublusk.pdf) (дата звернення: 9.04.2021).
2. Сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 9.04.2021).
3. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count> (дата звернення: 9.04.2021).

**Чуб Ю. С.**

*«Право», 3 курс*

*Відокремлений підрозділ «Фаховий коледж Харківського університету»*

*Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту*

*Харківського університету*

*Тимченко І. Є.*

## **НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИЗИКІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОГО БАНКІНГУ**

На сьогоднішній день цифрова економіка набуває все більшого розвитку у різних сферах діяльності. Зокрема, поширення використання інноваційних технологій посідають особливо важливе місце у галузі фінансових послуг. Це зумовлено, насамперед, просторово-часовим віддаленням контрагентів, які потребують фінансового посередника, що зміг би взяти на себе частину ризиків при проведенні операцій. Тож перебігом розвитку фінансового посередництва є цифровий банкінг, що являє собою банківське обслуговування шляхом віртуальних операцій в будь-який момент. Тобто потреба доступу до банківської установи знаходить своє відчуження в актуальності, що виявляється у віддаленій ідентифікації.

Основною метою цифрового банкінгу є подолання проблем та становлення питання щодо розширення доступу до фінансових послуг, що раніше вирішувалася переважно з допомогою структурних підрозділів банку. Оскільки така ситуація виправдовувала себе лише за обставин, зайнятих провідних позицій банком, у відповідній галузі, нові філії знижували ефективність своєї діяльності. Тож цифровий банкінг як один з видів банківського обслуговування дозволяє активно запроваджувати фінансову інклюзію як у розвинутих державах, так і в тих, що розвиваються.

Однією зі складових цифрового банкінгу є мобільний банкінг, який останнім часом збільшує кількість користувачів фінансовими послугами. І хоча, для багатьох цього достатньо, та досить значне коло споживачів визнали ризики незадоволення індивідуальних потреб, що змусило деякі банки застосувати більш

зручний підхід своїх стратегій в управлінні ринковими фінансами. Так, англійський онлайн-банк Monzo пропонує спільно з користувачами визначити ключові аспекти розвитку прогалин системи, а тобто провести краудсорсинг ідей. Важливо зазначити, що користувачі мають змогу використовувати аплети, тобто невеликі програми, за допомогою яких можна відслідковувати покупки з використанням карток Monzo та отримувати всі квитанції витрат.

Розглядаючи сегменти клієнтів, можемо спостерігати нерівності серед них, а тобто споживачів похилого віку і молодших та заможніших. Мається на увазі, що ризики виникають саме на підставі можливості переходу на цифрові технології через уподобання традиційних або національних принципів користувачів похилого віку. Адже сучасні технології націлені на широке коло споживачів, тому діючі держави повинні передбачити всі можливі наслідки.

Не менш важливою причиною зростання нерівності в галузі цифрового банкінгу є активне розповсюдження «безготівкової економіки». Такі умови обмеження розрахунків готівкою, по-перше, призведуть до обмеження фінансової незалежності більшості населення. По-друге, почнеться розростання звичайної соціальної нерівності, з огляду на пряму залежність соціального розвитку від доходів і витрат населення, що в умовах цифрового банкінгу підлягають контролю фінансових установ.

Якщо інтернет-банкінг і надалі буде розвиватися без відповідної економічної та соціальної підтримки, то цей процес призведе, перш за все, до актуальності проблеми соціальної нерівності. Не можна не зазначити про ризики «відмивання» грошей та шахрайства, вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки (ч. 3 ст. 190 Кримінального кодексу України [1]). Тож переходячи на цифрові технології, держава має розуміти існуючі ризики, запроваджуючи досконалу систему захисту прав користувачів фінансовими послугами.

#### **Перелік джерел посилання:**

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.

Видавець «ФОП Середняк Т.К.», 49000, Дніпро, 18, а/с 1212

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру  
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4379 від  
02.08.2012.

Ідентифікатор видавця в системі ISBN 8010

49000, Дніпро, 18, а/с 1212

тел. (096)-308-00-38, (056)-798-04-00

E-mail: 7980400@gmail.com